

กฎหมายไทย

คือ

พระราชบัญญัติ และ ประ กาศ
ซึ่ง ทรง ขึ้น ใน รัชกาล ของ
พระ บาท สมเด็จ พระ รุจ ราม เสด็จ เจ้า อยู่ หัว
ผู้ ทรง คุณ ชรรรม อัน ประ เสวี รุ

เล่ม ๒

หลวงรัตนานัติ (เปล่ง)

อธิบดีกรม อัย การ ใน กระทรวง ยุติธรรม

เป็นผู้รวบรวมเอา มา ลง พิมพ์ ไว้ เป็น สมุด เล่ม เกี่ยว
กัน เพื่อให้ เป็น ประ โยชน์ แก่ การ พิจารณาพิพากษา คดี ทั้ง ปรอง

ตี พิมพ์ ที่ โรง พิมพ์ วิชาการ บ้าน หม้อ

ถนน เพ็ชร์ นคร กรุง เทพ ๑

ราคาเล่มละ ๘ บาท

รัตน ไกสินทร ศก ๑๑๓

โรงพิมพ์วิชาการ ข

มีหนังสือต่าง ๆ ขายคือ

กฎหมาย ไทย คือ พระราชบัญญัติ และ หมาย

ประกาศ ในรัชกาลที่ ๕

เล่ม ๑ รวม ๔๐๗ หน้า ราคาเล่มละ ๕ บาท

เล่ม ๒ รวม ๔๑๖ หน้า ราคาเล่มละ ๕ บาท

(เล่ม ๓ ยังไม่แล้ว)

รวบรวมสาทรวินิจฉัย จำนวนปี ๖, ๗, ...

เล่ม ๑ ราคาเล่มละ ๕ บาท

รวบรวมสาทรวินิจฉัย จำนวนปี ๖, ๗, ๑๑๒

เล่ม ๒ ราคาเล่มละ ๕ บาท

พระราชพงษาวดาร อังกฤษ เล่ม ๑ ราคาเล่มละ ๕ บาท

กฎหมาย ศาล สถิตย ยุติ เรวม ราคาเล่มละ ๑ บาท

สังขศิลป์ไชย ราคาเล่มละ ๑ บาท

โคลงนิราศ สวรรค์บุรี (ทราวทัพ เวียงจันทน์) ราคาเล่มละ ๒ สลึง

โคลง ขอพระเกียรติ ราคาเล่มละ ๑ สลึง

เรื่องพระมณีพิไชย (คีตยขอพระกลิ่น) ราคาเล่มละ ๑ สลึง

เชิญไปซื้อที่นายสุนผู้จัดการโรงพิมพ์วิชาการ บ้านหม้อ

ถนนเพ็ญนครแห่งหนึ่ง ที่ร้านนายมี สี่ แยกถนนบำรุงเมืองแห่ง

หนึ่ง ที่ร้านนายจัน ประตุศาลสถิตย ยุติธรรม แห่งหนึ่ง

สารบัญ

บอก ชื่อพระ ราชบัญญัติ และ ประ กาศ

- ๕๓ ประกาศภายใน กอ ไม ใฝ่ สี่ สุก รุสคักราช ๑๒๓๗ หน้า ๕๐๘
- ๕๔ กฎหมาย สำหรับทหาร ที่ เป็น พนักงาน คับ เพลิง
รวม ๓ ข้อ รุสคักราช ๑๒๓๖ หน้า ๕๐๒
- ๕๕ ประกาศ พระ สงฆ ให้ รู้ทั่ว ถิ่น ทุก ๆ พระ อาราม
ว่า ด้วย คณะ ขวช เป็น ภิกษุ ต้อง มี ประกัน
รุสคักราช ๑๒๓๗ หน้า ๕๐๖
- ๕๖ กฎหมาย สำหรับกรมทหาร คับ เพลิง
รวม ๓ ข้อ รุสคักราช ๑๒๓๗ หน้า ๕๒๐
- ๕๗ กฎหมาย โป ลิศ วิชา ทวี เมือง ฝ่าย เหนือ
รวม ๑๓ ข้อ รุสคักราช ๑๒๓๗ หน้า ๕๒๔
- ๕๘ ประกาศ ให้ ใ้เงิน เหยี่ยง ใหม่
รุสคักราช ๑๒๓๗ หน้า ๕๒๗
- ๕๙ ประกาศ เรื่อง ที่ จะ แลกเงิน เหยี่ยง ต่าง ๆ
รุสคักราช ๑๒๓๘ หน้า ๕๓๑
- ๖๐ ประกาศ เรื่อง ให้ เขาของ ต่าง ๆ มา ตั้ง หอ มีว เขียม
รุสคักราช ๑๒๓๘ หน้า ๕๓๓
- ๖๑ ประกาศ ใ้ หนังสือ พระ สงฆ์ สาม เณร
รุสคักราช ๑๒๓๘ หน้า ๕๓๕

- ๖๒ ประกาศ สกิลเลข รุสศักราช ๑๒๓๘ หน้า ๔๓๖
- ๖๓ ประกาศ ให้ใช้ทองแดง ชิก รุสศักราช ๑๒๓๘ หน้า ๔๓๗
- ๖๔ ทนาย ขอก ลูกขุน ระยะเวลา ให้ทราบทั่วกัน
รุสศักราช ๑๒๓๘ หน้า ๔๓๘
- ๖๕ ท้องตรา ว่าด้วย โศก ระเบิด ลาย เซน ๑ พัด ๑
ที่สมุห พระ ระยะเวลา โศก หน้า ๔๔๒
- ๖๖ ร่าง ท้องตรา เพิ่ม เติม พระ ราชบัญญัติ หน้า ๔๔๓
- ๖๗ ร่าง ท้องตรา ประ กาศ พระราชทาน ทั่ว พืชมพ
หัว เมือง ชัน นอก หน้า ๔๔๔
- ๖๘ ประ กาศ ให้ ราษฎร เจ้าของ เรือ ทั่ว ทั่ว กัน
รุสศักราช ๑๒๓๘ หน้า ๔๕๒
- ๖๙ ประ กาศ ห้าม มิให้ ตก เข้า แก่ง ชาว นร
รุสศักราช ๑๒๓๘ หน้า ๔๕๕
- ๗๐ ประ กาศ ที่ จะ หัก ไฟว์ สม ทาย ชูรา พิการ
รุสศักราช ๑๒๓๘ หน้า ๔๕๗
- ๗๑ ประ กาศ ให้ เจ้า หมู่ มุส นาย ส่ง เงิน คำ ราชการ
รุสศักราช ๑๒๓๘ หน้า ๔๕๘
- ๗๒ ประ กาศ ให้ เขียน สร้อย ชื่อ ให้ เติม
รุสศักราช ๑๒๓๘ หน้า ๔๖๒
- ๗๓ ประ กาศ คลอง นคร เมือง เขต

	จุลศักราช ๑๒๓๙	หน้า ๔๖๔
๗๔	ประกาศเพิ่มเติมห้ามมิให้แก้เกณฑ์การพินับ ครั้งที่ ๓ จุลศักราช ๑๒๓๙	หน้า ๔๖๗
๗๕	ประกาศห้ามมิให้ชั้นทุกเข้าออกไปชายนอก พระราชอาณาเขต จุลศักราช ๑๒๓๙	หน้า ๔๖๘
๗๖	ประกาศให้ราษฎรซึ่งเป็นคนถึงโบลัตย์ และชู้ชาติมาร้อง จุลศักราช ๑๒๓๙	หน้า ๔๗๓
๗๗	พระราชบัญญัติลักษณะพยานว่า กว๋ยพยาม รับสินจ้างสินบลทนต์บาล รวม ๑๑ มาตรา จุลศักราช ๑๒๓๙	หน้า ๔๗๕
๗๘	ประกาศขุดคลอง จุลศักราช ๑๒๓๙	หน้า ๔๘๑
๗๙	ประกาศให้ทำขานูซึ่งผู้ร้ายมายื่น จุลศักราช ๑๒๓๙	หน้า ๔๙๓
๘๐	ประกาศเข้กเข้า จุลศักราช ๑๒๓๙	หน้า ๔๙๗
๘๑	ประกาศเข้กคลองนครเนื่องเขต จุลศักราช ๑๒๓๙	หน้า ๔๙๙
๘๒	ประกาศเข้กคลองทวิวัฒนา จุลศักราช ๑๒๔๐	หน้า ๕๐๒
๘๓	ประกาศมอบราชการกรมทหารไทย จุลศักราช ๑๒๔๐	หน้า ๕๐๔
๘๔	ประกาศตั้งแม่กองความสำหรับรับเรื่องราว	

- ร้องทุกข์ราษฎร จุฬศักราช ๑๒๔๐ หน้า ๕๐๖
- ๘๕ ประกาศเรื่อง อ้ายทิมแห่ง นิราศ
 จุฬศักราช ๑๒๔๐ หน้า ๕๐๗
- ๘๖ ประกาศราชทูตญวน จุฬศักราช ๑๒๔๑ หน้า ๕๐๘
- ๘๗ ประกาศเอกษะยิษัณห์ที่ ๑ จุฬศักราช ๑๒๔๓ หน้า ๕๑๓
- ๘๘ พระราชบัญญัติว่าความ ศาสดาต่าง ประเทศ
 รวม ๓ ข้อ จุฬศักราช ๑๒๔๓ แห่ง ทศก ๖ หน้า ๕๑๗
- ๘๙ (พระราชบัญญัติเพิ่มเติมใน กฎหมาย ท้อง หน้า
 รวม ๑๘ มาตรา จุฬศักราช ๑๒๔๓) หน้า ๕๒๐
- ๙๐ ประกาศว่าด้วย การชำระความ อำเภอบ
 จุฬศักราช ๑๒๔๓ หน้า ๕๒๙
- ๙๑ ประกาศว่าด้วย ไปรต เถลัว ให้ข้าหลวง
 ออกเก็บ สนวน จุฬศักราช ๑๒๔๓ หน้า ๕๓๑
- ๙๒ พระราชบัญญัติ คักกินา พระองค์เจ้าตั้ง
 จุฬศักราช ๑๒๔๓ หน้า ๕๓๕
- ๙๓ พระราชบัญญัติ ให้เลิก กฎหมาย ลักขณ เบ็จ เสรี ๆ
 ๑๑ ข้อ ว่าด้วย ขนาย คาบ เกี่ยว
 จุฬศักราช ๑๒๔๖ หน้า ๕๓๖
- ๙๔ ประกาศเรื่อง ถวาย หนังสือ
 จุฬศักราช ๑๒๔๖ หน้า ๕๔๒

- ๙๕ ประกาศ ถวาย หนังสือ ข้า อภิ
 รุทศักราช ๑๒๔๖ หน้า ๕๔๑
- ๙๖ ประกาศ บัด เกาะฟอโมซา
 รุทศักราช ๑๒๔๐ หน้า ๕๔๕
- ๙๗ ประกาศ ให้ราษฎร ถวาย ฎีกา
 รุทศักราช ๑๒๔๖ หน้า ๕๔๗
- ๙๘ พระราช บัญญัติ โศก ระเบิด
 รุทศักราช ๑๒๔๖ หน้า ๕๔๗
- ๙๙ ประกาศ ห้าม เครื่อง สัตราวุธ กระสุน ดินดำ
 รุทศักราช ๑๒๔๖ หน้า ๕๕๐
- ๑๐๐ ประกาศ ต่าง ๆ สำหรับ เมือง นคร เชียง ใหม่
 รุทศักราช ๑๒๔๖ ก่อ
- (๑) ห้าม การ เล่นพนัน ต่าง ๆ
 - (๒) ห้าม ถือ เครื่อง สัตราวุธ
 - (๓) ค่า นา
 - (๔) ใบบัญชาต ให้ มี เครื่อง สัตราวุธ
 - (๕) ซื่อ ข่ายไม้ ขอน สัก
 - (๖) ทัด พันไม้ ขอน สัก
- หน้า ๕๕๒
- ๑๐๑ ประกาศ การ เดิน เรือ ก้า ขาย ทาง เมือง จีน
 รุทศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๕๗๒

- ๑๐๒ พระราชบัญญัติ โศก ภาวะ ปัด
 รุสศักราช ๑๒๓๘ หน้า ๕๗๗
- ๑๐๓ ประกาศ คำ ปฎักษา ทักสิน เรื่อง จำ หน้า เกิด
 รุสศักราช ๑๒๔๔ หน้า ๕๗๓
- ๑๐๔ ประกาศ ว่า ก้วย ทำ สาร ธรรม แล สัญญา
 รุสศักราช ๑๒๔๔ หน้า ๕๘๘
- ๑๐๕ ประกาศ ว่า ก้วย การ ถวาย หนังสือ ราชการ
 ต่างๆ รุสศักราช ๑๒๔๖ หน้า ๕๙๒
- ๑๐๖ ประกาศ พระราชทาน พระบรม ราโชวาท
 เทือน สติ ใน การ รัช กุม คน ทำ ผิด
 รุสศักราช ๑๒๔๖ หน้า ๕๙๙
- ๑๐๗ ประกาศ ว่า ก้วย ทรา ฎุม คุ้ม ห้าม
 รุสศักราช ๑๒๔๖ หน้า ๖๐๐
- ๑๐๘ พระราช บัญญัติ กรม ไปรษณีย์ สยาม
 รุสศักราช ๑๒๔๗ รวม ๗ มาตรา หน้า ๖๐๔
- ๑๐๙ ประกาศ โรง เวียน รุสศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๐๖
- ๑๑๐ ประกาศ ธรรม เขียม ถวาย หนังสือ ต่าง ๆ
 รุสศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๑๙
- ๑๑๑ ประกาศ ถวาย หนังสือ คน ที่ ๓
 รุสศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๒๑

- ๑๑๒ ประกาศ เรื่อง ฝน ๓ ของ ทนังสี่ ถวาย
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๒๓
- ๑๑๓ ประกาศ เรื่อง อากร ยาสูบ จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๒๓
- ๑๑๔ ประกาศ ผูกขี้ ๓ ขี้ ๒ ระกา สปัตคก
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๒๔
- ๑๑๕ ประกาศ อธิบคิ ความ ศาล ฎีกา
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๒๖
- ๑๑๖ ประกาศ ไปรษณีย์ จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๕๓๗
- ๑๑๗ ประกาศ ศาลต่าง ประเทศ
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๒๘
- ๑๑๘ ประกาศ ใน การ กรม พระราชวัง บวรสฐาน มงคล
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๕๒๗
- ๑๑๙ ประกาศ ตั้ง สิบเอกรทาวี ทหลวง
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๕๓๒
- ๑๒๐ ประกาศ ไปรษณีย์ สยาม
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๓๓
- ๑๒๑ ประกาศ ไปรษณีย์ สยาม
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๓๔
- ๑๒๒ ประกาศ ไปรษณีย์ สยาม
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๓๗

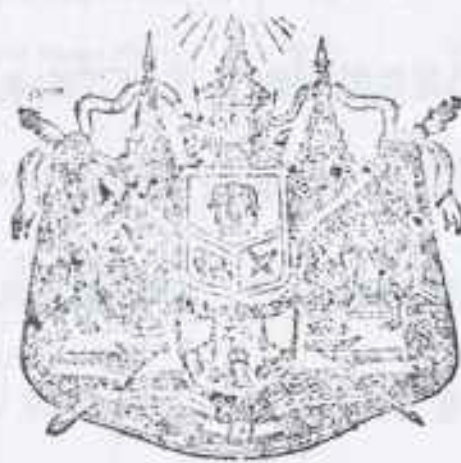
- ๑๒๓ ประการ ไปรสนีย์
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๒๓๗
- ๑๒๔ ประการ เวียงหนังสี
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๒๒๘
- ๑๒๕ ประการ เด็กแม่ทองความ
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๒๔๑
- ๑๒๖ ประการ ไปรสนีย์
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๒๔๓
- ๑๒๗ ประการ ชุคคตองภายีเจริญ
 จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๒๔๕
- ๑๒๘ ประการ แจกน้ำจืด
 จุลศักราช ๑๒๔๘ หน้า ๒๔๖
- ๑๒๙ ประการ ให้มีทองจับผู้ร้าย จุลศักราช ๑๒๔๘ หน้า ๒๔๘
- ๑๓๐ ประการ สิ้นพระชนม์ จุลศักราช ๑๒๔๘ หน้า ๒๕๑
- ๑๓๑ ประการ ให้จับผู้ร้าย จุลศักราช ๑๒๔๘ หน้า ๒๕๒
- ๑๓๒ ประการ เปลี่ยนนอริยศักดิ์ กรมพระนครบาล
 จุลศักราช ๑๒๔๘ หน้า ๒๕๔
- ๑๓๓ ประการ ตั้งขรรคมหาเสนาบดี
 จุลศักราช ๑๒๔๘ หน้า ๒๕๖
- ๑๓๔ ประการ ตั้งเสนาบดี
 จุลศักราช ๑๒๔๘ หน้า ๒๕๗
- ๑๓๕ ประการ คัดกนิษฐา ทูต

- จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๖๕
- ๑๓๖ ประกาศเฉลิม พระปรมาภิไธย
จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๖๓
- ๑๓๗ ประกาศ ไปรษณีย์
จุลศักราช ๑๒๔๗ หน้า ๖๖๔
- ๑๓๘ ประกาศ ว่าด้วย เวียง นาม ข้าราชการ ฝ่าย ใน
จุลศักราช ๑๒๔๘ หน้า ๖๓๐
- ๑๓๙ พระราชบัญญัติ ธรรมดา การเสมีयर ผู้คุม
ในศาล กรมท่า กลาง
จุลศักราช ๑๒๓๙ รวม ๑๓ ขั้ว หน้า ๖๗๓
- ๑๔๐ พระราชบัญญัติ ว่าด้วย ส่ง คน ข้าม เขตแดน
จุลศักราช ๑๒๔๖ รวม ๗ ขั้ว หน้า ๖๘๑
- ๑๔๑ ประกาศ จัดการ ทหาร
จุลศักราช ๑๒๔๘ รวม ๑๗ ขั้ว หน้า ๖๘๘
- ๑๔๒ ประกาศ นุ่ง ขาว
จุลศักราช ๑๒๔๙ หน้า ๖๙๘
- ๑๔๓ ประกาศ ไม้ ขอน สัก
จุลศักราช ๑๒๔๙ รวม ๙ ขั้ว หน้า ๗๐๐
- ๑๔๔ พระราชบัญญัติ เพิ่ม เต็ม ศาล ต่าง ประเทศ
เมือง นคร เชียง ใหม่
จุลศักราช ๑๒๔๙ หน้า ๗๐๒
- ๑๔๕ ประกาศ เร่ง เงิน ค่าราชการ

- รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๗ หน้า ๗๐๕
 ๑๔๖ ประกาศเรื่อง ข้าราชการเจ้า สนิ พระชนม์
 นาย ถึง แก่ กรม
 รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๗ หน้า ๗๐๗
 ๑๔๗ ประกาศ เพิ่มเติม เรื่อง ไม้ ขอน สัก
 รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๗ รวม ๑๐ ขั้ว หน้า ๗๐๘
 ๑๔๘ พระราชบัญญัติ ตำแหน่ง คักคินา
 พระบรมวงษานวงษ์
 รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๗ หน้า ๗๑๔
 ๑๔๙ ประกาศ ได้ ขนบ ขรรณ เข็มม มทาค เก็ก
 รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๗ หน้า ๗๑๕
 ๑๕๐ ประกาศ คอ รัชฎา กรพินัน ว่า ก้วย เล็ก บ่อน เข็บ
 รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๗ หน้า ๗๒๓
 ๑๕๑ ประกาศ เกื่อน สกั ที่ จะ กรายทูล พระกรรณา
 รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๘ หน้า ๗๒๕
 ๑๕๒ ประกาศ ให้ เจ้า หลู่ เก็บ เงิน ค่า ราชการ ส่ง
 รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๗ หน้า ๗๒๖
 ๑๕๓ ประกาศ ให้ ไซ้ เข็บ ทองแดง เข็บ ขอ ฐู
 โสพิส ทรา พระรูป รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๗ หน้า ๗๒๘
 ๑๕๔ ประกาศ บัง บัน รุสศักดิ์ราช ๑๒๔๗ หน้า ๗๓๒
 ๑๕๕ ประกาศ เซอร เวทาง รด ไฟ รุส ศักดิ์ราช ๑๒๔๗ หน้า ๗๓๔
 ๑๕๖ ตำเภา สัญญา เซอร เวทาง รด ไฟ

- รุกข์จักรราช ๑๒๔๙ รวม ๑๓ ขั้ว หน้า ๔๓๖
 ๑๕๗ ประกาศ กรม ศุภการ ว่าด้วย ขันทุก สัตว พาหนะ
 ไป ชาย ต่าง ประเทศ รุกข์จักรราช ๑๒๕๐ หน้า ๑๔๕
 ๑๕๘ พระราช บัญญัติ ทหาร รุกข์จักรราช ๑๒๕๐
 รวม ๑๒ มาตรา หน้า ๓๔๖
 ๑๕๙ ประกาศ พระสงฆ์ เจ้า อาวาส ให้ จัด การ วัด
 รุกข์จักรราช ๑๒๕๐ หน้า ๓๕๗
 ๑๖๐ ประ กาศ กรม พระนครบาล ว่า ด้วย ขัน สัตว
 พาหนะ รุกข์จักรราช ๑๒๕๐ หน้า ๓๖๐
 ๑๖๑ พระราช บัญญัติ ศักดิ์ กิ นาทหาร
 รุกข์จักรราช ๑๒๕๐ หน้า ๓๖๑ X
 ๑๖๒ พระราช บัญญัติ สำหรั บดำ คับ ยศ ทหารบก
 รุกข์จักรราช ๑๒๕๐ รวม ๖ มาตรา หน้า ๓๖๔
 ๑๖๓ ประ กาศ กรม พระ นคร บาล ว่า ด้วย ที่ คิน หลวง
 รุกข์จักรราช ๑๒๕๐ หน้า ๓๖๕
 ๑๖๔ ประ กาศ ให้ ใ้ ฎีกา หมาย ภาษี ชัน ใน
 (บั รุกข์จักรราช ๑๒๕๔)
 รุกข์จักรราช ๑๒๕๐ หน้า ๓๖๘
 ๑๖๕ พระราช บัญญัติ อากร ชัน ใน
 รุกข์จักรราช ๑๒๕๘ ว่า ด้วย ภาษี สุรา
 รวม ๖๙ มาตรา หน้า ๓๖๘

กฎธรรมนูญและการเมือง

กฎหมายไทย

คือ

พระราชบัญญัติ และประกาศ ซึ่งทรงขึ้น ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า... ซึ่งออกใช้เป็นกฎหมายไทย พระบรมราชานุญาต

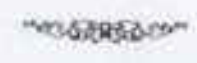
ประกาศแก้ไข กอ ไม้ ไม้สีสุก

๑ มีพระบรมราชโองการว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไข กอ ไม้ ไม้สีสุก ให้เป็น กอ ไม้ ไม้สีสุก ซึ่งเคยใช้มาแต่ก่อนว่า กอ ไม้ ไม้สีสุก ซึ่งเคยใช้มาแต่ก่อนว่า กอ ไม้ ไม้สีสุก

เจ้าภาษี กอไม้ สีสุก ทำเรื่องร่ำร้องว่า นายจัน ไบ่เก็บ
 ภาษี กอไม้ สีสุก แต่ราษฎร ๆ ที่ยอมเสียเงิน ให้ก็มี ราษฎร
 บางคน ชัก ไม้ ภาษี ให้ กับ ภาษี ไม้ ใครร้องต่อผู้ว่าราชการ เมือง
 กรมการ ๆ ก็ไม่ชำระให้ พระยาราชวรา นุกูล ที่ เกษตรา ชิบที
 ทาตัวผู้ว่าราชการ เมือง กรมการ มาใส่ เลียง ใจ ตาม ใจ ความ ว่า
 เจ้า ภาษี ไบ่เก็บ ภาษี กอไม้ สีสุก จะเรียก เอาเงิน แต่
 ราษฎร ๆ ยอมให้เงิน แต่ ไม้ ที่ อยู่ ริม น้ำ ไม้ ที่ อยู่ นอก โกล น้ำ
 นี้ ราษฎร จะให้ ไม้ กอ ละสอง ตำ ตาม ใน พิกัด ท้อง ทรา เก็บ จึง
 ได้เอา พิกัด ท้อง ทรา เก็บ มา ตรวจ ดู มีความ ว่า กอไม้ สีสุก
 เจ้า นาย ข้าราชการ ฝ่าย หน้า ฝ่าย ใน แล ไม้ ผู้ว่าราชการ เมือง
 กรมการ อาณา ประชา ราษฎร ซึ่งมี ตรา กุณ คุ้ม ห้าม แล ไม้ มี
 ตรา กุณ คุ้ม ห้าม บันดา ที่ อยู่ ใน เขต ร เมือง ให้เรียก
 ภาษี กอไม้ สีสุก ที่ มี ตำ ความ พิกัด ถ้า ไม้ มี อยู่ ริม น้ำ เจ้า ของ
 ชื่อ นาย ไก่ ก็ให้ เรียก ภาษี บัสนึง ๖ กอ เพียง ถ้า ไม่ อยู่
 นอก โกล น้ำ เจ้า ของ ชื่อ นาย ไม้ ไก่ ให้ เจ้า ภาษี ตัก เอา ไม้ กอ
 ละ ๖ ตำ ให้ ตัก เอา แต่ ไม้ ซึ่งมี กอ ทั้ง ตำ อยู่ ตาม ถาง งาม
 กอ ไม้ งาม เสมอ กัน ไบ่ อย่า ให้ เลือก ตัก เอา ไม้ ของ ราษฎร แต่ กอ
 ที่ งาม ได้ มาก กว่า สอง ตำ ขึ้น ไป ถ้า กอ ไม้ ของ ราษฎร เช่น ไม้
 เก่า ไม้ มี ลำ แล ไม้ ย่อย ใหม่ พึง ทั้ง ตำ แต่ กอ ละ ๕ ตำ ๖ ตำ
 ๗ ตำ ลง มา ก็ อย่า ให้ เจ้า ภาษี เรียก ภาษี ถ้า กอ ไม้ ของ

ราษฎร มี ลำ อยู่ ทั้ง แก่ กอ ละ ๑๐ ลำ ขึ้น ไป จึง ให้ เรียก ภายใน ตาม
พิถัก ถัก กอ มี ของ ราษฎร ทั้ง ลำ เนื่อง ที่ กอ กัน หา เช่น ช่อง แยก กอ
ออก ทาง ทาก กัน ไม่ ก็ ให้ เรียก ภายใน เป็น กอ เขียว ถัก กอ ไม้ ทั้ง ลำ
แยก เป็น ช่อง กอ อยู่ ทาง ทาก กัน กว้าง ทั้ง แก่ ๔ คอก
เป็น ทาง โค ทาร กระ บือ เจริญ ผล ชาติ จึง ให้ เรียก เขา ราย กอ
ให้ เจ้า ภายใน เรียก แก่ ปี ละ ครั้ง อย่า เรียก ให้ เป็น สอง ซ้ำ ได้
อัน กอ ไม้ ก่า ไท ม่ เป็น ไม้ สำหรับ ขึ้น วัค ราษฎร ไม่ ได้ รักษา หวง
แทน ตก ฟัน ซื่อ ซาย เช่น อาณา ประ โยชน์ ก็ ให้ ยก ไว้ เป็น ไม้ สำหรับ
ขึ้น วัค อย่า ให้ เจ้า ภายใน เรียก ภายใน แล ตก ฟัน เขา ไม้ ขึ้น วัค
ไป เช่น อัน ซาก ที่ เขียว ถ้า ราษฎร เจ้า ของ ไม้ จะ มา เวร ไม้ แล
อพยพ ทั้ง ไม้ ไว้ ประ การ โค ก็ ให้ เจ้า ภายใน กุ แล วัค หา อย่า ให้
ผู้ใด มา ตก ฟัน ถ้า เจ้า ภายใน จะ เรียก ภายใน กอ ไม้ ไผ่ สีสุก แต่
ราษฎร ราย โค ก็ ให้ เรียก ภายใน แต่ โคข สจ โขข ขรรณ อย่า ให้ ลิด จาก
พิถัก แล ล่วง แฉวง ล่วง อ้า เกอ ความ แจ้ง อยู่ใน ทรา ทั้ง เจ้า ภายใน
ซึ่ง มี มา แต่ ก่อ ง นั้น แล จึง เสนอ ความ ว่า ราษฎร ยอม เลี้ย ไม้
ให้ กอ ละ ๒ ลำ นั้น ถูก ต้อง ตาม พิ ถัก ทรา ทั้ง อยู่ แล ฝ่าย ว่า
เจ้า ภายใน เสนอ ว่า ไม้ มี ก่า ไร จึง ได้ ทำ เรือง รว มา ขึ้น ต่อ เจ้า จำ
นวน ขอ คึง ภายใน กอ ไม้ ไผ่ สีสุก จะ รัย ทำ ต่อ ไป ไม่ ได้ จึง ทรง
พระราช คำ วิศ ว่า แต่ ก่อ ง เจ้า ภายใน ผูก ซาก ไป เกอ ภายใน แต่ ราษฎร
เหล็ ง ๆ เจริ ง ๆ ราษฎร ก็ เป็น คน ช่อ ง ไม่ รู้ พิ ถัก ทั้ง ทรา ก็ จัก

ขวารไม้ยอม แลมารอพร้อม ว่ากล่าว ชำระศักดิ์สิน อยู่เรื่อยๆ
 เหนว่าไม้ที่ ราษฎร ปลูก ใช้สอย แต่ในการ บั้น บ้าง อยู่ ที่ ตอน
 โกลน้ำ โกลเรือ น้าง เประ บ้าง บ้าง เจ้าของไม้ไม้ศักดิ์
 ชายแปด อาณาประ โยชน์ ถ้าจะเรียก กษัตริย์ ราษฎร นั้นไม้ไม้
 ไม้เงินมา แต่ กอ ไม้ ไม้ เสวย จึง ไม้ มี เงิน จะ เลียบ ควร จะ ต้อง ยก
 กษัตริย์ ไม้ ที่ ขึ้น อยู่ ใน ที่ ตอน โกลน้ำ นี้ เสียบ หนึ่งใน กษัตริย์ กอ ไม้ ไม้ นี้
 ก็ ไม้ เหมือน กัน กับ กษัตริย์ อื่นๆ ที่ เว ไป เว มา เป็น ของ ตั้ง อยู่ ประ จำ ที่
 เจ้าเมือง กรมการ ทราบ จำนวน อยู่ ทั้ง สิ้น ไม้ ควร จะ หัก มี เจ้า
 กษัตริย์ รัชชูปุค ซาก ไป เก็บ กษัตริย์ กอ ไม้ ไม้ สีสุก ให้ ราษฎร ได้ ความ
 เกิด ครอง จึง ทรม พระ กรมการ ไป รุด เถล้าย ว่า ตั้ง แต่ ชี้ ชวด
 อัญชก นี้ ไป ผู้ว่าราชการ เมือง กรมการ ทั่วๆ ก็ได้ ทรม พระ
 มหากรมการ ชูบ เลียง มี ศก บ้าง กษัตริย์ กษัตริย์ รัชชูปุค แคน บ้าน เมือง
 ระงับ ทุกข์ ของ ราษฎร ทั่วไป กษัตริย์ ไม้ ไม้ สีสุก นี้ ได้ เจ้าเมือง กรมการ
 ทั้ง ๑๖ หัวเมือง คือ กรมการ ๑ ข้างทอง ๑ ลพบุรี ๑
 ไชยนาท ๑ สิงห์บุรี ๑ สวรรคบุรี ๑ อินทบุรี ๑ พรหมบุรี ๑
 สุพรรณบุรี ๑ นครไชยศรี ๑ ประทุมธานี ๑ ฉะเชิงเทรา ๑
 ปราจีนบุรี ๑ นครนายก ๑ พนมพิศม ๑ พนมสารคาม ๑
 รวม สิบหก เมือง นี้ เก็บ กษัตริย์ กอ ไม้ ไม้ สีสุก ตาม แขนง ไหม นี้ คือ ไม้
 ริม น้ำ ที่ ราษฎร ตก ชีง รวย กักร ลือ กษัตริย์ สดระการ ต่อ เพื่อง
 ถ้า ไม้ อยู่ ตอน โกลน้ำ เจ้า ของ กอ ไม้ ไม้ สีสุก ได้ ว่า ไม้ ได้ ศักดิ์ มา

ซื้อขายเป็นอาณานิคม... ก็อย่าได้ถือภาษีเลย...
โทษที่ราชการที่จะตั้งใช้...
เมื่อกรมการขอเสีย...
๓. ถ้าให้เสียอะไรไปคล้ายๆ...
แต่ยังห้ามปรามหนักนั้น...
ประการ...
ภาษี...
เปอร์เซ็นต์...
เมืองกรมการเอาไปใส่ถุง...
ของราษฎรให้ถูกต้องตามท้องตรา...
คุมแดงให้ราษฎรได้ความเดือดร้อน...
กรุณาไปตรวจ...
เกือบสี่พันห้าร้อย... ศักราช ๒๔๓๗

พระยาราชวรานุคุณที่เกษมทวารวดี ซึ่งเป็นเจ้าจำเนน
ผู้รับพระบรมราชโองการ

กฎหมายสำหรับทหารที่เป็นพนักงานดับเพลิง

๑. ฌวัน อังการ เกษท้าวชัยคำหึงษ์ บัญชีประมุขยศก ๒๓๓๖
ได้ตั้งกฎหมายสำหรับแรก ในกรมทหารดับเพลิงนี้
จงทราบทั่วกัน

๑ ข้อ ๑ ถ้าเห็น กระบวน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินไปในที่ใดที่หนึ่ง ๆ ปรารถนาคู่ในในที่ใดที่
หนึ่ง ให้ออฟฟิเชอร์ชายนั้นถอยปราศ ทศาร เลว กระทำคำนับ
ถวาย ยี่สิบ เซน แล้วให้ขึ้นนั่ง อยู่ทำกิจวิद्याให้เรียบร้อยก่อนกว่า
กระบวนจะเคลื่อนไป ถ้าเสด็จพระราชดำเนินปรารถนาคู่ในหน้าที่
ของตัวราช รุกข์ ช่อง ล้อมวงให้แข็งแรง ถึงท่านผู้มีชั้นศักดิ์
ภูยานายของตัวก็ ห้ามไม่ให้คำนับในเมื่อเวลา พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปรารถนาคู่ในในที่นั้น ถ้าเสด็จพระราช
ดำเนินกลับแล้ว ให้รักษาหน้าที่ อยู่ตามเคย อนึ่งเมื่อเวลา
นั้น โมง ยาม แล รุกข์ ล้อมวง ภูยานาย ยี่สิบ เซน พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ถ้าท่านผู้หนึ่ง ผู้ใดจะมาเรียกตัวไป
จากหน้าที่ แลจะขอกุ อารุณนี้ ยอมให้กุ แลจ. ไปพิน หน้าที่ นั้น
ไม่ได้เป็น อัน ซาก ถ้ายังไม่ ได้เสด็จ เหน้เจ้าท่ากรม พระ
องค์เจ้า เจ้าพระยา ก็ให้ออฟฟิเชอร์ชายนั้น ถอยปราศ ทศาร เลว
ขึ้นขึ้นคำนับ ยี่สิบ เซน ๆ เห็นท่านผู้มีชั้นศักดิ์ ติตทรา
เกรือง อิศริยยศ คือ ตรา ตีตชก แล ตรา สรวม ทอ ออก นามว่า
มง กุฎีเสยลัม คือ ตรา นิภาวรรณ ขึ้น ไปจนถึง แกวณครชค คือ สาย
ตะถาย ศรี เสด็จ ศรี แทงศรี ชุมภครี น้าเงิน ก็ให้ ขึ้น ขึ้น
คำนับ ยี่สิบ เซน ไม่ว่าเวลาไร ให้จงทุก ท่าน ถ้าเห็น หม่อม
เจ้า ๆ ชู นาง แทง ตัว เป็น แขน ตะลิแมน ก็ให้ แทง ตัว มี กิจวิद्या

เล่ม ๒ สักขณหน้าที่ ทหาร รั้ง เสด็จ หน้า ๔๔๔

อัน เวียง รั้ง ให้ นาย ทหาร แล ทหาร เสด็จ ขึ้น ขึ้น คำ หัก ย่อม มี
จวก เสมอ ทมวก ๖

๑ ข้อ ๖ ให้ นาย ทหาร แล ทหาร เสด็จ ขึ้น แยก ที่ ลือ-เอก
ถ้า นำ นาย ชัก เซต สัก ขั้ว ให้ ทมวก เมื่อ เวลา ย่ำ รุ่ง สว่าง ก็
ให้ นาย เม เยอ เวียง นาย ทหาร แล ทหาร เสด็จ เข้า แดง ให้

พร้อม กัน ทั้ง เข้า เชน งาม ทุก ๆ เวลา ย่ำ รุ่ง แล หัก ไป จน สอง โมง เข้า
ย้าย สาม โมง หัก ไป จน ย่ำ ค่ำ ถ้า นาย นก ปรวด ปรอด ทหาร ไป
เที่ยว ให้ ชาก เซก ชัน มี ราช การ เกิด ขึ้น เวียง เขา ตัว ไม่ ไก่

จะมี โทษ แล นาย เซก ชัน นั้ ๆ ถ้า แล ไป สัก หัก ๆ จะ ไป นั้
โมง ยาม นั้น ให้ นาย ทหาร แล ทหาร เสด็จ ถ้าง นำ ทวี ด้ว แดง ด้ว
สวม เสื้อ ทมวก กัง เกง เชน นาย ชัก เวียง รั้ง ห้าม ไม่ ให้ สวม

เสื้อ เบิก ชก ถก งาม เกง ทัก ชู้ หรี เล่น ชก ชก ของ แล การ พนัน
ต่าง ๆ ถ้า จะ ให้ รั้ง โมง ยาม นั้น ให้ นาย กำนัน ไป กั้ว
ห้าม ไม่ ให้ ไป รั้ง ยาม กั้ว ที่ ตะหน สอ คน ตาม อ่า เชน ใจ แท่ เมื่อ

จะ รั้ง ยาม นั้น ให้ ทำ โร โช ท่อ กั้ว มี คำ ตาม แจ้ว ข้อ ราช การ
ตาม รั้ง ยาม นั้น เปน ต้น สรรพ ตั้ง ทั้ง ป่อง ที่ เปน เชน หลวง
อยู่ใน โรง กั้ว ถ้า เจ้า พนักงาน มา ปรูด ก่อ สว่าง ตั้ง ไว้ ที่ สอน

ห้าม ไม่ ให้ นาย ทหาร แล ทหาร เสด็จ แล กั้ว ยี่ มวย เชน ไป ช้อ
ชาย แล ก เปตั้น จำ นว ให้ ญาติ พี่ น้อง แล คน อื่น ๆ เปน ชัน ชาก
ถ้า มี ผู้ มา รั้ง ป่อง ชัก ตาม ไก่ คววม รั้ง จะ ลง โทษ ด้ว ผู้ นั้

หน้า ๔๑๕ ลักษณะหน้าที่ ทหาร คับเพลิง เล่ม ๒
 ตามราคาสิ่งของ อนึ่ง ทหารที่ หวัง โมงยามถ้าเห็นคนถือ
 อาวุธเข้ามา แล ทูบตีวิ วาท กันในหน้าที่ ของตัว ก็ให้ ทหาร
 ยามจับตัวมาส่ง ท่อ ออฟฟิเซอ จะให้ ตำรวจสกัดสิน ว่า กล่าวไป
 ตามการ จุๆ ถ้าเห็นมีสิ่งเพลิง เกิดขึ้น แห่งหนึ่ง แห่งใด คำ
 ที่เรียกกันว่าไฟไหม้ นั้น ให้ ผู้ที่ เห็นมาบอก ท่อ ออฟฟิเซอ สั้น
 ระ มิ่งเรียกทหาร แดงตัว สวม เลือ หมวก กางเกง เข็ม ขวาน
 พร้อมไปด้วย เครื่อง สุนัข คับเพลิง ให้แล้วเสร็จใน ๓ นาที
 อย่าให้พ้นกำหนดไปไหนอันขาด

๑ ข้อ ๓ ถ้าชายนั้น กอปราลเหตุจึง ทหาร เลว บ่อย ใช้
 ให้ทุกข์ไม่ ว่าเวลาใด ขอให้มาบอก ท่อ ออฟฟิเซอให้รู้ด้วย
 จะให้ ช่วย รักษาพยาบาลให้สมควร แก่การ ถ้าคนหนึ่ง คนใด
 จะมี ชุระ ไปหาญาติพี่น้อง ที่บ้านนั้น คำ ขณนี้ตั้ง แก่คน ทาง
 ๕ เส้นขึ้นไป แล้วให้ มาบอก ท่อ ออฟฟิเซอ บอกว่าจะไปที่ บ้านนั้น
 หากคนนั้น ถ้าคนใด เก่านั้น โมงจะ กลับมา เมื่อ จะ ไปให้ สวม
 เลือ หมวก กางเกง แล้วให้มี เพื่อน เป็น ทางไปด้วยกัน ตั้ง แก่
 สองคนสามคน ขึ้นไป ห้ามมิให้ มุ่ง ไล่ล่า ยล กางเกง ถ้า กวดย
 ตัวอื่นๆ เทียบเท่า ภาตามถนน เช่นอันขาด ถ้า อยู่โรง จะ
 มุ่ง ห้มอย่าง ไร ตาม ซักเยา ไครก ของตัวที่มี อยู่ แล้วอย่าให้
 กล่าวคำหยาบช้า คำ ว่าซึ่งกัน แลกัน ให้ถือเอาสิ่ง ที่ ชอบ
 กวดยราช การ เปนที่ ตั้ง ถ้าถึงเวลาทุ่มหนึ่งให้ ชายนั้น เมขอ

เล่ม ๒ ถักยถเวียกประกั้นคนระหวชเข่นพระสงฆ์ หน้า ๔๐๖
ชายัน กอปรวต เวียกคนเข้า แล้วให้จวรั้มกัน ทั้งนาย แลเลว
จงทุก ๆ เซกชั้น แล้วให้นาย ทหาร อ่าม กฎหมาย ให้ทหาร เลว
พึง เมื่อ ข่าน กฎหมาย จบ แล้ว ให้ ออฟฟิเชอ นาย ทหาร แล ท.ทหารเลว
กระทำคำณับริก แขน สดุด ถวายแก่ พระบาทสมเด็จพะพระเจ้า
อยู่ หัว เสมอทุกเวลา ไป แล้วให้นาย เซกชั้น นัน ๆ กะที่ไค้
ทหาร นอน เปน ทมวค หมู่ กั้น ห้าม มิ ให้ ไปเล่น โย แทง ทวย สุขุพันธ์
สุขุ กั้นชา เล่น ไฟ ทำให้เสียราชการให้ คมัพฉก หัก ลายมือ
เขียน ชื่อ ของ ตัว แล เรือนเงิน ให้ เปน กว้ย กั้น จง ทุกคน
ให้ ออฟฟิเชอ ชายัน กอปรวต ทหาร เลว ใน กรม กอง ท้าย เพดิง นัน
ประพฤติ ตาม ข้อ กฎหมาย กว้ย กั้น ทุก ๆ คน เกอญู ๖๖
เจ้า คมัพ ฉรรพ เพช ภา กัก กัก คั้น
ผู้ ว่า การ กอง ทหาร คับ เพดิง

ประกาศพระสงฆ์ให้รู้ทั่วกัน ทั่ว ๆ พระอาราม

๑ กว้ย พระวุฒิการ มกิศรี วิสุทธิ สาศ นวโร ประการ งามวาง
กรม ขรรมการ แลระบังคัย การ กรม สันฆกาวิ ทั้งสิ้น วัชพระบรม
ราช โองการ ไล่ เกด้าฯ ทรงพระกรุณาไปรค เกด้าฯ สั้ง ว่า ให้ คหมาย
ประกาศ เปน พระราช บัญญัติ นี้ แก่ คณะ ใหญ่ วัค เกิม วัค ชัน

หน้า ๔๑๗ ลักษณะเรียกประเภท จะขอชเช่น พระสงฆ์ เดิม ๒
 ในกรุงศรีเมืองฝ่ายใต้ฝ่ายเหนือ ให้ทราบทั่วกันว่า หนึ่งผู้บุญนี้
 พระสงฆ์ พระพุทธรูป การตามกต่าง ๆ ในพระศาสนาเทียวกับเพื่อน
 สุขสันต์ สุขสบาย ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น
 อนุชาต่าง ๆ นั้น มี สุข สุข ขึ้น บางที มี ผู้มา กล่าวโทษ ภิกษุ
 รูปนั้น บางเจ้าพนักงาน แล ผู้ซึ่ง รักษาตมภ์ ภิกษุ รูปนั้น ก็
 เจ้ากระทรวง ขรรพการ ชำระ โท ดา ได้ความ จริงว่า ภิกษุ รูปนั้น
 แต่เมื่อ เป็นคฤหัสถ์ เป็น ผู้ ร้าย เทียว ชก ชก ชก ชก ชก ชก ชก ชก ชก ชก
 ทัชชวพันธ์ แห่ง ชาวบ้าน เจ้ากระทรวง ชำระ เป็นสัจ จึง ทำ โทษ
 เมื่อนี้ ก็ จำ ของ ไว้ ผู้ที่ เป็น โทษ นั้น ออก ไป ย่าง คณิต ไป ย่าง
 ครั้น จะอยู่ เป็นคฤหัสถ์ ก็ กลับ เจ้าพนักงาน จะจับ ได้ จึง ได้ บวช
 เป็น พระภิกษุ แล ความ ชั่ว ของ ผู้ นั้น ก็ คิด ทวี มา ครั้น เป็น
 ภิกษุ แล้ว จะงก อกความ ชั่ว ไว้ ไม่ ได้ จึง ได้ เทียว ประพฤติ
 การ ตามก เสพย สุขสบาย ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น ก็นั้น
 หลาย รวย บางเจ้าพวกที่ บวช เป็น พระภิกษุ มี วิชาต่าง ๆ
 หาพิศุค เงิน ทอง ได้ ใน สมณะมาก แล้ว ก็ คัก จาก ภิกษุ ยวตนา
 ระกาที่ จึง ให้ มัน คง ผู้ นั้น ไป ไป รรพยา ที่ เป็น พาล ภาควัว ให้ เล่น
 เขี่ย เล่น ไป ทรัพย์ นั้น ก็ วิบัติ หมก สิ้น ตัว จะ หากิน ใน ทาง
 ฆราวาส ก็ ชัก สิ้น จึง ได้ วัน เข้า บวช เป็น พระภิกษุ ก็ คัก ล่า สม
 พิศุค ทอง เงิน ไว้ อีก เล่า ครั้น ได้ มาก ก็ กลับ คัก ออก จาก ภิกษุ
 ทรัพย์ นั้น ก็ ร้อน ก็ หมก สิ้น ไป แล้วย ก็ หัน เข้า ทว่า ล้า กาลา

เล่ม ๒ ลักษณะเรียก ประณิกคน จะบวช เป็น พระสงฆ์ หน้า ๔๑๔
 จะบวช เป็น ที่ สิง : อหagin แต่กลับ บวช ๆ คัก ๆ เช่นนี้ ถึง ๓
 ครั้ง ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง ก็มีบ้าง ภิกษุ เหล่านี้ มัก
 จะทำ การ ลามก ทาง ๆ เพราะคน ขวณ ขวาย จะหา ทรัพย์ มา ได้ ยง
 ภรรยา แล บุตร แต่เมื่อ ยัว เป็น คฤหัสถ์ ไม่ กิด สะบาย แก่ ยาย
 จึง ทรง พระราช คำ วิสั ว่า ภิกษุ ที่ ศักหน้า คลัง ลาย แล บวช ๆ คัก ;
 ถึง ๓ ครั้ง ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เหล่านี้ จะทำ ได้
 พระศาสนา เสว่า คนอง เป็น ที่ ดี วิน แห่ง ชาว วัช ชาว บ้าน เพราะ
 เป็น พวก พาล ศากิน ไม่ ชะบ ขวณ เทียว ประพฤติ อธนาจาร การ
 ลามก ทาง ๆ ด้ร กล่าว มา นี้ จึง มี พระบรม ราช ี องการ คำ วิสั
 เหนือ เกล้า ว่า การ ที่ คน สาม จำพวก นี้ จะ เข้า มา อา ไครย
 พระศาสนา ศากิน ได้ ก็ เพราะ พระสงฆ์ ผู้ ที่ เป็น อุปัชฌาย ์ คู่ สวด
 เมื่อ จะ บวช ุค บุค ใน พระ พุทธ ศาสนา นี้ ทา ให้ พิจารณา ไท สวณ
 สืบ ตาม ข้อ ความ ขวณ ผู้ นี้ ไม่ เปะ แต่ ใคร นิมนต์ บวช ก็ บวช ให้
 ไม่ เลือ กหนา ว่า คน ที่ คน ชั่ว ไม่ พิจารณา ให้ เลือ ยศ จึง ได้ มี
 พวก พาล เข้า มา บวช เช่น ภิกษุ ุค บุค เมือ ๆ เช่นนี้ แต่ นี้ ท่อ ไป พระ
 สงฆ์ ผู้ ที่ เป็น อุปัชฌาย ์ คู่ สวด จะ บวช ุค บุค แล จึง พิจารณ ให้
 เลือ ยศ ถ้า ู้ ไท เป็น คน หน้า ศัก คลัง ลาย แล บวช มา แต่ ก่อน
 แล ด้ กิด สวณ ครั้ง แล ด้ ห้า มี หั บ ช ุค อชาก แล ู้ ที่ ต้อง
 ไทษ ถูก เข็ม น ที่ หลัว ลาย แล ยัว ไม่ ไท บวช ครัน อาย ุค รม
 ุค สมบ ท ๆ อาย ุค ุค ุค สมบ ท กั คี จะ บวช เป็น ภิกษุ กั ุค ุค

๒๕๕๕

หน้า ๔๑๙ ลักษณะเรียกประกันคนจะขวชเป็นพระสงฆ์ เล่ม ๒
มารดาญาติพี่น้อง ฤๅคนอื่น ๆ มารับรองให้มั่นคงว่าจะไม่
ประพฤติความชั่วแล้วจึงขวช ผู้นั้น แล้วให้เรียกประกัน
ทานชนไว้ให้มั่นคง อนึ่ง พระสงฆ์อยู่วัดบางแลห้วเมืองที่จะ
เป็นอุปัชฌายะนั้น ยังไม่มีตราตั้งแก่เจ้าพนักงานแลเจ้าคณะ
นั้น ก็ให้พระสงฆ์ฤๅทายกมาขอตราตั้งต่อเจ้าพนักงาน
เจ้าคณะจะตรวจตราดูว่าจะสมควร เป็นพระอุปัชฌาย์ฤๅไม่
สมควร ถ้าเห็นสมควรแล้วจะได้มีตราตั้งไปให้ตามสมควร
แก่ห้วเมืองที่มีวัดมากแลน้อย แล้วจะได้ชี้แจงให้ผู้ที่เป็น
อุปัชฌาย์นั้นเข้าใจในหมายประกาศ ถ้าพระสงฆ์วัดบางแลห้ว
เมืองที่จะเป็นอุปัชฌาย์นั้น ถ้ายังไม่มีตราตั้งแลเจ้าพนักงาน
แลเจ้าคณะแล้วห้ามมิให้เช่นอุปัชฌาย์เป็นอันขาด พระสงฆ์
รูปใดไม่มีตราตั้งชักขึ้นขึ้นไปเป็นอุปัชฌาย์ จะทำโทษอุปัชฌาย์
ไวยาจักรหมายประกันจงหนัก แลให้พระอุปัชฌาย์แลเจ้าคณะ
เจ้าอธิการเรียกเอาหมายประกันทานชน คฤหัสถ์ที่จะขวชเป็น
พระภิกษุไว้ให้มั่นคง แล้วทำขานฎีชี้สอนนายประกัน ทำขลบ้าน
ตั้งถักมูลฝอยเหมือนอย่างวัดหลวง มายื่นเจ้าพนักงานเจ้าคณะ
ก็ได้จึงทุกเดือนเหมือนในกรุง แต่ที่ห้วเมืองไกลนี้ให้ส่ง
ขานฎี แลเข้าพรรษาปีละครั้ง แต่วัดตามบางที่ยัง
ไม่มีเจ้าอธิการไว้ก็ ฤๅเจ้าอธิการถึงแก่กรรมก็ให้ผู้ที่
เป็นเจ้าอธิการขึ้นไว้ใหม่ก็ได้ยกแลพระสงฆ์มาขอ

เล่ม ๓ ลักษณะเรียกประกัน คน จะบวช เป็นพระสงฆ์ หน้า ๔๖๐

ตราตั้ง เจ้าพนักงาน เจ้าคณะ จะได้ มีตราตั้ง ให้

พระสงฆ์ รูปนี้ ถ้าพระสงฆ์รูปใด ที่ จะบวช เจ้าอธิการ ยัง ไม่มี

ตราตั้ง เจ้าพนักงาน เจ้าคณะแล้ว คำมาให้ ให้เป็น เจ้าอธิการ

เช่น อัน ซาก ด้วยเหตุ ที่มัก เกิด วิวาท ที่ผู้เถียงกัน ด้วย เรื่อง

กดิน แล ฌาน อื่น ๆ อยู่ เมือง ๆ แต่ ตราตั้ง พระอุปัชฌาย์ เจ้า

อธิการ นั้น ตราเสมอ ธรรม จักร จึง จะ ปณ พระอุปัชฌาย์ เจ้า

อธิการ ได้ แล พระอาราม ตาม ทัว เมือง พระสงฆ์รูปใด จะ เป็น

เจ้าอธิการ ก็ ให้มี ตราตั้ง แห่ง พระราชาคณะ ฤา พระครูใน ทัว

เมือง นั้น รูปใด แล้ว ให้ เจ้าคณะ เจ้าวัด เรียก ประกัน เจ้าอธิการ

วัด บาง วัด ทุก อาราม แต่ พระสงฆ์ อัน กบ วัด บาง นั้น ให้ ทำ

ประกัน ไว้ กับ เจ้าอธิการ ตาม พระราชบัญญัติ เติม ทรง พระกรุณา

ไป เกล้า เป็น ราชบัญญัติ

ด้วย พระราช ประสงค์ เพื่อ จะบำรุง พระศาสนา ให้ ถาวร วัฒนา

ถาวร มิ ให้ พวก พาล เข้า มา ทำ ประทุษร้าย ใน พระศาสนา ให้

มี พระสงฆ์ แต่ ที่ ขริศทุกิ บวช เอา กุศล ด้วย คน ศรี ทา แต่ ๆ

จะ ได้ เป็น ที่ ไหว้ บูชา สรรเสริญ แสง สัปปุส ทายก ทัว ปวง ถ้า พระ

อุปัชฌาย์ คู่ สวด รูปใด มี พึ่ง หมาย ประการ ๔ ยัง ขัด ขึ้น บวช ให้

คน ๓ จำพวก ที่ ถลาว มา นี้ เช่น พระภิกษุ มี ผู้ มา ร้อง ต่อ

เจ้าพนักงาน ฤา เจ้าคณะ แล เจ้า พนักงาน เจ้า คณะ ลี้ ได้ ความ

ก็ ก็ พิจารณา ได้ ความ จริง แล้ว จะ ทำ โทษ ผู้ ที่ เป็น อุปัชฌาย์

คู่สวทไวยาวัจกร

ประณัย ของ คู่สวทไวยาวัจกร ตาม ทัชชานุกร

รชหนัก

หมาย ประกาศ มา ณ วัน ศุกร เดือนห้า ขึ้น เกศ คำ

จุลศักราช ๑๓๓๗

มี สวทไวยาวัจกร เป็น สัตยศก

๗

กฎหมาย สำหรับ กรมทหาร คับเพลิง

๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน มา
 ประ เสด็จ สวทไวยาวัจกร ประทับที่ แขนงแรก ทอด พระเนตร ทหาร
 กรม คับเพลิง สัก สัก แล้วเสด็จ พระราชดำเนิน กลับ ไป ประทับ
 ที่ พลับพลา โรง แตร ใน สวทไวยาวัจกร อยู่ ๑ เวลา สอง ทุ่ม เสด
 ทรง พระราชทาน เลขา ไป รุก พระราชทาน ให้ เจ้าคน สรง หนัก
 ปรีวี เคน ซิล ลอร์ ดำเนิน ใน พระราชทาน เลขา นี้ ถึง เจ้า
 คน สรง หนัก ม ม ปรีวี เคน ซิล ลอร์ แล ออฟฟิซเซอร์
 ทหาร ไปรเวท ทั้ง ปวง คอย เวลา วัน นี้ เรา ได้ มา ดู ที่ แขนงแรก แล
 ได้ ดู ทหาร สัก สัก ใน การ คับเพลิง แล เพลง อาวุธ เห็น ว่า ควร
 ต้อง ยก บัง ชม เชบ ได้ แต่ จะ คับ ชม สิ่ง ซึ่ง เปน สำคัญ ก่อน
 คือ การ ชี เป็ด สัก ใน การ ที่ จะ ไป คับเพลิง ให้ วอระไว ไป โกล กษะ
 นี้ เปน การ สำคัญ มาก เปน การ มี คุณ แห่ง วาญูร รุ่ง รุ่ง แล
 การ ที่ เป็ด สัก นี้ จะ เปน การ คำ เล่ง เปด ๆ ได้ รับ ราช การ คับ
 เพลิง มา หลาย ครั้ง แล้ว ก็ ได้ รุ่ง สม กัษ การ ที่ ใ้ เป็ด สัก
 นี้ ๒ นี้ การ มี เพลง อาวุธ ทำให้ คับอง แล คับ นี้ ก็ เปน การ

สำัญ ที่จจะรักษาการ ที่ต้องต่อสู้ไม่แพ้ แต่ดีธ ฮาวูช เป่ล่ำ ๆ
ได้เลิกหักเหียบร้อยที่จริง ๆ ท้วยที่ จักการ ได้ทั้งนี้ แ่นการ ดั
อีกประการหนึ่ง ที่ ๓ แ่นแรวกที่ ทหาร อยู่จัก เวียบร้อย ทมค เท

แ่น ประวัช เครื่อง ฮาวูช เครื่อง รบเพลิง ไว้แปน อย่าง ๆ เวียบร้อย
ก็ แ่น ทั้งกองมคน ไปมาเชยชม ไม่เป้น ที่ รังเกียจ แ่นท้ใจ
ทหารได้ สอ ว จันด้วย เปน การ ก็ สาม ประการ ดังนี้ ซึ่งการ เปน

ก่งมิได้ เพราะเจ้าท่ม สรรพเพช นกที รัยกำสั่งมาจัก การ เวียบ
ร้อยจริง ๆ ไม่เป้น แต่ การ ควาว ท่น มช ค่น เปน ความดี ซตรง
เจ้าท่ม สรรพเพช นกที บ่รากฎว่า เปน ที่ วางใจ ใน การ ที่ จะจักให้

เวียบร้อยเสมอ อยู่ ที่ขอใ้การนี้ เปน ต่อ ไปอย่าให้ลดถอย
ลงจาก ความที่ดีเลย แ่นจึ่ง มีพระบรม ราชโองการ คำทรัส
เห็น แ่นลำ สั่งให้ จัก ตั้ง ซึกแนนต์ กฎหมาย สำหรับ แ่นแรวก

ให้อ ทพิช ซอ แ่นกำมิซัน ออฟี ซเซอ ตาม บัณคา ทหาร กรม
ชัยเพลิง นี้ จงทราบ ทวักม

๑ ข้อ ๑ เมื่อเวลาเกิดเพลิง ขึ้นใน ที่ นึงที่ใด คำที่

เรียกกันว่าเพลิง ไหม้นั้น นาย คาร แ่นทหาร ผู้หนึ่ง ผู้ใด ที่ อยู่
ยาม แ่น ออกยาม ๆๆ อยู่ใน ที่ นึงที่ใด ตาม บัณคา ที่ ได้รับพระ
ราชทาน เงิน เดือน ถ้าเห็นเพลิง ติด ขึ้นใน ที่ นึงที่ใด ให้จึ่งมา

สู้ ระชนง ใ้ ก่อด ยิง ยืน แ่น ติด ของ จะวางวัด แก่ ผู้ นึง เปน เงิน
บาทหนึ่ง ที่ เปน พนักงาน ม้าสี ให้ มี สมุก ถระคาบ กิณชธ ส้ากรับ

ท้าว ถ้า ไ้ขึ้น เสียง ชน กลอง ระฆัง ที่ เช่น ชิกนหนต สัญญาใน เมื่อ
 เวลาเกิดเพลิงนั้น ก็ ทนาย ม้า วิชฌุม ม้า ไป สิบดู ให้รู้ ว่า เพลิง
 ไ้หม้ ที่ บ้าน คน นั้น อยู่ ถนน นั้น เจ้าของ ชื่อ เวิน ชือ นั้น เพลิง
 เกิด อย่าง นั้น ให้ จดจำ "ว่า" ให้ ชน ชิกน แ้ว วิชฌุม มา วิชฌุม
 นำทางไป ไ้โดยเร็ว ถ้า ท้าว ข้าง เจ้า มี จูระไป ราชการ ไม่ ไ้ อยู่
 ใน ที่ นี้ ยอม ให้ ออฟฟิศ เซอ แล กามีชัน ออฟฟิศ เซอ คน หนึ่ง
 คน ไ้ ที่ มี ยศ เปน ท้าว อยู่ ใน แม แรก นี้ มี อำนาจ บังคับ การ
 ไ้ทุก พนักงาน ตาม ผู้ ไ้ใหญ่ ผู้ น้อย

๑ ข้อ ๒ ขรรคมเห็ยม ที่ จะ สัน ระฆัง นั้น ที่ ๑ หยทุก ๔
 นาที ให้ ออฟฟิศ เซอ แล กามีชัน ออฟฟิศ เซอ นาย ทหาร แล ทหาร
 รด รวม เลือ ทมวก กัง เกง เหนบ ฮาวูจ ให้ พร้อม เสรี จง ทุก คน
 ระฆัง สัน ที่ สอง กำหนด มี นิต หนึ่ง ให้ ทหาร วิ่ง เข้า คา เกรื่อ ง สูบ
 แล ดึง ตาม ที่ มอข แล สัน ไ้ นั้น ให้ พร้อม ทุก พนักงาน แล ้วย คอย
 ฟัง เสียง ระฆัง สัน ที่ ๓ ให้ ลาก สูบ แล ดึง เกรื่อ ง มีอ สำหรับ ้วย ท้าว
 ออก ครั้ง แลว ยกร มาต ชวิกตะ โย

๑ ข้อ ๓ ให้ นาย ทหาร แล ทหาร ตั้ง ใจ ไป ทำ การ กับ เพลิง
 ให้ แชน แรง ให้ เปน ราชการ ไ้ จริง ๆ ถ้า เชน เพลิง จะ ติด ลุด ตาม
 มาก ไป ควร จะ แชน วิธ เื่อ น โรง บ้าน มุง จาก ไ้ อย่าง หนึ่ง อย่าง ไ้
 ก็ ให้ แชน วิธ ที่ จะ เปน เื่อ น เพลิง นั้น เล็ย คือ เื่อ น ที่ ๑ ที่ ๒
 คำ ไ้ ไ้ ดม การ ึ จะ วิธ เื่อ น นั้น ต้อง อา ไ้ ครอบ ทำน อธิบ ก็ เจ้า ๆ ชุน นาง

เล่ม ๒ ถักยณ ไปลิศ รักษาหัวเมือง ฝ่ายเหนือ หน้า ๔๒๔
 ที่ ท่านไป ช่วย ใน กาว คับเพลิง มียศ เป็นใหญ่ ในเวลา นั้น ฤา
 ไป ปรุกษา ท่าน ให้ สมนคร กับ การ จะ ใด เป็น ที่ ฟัง ทำ การ ได้
 เสนอ กำนั่ง จึง จะ ชุบย ก้วย การ ถ้า เวื่อน โหนด คัง รือ แล้ว ให้ นาย
 เซง ชัน ที่ เป็น พนักงาน เล้า ของ ต้อง รักษา การ ใด กวค ชัน อย่า
 ได้ มี ไร ผู้ ร้าย มา แยัง ซึ่ง ผก ลัก หยิบ นวย ทว พัย ถึง ของ ๆ ท่าน
 ผู้ ที่ คัง เพลิง ไทมี แด ที่ เวื่อน โกล์ เคียง ใน เวลา เพลิง ดิก นั้น
 ให้ ช่วย กับ รักษา เป็น จระ ให้ เสนอ กำนั่ง ของ เจ้าพนักงาน ถ้า เสน
 เพลิง คับ สงบ แล้ว จะ เล็ก มา ให้ ลา ท่าน ผู้ มี บัณฑิต ศักดิ์ ที่ เป็น ไทฉู
 อยู่ ใน ที่ นั้น ตาม การ แด เวลา แล้ว ให้ เข้า แตร เวียด ตั้ง แดว ทรว
 คน ให้ พร้อม ท้าม มี ไท นาย ทหาร แด ทหาร หยิบ นวย บัค บัง ชอน
 เสนอ ดัก ขโมย ถึง ของ ๆ ผู้ ที่ คัง เพลิง ไทมี แด เวื่อน โกล์ เคียง
 ทั้ง แด ราชา อรัฐ หนึ่ง ขึ้น ไป แ่น อัม ซาก ถ้า ผู้ หนึ่ง ผู้ ไท บัง อาจ
 ถ่วง คำ ตั้ง นี้ จะ ลง โทษ แด ผู้ นี้ ตาม โทษานู โทษ ๗

กฎหมาย ไปลิศ รักษาหัวเมืองฝ่ายเหนือ

๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โยะคะนเดอ ให้ประกาศ
 แด ผู้ว่าราชการ เมือง ผู้ รัง กรมการ แด ราชฎร ดูก คำ โทษ
 จึง หัวเมือง ฝ่าย เหนือ ทราบทั่ว กัน ก้วย ๑ พ.ศ. ๑ เจ้า พระยา
 สุรวงษ ไวย วัฒน ที่ สมุหพระ กระลา โทษ กราย บัง กรม ทูต พระ

หน้า ๔๒๕ ลักษณะไปลิศ รักษาหัวเมืองฝ่ายเหนือ เล่ม ๒
 กฤษณา ว่า ถูก คำต่าง ๆ ลัก ลอบ เอาผู้ แล สิ่ง ของ ต้อง ห้าม
 เข้ามา ลัก ลอบ ซื่อ ซาย ใน เขตว แคน บ้าน เมือง ทำให้ ภาณี ผล
 ประโยชน์ แผลน กิน เสีย ไป ขอ รัย พระ ราชทาน ทหาร ไปลิศ
 ขึ้น ไป รักษา พระ ราช อาณา เขตว อยู่ ไต้ บัง คับ ผู้ ว่า ราชการ
 เมือง อุตฺร กิฐ จึง ไป รค เกด้า ให้ พระ ยาม ทา มนตรี กอ ลอ แหนท
 อิน จิฟ จัก ซายัน ทหาร ให้ ขึ้น ไป รักษา ให้ สมควร มี กฎหมาย
 สำหรับ ซายัน ทหาร ต่อ ไป ๖๖

๑ ข้อ ๑ ว่า ทหาร ซึ่ง ไป รค เกด้า ให้ ไป รักษา การ ภาณี
 ผู้ แล สิ่ง ของ ต้อง ห้าม ณ เมือง ฝ่าย เหนือ ๑๔ เมือง นั้น ให้ สายัน
 แล ทัว ทหาร อยู่ ไต้ บัง คับ ผู้ ว่า ราชการ เมือง อุตฺร กิฐ แล ให้ ทำ
 โคย สุก ริต ไม่ ให้ สุก ย สิ้น กิน สุรา แล เล่น ถั่ว โย ไพ กาว พนัน ต่าง ๆ ๖๖

๑ ข้อ ๒ อย่า ให้ สายัน ทัว ทหาร คบ พวก เพื่อน ไทย จิน
 ราช วร แล พระ สงฆ์ สาม เณร เสพ สุรา เทียว ไต้ ชก ตี วิวาท แก่
 ราช วร ซาย หมึง แล ลูก ท้า ภาณี สุ พระ สงฆ์ สาม เณร ๖๖

๑ ข้อ ๓ อย่า ให้ ทหาร คบ ราช วร ชาว บ้าน ไทย จิน
 เทียว ทำ โจรกรรม ลัก ล้วง แล ปล้น ลคม ชาว เรือ ชาว แพ
 แล รัว กว บ้าน ๖๖

๑ ข้อ ๔ อย่า ให้ สายัน ทหาร ลอบ ลัก ภาณี ค บัง บุตร
 หมึง แล ภรรยา กัย ทาษ ซาย หมึง กรมการ ผู้ ไทย ผู้ น้อย แล
 ราช วร ชาว บ้าน แพ เรือ ให้ ไต้ ความ เกือ ค รือ น ๖๖

๑ ข้อ ๕ ถ้าเจ้าภาษี แล หลง รุ่ง มา ขอสายัน แล ทหาร
ต่อผู้ว่าราชการเมือง อุดรพิชัย ผู้ว่าราชการเมือง อุดรพิชัย
บังคับให้ไป จับสิ่งของ ของ ท้อง ท้าม ก็ ให้ไป พร้อมด้วย กรม
การ แล กำหนด พัน นาย บ้าน ถ้า ไม่พร้อมด้วย กำหนด พัน นาย บ้าน
ห้าม ไม่ให้ สายัน แล ทหาร ไป แทะ ลำฉิ่ง แล ห้าม ไม่ให้ สายัน แล
ทหาร ผู้ไป จับ เก็บ วิบ เว้น ซ่อม เอา ทรัพย์สิน สิ่ง ของ ราษฎร ผู้
ต้องจับ แทะ สิ่ง ห้าง สิ่ง โภค เปน อื่น ซาก ๖

๑ ข้อ ๖ ไม่ให้ สายัน ทหาร คบ คึก กับ หลง รุ่ง จีน เต็ง ชง
ภอ คน ใช้ มูล นาย ญาติ พี่ น้อง พวก พ้อง เพื่อน ของ สายัน ทหาร
แล ผู้มี ชื่อ ชาย ศตฉิ่ง มา จะ บน ทหาร ให้ จับ ทาย ลูก หลาน แล การ
ต่าง ๆ นอก จาก บังคับ ผู้ว่าราชการเมือง อุดรพิชัย ไม่ ใ้ ๖

๑ ข้อ ๗ ถ้ามี ผู้หนึ่ง ผู้ใด ชาย ศตฉิ่ง ชาว วัด ชาว บ้าน
ชาว เวือ แพ ไทย จีน จะ มา ก่อ กวน ชวน วิวาท กับ ทหาร อย่า ให้
สายัน แล ทหาร ใ้ ตอ ย เปน การ วิวาท ให้ สายัน แล ทหาร นำ
ความ ไป ร้อง ต่อ กรมการ ผู้ใหญ่ น้อย แล กำหนด พัน นาย บ้าน
ไป พิหารณา ๖

๑ ข้อ ๘ ถ้า ทหาร ทำ การ ทูริต ผิด จาก ข้อ บังคับ ให้
สายัน ลง โทษ กับ ทัว ทหาร ตั้งแต่ ๑๐ ที่ ขึ้น ไป ถึง ๓๐ ตาม ที่
มาณ โทษ ถ้า ทหาร ก่อ กิ่ง ไม่ เกรง กลัว อาญา ที่ สายัน ทำ ก็ ให้
สายัน ส่ง ทัว ทหาร คน นั้น ให้ ผู้ว่าราชการเมือง อุดรพิชัย แทะ ๖

หน้า ๔๒๗ ลักษณะไปลิศ รักษาหัวเมืองฝ่ายเหนือ เล่ม ๒

กรมการคุมตง มาส่งณ ออฟฟิศ ใหญ่กรุงเทพฯ ๖

๑ ข้อ ๙ สายัน แล ทวาร ซึ่ง ไปรคเกล้าฯ ให้มา
รักษาราชการ อยู่ณ หัวเมือง ถ้ารัฐเหตุ การ ที่ เป็น เลื่อน ทนาม

แผ่นดิน ไม่ควร จะ แจ้ง ความ ต่อ ผู้ว่า ราชการ เมือง กรมการ
ประการใด ก็ ให้ขอก มา ยัง ออฟฟิศ ใหญ่กรุงเทพฯ ๖

๑ ข้อ ๑๐ สายัน แล ทวาร ซึ่ง ไปรคเกล้าฯ ให้มา
รักษา ราชการ หัวเมือง ถ้า ผู้หนึ่ง ผู้ใด มา รับ สิ้น บด ต่อ เจ้า

ภาษี ทดง รุ จะไป จับ ผู้ เดือน แล สิ่ง ของ ต้อง ห้าม ให้ สายัน ท
หมาย ราย วัน ไว้ แล ให้ สายัน ทวาร ไป จับ พร้อม กับ กรมการ

แขวง อำเภอ ถ้า ผู้ต้อง จับ ไม่ สู้ รบ ก็ ให้จับ มา แต่ โดย ก็ ถ้า ผู้
ที่ ต้อง จับ สู้ รบ ประการ ใด ก็ ให้ สายัน แล ทวาร ปรึกษา ต่อ กรม

การ แขวง อำเภอ พัน นาย บ้าน จะ ควร สู้ รบ ประการ ใด อย่า ให้
สายัน ทวาร ทำการ โดย พละ การ ตนเอง ๖

๑ ข้อ ๑๑ เงิน เก็บณ สายัน ทวาร นั้น เจ้าพนักงาน จะ เก็บ
เงิน เก็บณ เข็ม เดียง ส่ง ขึ้น มา ระยะ ทาง ก็ โกล เปน ที่ ลำบาก ถ้า

ถึง เก็บณ ขึ้น ค่า ค้าง ก็ ให้ ผู้ว่า ราชการ เมือง อุดรคิฐู ทำ ทวิ ยืม
เงิน ภาษี ผัน ต่อ เจ้า ภาษี ผัน มา จ่าย ให้ ทวาร ทุก เก็บณ ครบ มี

แล ให้ เจ้า ภาษี รับ หนังสือ ขอก ต่อ ผู้ว่า ราชการ เมือง คุม ทวิ
ตง มา ส่ง ยัง ออฟฟิศ ใหญ่กรุงเทพฯ ๖ จะ ได้ เก็บเงิน ต่อ เจ้า

พนักงาน ทอรัฎฐา กรม พิษณณ์ ใช้ เจ้า ภาษี ให้ เสรี ๖

๑ ข้อ ๑๒ ห้ามไม่ให้สาขันทหาร เอา อวูร ขึ้น กับ หัก
 กระบี่ ชักกัน กับ ชิบ แล เตื่อ ตมวก กัง เกง เครื่อง แต่ง ทัว ทหาร
 ให้คน ที่มี ใ้ เขม ทหาร เข้ายิมเอาไป แต่ง และให้สาขันทหาร
 ทมิฬ ชำระ ชัก สี่ เครื่อง แต่ง ทัว เครื่อง อวูร ถ้าสาขันทหาร ไม่
 ประพฤติ ทัว ตาม กำหนด กฎหมาย ห้าม ข้อ หนึ่ง ข้อ ใ้ ฤฯ ปลูก
 บัคความฝัก ซึ่ง กับ แล กับ ไว้ ไม่ พ้อง ลง มา ยัง ออฟฟิศ ใหญ่
 กรุง เทพฯ มี ผู้หนึ่งผู้ใ้ มา พ้อง พิจารณา เปน สัจ ก็ จะ ให้
 มี โทษ แก่ สาขันทหาร ตามโทษานุโทษ ๖

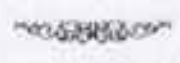
๑ ข้อ ๑๓ ว่ากฎหมายบังคับ ทหาร ๑๒ ข้อนี้ ใ้ กั
 พิมพ์ ประทับตรา แผ่น กิณ ใ้ ใ้ ทั้ง แต่ เดวนี้ เสาฯ เคื่อ น ท้า
 ชิม คำ หนึ่ง มี ชวค บัง เปน สปตศก ศกั วาฯ ๑๒๓๗ มี

ประกาศให้ใช้เงินเหรียญใหม่

๑ สมเด็จ พระ เจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า มหา มาตา กรม พระ
 ยำ ราม ประมัญช อธิภัก ใน กรม พระ คลัง มหา สมบัก รัช พระ บรมราช
 โองการ มार พระ บัณ จูร สุวสิงหนาท ใ้ เสด้า ใ้ ประกาศ แก่
 พระ บรมวงษา มุวงษ์ แล ข้า ราชการ ผู้ ใ้ ใ้ น้อย ฝ่าย ทหาร
 พล เวื่อน กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน สมณ พวาทมณา จาวิย อาณา
 ประชา ราชฎร ใน กรุง ทัว เมือง ใ้ ทราษ ทัว กั น ว่า เมื่อ ครั้ง แผ่น
 กิณ พระ บาท สมเด็จ พระ รอม เสด้า ใ้ อยู่ ทัว ใ้ กษ พระ ฤฎนา

โปรดให้ตั้งเครื่องจักรตีตราเงินเป็นเหรียญบาท สลึง เพ็ช
 แทนเงินพดด้วงแต่แผ่นดินก่อนๆ ใช้สืบมาจนถึงแผ่นดิน
 บัณฑิตยนี้ ก็ได้ทำเงินตราพระเถียวใช้เนื้อเงินแต่พิภค อัครา
 เหมือนครั้งแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 สืบมา ครั้นถึงข้มเมียบโทศก เครื่องจักรเดิมซึ่งใช้มา แต่
 แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ชำรุด
 เสียบไปทำเงินไม่ได้ จึงทรงพระราชดำริห์พร้อมด้วยความ
 คึกทำนเสนาบดี ให้ตั้งเครื่องจักรทำเงินมาจากเมืองอังกฤษ
 ใหม่ ให้แข็งแรงแลมีกำลังมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ครั้นเครื่อง
 จักรมาถึงพร้อมกันแล้ว จึงได้ตั้งโรงกระสาปนสีทนาการขึ้น
 ใหม่ใกล้กับโรงกระสาปนสีทนาการเดิม ได้ลงมือใช้เครื่องจักร
 นั้นทำเงินเหมือนอย่างแต่เดิมมา แดเงินตราซึ่งทำใหม่นี้
 มีสามอย่าง คือบาทหนึ่ง คือสลึงหนึ่ง คือเพ็ชหนึ่ง มีหน้า
 หนักแลเนื้อเงินเสมอกับเงินบาทเงินสลึง เงินเพ็ช ที่ได้ทำ
 มาในแผ่นดินก่อนๆ นั้น แดพิภค อัคราก็ใช้อย่างเดียวกัน
 ไม่ผิดเพี้ยนสิ่งไรเลย แต่ควรตราซึ่งย่ระจำเงินนี้ หน้าหนึ่งเป็น
 พระรูปสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉลองพระองก
 ข่ายทหาร มีเครื่องราชอิสริยยศ นพรัตนราชวรารมณ แดสมเด็จพระ
 เกด้า มีหนังสืออยู่รอบพระรูปนี้ ว่า สมเด็จพระปรมินทรมหา
 จุฬาลงกรณ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้าหนึ่งมีตราแผ่นดิน

แบ่งเป็นสามห้อง ๆ หนึ่ง มี ตรา ไอยรา พค ห้อง หนึ่ง มี ช้าง เปลา
 ห้อง หนึ่ง มี กฤษ แล จักรตรี มี พระ มหา พิไชยมง กฏ พระ แสง
 ชรรค์ อาร พระ กร ผลิตของพระ บาท พระ สัจ วาล นพรัตนราช
 วรา ภรณ์ พระ สัจ วาล รุจจอม เกด้า แล มี แดข จากุท อักษร สำหรับ
 กวงตรา ว่า สัพ เพ สัต ฐ กุ ทาน สามี กติ วุฒิ สาธิกา แล ราช สัต
 ศุ สติ ประคอง เกรือง สูง ทั้ง สอง ช้าง มี ผลิตของ พระ องค์ ครอบ
 อยู่ เบื้อง หลัง รวมเป็น กวง ตรา อยู่ ทรง กลวง กวง หนึ่ง กิ่ง นี้
 แล้ว มี หนึ่ง สือ ใน พัน เงิน กวง ตรา ว่า กรุง สยาม รัชกาล ที่ ๔
 ช้าง ไต้ กวง ตรา ยอก ราคา บาท หนึ่ง แล ขอบ เงิน นี้ มี ลาย อก ใช้
 ปลารอบ ช้าง ๆ เหรียญ นี้ เป็น เพ็ช รอบ แต่ เงิน สดง เงิน เพ็ช
 นี้ หน้า หนึ่ง เป็น พระ รูป แด หนึ่ง สือ รอบ เหมือน เงิน บาท แต่ หน้า
 หนึ่ง เป็น ตรา แผ่น กิณ อย่าง น้อย ใน ห้อง กาห้อง มี ช้าง ไอยรา พค
 ห้อง ๑ ช้าง เปลา ห้อง ๑ กฤษ ห้อง ๑ มี จักรวี พระ
 มหา พิไชยมง กฏ มี เคื่อง สูง สอง ช้าง หนึ่ง สือ รอบ ว่า กรุง
 สยาม รัชกาล ที่ ๕ ไต้ กวง ตรา ยอก ราคา สดง ๑ เพ็ช ๑
 ตาม ตัว เงิน แล ขอบ เหรียญ เงิน นี้ มี รุก ใช้ ปลารอบ ช้าง เหรียญ
 เป็น เพ็ช รอบ เหมือน กิ่ง ทั้ง ๓ อย่าง แด เงิน ทั้ง สาม อย่าง นี้
 ใช้ เหมือน บาท สดง เพ็ช อย่าง เก่า เป็น แต่ เป็ ดับน กวง ตรา
 เหมือน เป็ ดับน ตรา มง กฏ เปน ตรา เกี้ยว เมื่อ ครั้ง ยี่ มเสง เอกศก
 นี้ เอง ไม่ ประทลาค สิ่งไร แด กวง ตรา ซึ่ง เป็น พระ รูป แด ตรา แผ่น

หน้า ๔๓๑ ลักษณะ ราคาเงินเหรียญต่าง ประเทศ เล่ม ๒

คินนั้น ก็ให้ราษฎรใช้ไป โดย ปกติ เหมือนหนึ่ง เงิน ที่ใช้ มาแต่

ก่อนนั้น อย่างให้ ถือ ว่า เป็น สูง เป็น ต่ำ ผิด ชอบ ประการใด เลย

จะได้ ภาระ ใด ๆ ภาระ ใด อย่างไร ก็ ตาม ประสงค์ ของ ผู้ ที่ ใช้ เด็ด

ห้ามมิ ให้ ผู้ใด ไป อ้าง ผิด ๆ ถูก ๆ จับกุม กัน ให้ ราษฎร ใด ความ

เดือด ร้อน เป็น อัน หนัก ถ้า ผู้ใด ไป จับกุม ทำให้ ราษฎร สกุง

สะเทือน จับตัว ได้ จะ เอา ตัว เป็น โทษ ตาม โทษานุ โทษ แล ก่า

ทน กเงิน ใหม่นี้ จะ ได้ ออก ใช้ นี้ ตั้ง แต่ ฅวัน พุฒ เกือน เจต ฅน

แก้ ก่า มี ชว ก อัฐ ก ก ฅ ก ราช ๑๒๓๘ นี้ ไป ให้ พระ บรม

วงษา นวงษ ฅ ราช กาว ฝ่าย ทหาร พล เรือน ฅรม ฝ่าย น้า ฝ่าย ใน

แล สมณ พราหมณา ฅวีย อาณา ประ ฅา ราษฎร ใน กรวง เทพ ๑ แล

หัว เมือง ใช้ เงิน ฅง ออก ใหม่ นี้ แลก เปลี่ยน ฅง ฅาย กัน ตาม ประ

สงค์ อย่างใด มีความ รัง เกียร เลย

ประกาศ มา ฅวัน พุฒ เกือน เจต ฅน แก้ ก่า มี ชว ก อัฐ ก ก

ฅ ก ราช ๑๒๓๘ เป็น วันที่ ๒๓๕๘ ใน รัชกาล ฅ ฅยุ ฅน นี้ ๑:

ประกาศเรื่องที่จะแลกเงินเหรียญต่าง ๆ

๑ มี พระ บรมราช โอง การ มา รพระ บันฑูร สุรสิง ทนาท ให้ ประ

ภาค แต่ บันฑูร ก ก ทั้ง ปวง ให้ ทราบ ทัง กัน ว่า เงิน เหรียญ

ฅ ฅน สอง อย่าง ๆ หนึ่ง เป็น ทรา ทัว หนึ่ง ถือ อย่าง หนึ่ง เป็น กวง

อาท กข ฅง อย่าง ฅน ก่อน ยัง ไม่ เคย มี ฅ้า มา ใน กรวง สยาม

เจ้าพนักงานยังไม่รู้หน้าคนแลกเงิน เมื่อถูกตัวมาแลกเปลี่ยนในพระคลังเจ้าพนักงานจึงยังไม่อาจรับไว้ ยักนี้ทรงพระราชดำริที่ว่า ลูกค้ามีเงินยืมยื่นเข้ามาใช้บ้าง ถ้าเจ้าพนักงานไม่รับแลกไว้ ก็จะเป็นความลำบากแก่การค้าขายสักคนหนึ่ง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานตรวจสอบดูเงินแลกหน้าคนแลก เห็นว่าเงินยืมยื่นทั้งสองอย่างนี้ หน้าคนแลกเงินก็ไม่เสมอ กันอยู่เอง แล้วได้ดูเงินแลกซึ่งชอบกับเงินเหรียญแมกซ์โก ก็เขากว่าเนื้อต่ำกว่าอยู่ เห็นว่าถ้าจะแลกกับเงินบาทจะต้องแลก ๕๙ เหรียญเป็นเงินบาทซึ่งหนึ่ง จึงจะตรงกับกับเงินเหรียญแมกซ์โก ๕๘ เหรียญซึ่งหนึ่ง แลกเงินเหรียญซอติคาขนาดใหญ๋ ๕๒ เหรียญซึ่งหนึ่ง เงินรูเบีย ๑๑๒ รูเบียซึ่งหนึ่งนั้น ถ้าลูกค้าจะมาแลกเงินในพระคลัง เงินเหรียญยื่นทั้งสองอย่างเช่น ๕๙ เหรียญซึ่งหนึ่ง แล้วเจ้าพนักงานจะรับให้ลูกค้าทราบทั่วกันเกิด แต่เงินเหรียญยื่นนี้ เจ้าพนักงานก็ยังไม่ทราบว่า จะเปลี่ยนแลกหน้าคนแลกเนื้อต่ำสูงยิ่งไรต่อไปอีก ซึ่งประกาศมาครั้งนี้เป็นแต่คราวหนึ่งในเงินอย่างเช่นมีมาแล้วนี้ ถ้าเปลี่ยนแปลงมาอย่างไร ต่อภายหน้า ก็จะต้องเปลี่ยนพิถีพิถันตามสมควร จึงจะประกาศมาให้ทราบต่อครั้งหลัง

เรื่องราคาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ประกาศ มาณวัน อาทิตย เดือน แปด แรม สิบค่ำ ปีชวด

อิริศกศักราช ๑๒๓๘

ประกาศเรื่องให้เอาของต่างๆ มาตั้งหอมิวเซียม

มีพระบรมราชโองการ หมายพระยาศรีสุริยราชมนตรี ให้นำเอาของ
 แก้วพระบรมวงษานุกรม ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย แล ราษฎร
 ทั้งปวง แล พระสงฆ์ในพระอารามต่างๆ ให้ทราบทั่วกันว่า
 ใน การเฉลิมพระชนม์พรรษา ใน ปีชวด อิริศกศักราชนี้ ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 เจ้าฟ้าจุฑามณี กรมพระยาบำราบปรปักษ์ แล สมเด็จพระเจ้า
 มโหฬาร เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ เป็นอธิบดี แล ออฟฟิเชอร์
 ในกรมทหารมหาดเล็กราชวัลลภาวิทยาพระองค์ จักการเอกม
 ษัณห์ที่ห้องมิวเซียม ตามเคยเหมือนอย่างปีก่อนๆ แต่ในปีนี้
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแต่บันดาซึ่งเป็นของหลวง
 ทั้งพระภิกษุไว้ห้องหนึ่ง ของที่พระบรมวงษานุกรม แล ข้าราชการ
 แล ราษฎร พระสงฆ์จะมาตั้งนั้น ให้จัดไว้ห้องหนึ่ง แล แผนก
 กั้น ของที่ควรจะมาตั้งนั้น ก็เครื่องของรูปพระอันเก่าใหม่
 ต่างๆ ซึ่งเป็นฝีมือช่างอย่างใด ในเขตพระราชอาณาจักร
 กรุงสยาม กับฝีมือช่างที่อื่นที่เขมร ฝีมือช่างชาวสยาม
 ทำขึ้น แล หน้าที่ส่งตัวอย่างส่งเอกไปให้ทำเข้ามาแต่ประเทศ

อินทีย คือ ฝ้ายกใหม่ ฝ้ายกทอง แล แพร แล ฝ้ายใหม่ สี ฝ้ายลายสี
 แล ดอก ทวง ต่าง ๆ ซึ่ง เป็น ชั้น เก่า กับ เครื่อง หล่อ เครื่อง ยัน
 แล เครื่อง กัด และ สลัก แล รูป เขียน ซึ่ง เป็น ฝีมือ ช่าง
 ที่ กิ ใน ประเทศ สยาม ก็ ควร จะ เอา มา ตั้ง ไว้ แล เครื่อง พลอย
 หวี แหวน ต่าง ๆ ที่ เกิด ใน ประเทศ เขต รั้ว เมือง ไทย กับ เครื่อง ที่
 ประดับ มุก เป็น รูป พรวณี่ ต่าง ๆ ให้ เลือ กัก เอา มา แด่ ที่ ฝีมือ
 ช่าง อย่าง เอก แล กัด ยิง หาศี ขาว แดง คำ ที่ เกิด ใน อ่าว สยาม
 ทั้ง นั้น แล ทำ เป็น รูป พรวณี่ ต่าง ๆ แล เครื่อง ฮาวูบ ศก เขียว
 มีค รูป ต่าง ๆ ที่ เป็น ฝีมือ ช่าง เมือง ไทย ทำ เวียบ ร้อย สนิท กิ
 ก็ ควร จะ เอา มา ตั้ง ใน ที่ ประชุม ผู้ คน ผู้ โภ มิ ของ ประเทศ
 ที่ จะ เอา มา ตั้ง ใน หอ มิว เซียม นี้ ขอ ให้ เอา มา ฅวัน พจน เกื้อน สิบ
 แรม สาม คำ จน ถึง ฅวัน อาทิตย เตือน สิบ แรม สิบ สี่ คำ จะ ให้ มี
 เจ้า พนักงาน รัช แล ลง เลข นำ เบอร์ ทุก ๆ สิ่ง ของ ๆ ผู้ ที่ เอา มา
 แล จะ ให้ ตัว พิมพ์ โย เสรี ให้ กับ ผู้ ที่ เอา ของ มา ให้ เป็น สำคัญ
 ทั้ง แต่ ฅวัน อังคาร เกื้อน สิบ ฅวัน แรม คำ หนึ่ง ถ้า เจ้า ของ เขา
 โย เสรี มา ให้ จะ ได้ เอา สิ่ง ของ ไป กิ ได้ หนึ่ง ทรง พระ กรุณา
 ไป รุดเกล้า รัช สิบ ว่า จะ ทอด พระ เนตร สิ่ง ของ ซึ่ง เอา มา ตั้ง ใน
 หอ มิว เซียม แล จะ พระ ราชทาน รางวัล ให้ แก่ เจ้า ของ ซึ่ง เหม
 ของ เป็น ประเทศ มาก ๆ เป็น ของ ฝีมือ อย่าง กิ ไป รุด ใน
 พระ ราชศุ ไทย จะ พระ ราชทาน รางวัล

หน้า ๔๓๕ ลักษณะ สอข ไล่หนังสือ พระสงฆ์สามเณร เล่ม ๖

อนึ่ง ผู้ที่จะเอา มา ตั้ง ไว้ ใน ทอ มีว เข็มม นั้น ไม่ ยาก จะ ออก
ชื่อ ตัว จะ ไล่ ชื่อ ผู้อื่น ก็ ได้ ฤฯ จะ ไม่ ไล่ ชื่อ ผู้อื่น จะ มา ออก แต่
นำ เบอร์ เลข ก็ ได้ ถ้า เป็น ของ ก็ จะ ไล่ รัช พระราชทาน รางวัล
ชื่อ เจ้า ของ ก็ จะ ไม่ ยาก ฤฯ ตาม แต่ ใจ ผู้ที่จะ เอา ของ มา ตั้ง

ประกาศ มา ณ วัน อังคาร เดือน สิบ แรม สอง ค่ำ ปี ชวด อัฐศก
ศักราช ๑๒๓๘

ประกาศ ไล่ หนังสือ พระสงฆ์สามเณร

๑ ด้วย พระยาวุฒิจารย์ ศรั วิสุทธินิสาสนวโร ประการ งามวาง
กรมธรรมการ รัช พระบรมราชโองการ ไล่ เกด้า ๑ ตั้ง ว่า ทรง
พระกรุณา โปรด เกด้า ๑ ตั้ง ว่า พระสงฆ์สามเณร เปรี๊ยน เอก โท
ตรี จักวา ซึ่ง ไล่ รัช พระราชทาน นิตย ภัทร ไทว ยี่ อยู่ นั้น
เลี่ยน ที่ เป็น พระราชาคณะ พระครู ถานานุกรม ย่าง แล ศัก จาก
พระสาสนาย่าง ถึง แก่ มรณภาพ ย่าง เปรี๊ยน น้อย ตัว ลง ยักนี้
ถึง ถ้า ศก จะ ไล่ สอข ไล่ พระสงฆ์สามเณร ให้ แผล พระ คำ กั๊ว
ตาม พระราชเพณี่ มา แต่ ก่อน ทรง พระราชศัททา เป็น การ สาคนุ
ปะดำภก ยก สาคนา ให้ ดาวร วัต. นาลิโย เมื่อนำ จึง โปรด เกด้า
ให้ ประชุม พระราชาคณะ ผู้ใหญ่ สอข ไล่ พระ คำ กั๊ว พระสงฆ์
สามเณร ณ พระ ที่ นัง สุกโขทัย สวริย ปราสาท ตั้ง แต่ ณ วัน พฤษศยศิก
เดือน ๕ ขึ้น เจด ค่ำ เวลา เพน แล วั เสมอ ทุก วัน ไป เว้น แต่

วัน แยก คำ สิบห้า คำ กว่าจะ สิ้น พระสงฆ์ สาม เณร ที่ เล่า เวียน
 พระราชาคณะ ผู้ได้ ๓๔ รูป มีกรม พระ ช่วเรศ วิชาตง กรม
 เยน พระทาน พระสงฆ์ วัดราชประดิษฐ วัดราชบพิตร เปลี่ยนกัน
 ถ้า กับ วันละ รูป ผู้ จะ แผลด พระ สงฆ์ เก่า ใหม่ ๑๐๖ รูป สาม
 เณร ๑๓ รูป รวม ๑๑๙ รูป จะ ได้ แผลด วัน ละ ๔ รูป จะ
 ได้ รับ พระ ราชทาน ฉันทเพน วัน ละ ๖ รูป เสมอ ทุก วัน กว่าจะ
 เสรี การ พระราชาคณะ ผู้ได้ ได้ รับ พระราชทาน จีวร แพร จีวร ผ้า
 ทุก รูป ทั้ง ๓๔ รูป ให้ กรม อรรถการ กรม สัจจการ กรม
 ราช บัณฑิตย จักการ ให้ พร้อ ม ตาม เคย อย่าง แต่ ก่อน

ประกาศ มา ณ วัน อาทิตย เดือน อ้าย ขึ้น สาม ค่ำ ปี ชวศ

อัฐศก ศักราช ๑๒๓๘ ๖

ประกาศสักเลข

๐ หมายถึง พระยามหินทร ศักดิ์อำรงค์ มายัง กรม ทาดไทย
 กรม กระจา โหม กรมท่า ท่วย สมเด็จ เจ้าพระยาบรมมหาศรี
 สุริยวงษ ซึ่ง ส่ว เหว็ด ราชการ แล่น กิน รับ พระบรมราช ใจ
 การ ไล่ เถล้า ทรง พระกรุณา โปรก เถล้า สั่ง ว่า การ สัก
 เลข หมายถึง หมู่ เยน ช่ว เพลมี มี มา แต่ ก่อน ๆ ก็ ได้ มี หมายถึง ออก
 ๖ แจ้ง ชี้ แจง เถอียค ไป ใน หมายถึง ครั้ง ก่อน ตั้ง แต่ ชี้ มะเมือ โทศก
 นี้ ทุก ประการ แล้ว เจ้า หมู่ มุณนาย ที่ คอย คุม ไฟร์ ทดอง ไฟร์ สม

สงวนลิขสิทธิ์ในพระราชนิพนธ์

ก็ให้นำตัวเลขมาสักบ้าง ยังไม่ได้นำมาสักบ้างยังค้างไม่
 สิ้นเชิง ยักนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหมู่มุลนาย
 ซึ่งควบคุมเลขไพร่หลวงไพร่สม แต่บรรดาที่ยังไม่ได้นำมา
 สักทั้งมือทนายหมู่ ให้นำตัวเลขมาสักเสีย แต่ณเดือนยี่
 บัชวค อัฐศกนี้ ไปให้สิ้นเชิง ถ้าเจ้าหมู่เพิกเฉยเสียไม่นำเลข
 มาสักตามหมาย จะแต่งข้าหลวงออกตรวจตามบ้านชีสาม ไน
 ครว ในกรุงเทพฯ แลหัวเมืองชั้นใน ซึ่งทำไว้แต่ก่อน ถ้า
 เช่นหมู่ไพร่หลวง แลไพร่หลวง กรมโก เจ้าหมู่ไม่นำมาสักจะ
 เอาตัวเจ้ากรม ปลัดกรม เจ้าหมู่มุลนาย ท่าไทย แล
 จะปรับโทษเอาเงินเช่น ข้าเหี้ยม ให้แก่ผู้จับ ตามที่ได้หมาย
 ประกาศไว้ครั้งก่อนนั้น ถ้าเลขไพร่สม ก็เอาตัวสักเป็น
 ไพร่หลวงจ่ายเดือน แลไพร่หลวงคงเมืองตามเมืองนี้ ๆ
 ให้มหาดไทย ระยะเวลาโทษ กรมท่า กรมพระสุรัสวดี หมายเร่ง
 รัตตามกรมขึ้น ให้เจ้าหมู่มุลนายซึ่งควบคุมเลขไพร่หลวง
 ไพร่สม เร่งรัดเอาตัวเลขที่ยังไม่ได้สักให้เอามาสักเสีย
 ทั้งแต่เดือนยี่ บัชวค อัฐศกให้เสร็จตามรัชสัง หมายมาณวัน
 เดือนยี่ ขึ้นสองค่ำ บัชวค อัฐศกศักราช ๑๒๓๙ ๖

ประกาศให้ใช้ทองแดง ชิก

๐ มีพระบรมราชโองการ มีพระบัญชาสุรัสวดีให้

เล่ม ๒ ลักษณะใช้ทองแดง ชึก หน้า ๕๓๘

ประกาศ แก่ พระบรมวงษานุวงษ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย

พ่อค้าไทย จีนชาวต่าง ประเทศ แล ราษฎร ให้ทราบทั่วกัน ว่า

เมื่อมี ฎบัญญัติชุก โปรกเกล้าฯ ให้ทำทองแดงเสี้ยวทองแดง

อัฐทองแดง โลหิต จำหน่าย ใช้สอย แลก เปลี่ยน ซ้อ ขาย กัน

ครั้งนี้ ต่อมา ขุนพิทนาย บ่อนร้องว่า ทองแดงเสี้ยวทองแดงอัฐ

ทองแดง โลหิต เล็ก แล บาง ไป เกี้ยวขอหาใคร จะ ได้ สักไม่

ขอให้ มีทองแดงอันละสองไพใช้สอยด้วย พระยาอินทราธิบดี

สีหราชรองเมือง นำความขึ้น น้อมเกล้าฯ คำนี้ยังคม ทูล พระ

กรุณา ทรงทราบ ได้ ฝ่าละอองธุลีพระบาท จึง ทรง พระราช

ดำริทศเน ว่า เบี้ยทองแดงเสี้ยว ทองแดงอัฐในพระคลัง ซึ่ง จะ

จำหน่าย ใช้ ใน แผ่นดินก็หมดแล้ว จึง ทรง พระกรุณา โปรก

เกล้าฯ สั่ง ให้ทำเสี้ยวทำอัฐเพิ่มเติมไว้ ใช้สำหรับ แผ่นดิน

ต่อไป ตราเสี้ยว อัฐนี้ ก็ เหมือนกัน กับทองแดงเสี้ยว ทอง

แดงอัฐแต่ ก่อนเปลี่ยนแต่ เลข ๑๒๓๖ เป็นเลข ๑๒๓๘

เพื่อจะ ได้ทราบ ว่าทำขึ้น ใน ปีนี้ กับ ได้ โปรกเกล้าฯ ให้ทำ

ทองแดงเพิ่ม ขึ้น อีกชนิดหนึ่ง ใหญ่ แล หนา กว่า ทองแดงเสี้ยว

หน้าหนึ่ง มี ตรา เป็น ตัว อักษร ๑ ๒ ๓ มี ตรา จุลารอมเกล้าฯ อยู่บน

ตัว (๑) มี หน้า สี่ ว่า กรุงสยาม รัชการที่ ๕ หน้าหนึ่ง มี

ใบไชย พฤกษ์ ผูก เป็น วง มา โดย รอย ใน วง มา โดย รอย นี้ มี

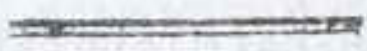
อักษรว่า ชึก ๒ อันเนื่อง มี เลข ๑๒๓๘ เบี้ยทองแดง

อย่างใหญ่ให้เรียกชื่อ ว่า ชิก ใช้เป็นราคา อันละสอง ไพ
 ๒ อันเป็นเพียง ๑๖ อันเป็นบาทหนึ่ง ทองแดง ชนิดนี้ ได้
 ไปรทเกล้าฯ ให้ทำเป็นของหมกจกเกลี้ยงเกลตาโดยละเอียด
 เหมือนอย่าง เบี้ยทองแดง เลี้ยวทองแดง อัฐ ทองแดง ไสพศ
 ที่ใช้สอย มาแต่ก่อนนั้น ให้ทำน ทั้งหลาย ทั้ง ปวง เชื้อ ถึง ชื่อ
 จำย ขาย แลก แลกกัน ตั้งแต่ วันอาทิตย์ เดือนสาม แรมหกค่ำ
 มีชวงอัฐศก ต่อไป ตามพิภักที่ ว่ามาข้าง นั้นนี้ เทย เมื่อ
 ผู้ใด ได้ เบี้ย ทองแดง ชิกนี้ ไป ถ้า จะ ต้อง การ เงินเมื่อใดก็ได้
 มาที่ หอ รัชฎากร พิพัฒน์ เวลา ๔ โมงเช้า ถึงเวลาบ่าย ๓
 โมงเย็น เจ้าพนักงาน จะคอย รับ ถ้าเป็นของ หลวงมี ได้ เป็น
 ของ ปลอม ก็ จะ คิก เงิน ให้ ตาม ราคา สองอันเพียง ๑๖ อันบาท
 ตาม พิภัก ใน พระราช บัญญัติ นี้ อนึ่ง ถ้า ผู้ใด อยาก จะ ไคร่ ได้
 ชิก เลี้ยว อัฐ ไสพศ ไป ใช้ จำย แลก เปลี่ยนกันก็ ให้ มา
 ชื่อที่ หอ รัชฎากร พิพัฒน์ จะ ไปรทเกล้าฯ ให้ เจ้าพนักงาน ออก
 ขาย จำย ที่ นั้น ทุก เวลา มี ให้ ซัก ได้ ประกาศ มา ณ วัน จันทร์
 เดือนสาม แรมหกค่ำ มีชวงอัฐศก ศักราช ๒๓๔๔ ๖

หมายเหตุ ลูกขุนตระลาการให้ทราบทั่วกัน

๑ กัวยพระยา ราช เสนา ปรี วิ เคาชิลลอร์ ที่ ปลูกษา
 ราชการ ใน หลวง ผู้กำกับ ชำระ ความ ศาล กรม ทาด ไทย ฝ่าย

หน้า ๔๔๐ ถักษณ^๕ พ็อง อรรถ^๕ ก่อวโทษ หัวเมือง เล่ม ๒
 ญาจำเลย แพ้ฝ่ายหนึ่ง แดมาพ็องว่าเจ้าเมือง กรมการ เอาตัวโทษ^๕
 จำเลย ของจำทำโทษ เขี่ยนตี ฝ่ายหนึ่ง แดว่าไม่ให้ทำไย
 ขอมเจ้าเมือง กรม การ กกชี้จำซื้อ จำทรวน ชังตรงให้ขอม
 ชำระ ความ นอก โรง นอกศาล ผู้รับสั่ง ตรว^๕ คุมข้อ ความ แด้ว เทน
 เปนองค์ อุต อรรถ^๕ ก็ ให้สั่ง พ็องคืนให้ ชุนจำศาล ชันแรม ไปได้
 ถูก ชุนณศาล หลวง ปฤกษา ประทับพ็อง ไล่พระ อรรถ^๕ มนุญ ส่งให้
 ตระลาการ เจ้ากระทรวง ขอ ทรา ไป เอาตัวเจ้าเมือง กรม การ
 ลง มาชำระ ณกรุง เทพ ไล่ให้ มี ทรา ช้าง ไปยังเจ้าเมือง
 กรม การ ครังก่อน ว่า ความ แพ่ง อาญาให้เจ้าเมือง กรม การ
 ชำระ ให้เสริข สันสำนวนใน ๓ เดือน ความ โจรผู้ร้าย
 ให้ชำระ เดือนหนึ่ง กับ ๑๕ วัน ราษฎรก็ยังมีมาพ็อง ตา อาญา
 อุตอรรถ^๕ เจ้าเมือง กรม การ อยู่เนื่อง ๆ ให้ผู้รับสั่ง ทำตรากำชับ
 กำซาเจ้าเมือง กรม การ ให้ชำระ ความ แพ่ง อาญา อุตอรรถ^๕ ความ
 โจรผู้ร้าย ให้แล้วตาม กำหนดที่ยัง ทรา ชัง ว่า ก่อวไป แต่ก่อน
 ให้ถูก ชุนณศาล หลวง ลอกคักหมาย คมขี้ไว้ ทมาย มาณวัน
 จันทร เดือนสาม แรมเจ็ดค่ำ ปีชวด อัฐศกศักราช ๑๒๓๘ ๕

เล่ม ๒ ลักษณะห้องอุรณ กล่าวโทษตัวเมือง หน้า ๔๔๑

เหนือ รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ สั่งว่า ผู้มีอรรถคดีมาฟ้องหาอาญาอุรณ กล่าว
โทษเจ้าเมืองกรมการ ว่า กคความไว้ ๆ ๆ ว่าไม่ไ้เฟม ผู้ร้าย
เจ้าเมือง กรมการ ไปเกาะเอาตัวมา ว่า เป็น ผู้ร้าย จักจำทำ
โทษ แต่เจ้าเมือง กรมการ ยังหาไ้พิจารณาไม่ ออย่าเพื่อ
ไ้ถูก ชนคนศาล ทดวง ปฤกษา สั้ง ฟ้องตกกระทวง ก่อน ไ้ ชน
จำศาล ชน แรมน้ำ ฟ้อง กัย ตัวโทษ มาไ้ผู้รับ สั้ง ตรวจ คุ
ข้อ ความ ตามโทษ ว่า เจ้าเมือง กรมการ กคความ ไว้ กัวัน
กั เดือน ถ้าไ้การ ว่า เจ้าเมือง กรมการ กคความไว้ ๓ เดือน
ไม่ชำระไ้ ไ้ผู้รับ สั้ง เวียก ทาน ขล โทษ ผู้มา ฟ้อง นำความ
เสนอ ท่านเจ้าพระยาภูธราภัย ที่ สมุท นานก ท่านเจ้าพระยา
สุรวงษ ไวยวัฒน์ ที่ สมุท พระ ฤทธา โทม จะไ้มี ตรา เว้ง รก ไ้
เจ้าเมือง กรมการ พิจารณา ตั้ง แต่วัน มีตรา ไป ถึง ไ้แล้ว เสร้ง
สิ้น สำนวน แต่ใน ๓ เดือน ถ้าพ้น ถ้าตนค ไม่ชำระไ้ กั ไ้
ส่ง มาทำ เรือง รว ร้อง แก่ ท่าน เจ้าพระยาภูธราภัย ที่ สมุท
นานก ท่านเจ้าพระยาสุรวงษ ไวยวัฒน์ ที่ สมุท พระ ฤทธา โทม
จะไ้เอา ตัวเจ้าเมือง กรมการ ลง มา ชำระ ไ้เห็น ความจริง
ปรับ โทษ เสีย ม้าง ถ้ามา ฟ้อง หาอาญา อุรณ เจ้าเมือง กรมการ
ว่า แต่ง ถ้อย คำ สำนวน แก่ ถ้อย คำ สำนวน จะไ้โทษ

ท้องตราว่าด้วย โศก ระเบิด

ลายเซม ๑ พัน ๑ ที่สมุหพระกระลาโหม

๑ ฌวัน อังคาร เกื่อนห้า ขึ้นหกค่ำ มีณลุยงเปณ อัฐศก
 ศักราช ๑๒๓๘ ๑ พัน ๑ ที่สมุหพระกระลาโหม มีบัญชา
 ว่า นาย พลอย อ้าย แจ่ม มาร้องว่า นาย พลอย อ้าย แจ่ม ทง
 บ้าน อยู่ ขาง นาแขวง เมือง นคร เซ็น ซันชี่ ซี่ กระบือ คนละตัว
 จะไปหาปลาทำบด ไม้ ทำ มาถึงทุ่งแสบนสมบกำหนด ข้า เวียก
 นาย พลอย อ้าย แจ่ม ตรวจ ตัว ฎีกา ไม่มี กำหนด ข้า จึง จับ นาย
 พลอย อ้าย แจ่ม กับ กระบือ มาส่ง พระยา อินทรา ชียกี ศรีทราช
 รองเมือง ความแจ้ง อยู่ใน เรื่อง รายนาย พลอย อ้าย แจ่ม นั้น แล้ว
 ให้นำ ขึ้นกราบ บังคม ทูล พระ กรุณา ความ ทราบ ใต้ฝ่า ลของ
 ขลุ้ พระบาททุก ประการ มี พระบรมราช โอง การ คำวิส เหนือ
 เกด้า ๑ สั่งว่า กระบือ ซึ่ง รายนาน ไปมา ก็ จขุระ นอก จาก ชื่อ
 ชาย นั้น ใน ชื่อ พระราช บัญญัติ ที่ ประภาค มาแต่ ก่อน ทา ได้
 บังคับ ประการใดไม่ทวง พระราช คำวิส เหนือ ว่า เป็น ความ
 ตำบากแก่ รายนาน อยู่ ควร ให้ มี ท้อง ตรา เต็ม ชื่อ พระราชบัญญัติ
 ขึ้น อีก อย่าง ให้ เป็น ที่ ตำบากแก่ รายนาน ต่อไป มี กระแส

เอกสารนี้เป็นสมบัติของกรมศิลปากร

พระบรมราชโองการ กังนั้ ท้อง ทรา เติมพระราชบัญญัตินี้ไว้
 โคลง ร่าง อยู่ ยัง ไม่ แล้ว แต่ หลวง ศวัส นัคเวศ ขึ้น ขาญชีไว้
 ต่อ พระนรินทร์ราชเสณี ว่า กำนัน จำบ้าน แสน แสข ใ้ จำนายพัน ๐
 นายพลอย อ้ายแจ่ม ราช ๐ นายสกราย ๐ กัย กระบือ ๓ ราช
 ครอบ มอขให้ กรม การ เมือง นคร เขื่อน ชันจ้ กลับไป ทรวจ สึก
 เปน กระบือ ก็ ฎา จะ เปน กระบือ ผู้ ร้าย ถ้า เปน กระบือ ก็ จะ ใ้ ทำ
 รูปพรหม ถ้า เปน กระบือ ผู้ ร้าย ก็ จะ ตัก สีน ตาม ข้อ พระราช
 บัญญัติ ให้ พระยา อินทรา วิชกี สัทราช รอง เมือง มอข ท้ว นายพัน
 นายพลอย อ้ายแจ่ม นาย สก กัย กระบือ ให้ แก่ หลวง จำ เมือง
 กรม การ กลับไป เมือง นคร เขื่อน ชันจ้ ห้าม ขบ่า ให้ ติระลา การ
 เสมียน ผู้ คน กำนัน เวชก เขา เงิน ค่า ธรรม เนียม กัย นายพัน
 นายพลอย อ้ายแจ่ม นาย สก เลข เพราะ ข้อ พระราช บัญญัติ เก่า
 นั้ ไม่ มี ข้อ บัง คัย ประ การ ไค ราชฎร จะ ภา กัน ใ้ ความ เกือก
 รัน เมื่อ ท้อง ทรา เติม ข้อ พระราช บัญญัติ ใหม่ ออก ประภาค
 ไค จึง ให้ ทำ ตาม

ร่าง ท้องตราเพิ่มเติม ข้อ พระราชบัญญัติ

๐ สารตรา ท่านเจ้าพระยา มา ถึง เจ้าเมือง กรม การ
 กัย มี พระบรมราชโองการ มาร พระ บัณ ฑูรสุรสิงหนาท กำรัส

เต้นอเกล้า ; ตั้งว่า แต่ก่อนมี ท้อง ทรารถ วัน เสาร์ เกือบเจ็ด
 แรม สิบ เบ็ด คำ มี ชวก อัฐศก ไปรทเกล้า ; ประภาค เป็น ข้อ
 พระราชบัญญัติ พระราชทาน ทวีพิมพ์ มา ให้ ผู้ ว่า ราชการ เมือง
 จักรมการ กำหนั รอง กำหนั ตั้ง คำ บล ทำ รูป พรณโค กระบือ
 ลงใน ทวีพิมพ์ ให้ ราษฎร ชื่อ ชาย กั้น แล้ว ทำ หนังสือ เดินทาง
 ให้ แก่ ผู้ ชื้อ ไป ความ แจ้ง อยู่ ใน ท้อง ทรานี้ แล้ว ครั้น
 ฅวัน จันทร เกือบ ท้า ชัน ท้า คำ มี ฅล ยัง เป็น อัฐศก ท่าน เจ้า
 พระยา สุรวงษ ไวยวัฒน์ ที่ สมุห์ พระ กระลาโหม กราบ บังคม
 ทูล พระ กรุณา ว่า นาย พลอย นาย แจ่ม ตั้ง บ้าน เรือน อยู่ บาง
 นาแขวง เมือง นคร เขื่อน ชัน ชี ชี กระบือ ไป หา ปลา ที่ บ้าน ไร่ ก่า
 ภา กั้น มา ถึง บ้าน แสน แสน แขวง กรุง เทพ ; นาย ชำ กำหนั
 เรียบ นาย พลอย นาย แจ่ม กั้น กระ บือ มา ทรร ไม่มี ทวีพิมพ์
 รูป พรณ ส้าหสัย กระ บือ แล ฅนัง ลือ เดินทาง นาย ชำ กำหนั
 จึง บัค กระ บือ ๒ กระ บือ ไว้ ตั้ง ฅล นาย พลอย นาย แจ่ม
 มา ให้ พระ ยา อินทรา ชิน คี สั ทราช รอง เมือง เจ้า กรม กอง ทร
 เวนขวา ครั้น ฅวัน อังการ เกือบ ท้า ชัน ตก คำ มี ฅล ยัง เป็น
 อัฐศก พระ ยา ศรี สิงหเทพ ปลัด ยาญชี กรม ทาก ไทย์ นำ ไป
 บอก ผู้ วิชา เมือง กรมการ เมือง พิ จิตร ชัน กราบ บังคม ทูล
 พระ กรุณา อีก เมื่อ ฅวัน พุค เกือบ อ้าย ชัน ตก คำ มี ชวก
 อัฐศก นาย รอก นาย เกียง นาย แยม นาย วิ ไล่ กระ บือ ๔

สงวนลิขสิทธิ์ในเล่มนี้

กระ บือ นาย เนต ชุน บำรุง โล่ กระ บือ ๔๗ กระ บือ เข้ามา
 ใน แขวง เมือง พิษิตร ไม่มีคนหังสื่อ เกิดทาง แล ตัวพิมพ์ รูป
 พรรณ กระ บือ ตาม ท้อง ทราย ปรระภาค กรมการ เมือง พิษิตร จึง ยึด
 เขา กระ บือไว้ แล้วย ฆตวง กิจาภาษา เจ้า ของ คำขด เมือง พิษณ โลกย
 จึง มี คนหังสื่อ มา ถึง ผู้รักษา เมือง กรมการ เมือง พิษิตร ว่า ชุน
 บำรุง นาย เนต เข้า กระ บือ ผู้มี ชื่อ มา ไม่ เปน กระ บือ ชื่อ กระ บือ
 ชาย จึง มี ใ้ มี ตัวพิมพ์ รูป พรรณ ขอ ใ้ ปลอย กระ บือ ไป
 ใ้ ทรง ทราบ ฝ่า ลออง ฐลี พระ บาท แล้วย จึง ทรง พระ ราช คำวิห
 เทน ว่า โค กระ บือ ซึ่ง ราชฎร อา โศรย ต่อ กัน นี้ เชน เถวียน
 หลว เจ้า ไถ มา ทำ นาคาม ญาติ แล พวก พ้อง กัน ขาง ที่ ถึง เทศ
 การ เข้า รัย ฆาง โรง ทัย ถ้า หน้า ท่วม ผู้ รัย ฆาง ก็ ใ้ โค กระ บือ ไป
 อา โศรย ใ้ ลออง ที่ โศก ที่ คธน ถ่วง แชวง ถ่วง อำเภอ แก่ กัน กรม
 การ กำนิม รอง กำนิม นาย คำขด ตรวง ไม่มี ตัวพิมพ์ รูป พรรณ
 คนหังสื่อ เกิด ทาง สำหรัย โค กระ บือ แล้วย ใ้ ใ้ นี้ เปน ที่ ลำยาก
 แก่ ราชฎร อยู่ จึง ไป รก เถล้า ใ้ เพิ่ม ชื่อ พระ ราช ษัญญูติ
 ชุน อิก ใ้ ผู้ ว่า ราชฎการ เมือง กรมการ เมือง เอก เมือง โท
 เมือง ตรี เมือง จักวา คัด สำหรัย ท้อง ทราย นี้ ตรวง ใ้ กรมการ
 กำนิม รอง กำนิม นาย คำขด ที่ ซึ่ง ทำ รูป พรรณ โค กระ บือ ใ้
 ราชฎร ชื่อ ชาย กัน นี้ ปรระภาค ราชฎร ทุก ที่ ถล คำขด ใ้ ทราบ
 ทว กัน ว่า ใ้ แต้ นี้ ไป ถำ ราชฎร ะเอา โค กระ บือ ไป เชน

เล่ม ๖ ลักษณะ ซื่อ ชาย โค กระ บือ หน้า ๔๔๖

เกวียน นวดเข้าโด น้า ชู ไป เที้ยว ทาปลา แล ตาม กระ บือ ทาย
 ฎา ผู้ ขี้ ข้าง เข้าโรง คีบ แล จะ ได้ โคน กระ บือ นี้ หน้า ไป ขา ไครบ
 เลี้ยง ที่ โคน ที่ คอมน ล่วง แหวง ค่าง เมือง ก็ ให้ เจ้า ของ โคน
 โคน กระ บือ มา ให้ กรมการ กำหนัก รอง กำหนัก นาย ค่าบด ซึ่ง
 กำหนัก ไว้ ทำ รูป พรวง ลง ใน คิ้ว พิมพ์ เวียงคัว โคน กระ บือ
 คิ้ว ละ ลมมี ฆ ทุก รวย แต่ หนังสือ เก็บ ทาง ให้ ออก ความ ว่า โคน
 กระ บือ ของ ผู้ นี้ ไป ก็ ขูระ อย่าง นั้น ๆ ไม่ ได้ ซื่อ ชาย
 ห้าม อย่า ให้ นาย ค่าบด เวียงคัว พิมพ์ ค่า หนังสือ เก็บ ทาง
 แต่ เจ้า ของ โคน กระ บือ ถ้า เจ้า ของ โคน กระ บือ ไป ถึง แขวง อำเภ
 เมือง โคน ระ ชาย โคน กระ บือ ที่ ภา มา ก็ ให้ เจ้า ของ โคน กระ บือ มา
 ให้ กรมการ กำหนัก รอง กำหนัก นาย ค่าบด นั้น ๆ ทำ รูป พรวง
 ลง ใน คิ้ว พิมพ์ ใหม่ แล ให้ หนังสือ เก็บ ทาง เวียงคัว ขรร
 เนียม ตาม ท้อง ทราพระ ราช บัญญัติเก่า คิ้ว พิมพ์ สำหรับ โคน
 กระ บือ เก็บ นั้น ให้ นาย ค่าบด เวียงคัว มา สัก คง ประทัย ทรา ว่า
 โคน กระ บือ คิ้ว นี้ ซื่อ ชาย มี คิ้ว พิมพ์ ใหม่ แล คิ้ว พิมพ์ ลมมี นี้
 ใช้ ไม่ ได้ ส่ง มา ให้ ผู้ ว่าราชการ เมือง รักษา ไว้ เมื่อ เจ้า ของ
 จะ แยม ชาย โคน กระ บือ ทำไร ให้ นาย ค่าบด ทำ รูป พรวง โคน
 กระ บือ ลง ใน คิ้ว พิมพ์ ใหม่ ให้ ประจวบ ซื่อ ชาย กับ ตาม พระ ราช
 บัญญัติ ให้ นาย ค่าบด ซึ่ง ซื่อ ชาย โคน กระ บือ ให้ สัก คง หนังสือ
 เก็บ ทาง รา โคน กระ บือ ตาม จำนวน หนังสือ หนังสือ เก็บ

เรื่องพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓

ทางนี้ เจ้าของชาย แล้วยุ่เท่านั้น ยังเหลือ อยู่เท่านั้น แล้วยุ่กิน
 หนึ่งสี่ เกิน ทาง ใต้เจ้าของ ไป เพลม สำคัญ ประการ หนึ่งเจ้าของ
 ภา โศก ภาวะ บื้อ ไป สิ้น กิจ ชุระ แล้วยุ่ ภา โศก ภาวะ บื้อ มาถึง บ้าน เวื่อน
 • ไม่ ไค้ ซ้อ ชาย ทวี พิมพ์ รูป พรวณ โศก ภาวะ บื้อ ใต้เจ้าของ รักษาไว้
 หนึ่งสี่ เกิน ทาง สำคัญ โศก ภาวะ บื้อ ให้ ภา มา คั้น กรมการ กำนัน
 รอง กำนัน นาย ตำบล ใน ๓ วัน ถ้าจะมี กิจ ชุระ ต่อไป ทวี
 พิมพ์ เค็ม ฉบบ น้ ใ้ ไค้ ไม่ ต้อง เปลียนใหม่ แต่ หนึ่งสี่ เกิน ทาง
 สำคัญ โศก ภาวะ บื้อ น้ ใ้ ต้อง ทำ ใหม่ ทุก ครั้ง ถ้าเจ้าของ โศก ภาวะ บื้อ
 ไป สิ้น กิจ ชุระ กลับ มา ถึง เวื่อน แล้วยุ่ ไม่ เขา หนึ่งสี่ เกิน ทาง มา
 คั้น ใน ๓ วัน ล่วง ไป จน ถึง วันที่ ๔ ก็ ให้ นาย ตำบล มา ร้อง
 ต่อ ผู้ว่าราชการ เมือง ให้ เคาร เจ้าของ โศก ภาวะ บื้อ มา เร่ง เขา
 หนึ่งสี่ เกิน ทาง แล้วยุ่ ปรย โศก ภาวะ บื้อ ใ้ ยัง เขา
 หนึ่งสี่ เกิน ทาง ไว้ น้ ใ้ ให้ แก่ นาย ตำบล ฉบบ ละ ตำ ถึง เจ้า
 ของ โศก ภาวะ บื้อ ใ้ จะ ไม่ ไค้ เขา เขียง อย่าง กัน ซ้อ พระ ราช ษัญญิติ
 ซึ่ง ไป รุก เกลา ใ้ เพิ่ม เค็ม มา น้ ตาม พระ ราช ประสงค์ ซึ่ง ตั้ง
 พระ ราช ศก ุไทย . ทำ นุ บำ รุง อาณา ปรชา ราช ฎร ใ้ ไค้ อยู่ เป็น
 เพลม ศุข ทั่ว กัน ถ้า มี เหตุ ใ้ ราช ฎร ไค้ ความ รัช ษอง อีก ประการ
 ไค้ ก็ จะ ทรง พระ ราช คำ วิต ใ้ เพิ่ม เค็ม ต่อ ไป แล ทั่ว เมือง ษน
 นอก ๆ แล ะ เมือง ปรเทศ ราช ก็ ไค้ ไป รุก เกลา ใ้ พระ ราช ทาน
 ทวี พิมพ์ ออก ไป ทุก เมือง แล้วยุ่ ถ้า ราช ฎร ซ้อ ชาย ษัง มา โศ

เล่ม ๒ ถัดมาชื่อชายโคกระ บือ หน้า ๔๔๘
 กระ บือ แก่ กั้น ให้ ผู้ วรราชการ เมือง กรมการ ลง ชื่อ เจ้า
 ของ แล รูปพรณ ช้างม้าโค กระ บือ ใน หัวพิมพ์ ทั้ง แก่ ๗ วัน
 คำ บิดดู เพศก ศักวาช ๑๓๓๙ สืบไป ลูก คำ ระ ภา ช้าง
 ม้าโค กระ บือ เกินทาง ผ่าน บ้านเมือง มา กรมการ กำหนั
 รอง กำหนั จะ ได้ ทรวท หัวพิมพ์ รูปพรณ ช้าง ม้าโค กระ บือ
 ตาม ท้อง ทวา พระ ราช บัญญัติ โศภ สทวค สวาท มา ๗ วัน คำ
 บิดดู บือ เปน อัฐศก ๑๒.๓๘

ร่าง ท้องตราประกาศพระราชนัดดาหัวพิมพ์หัวเมือง ขึ้นนอก

๑ สวาท ทวา ท่าน เจ้าพระยา มาถึง เจ้าเมือง กรมการ ก้วย
 พระ บาท สมเด็จ พระ บรมินทร มหา จุฬาลงกรณ์ พระ จุลจอมเกล้า
 เจ้า อยู่ หัว มี พระ บรมราช โองการ มาว พระ บิด จุฬ ลุข สิงหนาท
 คำ วรเสื่อ.เกล้า เสด็จ ว่า โค กระ บือ แ่น กำลัระ ยดูร ทำนา แล เจน
 เกวียน ซึ่ง ให้ กักตล ประโยชน แก่ บ้านเมือง ท. กั้น แต่ ไจ
 ผู้ ร้าย เกี้ยว กี่ ซึ่ง ลักโค กระ บือ ของ ราษฎร ทุก แห่ง ทุก ตำบล
 อ้าย ผู้ ร้าย เขาไป ขายให้ ผู้ ชื้อ ๕๕.๕๕ เขาไป ขาย จำนำ
 แลก เวด้อยน แก่ กั้น ทั้ง แหวะ บัง กำ เมือง บัง เจ้า ของ คิค
 ทดมไป ภาย ภาย ผู้ ชื้อ สัก ผู้ ร้าย มิ ได้ ก็ ต้อง เวช ผู้ นั้น แ่น ผู้
 สมไร เจริง กาโค กระ บือ เลือไป ชื้อ ทิม แล อดมิ ต้อง ปรบ

โถมอีก ก็เป็นความยากแค้น แก่ราษฎร ถ้าส่งผู้ร้ายได้ผู้ร้าย
 ต่อ ผู้บิณฑบาต เช่น ความ ค้าง โรงศาล อยู่มาก ตระลาการ
 พิจารณาว่าจะเสร็จได้ เรื่องหนึ่ง ก็อยู่ใน มีหนึ่งสองปี จึงไปรค
 เถร้าง ให้เจ้ากรม กอง ตระเวน ซ้าย ขวา จัดนาย อำเภอ
 กำเนิด ทั้งสาม ตำบล อำเภอ กรุง. ทพ. ให้เจ้าเมือง กรมการ
 ชั้นใน จากกรม กองกำนัน ร้อง กำเนิด ทั้ง ตาม ตำบล พระ ราช
 ทาน ทวี พิมพ์ ให้เจ้ากรม กองตระเวน แล ส่ง ออกมา ให้เจ้า เมือง
 กรมการ จำย ให้นำ ตำบล ที่ นั้น ๆ ลง รุ่ พระ ณะ เจ้า ของ แล
 โค กระ บือ ให้ราษฎร ชื่อ ชาย จำนำ แลก แล ยื่น กั้น ทั่ว แหวง
 ทั่ว อำเภอ แล้วย ครั้น หนึ่ง กำยี่ ชว. ไซ้ ก ผู้ วิจารณ์ การ
 เมือง กรมการ เมือง ปราชินบุรี มี โย บอ ก เข้า ไป ว่า กอง ชู
 กษิ ลาว กั วั ย หนึ่ง สี่ พระ บาม ทรา อี มา รย์ ข้า หลวง ท้า ร. พ็ ย เมือง
 อุดม เป็น หนึ่ง สี่ เกิน ทาง คุม ม้า คุม โค คุม กระ บือ กอง โย ทาง
 เมือง ปราชินบุรี หลาย พวก หลาย ราย ผู้ วิจารณ์ การ เมือง กรมการ
 นาย ตำบล ทรวร กู หนึ่ง สี่ เกิน ทาง มี แด่ ชื่อ คน กษิ จำนวน ม้า
 โค กระ บือ หามี รุ่ พระ ณะ ไซ้ เจน ไม่ จึง ทรง พระ ราช ท้า วั ท ว่า
 ช้าง ม้า โค กระ บือ ณ แหวง บ้าน แหวง เมือง ชั้น นอก กษิ ชุก ชุม
 ไทย มอญ ลาว เขมร น พม่า กอง ชู เกษ มา ชื่อ ทา เข้า ไป จำ หน้า ย
 ณ หัว เมือง ชั้น ใน มี โค ชาติ ผู้ วิจารณ์ การ เมือง กรมการ ให้
 หนึ่ง สี่ เกิน ทาง มค จำนวน โค กระ บือ โย ทา ให้ ท้า รุ่ พระ ณะ เข็ ย

ลงในหนังสือ เป็น ทางใหม่ ครั้น ราชครู ภา ช้างม้า โค กระ บือ มาใน
 แขวงหัวเมือง ชั้นใน นายคำขล ตรวท กั๊วพิมพ์ รุ่ป พรพณ ช้างม้า
 โค กระ บือไม่มี ผึกต่อ ท้องตราข้อพระ ราช ัญญุติ นายคำขล
 ยึดแก้วของ ช้างม้า กระ บือ ไว้ก็ จะเช่น การ ด่าขาก แก่ราชครู ี่ป จึง
 ไปรคเกล้า ให้เจ้าพนักงาน โรงพิมพ์ คลวง ที่ พิมพ์ตัวฎีกา
 สำหรับ รุ่ป พรพณ เจ้าของ แด ช้างม้า โค กระ บือ พระราชทาน
 ออกไป ให้เจ้าเมือง กรมการ หัว เมือง ชั้นนอก เมือง ถ้า ลูกค้า
 ไทย มอญ ลาว เขมร พม่า ทอ ชู :ชก จะมา เทียบชื่อ ช้างม้า โค กระ
 บือ ณ แขวงบ้านเมือง เมื่อไร ก็ให้ ผู้ชาย กับ ผู้ ชี้ หน้าช้างม้า
 โค กระ บือ มาให้เจ้าเมือง กรมการ ถ้า ภาณูชี รุ่ป พรพณ ช้างม้า
 โค กระ บือ ไว้จำค. ยี่เมือง แดไว้เขียน ชื่อ เจ้าของ แด รุ่ป พรพณ
 ช้างม้าโค กระ บือ ลงใน ตัวฎีกา พิมพ์ คาม ชรช ซึ่ง ระยะ ว่าง ไว้ให้
 ว่านายนี้ กรรยา ชื่อ นี้ คำพิท ที่ นี้ อยู่บ้าน นี้ อำเภอ กำนัน นี้
 แขวงเมือง นี้ ให้ต่อ เลข ศักราช เถา นี้ ยี่ นี้ ศก ช้าง ท้าย
 หนังสือ พิมพ์ ทั้ง แก่ฉวัน คำ บัญญุ :พคก ศักราช ๒๓๓
 สิบ ไปไม่ได้ เก็บค่า ขวงม เนียมสิ่งไร หนังสือ เก็บทาง นี้
 ให้เขียน กั๊วเส้นหมึก กำ ประทับ ทวา ชู๊ ว่า ราชการ เมือง ออก
 ชื่อ ผู้ ชี้ ผู้ชาย แด จำระน ช้างม้า โค กระ บือ ลงใน หนังสือ
 เก็บทางว่า นาย นี้ มาชาย โค กระ บือ ที่ ฎีกา คิม ี่ รุ่ป พรพณ
 เจ้าขวง แดโค กระ บือ ให้แก่ นาย นักรรยา ชื่อ นี้ อยู่บ้าน นี้

นางสาวประทุมมา...

หน้า ๔๔๑ ถักษณ ชัก ชาย โศกระ บือ เต็ม ๖

แขวงเมืองนั้นเท่านั้น ฎีกาพิมพ์สำหรับ โศกระ บือ เท่านั้น ด้ย
ให้ผู้อือ ไป เช่น สำคัญ คำหนังสือเดินทางนี้ เวียกอย่าให้เกิน
อย่างธรรมเนียม ที่เคยเวียกมา ตกอนเป็นอันขาด ถ้าถูกคำ
ภาซังม้า โศกระ บือ มาถึงบ้าน โศ เมือง โศ จะ ชาย ซังม้า
โศกระ บือ ให้แก่กัน ตาม จำนวนหนังสือเดินทาง ก็ให้
ถูกคำ ภาซังม้า โศกระ บือ มาให้ เจ้าเมือง กรมการ เมือง ชัน
นอก ฎีกา กรมการ กำนัน รอง กำนัน นาย ตำบล เมือง ชัน ใน ทำ
รูปพรรณ ลงใน ตัวพิมพ์ใหม่ได้ ได้ ซือ ชาย กั ตัวพิมพ์สำหรับ
ซังม้า โศกระ บือ เต็ม ให้ เจ้าเมือง กรมการ เมือง นี้ ๆ แด
นาย ตำบล นี้ ๆ เวียกมา สัก หลัง ประทับ ตรว่า ซังม้า โศกระ บือ
ตัวนี้ ซือ ชาย มี ตัวพิมพ์ใหม่แล้ว ตัวพิมพ์ด้ยนี้ ใช้ไม่ได้
ส่งมาให้ เจ้าเมือง กรมการ รักษาไว้ คำหนังสือเดินทาง เวียกตาม
กระบิลเมือง แดตาม พระราชบัญญัติเก่า ฎีกา จะ แดช
ซังม้า โศกระ บือ เต็ม ให้ เจ้าเมือง กรมการ เมือง ชัน นอก
นาย ตำบล เมือง ชัน ใน ทำรูป พรรณ ซังม้า โศกระ บือ ลง
ใน ตัวพิมพ์ใหม่ ให้ เจ้าเมือง กรมการ ชัน นอก นาย ตำบล เมือง
ชัน ใน สัก หลัง ประทับ ตรว่า หนังสือเดินทาง เต็ม ซังม้า
โศกระ บือ ความ จำนวน หนังสือ เดินทาง นี้ เจ้า ขอ ชาย แล้วย เต็ม
นี้ คือ หนังสือ เดินทาง ให้ เจ้า ของ ไม่ เป็น สำคัญ ถูก คำ ภา
ซังม้า โศกระ บือ มา ถึง บ้าน เมือง ชัน ใน นาย ตำบล จะ ได้

ให้ลงพิมพ์หมายประกาศ แก่ข้าราชการ ในพระบรมหาราชวัง
 แด่พระราชวังขจร ๑ แด่ราษฎรไทยจีนแลคนต่างประเทศ
 ซึ่งอยู่ณแขวงกรุงเทพฯ ให้ทราบทั่วกัน ด้วยใจผู้ร้าย ชุก
 ชิงวิ่งราวลักลักวิ่งเรือลักเรือ ในแขวงกรุงเทพฯ ก็มี
 เมืองๆ มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ก็ได้ไปรบกวนเกล้าฯ แต่ทรงองงิม
 ออกสอดแนมจับอ้ายผู้ร้ายเหลือหน้าไต่หน้า แด่ล่าผลของขน
 ขกหลายแห่งหลายตำบลแล้ว ทว่าณวันจันทร์เดือนห้าบรม
 สิบเอ็ดค่ำ มีขลุ่ยยังเช่นอัฐศก พระยาราชาโยธาจับผู้ร้าย
 ลักเรือลักเรือ ๓ คน แล้วเอาโครบกินอยู่หลังนอนที่แพ
 อ้ายจีนก็มีผู้ร้ายชื่อชายเรือ อ้ายผู้ร้าย จึงไปรบกวนเกล้าฯ ให้
 พระยาราชาโยธาเกณฑ์ซิลลอร์ออฟสเตก จมื่นราชามาตยปฏิบัติ
 กรมพระตำรวร เป็นตระตากรชำระอ้ายจีนยี่มอ้ายจีนเคย
 อ้ายเฝ้าผู้ร้าย ๓ คน ให้การรับและสำเนาไปโยลักเรือ
 ลักเรือ ของผู้มีชื่อมาชายส่งไต่กับอ้ายจีนก็มีนี้ แล้ว
 อ้ายจีนยี่มอ้ายจีนเคยเอาหน้าผู้ร้าย ๓ คน ไปเอาโครบกิน
 อยู่หลังนอนอยู่กับอ้ายจีนก็มี ยี่มอยู่หน้าวัดไต่ตำระตยของ
 ขางนอกน้อย อ้ายจีนก็มีให้การรับเช่นสำเนาว่าโครบชื่อ
 เรืออ้ายผู้ร้ายไว้หลายแห่งหลายราช ให้ชำระแปลงชายไป
 ก็มากหลายสืบแล้ว เรือสำปั้นเรือหนึ่ง และเรือพายม้า ที่
 ยี่มเหลืออยู่ไว้ชื่อแปลงบ้าง ยี่มไม่ไต่ชื่อแปลงบ้าง ๓๓ ลำ

แจ้ง อยู่ใน คำ ใ้ การ นั้น แล้ว ตระลา การ ก็ ยัง ชำระ ด้วย สนวน
 เอา ทิว อ้าย ผู้ ร้าย ต่อ ไป แล เรือ ที่ อ้าย จัน กิม ซ้อ อ้าย ผู้ ร้าย
 ไว้ ยัง เหลือ อยู่ ๓๒ ลำ นั้น ตระลา การ ใ้ รวบรวม มา ส่ง ไว้
 ต่อ เจ้า พนักงาน วิชา ไว้ นั้น ใ้ พระยา อินทรา อธิภี สหราช
 รอง เมือง พระ เทพ ๗๑ เจ้า กรม กอง ตะเวระ ชำบ ขวา แจก
 ตมาข ประภาศ แก่ ราชฎร ใ้ ทราบทั่ว กัน ว่า ถ้า เรือ ของ ชำ ราช
 การ แล ราชฎร คน ต่าง ประเทศ ทาย มี ผู้ ร้าย ลัก เอา ไป ขหาก
 จะ ใ้ เรือ คิน กั ใ้ จก ตมาข รูป พระ ณ เรือ ปาก กว้าง แล สั้น ขาว
 คำ ทน เรือ มา ยื่น ต่อ ตระลา การ ตระลา การ รวบรวม รูป
 พระ ณ ขาว สั้น คำ ทน เรือ แล ก็ ใ้ เสมียร ฤา ผู้ กุม ภา ทัว ผู้
 นั้น ไป คุ เรือ ที่ เจ้า พนักงาน วิชา ไว้ ถ้า รูป พระ ณ เรือ ขาว สั้น
 แล คำ ทน ต้อง กัน ตาม จก ตมาข ไม่มี เจ้า ของ เช่น สอง ราช
 สาม ราช แล ก็ ใ้ ตระลา การ เรียก เรือ ต่อ เจ้า พนักงาน
 คิน เรือ ใ้ แก่ ผู้ เจ้า ของ ไป ถ้า เรือ ลำ เดียว อ้าย ผู้ ร้าย ลัก เอา
 ไป มี ผู้ จก ตมาข คำ ทน เรือ ขาว สั้น ว่า เป็น เจ้า ของ ห้อง กัน สอง
 ราช สาม ราช ก็ ใ้ ตระลา การ สืบ สนวน เอา ความ จริง ถ้า เป็น
 เรือ ของ ผู้ นั้น จริง ก็ ใ้ คิน ใ้ ผู้ นั้น ไป แล เรือ ที่ ตระลา การ
 ชำระ ใ้ มา ใน กราว นี้ ๓๒ ลำ แล ตระลา การ จะ ชำระ ต่อ ไป
 ใ้ เรือ ที่ อ้าย ผู้ ร้าย อิก มาก น้อย เท่า ไ้ ก็ คี ครน จะ ใ้ เจ้า
 ของ ผู้ ที่ เรือ ทาย ไป คุ รูป พระ ณ เรือ ก่ อน ลง ที่ เจ้า ของ ที่

หน้า ๔๕๔ ลักษณะห้ามไม่ให้ตกเข้าแก่ชาวมา เล่ม ๖
 เว้น ทาย จำทำ ทมิ ไม่ใคร่ จะ ได้ คณ คณ คณ คณ เหน ลำ ไท
 คณ คณ คณ คณ ก็ จะ ทำ เจตมา ยไป ขึ้น ต่อ ติ ระลา การ
 บาก ที่ ติ ระลา การ จะ ชัณ สุตร คณ คณ คณ คณ คณ คณ คณ คณ
 เพราะ ฉนั้น จึง ได้ เจตมา ยจำ ทมิ เว้น ยาว ฉนั้น เปน สำคัญ ไป ขึ้น
 ติ ระลา การ ก่อ น ติ ระลา การ จะ ได้ ลอย สวณ จำ ทมิ รูป พระ ฉขาว
 ฉนั้น เขา ความ จึง ได้ เปน ขุติ ธรรม แด ได้ ติ ระลา การ แด เจ้า ของ
 เว้น ที่ ทาย ทำ ตาม ทมา ย ประ กาศ ฉนั้น ทั้ง ทุก ประการ ประ กาศ
 มา ฉวัน สุตร เกื้อ น ตก ขึ้น แยก คำ ขั ฉลุน พศก ๑๒๓๙ ๑๖

+ ประกาศห้ามมิให้ตกเข้าแก่ชาวมา

๑ กัวย พระ ยาราช วรานุกูล ที่ ติ ระเชตรา ขิย ก็ รัช พระ ธรรม
 ราช โอง การ ใจ เกล้า ติ ระ พระ กฤณา ไป ระค เกล้า สั งว่า
 กฤ เทพ ทุก วัน ฉนั้น เข้า เปน สิ ค้า ใหญ่ กู ก้า ฉกร รุง เพ
 แล กู ก้า มา จาก เมือง ทาง ประเศ ที่ เข้า มา ทั้ง การ กัวย ชาย
 เชยู่ ทุก วัน ฉนั้น ก็ ได้ อ่า ไคร ยเข้า เปน สิ ค้า ใหญ่ กว่า สิ ค้า ทั้ง ยอง
 จึง ได้ ทรง พระ ราช ดำ ริศ เหน ว่า ผู้ ที่ มี ทุน รอน มาก มัก จะ คีค
 เขา เปว ยย แก รามฎร ที่ ทำ นา ชาย ผล เมต เข้า ผู้ ที่ มี ทุน รอน
 มาก ฉนั้น ก็ ออก เงิน ได้ ล่วง หน้า ไป สัจ ฉญา กัวย รัช รัช เงิน ไป ขึ้น
 ได้ สั ง เข้า แทน เงิน แด คีค ราคา ทำ กว่า ราคา ที่ ลู กัวย ชาย
 กัวย อยู่ ตาม ธรรม เนิม รามฎร ที่ ทำ นา มี ทุน รอน น้อย มา รัช

เล่ม ๒ ลักษณะ ห้ามไม่ให้ตกเข้าแก่ ชาวนา หน้า ๔๕๖

เงิน ไป แล้ว ครั้น ทำนา ได้ ผล เมค เข้า แล้ว ก็ ต้อง ชาย เข้า

เป็น ราคา ถูก ตาม ที่ ได้ สัญญา ไว้ เมื่อ เวลา ที่ ถึง ภาระ เงิน ไป

นี้ จึง ทรง พระ มหาคกรุณา ไป รุก เกด ล้า ทรง เห็น ว่า เป็น การ

เสีย ผล ประโยชน์ ของ ชาว นา เป็น อนัน มาก จึง ได้ ทรง พระ กรุณา

ไป รุก เกด ล้า ให้ ประ กาศ แก่ ข้า ทูล ถอง แล ราช ฎร ทั้ง ปวง

ให้ ทราบ ทวัก กัน ว่า ๐ ทั้ง แต้ วั ที่ ได้ ออ ก สมาย ประ กาศ นี้ แล้ว

สืบ ต่อ ไป ห้าม มิ ให้ แต้ ษั น คา ที่ มี ทุน รอน มาก ออก เงิน ตก

ทอก เข้า แก่ ราช ฎร ที่ ทำ นา นี้ ถ้า ราช ฎร ผู้ ที่ ทำ นา จะ ชัก สน

ไป กู้ ยืม เงิน แก่ ทำ น ผู้ ไก รับ สัญญา ว่า จะ ใช้ เข้า ให้ แต้ ทน คัน

เงิน แล ตก เข็ย ก็ ก็ ๑) จะ ใช้ เข้า เข็ย กัน ก็ ก็ เมื่อ เวลา

ที่ จะ สั่ง เข้า แต้ ทน คัน เงิน ๑) แต้ ทน ตก เข็ย นี้ ให้ คึก ตาม ราคา

ที่ ราช ฎร ใช้ ขาย แต้ กัน ตาม ใน เวลา ที่ จะ ใช้ เข้า ให้ แต้ กัน นี้

แล เงิน ตก เข็ย นี้ ให้ คึก แต้ เพียง ชั่ง ละ บาท ตาม พระ ราช

บัญญัติ ห้าม อย่า ให้ ผู้ ที่ ออก เงิน ตก ทรง ไป นี้ ถก ราคา

เข้า ของ ราช ฎร ให้ ทำ ถว ราคา ที่ สูง ค้า ใช้ ขาย แต้ กัน อยู่ ใน

เวลา ที่ จะ ใช้ เข้า แต้ กัน แต้ ทน คัน เงิน แล ตก เข็ย นี้ ถ้า ผู้

ไก มี พัง ลัก ลอบ ให้ เงิน ถ่วง หนัก ไป กับ ผู้ ที่ ทำ นา แล สัญญา

ก็ สม ก ราคา เข้า ให้ ทำ ถว ราคา ถูก ค้า ใช้ ขาย แต้ กัน ใน เวลา

ที่ จะ ใช้ เข้า กัน ที่ ว่า มา แล นี้ ถ้า ราช ฎร เจ้า ของ เข้า มา ร้อง

หนังสือพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ฟ้อง ก็ จะ ตักสิน ให้ ตาม ความ ขระภาค นี้ ประกาศ มา ณ วัน
อังคาร เดือน เจ็ด ขึ้นสิบค่ำ ปีฉลูนพศกศักราช ๑๒๓๙

ประกาศที่จะหัก ไพร์สม ตายชรา พิกการ

๐ ด้วย เจ้าพระยามหินทรศักดิธำรงศรี สกตวงษ์ ขระเอก
 กิเวกขศ มขุระพจนสุนทร ขรรณ ยุกัษยานุวัตร ขรรณ ทูวาภิราช
 นิกร ขววยกุลขาท ขรมนารตสวามิภักดี สนิทวิสิทขิคุณ
 ศรีรัตน ขาคา อภัยพิริปรากรม ทาท รุขพระขรมราโชองนาร ใส
 เกด้า ทรงพระกรุณาไปรคเกด้า สั้งว่า โยราณราช ขระ
 เพลณี มาแต่ก่อน เลขไพร์คตวง เลขไพร์สม ต่อๆ มาเช่นสอง
 จำพวก พวกไพร์คตวง ขัษราชการ ขัษหนึ่ง สามเดือน เดือนหนึ่ง
 ตำลึงกิ่ง ขัษหนึ่ง สี่ตำลึงกิ่ง ไพร์สม ขัษราชการ ขัษละเดือนๆ
 ตำลึงกิ่ง ทาย ขัษราชการ ขัษละ ๘ วันเป็นเงิน ขัษละ หกสลึง
 เป็น ขรรณเนื่องมาตั้งแต่ ขัษได้ ขัษออก เกด้า ไปตาม จำนวน สัก
 ทุก ขัษทุก ขรรณ ก็ไม่ได้ หักชรา พิกการ เกด้า ตาม จำนวน ไป
 คน ตาย คน ชรา คน พิกการ ก็ต้อง ตกหนัก อยู่กับ เจ้าหม่อม นาย
 สมุขขานูชี คน ตาย สิบดูที่ ไม่มี ขัษทร ภรรยา เจ้าหม่อม นาย
 สมุขขานูชี ก็ไป ดัวเอาคน เช่นมา ใช้ให้ คน ตาย คน ที่ ตาย
 เจ้าหม่อม นาย ก็ไป เวียก เกบ เอา แก่ ภรรยา ก็ต้อง เสีย ค่า
 ราชการ ไปกว่า จะ ได้ สัก กลับ ความ หมู่ ไหม คน ที่ ตาย คน ที่

ชราชน พิจาร จึง ระพัน ราชการ ไป ไค้ ทรง ทวาย ไค้ ฝ้าย ของ
 ฝน การ ทุก ขยาก ของ ไพร่ ฟ้า ชั่ว ฝั่ง กั้น อยู่ ณนี้ จึง ไค้ ทรง พระ
 ราช ก้าว ิศ ปฎักษา สม เเคื่จ เจ้า ทัวะ ยาย รม มหา ศรี สุริย วงษ ทั้ง
 ทำน เสนาย ก็ ัก เหวะ สุขอย พร ้อม กัน ว่า ไพร่ หลวง ก็ มี ธรรม เนียม
 ที่ ชั่วระ เเคื่อณ ปลก เพลื่อ ง คระ ก็ ศุก ทุกข ไป ไค้ แล้ว แต่ ไพร่ สม
 ยิง ไค้ ความ ยาก ลำยาก อยู่ จึง ทรง พระ กรุณา ไป รค เถลัว
 ตั้ง ว่า ตั้ง แด่นนี้ ไป ไค้ เจ้า พระ ยาม คิน ทว ศัก สอิ ว่าง ค ซึ่ง เป็น
 อธิย ก็ ใน กรม พระ สุริ ศวัค จัก ราชการ ตาม ความ ที่ ไค้ ปฎักษา
 ตก ลร กัน กัย ทำน เสนาย ก็ หนี เลี้ย ไค้ ให้ ราชการ ประ เเพณ
 แด่น กิน ท่อ ไป ช้าง หน้า ให้ ไพร่ สม จำ คหน้า ย คาย ชรา พิการ ไค้
 แต่ ๕ ปี ไค้ จำ คหน้า ไค้ ครึง หนึ่ง ถึง กำหนค ปี ชาน ไค้ เจ้า
 หมู่ ทำ ทาง ว่าว ยืน จำ คหน้า ย คาย ชรา พิการ แต่ คนนี้ จำ คหน้า ไม่ ไค้
 ก้วย มี หมา ย ประ กาศ ห้าม แจ้ง อยู่ แต่ ก่อน แล้ว ถ้า ชั่วระ หาง
 ว่าว ที่ ยืน แล้ว เมื่อ ไค้ ไค้ เถลัว เขา แตะ คน คง มี ทั้ว แล้ว ให้ เจ้า
 หมู่ เร่ง วิย เงิน ชำ ราชการ มา สง ทอ เจ้า พนัก งาน กรม พระ
 สุริ ศวัค อย่า ให้ คิค ค้าง ไค้ ท่อ ไป ให้ เสรี ใเปณ ยี้ ๆ แต่ ห้าม
 มิ ให้ เจ้า หมู่ ทั้ง ขาญ ชี หาง ว่าว จำ คหน้า คน ที่ ไม่ คาย ว่า คาย
 เป็น อ้น ซาค ถ้า ทั้ ไค้ ยี ไร ำ จำ คหน้า คน ที่ ไม่ คาย ว่า คาย
 พิจารณา ไค้ จึง จะ เขา ไทษ ตาม พระ ราช กำหนค กฐ หมา ย ใน
 กรม พระ สุริ ศวัค จึง หนัก นี้ ให้ มหาก ไทษ กระถา ไค้ ใหม กรม ท้า

สงวนลิขสิทธิ์โดยกรมพระสุรรังษ

กรมสุรศักดิ์ สมชาย ออกไป ยืมเจ้าหมู่ มุขนาย ในพระบรม
 ศาราชวัง แล พระราชวัง ขวร เจ้าทาง กรม แล ยังไม่ ใ้ ก้ กัง
 กรม แล ข้า ราชการ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ฝ่าย ทหาร พล เว้น ทั้ง
 ฝ่าย นำ ฝ่าย โผ แล หัว เมือง ชื่น โผ ใ้ ทราบ ทั่ว ใ้ รว
 รียบ ทำ ตาม ทนาย ประภาษ นี ย่า ใ้ ช่าง ใ้ ตาม รัย สัก ทนาย
 มา ณ วัน พุทศศก กี้ เกือบ เจด ชื่น สิบ สอง คำ ยี่ ๑๑๑๑๑๑๑
 ศักราช ๑๒๓๔ ๑๒

ประกาศ ใ้ เจ้าหมู่ มุขนาย ส่งเงิน ค่า ราชการ

๑) ทนาย เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ กิ่ง อารัง กี้ สกลวงษ์ ๑๒๓๔
 กิเวศบุศ มธุระพจน สุภทว ๑๒๓๔ มยุทิชาต วิมล บรศรัทนต์ วรราชนิกร
 ขวรบุศบาท ขรณารต สวามิภักดิ์ สนิท วิสิท ชิคุณ ศรีรัตนชาก
 ธกัษย์ พิริยปวงกรมพาศุ รัย พระบรมราชโองการ ใ้ เกด ใ้
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สัก ว่า ใ้ ทนาย นายยัง เจ้า กรม
 ปลัด กรม สมุห ขาญ จี เจ้าหมู่ ซึ่ง ควบคุม เลข โพร่ สมน ก่า ลัง ใน
 เจ้า ทาง กรม แล ยัง ไม่ ใ้ ก้ กรม ทั้ง ฝ่าย นำ ฝ่าย โผ ข้า ราชการ
 ฝ่าย ทหาร พล เว้น ใ้ ทราบ ทั่ว ใ้ รว ทนาย ทนาย เงิน
 ค่า ราชการ ที่ ก้าง ๕ จำนวน ความ แจ้ง โผ โผ ทนาย ครัง กั้น แล
 แต่ ยัง หา ใ้ ก่าหนด หนัก วัน ที่ จะ ใ้ เหว เงิน ค่า ราชการ มา ส่ง ต่อ
 เจ้าพนักงาน วัน ใด แก่ ผู้ ใด ไม่ ยี่ ใ้ ยี่ ๑๑๑๑๑๑๑ ใ้ สัก ตาม

เอาสองเสร็จแล้ว กำหนดให้เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหชาญผู้
 เจ้าหมู่ทั้งปวง แล้วยังให้ช่วยคุมเลขไพร่ สมทุกหมู่ทุกกรม
 ให้เอาเงินเข้ามาส่งค่าทดแทน ฅวันศุกร์ เก็บเข้าขึ้นค่าหนึ่ง
 มีคุณพสกนให้เสร็จพร้อมกัน แต่ที่จะส่งเงินค่าราชการ
 ครั้งนี้ ให้ตั้งเจ้าจำนวนผู้รับเงินค่าราชการไว้ ๑๒ นาย
 คือ ขุนสัทยากร ผู้รับเงินผู้เร่งเงินผู้ส่งเงิน กรมเมือง กรมนา
 กรมพระธรรมาธิบดี กรมม้าขวา มหาดเล็กเวหนศักดิ์ มีพาทย์เวหนศักดิ์
 ชาวที่ใหญ่ซ้ายขวา กรมช้างขวา มหาดเล็กเวหนฤทธิ กรมพระ
 คลังในขวา กรมเสมพลเรือนขวา รักษาโรงเรือคลังในขวา
 คลังทอง ซ้ำทอง ขุนนิกรจำหนผู้รับเงินผู้เร่งเงินผู้ส่งเงิน
 ข้าเจ้าตั้งกรมแล้ว ขุนบำรุงโยธา ผู้รับเงินผู้เร่งเงินผู้ส่งเงิน
 พระองค์เจ้าหม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ หม่อมหลวง ขุนจำเริญ
 นิกร ผู้รับเงินผู้เร่งเงินผู้ส่งเงิน กรมพระคลังสุพรรณ กรม
 พระคลังส่วนนอก กรมพระกรมการ กรมพระคลังมหาสมบัติกรม
 พระคลังส่วนในขวา กรมตุกฐน กรมโหร กรมหมอ กรมโรง
 กระสาปนสิทธิการ กรมอาษาวิเสศขวา กรมสัคดีซ้าย กรมเรือ
 กันซ้าย กองการกุศลซ้ายขวา กรมราชบัณฑิตยซ้ายขวา
 กรมอักษรพิมพ์การ กรมพระคลังวังไชย ขุนสิทธิอักษรผู้รับ
 เงินผู้เร่งเงินผู้ส่งเงิน เจ้าหญิงตั้งกรมแล้ว พระเจ้าบรมวงษ
 เอย พระเจ้าราชวงษเอย พระเจ้าพิฆางเอย พระเจ้าหน้องนางเอย

พระเจ้าลูกเธอ พระวรวงษ์เธอ หม่อมเจ้า หม่อมราชวงษ์
 หม่อมวิเศษ ภัททิ ผู้รับเงิน ผู้เร่งเงิน ผู้ส่งเงิน กรมวัง กรมช่าง
 กรมม้า กรมข้าพระ กรมเสนาในซ้าย กรมล้อมพระราชวังซ้าย
 ขวา ขุนศรี ภัททิ ผู้รับเงิน ผู้เร่งเงิน ผู้ส่งเงิน กรมทาศึกษา
 ขุนราม ภัททิ ผู้รับเงิน ผู้เร่งเงิน ผู้ส่งเงิน กรมสมเด็จพระเจ้าพระยา
 กรมธรรมาธิบดี กรมรักษาพระองค์ของปราชญ์ขวา กรมกระลาโหม
 กรมฝ่ายซ้าย กรมเวรเครื่อง กรมตึกหิน กรมฝรั่ง
 แม่น้ำใหญ่ กรมรักษาข้อมรรคออก กรมอาษาใหม่ กรม
 อาษารองขวา กรมตำรวจใหญ่ขวา กรมตำรวจนอกขวา
 กรมตำรวจสนมขวา กรมผู้ถ่ายตำทรง กรมคู่ชุกขวา กรม
 ช่างวาง กรมรักษาพระองค์ชั้นปลายคอกขวา กรมเขนทองขวา
 กรมกลองแก้วจินดา กรมทวนทองขวา กรมอาษาใหญ่ขวา
 กรมอาษาชั้นซ้ายขวา กรมเกณฑ์ขวา กรมรักษาพระองค์
 ในขวา กรมสนมกลางขวา กรมทหารในขวา กรมตำรวจ
 ในขวา กรมกลองชนะซ้ายขวา กรมพลพันขวา กรม
 ช่างสีข่มมู่ กรมแตรขวา กรมรักษาเรือกลไฟ กรมทนาย
 เลิศยศอกขวา กรมกลองขวาซ้าย ขุนอิน ภัททิ ผู้รับเงิน
 ผู้เร่งเงิน ผู้ส่งเงิน กรมสักทึกลาง กรมสักทึขวา กรม
 เื่ออินขวา ขุนพรหมเสนา ผู้รับเงิน ผู้เร่งเงิน ผู้จ่ายเงิน กรม
 อาษาวิเศษซ้าย กรมพระคลังสินค้า กรมพระคลังราชการ

กรมพระคลังข้างที่ จาก กรมพระคลังวิเศษ กรมพระคลังในซ้าย
 กรมพรหมพิธี กรมสังฆการี กรมสนมพลเรือนซ้าย กรม
 กองกลางซ้ายขวา กรมมหาดเล็ก เวณสิทธิ์ เวณเกษ กรมแสง
 บัณฑิตใหญ่ กรมสรรพากร ในนอก ชุมพรหมพิราม ผู้รับเงิน
 ผู้เร่งเงิน ผู้ส่งเงิน กรมท่ากลาง กรมท่าซ้าย กรมท่าขวา
 ศาลต่าง ประเทศ ข้าราชการ กรมท่า ทหาร บัณฑิตใหญ่ปากน้ำ
 ชุมวิสูตร พลเพศ ผู้รับเงิน ผู้เร่งเงิน ผู้ส่งเงิน กรมทหาร ฝ่าย
 ซ้าย นั้น ให้มหาดไทย ระยะเวลาใหม่ สักก็ ทนาย ขอก ไปยังเจ้า
 กรม ปลัด กรม สมุห์ ขาญชี เจ้าหมู่ รับเร่งเงิน ข้าราชการที่ ค้าง
 สัก จำพวณ มา ส่ง ให้เสร็จ แต่โดย เร็ว อย่า ให้ ขาด ได้ ตาม
 รับสั่ง หมาย มา ณ วัน พุศ. เดือน แปด อุดรสาธาณ แรม เจด คำ
 มี ณ วัน พุศ. ๑๒๓๔

ประกาศให้เขียนลร้อย ชื่อ ให้ เต็ม

๐ ด้วย พระยาอนุชิต ขาญไชย รับพระบรมราชโองการ
 ให้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า แต่ให้สืบไป
 ผู้ซึ่งผู้ใด จะกราบบังคม ทูล พระกรุณา ก็ด้วย ชื่อ ควณ ประการ
 ไร ก็ ก็ จะทำฎีกา ทูลเกล้าฯ ถวาย แล ทำหนังสือ รับฟัง
 ทำเรื่อง ขาว ถัดจากไทย ก็นั้นในวง ศาล กรมใด ๆ ก็ ก็ และจะมี
 หนังสือ ขาด หมาย ด้วย ชื่อ ข้าราชการ ประการ ไทก็ ก็ จะยังออก

สงวนลิขสิทธิ์ในพระบรมราชโองการ

ชื่อ เจ้าพระยา แด พระยา พระ หลวง ชุม มั่น พัน ทนาย ซึ่งมี สัญ
 ญาบัตร แด ทาสัญญาบัตรไม่ ฝ่าย ทนาย ฝ่าย หลบ ลัด ใน ท้า
 เลี่ยม นอก ทำ เข็ม กัก คี ซึ่งมี คำ แหน่ง ชื่อ ทั้ง ทั้ง บ่วง นั้น ให้
 เวียน ให้ ด้ว ชื่อ เต็ม ชื่อ ห้าม มิ ให้ เวียน แก่ กั้น ชื่อ คำ เขียว
 ประคอง อ้าย สึง ซึ่ง พื่อ ๓ ศาต หลวง กถาว โทษ นาย สวัสดิ กัก กัก
 กรม พระ ตำรวง แด เวียน ชื่อ นาย สวัสดิ กัก กัก แก่ นาย สวัสดิ กัก กัก
 ฝ่าย จำ ศาล ผู้ รับ พื่อ ก็มี ไค ซัก ไค ไค ตาม ให้ ไค ความ แจง
 ซัก จำ ความ ขัน เสนอ สุก ชุม ด้ว พื่อ ด้ว ไป บัง ผู้ ประทับ ๆ ก
 ประทับ ไป บัง ศาล อาญา นอก ให้ ด้ว กรม พระ ด้ว กรม โย ฉ
 เป็น อัย จาก ถ้า แด ผู้ ซึ่ง ทำ ฎีกา ทูล เกด ด้ว ถวาย แด พื่อ
 ๓ ศาต หลวง เข็ม ฎีกา ให้ การ ตำว พื่อ จาก ชื่อ แด ชื่อ แด
 เกล็ด ย แฝง แฝง เกล็ด ย เป็น ที่ สง ไส ประการ ไค กัก กัก ให้ กรม
 พระ ตำรวง ผู้ กัก ฎีกา แด จำ ศาล ผู้ รับ พื่อ ไล่ เลียง โทษ ให้ ไค
 ความ แน่ วั กถอน ถ้า แด โทษ ว่า ไม่ ด้ว ซัก ชื่อ ทั้ง กัก กัก ฎ
 เกล็ด ย แด สง ไส ด้ว กัก กัก ย ด้ว เพื่อ ให้ ผู้ กัก ฎีกา ผู้ รับ พื่อ
 จำ ฎีกา จำ พื่อ ด้ว กรม บัง กรม ทูล พระ กรม ๓ แด เสนอ ต่อ สุก
 ชุม กถอน ให้ ผู้ ด้ว ไป แจง ความ ผู้ ไค ญ ใน กรม นั้น ให้ ไค สว
 ไล่ เลียง แด บัง ด้ว ให้ โทษ สึง สว ๓ ด้ว ยำ กถอน จึง ให้ จำ ความ
 ขัน กรม บัง กรม ทูล พระ กรม ๓ แด เสนอ สุก ชุม ความ อย่าง กรม
 เข็ม ด้ว ถ้า แด ผู้ ไค มี พื่อ บัง กรม บัง กรม ทูล พระ กรม ๓ แด

กัฏฐิกาเขียนฟ้องให้ขาดให้เหลือชื่อ ประยูร จำศาลณศาล
 ทลวง ชื่อ ประยูร อ้าย ลัง กังนี้ ะลงพระราชอาณาแก่ผู้
 ทาม ไทยานุ ไทษ ทมาย มาณวันจันทร์ เดือนแรก ขึ้นสองค่ำ
 บัณณูปศก ศักราช ๒๒๓๔ ๖

ประกาศคลองนครเมืองเขตร

● พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรม
 ราชโองการมาว่า พระบัณฑิตสุร สุธิงหนาท ก้าวรัสสัง แต่พระบาทราช
 วราหุณุตที่ ณะเขตรา อียกี้ ให้ไว้ระ ภาคแก่พระบรมวงษา
 ข้าราชการผู้โตญผู้ห้อย ฝ่าย ทหาร พลเรือหน แล วาญวูร ให้ ทราบ
 ทวี ถันว่า ทรงพระมหากรุณาแก่ วาญวูร ทั้ง ปวง ะให้ มีที่
 ทำมาหา ถิน จึง ทรง พระเจ้า นาย พระราชทวัช ย้าง ถิน ชก คลอง
 ขึ้นใหม่ ทั้ง แก่ คาลา กลาง คลอง แสนนสขย ทลออก ถึง ปราช
 คลอง ทำไร่แจวง เมือง ฉเชิงเทรา ะไว้ พระราชทานชื่อ ว่า คลอง
 นคร เมืองเขตร ชุก แล้วย ถัน คลอง ปลาย คลอง ประมาณ ๔๐๐
 เส้น บัง ค้าง คลอง ประมาณ ๑๑๖ เส้น เสก ถ้า ะคิดเป็น ที่
 นายหม ชิม ไป ๓๐๐ ไร่ ะไว้ ในคอง กลาง ๔๐๐ เส้น เป็น
 นา ๒๔๐๐๐ ไร่ ถัน คลอง ปลาย คลอง มี นา เต็ม แล ถ้า คลอง
 ถัน บ้าง ะไว้ ประมาณ ๒๐๐๐ ไร่ คง เป็น นา ะขึ้น ไร่ อีก

ประมาณ ๓๐๐๐๐ ไร่ จะไปรดเกล้า แหม่งที่ นา พระราชทานให้
 ราษฎร ทั้ง ปวง ตาม สมควร แก่ กำนัน ราษฎร จะ ทำ ไ้ จึง ทรง พระ
 ราชดำริ ว่า แต่ก่อน ทรง พระกรุณา ไปรดเกล้า ให้ ชุก
 คลอง เปรม ประชากร ข้า ราชการ แล ราษฎร ก็ ไป รักษ ของ นา ตาม
 ขอบใจ เสนา กรมการ ก็ ทำ โย ของ ให้ ภัย ไข้ ของ นา แต่ ข้า
 ราชการ ที่มี บัณฑิต กัก กิจ ของ นา ไว้ ราช หนึ่ง ยาว ตาม ลำ คลอง
 ๓๐ เส้น ย่าง ๔๐ เส้น ย่าง กิจ เปน นา ประมาณ ๑๐๐๐ ไร่
 ก็มี ย่าง ๖๐๐๐ ไร่ ก็มี ย่าง ให้ ย่าง ไพร ไป ทำ ก็ ไม่ ทมก
 เนื้อ ที่ ๔๐ เส้น ย่าง ขึ้น ขึ้น ไป ๔๐ เส้น ย่าง ๔๐ เส้น ย่าง
 ทั้ง ไร่ ให้ ที่ นา รกร้าง ว่าง ปล่อยให้ หนัก มาก ราษฎร ไม่มี ที่
 ทำ นา จะ เข้า มา รักษ ของ ก็ กลัว บุญ วิชา นา ไม่ อาจ รักษ ของ ไ้
 ที่ นา นั้น ก็ เปน เปล่า อยู่ ไม่มี ผล ประ โยชน์ สิ่ง ไค จึง ทรง พระ
 กรุณา ไปรดเกล้า ให้ พระชลธาร วินิจัย เปน ข้า ทดวง
 พระศรี ทิศ โภชน เจ้า พนักงาน กรม นา พร อม ค้วย กรม การ
 กำนัน ราช วัค ที่ นา คำ ขต คลอง นคร เมือง เขต แขวง เมือง
 ฉเชิง เทรา พระราชทาน ให้ แก่ ราษฎร ตาม สม ควร ถ้า ราษฎร
 ผู้ ไค ผู้ หนึ่ง จะ มา ขอ ของ นา ก็ ให้ พระชลธาร วินิจัย พระศรี
 ทิศ โภชน กรมการ กำนัน ไ้ เดียง กู ให้ รั ว่า ราษฎร คน นั้น ควร
 จะ ทำ นา ไ้ เท่า ไค จึง ราช วัค นา ให้ ราษฎร คน นั้น ตาม
 สมควร ภาธ กำนัน จะ ทำ ไ้ แต่ โฉนด ของ นี้ ไ้ ไปรดเกล้า

ประกาศเพิ่มเติมห้ามมิให้เล่นการพนันครั้งที่สาม

๑ มีพระบรมราชโองการมาพระบัลลังก์สุวณภพ ให้
 ประกาศแก่พระบรมวงษานุวงษ แลข้าทูลละอองธุลีพระบาท
 ผู้ใหญ่ผู้น้อย หลวามธุระบันดาซึ่งต้องอยู่ในแขวงจังหวัด
 กรุงเทพมหานครนี้ ให้ทราบทั่วกันว่า เติมนิโทษระ
 ษณาไปรศเกล้า ให้มีหมายประกาศห้ามมิให้ผู้ใหญ่ชุก
 ชวนเก็บเล่นการพนันต่างๆ แลมิให้เก็บเล่นการเล่นต่างๆ
 ซึ่งเป็นที่กักขวางถนนหนทางไปมาของคนทั้งปวง มีความ
 แจ่มชัดเจนอยู่ในหมายประกาศลงวันอาทิตย์ เกษมสิบ แรม
 เก้าค่ำ ค่ำหนึ่ง ประกาศเพิ่มลงวันอาทิตย์ เกษมสิบ
 เหนือห้าค่ำ ปีจอชศกศักราช ๑๒๓๖ เป็นปีที่ ๗
 ในรัชกาลปัตยุบันนี้แล้ว บัดนี้ยังมีคนพาลคิดอ่านตัก
 ในพ่อหลวงเก็บ เป็นอุบายถ่ายเทเล่นการพนันให้ผิดแปลก
 จากข้อห้ามในหมายประกาศทั้ง ๒ คำนี้นี้ เพื่อจะกันมิ
 ให้ผู้ใดจับกุมได้ บ้างย้ายมาย้ายเอี่ยมเช่นกัน เก็บ
 เล่นไพ่สามใบ ฤๅไพ่แขกพ่อหลวงเก็บอยู่ตามถนน จำแดง
 ฤๅอิรวอนรายคยเข้า จึงแจ้งความต่อพระยามทามนตรีฯ
 จึงสั่งให้คุมตัวไว้แล้ว นำความขึ้นถวายบังคมทูลพระ
 กรุณา ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระราช
 คำไว้ว่า ย้ายมาย้ายเอี่ยมการเล่นการพนัน เป็นการพ่อ

เล่ม ๖ ทัศนคติห้ามเด็ก มิให้เล่น การพนัน หน้า ๔๖๘

หลวงให้แปลก จากพระราช บัญ ญัติ หมาย ประ กาศ นี้ เป็น การ

เดิม มิให้ เกรง ก่อ วิ พระราช ษา ญา ก็ ก ติ ก ิณ โด ย ไม่ ชอบ ช ร ร ม

จึง ทรง พระกรุณา ไป รุค เกด ้า ได้ ด ง พระราช ษา ญา อ้าย มา

อ้าย เข็ม คน ละ ๓๐ ที่ แด ให้ ปร ิ ย ะ เ ฉิ น ก ำ ไร แด ท ุ ณ ท รั พ ย

ที่ เล่น ไ้ นี้ เป็น ร าว วัต แด ผู้ ร ิ ย แด เป็น เ ฉิ น ย ำ ร ุ ง ฤ ณ

ท ำ ม ท ำ ม าย ป ะ ร าก ะ เกิ ม ท ุ ก ป ะ ร ะ ก ำ ร แล ้ว ท ุ ง พระ ก ุ ร ุ ณ ำ ไป รุค

เกด ้า ก ำ ร ุ ส ส ั ง ว่า ท ุ ง แด นี้ ท ุ อ ไป ห ำ ม มิ ให้ ผู้ ไ้ ญ ุ ช ัก ช วม

เกิ ก เล่น การ พ น ัน ต ำ ง ๆ ซึ่ง ไ้ ป ะ ร าก ะ ไร แด เกิ ม แด ป ะ ร าก ะ

เพิ ม ร วม เป็น ๑๘ อย่าง ก ั ว ย ก ัน ก็ ไม้ ส ำ ม อ ัน ๑

ไม้ ก ำ แด ก ๑ ไม้ ท ม ุ น ๑ ก ัก ก ุ ว ๑ อ ิ โป ง บ ั น ๑ อ ิ โป ง

ก ำ ๑ อ ิ โป ง ช ัก ๑ บ ั น อ ิ แปะ ๑ ช ล ุ ก ช ล ิ ก ๑ น ้ำ ก ำ พ ุ อ ๆ

๑ ก ุ ร อก แด ก ุ ร ๑ ส ี เท ง ำ ล ัก ๑ แปะ ก ำ ๑ ช ำ ง

ง ำ ร ุ ำ ป ุ อ ัก ๑ ไ้ ส ำ ม ไ้ ฤ ำ ไ้ แด ก ๑ ท ัก ท ุ เ ร ิ ย ุ ม ๑ ท ัก

ม ั ง คุ ก ๑ ช ำ ง อ ิ อ ย ๑ เ ร ิ อ พ ุ อ ๑ แด การ เล่น ที่ เป็น แด

ด ำ พ ิ ง เกิ ก ก็ อ ุ ก ช ำ ง ๑ ช ำ ง ไ้ อย ๑ ร ิ ช ำ ง เท ๑ ท อย

เทค ๑ ท อย ก ุ ง ๑ ส ัน ท ำ ๑ ค ุ ล ำ ส ัน ม ำ ๑ เล่น ที่ ๑

เล่น เ ว ำ ๑ เล่น ท ะ ก ุ ร ำ ๑ ร ุ ก ป ุ ท ัก ๑ ร ุ ก ก ุ ก ุ ไม้ เฟิ ด ง ๑

หุ ง ุ พ ิ น ๑ เ ร ิ อ พ ุ ง ๑ ก ิ ไม้ ก ำ ๑ ไม้ ต ิ ง ๑ ช ำ ง ุ ย ุ น ๑

อ ุ ย ุ โย ง ๑ ร วม ๑ ๘ อย่าง นี้ ห ำ ม มิ ให้ ย ิ ก ำ ม ำ ร ุ ก ำ เ จ ำ

ค ุ ม ุ ม ุ ล ุ น ำ ย ป ุ ล ุ อ ย ไ้ เ กิ ก ไป เ ท ิ ย ุ ว เล่น การ เล่น ที่ มี ก ำ ห ุ ก

หน้า ๔๖๙ ตักขณห้ามมิให้ชายเข้า ไป ท่าง ประเทศ เดิม ๒
 ตามหมาย ประกาศ นี้ เปน อัน ซาก ให้ทหาร ไป วิศ นาย แขวง
 นาย อำเภอ กำปง โข ใน กรม กองพระเวณ ช้าย ขวา เอา ใจ ใส่ ตรวจ
 คอย จับกุม อย่า ใ้ เปิด แฉย เสีย เหมือนแต่ ก่อน เปน อัน ซาก
 อนึ่ง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ เจ้า ชำ นามู ทัว กัว เจ้า ท้าว
 ยุทธการ เจ้า แผลง ฤทธิ รอน รามู เจ้า เขมร สัตร์ วิชา วุทธ เจ้า แรง
 รัชราชาการ เจ้า เร่ง งาน วัตรุก ใน กรม พระตำรา วร ๖ นาย ัก
 คน ออก เทียบ ตรวจ ทาม ถนณ ถ้า จับ ได้ เถ่น การ พนัน ต้อง
 ห้าม ตาม หมาย ประกาศ นี้ ใน หน้า ที่ ทหาร ไป วิศ นาย แขวง นาย
 อำเภอ นาย กำปง โข ฯ ซึ่ง มิ ใ้ เอา ใจ ใส่ ใน ราชการ แล้ว
 จะ ใ้ มิ โทษ แก่ ทหาร ไป วิศ นาย แขวง นาย อำเภอ กำปง โข ใน หน้า
 ที่ ตาม โทษานุ โทษ กัวย ประกาศ ณ วัน อา ทิตย เดือน แก้ว
 ขึ้น ตาม ค่ำ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ปี ๒๓๖๙ เปน ปี ที่ ๑๐
 ภา วัน ที่ ๓๑๙๗ ใน รัชกาล รัช ๒๒๖๙

ประกาศห้ามมิให้

บัณฑิตเข้าออก ไปชายนอกพระราชอาณาจักร

๑ เจ้าพระยาภาณุวงษ มตาโกษาธิบดี ขอ ประกาศ แก่
 บัณฑิต ผู้ กัก ใ้ ซึ่ง แต้ ง เวื่อ ไป กั ชาย เมือง ต่าง ประเทศ แล คน
 ทั้ง ทนาย ที่ มิ เข้า ไป ชาย แต้ ตก ค่ำ ผู้ ซึ่ง แต้ ง เวื่อ ใ้ ทราบ ทัว กั น
 กัวย มิ พระบรมราชโองการ ฆารมาร พระบัณฑูรสุระ สิงหนาท อัคร

เล่ม ๒ ลักษณะตำมมิให้ชายเข้าไปต่างประเทศ หน้า ๔๗๐
 เสนอเกล้าฯ สักว่า ฌบิ ฌลุนพคณิ ในพระราชอาณาจักร
 สยาม ฝนตกน้อยทุกแห่งทุกตำบลราษฎรทำนาไม่ได้
 ทั่วแห่งทำนา ๑๐ ส่วนได้ส่วนหนึ่งข้างได้สองส่วนข้าง ว่าง
 แห้งคั้นเข้าเสียบไปหมดไม่ได้ที่เกี่ยว ราคาเข้าที่ในกรุงเทพฯ
 นี้ขึ้นอยู่เสมอทุกวัน ครั้นนี้ครั้นจะไม่ขึ้นเข้าไว้ จำพวก
 ที่มีเข้าแทน ราคาเข้าแพง ชายเข้าได้ราคาที่ดีจะชายเข้าให้
 ฌยถูก้า ฌี เป็นเข้าถ้องเข้าสาร เป็นสินค้ำ ออกไปจำหน่าย
 เมืองต่างประเทศ เสียบตก จะเกยเข้าไว้ก็แต่ ฌอ ฌิน แล ฌอ
 ที่จะเป็นพืชม พรวณ ฌเกาะ ของทั่ว ครั้นจะกูทำนาคนที่ไม่มี
 พรวณเข้า จะไปเกี่ยว ฌอ หามาแย่งขึ้นกัน มาทำเข้าปลูก
 ก็จะได้ ฌห่ง ฌะเต็ก ฌะน้อย ถึงจะมีฝนบริบูรณ์ ก็จะไม่ไ้เต็ม
 ภาค ฌุม ราคาเข้าก็จะแพงต่อไปอีก แล้วยังจะขาดผล
 ประโยชน์ ไปทั้งผู้ซึ่งเป็นถูก้าแลผู้ซึ่งทำนา ฌ้วยเข้า
 เป็นสินค้ำใหญ่แล้วยังให้ไปเป็น ถ้าถึงแก่บ้านเมือง ฌ้วย ราษฎรซึ่ง
 เป็นคนจน จะต้องออกยาก ใ้ความลำบากเป็นอันมาก จึง
 ทรงพระมหากรุณา เมตตา แก้อณาประชาราษฎร แลถูก้า
 ฌา นิช ทั้งปวงทั่วไป ฌ้วยจะให้ไปเป็นประโยชน์ด้วยกันทั้งคนใน
 ประเทศ แลคนต่างประเทศ จึงได้ขอใ้กิ่งสุตต่างประเทศ
 ฌ้ามถูก้า ต่างประเทศ ที่ใ้เข้ามาตั้ง การค้าชาย อยู่ณกรุง
 เทพร นี้ มิให้ขึ้นทุกเข้า เป็นสินค้ำ ออกไปเหมือนอย่าง แลก่อน

กองบรรณาธิการและพิมพ์

หน้า ๔๗๑ ลักษณะห้ามมิให้ขายเข้า ไปต่าง ประเทศ เดิม
 ทั้งแต่ณวันจันทร์ เกือนสิบ แรมสองค่ำ บิดขุนพศก แด
 ลูกค้าในกรุงเทพฯ ทั้งปวง ซึ่งมีไ้เกี่ยวข้อง เช่น คน สัปเยก
 นั้น ก็ จะขอ บิด ห้าม มิให้ซื้อ เข้า เป็น สิ้น ค่ำ ออก ไป จำหน่าย
 เมือง ต่าง ประเทศ ทั้งแต่ณวันจันทร์ เกือนสิบ แรมสองค่ำ
 บิดขุนพศก เหมือน กัน ถ้า เหม ว่า ฝนตก ขวิบูรณ ันเข้า ใน
 นางามก็ แล้ว จึง จะออก หนังสือ ประกาศ ให้ ลูก ค้า บั้น ทุก เป็น
 สิ้น ค่ำ ไป จำหน่าย เมือง ต่าง ประเทศ ใ้ทั่ว กัน ห้าม ข่า ใ้
 ลูก ค้า ทั้ง ปวง บั้น ทุก เข้า เป็น สิ้น ค่ำ ออก ไป จำหน่าย เมือง ต่าง
 ประเทศ เป็นอัน ซาก ทั้งแต่ณวันจันทร์ เกือนสิบ แรมสองค่ำ
 บิดขุนพศก ไป ถ้า จะแต่ง ไป ค่ำ เมือง ต่าง ประเทศ จะซื้อ เข้า
 เป็นเสียบง ไป ข้าง ภาอสมควร ก็ ให้ บอก ต่อ เจ้า พนักงาน ภามิ
 เข้า รู้ ก่อน เจ้าพนักงาน จะไ้ คิก ภาเข้า ใ้ ภาอสมควร ตาม
 คน มาก แด น้อย ที่ จะไป ใน ระยะเวลา โถด แด โถด เมื่อ เรือ
 ทอค อยู่ใน แม่น้ำ จะซื้อ เข้า เป็นเสียบง ใ้ สอย ใน เรือ ก็ ไ้
 บอก เจ้าพนักงาน ใ้ รู้ ว่า จะซื้อ เข้า ใ้ ใ้ สอย เป็น เสียบง เท่า
 นั้น ถ้า เจ้า ของ เรือ จะซื้อ เข้า เป็นเสียบง ขึ้น ใ้ บน เรือ เมื่อ
 เวลา เรือ จะออก ก็ ก็ เรือ ทอค อยู่ใน แม่น้ำ ก็ ก็ ถ้า เจ้า ของ
 เรือ ไม่ ไ้ บอก เจ้า พนักงาน ถ้า เจ้า พนักงาน สิบ รู้ ฤ มิ ผู้ รับ
 สิบบน เจ้าพนักงาน ไป ตรวจ เหน ว่า เข้า มาก กว่า เกือบหนึ่ง ขึ้น
 ไป ก็ จะปรับ โทษ เจ้า ของ เรือ ตาม กฎหมาย ท้อง น้ แล้ว จะ ก้อง

เล่ม ๒ ถัดมณฑลมิให้ชายเข้าไปต่างประเทศ หน้า ๔๗๒
ให้เจ้าของเรือเสียบสินบนให้ด้วย แลตัวเมืองชายทะเลฝั่ง
ทวัน ทก ทวัน ออก ซึ่งเปน พระราชอาณาเขตกรุงเทพ นัน
ถัราคาเข้าใน บ้าน นัน เมือง นัน แพง ยิ่งกว่าราคาเข้าที่กรุง
เทพ ๑ จะเข้ามาซื้อเข้าที่กรุงเทพ ออกไปชายเรือจาน
กันกิน แต่ใน บ้าน นัน เมือง นัน ก็ให้ขอหนังสือผู้ว่าราชการ
เมือง นัน ๑ นำมายังเจ้าพนักงานกรมขึ้นเปนสำคัญ ก็
ยอมให้บันทุกเข้าในกรุงเทพ ออกไป ด้วยเป็นเมืองใน
พระราชอาณาเขตเปนไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเหมือนกัน ถ้าตัวเมือง
ต่อตัวเมืองด้วยกัน เข้าเมืองหนึ่งถูก เข้าเมืองหนึ่งแพง
ราษฎรที่อยู่ตัวเมืองเข้าแพง จะไปซื้อเข้าที่ตัวเมืองเข้าถูก
มาซื้อชายจ่ายแจกกันกินในพื้นที่บ้านพื้นเมือง ที่เข้าแพงนั้น
ก็ให้ขอหนังสือผู้ว่าราชการเมืองนั้น ไปถึงผู้ว่าราชการเมือง
ที่เข้าถูกเปนสำคัญ แลให้ผู้ว่าราชการเมืองที่เข้าถูกยอม
ชายไปให้โดยที่ อย่าให้เรียกเงินภาษีเลย ถ้าจะซื้อไป
ชายต่างเมืองเป็นเมืองมิใช่พระราชอาณาเขต ก็อย่าให้ผู้ว่า
ราชการเมืองยอมให้ไปเป็นอันขาด แลให้ผู้ว่าราชการเมือง
คอยระวังรักษา อย่าให้ผู้ที่ไม่มีหนังสือของผู้ว่าราชการ
เมืองมาซื้อซื้อเข้าในบ้านในเมืองของตัว ถ้าซื้อเข้าไว้แล้ว
ลักลอบไปชายนอกเขตนอกคนไม่ไว้ เป็นอันขาดที่เกี่ยว

ความ ประการ นี้ ให้ กรม มหาด ไทย กรม พระ กระจาโตม หมาย
 ขอก ตาม กรม ชัน แล มี ท้อง ตรา ไป ถึง หัว เมือง ชาย ทเล
 ฝั่ง ทวัน ตก ทวัน ออก ให้ รู้ กั้น ทั่ว ตาม รัช สัก ประการ มา
 ฌวัน เสา ร่ เกื่อ น เก้า ชัน คำ หนึ่ง มี ฌ ญ น พศ ก กั ราช ๑๒๓๙ ๗๖

ประกาศ ให้ ราษฎร ซึ่ง เปน ความ ถึง ใบ สัตย์ แล ชี ชาติ มา ร้อง

๑ มี พระ บรมราช โองการ ภาร พระ บัณ ฑูร สุว สิง ทนาท ให้
 ประกาศ แก่ พระ บรม วรษา นุ วงษ แล ข้า ทูล ถอ อร ชุ ลี พระ ยาท
 ฌู ไท ญู ฌู น้อย แล ราษฎร ไทย จีน ทั้ง ปวง แต่ บัณ ฑา มี คท ิ อยู่
 ณ โรง ศาล กรม ไท ๆ ซึ่ง กระจา การ ได้ พิจารณา เสร็จ สำนวน
 แล ส่ง สำนวน ทั่ว อยู่ ที่ ลุ ก ชุ น ฌู ปรียบ แล กระจา การ ยัง
 มิ ได้ นำ ฌู ความ มา รัช ว่าง ชี ชาติ ว่าง สัตย์ ใ น ี ให้ ทั่ว ทั่ว
 กัน ว่า ทุก วน ี ทรวง พระ มดา กรณา แก่ ราษฎร ทั้ง ปวง แต่
 บัณ ฑา ต้อง มา เปน ความ ถึง โรง ศาล อยู่ ฌ่า นาม ฌ้วย การ ทำ
 มาหา กิณ เปน ฌัน มาก ทรวง พระ ราช ทา รัช ี จะ ให้ ความ ของ ราษฎร
 ทั้ง ปวง ซึ่ง ก้าง อยู่ ฌัน สำ เร็ ฌ แล้ว โดย เร็ ึ่ง ทรวง พระ กระจา
 ไป รก เถ ล้า ใ ให้ ฌา ว่าง สัตย์ ว่าง ชี ชาติ ซึ่ง ฌ ก้าง อยู่
 เฌ น้อย ฌ ฌ ญ น พศ ก ให้ ทั่ว น เคา ซิล ถอ ฌ แล ลุ ก ชุ น ฌ ศาล หลวง
 ทั้ง ปวง รัช เร็ ฌ ทำให้ แล ฌ โดย เร็ แล ใ ใ มี ฌ มา ย ไป ใ ใ กระจา
 ฌา ฌา ทุก ศาล ทุก กระจา ทรวง ทำ ฌา ฌู ว่าง สัตย์ ว่าง ชี ชาติ

ซึ่ง คง มี ทั่ว ทั่ว ความ มา ยืน แก่ ท่าน ผู้ รัช สัก เสรี จำ นวน แล้ว
 ท่าน เคา ซิล ดอร์ ปลูก ชุม ทั้ง ฝั่ง ใ้ ปรีย สักย ทัค สิ้น แล้ว ไป
 เปน อ้น มาก แต่ รวาง สักย รวาง ชี ซาก ซึ่ง ยัง เหลือ จาก
 ระยะเวลา ทำ ขาญ ชี ยง นั้น ก็ ยัง มี อีก เปน อ้น มาก ทรง พระ
 คำ รัศ เหน ว่า ยัง เหลือ อยู่ มาก เกิด ออก ระยะเวลา จะ ตกลง ติม แด
 ราษฎร ผู้ เปน ความ ซึ่ง ไป เทียบ ทำ มา หา กิน เปน เสบียง จะ มี รั
 พระ ราช กำหนด ทั่ว กัน เพราะ ฅนั้น จึง มี พระ บรม ราช โอง การ
 ไป รค เกลาฯ สั่ง ว่า ใ้ ราษฎร ทั้ง ฝั่ง ซึ่ง เปน ความ ฅ้าง อย
 ซึ่ง รวาง สักย รวาง ชี ซาก เหนือ ษี ฅ ลุ น พศก นี้ เว้ง มา เฅือน ใ้
 ระยะเวลา มา ยืน ขาญ ชี มา รัช รวาง สักย รวาง ชี ซาก โดย เร็ว
 กำหนด ทั้ แต่ เฅื่อ ใ้ แรม คำ หนึ่ง ไป จน เฅือน สิบ เบ็ค
 ชี สิบ ห้า คำ ใ้ สิ้น เฅื่อ ถ้า แด ปลูก ความ มิ ใ้ ทัค เฅือน ระยะเวลา
 ใ้ มา ยืน ขาญ ชี พ้น กำหนด ซึ่ง กำหนด มา นี้ ก็ จะ ใ้
 ฅก รวาง สักย รวาง ชี ซาก ซึ่ง เหลือ อยู่ นั้น เฅื่อ ใ้ สิ้น ถ้า แด
 ทั่ว ความ ใ้ มา ทัค เฅือน แล้ว ระยะเวลา ฅก พลิว เฅื่อ ปรการ ใค
 มิ ใ้ มา รัช มา ยืน ขาญ ชี ก็ ใ้ ใ้ ปลูก ความ รัช รัช ่อ อธิ ฅค
 ใน ฅวม นี้ ๆ โดย เร็ว ถ้า ไม่ ทัค สิ้น ใ้ ก็ ใ้ ราษฎร มา รัช
 ถวาย ฐีกา ถลา วัช อธิ ฅค ผู้ ไม่ ว่า ถลา วัช ตาม ฅฎ ฅมา ย ปรการ ใค
 นี้ ใ้ ทัค ใน กำหนด ถ้า พ้น กำหนด ฅก ฅก รวาง สักย รวาง ชี ซาก
 ซึ่ง เหลือ นั้น เสรี แล้ว ปลูก ความ ทั้ง ฝั่ง จะ มา รัช ว่า ปลูก ชุม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ระยะเวลาการ กก รวาง สักย รวาง ซัก ซาก ซึ่ง เติล อ ยี่ น ลู น พศ ก
 ไว้ ประการ ไท ๆ ก็ จะ ไม่ ว่า กล่าว ทัก สิ้น ให้ เปน อื่น ซาก แล
 ได้ อธิบ ก็ ระยะเวลา การ ใน กรม ต่าง ๆ เช่น ชุระ รัช ทุก ช้ ของ ราช วร
 รัช เร่ง มา ขึ้น ขาญ ชี แก่ ท่าน ผู้ รัช สัก โดย เร็ว ได้ ทั้น กำหนด
 อย่า ให้ ราช วร ได้ ความ เกือ ก รัช ไค้ เปน อื่น ซาก ได้ พระ บรม
 วงษา นวงษ แล ข้า ทูล ลอ อง ชุ ลี พระ บาท ผู้ ไคญ ผู้ น้อย ราช วร
 ไท ย จีน ทั้ง ปวง กระทำ ตาม หมา ย ประการ ไค้ ง ทุก ประการ
 ประการ มา ณ วัน พศ คค บค ก็ เกือ น เก้า ชัน สิบ สัก คำ ยี่ น ลู น พศ ก
 ศักราช ๑๒๓๙ เปน วันที่ ๓๒๐๘ ใน รัชกาล บัคย บัคย นี้ ะ

พระราช บัญญัติลักษณะพยาน

๑ ศักมัตศกุลลศักราช ๑๒๓๙ อุดกะสังวัจนะธาตยช
 มาศ สุกรมักษ จตุลคิถิคร วาระปรี เฉกกาล กำหนด พระ
 บาท สมเก็จ พระ เจ้า อยุ่ ทวี สมเก็จ พระ ปรมินทร มตา จุฬาดงกรณ
 มกนทร เทพยมต้ามงกุฏ บุรคย รัตนราช ววิวงษ วรคตมพงษ บวิพิตร
 วรชคิยราช นิกโรคม จาทูรันต บรม มตา จักร พรวคิราช สังกาศ
 บรม ชรรมิถ มหาราชา ชีราช บรมนารถ บพิตร พระ จุลจอม เถลัว เจ้า
 แผ่นดิน สยาม รัชการ ที่ ๕ ใน พระ บรม ราชวงษ ซึ่ง
 ประคิษฐาน แล คำรง คีวีราช สมบคิ รัตน ราไชย มคัย สววิยา ชี บคิ
 ฌกรุง เทพ มทานคร อมร รัตนโกสินทร มคินทรา ยุทธยามหา คิลก

ภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มฤคทายวัน ซึ่งเป็น
 พระมหากษัตริย์บรมราชธานีใหญ่ ในพระราชอาณาจักร แดนสยาม
 ฝ่ายเหนือ ฝ่ายใต้ แลเป็นบรมราชาธิราชอันใหญ่ ในประเทศ
 ราชที่ใกล้เคียง คือลาว กะเทวียง มาลายูประเทศ แลอื่นๆ ผู้
 ทรงพระคุณธรรมอันมหาประเสริฐ เสด็จออกที่หนึ่งพระบรม
 ราชสถิตยมโหฬาร โดยสถานปราจิณภูมิขุ เสด็จประทับ
 เหนือพระบรมราชอาสน์อันวิจิตรอันจงพร้อมด้วยพระชะมวงษา
 หงษ์ อรรคมหาเสนาบดี มุขมนตรี ภาวะวิชาติ ราชประเวศทิศ
 ไทราชาวรีย ฝ่ายทหารพลเรือน น้อมเกล้าฯ ถวายคำนับโดย
 อันทันที เฝ้าเบื้องบาทของ กษัตริย์

๑ จึงพระยาธรรมสารนิติวิจิตรภักดี ศรีสัตยธาดาพิริพาท
 กัญญกชุนแปด นายลงชื่อ จดหมาย ชัก ช้าง ทุลเกล้า ทุลกระ
 หม่อมถวายใจความว่า

๑ นายมีฟ้อง กล่าวโทษ อี้ ๆ อ้าง อี้ แจ้ง เป็นพยาน นายมี
 ก้าน อี้ แจ้ง ๆ ไม่รับก้าน นายมีฟ้อง อี้ แจ้ง ระยะเวลาพิจารณา
 ถึง สืบพยาน อี้ แจ้ง ก้าน นาย มาก นาย แดง พยาน ว่า รัช สิ้น บน
 นายมี ๔ คำตั้ง มีผู้รู้ ผู้เห็น นาย มาก นาย แดง ทหาร รัช
 ก้านไม่ อี้ แจ้ง ฟ้อง นาย มาก นาย แดง ต่อไป ข้อความประการ
 นี้ เป็นอัน มาก แล พระราชบัญญัติ ลักษณะ พยาน ซึ่ง ทัง ไว้ เมื่อ
 ผนวัน พุทศศัศย กี้ เกื่อน สี่ แรม สิบสอง ค่ำ ปี มเมีย โทศก รุศคักราช

๑๒๓๒ มาตรา ๗ มีความว่า ถ้าโจทก์จำเลย ทักใจว่า พยาน รัช สีน บน ทน สบายล อายัก ไว้ต่อ ระยะเวลา การ เสมียนผู้คุม แล้วให้ โจทก์ จำเลย นำ สืบ พยาน ซึ่ง ได้ กำหนด ไว้ ให้ เสรี ร ก่อน ถ้าโจทก์ จำเลย จะ พ้อง กล่าว โทษ พยาน ให้ พ้อง ต่อ ภาย หลัง ให้ ผู้ประท้วง ส่ง มาให้ ระยะเวลา การ ศาล เคียง กัน พิจารณา ข้อ พระ ราช บัญญัติ ดังนี้ ครั้น ถูก ชุม จะ ส่ง พ้อง ๒ ต่อ ๓ ต่อ เถรง จะ เหนือ พระ ราช บัญญัติ ข้า พระ พุทธิ เจ้า ขอ พระ ราช ทาน พระ บรม ราช วโร ภาค รัช พระ ราช ทาน พระ ราช ปฎิบัติ จะ ได้ พิพากษา คดี ของ ราษฎร ทั้ง ๒ วง สืบ ต่อ ไป

๑ จึงมี พระ บรม ราช โอง การ มาร พระ บัญชुर สุร สิง หนาท คำ รัส เหนือ เกล้า เหนือ ภาระ หม่อม ว่า ทั้ง แต่ เสก จ บรม ราช า ภิเศก เถลิง ถวัล ยราช สมบัติ แล้ว ก็ ได้ เร่ง รัค ให้ ระยะเวลา การ ชำระ ความ ใน กรม พระ นคร ขาด แล ความ อาญว ความ แพ่ง ทุก คำ แทน่ง โรง ศาล ความ เก่ว ที่ ทบ เท้า ค้าง มา ชำ นาน แล ความ ไตม ัก แล้ว ไป เปน อหิ มาก ต่อ มาก ก็ ได้ มี พระ บรม ราช านุญาต พระ ราช ทาน อำนาท ให้ อธิขัติ ก็ เพราะ มี พระ บรม ราช ประสงค์ ที่ จะ ให้ อธิขัติ ความ ระวัง บัง คัม ตัก สีน คคิ ของ ราษฎร ให้ แล้ว โดย เร็ว

๑ ซึ่ง พระ ภา ขรรณ สวรรณี วิชิต ภา ภา ศวี สัตย ภา คา พิวิพาท ักย ถูก ชุม ว่า โจทก์ จำเลย พ้อง พยาน ว่า รัช สีน บน ทน สบายล

แล้วพยานฟ้องพยาน ๖ ข้อ ๓ ข้อ จะควรให้รับฟ้องฎา
 ประการใด นั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่า โจทก์จำเลย ซึ่งเป็น
 ความ แก่ กัน จะเห็นยวชนวงศ์วงศ์ ความให้ เห็น ชำ จะแกลัง
 ฟ้องว่าพยาน รัชสีน จ้างสีนบน ขาง ที่ เห็น ลำฉนวน ของ ตน ยก
 พระอง จึงไป บน พยาน จะได้ เขิก ความให้ สม คำให้ การ ข้อ อ้าง
 ก็จะมี ที่ โจทก์ จำเลย ฟ้องพยาน เป็น ความ จริง ก็จะมี เยื้องข้าง
 ครั้น จะ ตัด รอน มี ให้ รับ ฟ้อง แล รับ เรื่อง รวข้อ คดี ก็มี ควร แล
 พยาน ซึ่ง รัชสีน บน ทน สาขาล นี้ ก็มี พระราชกำหนด บท
 พระ อัยการ ให้ ทวน สาม ยก ส่ง ขึ้น คุก เป็น หัก ลิบ ช้าง ผู้ บน
 ผู้ จ้าง ให้ กัก คดี เช่น แพ้ แต่ หามี โทษ แก่ ผู้ บน ผู้ จ้าง ไม่ โจทก์
 จำเลย เห็น ความ จะ แพ้ แน่ แก่ใจ จึง ไป ชัก ช้อม บน พยาน ก้วย
 คิด เห็น ว่า ถึง ติระลา การ พิหารณา ไค ความ ว่า บน พยาน จริง ผู้
 พิหารณา ปลูก ษา ตัก สีน ก็ คง กัก คดี เช่น แพ้ อยู่ เอ็ง โจทก์ จำเลย
 มิ ได้ กลวิ เกรง จึง ชัก ช้อม บน พยาน พยาน คดี อ่าน ที่ จะ ได้ ความ
 ยึด ยาว ต่อ ไป ควร ให้ มี โทษ แก่ ผู้ บน ผู้ จ้าง ไว้ ผู้ บน ผู้ จ้าง
 จะ ได้ ครั้น คร้าม ขาม โยลง ประการ คนึง ผู้ ซึ่ง ฟ้อง ว่า พยาน รัช
 สีน บน พิหารณา ไม่ ได้ ความ จริง ก็ หามี ผู้ ว่า ผู้ ฟ้อง ต้อง เป็น
 โทษ สิ่ง ไค ไม่ จะ

๐ ครั้น นี้ ถ้า ผู้ ฟ้อง ว่า พยาน รัชสีน บน พิหารณา ไม่ สมจริง
 ก็ ฟ้อง ก็ ให้ ผู้ ฟ้อง มี โทษ เท่า ไล่ โทษ เขา ฉิน ไค ก็ ให้ มี

โทษ แก่ผู้ พ้อง ฉนั้น นั้น เหมือน กัน อนึ่ง พระ ราช บัญญัติ ลักษณะ
 พยาน ที่ ตั้ง ไว้เมื่อ ฅวัน พฤทศบถ เกือน สี่ แรม สิบสอง คำ
 รุศคักราช ๑๖๓๒ บั่มเมียบโทศก นั้น ยังตามี่ กำหนด ฅวัน
 พ้อง พยาน รัช สิ้น ขน ไม่ ควร จะ ให้มี กำหนด ไว้ว่า ถ้าโทษ
 จำเลย จะ พ้อง ว่า พยาน รัช สิ้น ขน นั้น ให้ พ้อง ใน เจ็ด ฅวัน
 ตั้ง แต่ ฅวันที่ ได้ ฅยัก พยาน ไว้ ต่อ ฅระธา การ เสมียน ผู้คุม จึง ให้
 ทำ เรื่อง รว ไป ขึ้น ต่อ อธิบดี ความ ตาม ฅระทรวง อย่า ให้ พ้อง
 ศาด หลวง เหมือน อย่าง แต่ ก่อน มา อธิบดี จะ ได้ พิจารณา ตั้ง เรื่อง
 รว ไป ตาม ฅระบวง ความ

๑ แล ข้อ พระ ราช บัญญัติ ลักษณะ พยาน รัช สิ้น ขน นี้ ก็ ได้
 ทรวง ปฤกษา สมเด็จ เจ้า พระ ยายบรมหาควี สุวิงษ สมัน ทพงษ พิสุทฐ
 มหา บรูษย รัตน ไวกม ซึ่ง สำเวจ ราช การ แ่่น กิน เหน ชอบ แล้วย
 จึง ไป รก เกด้า ไป รก ฅระหม่อม ให้ พระ ยา เจริญ ราช ไม้ ตรี เวียง
 เปน ข้อ พระ ราช บัญญัติ จัก เปน มาตรา ไว้ สำหรัย ผู้ พินากษา
 ปฤกษา ตัก สิ้น ต่อ ไป

๑ มาตรา ๑ ใน ลักษณะ พยาน พระ ราช บัญญัติ เมื่อ ฅวัน
 พฤทศบถ เกือน สี่ แรม สิบสอง คำ รุศคักราช ๑๖๓๒
 บั่มเมียบโทศก มาตรา ๗ มีความ ว่า โทษ จำเลย อัง พยาน ฅ
 ให้ การ แ่ค้ำน แล้วย โทษ จำเลย มี ได้ เปน ผู้ อัง ตักใจ ว่า พยาน
 รัช สิ้น ขน ทน สยามาล มี ผู้ รั้ว ผู้ เหน ฅยัก พยาน ไว้ กับ

ตระลา การ เสมียน ผู้คุม แล้วให้ โจทย์ จำเลย นำ สืบพยานให้
 เสร็จ ก่อน โจทย์ จำเลย จะ พ้องพยาน จึง ใต้ พ้อง ต่อ ภาย หลัง
 ให้ ประทับ พ้อง มา ให้ตระลา การ ศาล เกี่ยว กับ พิจารณา นั้น ข้อ
 ความ ประการ นี้ มี ใน ข้อ ๓ ให้ ยก เสีย จะ

๑ ทั้ง นี้ ต่อ ไป ถ้า โจทย์ จำเลย ร้อง ทักใจ พยาน ว่า รัช
 สิ้น จำ สิ้นชน มี ผู้รู้ เทน ขอ อาัยก พยาน ไว้ แก่ตระลา การ
 เสมียน ผู้คุม ก็ ให้ รัช อาัยก พยาน เรียก ประกัน ไว้ ให้ มัน คง
 อย่า ได้ตระลา การ เสมียน ผู้คุม เว้น ค่า เชิง ประกัน แก่ พยาน
 แล้ว ปล่อย ตัว พยาน ไป จะ

๑ แล พยาน โจทย์ จำเลย ที่ นำ สืบ ใ้ ย่าง แล้ว ก็ ก็ ยี่ ไม่
 ใ้ สืบ ก็ ก็ ไ้ หังค ไว้ ก้วย โจทย์ จำเลย ยัง จะ ทา ความ แก พยาน
 ผู้ รัช สิ้น จำ สิ้นชน แล้ว ให้ ผู้ อาัยก พยาน ทำ เรื่อง รว ไป
 ขึ้น ต่อ อธิบดี ความ ใน กรม นั้น ทั้ง นี้ อาัยก พยาน ไป
 ๗ วัน ลง มา จะ

๑ มาตรา ๒ ถ้า โจทย์ จำเลย อาัยก พยาน ไว้ กับตระลา การ
 เสมียน ผู้คุม แล้ว ให้ ผู้ อาัยก พยาน นั้น ทำ เรื่อง รว กล่าว โทษ
 พยาน ขึ้น ต่อ อธิบดี ความ ใน กรม นั้น ทั้ง นี้ อาัยก พยาน ไป
 ๗ วัน ถ้าครบ ๗ วัน โจทย์ จำเลย ผู้ อาัยก พยาน ไม่ ทำ
 เรื่อง รว กล่าว โทษ พยาน ขึ้น ต่อ อธิบดี ๆ ขึ้น เรื่อง รว แล้ว

แต่ในเรื่อง ราว อายวณ เคลือบ แฝง ไม่มี พยาน รั้ว เหน ก็ให้ ระยะเวลา
 การ เวียงเงิน แต่ ผู้ อายัก พยาน เปน เงิน สาม ตำลึง ทำชวัน ให้
 พยาน เหตุใด จึง ต้อง ให้ ผู้ อายัก พยาน เสีย เงิน เหตุว่า
 ผู้ อายัก พยาน นั้น พยาน ทา ทั้น ทา นาย ประณัน ให้ ระยะเวลา การ
 เสมียน ผู้ คุม ไม่ บาง ที่ ทา ประณัน มา แล้ว ระยะเวลา การ เสมียน
 ผู้ คุม ไม่ รั้ว จัก ประณัน ระยะเวลา การ เสมียน ผู้ คุม ก็ ต้อง เอา ตัว
 พยาน ชิง ทิม ชิง ทรวง ไป กว่าจะ ทา ประณัน ได้ ครั้น ประณัน ไป
 แล้ว จะมี จูระ ไป ทำ มา ตากัน ก็ ไป ไม่ ได้ ต้อง คอย ผู้ อายัก พยาน
 บัวย การ เสีย เวลา เปน ที่ ยาก แก่ พยาน บาง ที่ โจทก์ จำ เลย
 เสนอ ความ ของ ตน ยก พร้อง ก็ แกล้ง อายัก พยาน แล พยาน ที่
 โกลั เคียง แห่ง มูลคดี รั้ว ว่า คง จะ ต้อง เปน พยาน แต่ ถัด ถูก
 อายัก ก็ หลบ ลี้ เสีย ไม่ ให้ ภัย ตัว ระยะเวลา การ ก็ ต้อง หมายถึง
 ถึง อำเภอ กำนัน ให้ ส่ง หลาย วัน หลาย เวลา จึง ได้ ตัว พยาน มา
 แล การ ทั้ง นี้ ก็ เปน อุบาย ของ ผู้ อายัก พยาน จะ ชัก ความ ใต้
 เน้น นาน ไป เพราะ ฉนั้น จึง ให้ ผู้ อายัก พยาน เสีย เงิน สาม ตำลึง
 ทำชวัน พยาน ผู้ ชิง อายัก พยาน จะ ได้ ครั้น คร้าม ลง โจทก์ จำ เลย
 จึง จะ ลีบ พยาน ได้ โดย เร็ว

๐ มาตรา ๓ ถ้า โจทก์ จำ เลย นำ ระยะเวลา การ เสมียน ผู้ คุม
 ไป ลีบ พยาน ฝ่าย โจทก์ จำ เลย ตัก ใจ ว่า พยาน รัช สนิษน จึง ลีบ เหน
 ใต้ อายัก พยาน ไว้ กับ ระยะเวลา การ เสมียน ผู้ คุม คน หนึ่ง สอง คน

ผู้ชายักพยานไม่ ทำเรื่อง รว ถ้าวโทษพยาน ต่อ อธิบดี ผู้

ชายัก พยาน ต้อง เสียเงิน ทำ ชวนให้ แก่ผู้ ต้อง ชายัก ถึง สอง

คน แล้ว ภาย หลัง โจทย์จำเลย นำ กระจา การ เสมียน ผู้คุมไป

สืบพยาน คิดใจ ชายัก พยาน อีก ครบ สามคน แล้ว ไม่ทำ เรื่อง

ราวไป ขึ้น ต่อ อธิบดี ตาม กำหนด ถ้า ทำ เรื่อง ราวไป ขึ้น แต่

ไม่ กำหนด ข้อ อ่างนี้ ให้กต คติ เป็นแพ้ ตาม รูป ความ

แล้วให้ ทำ ชวน พยาน ซึ่ง ต้องชายัก โจทย์จำเลย จึง จะไม่

แก่ง ชายัก พยาน ให้ความ เห็น นาน บัด ยาว ไป ๖

๑ มาตรา ๔ โจทย์จำเลย จะ ทำเรื่อง รว ถ้าวโทษ พยานที่

รัช สัน จ้าง สันชน ขึ้น ต่อ ท่าน อธิบดี ให้ ว่า ความ แตก ที่ อันจริง ให้

กำหนด พยาน ลงใน เรื่อง รว ไว้แต่ ว่า ชาย เท่านั้น หนึ่ง เท่านั้น คน

อย่างว่า ให้ แอบ แฝง เคลือบคลุม เช่น ที่ ยาก แก่ ผู้ พิจารณา ถ้า เรื่อง

ราว นั้น ว่า แอบ แฝง เคลือบคลุม อยู่ ก็ให้ อธิบดี บังคับ ให้ตระ

ธา การ ชักถาม ให้แจ่ม แจ้ง ถ้า ชักถาม ผู้ขึ้น เรื่อง รว ถ้าว

โทษพยานนั้น ไม่ บอกความ ให้แจ่ม แจ้ง แล้วว่าไม่มี พยาน ผู้เห็น

ให้ตระธา การ เวียด เงิน สาม ตำลึง ที่ ผู้ชายัก ให้แก่ พยาน เพราะ

แก่ง จะ ชกความ ให้เห็น ช้า ความ เดิม นั้นให้ตระธา การ พิจารณา

สืบ สักชี พยาน ต่อไป ๖

๑ มาตรา ๕ โจทย์จำเลย ทำ เรื่อง รว ถ้าวโทษ พยาน นั้น

กรณี ให้ ระบุ ชื่อ พยาน ใน เรื่อง รว ขางที่ โจทย์จำเลย จะ คิดใจ ว่า

อธิบดี แล ระยะเวลา การ จะไป ออก คู่ ความ ๆ จะไป ชัก ช้อม ขน พยาน
 ก็ให้ ผู้ ทำ เรื่อง รวว เข็ม ผ จก ทมา ย ระบุ ชื่อ พยาน ว่า ชาย ชื่อ นี
 หลึง ชื่อ นี เท่านั้น คน ใส่ ของ ประทับ ทรา ประจำ นึก ขึ้น ต่อ
 อธิบดี ความ ใน กรม นี อีก ดับย ค้าง พร้อม กับ เรื่อง รวว
 ให้ อธิบดี แล ระยะเวลา การ เก็บ รักษา ไว้ ห้าม อย่า ให้ อธิบดี แล
 ระยะเวลา การ เข้ ก ของ นึก ชื่อ พยาน ออก คู่ ถ้า โจทก์ จำเลย สืบ
 พยาน เสร็จ แล้ว ให้ อธิบดี แล ระยะเวลา การ เอา ชื่อ พยาน ที่ จก ทมา ย
 ใส่ ของ นึก ไว้ นี ออก สอบ กับ ชื่อ พยาน ที่ สืบ แล้ว พร้อม
 กับ โจทก์ จำเลย ถ้า ชื่อ พยาน ผิด ไม่ ต้อง กับ จก ทมา ย ระบุ ชื่อ
 พยาน ไว้ เติม ถึง พยาน ที่ สืบ แล้ว จะ เข้ ก ความ สม ผู้ อัง มาก
 น้อย เทาใด ก็ ก็ อย่า ให้ พัว มา เปน พยาน ฝ่าย อัง ผู้ อัง ได้
 กต กก็ เปน แพ้ ตาม รูป ความ เพราะ กำหนด ออก ชื่อ พยาน แล้ว
 ทา สืบ พยาน ตาม กำหนด ชื่อ ไม่ ะ

๑ มาตรา ๖ ถ้า โจทก์ จำเลย นำ เสนอ ขน ผู้ คุม ไป สืบ
 พยาน ค่าง เมือง โจทก์ จำเลย ผู้ ซึ่ง มี ใ้ อัง ะ อายัก พยาน ว่า รัช
 สิ้น จ้าง สิ้น ขน ท่อ ระยะเวลา การ เสนอ ขน ผู้ คุม ๆ รัช อายัก แล้ว
 ก็ให้ พา ตัว พยาน ไป อายัก ไว้ กับ ผู้ ว่า ราชการ เมือ ง กรม การ
 อีก ชัน ค้าง ถ้า ระยะเวลา การ เสนอ ขน ผู้ คุม แล คู่ ความ ถึง กรุง เทพ
 แล้ว ให้ โจทก์ จำเลย ผู้ อายัก พยาน ทำ เรื่อง รวว ขึ้น ท่อ อธิบดี
 ความ ใน ๗ วัน ให้ อธิบดี ความ ขอ ทรา เจ้า พนักงาน เอา ตัว

พยานมาชำระณกรุงเทพฯ ถ้าโจทก์จำเลยซึ่งรับสินบน
ไว้ ณ หัวเมืองแล้ว ไม่ทำเรื่องราวกล่าวโทษพยานขึ้นต่อ
อธิบดีใน ๗ วัน ก็ให้ตระลาการปรับอายุักพยานนี้ ตามข้อ
เงินเก็บค่าสิ่งให้แก่พยานผู้ต้องอายุัก เพราะเป็นทางไกล
ไว้ความยากแก่พยาน

๑ มาตรา ๗ โจทก์จำเลยอ้างกำหนดพยานไว้ในสำนวน
แล้ว โจทก์จำเลยพาตระลาการเสมือนผู้คุมไปสืบพยานไว้
พยานของฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลย ช่างละ ๒ คน ๓ คน
แลเท่าใดก็ได้ แต่อย่าหาครหาพยานที่อ้างไว้ไม่ได้ ฝ่ายโจทก์
ฝ่ายจำเลย คิดใจพยานว่ารับสินจ้างสินบน กระลาการพิจารณา
เป็นสัจย์ว่าเป็นพยานรับสินจ้างสินบนจริง ถึงพยานฝ่ายโจทก์
ฝ่ายจำเลย ที่สืบแล้วสมข้ออ้างก็ให้ยกพยานนั้นเสีย
ให้ตกคดีผู้ชนเป็นแพ้ตามรูปความ

๑ มาตรา ๘ ในพระราชกำหนด แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย ซึ่งทรงตั้งไว้เมื่อ รุศีกักราช ๑๑๖๖
ขึ้นระมศก ว่าพยานผู้รับสินจ้างสินบน พิจารณาเป็นสัจย์
ให้รับทูลละอองธุลีพระบาทเข้าคุก ปรนทิวสียงข้างนั้น ความประการนี้
ให้ยกเสีย ทั้งแก้สืบไปเมื่อหน้า ถ้าโจทก์จำเลยเป็นความกัน
ณโรงศาล กรมใดๆ ฝ่ายโจทก์จำเลยไปจ้างชนพยาน ถ้า
พิจารณาเป็นสัจย์ความเป็นนี้ กล่าวหาเป็นความฉกรรจ์ ให้

กรมราชทัณฑ์ กรุงเทพมหานคร

ปรับ โทษ พยาน ทวน ๒ ยกแล้ว ให้ส่ง เป็นคนโรงสี ๓ ปี

๔ ปี ๕ ปี จึงให้ปรับโทษ ถ้าเป็น ความ ไม่ฉกรรจ์ ให้ปรับโทษ

ทวน พยาน ยกหนึ่ง แล้ว ให้ส่ง ตัว พยาน เป็นคนโรงสี ปีหนึ่ง

สองปี ตามสมควร แก่ โทษานุโทษ ฝ่าย ผู้จ้าง ผู้ชน นั้น

ให้กัก คัก เป็นแพ แล้ว ปรับ โทษ ผู้ชน พยาน อีก ถึง โทษ ผู้รับ

สินจ้าง สิบ ขณ ถ้าชั้น ความ เข้ม ตา เป็น ความ มั่นคง โทษ ข้อ ไฉฉง

ชยาเพื่อ ให้กัก คัก เป็นแพ ก่อน ให้ นำ ข้อ ความ ขึ้น ทราบ บังคม ทูล

พระกรุณาให้ ทรง ทรวบ ให้ ล่า ลของ ขลุ พระบาท แล้วแต่ จะ

ไปรอก เกตุวิ

๑ มาตรา ๙ ถ้าโจทก์ จำเลย กล่าว โทษ พยาน ว่า รัช สิบ จ้าง

สิน ขณ พิจารณา ตา ให้ ความ จริง ไม่ ให้ปรับ ผู้ทำ เรื่อง รว

กล่าว โทษ พยาน นั้น ให้ทวน ส่ง ไป โรงสี เท่า มีก ได้ ไล่ โทษ พยาน

แลชั้น ความ เข้ม นี้ ให้กัก คัก เป็นแพ

๑ มาตรา ๑๐ ถ้าโจทก์ จำเลย นำ ตระลาการ เสมียน ผู้คน

สี่ พยาน ได้ ข้าง แล้ว แล พยาน ที่ สิบ แล้วย นี้ โจทก์ จำเลย ไม่รู้

ว่า พยาน รัช สิบ ขณ โจทก์ จำเลย ก็ ไม่ ได้ อายัก พยาน ไว้ ต่อ ตระลา

การ เสมียน ผู้คน ภาย หลัง โจทก์ จำเลย สิบ รู้ ว่า พยาน ข้อ นี้

เป็น ผู้รับ สินจ้าง สิบ ขณ มี ผู้รู้ คน ก็ได้ โจทก์ จำเลย ทำ เรื่อง

ราว ย่น ค่อ อธิษที่ ความ คึง แต่ วัน สิบ พยาน ไป ๗ วัน ถ้า

พน ๗ วัน แล้ว โจทก์ จำเลย จะ ทำ เรื่อง รว กล่าว โทษ พยาน

มาขึ้นนี้ไม่ได้

:

๑ ถ้าโจทก์ จำเลย ทำ หนังสือ สม อ่าง สม คำน ไม่ดี พยาน แล้ว
 ภาย หลัง โจทก์ จำเลย จะ ทำ เรื่อง ราว กล่าว ทร พยาน ขึ้น ต่อ
 อธิบดี ขอให้ รัช วั พิหารณา ถ้า โจทก์ จำเลย รู้ ว่า พยาน ที่ ได้
 ลือ เป็น พยาน แล้ว รัช สม ขน แต่ โจทก์ จำเลย มี มา ศาล ไม่ได้
 โจทก์ จำเลย จะ หา ความ แก่ พยาน ว่า รัช สม ขน ใน มี พยาน
 รู้ เห็น กล่าว จะ พ้น กำหนด ไป ก็ ให้ โจทก์ จำเลย ทำ เรื่อง ราว
 กล่าว โทษ พยาน ให้ บิดา มารดา บุตร ภรรยาญาติ พี่ น้อง ไป ขึ้น
 เรื่อง รว กล่าว โทษ พยาน ต่อ อธิบดี ความ ใน กรม นี้ ใน ๗ วัน
 ก็ได้ ถ้า ผู้ ขึ้น เรื่อง รว กล่าว โทษ พยาน หาย ขยับ แล้ว จึง ให้
 อธิบดี สั่ง เรื่อง รว ให้ ตรา การ ชำระ ไป ตาม ข้อ ความ ๖

๑ มาตรา ๑๑ ถ้า โจทก์ จะ พ้อง พยาน ของ จำเลย แล จำเลย
 จะ พ้อง พยาน ของ โจทก์ ว่า รัช สม ขน สิ้น ขน แล พยาน จะ พ้อง
 พยาน ต่อ ไป ถึง ๖ จน ก็ได้ ๓ จน ก็ได้ ให้ อธิบดี ความ แล ผู้ ว่า
 ราชการ กรมการ เมือง เอก โท ศรี จักร ว่า รัช วั พิหารณา เขา ความ
 จริง ถ้า อธิบดี ความ ไม่ รบ เรื่อง รว ที่ กล่าว โทษ พยาน ซึ่ง เป็น
 ความ จริง ของ คน นั้น จึง ให้ ทำ ฎีกา ทูลเกล้าฯ ถวาย ถ้า แเน
 ความ ลอ มี ผู้ ว่า ราชการ แล กรมการ เมือง ไม่ รัช เรื่อง รว จึง
 ให้ ทำ เรื่อง รว ขึ้น ต่อ เจ้าพนักงาน ตาม กระทรวง ถ้า เจ้า กระทรวง
 ทรง ซึ่งเป็น เจ้า ของ เมือง ไม่ รัช เรื่อง รว จึง ให้ ทำ ฎีกา ทูล

เรื่องราชการที่ขึ้นต่อพระที่นั่ง

เกล้าฯ ถวาย ใต้ ธงชัย ผู้พิพากษา ตรีดาการ แล ผู้รักษาเมือง
กรมการ เมืองเอก โททวี จักวา กระทำตามพระราชบัญญัตินี้
จงทุก ประการ

๑ พระราชบัญญัติลักษณะ พยาน รัชชสีน จ้าง สีน ยนนี้ ใต้
ไปรอกเกล้าฯ ใต้ ธาตลักษณะ เขียนเส้นทำ ชน กระดาษ เป็น เส้น สมต
ไว้ ๓ ฉบบ ปรกษั ทรา พระ ราชสีน ปรกษั ทรา พระ กษัตริ์
ปรกษั ยว แก้ว ทั้ง ๓ ฉบบ ไว้ข้าง ที่ ฉบบ • ไว้ห้อง
ธาตลักษณะ ฉบบ • ไว้ อัญญา วิจาเรณ ศาธา ฉบบ • แล ใต้ ตัพิมพ์
ณ รง หลวง ตาม ฉบบ ที่ ปรกษั ทรา สาม ดวง นี้ ถูก ต้อง กัน ถ้า มี
ความ สงสัย กวี่ย ข้อ พระราชบัญญัติ นี้ ประการ ไท ให้ สอย ทรว
กับ ฉบบ ที่ ใต้ ปรกษั ทรา ไว้ ตาม ฉบบ นี้ เป็น หลัก ตาม ลับ ไป

ประกาศ ขุกคลอง

มี พระบรมราชโองการ หมาย พระ บัญชาต สรสิงหนาท ปร
กษั แก่ พระ บรมวงษา นุวงษ์ ข้า ทูล ของ บูลิ พระบาท ผู้ใหญ่
ผู้ น้อย แล ราชฎร ทั้ง ปวง ให้ ทราบ ทว้ กัน ว่า ประเทศ ยาม ใน
การ นี้ เข้า เป็น สิ้น ค้า ไชย คุก คา ยัน ทุก ออก ไป จำ ค่าย ต่าง
ประเทศ เกิด ผล ปร โยชน์ แก่ ไพร ข้า พล เมือง ขริย รวง ฉิน
กว่า แก่ ก่อน แล ของ ไว ของ สวง นี้ ก็ เป็น สิ้น ค้า เล็ก น้อย

แต่ เปน การ เจ็บ งานใน บ้าน เมือง มาก รามฎร ซึ่ง ทำนาทำไร่
 ทำสวน ทั้งปวง ทั้ง อาศัย รอย คดของ น้ำสำหรับ เวช ไป มา แด
 ใช้น้ำ ทำนาทำไร่ ทำสวน จึง เกิด ผล ประโยชน์ ทรง พระ
 ราช คำวิศ พร้อมด้วย ทาน เสนา ยก็ เสน ว่า การ ชุก คดของ แด
 ก่อน ไป รก เกล็ดำ ทั้ง นอย งาน จำ เป้า เก้า ชุก คดของ คดของ ทนง
 ก็ เปน เงิน หลาย ร้อย ชั่ง คดของ ชุก ชน ณะ ทำ เเล ใด ก็ เกิด ที่ นา ที่ ไร่
 ที่ สวน เปน ที่ ทำ มา ทา ถิน แด อาณา ประชา รามฎร ทน ถิน ควร
 จะ ให้ ชุก คดของ ไตญ่ ย่าง คดของ เล็ด ย่าง ความ ที่ ซึ่ง เปน ที่ คด
 รามฎร ทำนาทำไร่ ทำสวน เข้า ไป ไม่ ถึง นั้น ให้ เปน คดของ น้ำ ชน
 หลาย ๆ แดง ให้ ทวี ชน ทุก ๆ ปี ไคย เร็ว แด คดของ ซึ่ง ชุก
 แด ก่อน ข้า เจ้า บ่าว ข้า ราช การ รบ ของ ที่ นา ไร่ มาก ๆ เกิน
 กำล้ง ทำ ไม่ ทมค ทรง แทน ที่ ไร่ ไ้ รก ร้าง ว้าง เปลา ไม่ เปน ประ
 โยชน์ แด แ่น คิน แด รามฎร ทวี ไป เพราะ เจ้า ของ ผู้ รบ ของ นา
 ไร่ ถือ ใจ เล็บ ว่า ไ้ เปลา จึง ไม่ มี ความ ชุสาค ชุก สว่าง เปน นา
 เปน ไร่ เปน สวน ให้ ที่ นา ที่ ไร่ ที่ สวน เปน ผล ประโยชน์ ครนึ
 ผู้ ชน ที่ มี ความ ชุสาค จะ รบ ของ ทำ ย่าง ก็ ไม่ ไ้ ด้ ด้ วย มี เจ้า ของ
 ทรง แทน อยู่ แด เปน ที่ ก่อ การ วิวาท ด้ วย แดง ซึ่ง ถิน รบ ของ
 ทน ถนค ทรา แดง ไย ของ ซึ่ง ถิน แด ถิน เปน ถิน นี้ ไคย มาก ทั้ง
 แด นี้ ดิบ ไป ถ้า จะ ชุก คดของ จะ เปน การ เกื้อ หนุน แด ชาว นา ชาว ไร่

สงวนลิขสิทธิ์โดยมูลนิธิส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ชาวสวน แห่งใด จะ ทรงพระ กรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวง
 ออกไป ตรวจหา ที่ซึ่ง เป็น ที่กิน อุคมคิ มี คน ปรวตถนา จะ ทำนา
 ทำไร่ ทำ สวน มาก ด้วย กัน ก็ ให้ราษฎร ทั้งปวง ซึ่ง ต้อง การ
 ที่ นั้น มาหา ข้าหลวง บอก ชื่อ ที่ ชื่อ บุตร ภรรยา ทำนบ บ้าน
 สังกศ มูลนาย แล จะ ต้อง การ ที่นา ที่ ไร่ ที่สวน มาก น้อยเท่าไร
 แล ที่ นั้น อยู่ ที่ใด คตของ อยู่ กลาง คตของ อยู่ ปลาย คตของ ทำนา
 ให้ข้าหลวง จดหมาย ไว้แล้ว ให้ ข้าหลวง เจ้าพนักงาน แลราษฎร
 พร้อม กัน คิดเฉลี่ย เป็น ส่วน ค่า ที่นา ที่ ไร่ ที่สวน ให้ผู้ ซึ่ง จะ
 ต้อง การ ที่ ออกเงิน ช่วย ใน การ ชุก คตของบ้าง ตามสมควร แก่
 ที่ มาก แล น้อย ถ้า ผู้ ซึ่ง จะ ต้อง การ ที่ ไม่อยาก ออกเงิน จะ
 ออก แรง ช่วย ก็ ให้ ข้าหลวง กำหนด การ ให้ผู้ นั้น ช่วย ออก แรง
 ตามสมควร แก่ ที่ ซึ่ง ต้อง การ ถ้า คตของ นั้น ทะลุ ออก แม่น้ำ
 ไหลใหญ่ ทั้ง ๒ ข้าง แต่ข้าง หนึ่ง เป็น ที่ ประชุม คน มี ผล ประโยชน์ มาก
 ข้าง หนึ่ง ไม่ เป็น ที่ ประชุม คน มี ผล ประโยชน์ น้อย ให้เฉลี่ย ค่า
 ที่ ซึ่ง ราษฎร จะ ออกเงิน ฤๅ ออก แรง ช่วย ใน การ ชุก คตของ นั้น
 คิด ทั้งแต่ ปลาย คตของ ส่วน ข้าง ไม่ เป็น ที่ ประชุม คน มาถึง กลาง ศูนย์
 คตของ อีก ค่า ที่ ได้ ทำกว่า ส่วน ข้าง ประชุม คน ถ้า ปลาย
 คตของ เป็น ที่ ประชุม คน มี ผล ประโยชน์ ทั้ง สอง ข้าง ต้อง คิด ค่า ที่
 เป็น สาม ส่วน ๆ กลาง คตของ ต้อง ช่วย ใน การ ชุก คตของ น้อยกว่า
 ส่วน ปลาย คตของ ทั้ง สอง ข้าง ถ้า คตของ นั้น ทะลุ ออก แม่น้ำ ไหลใหญ่

ข้างหนึ่ง ออกคลองเก่าข้างหนึ่ง ผู้ที่อยู่ส่วนข้างปากคลอง
 ซึ่งออกแม่น้ำนั้นเป็นทางไปมาง่าย ส่วนปากคลองซึ่งออก
 คลองเก่ามีผลประโยชน์น้อย ทั้งออกช่วยในการชุกคลอง
 น้อยกว่าส่วนข้างออกแม่น้ำใหญ่ตามลำดับ ถ้าข้าหลวง
 เจ้าพนักงานแลราษฎรตกลงพร้อมกันว่าจะชุกคลองทั้งแต่
 ตำบลใดตำบลหนึ่ง ให้ข้าหลวงเจ้าพนักงานทำแผนที่ซึ่งจะชุก
 คลองไป แล้วสอบถ้อยความตรงใจของที่นาที่ไร่ที่สวน
 เกา ซึ่งอยู่ใกล้แนวกรุยแลสอบสวนที่แปล่ากับรายของใหม่
 แลทำบาญชีรายคนซึ่งมาลงชื่อรับของที่นาที่ไร่ที่สวน จะ
 ช่วยในการชุกคลองนั้น แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ถ้า
 ทรงพระราชมติเห็นชอบ ก็จะมีพระราชทานพระราชทรัพย์
 ของหลวงมาจำหน่ายในการชุกคลอง ตามแผนที่ซึ่งทำมา
 นี้ ถ้าราษฎรผู้ใดซึ่งมีนาโฉนดแลใบของตราแดงหาฟาง
 ลอยอยู่ตามแนวกรุย ซึ่งปักไว้จะชุกคลองขึ้นใหม่นี้ ก็จง
 อุตสาหทำเป็นที่นาที่ไร่ที่สวน ลงไว้ให้เต็มหน้าโฉนดใบของ
 ของตัว ถ้าข้าหลวงเจ้าพนักงานออกตรวจทำแผนที่เห็น
 เป็นที่รกร้างอยู่ ผู้ใดจะทำโฉนดตราแดงใบของมาอ้างว่า
 เป็นที่ของตัวก็จะไปรกร้างให้พิจารณาหน้าโฉนดใบของ
 ตราแดงหาฟางลอบ ถ้าได้ความจริงว่าเจ้าของทั้งไว้ที่นั้น ๓
 ปีแล้ว จะตัดสินให้เป็นแก่เจ้าของ ตามพระราชบัญญัติ

เอกสารนี้เป็นทรัพย์สินของกรมศิลปากร

ข้อ ๑๑ ซึ่งออกประกาศ ณวัน พุศัฒขึ้นคำหนึ่ง ปี ๒๒๑๑
 กักราช ๑๒๓๒ ทุก ๆ หน้า โฉนด ทรา แทงใบ ของ ถ้าผู้ใด
 ไม่มี ที่ นาท ที่ ไร่ ที่ สวน แล หน้า โฉนด ทรา แทงใบ ของ ภูมิ ๒๓
 ทรา ยว่า โปรกเถถ้า ใล ข้า หลวง เจ้า พนักงาน ออก ทระง ทำ
 แฉน ที่ จะ ชุก คลของ แ่ง โทก ใล ไป คย คิก กัย เจ้า เมือง กรมการ
 กำหน นาย อำเภอกทำใบ ของ สกั ทรา ซึ่ง ข้า หลวง เจ้า พนักงาน
 จะ ชุก คลของ ทำ แฉน ที่ ใล แ่ง ขึ้น ไป ๑ ปี ๒ ปี กั กั
 พิจารณา เปน สกั ย กั จะ ใล มี โทษ ตาม โทษาน โทษ ๓ ทรา ของ
 ที่ นาท ที่ ไร่ ที่ สวน รายใหม่ ซึ่ง ข้า หลวง เจ้า พนักงาน ใล แ่ง
 รายฎร ที่ ใล ออกเงิน ออก แรง ช่วย ใน การ ชุก คลของ แ่ง นั้น
 ทระง พระ กรมฯ โปรกเถถ้า ใล เพิ่ม อายุ ทรา ของ ขึ้น กว่า พระ ราช
 กำหนด เติม อีก ๒ ปี เปน ๕ ปี ด้วย กัน เพราะ รายฎร ใล
 ออกเงิน ออก แรง ช่วย ใน การ ชุก คลของ ถ้า คย ๕ ปี แล ใล ผู้
 ใด ไม่ ทำ มา ไม่ ทำ ไร่ ไม่ ทำ สวน ลง ใน ที่ ทรา ของ นั้น ใล เกิด ผล
 ประโยชน์ แ่ง แฉน กั น ทั้ง ไร่ ใล รก ร้าง ว้าง เปลา ไม่ เปน
 ประโยชน์ สั ง โทก ข้า หลวง เจ้า พนักงาน จะ เวียก เขา ทรา ของ นั้น
 กั น เงิน ที่ ออก ช่วย ใน การ ชุก คลของ แ่ง เติม คอง ใล เปน กั พ
 แ่ง ผู้ นั้น ถ้า ผู้ ใด จะ ไร่ ทำ มา ทำ ไร่ ทำ สวน ใน ที่ นั้น ข้า
 หลวง เจ้า พนักงาน จะ ทำ ใบ ของ ใล เปน สกั ย แ่ง ผู้ นั้น คอง ใล อนึ่ง ที่
 นาท ที่ ไร่ ที่ สวน ซึ่ง รายฎร ใล ไร่ หน้า โฉนด ใบ ของ ทรา แทง ฟาง

๓๖๖ ไร่ แต่เดิม ครั้น ชุก คดของ ผ่าตัดเข้าไปใน เนื้อ ที่ นา ที่ ไร่
 ที่ สวน แล นำ โฉนด ใบ ของ ทรา แดง ๕ ไร่ นั้น ก็เป็น ที่ สง โสย
 ไร่ ไม่ชุก เชน มี กะ เช่น ที่ ก่อ เศก ให้ เกิด วิวาท กับ ชุก ชุม มาก
 ครั้น นี้ ทรง พระ กรุณา ไป รุก เถล้า ให้ ทำ โฉนด ใบ ของ คน ลือ
 พิเศษ แล มี คู่ ราง มี ข้า หลวง เจ้า พนักงาน ทรวร ว่า ที่ นา ซึ่ง
 ราษฎร จะ ทำ ให้ เป็น การ มั่น คง ที่ นา ที่ ไร่ ที่ สวน ซึ่ง ราษฎร ได้
 รัย นำ โฉนด ใบ ของ ทรา แดง ได้ แต่ เดิม นั้น ให้ ข้า หลวง เจ้า พนักงาน
 งาน ทรวร ทำ โฉนด ของ ใหม่ เปลี่ยน ให้ แก่ ราษฎร ตาม จำนวน
 เดิม แต่ อย่า ให้ เรียก เขา ค่า ชนม เนียม ซึ่ง เปลี่ยน ใบ ของ นี้ เลข
 จะ ได้ เป็น การ เรียบ ร้อย แก่ ราษฎร ต่อ ไป แล แนว คดของ สอง ข้าง
 ซึ่ง ชุก ใหม่ แฉ่ง เป็น ที่ นา ที่ ไร่ ที่ สวน ให้ ข้า เจ้า ย่าง ข้า ราชการ
 แล ราษฎร ซึ่ง ได้ ออก เงิน ออก แรง ช่วย ใน การ ชุก คดของ รัย
 ของ กอ สมควร แก่ ก่า ดัง กัวย ชนม เนียม ใน กรม นา มา เดิม
 นี้ ถ้า เป็น ที่ ท่ง ร้าง ว้าง เปล่า ราษฎร ไป รัย ของ ทำ เป็น ที่ นา
 ที่ ไร่ ที่ สวน แต่ มี ไร่ ไค่น สร้าง ข้า ไร่ แล ไร่ ไม้ ต่าง ๆ นี้
 เสนา กรมการ เคย เก็บ เขา เปน นา ขึ้น ใหม่ แล นาย อากร สมภักษร
 เคย เก็บ เปน สวน ขึ้น ใหม่ ต้อง เสีย เงิน ก่า นา ค่า สมภักษร ทั้ง แต่
 นี้ แรก ไป ตาม ที่ ทำ ไร่ มาก แล น้อย แต่ ครั้ง นี้ ซึ่ง ราษฎร ได้
 ออก เงิน ออก แรง ช่วย ใน การ ชุก คดของ แล นั้น จะ ไป รุก เถล้า
 พระ ราชทาน ยก ค่า นา แล ค่า สมภักษร ให้ สาม นี้ ให้ ราษฎร ทำ

ตาม พระราชบัญญัติข้อ ๑๐ ซึ่งออกประกาศ ณวันพฤษภาคม
 เดือน ธันวาคม ปีชวด ๒๔๓๒ ทุกคน
 ซึ่งทรง พระราชดำรัส พระบรม ทั่วย ทำน เสนา ยก ประกาศ มา
 ทั้งนี้ เป็น การเทียบเคียง อย่าง ประเทศ ซึ่ง เป็น พระราชไมตรี
 ทำน บำรุง บ้านเมือง มีความ เจริญ แต่ จะ ทำน บำรุง ราษฎร ใน
 ประเทศ สยาม ให้ ราษฎร ทั้ง ทั่ว ได้ มี ที่ ทำ มา หา กิน เกิด ผล
 ประโยชน์ มีความ สุข เช่น ที่ เจริญ แก่ บ้าน เมือง คำ ประกาศ นี้
 ก็ พิมพ์ ลงใน พระ บรมสาร ราชกิจ ประกาศ มา ณ วัน อังคาร
 เดือน ธันวาคม ปีชวด ๒๔๓๒
 เป็น ข้อ ๑๐ ใน รัชกาล รัชชูปถัมภ์

ประกาศ ให้ ทำ เกณฑ์ ผู้ร้าย มา ยึด

● ทั่วย พระยามหา มหาวชิราวุธ กรม พิทักษ์ สมุห เจ้า กรม พระ
 ตำรวจ ใน ขวา รัช พระ บรมราช โองการ ไล่ เกณฑ์ ทรง พระ
 กรุณา ไป รุก เกณฑ์ ล้าง ทั่ว ให้ หมาย มา ถึง ระยะเวลา การ ใน กรม
 ทักษิณ กรม พระ ระยะเวลา โทษ กรม ท้า กรม กอง ระยะเวลา ซ้าย ขวา
 กรม พระ นครบาล แล กรม พระ ตำรวจ แล ระยะเวลา ซึ่ง ใ้
 ทั่วย ความ ผู้ร้าย ให้ ทราย ทั่ว กัน ทั่วย ทรง พระ ราชดำรัส เสด็จ
 ว่า ความ ใน กรม พระ นครบาล ทั่วย เปน ความ ผิด ทรง ระยะเวลา
 โทษ กรม พระ นครบาล พิหาร ณา กิ่ง กิ่ง อยู่ มาก จึง ทรง พระ กรุณา

ไปรคเกล้าฯ ให้พระเจ้าห้อง ยานขอ กรมมื่นพิชิต บัญชากร
 เวียงท สาราบย ความ กรมพระ นครบาล ใน จำนวน มีชวง อัฐก
 มี ผลผูกตก มา พระ ราชทาน ให้กรมพระ ตำรวท ทั้ง ๘ กรม
 ศาต รัชสัง ทั้ง ชำระ พระยา ธิวัณฤทธิ เป็น พนักงาน ชำระ ความ
 ฎีกา ซึ่งถูกความระ ร้อง กล่าวโทษ กระลา การ กรม พระ
 ตำรวท ศาต รัชสัง ทั้ง ๘ กรม ด้วย ทรง พระ มลา กรุณาไปรค
 เกด้าฯ จะให้ เป็น การ เบิน แก่ วาญกร กระลา การ ศาต รัชสัง
 ทั้ง ๘ ศาต ชำระ ความ กรม พระ นครบาล แล้ว ไปกล่าว สิบ เรื่อง
 ก็ ไม่มี ฎีกา กล่าวโทษ ให้ ชุณ เคียง ฝ่าย ของ อุดี พระ ยาท จึง
 ทรง พระ ราชดำริห์ ด้วยความ ผู้ ร้าย ปล้น แด ทึ ซึ่ง เจ้ารอง ทวีพิย์
 ใน กรุง เทพ แด ทวี เมือง ฝ่าย มหาค ไทย ฝ่าย กระลา ไทม
 ฝ่าย กรมท่า ซึ่ง ทรง พระ กรุณาไปรค เกด้าฯ ให้ ข้า หลม ออก
 ไป ชำระ แด กรมการ ออก ส่ง เข้า มา ณ กรุง เทพ ซึ่ง กระลา
 การ ใน กรุง เทพ ซึ่ง ใ้ ชำระ ความ ผู้ ร้าย ปล้น มา ณ ที่ ถัดนี้
 ชำระ ใ้ ผู้ ร้าย เป็น สักข โศข บัญชิตี แต่ ได้ ทวี ชำระ ผู้ ร้าย ชำระ
 ชำระ ผู้ ร้าย ตลอด นี้ ไป ยัง กระลา การ คัด ตามเอา ทวี มา ชำระ
 ไป ใ้ ครั้ง กระลา การ จะ รอ ให้ ใ้ ทวี ชำระ ผู้ ร้าย พรึ อม ก็ กลัว
 ว่า จะ ใ้ ทวี ไป กระลา การ จึง ใ้ รับ คัก ข้อ ความ แด จำนวน
 ชำระ ผู้ ร้าย ซึ่ง ใ้ ทวี แด ยัง ไม่ ใ้ ทวี มา พิจารณา จึง ใ้ ถูก ชุณ
 ปฤกษา ใ้ บอก ชำระ ผู้ ร้าย ว่า ต้อง รับ พระราช อาญา ประหาร

ชีวิตเร แลจำคุกตามโทษานุโทษ แต่ อ้าย ผู้ร้าย ที่ บังกลบหนี อยู่
 ถูก ชุบ ปรุถูกฆา ว่าถ้า ไข้ว มา ไ้ลงโทษตาม คำปรุถูกฆา นั้น แต่
 มีเป็นเช่นนี้ มาหลาย เรื่อง หลาย ราย ก็ ไม่ ไข้ว อ้าย ผู้ร้าย ที่
 กลบหนี มาลงโทษตาม คำปรุถูก ชุบ ปรุถูกฆา จึงทรง พระราช
 คำริห์ว่า เป็น ไป ทั้งนี้ ด้วย พระลาการ พิจารณา สั้น กระ แส
 ความตามเรื่องแล้ว ไป ครั้น พระลาการ จะ คิด ตามไข้ว อ้าย ผู้ร้าย
 ที่ยังไม่ ไข้ว ก็มัก จะ เป็นที่ ฎึงเกรงด้วย การ ต่างๆ จึงไข้ว
 เบิก แลย ละเลย ไว้ อ้าย ผู้ร้าย ที่ ตก ก้าง ก็คิด ถัดมา อยู่ กับ
 เจ้า หมู่มุต นาย แล ข้าง เวื่อน ญาติ พี่ น้อง ๆ ที่หนึ่ง ถาใครจะ อยู่ ใน
 อาราม ที่ รก ที่ ร้าง ฝ่าย เจ้า หมู่มุต นาย แล ญาติ พี่ น้อง ของ
 อ้าย ผู้ร้าย เจ้าคณะ เจ้า อธิการใน พระ อาราม แล ข้าเรือน
 นาย ตำบล ฝ่าย ฝ่าย หนึ่ง หนึ่ง ตก หนึ่ง ออก ก็ ไม่อาจ ที่ จะ ทรว ทรว จับ
 กุม เอาตัว อ้าย ผู้ร้าย ที่ กลบหนี ตก ก้าง อยู่ได้ ด้วย พระลา
 การ ไม่จก จำนวน อ้าย ผู้ร้าย ส่งไว้ อ้าย ผู้ร้าย ก็เที่ยว เปนหัวหน้า
 ชัก นำ ใต้คน หนีถือ เปนพวก พ้อง กิดใจ ถ้าเริ่มเที่ยว ทำโจรกรรม
 แล รวย รุ ชาว สวง ชาวนาสูก คำพานิชเนื่องๆ ก็ เปนด้วย
 พระลาการเคิม มี ไข้ว จำนวน อ้าย ผู้ร้าย ที่ กลบ หนี ตก
 ก้าง อยู่ได้ เจ้าพนักงาน ข้าเรือน ฝ่าย ฝ่าย หนึ่ง หนึ่ง ออก ไข้ว
 ช่วย พระลาการเอา ตัว มาลง จึงทรง พระ อนุญาต ปล่อย เกด ไข้ว
 จึงได้ พระนามตามหนวี ศรี องค์ รัถ สมุท เจ้า กรมพระ ตำรวจ

ในขวาเป็น คัน รัชสัง ขาญชี กลาง พระยาอินทรา ชิบคี่ สีทราช
 รอง เมือง เจ้ากรม กอง ตระเวน ขวา ตรววจัย ตาม ผัง อำเภอ
 ทวน ออก พระ อินทร เทพย พระ เทพ ผลู เป็น พนักงาน ตรววจัย
 ฝ่าย ผัง อำเภอ ทวนตก นั้น ให้ตระลา การ ทุก ๆ คาส ซึ่ง
 ได้ ชำ ระความ ผู้ร้าย ปล้น แล คี่ ซึ่ง ซึ่ง ยัง ไม่ ได้ ตัว มา พิจารณา
 คัก เป็น จำ นวน ว่า ผู้ร้าย ราย นั้น คำ บล นั้น ได้ อ้าย ผู้ร้าย ว่า โทษ
 ไป แล้วย เท่านั้น อ้าย ผู้ร้าย ยัง หลบ ลี้ คั่น อยู่ เท่านั้น อยู่ คำ บล
 นั้น มา ส่ง ต่อ พระยามคามา นตรี ขาญชี กลาง คมขัย คั่น พระยา
 อินทรา ชิบคี่ สีทราช รอง เมือง คมขัย คั่น พระ อินทร เทพย พระ
 เทพ ผลู คมขัย คั่น จะ ได้ ตรววจัย เอา ตัว อ้าย ผู้ร้าย แล้วย กราบ
 มัง คม ทูล พระ กรุณา ส่ง ตัว อ้าย ผู้ร้าย ไป ตาม โทษ อหิง ข้ำ
 หลวง แล กรม การ ซึ่ง ชำ ระ ผู้ร้าย ใน หัว เมือง มหาดไทย กระ
 ลา ไทม กรมท่า จัย ได้ อ้าย ผู้ร้าย ซึ่ง ค้อง ช้อ กั้ม ขาญชี กลาง
 ฤา ไม่ ค้อง ช้อ กั้ม ให้ กรมการ บอก ส่ง มา ยัง เจ้า พนักงาน
 กรม หาดไทย กรม พระ กระลา ไทม กรมท่า แล้วย ให้ เจ้า
 พนักงาน กรม หาดไทย กรม พระ กระลา ไทม กรมท่า ทำ
 ขาญชี มา ยื่น ต่อ พระ ยามคามา นตรี ขาญชี กลาง ถึง อ้าย ผู้ร้าย
 จะ ไม่ รัย ก็ ค้อง เอา เป็น พิรุณ อหิง ผู้ร้าย รัย จะ ได้ ปฤกษา
 โทษ ตาม โทษานู โทษ ให้ตระลา การ ใน กรม มหาดไทย กรม

ภาพวาดลายเส้นสีน้ำเงินตามขอบด้านขวาของหน้า

ทุกหัวเมือง ทางเมือง ราษฎร ทำนา ไร่ ผล เม็ด เข้า ส่วน หนึ่ง
 เสีย ส่วน หนึ่ง ทาง เมือง ไร่ ส่วน หนึ่ง เสีย สาม ส่วน ทาง เมือง
 ก็ ไร่ ส่วน หนึ่ง เสีย ห้า ส่วน หก ส่วน ที่ ไร่ แต่ ส่วน หนึ่ง เสีย เก้า
 ส่วน สิบ ส่วน แล ทำ ไร่ ไร่ ผล เม็ด เข้า เสีย นี้ ก็มี มาก หลาย
 หัวเมือง ผล เม็ด เข้า ที่ ราษฎร ทำนา ไร่ ใน ปี นี้ นี้ ไม่ เต็ม
 ภาภณ เหมือน แต่ ก่อน เวลา นี้ เห็น ว่า ราษฎร เก็บ เกี่ยว ไร่ ผล
 เม็ด เข้า แล้ว ครั้น จะ บัง ท้า ม ไม่ ให้ ลูก ค้า ชื้อ เข้า ไป จำหน่าย
 ณ เมือง ต่าง ประเศ ต่อ ไป ก็ เห็น เช่น การ ล้า ยาก ของ ลูก ค้า
 แล้ว การ ค้า ชาย นี้ ก็ จะ ร่วง ไร ย ไป ด้วย พระบาท สมเด็จ พระ
 เจ้า อยู่ หัว จึง ได้ มี พระบรมราชโองการ มาร พระยัฒนฑูรสุร
 สิงหนาท คำ รัส เหนือ เกดว่า เหนือ กระทบ อม ลั่ง ว่า ให้ มี หมาย ประ
 ภาศ เบ็ด ให้ ราษฎร แล ลูก ค้า ใน ประเทศ แล ลูก ค้า ต่าง ประเทศ
 ชื้อ ชาย เข้า แก่ กัน เป็น สิ น ค้า บั น ทุก ไป จำหน่าย ณ เมือง ต่าง ประ
 เทศ ไร่ เหมือน แต่ ก่อน ตั้ง แต่ ฅวัน เสาร์ เกือน ยี่ แรม คำ หนึ่ง
 ปี ฅ ลุ น พศ ก ไป ก็ ถ้า แล ราคา เข้า ที่ ราษฎร ชื้อ ชาย แก่ กัน นี้
 สูง แพง ชัน เกิน ก่า ฅง ที่ ราษฎร คน ฅน จะ ชื้อ กัน ได้ ก็ จะ ต้อง บัง
 ท้า ม มี ให้ ลูก ค้า บั น ทุก เข้า ออก ไป จำหน่าย ณ เมือง ต่าง ประเทศ
 ไร่ อี ก ต่อ ไป กว่า จะ ถึง ปี ไหม ราษฎร ทำนา ไร่ ผล เม็ด เข้า
 ขริ ขุ รรณ กิ แล้ว ถึง จะ เบ็ด ให้ ลูก ค้า บั น ทุก เข้า เป็น สิ น ค้า ไป
 จำหน่าย เมือง ต่าง ประเทศ ไร่ ตาม เดิม ประภาศ มา ฅวัน อัง ฅาร

เรื่องข้าราชการและราษฎร

ขยายมหาศรีสุริยวงษ์ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ให้แต่งตั้ง
 ผู้ซึ่งจะเป็นนายงาน จัดการจ้างจีนขุดคลองตามที่ทรงพระ
 ราชดำรินี้ ท่านจึงได้แต่งตั้งให้พระชลธารวินิจฉัย ไปวัดที่
 ขุดกรุยเป็นระยะตัดแนวคลอง ตั้งแต่ศาลากลางคลอง แสน แสบ
 ไปต่อปลายคลองทำไซ้ เป็นคลองยาว ๕๓๐ เส้น ๑๐ วา
 กว้าง ๖ วา กว้าง ๔ ศอก ได้ที่เนื้อนาสองข้างคลอง ซึ่งเป็นที่
 ทำนาได้ก็ขึ้นใหม่ อีก ๓๒๔๐๐ ไร่ สำหรับจะได้เป็นที่
 ราษฎรทำมาหากิน ได้ก็ พวกจีนได้จัดการขุดมาแต่เดือนพฤษภาคม
 เดือนแรกแรมค่ำหนึ่ง ปีชวด อัฐศกศักราช ๑๒๓๔ จนถึง
 เดือนพฤษภาคม เดือนสาม แรมสี่ค่ำ ปีฉลู นพศกศักราช ๑๒๓๕
 คิดรวม ๒๑ เดือนก็สำเร็จ รวมค่าจ้างเบงเสวัง เป็นเงิน
 ๓๒๔ ซึ่ง ๕ ตำลึง การคลองนี้สำเร็จแล้ว จึงทรง
 พระกรุณาโปรดให้พระยาวชิรญาณวิเศษ ผู้ว่าราชการเมือง
 นครเข็มเทรา นิมนต์อาราธนาพระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระปริต
 พุทธมนต์ที่ปากคลอง ต่อกันกับคลองแสน แสบ ที่ศาลากลาง
 คลองแห่งหนึ่ง อีก ๑๐ รูป สวดที่ปากคลอง ต่อกับปลาย
 คลองทำไซ้แห่งหนึ่ง เพลาเย็นวันพฤษภาคม เดือนสี่ แรมสองค่ำ
 ปีฉลู นพศก ครั้นรุ่งขึ้นเพลาเช้าพระสงฆ์ที่ไป สวดพระปริต
 พุทธมนต์นี้รับพระราชทานฉัน แล้วให้อ่านคำประกาศ แล้ว
 ถวายไทยทานแก่พระสงฆ์ แล้วให้เข้คคลองให้ราษฎร ลูกค้า

เดินไป มา ได้ โดยสะดวก พระราชทาน นาม คลอง นคร เมืองเขตร
 ก็ การ ที่ ทรง พระราชดำริ ให้ สราง ปรุ คลอง ขึ้น ใหม่ เพื่อ ให้ เป็น
 ที่ ราษฎร ไทย จีน ลุก ก้าว วนิช แล ชาว ต่าง ภาษา ทั้ง สมณ ชี พราหมณ
 ให้ สันจร ไป มา โดย ความสะดวกสบาย เช่น สุข ประโยชน์ ทั้ง นี้
 เป็น อเนวัช วิชิต ญู กิริยาการ พระราชกุศลใหญ่ สำเร็จ ใน พระ
 องค์ ส่วน หนึ่ง เพราะ เป็น ของ ดาวร จะ ดำรง ยั่งยืน ไป สิ้น กาล นาน
 หลาย ร้อย ปี ผู้ ที่ ได้ ใ้ สบาย สันจร ไป มา ตาม คลอง นี้ จึง ได้
 ไป มา โดย สะดวก สบาย ไม่ ต้อง เสี่ยง หาย สิ่ง ใด ด้วย กัน ทุก ท่าน
 ทุก นาย ทุก คน เทอญ

๑ แล การ พระราช กุศล อเนวัช ญู กิริยา ดาวร กรรม มตา
 ญู ษัณห์ นิติน ผล คือ ได้ สราง ปรุ คลอง นคร เมือง เขตร นี้ เป็น
 ที่ ประชุม ชน เอนก นิกร ถ้วน หน้า ได้ สันจร ไป มา โดย ความสะดวก
 สบาย สะดวก ทั้ง นี้ ทรง พระราชอุทิศ กติ บัณเฑาะ แยก พระบรมวงษา
 มุวงษ แล ข้า ทูล ถอง ขูลิ พระบาท ใต้ ญู ญู ษัณห์ และ สมณ
 พราหมณาจารย์ ราษฎร ทั้ง ปวง จึง มี จิตร ยินดี อัญ โมทนา แล
 แดะ ได้ สำเร็จ ประโยชน์ ตาม ประสงค์ ทุก ประการ เทอญ ๖

๑ ประกาศ มา ณ วัน พฤหัสบดี เดือน สี่ ขึ้น สิบเอ็ดค่ำ ๖๓๓
 ณ พศก ศักราช ๒๓๖๓ เป็น วันที่ ๓๑๑๑ เป็น ปี ที่ ๑๐ ใน
 รัชกาล รัชชยุบนี้

ประกาศเบิก คลองทวิวัฒนา

๑ มีพระบรมราชโองการ มार พระบัณฑิตุร สรุสังฆนาท
 คำรัสเหนือเกล้าฯ เหนือ กรมม่อม สั่ง ให้ประกาศ แก่พระ
 บรมวงษานุวงษ ข้า ทูลลของ ขุติ พระบาท ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ฝ่าย ทหาร
 พลเรือน สมณพราหมณาจารย์ อาณาประชาราษฎร์ ทั้ง ย่อม ให้ทราบ
 ทัก กัน ด้วยเจ้าพระยาสุริวงษ ไวยวัฒน์พิพัฒน์ศักดิ์ ที่ สมุท
 พระกระลาโหม กราบ บังคมทูล พระกรุณา ว่า คลอง มหาสวัสดิ์
 คลอง ภาษีเจริญ ซึ่ง เป็น คลอง ต่อ เนื่อง ลำ แม่น้ำ ทั้ง สอง ให้
 ทัก กัน แล เป็น ทาง ที่ ราษฎร ลุกค้า เดิน ไป มา ค้าขาย สดวก ก็ มี ประ
 โยชน์ มาก แต่ ครั้น นาน มา คลอง มหาสวัสดิ์ คลอง ภาษีเจริญ
 ทั้ง ๒ นั้น ก็ คับ ข้น ๆ กว่า ที่ ขุด ไว้ แต่ เดิม ทุก ปี เพราะ ว่า
 คลอง นั้น ขุด ตรง ไป ทาง ทิศ ทวัน ออก แล ทวัน ตก เวลา น้ำ ขึ้น
 ก็ ไหล เข้า ใน คลอง พร้อม กัน ทั้ง สอง ข้าง เช่น ที่ น้ำ ชน กัน อยู่
 ย่าน กลาง เวลา น้ำ ลง ก็ ลง พร้อม กัน ทั้ง สอง ข้าง เป็น เหตุ คับ
 ข้น ทุก ปี เพราะ ไม่มี ทาง กระแส น้ำ ที่ จะ บัด เข้า ได้ ไหล อด
 ทวิ ลำ คลอง ทั้ง สอง ข้าง นั้น ได้ คลอง ทั้ง สอง นั้น จึง คับ ข้น
 ทุก ปี จะ เช่น ที่ ลำ ยาก แรก นั้น ไป มา ค้าขาย ขาด ผล ประโยชน์ เช่น
 ที่ เสื่อม เสีย พระ เกียรติยศ ไป ทัก ด้วย เกด้า ว่า ถ้า ขุด คลอง
 ใหม่ ทั้ง แต่ คลอง ภาษีเจริญ ทัก ตรง เหนือ ไป ทล คลอง มหาสวัสดิ์
 จะ ได้ มี ประโยชน์ ที่ ช่วย แร่ง กระแส น้ำ ทั้ง สอง คลอง นั้น ได้ ไหล

เรื่องขุดคลองทวิวัฒนาและภาษีเจริญ

เชื้อขว เพราะเวลาน้ำขึ้น คง ไหล เข้า คดอง ภาษีเจริญ ก่อ: แล้ว
 คง จะเลี้ยว แยก ครง ไป ตาม ลำ คดอง ชุก ใหม่ ไป เข้า คดอง มหา
 สวัสดิ์ ก็ น้ำ ชน ใน คดอง ทั้ง สอง นั้น ไต่ อย่าง หนึ่ง ถึง เวลา
 น้ำ ลง น้ำ ก็ เกิด ชัก เป่า ครอบ ทิว ลำ คดอง ทั้ง สอง เหมือน กัน เหน
 เปน ประโยชน์ ที่ จะ ให้ คดอง เก่า ค้าง ยืน ยาว นาน แล เปน ทาง
 เกิด ไป มา ค้าขาย ได้ หลาย ทาง แล จะ ได้ เปน ที่ สวน เปน ที่ ไร
 เปน ที่ นา ให้ เกิด ประโยชน์ แล นกิน ด้วย ครั้น ความ ทราบ
 ฝ่าย ของ ขุน พระบาท แล จึง ทรง พระราช คำ วิท ว่า ใน ขณะ นี้
 ก็ ทรง พระราช คำ วิท ที่ จะ ชุก คดอง หลาย แห่ง หลาย ตำบล เพื่อ จะ
 ได้ เปน การ เจริญ แก่ บ้าน เมือง คดอง มหาสวัสดิ์ คดอง ภาษี
 เจริญ นี้ เปน ของ พระบาท สมเด็จ พระจอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว
 ทรง พระกรุณา โปรดเกล้า ให้ ชุก ไว้ เปน ประโยชน์ แก่ ทาง
 ค้าขาย แล ราษฎร ทั่วไป ครั้น จะ มา เปน ที่ เสีย ไป กิ่ง นี้ ก็ เปน ที่
 เสื่อม เสี่ย พระเกียรติยศ ใน พระบาท สมเด็จ พระจอมเกล้า
 เจ้า อยู่ หัว แล เสี่ย ประโยชน์ ทาง ค้าขาย ไป ควร จะ ชุก คดอง นี้
 ขึ้น ไว้ ให้ เปน การ ช่วย คดอง เติม จะ ได้ เปน ประโยชน์ ทั่วไป
 ทรง พระราช คำ วิท เหน ชอบ ใน ข้อ ความ ที่ เจ้า พระยา สุรวงษ์ ไวยวัฒน์
 กราบ บังคม ทูล พระกรุณา แล จึง มี พระบรม ราช โองการ คำ วิท
 เหนือเกล้า สั่ง แก่ ท่าน เจ้า พระยา สุรวงษ์ ไวยวัฒน์ ให้ จัก
 นาย งาน เหม่า จีน ชุก คดอง ทั้ง แด่ คลัก ของ คดอง ภาษี

เจริญ ผังเหนือ คัดใบกลางทุ่ง ถึงศาลาตงคลองมหาสวัสดิ์
ผังไต้ยาว ๓๕๐ เส้น กว้าง ๔ วา กว ๔ ศอก คัดเหมาเงิน
ชุกเส้นละ ชั่ง รวมเป็นเงิน ๓๕๐ ชั่ง บั๊กนี้คลองนี้ก็ไต้
สำเร็จแล้ว จึงพระราชทานนามว่า คลองทะวีวัฒนา กำหนด
ฤกษ์จะได้เบิกคลอง ฅวันศุกร เดือนหก แรมค่ำหนึ่ง ปีชาน
สัมฤทธิศก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่
พระบรมวงษา นุวงษ แล ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย
สมณพราหมณาจารย์ อาณาประชาราษฎร์ ให้เดินไปมาทางลำ
คลองนี้ โดยชื่นชมยินดี แล มีความศุภ สวัสดิ์ เทอญ

ประกาศมา ฅวันศุกร เดือนหก แรมค่ำหนึ่ง ปีชานสัมฤทธิศก
ศักราช ๑๒๕๐ เป็นวันที่ ๓๔๗๕ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ มอบราชการ กรมมหาดไทย

มีพระบรมราชโองการ มารพระบัตินุวงศ์สิงหนาท ให้ประ
กาศแก่พระบรมวงษา นุวงษ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ในกรุง
หัวเมือง แล กงสุลผู้แทนคอเวอนแมนต์ต่างประเทศ แล อาณา
ประชาราษฎร์ บั๊กนี้ผู้ใดที่มีราชการ เกี่ยวข้อง ในกรม มหาดไทย
ให้ทราบทั่วกันว่า ท่านเจ้าพระยาภูธราภัยที่สมุหนายก ถึงแก่
อาสัญกรรมแล้ว ไต้ทรงพระราชดำริห์โปรดเกล้าฯ ให้ท่าน

เมืองโบราณเมืองเก่าและเมืองใหม่

หน้า ๕๐๕ ลักษณะ ราชการ กระทรวงมหาดไทย เล่ม ๒
 เสนาบดี เห็นว่าตำแหน่งที่ สมุห มณฑล เป็น ที่ สำคัญ ได้ บังคับ
 บัญชาหัวเมือง ฝ่ายเหนือ บดบังกับ ข้าราชการ ของ ราษฎร มี ราชการ
 เป็น อัน มาก ทรง พระราชดำริห์ เห็น ว่า สมเด็จ พระ เจ้า
 ขบรมวงษ เจอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระ บำราช ประมัญช เป็น
 พระบรมวงษ ผู้ ใหญ่ ได้ เคย ทรง รัชมหา ราชการ แล บังคับ บัญชา กรม
 ใหญ่ ๆ เช่น อัน มาก ชำนาญ มา มี อธิบาย ไชย ชีระ ทรง ประกอบ
 ด้วย วิจัย ปรึกษา สามารถ สมควร จะ ทรง รัชมหา ราชการ บังคับ
 ราชการ ใน กรม มหาด ไทย ได้ จึง มี พระ บรมราช โองการ มาร พระ
 บัญชา ธุระ สิบ สิบหก โปรดเกล้าฯ มอบ ราชการ ใน กรม มหาด ไทย
 ให้ สมเด็จ พระ เจ้า ขบรมวงษ เจอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระ
 บำราช ประมัญช ทรง บังคับ ราชการ สิบ สิบหก เต็ม อำนาจ ใน ที่ สมุห
 มณฑล ให้ ข้าราชการ ใน กรม แล หัวเมือง เอก โท ทริ จักวา ฝ่าย
 เหนือ ฝ่าย ใต้ บังคับ บัญชา ราชการ ถ้า ผู้ ใด มี ราชการ
 เกี่ยว ข้อง ใน กรม มหาด ไทย ก็ ให้ กราบทูล สมเด็จ พระ เจ้า ขบรม
 วงษ เจอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระ บำราช ประมัญช ทรง บัง
 คับ บัญชา ราชการ โดย สิบ สิบหก ราชการ ประทศวัน ศุกร
 เกษม ฤกษ์ สิบ สิบหก มี ฐาน สิบ สิบหก ศักราช ๑๒๕๐
 เป็น วันที่ ๑๕๐๓ ใน วัน ภาด นี้ ๕

ประกาศตั้งแม่กองความ

คำทูลรับเรื่องราวร้องทุกข์ของราษฎร

๑ มีพระบรมราชโองการ ให้นำพระบัณฑูรสุรสิงหนาท ให้
 ประกาศแก่ สุก ขุน ตระลาการขุนศาล แล ราษฎร บัณฑูร ซึ่ง จะ
 เปน ด้อย ความ ให้ทราบทั่วกัน ว่า พระยาธรรมสาร นิตติ วิชิตภักดี
 แม่กอง ความ ซึ่ง ได้เคย รับ เรื่องราวร้องทุกข์ กล่าวโทษ
 สุก ขุน ตระลาการ แก่ เหมันนี้ ถึง แก่ อัสัญ กรม บัณฑูร ทรง พระ
 ราช คำว่า พระยาพิพิธ โภคัยสวริย เกาน์ ซิลลอร์ ออฟสเทก
 แล ปรี วิเคาน์ ซิลลอร์ ซึ่ง รับ ราชการ ใน กรม พระคลังมหา
 สมบัติ มา ชำ นาน มี อักขยา ไควย ซื่อ ครม มั่นคง สมควร แก่
 ตำแหน่ง ผู้ รับ ร้อง ความ ของ ราษฎร ได้ จะ พระ ราชทาน สัญญา
 บัณฑูร เลื่อนยศ ขึ้น เปน พระยา ราชภักดี แล รับ พระ ราชทาน พาน
 ทอง เครื่อง ราชอิศริยยศ ทุคิย จุลจอมเกล้าฯ แล ได้ เปน ผู้
 รับ เรื่อง ราว ร้อง ทุกข์ ของ ราษฎร ซึ่ง สุก ขุน ผู้ รับ ปรึกษา มา
 ไม่ เปน ยุติธรรม ทั้ง แต่ บัณฑูร ไป ให้ สุก ขุน ตระลาการ ฟัง บัง
 คับ บัญชา พระยาพิพิธ โภคัยสวริย ซึ่ง จะ เปน พระยา ราชภักดี
 ตาม ที่ ชอบ ที่ ควร โดย พระราชกำหนด กฎหมาย ทุก ประการ
 ราษฎร บัณฑูร ที่มี ด้อย ความ อยู่ใน โรงแศล สุก ขุน ผู้ รับ
 ปรึกษา มา ไม่ ต้อง ด้วย ยุติธรรม ประการ ไค ก็ จึง ไป ร้อง ที่ พระ

นางสาวประไพศรีประจักษ์

หน้า ๕๐๗ ตักขณ ไทย แต่ง หนังสือ อบาย ชำ เล่ม ๒
ยาพิลา โภคัย สวริย ผู้จะ เป่า ที่ พระยาราชา ภัคที่ จะ ได้ ครอบ
บังคัย บัญชา ได้ ถูก ก้อง คัวะ ยุทธิกรรม ประภาค มา แต่ ฅวัน อาทิทย
เก็อน เก้า แรม ห้า ก้า มี ฅาน สันฤททนิศก ศักกราช ๑๓๔๐
เปม ฅวันที่ ๓๕๖๘ ใน รัชกาล บัคคัย บัค นี้

ประกาศ เรื่อง อ้ายทิมแต่ง นิราศ

ด้วย พระศรี สุนทรวโหาร เจ้า กรม พระอาถักขณ รัช พระ
บรมราชโอรส การ ไล่ เกด้า ทรง พระกรุณา ไป รก เกด้า ๑
สั่ง ว่า อ้ายทิม ขุน พิทธิ ภัคที่ ใน กรม พระสุวัคคั คิค ฅนัง ลือ
นิราศ ว่า ด้วย กองทัพ ชั้ จะ ยก ขึ้น ไป ฅ เมือง ฅนอง ฅาย เพื่อ
จะ บัอง กัณ รัชยา พระราชอาเขตร ตาม ราชประเพณี มา แต่
ก่อน อ้ายทิม บังอาจ แต่ง ฅนัง ลือ ออก พระนาม พระบาท
สมเด็จ พระเจ้าแผ่นดิน ทัก ทอน แทรก เปลี่ยน ด้อย คำ เจื่อ ลง
ใน กลอน แด กล่าว ความ กระทบ กระทบ ถึง ท่าน ผู้ บัญชา
ราชการ แผ่น ฅิน แด ผู้ อื่น ๆ โทษ ด้อย คำ อบาย ฅาย ยก ของ
เหตุ ซึ่ง ใค ชัก ขวาง ราชการ แผ่น ฅิน ขึ้น เชิด ชู ไป ต่าง ๆ จึง
ทรง พระราชดำริศ พร้อม ด้วย ท่าน เสนาบดี ว่า ราชประเพณี
แต่ ก่อน มี การ ทัพ ศัก มา เวลาไร พระบาท สมเด็จ พระ เจ้าแผ่นดิน
ฅิน แด ท่าน เสนาบดี ก็ ปลูกญา พร้อม กัณ จัก กอง ทัพ ไป รัช บัง
บัอง กัณ พระราชอาณาเขตร ฅามี ผู้ ไค ชัก ขวาง แด ฅิ ฅียน

เล่ม ๒ ถักยลโทษ แต่ง หนังสือ ขยาย จำ หน้า ๕๐๕

เหตุเกิดขึ้นนี้ ไท้ไม่ ถ้ามีผู้ใดพูดจาตั้งในเวลานี้ การทัพ
ก็จะต้องมีโทษ ถึงประหารชีวิต ความพระราชาปกครองหลาย
ชั้นนี้ อภัย ทิม มาทำหนังสือ ว่ากล่าว เล็ดเอเกิน เสร็จข้างจริง บ้าง
เป็น การหมิ่น ประหมาท ต่อ ราช การ แล ทำผู้บัญชาการ จะเช่น
แบบ อย่าง ต่อ ไปภายหน้า เมื่อมีราชการทัพศึก ก็จะมี คับ บัญชา
ไต้ โดย ขาก จึงให้ตั้ง พระราช อาญา เขียน อ้าย ทิม ๕๐ ที่
ส่ง ทัว ไป จำ ไว้ ณทุก อ่าว ให้ ผู้ใดเอา เขียง อย่าง แด หนังสือ
ฉบับนี้ เป็น หนังสือ ชัก ขวาง ต่อ ราช การ แผล่กัน เป็นที่ หมิ่น
ประ หมาท ใน พระ บาท สม เ็จ พระ เจ้า แผ่นดิน แล ท่าน เสนา ยก็
ผู้ซึ่ง มี กตัญญู ต่อ แผ่นดิน แล ย่า เกรง นัย ถึง ใน พระ บาท สม เ็จ
พระ เจ้า แผ่นดิน แล ท่าน เสนา ยก็ ซึ่ง ช่วย รักษา แผ่นดิน อยู่
ก็ ทา ควร จะ อาน จะ เก็บ หนังสือ นี้ไว้ ไม่ ทัว เป็น ที่ ชัก ขวาง ต่อ
ราช การ แผ่นดิน แล เป็นที่ หมิ่น หมอง ต่อ พระ บาท สม เ็จ พระ
เจ้า แผ่นดิน แล ท่าน เสนา ยก็ ตั้ง ร่าง หนังสือ ฉบับนี้ ก็ ไก้
ไปรดเกล้า ให้เรียก มา ทำลาย เสีย ฉบับที่ คัมพ์ แล้ว ยัง
ไม่ ใ้ ภาย ไป นี้ ให้ ผู้ซึ่ง ส่ง ไป ลง พิมพ์ ซอ มา ทำลาย เสีย
ทั้งสิ้น แต่ หนังสือ ที่ ไต้ ซอ ไป แด่ ก่อ น แล นี้ ถ้า ผู้ใด ยัง
มี หนังสือ นี้ ก็ ให้ฉีก ว่าลาย เสีย อย่า ให้ ทึก เช่น แบบ อย่าง
อยู่ใน แผ่นดิน ลึบ ไป ประ กาศ มา ณ วัน อัง การ เกิน แก้ว แรม
แอก คำ มี ขาน สัมฤทธิศก ศักราช ๑๒๔๐ เป็นวันที่

เรื่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๓๕๗๐ ในรัชกาล ยี่สิบห้า

หนังสือ ราชกิจจานุ ชกษา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๕๕๓
 ว่าด้วย เรื่อง นิราค ทนอง กาย นี้ ผู้ซึ่ง ลงพิมพ์ ว่าหาถูกต้อง
 ตาม กระแส พระบรมราชโองการ ไม่ ได้ ผู้ อาน ชื่อ ประภาศ
 ฉบับนี้ แทน เดิก

ประกาศ ราชทูตญวน

เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี รัชมะบรมราชโองการ
 ให้แจ้งความ มา ให้ ท่าน ทั้ง ปะ ระ ทวาย ว่า กรุง เวียดนาม กับ
 กรุง เทพ ๑ ได้ เปน ทาง พระราชไมตรี สนิท สนม มา แต่ ใน
 แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ได้ มี พระ
 ราชสาสน์ ส่ง เครื่อง ราชบรรณาการ ไป มา ต่อ กัน มี ได้ จาก จนถึง
 แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว กรุง เทพ ๑
 กับ กรุง เวียดนาม มีความ วิวาท ยาก สมาน กัน ขึ้น ญวน กับ ไทย
 จึง ได้ จาก ทาง พระราชไมตรี ไป มา หา กัน ซ้ำ นาน ครั้ง นี้ ญวน
 สืบตศก ศักราช ๑๒๓๗ มี จิน ช่อ ซ่า คัก ยก มา ที่ เมือง พวน
 แล้ว ถ่วง มา ที่ ถึง เขต ร แคน เมือง หลวง พระบาง เมือง ทนอง กาย
 จึง ไป รค เกด้า ให้ เจ้าพระยาภูธราภัยที่สมุหนายก เปน แม่
 ทัพคุม นายทัพ นายกอง ยก ขึ้น ไป ทาง เมือง หลวง พระบาง
 ราชธานี ให้ พระยามหาอำมาตย์ ยก ขึ้น ไป ทาง เมือง ทนอง กาย

ได้ ที่ กองทัพ ช่อ เล็ก ถอย ไปจาก เขตแดน เมือง หลง กาย พวก
 ช่อ ซำ คี กยัง ไม่ ไปตั้ง อยู่ที่ เมือง เชียง ขวาง ท่ง เชียง คำ เจ้า
 พระยาภู ขวากย์ ที่ สมุหนายก แม่ทัพ ไหญ่ จึง ให้ พระสุริยภักดิ์
 พระชาพิไชยคุม นายทัพ นายกอง ยก ขึ้น ไป ที่ ช่อ ซำ คี ก
 ที่ เมือง เชียง ขวาง ท่ง เชียง คำ แล เขตแดน เมือง พวน ทั้ง ๘
 เวียน พวก ช่อ ซำ คี ก แยก ถอย ไป นายทัพ นายกอง จับ ได้
 อ้ายจีน ช่อ หลาย คน กับ ยวน ๘ คน เครื่อง สาคู รวู๋ ส่ง มา
 ฅกรุง เทพ ๑ จึง ไปรุด เถลัว ๑ ให้ เจ้าพนักงาน ตาม คำ ให้ การ
 ฅวน ให้ การ ว่า คนหนึ่ง ชื่อ องกวาน ภูคน หลง ชื่อ อง โขย ว่า
 เจ้าเมือง แง อาณ ให้ มา รักษา เมือง เชียง ขวาง แล ให้ มา คอย ระวัง
 เอา ยัน ทอง ๘ บอก ที่ ช่อ ซำ คี ก ได้ ของ ฅวน ไว้ เจ้าพนักงาน
 ได้ ได้ เลียง สอ บ สวม นึ่ง ลือ สำหรับ ตัว กับ ควงตรา ของ
 องกวาน ภู ของ โขย ก็ เห็น ว่า เป็น คน ราชการ ไม่ เกี่ยว ข้อง กับ พวก
 ช่อ ซำ คี ก จึง ทรง พระมหากรุณา ให้ พระราชทาน เลี้ย ผ้า แล
 ส่ง ไป ด้วย เรือ จีน ไท หล้า จนถึง เมือง แง อาณ แล ให้ เจ้า พระยา
 ภู ขวากย์ ที่ สมุหนายก มี หนังสือ แจ้ง ความ ไป ยัง อากัน เจง จัก
 เจ้าเมือง แง อาณ ว่า ที่ จับ องกวาน ภู ของ โขย กบ ไพร ฅวน ๖
 คน ส่ง ลง ไป ฅกรุง เทพ ๑ นี้ เจ้าพนักงาน ได้ ได้ เลียง เห็น ว่า
 ไม่ เกี่ยว ข้อง กับ พวก ช่อ ซำ คี ก จึง ปลอบ ให้ ถัด มา มี ได้ ถัด ขัง
 ฅนวง เหนือ ไว้ ครั้น นั้น ชวท อัฐศก พระสุริยภักดิ์ มี ใบ ฅก

Digitized by Google

หน้า ๕๑๑ ตักขณ ทางพระราชไมตรี กับ ยวน เล่ม ๒
 ตั้งทัพหนึ่งสี่ อากินจงตัก เจ้าเมืองแกฮาน มาถึง กรุงเพท
 ฌมย์ หนึ่ง มีความ ในทัพ หนึ่งสี่ ว่า อากินจงตัก เจ้าเมืองแกฮาน
 ได้กราบทูล พระเจ้ากรุงเวียคนาม ว่า กองทัพไทยจับ อง
 ถวานภู องโคย กับไพร่ ญวนไปแล้ว ได้ทำนุบำรุงเลี้ยงดู ตาม
 สมควร แล้วยปล่อยให้มาโคย สกวกนั้น สมเด็จพระเจ้ากรุง
 เวียคนาม มีพระราชหฤทัย ชอบพระไทย ในพระบาท สมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว กรุงเพท ศรีอยุธยา จะรักให้ ชุนนาง ชุน
 สิ่งของ ทรงยินดีเข้ามาถวาย กับขอรับเอาไพร่ ญวน ๖ คน
 กับ ชนทอง ๔ ขอก แต่จะให้มาทางบก ๆ ทางทะเล ขอให้
 มีทอขออก ไป จึงทรงพระราชดำริศพร้อมด้วย ท่านเสนาบดี
 เห็นว่า ญวน กับไทย ก็ขาดทางไมตรี กันมาช้านานแล้ว ยักนี้
 อากินจงตัก เจ้าเมืองแกฮาน มีหนังสือ เข้ามาว่า สมเด็จพระเจ้า
 กรุงเวียคนาม จะขอ สืบทางพระราชไมตรี ต่อไป ก็ควรจะ ต้อง
 รับตามสมควร จึงโปรดให้ เจ้าพระยาภูธราภัย ที่ สมุหนายก
 มีหนังสือ ทอข ไปยัง อากินจงตัก เจ้าเมืองแกฮาน ว่าซึ่ง สมเด็จพระ
 พระเจ้ากรุงเวียคนาม จะขอ สืบทางพระราชไมตรี ต่อไปนั้น สม
 เด็จพระเจ้าอยู่หัว กรุงเพท ก็ จะรับตามสมควร แต่ซึ่งจะ
 มาโคย ทางบก เสนอ การล่าซาก ให้เข้ามาทางทะเล เหมือนทูต ญวน
 ที่เคย มาแต่ก่อน ครั้นณวัน อังคาร เดือนสาม แรม สิบสอง ค่ำ
 ปีชาน สัมฤทธิศก ศักราช ๑๒๕๐ ปี ของเดโช เสนาบดีผู้ใหญ่

เล่ม ๖ ตักขณ ทาง พระราช ไมตรี กับ ยวน หน้า ๕๑๖

กรุง เวียดนาม มี หนังสือ เข้ามา ว่า สมเด็จพระเจ้า กรุง เวียดนาม
มี รัชสั่ง ให้ ราชทูต เชิญ พระราชสาสน แล เครื่อง ราชบรรณาการ
เข้ามา เจริญ ทาง พระราช ไมตรี แล จะขอ รัชเอาคน ๖ คน กับ
ขึ้น ทองเหลือง ๘ บอก ที่ ยัง ตกค้าง อยู่ กรุง เทพมหานคร
นั้น กลับ ไป ความ แจ่ม อยู่ใน หนังสือ นั้น แล้ว เจ้าพนักงาน ได้นำ
ความ ขึ้น ถวาย บังคม ทูล แล พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ทรง
ไต่ ฝ่า ถอ รัช พระบาท แล้ว ไปรุดเกล้าฯ ให้ เจ้าพระยาพระ
คลัง เสนาบดี ว่า การ ต่าง ประเทศ มี หนังสือ ทอ ไป ถึง องเลโย
เสนาบดี กรุง เวียดนาม ว่า ถ้า ราชทูต ของ กรุง เวียดนาม เข้า
ไป ถึง กรุง เทพ เมื่อ ไฉน แล้ว ท่าน เสนาบดี ก็ จะสั่ง ให้ รัชการ
รัชรอง ราชทูต ของ สมเด็จพระเจ้า กรุง เวียดนาม โดย สมควร
กับ ทาง พระราช ไมตรี แล ไพรวุฒ ๖ คน กับ ขึ้น ทองเหลือง
๘ บอก ซึ่ง ยัง ตกค้าง อยู่ กรุง เทพ นี้ ก็ จะมอบ ให้ ราช
ทูต กลับ มา ด้วย ความ แจ่ม อยู่ใน หนังสือ นั้น แล้ว ครั้น
ณ วัน พุธ เดือน ๕ ขึ้น ๓ ค่ำ ปี ขาน สัมฤทธิศก องเลโย เสนา
บดี กรุง เวียดนาม มี หนังสือ นำ ให้ เวียนทอง เข็ม เป็น ราชทูต
นางหนึ่ง ตั้ง เวียนทอง เข็ม เป็น อุปทูต นายหนึ่ง กับ ขุนนาง ญวน
๖ นาย เชิญ พระราชสาสน แล เครื่อง ราชบรรณาการ เข้ามา
ขอ เจริญ ทาง พระราช ไมตรี ราชทูต อุปทูต มา ด้วย เรือกลไฟ

หน้า ๕๑๓ ลักษณะ แสวงพิพิธภัณฑ เต็ม ๒
 ชื่อ ศักดิ์ศักดิ์ ถึง กรุงเทพฯ ๓ วันจันทร์ เดือนหก ขึ้นค่ำ
 พันธ์ มี เถาะเอกศก แล้ว ไปรอกเกล้าให้ราช ทูต อยู่ทูต แล
 ชุน นาง ฉวน ขึ้น ภัค อยู่ที่ บ้าน ซึ่ง เปนที่ เจ้าพนักงาน จักไว้รับ
 ราช ทูต นั้น แล้ว เจ้าพนักงาน ได้ จัก การ รัย รong เลียง กุ พวก
 ราชทูต ตาม สม ควร ถ้า คนก ราช ทูต ชุน นาง ฉวน จะได้ เจ้า เฝ้า
 ทูลของ ถวาย พระราชสาสน แล สิ่ง ของ เครื่อง ราชบรรณาการ
 ในพระที่ นัง อนันตสมาคม ๓ วันพุธ เดือนหก ขึ้น สิบค่ำ
 มี เถาะเอกศก ศักดิ์ราช ๑๒๕๑

ประกาศเอกชัยมิเชดที่ ๑

๑ มีพระบรมราช โอง การมารพระมัตตทูล สุร สิงหนาท ให้
 ประกาศ แก่ พระบรม วงษาพวงษ จ้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย บัน
 ฑา ซึ่งจะได้ รัยคำ ประกาศ ฉบัย นี้ ให้ ทราบ ทวักัน ว่า ตั้ง แต่
 พระบาท สมเด็จ พระพุทธชยชคฟ้า รุตา โลกย ซึ่ง เปน ประชุม พระ
 บรม ราชวงษ ทรง ประกฤษฐาน กรุง รัตน โภสินทรมทิน ทรายชยา
 ณฟาก หน้าฝั่ง ทวัน ออกคำ ขน ขาง กอถัน มา ได้ ฝั่ง ศักดิ์เมือง
 ใน วัน อาทิตย เดือน หก ขึ้น สิบค่ำ มี ขาน จักวาศก รุตศักดิ์
 ราช ๑๒๕๔ คิก จำนวน มี ตาม สุวัย คติ ภาค ถึง วันศุกร เดือน
 หก ขึ้น สิบค่ำ มี เมียม จักวาศก รุต ศักดิ์ราช ๑๒๕๔ มี
 บัญ จมรอบ ๑๐๐ มี ถวัน ขริ บรูณ จึง ทรง พระราช คำริศว่า

ตั้งแต่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ใต้ทรง ประทับ
 ฐาน ทรงรัตนโกสินทร ปราย ปราม เลียน สัตว์ ทั้ง ภายใน ภายใน
 นอก ราชอาณาจักร แล ได้ ครั้น พระบรมราชวงษ์ ประจุ บัณฑิต สืบ สันต
 ทิวงษ์ เหนือ มาถึง ๕ พระองค์ ทั้ง แผ่นดิน บัณฑิต บัณฑิต แล
 พระบาท สมเด็จพระเจ้า แผ่นดิน ซึ่ง ได้ เสด็จ ถวายน ราช สมบัติ
 แต่ ประถมผลสืบ ต่อๆ มา ก็ ได้ ทรง ทนุ บำ รุง ชุบ เลี้ยง พระ
 บรม วงษ์ นวงษ์ ข้า ราชการ ให้ คำ รงค์ ยศ บัณฑิต ศักดิ์ สืบ ตระกูล
 วงษ์ เหนือ ๆ มา แล ทรง ปราย ปราม สัตว์ บัณฑิต กั้น พระนคร
 แล ทนุ บำ รุง ราษฎร ไพร่ พัว ข้า แผ่นดิน ให้ ได้ อยู่ เย็น เย็น สุข
 สืบ ๆ มา จน ถึง ภาด ครบ ๕๐๐ ปี ถ่วง ไป แล ครั้น นี้ ครอบ
 ที่ พระบรมวงษ์ นวงษ์ แล ข้า ราชการ ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย ทั้ง ทวย
 ราษฎร ทั้ง ปวง จะ เป็น ที่ ยินดี ชื่น ชม รุก ถึง พระเกษ พระคุณ
 พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ซึ่ง เป็น ประชุม ประมท ราช ธิราช
 ซึ่ง ครอบ นัย ว่า บิดา ผู้ ให้ เกิด วงษ์ ตระกูล ยศ ศักดิ์ แล ความ สุข
 สืบ มา จน ภาด ทุก วัน นี้ แล สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ซึ่ง ได้
 คำ รงค์ รัช ษา ราช ประเพณี วงษ์ สนของ พระองค์ แล ทรง สมเด็จพระ
 ประชุม ประมท ราช ธิราช แล ได้ มี พระเกษ พระคุณ สืบ ๆ มา
 โดย ลำ คับ กับ ทั้ง ครอบ จะ ชื่น ชม ยินดี แล ความ สุข ของ คน แล
 ทำ ผู้ ด้ ้น ตระกูล ซึ่ง ได้ พย เสน บ้าน เมือง สงบ เรียบ ร้อย ข้า
 นาน เกือบ จะ ไม่มี ภาด ไก ภาด หนึ่ง ซึ่ง มี ใน พระราช พงษ์ ษา ราชการ

ภาพเขียนสีบนผนังโบราณ

ว่าจะมีความสุขขึ้น นานมา ได้ถึง เพียง เท่านั้น พระทรง พระ
 ราชดำริท เหน การ ทั้ง ปวง นี้ จึงได้กำหนดพระราชหฤทัยไว้ว่า
 เมื่อถึงกาลกำหนด ครบ ๑๐๐ ปีนี้แล้ว จะมีการ สม โปษ
 พระนคร เปน การใหญ่ ให้เป็นที่ สุขุม ยินดี ทั้ง กัน แล จะ
 ได้ ทำ การ ถอดอง พระเกศ พระคุณ พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว
 สมเด็จ พระประจุม ขมทาวราชธานี ราช แล สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว
 ซึ่งได้ สืบ สันตติ วงษ์ ให้ปรา ภาฏ พระเกียรติยศ ก่อไป

แต่ การ ซึ่ง ทรง พระดำ ริท จะรัก การ สม โปษ พระนคร แล
 การ อื่น ๆ นี้ก็มี มาก หลาย สิ่ง หลาย ประการ แต่ซึ่งทรง
 กรุณาโปรดเกล้า ให้ประกาศ มาบัดนี้ แต่เฉพาะการ สิ่ง
 เกียว ก่อน คือทรงพระราชดำ ริท ว่า ทุก วันนี้บ้าน เมือง มีความ
 เจริญใน การ ค้า ขาย ราษฎร ซึ่งทำ เรือกสวน ไร่ นา แล การ หา
 กิน ทั้ง ปวง ช้อ ชาย ได้ ผล ประโยชน์ มาก การ ทำ มาหา กิน
 นี้จึง ได้ มีความ เจริญขึ้น ควร จะรัก ตา สิ่ง ของ ต่าง ๆ ซึ่งเป็น
 พิษนพรวกเกาะปลุก อัน เกิด ขึ้น แล เปน อยู่ใน กรุง สยาม เปน
 ที่ เดียง ชี วิตร แล ช้อ ชาย ของ ราษฎร พลเมือง ทั้ง ปวง แล
 เครื่อง มือ ซึ่ง จะประกอบ การ เหล่า นั้น ทุก ๆ อย่าง ๆ แล สิ่ง ของ
 ซึ่ง ได้ ทำ ขึ้น ด้วย มือ ตัว ของ ใช้ อยู่ใน กรุง สยาม แล ช้อ ไป
 ค้าร ประเทศ ทั้ง ปวง รวบรวม มาตั้ง ขึ้น ไว้ ใน ที่ แห่งหนึ่ง ให้
 พระ บรมว ษานุ กรม เถ ราษฎร ชาว สยาม แล ชาวต่าง ประเทศ

ไค้มาคุ เหน่สิ่ง ของ ทั้ง ปวง ซึ่ง เรา ทั้ง ทลาย ไค้ไค้ยง ทัว แล
 ซ้อ ขาย เปน ประโยชน์ เพื่อ จะ เปน ที่ แนะนำ ให้ เหน่สิ่ง ทั้ง ปวง
 ว่า อย่างไร ก็ อย่างไร ไม่ ก็ อย่าง ไค้ควร จะ ใช้ ไค้ อย่าง ไค้ มี อยู่
 ทำ ขด ไค้ จะ ไค้ เปน ที่ แนะนำ แห่ง คน ทำ มา ทา ถิน แล คน ที่
 จะ ซ้อ ขาย สิ้น ก้า ทั้ง ปวง การ ที่ จะ รักษ ตั้ง ขึ้น ครั้ง นี้ ยาง ที่ ทำ
 ทั้ง ปวง จะ เหน่ ว่า คิค จะ ไป เอา อย่าง เอก ซ อี บี เซน ใน ประเทศ ทั้ง
 ปวง บ้าน เมือง เหน่ นัน เมื่อ ไค้ จะ ทำ ไค้ ฤา ขอ แจง เลีย
 ไค้ ทราบ ก่อน ว่า การ ที่ เมือง ทั้ง ปวง ที่ เขา ทำ เปน การ ไค้ ฤา เหน่
 เปน อิน เตอ นา เซอน นัต เอก ซ อี บี เซน คือ ขด ให้ ประเทศ ทั้ง ปวง
 เอา สิ่ง ของ สิ้น ค้า ใน เมือง ทัว มา ตั้ง ที่ จะ ทำ ครั้ง นี้ เปน แถ
 นาวา เซอน นัต เอก ซ อี บี เซน คือ เปน ของ ใน เมือง เรา ทั้ง สิ้น ถึง
 ไค้ ยว่า จะ ไม่มี สิ่ง ไค้ มา ตั้ง มาก น้อย เท่า ไค้ ฤา จะ เปน ของ ไม่
 หน้า ชม หน้า คุ เพน จะ เปน เครื่อง ทำ มา ทา ถิน เหน่ นั้น ก็ เปน เครื่อง
 รฤก ถึง การ เก่า ว่า เมื่อ ก่อน หน้า เรา ไค้ เหน่ ของ สิ่ง นี้ ขึ้น ไป
 ๑๐๐ บัด วัน แถ เปน ของ หายาก ซัก สิ้น สิ้น ทั้ง นี้ ถ่วง มา ไค้
 ๑๐๐ บัด เรามอ ริ มูรณ ขึ้น ไค้ เพียง เท่า ไค้ ก็ จะ เปน ที่ ยิน คี หน้า ใจ ที่
 ไค้ เหน่ ความ เจริญ แห่ง บ้าน เมือง ไค้ ทั้ง นี้ แถ การ ที่ ทำ เอก ซ
 อี บี เซน อย่าง นี้ ก็ มี ใน ประเทศ เล็ก ๆ ใน ประเทศ ทั้ง ปวง ทัว
 ทุก แห่ง ซึ่ง เหน่ ว่า เปน การ มี คุณ แก่ บ้าน เมือง ทัว ถิน แถ
 การ ที่ รักษ ตั้ง ขึ้น นี้ จะ ก้อง เกณท์ ขอ แรง พระบรมวงษา พวงษ

แล ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ทั้ง ปวง เป็น พนักงาน รวบรวม
 สิ่งของ ต่าง ๆ เป็น อย่าง ๆ ตาม สมควร แก่ ตำแหน่ง ราชการ
 แล กำลัง สติ บัญญา แล จำนวน เกณฑ์ แล ขอก กำหนด สิ่ง
 ของ แล วิธี ที่ จะ จัด การ นั้น ได้ ทรง พระกรุณา ไปรคเกล้าไปรค
 กระหม่อม ให้ สมเด็จพระเจ้าห้อง ขาเออ เจ้าฟ้าภาณุรังศรี
 สว่างวงษ์ กรมหลวงภาณุพันธุวงษ์วรเดช เป็นผู้ จัด ขาณูจิ
 ส่ง มา ให้ ทราบ ถ้า พระบรมวงษา มุวงษ์ ข้าราชการ ผู้ใด วัช หมาย
 เกณฑ์ แล้ว ขอ ให้ มี ความ ยิน คี ช่วย จัด การ ให้ สมกับ พระราช
 ประสงค์ แล เป็น คุณ ประ โยชน์ เป็น เกียรติยศ แก่ บ้าน เมือง
 แล ตัวท่าน ทั้ง ปวง ผู้ ที่ ได้ จัด นั้น ลือ ไป ถ้า ท่าน ทั้ง ปวง ผู้ ต้อง
 เกณฑ์ มี ความ สง ใส ย ข้อ หนึ่ง ข้อ ใด ใน คำ สั่ง ก็ มา ทูล สมเด็จ
 พระเจ้าห้อง ขาเออ เจ้าฟ้า ภาณุรัง ศรี สว่างวงษ์ กรมหลวงภาณุ
 พันธุวงษ์วรเดช ผู้รับพระบรมราช โองการ นั้น เด็ด าว
 ประ ภาศ มา ณ วัน ศุกร เดือน สิบ แรม ค่ำ หนึ่ง ปี มเสง
 ตรีศก ศักราช ๑๒๔๓ เป็นปีที่ ๑๔ ฤา วันที่ ๔๒๔๗
 ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ ว่า ความศาลต่างประเทศ

๑ มี พระบรมราช โองการ มา ณ พระที่นั่ง จุฬารัฐสังฆนาท คำรัส
 เหนือเกล้า สั่ง ว่า ทรง พระราชดำ ริทว่า ความ ซึ่ง สืบแยก ค์ นา

หาประเทศ พ้อง เป็นไทย ฝ่ายไทย จำเลย ตกศาล กรมท่าหลวง
 แล ศาลต่าง ประเทศ ฎีกาสูงสุด พ้องส่ง ไปยัง กรมศาล ไทย
 ระยะเวลา โทม แลกรม อื่น ๆ ฝ่าย สัป เบกต์ ต่าง ประเทศ ต้อง รั้ม
 ชำระตาม กฎหมายต่าง ประเทศ ฝ่าย ไทย ต้อง ชำระตามกฎหมาย
 ไทย ฝ่าย คน สัป เบกต์ ต่าง ประเทศ แต่งทนาย ว่า ความ ได้ ทุก
 เรื่อง คน ฝ่าย ไทย ต่อสูง นว ๕๐๐ ไร่ ขึ้นไป จึง แต่งทนาย ได้
 เปนถาวร ที่ คนไทย เสีย เสียอยู่ เพราะคน ต่าง ประเทศ หา ทนาย
 มา ว่าความ ก็ คง เปน คน รู้ความ เข้าใจ กฎหมายแล้ว ฝ่าย
 ไทย ที่ มา ว่าความ ถ้า เปน คน ที่ ไม่ เข้าใจ ความ ฎีกา เช่น เงิน ที่ ไม่รู้
 ภาษา ต้อง เข้า ว่าความ สู้ กับ ผู้ที่ รู้ ฝ่าย คนึง ก็ เปน อัน ยาก
 ที่ จะ ต่อ สู้ แสวง ความจริง ของ ตัว ให้ ชัด เจน ได้ อีก ประการ
 หนึ่ง ความ ที่ เกี่ยว ข้อง กับ คน ต่าง ประเทศ มัก จะ เปน ความ ที่ ซื่อ
 ซาย ต่อ กัน แล กัน ผู้ที่ ทำ มา หา กัน ซื่อ ซาย อยู่ คน สัป เบกต์ มา
 เปนไทย พ้อง กล่าวโทษ ความแต่ น้อย เคียง ก็ ต้อง หา ตัว มา
 สู้ ความเอง บ่อย การ ทำมาหา กัน เพราะกฎหมาย เหมะ บัง กับ คน
 ที่ ถือ กฎหมาย เกี่ยว ด้วย กัน ทั้ง สอง ฝ่าย จึง ไม่ เปน การ หนัก
 ข้าง หนึ่ง เขา ข้าง หนึ่ง มี กฎหมาย ต้อง ถือ สอง ฝ่าย จึง ได้
 เปน การ เกิด รั้น ข้าง ฝ่าย ไทย อีก ประการ หนึ่ง คน สัป เบกต์
 ต่าง ประเทศ ซึ่ง มา พ้อง เปน ความใน ศาล ต่าง ประเทศ ไม่
 ต้อง เสีย รั้ว ธรรมเนียม ตาม ธรรมเนียม ศาล ฝ่าย ไทย แต่

การชำระคดีอาชญากรรม

คน ฝ่ายไทย ที่ เป็น ความต้อง เลีย ข้ำ ธรรมเนียม เหม ตาม ธรรมเนียม
 เหม ศาล ทุก สิ่ง ทุก ประการ เป็น การหนัก กว่า กั้น ข้าง หนึ่ง
 เขา กว่า กั้น ข้าง หนึ่ง ดังนี้ ทรง พระราชดำ วิท เหน การ สอง ชั้น
 จึง ทรง พระมหา กรุณา แก่ ราษฎร ไทย จีน ซึ่ง เป็น สัป เภกต์ ฝ่าย
 สยาม ที่ ต้อง ถูก หนัก น้า เพราะ การ เปลี่ยน แปลง ไป ดังนี้ จึง
 มี พระบรมราช ใองการ มาท พระบัณฑูร สุรสิงหนาท ให้ ตั้ง เป็น
 พระราช กำนตก ไว้สำหรับ ศาล ทั้ง ปวง ซึ่ง จะ ต้อง ชำ ระ ความ
 คนไทยคน สัป เภกต์ ต่าง ประเทศ สืบ ไป ดังนี้ ๕๑

๑ ข้อ ๑ ถ้าคน สัป เภกต์ เป็น โจทท พิอง กล่าว ไทย คน ไทย
 แต่ง ทนาย ให้ มา ว่า ความ ฝ่าย ไทย ซึ่ง เป็น จำ เลย ถึง ค่า ทา
 ๔๐๐ ไร่ ถ้า อยาก จะ แต่ง ทนาย ก็ ให้ แต่ง ได้ เพราะ ฝ่าย โจทท
 ก็ ค่า คัก กิษา ๔๐๐ ไร่ เหมือน กัน เว้น แต่ จำ เลย ที่ ต้อง ค่า
 ทา ว่า เป็น ผู้ ร้าย ใน ความ ฉกรรจ์ มหันต ไทย ที่ จะ ต้อง พิจารณา
 ตาม จาริก นคร มาด ๕๒

๑ ข้อ ๒ ทระลาการ ศาล ทั้ง ปวง จะ เรียก เงิน ค่า ธรรมเนียม
 เหม แต่ คน สัป เภกต์ ต่าง ประเทศ ผู้ แพ้ ผู้ ชนะ ไล่ มาก น้อย
 เท่า ใด ให้ เรียก แก่ คน ไทย ผู้ แพ้ ผู้ ชนะ เท่า กัน เรียก จาก คน
 สัป เภกต์ ต่าง ประเทศ ๕๓

๑ ข้อ ๓ กฎหมาย บัญ คัย เรื่อง แต่ง ทนาย แล ธรรมเนียม
 ศาล ซึ่ง เรียก ค่า ธรรมเนียม ความ มาแต่ เกิม นั้น อย่งไร นั้น

เล่ม ๖ ลักษณะ เหนือเรือใน ท้องน้ำ หน้า ๕๒๐

ไม่เลิก ดอน แต่เฉพาะให้ ใช้แค่คน ไทยที่ถือ กฎหมาย เดียวกัน
ทั้งโทษจำเลย ๖:

๑ พระราชกำหนดนี้ ตั้งวันเสาร์ เดือนแปด ๒๒
ห้าค่ำ ปีมะเสง ตรีศก คักราช ๑๒๔๖ เป็นวันที่ ๔๖๔๐
ในรัชกาลปัจจุบันนี้ ๖:

พระราชบัญญัติเพิ่มเติม กฎหมาย ท้องน้ำ

๑ กว้นเจ้าพระยาภาณุวงษ มหาโกษาธิบดี ที่พระคอง
เสนาบดี ว่าการต่างประเทศ รัชพระบรมราชโองการ
ไล่เกล้าไล่กรม่อม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
สั่งว่าเรือกลไฟ เรือใบแลเรือลูกค้า กรุงเทพมหานคร แกลงไป
ค้าขายเมืองต่างประเทศ แลเรือลูกค้าต่างประเทศ ที่เข้า
มาค้าขายณ กรุงเทพมหานคร แลหัวเมืองชายทะเลมากขึ้น
กว่าแต่ก่อน ดังที่เรือกลไฟเรือใบเดินไปมาทางทะเล ซึ่ง
เป็นพระราชอาณาเขตกรุงเทพมหานครนั้น โคนกันมีเหตุ
อันตรายต่าง ๆ ในทางทะเลแลในลำแม่น้ำ เป็นอันตราย
ความแก่กัน จะชำระคดีสินยาก เพราะกฎหมายสำหรับเรือ
กลไฟเรือใบเรือต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรือใหญ่จึงไม่มี จึงทรง
พระราชดำริว่าควรจะเป็นพระราชบัญญัติ เช่นข้อเพิ่มเติม
ในกฎหมาย ท้องน้ำขึ้นไว้ เมื่อมีอันตรายขึ้นจะได้คดีสิน

www.scribd.com

หน้า ๕๒๑ ลักษณะเกินไว้ในท้องถิ่น เล่ม ๖

โดยง่าย จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เรียบเรียงข้อ กฎหมาย
ตาม ขรรณเนียม กฎหมาย ที่ ใช้อยู่ใน ประเทศ ยุโรป ทั้ง กั้น จะ
ได้ ใ้ ใ้ กั้น กั้น ทั้ง ฝ่าย ไทย แล ฝ่าย ต่าง ประเทศ เปน กฎหมาย
๒๐ มาตรา ข้อ บังคับ สำหรับ กั้นไม่ให้ เวื่อ ที่ เหนือ ทลโคณกั้นได้
แล ข้อ บังคับ ถือ ท้าย เวื่อ ซึ่ง เหนือ ทล

๑ มาตรา ๑ ว่าใน ข้อ บังคับ ซึ่ง จะ กล่าว ไป นี้ ต้อง ถือ
ว่า เวื่อ กดไฟ ที่ ไม ได้ ใ้ จักร ใ้ แต้ ใบ แล่น ไป เปน เวื่อ ใบ ถ้า
เวื่อ กดไฟ ใ้ จักร จะ ใ้ ใบ ก้วย กี้ มิ ไค ใ้ ใบ กี้ ต้อง
ถือ ว่า เปน เวื่อ กดไฟ

๑ มาตรา ๒ ว่า ก้วย ไฟ โคม บังคับ ได้ ใ้ ไฟ ตาม ที่ มี ใน
ข้อ ๓ ข้อ ๔ ข้อ ๕ ข้อ ๖ ข้อ ๗ ข้อ ๘ ข้อ ๙
เท่า นี้ ทั้ง แต้ เวลา อาทิตย ตก จน ถึง เวลา อาทิตย ขึ้น เหนือ นิตย

๑ มาตรา ๓ ว่า ก้วย โคมไฟ สำหรับ เวื่อ กดไฟ เวื่อ
กดไฟ เมื่อ แลน ต้อง มี ไฟ คือ ๑ ที่ เสน่า ให้ มี โคมไฟ ศรี ชาว
มี แสง สว่าง เสมอ แฉวน ไว้ เช่น ที่ ให้ แสง สว่าง ไป ข้าง หน้า เวื่อ
แล สอง ข้าง เวื่อ ข้าง ละ ๕๐ วา ย่อ ยศ คือ ๑๐ ระยะ หว่าง
เขม สำหรับ เหนือ เวื่อ ทั้ง แต้ ทรง หน้า เวื่อ อ้อม ไป สอง ข้าง เวื่อ
แล เลข โยศจน ข้าง ท้าย สอง ย่อ ยศ แสง ไฟ นี้ ให้ เหน ได้ ใน
เวลา กลาง ค่ำ มีค แล ปราศ จาก แฉน หมอก ไค จึง ๕ ไมล์
๖ ข้าง หน้า เวื่อ ให้ มี โคมไฟ ศรี เขียว ให้ มี แสง สว่าง เสมอ

เล่ม ๒ ลักษณะเกินเรือในท้องน้ำ หน้า ๕๒๒

ส่องไป ใน ระหว่าง ๑๐ ปอยนค์ คือ ตั้ง แท่ ตรง หน้า เรือ อ้อม
ไป ข้าง ท้าย สอง ปอยนค์ ข้าง ขวา เรือ แสง ไฟ นั้น ให้ เห็น ได้ ใน
เวลา กลาง ค่ำ มีค ปราศจาก เมฆ หมอก โกลด ถึง ๒ ไมล์

๓ ข้าง ซ้าย เรือ ให้ มี โคม ไฟ ศรี แดง ให้ มี แสง ส่อง เสมอ
ส่องไป ใน ระหว่าง ๑๐ ปอยนค์ คือ ตั้ง แท่ ตรง หน้า เรือ อ้อม ไป
ข้าง ท้าย ๒ ปอยนค์ ข้าง ซ้าย เรือ นั้น แสง ไฟ ให้ เห็น ได้ ใน

เวลา กลาง ค่ำ แล ปราศจาก เมฆ หมอก โกลด ถึง ๒ ไมล์
๔ โคมไฟ เขียว แล ไฟ แดง นั้น ให้ มี กระจก บัง แสง ไฟ ข้าง
ใน แล กระจก นั้น ให้ ยื่น ไป ข้าง หน้า ไฟ ๓ ฟุต จะ ได้ กัน

มิ ให้ แสง ไฟ ข้าม หน้า เรือ ได้ จะ

๐ มาตรา ๔ ว่า ด้วย ไฟ สำหรับ เรือ ลาก เรือ กลไฟ เมื่อ ลาก
เรือ อื่น ให้ มี ไฟ ที่ เสา หน้า ๒ ดวง กับ ไฟ ศรี แดง ศรี เขียว
จะ ได้ เป็น ที่ สงเกต ผิด กับ เรือ กลไฟ ที่ ไม่ ได้ ลาก เรือ อื่น

แล ไฟ ที่ เสา หน้า ๒ ดวง นั้น ให้ เหมือน กับ ไฟ ที่ เสา หน้า
เรือ กลไฟ อื่น ๆ จะ

๐ มาตรา ๕ ว่า ไฟ สำหรับ เรือ โย เมื่อ กำลัง ไซ้ โย แล น อยู่
ๆ มี เรือ กลไฟ ลาก ไป ให้ ไซ้ ไฟ เหมือน เรือ กลไฟ ที่ กำลัง เกิด
เว้น แท่ ไฟ ที่ เสา หน้า ห้าม มิ ให้ ไซ้ เป็น อันขาด จะ

๐ มาตรา ๖ ว่า ด้วย โคมไฟ สำหรับ เรือ ย่อม ถ้า เรือ
ย่อม ๆ ถูก พายุ คัด ล้ม ถม มาก จะ ทัก ไฟ เขียว ไฟ แดง ที่ ข้าง เรือ

ไม่ ใค้ ใค้เอา ไฟ เชื่อว ไฟ แกง นั้น เข้า ใว้ที่ คาก ฟ้ำ ข้าง ขวา ข้าง ซ้าย
ตาม ที่ จะ ใค้ ทียบ ขึ้น ใช้ ใค้ โคย เรื่อ ถ้า เวื่อ อื่น แถ่น โกล้ เข้า มา
ก็ ใค้ สำ แกง ไฟ นั้น ใค้ เวื่อ อื่น เเทน ใน ท้น ที่ จะ มี ใค้ โคณ กณ แถ
ออย่า ใค้ แสง ไฟ เชื่อว ส่อง ใไป ข้าง ซ้าย เวื่อ ออย่า ใค้ แสง ไฟ แกง
ส่อง ใไป ขวา เวื่อ แถ โคม สำหรัย ไฟ แกง ไฟ เชื่อว ที่ ใช้ ใน เวื่อ
ย๋อม นั้น ใค้ ทา สั เเทม อณ แสง ไฟ แถ ใค้ มี ของ สำหรัย ยง แสง
ไฟ กัวย ตาม สมควร จึง จะ ใช้ ใค้ โคย สควก แ่น ๕๖

● มาตรา ๗ ว่า กัวย ไฟ สำหรัย เวื่อ ทอด สมอ เวื่อ .กล ไฟ
แถ เวื่อ ใโย เมื่อ ทอด สมอ อยู่ ใน ที่ สำหรัย ทอด เวื่อ ใค้ รุก โคม กลม
มี ไฟ ศรี ขาว แขนว ใว้ ใน ที่ เเทน ใค้ ชัก สูง จาก คาก ฟ้ำ เวื่อ กง
แถ ๒๐ ฟุค ลง มา โคมนั้น ใค้ กลม โคย กว้าง ๘ นิ้ว ฟุค
แถ ใค้ มี แสง สว่าง เสมอ เเทน ใค้ โคย รอย ใน ทาง โกล ไมล์ ๑ ๕๗

○ มาตรา ๘ ว่า กัวย ไฟ สำหรัย เวื่อ นำ ร่อง เวื่อ นำ ร่อง
ที่ ใช้ ใโย ต้ำม มี ใค้ มี ไฟ เเทม อณ เวื่อ ใโย อื่น แถ ใค้ มี ไฟ ศรี
ขาว ที่ เสา หน้า มี แสง สว่าง เเทน ใค้ โคย รอย แถ ใค้ มี ไฟ แสง สว่าง
วาย ขึ้น ๑๕ มินิต ทน ทน หนึ่ง เสมอ ใไป ๕๘

○ มาตรา ๙ ว่า กัวย ไฟ สำหรัย เวื่อ ทา ปลา แถ เวื่อ เล็ก
เวื่อ ไม่ มี คาก ฟ้ำ ทา ปลา แถ เวื่อ อื่น ๆ ที่ ไม่ มี คาก ฟ้ำ ไม่ ท้อง ใช้
ไฟ แกง ฤา ไฟ เชื่อว ที่ ส่อง ข้าง เวื่อ เเทม อณ เวื่อ โหญ่ แถ ใค้ มี
โคม ไฟ แกง ชัก ทน หนึ่ง ไฟ เชื่อว ชัก ทน หนึ่ง ถ้า เวื่อ อื่น โกล้ เข้า มา

ให้ชู โคม ขึ้นให้เรืออื่นเห็นในที่นี้ แล ให้แสงไฟเขี้ยวส่อง
 ไปข้างซ้ายเรือ อย่าให้แสงไฟแดงส่องไปข้างขวาเรือได้เป็น
 อันชาก เรือหาปลาแลเรืออื่นๆ ที่ทอดสมออยู่ๆ จอดจับปลา
 ให้มีไฟศรวิ ขาวสว่าง แต่เรือหาปลาแลเรือเล็กอื่นๆ เห็นสม
 กวจะใช้ไฟวายก็ได้ใช้ไฟที่ไม่ห้าม

ข้อบังคับให้ทำสำคัญเมื่อเวลาหมอกลงมาก

๑ มาตรา ๑๐ ว่าถ้าในเวลากลางวัน .ๆ กลางคืนมี
 หมอกลงมากให้ใช้สิ่งสำคัญเช่นจะ ว่าต่อไป ให้มีเสียง
 กิ่ง ๕ นาทีคนหนึ่งเสมอไป ๑ เรือกลไฟกำลังแล่นอยู่ ให้
 มีหลอดข้างนำปล่องไฟสูงจากคากฟ้าถึง ๘ ฟุต แลต้อง
 เบ็ดหลอด ๕ นาทีคนหนึ่ง ๒ เรือใบถ้าใช้ใบแล่นไปใน
 เวลาที่มีหมอกให้เข้าชาววีเขาความ ๓ ถ้าเรือกลไฟแลเรือ
 ใบทอดสมออยู่ให้ทิ้งระฆัง

ข้อบังคับแล่นเรือถือท้ายเรือ

๑ มาตรา ๑๑ ว่าด้วยเรือใบแลเรือใบแล่นมาใกล้กัน
 ถ้าเรือใบแล่นไปดำหนึ่งแล่นมาดำหนึ่ง ทรงนำเรือทั้ง ๒ ฝ่าย
 เชนที่น่ากลัวว่าจะโดนกัน ให้ถือท้ายเรือ หลีกไปข้างขวา
 มือทั้งสอง ๒ ถ้า

๑ มาตรา ๑๒ ว่าด้วยเรือใบแล่นทับหน้าเรือใบ ถ้าเรือ
 ใบแล่นทับหน้าเรือใบดำอื่น เชนที่น่ากลัวว่าจะโดนกัน แลได้

หน้า ๕๒๕ ถักสอด เก็บ เวื่อใบทองน้ำ เล่ม ๒

ถมมา แต่ข้างขวา เวื่อดำหนึ่ง ข้างซ้าย เวื่อดำหนึ่ง ถ้าที่ ไก้ถม
มา แต่ข้างซ้าย เวื่อทอง หลีกให้พ้นทาง เวื่อ ที่ ไก้ถม มาแต่
ข้างขวา เวื่อ เว้น แต่เมื่อ เวื่อที่ ไก้ถม มาแต่ข้างซ้าย เวื่อ นั้น
แล้ว เสียดทวนถม แต่ เวื่อที่ ไก้ถม มาแต่ข้างขวา เวื่อ ตามถม
ถ้าเป็นดังนี้ ถ้าที่ แล้ว ตามถมทอง หลีกให้พ้นทาง ถ้า เวื่อ ใบ
สองดำนั้น ไก้ถม มาแต่ข้างเคียงกัน ถ้าดำหนึ่งตามถม ก็ให้
เวื่อที่ อยู่ต้น ถม หลีกให้ พ้นทาง เวื่อที่ อยู่ปลาย ถม ๖๖

๑ มาตรการ ๑๓ ว่าด้วย เวื่อกลไฟ แล้ว มา แต่คณณะ ทาง รย
กัน ถ้า เวื่อ กลไฟ ใช้จักร แล้ว มา ตรง หน้า เวื่อ โกลัจะ ถึง กัน เช่นที่
หน้า กลัวว่าจะ โคนกัน ให้ เวื่อ ทั้ง ๒ ดำถือ ท้าย หลีกไปข้าง
ขวามือ ของ ทน ทั้ง สอง ดำ ๖๗

๑ มาตรการ ๑๔ ว่าด้วย เวื่อ กลไฟ แล้ว ผ่าน หน้า กัน ถ้า เวื่อ
กลไฟ ใช้จักร ๖ ถ้า แล้ว ผ่าน หน้า กัน เช่นที่ หน้า กลัวว่าจะ โคนกัน
ให้ เวื่อ ที่ เหนือ อีก ดำหนึ่ง อยู่ข้าง ขวามือ นั้น หลีก ให้ พ้นทาง ๖๘

๑ มาตรการ ๑๕ ว่าด้วย เวื่อ กลไฟ แต่ เวื่อใบ ถ้า เวื่อ ใช้ ใบ
ดำหนึ่ง เวื่อ กลไฟ ใช้จักร ดำหนึ่ง แล้ว มา โกลัเคียง กลัวจะ
โคนกัน ให้ เวื่อ กลไฟ หลีกให้ พ้นทาง เวื่อใบ ๖๙

๑ มาตรการ ๑๖ ว่า เวื่อ กลไฟ ต้อง รอ จักร ถ้า เวื่อ กลไฟ
ใช้จักร แล้ว โกลั เวื่อดำอื่น เข้าไป กลัวว่าจะ โคน กัน ให้ เวื่อ
กลไฟ รอ จักร ถ้าควร จะ หยุด จักร กลับ จักร ก็ ให้ หยุด จักร

กลับจักร ตามที่สมควร ถ้ามีหมอก ให้เวือกลไฟรอจักร
เกินให้ซ้ำ ๖

๑ มาตรา ๑๓ ว่าด้วย เวือแล่น ทนเวือลำขึ้น ถ้าเวือลำ
ใดแล่นตามท่น เวือลำขึ้นเข้า ก็ให้เวือลำหลังหลีกให้พ้น
ทางเวือลำหน้า ๖

๑ มาตรา ๑๔ ว่าความในข้อ ๑๒ ข้อ ๑๔ ข้อ
๑๕ ข้อ ๑๗ ที่ว่าเมื่อเวือ ๖ ลำแล่นมาใกล้กัน ให้เวือลำ
หนึ่งนั้น หลีกให้พ้นทาง บังคับให้เวือ อีกลำหนึ่งนั้น แล่นตรง
ตาม รอย ของ ทวน เว้นแต่ มีเหตุ ตาม ซึ่ง จะ ถัดไป ช้างหน้า นั้น
เห็น ชัด ว่า จะ หลีกให้พ้น ทางเวือ ที่ มา ก็ หลีก บ้าง จึง โคน กัน ๖

๑ อื่น เวือ กลไฟ ถ้าหันหัวเวือไปแต่หน้าก็พอเป็นที่สังเกต
ว่าจะ หลีก ทาง แต่ เวือ ใบ เมื่ จะ ก้าว รอยใหม่ ให้ ชัด เย โย ยิบ
ถ้า จะ ถัด แล่น ตาม ลม ให้ ชัด เย โย ยิบ เคา เสา กั้น ให้ ชัด เย ลม แล
รวม ใบ ล่าง เสา ท้าย เมื่อ เวือ แล่น สวม ก้น ไป มา ถ้า ให้ ไฟ แสง
เวือ ไป อยู่ ช้าง ไฟ แสง เวือ มา ถ้า ไฟ เชี่ยว เวือ ไป อยู่ ช้าง ไฟ
เชี่ยว เวือ มาก จะ ไม่ โคน กัน ได้ ซึ่ง เวือ โคน กัน ก็ เป็น เพราะ คน
คุม หัวเวือ ไม่ดี ถ้า เพราะ ไม่ ได้ ลำ แสง ไฟ เวือ จึง โคน กัน โดย มาก
อีก ประการ หนึ่ง เพราะ คน เกิน เวือ มัก จะ ถือ ว่า ถ้า หลีก ไป ช้าง
ขวา มือ ไม่มี ผิด แต่ ซึ่ง เหนือ นี้ เพราะ ไร เชี่ยว โย ชัด เย บังคับ
อีก ประการ หนึ่ง เมื่อ มัก จะ โคน กัน เพราะ คน คุม เวือ ไม่ เชี่ยว โย

ไม่ ประพฤติตามข้อบังคับ ข้อ บังคับ นี้ก็ เวียบร้อย ชัก ก็ แต่
 อยาง คน ไม่ ตรีภ ทรอง ใ้ เข้าใจ แล เมื่อ ควร จะ ทำ ตาม ก็ ไม่ ทำ
 ผู้ ที่ เวียบ เวียง ทั้ง แ่่ง ข้อ บังคับ ไม่ มี อำนาจ ที่ จะ กระทำ ใ้ คน
 มัด ง่าย เปน คน ละ เอียด ฎา ใ้ คน ชี้ ชลาศ กลั๊ เปน กลั๊
 ฎา ใ้ คน โง่ กลั๊ เปน คน ฉลาด ฎา คน ชี้ เขา ใ้ กลั๊ เปน ไม่
 มัว นอน ถึง จะ ทำ ข้อ บังคับ ใ้ ก็ สัก เพียง ไร ก็ จะ ไม่ ถิ่น เวื่อ
 โทณ ถิ่น ไ้ เพราะ ความ เพิก เลย แล ความ มัด ง่าย ของ ผู้ ที่
 เกิน เวื่อ

๑ กฎหมาย พระราชบัญญัติ นี้ ไ้ ที่ พิมพ์ เปน อักษร ไทย
 อักษร อังกฤษ ร้อย วิกถัน อักษร อังกฤษ เปน คำ แแปล ประภาค
 มา ไ้ ทราบ ทั้ง ถิ่น เมื่อ การ ต่อ ไป ช้าง นามี ความ เกียว ช้อง ชัน อิก
 นอก จาก ข้อ กฎหมาย นี้ ประการ ไ้ ก็ จะ ทั้ง กฎหมาย เพิ่ม เต็ม
 ต่อ ไป นั้น ไ้ ขำ ราชการ ฝ่าย ทหาร พล เวื่อ แล ผู้ สำ เร็ว ราชการ
 เมือง เอก เมือง โท เมือง ตรี เมือง จัตวา ปาก ไ้ ฝ่าย เสน็อ
 แล เปน เวื่อ ราชการ ฎา เวื่อ ลูก ค้า ใน ประเทศ แล เวื่อ ลูก ค้า
 ต่าง ประเทศ ทุก ภาษา ซึ่ง แ่่ง เวื่อ ไป มา ค้า ขาย ตาม ทล ฝ้าย
 ควัน คก ควัน ออก ใ้ ถิ่น ถิ่น นาย เวื่อ ใน ราชการ แล เวื่อ ลูก ค้า
 ที่ ไป มา ใน พระราช อาณา เขต รุง เทพมหานคร ทราบ ทั้ง ถิ่น
 ไ้ ประพฤติ ตาม ข้อ กฎหมาย พระราชบัญญัติ นี้ ึ่ง ทุก ประการ
 ประภาค มา ณ วัน อังคาร เก็ชณ เก้า แรม สิบสาม ค่ำ

จุลศักราช ๑๒๔๓ ปีมะเสง ทวิศก

ว่าด้วยรูปแผนซึ่งทำไว้เป็นที่ชี้แจงด้วยไฟเรือเกินทะเล
 แด่ให้รคนชุกว่า เหนไฟเรือแล้วอย่างไรจึงรู้ว่า เรือที่มีไฟ
 อยู่ไหนแล่นไปทางไหน รูปที่ ๑ ว่าด้วยแผนทั้งไฟเขียวไฟแดง
 ในแผนนั้นมีรูปเรือๆ ลำหนึ่งมีเลข ๑ ลำที่ ๑ เหนไฟเขียว
 แด่ไฟแดงตรงหน้าเรือ จึงรู้ว่า มีเรือแล่นมาตรงหน้าเรือ
 เช่นเรือในแผนที่มีเลข ๒ ถ้าเหนไฟสีขาว อยู่ข้างบนไฟเขียว
 ไฟแดง อีกดวงหนึ่ง จึงรู้ว่า เรือที่มีเลข ๒ นั้นเป็นเรือไฟ
 รูปที่ ๒ ว่าด้วยเรือทะเลแต่ไฟแดงถ้าเรือมีเลข ๑ เหนไฟ
 แดงอยู่ข้างหน้าเรือ ก็รู้ว่าเรือมีเลข ๓ แล่นสวนมาข้าง
 ซ้ายมือ ฤๅแล่นเรือมาแต่ข้างขวา ตกข้ามไปของซ้ายก็ใน
 รูปที่ ๓ เรือมีเลข ๔ สามลำแล่นกันหน้าเรือไป ถ้าเหน
 ไฟขาวอยู่ข้างบนไฟแดง ก็รู้ว่าเรือที่มานั้นเป็นเรือกลไฟ
 รูปที่ ๔ ว่าด้วยเรือทะเลแต่ไฟเขียว ถ้าเรือมีเลข ๑ เหน
 ไฟเขียวอยู่ข้างหน้าเรือ ก็รู้ว่าเรือแล่นสวนมาข้างขวามือ
 เสมือนลำที่มีเลข ๔ ฤๅแล่นมาแต่ข้างซ้ายมือ จะแล่นผ่าน
 หน้ามาเรือไปข้างขวา เช่นรูปที่ ๕ เรือมีเลข ๖ สามลำ
 แล่นสวนหน้าเรือไปข้างขวามือ ถ้าเหนไฟขาวอยู่ข้างบน

Digitized by Google

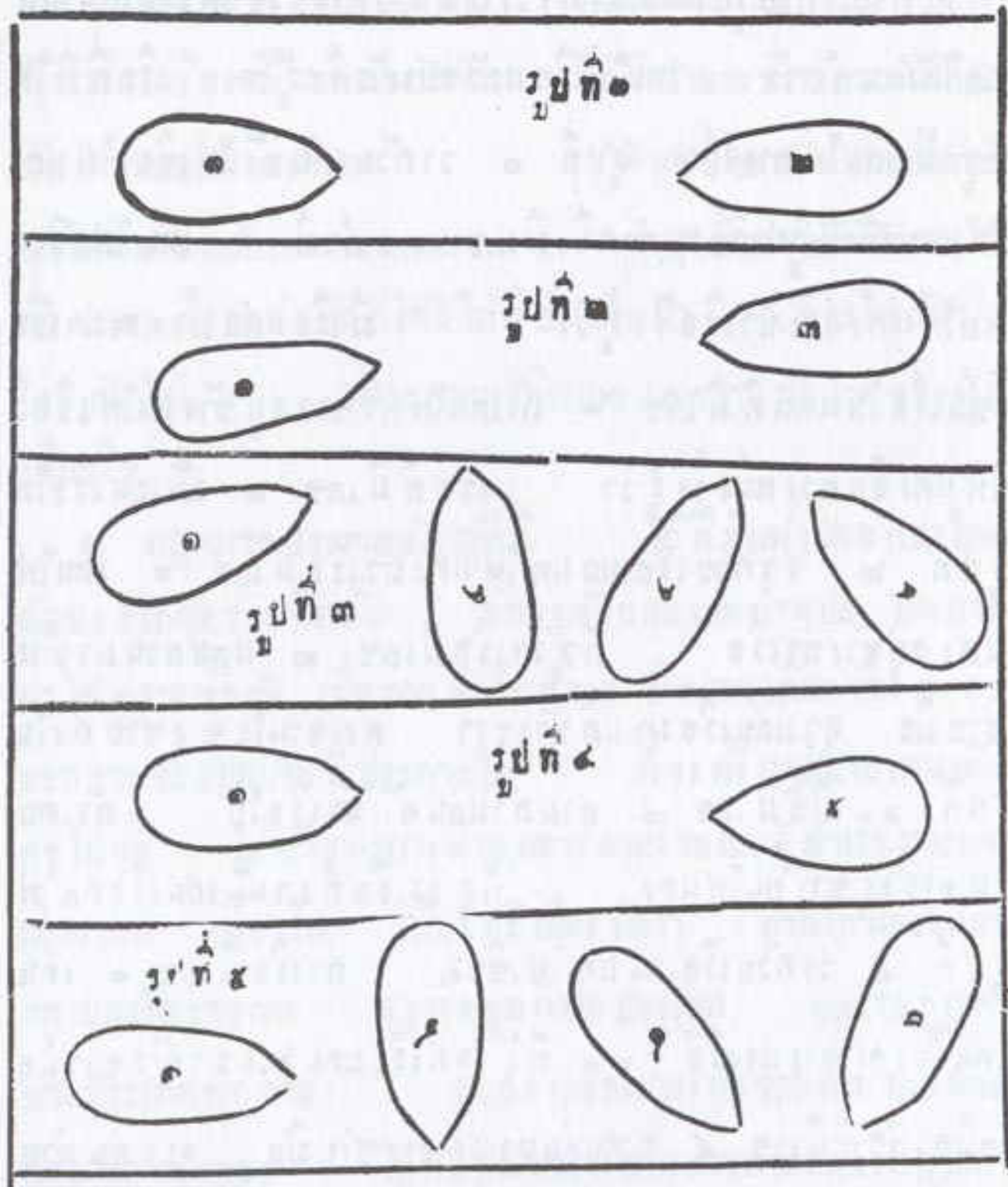
หน้า ๕๒๔
ไฟ เขียวด้วย

ลักษณะ เกิด เวื่อในท้อง หน้า

เล่ม ๒

ก็รู้ว่าเวื่อ ที่แก่น มานี้ เป็น เวื่อ กลไฟ

ฯ

ประกาศว่าด้วยการชำระความพิพาท

มี พระบรมราชโองการ ดำรัสฯ ให้ชำระความ
แก่พระบรมวงศานุวงศ์
ข้าราชบริพารของ ขุนพระบาทฯ

ผู้น้อย แล ขันคา ทวย ราษฎรใน พระ ราช อาณา เขต ร กษ ทั้ง
 นานา ประเทศ ที่ เข้า มาค้า ขายใน กรุง สยามให้ทราบทั่วกัน ว่า
 ทำน เสนา ขกั ไค่ ปุกฤษาพร้อม กนั เหนว่า การ ข้าราชการ ซึ่ง เปน
 ความ เปรียบเทีซบ เปน กระทบรวง อ่า เกอ นั้น ใน ทุกวันนี้ แยก
 ข้าย กนั หลาย คาล หลาย แตง นัถ ทา ถูก ต้อง ตาม พระราช ก้าหนด
 กฎหมายเกิม ที่ แข้ง เปน อ่า เกอ กอง ทร: เวณ ซ้าย ขวา ก็อ อ่า เกอ
 ฝั้ง ทวันตก แล ทวัน ออก ฝั้ง ไม่ จึง เปน ที่ ลำยาก แก่ อาณา ปร: ชา
 ราษฎร ทั้งยวง มาก ควร จะ จัก ให้ ถูก ต้อง ตาม แขนย อ้อย่าง
 ที่ มี มาใน โยธาณ ราช ปร: เพลนี้ อัน มี ใน พระราช ก้าหนด กฎหมาย
 ฝั้ง แล้ว

๑ จึง ทรง พระมหา กรุณา ไปรทเกล้าฯ สั่งว่า ศาล อ่า เกอ
 กอง ทร: เวณ ซวา ฝั้ง ทวัน ออก ซึ่ง ไค่ บังคัษ บัญชา อ่า เกอ
 ไปลิศ รัถยา ภาย นอก ก้าแพง พระ นคร แห้ง หนึ่ง ศาล ทหารไปลิศ
 ซึ่ง ไค่ ข้าราชการไปลิศ ภาย ใน ก้าแพง พระ นคร แห้ง หนึ่ง กษ
 ศาล อ่า เกอ จีน ซึ่ง ไค่ บังคัษ บัญชา อ่า เกอ ผู้รัถยาพวกจีน แห้ง หนึ่ง
 ฝั้ง ให้รวม ว่า ความ กนั ใน ศาล แต้ง เกียวกนั ให้เจ้าพนักงาน
 ทั้ง สตาม กรม ฝั้ง มา ประชุม พร้อม กนั บังคัษ บัญชา ราชการ
 ใน แห้ง เกียว ให้พระเจ้าน้องยาเจอ กรม ฝั้ง ภู: เรศ ข้างรค
 ศักก็ ก้ากษ ทั่ว ไป ถ้า ราชการ อันใด ชัก ช้อง ชัน เจ้าพนักงาน
 กรม ฝั้ง ะ บังคัษ บัญชา ไปมี เก้า จาก คลอก โยช พระราช

ถ้าคนกฏหมายแล้ว ก็ให้ตั้งศาลา พระเจ้านั่งยาวระดม
 หมั้นภูวเรศ ขำรงค์ศักดิ์ ทรงตัดสินให้ชอบด้วยราชการ ตาม
 พระราชบัญญัติทุกประการ

ประกาศมาแต่วันศุกร์ เกือบสิบ แรมค่ำหนึ่งปีระสงขล
 ศักราช ๑๒๔๓ เป็นวันที่ ๔๖๕๐ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศว่าด้วยไปรกเกล้า ไทข้าหลวงออกเงินสวน

๑ กว๊าย พระยาราชภักดิ์ รับพระบรมราชโองการให้เกล้า
 ทรงพระกรุณาไปรกเกล้า สั่งว่า ซึ่งเจ้าของสวนพวกนี้ทำ
 ขยายขึ้น ต้นผลไม้เข้าในอกร มารับต่อ เจ้าพนักงานหอรัษฎ
 กว๊ายพ้อมด้วย เมื่อปีเถาะ เอกศก ศักราช ๑๒๔๑ หน้าเหนือมาก
 หลาก มาท่อมต้นผลไม้ในสวนของ ผู้มีชื่อเจ้าของสวน แขวง
 กรุงเทพ แลเมืองนนทบุรี เมืองประทุมธานี ทายเสียเป็น
 อันมากนั้น ทรงพระราชดำริห์พร้อมด้วย ท่านเสนาบดีว่า เมื่อ
 ปีระสงขล หน้าเหนือมาก หลาก มาท่อม ต้นผลไม้ในสวนของ
 ชาวสวน ทายเสียมาก ก็ไปรกเกล้า ให้แต่งตั้งให้ข้าหลวง
 ๔ นาย ออกตรวจนับ ต้นผลไม้ของ ชาวสวนที่หน้าท่อม ทาย
 ซึ่งเจ้าของสวน ทำเรื่องรวบรวมขึ้นไว้ ต่อเจ้าพนักงานพระ
 คตังมหาสมณิก ต่อโหมตลกเงินอากรฯ ค่าต้นไม้ที่หน้าท่อม ทาย
 จำนวน มีวอก รัตนวอก พระราชทานให้แก่เจ้าของสวน ครั้งหนึ่ง

แล้ว ครั้งนี้ จะ ทรง พระ กรุณา ปรก เกด้า ให้แต่ง ข้า หลวง
ออก ตรวจ น้บ คั้น ผลไม้ ใน สนวน ของ ชาว สนวน ตาม เรื่อง รวาท ที่
มาร้อง ต่อ เจ้า พนักงาน ตัก เจ๊ อากกร พระ ราชทานให้ แล แต่ง
ข้า หลวง ออก รวาท วัค น้บ สนวน จำนวน ทั้ง เดิม ที่ ทาย ใน จำนวน
น้บ สนวน ตัก เจ๊ ก็ ปรน ปรน น้บ จนวน จะ สนวน น้บ สนวน แล อีก
ประการ หนึ่ง ทั้ง แต่ พระ บาท สมเด็จ พระ รุทธธ เกด้า เจ้า อยู่ หัว
ผู้ ทรง พระ รุทธธ อกรรม อนัน มาหา ประเสริฐ ได้ เสก ภา เกล็ง ฤดี ยราช
สรวก บรมราชา ภิเศก ครบ ครอ สยาม อาณา จักร มา ถึง
ปีที่ ๑๕ แล ให้ ทรง ภา ข้าง รุง พระ ราช อาณา เขต ให้ ได้ ความ
เกษม สุข วัฒนา การ บ้าน เมือง แล การ ก้า ขาบ ที่ เจวิญ บริบูรณ์
ขึ้น ราษฎร ได้ ไลน์ สร้าง ที่ ทำ เป็น สนวน เกาะ ปลูก คั้น ผลไม้ ขึ้น
อีก ก็มี เช่น อนัน มาก เช่น การ อนัน ครอบ ที่ จะ ให้ แต่ง ข้า หลวง ใหญ่
ออก เกิน สนวน น้บ คั้น ผลไม้ ของ ชาว สนวน ทุก แขวง ทุก อำเภอ
ทั้ง ใน กรุง แล หัว เมือง ใน น้บ เมื่บ จัก วาศก ให้ สัน เจริง ทำ
นำ โฉม ตใหม่ ให้ แก่ เจ้า ของ สนวน ตาม โข รวด ราช ประ เภดิ
มา แต่ ก่อน ให้ เสรี แต่ ใน ครั้ง เกียว จึง ปรก เกด้า ให้ พระ ยา
ภานกร วงษ วรรณ ราชา น้บ ฤปรัก น สรวี วิ เคา ซิด แล เคา น้บ ซิต ลอร
ออฟ สเตก จาง รวาท มา ตัก เล็ก เป็น แม่ กของ ข้า หลวง ใหญ่ ซึ่ง
จะ ออก เกิน รวาท วัค สนวน ใน จำนวน น้บ เมื่บ จัก วาศก จึง ปรก
เกด้า ให้ ประภาค แก่ เจ้า พนักงาน กรม พระ กตัง สนวน ใน นอก บ

Digitized by srujanika@gmail.com

นาย รวง แดงเจ้าของสวนใหญ่ที่กรุงเทพฯ ในชั้นเมื่อจักรวรรดิ
 การสมโภชพระนครขึ้นจวบ ๑๐๐ ปีแล้ว จะทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แต่งข้าหลวงใหญ่ ออกเก็บรางวัล
 สวนทำน้ำ โฉนดเปลี่ยนให้ใหม่นี้ ได้เจ้าของสวนชำระเงิน
 ค่าอากรที่ค้างเก่าให้แก่ นาย รวง ให้ นาย รวง นำเงินค่าอากร
 ส่งพระยาไชยสุรินทร์ฯ นำเงินส่งเจ้าพนักงานพระคลังมหา
 สมบัติ ให้เสร็จแต่ในชั้นเสด็จเสด็จนี้ ย้ำให้เกี่ยวค้ำกับ
 เจ้าของสวนอยู่ได้ แล้วให้นาย รวง ทำบัญชีตารางสวนทุก
 แขวงทุกอำเภอ ที่มีตัวเจ้าของสวนอยู่เท่านั้น ที่เจ้าของ
 สวนอพยพทิ้งสวนเสียเท่านั้น สวนที่เจ้าของสวนมีโฉนดเท่า
 นั้น สวนที่มีโฉนดเจ้าของสวนไม่รับไปเท่านั้น สวนที่ขึ้น
 รัชกาลทุกพระอารามเท่านั้น สวนที่พระราชทานยกเงินอากรให้
 เท่านั้น มาขึ้นต่อแม่กองฯ จะให้สอบสวนบัญชีพระคลัง
 มหาสมบัติ ให้ถูกต้องกันแต่ในเดือน ๔ ขึ้นเสด็จวัดศกให้เสร็จ
 หนึ่ง การที่จะเก็บสวนครั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้ยกเลิกจำนวนไม้ โทษที่เจ้าของสวนตกพัน ในระหว่าง
 หมายประกาศห้ามแล้ว เมื่อข้าหลวงออกสำรวจสวนพบปะ
 ทอไม้ที่ตกนั้น ก็ปรับเจ้าของสวนเป็นไม้โทษสักหลังโฉนด
 ไว้ เว้นอากรหนึ่งหนึ่ง เช่น สามต้น ตามหมายประกาศเมื่อ
 มีจดออกนั้น ให้ นาย รวง เม้าร้องให้เจ้าของสวนทราบทั่ว

๑๖๖๔
 ๑๖๖๕
 ๑๖๖๖
 ๑๖๖๗
 ๑๖๖๘
 ๑๖๖๙
 ๑๖๗๐
 ๑๖๗๑
 ๑๖๗๒
 ๑๖๗๓
 ๑๖๗๔
 ๑๖๗๕
 ๑๖๗๖
 ๑๖๗๗
 ๑๖๗๘
 ๑๖๗๙
 ๑๖๘๐
 ๑๖๘๑
 ๑๖๘๒
 ๑๖๘๓
 ๑๖๘๔
 ๑๖๘๕
 ๑๖๘๖
 ๑๖๘๗
 ๑๖๘๘
 ๑๖๘๙
 ๑๖๙๐
 ๑๖๙๑
 ๑๖๙๒
 ๑๖๙๓
 ๑๖๙๔
 ๑๖๙๕
 ๑๖๙๖
 ๑๖๙๗
 ๑๖๙๘
 ๑๖๙๙
 ๑๗๐๐

กัน ว่า เมื่อ ต้นผลไม้ถึง โตเต็มที่ จะ ไม่เป็นประโยชน์ จะ ตก
พื้น เสีย ก็ ได้ ไม่เป็น การ ต้อง ทำตาม เหมื่อน แต่เดิม มา แต่ ห้าม
ไม่ให้ เจ้าของ สวน ทั้ง เป็น ไม้ โคก ไม้ โกรน ไม้ เชน ชาย เป็น

อัน ชาติ ที่ เกียว แล ครั้ง นี้ ทรง พระกรุณา ไป รุกเกล้าฯ ให้
ข้า หลวง ออก เค้น รวง วัลกลึง เส้น เชื้อ ถัก ไม้ ต้น ผลไม้ ให้ ใ้ ขาดู ฐิ
ชุก เจน แม่ นอน โกล่ ความ จริง เสมอ เข้า จึง ใ้ นาย รวง เม้า

ร้อง ให้ เจ้าของ สวน ทำ ขาดู ฐิ ต้น ผลไม้ มี เข้า อากว ซึ่ง มี อยู่
ใน สวน ตาม โฉนด เกิน แล เภาะ ปู กขึ้น ไ้ ม่นอก จาก หน้า โฉนด
อีก เท่า นั้น แล วัล ที่ สวน กว้าง ยาว เท่า นั้น ทิศ เหนือ เคียง

ที่ นั้น ทิศ ไ้ เคียง ที่ นั้น ต้น สวน ฤท ที่ นั้น ปลาย สวน ฤท
ที่ นั้น ทำ ขาดู ฐิ ไ้ ลเคียง กับ หน้า โฉนด ให้ นาย รวง ทำ มา ขึ้น
แม่ กอ กิ่ง แต่ วัล เกิน สาม ชั้ว ทำ หนึ่ง ปีมแสง ตริศก ไป

ให้ ทราบ วัล เลียบ ชัน หนึ่ง ก่อ น ให้ แม่ กอ ง ตระ วะ สด เข ใ้ รุก ตั้ง
แ่ง ศึก ตริศ โฉนด กิ่ง ให้ เจ้า ของ สวน ไป วัล กว วัล แต่ ขาดู ฐิ
ต้น ผลไม้ ที่ เจ ของ สวน ขึ้น นั้น ให้ มี ทาน ยอน วัล ว่า เจ้า ของ สวน

ให้ ทราบ วัล ถูก ต้อง แล วัล ให้ แม่ กอ กิ่ง ขาดู ฐิ จำนวน ต้น ผลไม้
ที่ ขึ้น วัล แล วัล ประทับ ตรา ใน ใบ ขึ้น ให้ เจ้า ของ สวน ไป เมื่อ
ข้า หลวง ออก รัง วัล ทระ วะ สด เข กับ ต้น ผลไม้ สด เข กับ ขาดู ฐิ ที่

ขึ้น วัล จาก จำนวน ต้น ผลไม้ ที่ ขึ้น วัล เท่า ไ้ ก็ ให้ ปรัช เภา ไม้
ที่ หลุด จำนวน เปด ไม้ วัล ลัก หลวง โฉนด เว้น ถ นากว วัล หนึ่ง

หน้า ๕๓๕ ถกยณ ศักกีกิมาพระองค์เจ้าตั้ง เด่ม ๖

เช่นสามต้น ถ้าเจ้าของสวน ไม่มีโดนคม่าขึ้นด้วยเหตุต่าง ๆ

คือ โดนคม่า ไป ตก อยู่ กลาง กระจาการ จำนำ ไว้ ทาย ปลูกถิน

ไฟไม่ ไชร ตก ค้าง บัง ไม่ ไร่ ไร่ ไป แจก ถิน ไร่ ให้ แม่ กอง

ชำระ ทัศน ให้ ไร่ ความ ไร่ ให้ ไร่ ไร่ เลียบ ก่อน เวลา ที่ ไร่ ไร่

ออก เติม ไร่ ไร่ ถ้า เจ้า ของ สวน ไม่ ทำ มา ไร่ ไร่ แด่ หน้า หน้า โดนคม่า

ไร่ ไร่ ใน ไร่ ไร่ ตาม ไร่ ไร่ นี้ ถึง ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ออก เติม ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ให้ ไร่ ไร่ เป็น สวน

อพย ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ให้ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ของ ไร่ ไร่ ถ้า มี ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

พระราชบัญญัติศักกีกิมาพระองค์เจ้าตั้ง

๑ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อมสั่งว่า
ทรงยอมเจ้าซึ่งโปรดฯ ให้เลี้ยงตามคณะศ จึงแนพระองค์เจ้านี้
ให้ทรงศักดินา ๓๐๐ เป็นพระราชาธิบดีโปรดเกล้าฯ จึงขึ้นมี
ประกาศพระราชกฤษฎีกา ให้เห็นแก่พระสงฆ์ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่
กักราช ๑๕๔๓ พระศรีสุทนต์โฆฬารุ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ไร่

เล่ม ๒ ลักษณะ เลิกกฎหมายว่าด้วยทษนาชคาบเกี่ยว หน้า ๔๓๒

พระราชบัญญัติ ให้เลิกกฎหมาย

ลักษณะเบ็ดเสร็จ ๑๑ ข้อว่าด้วยที่ชญาบคาบเกี่ยว

● ศุภมัสสุ จุลศักราช ๑๒๔๖ พานร สังกษะ ระ วิศาชมาศ
 กาศิษัณษา จากุทสิทิติสุกรวาร ปรีเฉทกาล กำหนด พระบาท
 สมเด็จพระ ปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ มหิตนทรเทพ มหามงกุฎ
 บุษยรัตนราชรังษี วรุตพงษ์ บริพัตร วรชิต ทิยราช นิกโรคม
 จาตุรนต์บรม มหาจักรพรรดิราช สังภาษ บรมขรรหมิศมหาราช
 อีราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จออก
 ณพระที่นั่งจักรภิรมศาปราสาท บรมราชพิมารโทยสถาน บวรพา
 นิ मुखพระบรมราชวงษานุวงษ แลเสวกามาตย ข้าทูลลอองธุลี
 พระบาท ผู้ใหญ่ ผู้น้อย เฝ้าเบื้องบาทขงกษมาศ โทยดำกัษ
 พระเจ้าน้องยาเชอกรมหมื่นศิริ อชสังภาษ นำฎีกาของ นายภา
 สังกัก ขึ้น ในหลองพิพิชณรงค กอง ล่วยเงิน ขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย
 ใจความ ในฎีกาของ นายภาว่า เเคิมอำแดง นกผู้พี่ ไร่ ความให้
 นายภาผู้ น้อง พี่อง กล่าวโทษ นาย เข้มมัว อำแดง บัอมภรรยา
 นาย ทิมมัวอำแดง สีนภรรยา ว่านาย เข้มมัว อำแดง บัอม
 ภรรยาทำนาขนาบนาของ ชุนภักดี มัวอำแดง นกภรรยา เกิด
 อชชก เหตุชุนภักดี มัวอำแดงนก กัษบุตรอำแดงนก ตาย กัษ
 กระบือ ของ อำแดงนก ถ่มสอง กระบือ อำแดงนก จึงไร่ ความ ให้
 นายภา ผู้ น้อง พี่อง กล่าวโทษ นาย เข้มมัว อำแดง บัอม นาย ทิม

Digitized by Google

หน้า ๕๓๗ ลักษณะ เล็ก กฎหมาย ว่าด้วย ที่ชานคาย เกี่ยว เฒ่า ๒
 คำแดงสิน ว่า นาย เข็มม คำแดงม้อม นาย ทิม คำแดงสิน ทำ หา
 ชานคาย เกี่ยว ที่ นา ของ คำแดงนั้ ชุม ภักดิ์ ฝั่ลัษ บุตร
 คำแดงนั้ จึงตาย เพราะ ต้อง เสียด จึง ไร้วัย ที่ชาน ทระลาการ
 ถ่วง ประ วิง คก็ ไร่ เนิน ซ้ำ ไป นายภา จึง ไร้วัย ทำเรื่อง ราวฎีกา
 ทูลเกล้า ฯ ถวายพระ มาน สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว ทรง พระราช คำวิติ
 ว่า การ เวียง คือ อู มาทวั จัน ไร้วัย ที่ ชานคาย เกี่ยว กันนี้ ไม่ เป็น
 การ สำคัญอะไรนั้ คุ เปน บ้าน เมือง นัย ถึง ฝั่ สาง เร็ว แรง ไป
 ทาสมควร แก กรุง เทพ พระมทานคร ราชธานี ใหญ่นั้ การ ที่ จะ
 เปน เหตุ ผล อย่าง นั้ อย่าง ไค ก็ ย่อม เปน ไป ตาม กุศล กุศล
 ที่ บุคคล ไร้วัย พระ พุทธิ ส้างสมมา ถ้า ที่ สวน ที่นาชานคาย เกี่ยว กัน
 เปน เหตุ ให้ เกิด วิวาท ถุ่มเถียง กัน ้วย เขต ร แคน สวน นา ฤา บัค
 ทาง เกิน ไป มา แล มี ข้อ วิวาท ซกคี่ ยิง ซัก ฟั่ น แทงกัน ้วย การ ที่
 สวน แล นา ชานคาย เกี่ยว กัน ก็ ควร ยก ว่า เปน เหตุ ้วย สวน
 แล นา ชานคาย เกี่ยว กัน จึง มี ถ้อย ความ ขัน ก็ ต้อง ว่า ถ้าว
 ถ้อย ความ นั้ ๆ ไป ตาม ลักษณะ ความ ข้อ ซึ่ง ที่ สวน แล นา
 ชานคาย เกี่ยว กัน บุตรภรรยา ญาติ พี่ นั้ องค์ บ่าว ทาส โศก ระบือ
 ของ ผู้ ที่ ต้อง ชานคาย ้วย ใช้ ถ่ม ตาย ไป โศก ประกคี่ จะ พาล เขา
 ว่า เพราะ เหตุ ที่ ชานคาย เกี่ยว กัน แล้วย แล ฟั่ อง ร้อง ว่า ถ้าว
 กัน ไร้วัย เชน เปน การ รุก จิก เปน ที่ ให้ ราษฎร ผู้ ต้อง ฟั่ องหา ไร้วัย ความ
 ยาก ถ้าวาย ้วย การ ทำ มาหา กันนั้ จึง มี พระ มวมราช โองการ

เล่ม ๖ ลักษณะเล็ก กฎหมาย ว่าด้วย ที่ขนาบ คาย เกี้ยว หน้า ๔๓๕
กำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งให้พระเจ้าห้องษาเชอ กรมหมื่นศิริวัช
สังกาศ ทรวรช้อ กฎหมาย ใน ลักษณะ เบ็ญ เสร็จ ซึ่ง กล่าว ด้วย
ที่ขนาบ คาย เกี้ยว ตอนหนึ่ง ๔ มาตรา ตอนหนึ่ง ๖ มาตรา
รวม ๑๐ มาตรา คักขันทุลเกล้าฯ ถวาย ในพระ วาซ กำตบก
ขท มาตรา นั้น มีว่า ดังนี้

๑ มาตราหนึ่ง ทำไว้ ทำนา ทำสวน เกี้ยว คาย ท่าน แล ผู้
ต้อง คาย ให้ ผู้เจ้าผู้ แก่ไป ว่า แล ผู้ คาย นั้น มีบิณ มิเวณ ที่ ไร่
ที่นา แลสวน นั้น แก่ ผู้ ต้อง คาย ทนง คัก สาม ทาว กัง นั้น ไซ้
ถ้า วัวควาย ช้าง ม้า ช้าคน ท่าน คาย ไซ้ ให้ ไซ้ ของ ท่าน แลไว้ ให้
ปรียบ อีกล โสค ทนง เพราะ ว่า เป็น คน สาม ทาว แล

๒ มาตราหนึ่ง ผู้ทำ ก็ มิรู้ ว่า คาย ท่าน ส่วน ผู้ คาย ก็ มิรู้
ต้อง คาย ทน ทา ผู้เจ้า ผู้ แก่ จะ มา ว่า ถ้าว มิได้ แล ทั้ง สอง
ยอม มิรู้ ถ้า วัวควาย ช้าง ม้า ช้าคน ท่าน คาย แลไว้ จึง เชน ที่ นั้น
ว่า คาย ไซ้ ท่าน ว่า เป็น กรรม เขา มิให้ ไซ้ ของ อันตาย นั้น แก่
ให้ ช่วบ ทำบุญ ไป แก่ ผู้ คาย นั้น แล

๓ มาตราหนึ่ง ถ้า รู้ ว่า คาย แล ทา ผู้เจ้า ผู้ แก่ ไป เวน ที่ ไร่ นา
เรือก สวน นั้น แลไว้ แล วัวควาย ช้าง ม้า ช้าคน ท่าน คาย กัง นี้ ท่าน
ว่า เป็น กรรม เขา แก่ กอนจะ โทษ ผู้ทำ ถิน ไร่ นา เรือก สวน นั้น มิได้ จะ

๔ มาตราหนึ่ง ทำไว้ นา เรือก สวน คาย ท่าน ๆ ให้ ผู้เจ้า
ผู้ แก่ มา ห้าม ปราม ว่า ถ้าว คน ๆ มิ พัง ทนง คัก สาม ทาว มิ เว้น

หน้า ๕๓๘ ลักษณะ เล็กกฎหมาย ว่าด้วย ที่ ขนาย คาย เกี่ยว เด่ม ๒
แก้กัน ถ้า วัวควาย ช้างม้า ช้ำคน มี อันเป็นทนเวท นา อยู่ ใช้ ท่าน ให้
โถม เป็น ข้อ เด่ม

๕ มาตราหนึ่ง ผู้ใดซื้อ ที่ สวนไร่ นา แล คาย กัน ครั้น เจ้าที่
เห็น คาย จึง ให้ ผู้เจ้า ผู้แก่ เสนา กำหนด นำ ไป จัก แรง มอช เวท
นา นั้น ไร่ ชักไม้ ขึ้น แคน ไร่ แล้ว ถ้า แล ช้ำคน ช้างม้า
วัวควาย คาย ๆ วันอื่นอย่า ฟัง มี โทษ เลย

• มาตราหนึ่ง ผู้ใดซื้อ ที่ ปดุง เรือน ทำ สวน เกี่ยว คาย กัน
รู้แล้ว มิได้ ว่า แก้กัน มิได้ ให้ ตระ ลา การ กำหนด พันที่ ไร่ อยู่ มา
ตาความ ว่า ซื้อ ที่ บ้าน ทำ สวน ปดุง เรือน เกี่ยว คาย เด่า ถ้า แล ถูก
เมีย ผู้คน ช้างม้า โค กระ บือ ล้ม คาย เป็น กรรม แก่ ผู้ตาย ท่าน มิ
ให้มี โทษ แก่ มัน เลย เพราะ มิได้ ว่า แต้ แรก

๒ มาตราหนึ่ง ผู้ใดซื้อ ที่ บ้าน เรือก สวน ถ้า ขนายนาย เกี่ยว
กัน ฝ่าย ช้างหนึ่ง ไร่ ให้ ผู้เจ้า ผู้แก่ นายระ วาง กำหนด พัน นาย บ้าน
เจด ร้อย อายัก ไป ว่า กล่าว มอช เวท ที่ แคน ฝ่าย ช้างหนึ่ง ทน คัก
สาม ทาว ว่า มิรับ มอช เวท แล ชักไม้ คมมาย แคนกัน ถ้า ผู้คน
ช้างม้า โค กระ บือ ของ ท่าน คาย ให้ ใช้ ของ ท่าน แล้ว ให้ ปรียบ โถม
โดย พระ ราช กฤษฎีกา อนึ่ง ที่ เรือก สวน ขนายนาย เกี่ยว ฝ่าย
ช้างหนึ่ง ไร่ ได้ ว่า ผู้ นั้น มี ฟัง ถ้า ชน สุก เป็น สักย ว่า ขนายนาย
เกี่ยว ท่านจริง แต่ ผู้คน ช้างม้า โค กระ บือ ท่าน สาม วัน คาย
ให้ โถม ทวี คุณ ถ้า ๕ วัน คาย ให้ โถม ทวี คุณ ถ้า เจ็ด วัน คาย ให้

เล่ม ๒ ลักษณะเล็ก กฎหมาย ว่าด้วยที่ ขนาคายเกี่ยว หน้า ๕๕๐
โหมเท่าค่าถึง ถ้าสามเกินตาย โหมครึ่งตัว ถ้าถึงยี่หนึ่งตาย
ให้ทำ ๓ ส่วน ยกเสีย ๒ ส่วน ให้แก่ส่วนหนึ่ง เมื่อจะ
โหมนั้นเอาค่าการมาตั้งให้ ถ้าถึง ๓ ยี่ตาย แลให้ สมาก้วย
เข้าตอกคอกไม้ แล

๓ มาตราหนึ่ง ผู้หนึ่ง กิน กลาง ผู้หนึ่ง อยู่ ทั้ง สองข้าง
ชื่อ ชนม์ ชอง ชีพ ม้วย ผู้หนึ่ง กิน กลาง ผู้หนึ่ง กิน ต้น แล ปลาย
ชื่อ ชอน ชนม์ พิฆาส ผู้หนึ่ง กิน กลาง ผู้หนึ่ง อยู่ ทั้ง สอง ข้าง ปลาย
ชื่อ ฉกัร ไชยรุม ผี แล ขนาคาย แยก ปลาย ไว้ นา เวือก สวน
ชื่อ พิศ แอก ทหาร ผี แล กิน เกี่ยว กิน เปน เชิง ตก ปก ขตาย
ชื่อ อง กุเสนียค ถ้าตาย ใน ๓ วัน ๕ วัน ๗ วัน ๓ เกือน
ยี่หนึ่ง ๓ ยี่ตาย ท่านว่า ให้ มี โทษ แก่ ผู้ ขนาคาย เกี่ยว นั้น
โดย พระ ราชกฤษฎีกา

๔ มาตราหนึ่ง ผู้ใด ชื่อ ที่ ปญก เวื่อน ทำ ไว้ นา สวน คาย เกี่ยว
แต่ยังมี ไร่ มี อนิ คราย ให้ นาย ร้อย ผู้ เจ้าผู้ แก่ ไป ว่า แก่ ผู้ ทำ
ให้ ห้าม เสีย ถ้ามี ฟัง ให้ โหม เปน ชื่อ เลมิก อนึ่ง ถ้า ผู้ ทำ นั้น มี ไร่
ว่า คาย เกี่ยว หา ผู้ เจ้าผู้ แก่ จะ ว่า มี ไร่ ถ้า ต้ม ตาย ให้ ผู้ เกี่ยว คาย
นั้น แต่ ช่วย เผา สี่ เพราะ เปน กรรม ของ มัน เอง หา โทษ มี ไร่ จะ

๕ มาตราหนึ่ง ผู้ใด ชื่อ ที่ ไร่ ที่ สวน แล คาย กั้น ครั้น เจ้า ที่
เห็น คายจริง แล ให้ ผู้ เจ้าผู้ แก่ นาย ระ วาง ร้อย แขวง ทั้ง ปลาย
ไป ว่า กล่าว แล ไป เวณ ที่ อยู่ ที่ ไร่ ที่ สวน นั้น แล ยี่ก แคน ไว้ แล

หน้า ๔๔๐ ลักษณะเล็ก กฎหมาย ว่า ด้วย ที่ นายชาย เกี้ยว เล่ม ๖
 ถ้ามีค่าคน ช่าง ม้าวัวควาย คาย ๆ วันอื่น อย่าฟัง มี โทษ แล ๖
 ๖ มาตราหนึ่ง ล้อมรั้วปลูกเรือนเอาที่ท่าคน ก็ ก็ แทง ร้ว
 ท่าคน ก็ ก็ ปลูก เรือน คายท่าคน ก็ ก็ ผู้คน ช่าง ม้า ล่ม คาย เจ้าบ้าน
 เจ้าเรือ มาฟ้องพิจารณาเป็น สัตย์ ให้ ไซ้ ของ ท่าน ถ้า ไซ้ เจบ ให้
 ชุก ล้าง เสีย ถ้า มัน มี ฟัง ท่าน ว่า มัน พอก พาด ให้ ทวน ด้วย
 ตวกหนึ่ง ๑๐ ที่ ๖
 จึง มี พระบรมราชโองการ มารพระบัณฑูรสุรสิงหนาท
 คำทรัส เต็นือเกล้าฯ สิ่ง ให้ พระยาควี สุนทร ไวทธาร ญาณปริชา
 มาตย์ ขรมนารณิตยภักดีพิริยพาท เจ้ากรมพระฮาถักณณ
 ตราพระวาชกฤษฏีกา ขันนี้ ประกาศ แก่ พระบรมวงษานุวงษ
 แล เสนาบดี ข้าทูล ถอง ฤดี พระบาท ใหญ่ ผู้ น้อย ทั้ง ฝ่าย นำ
 ฝ่าย ใน ทุก กระ ทรวง ทั้ง ลูกขุนณศาล ศลวง แล ตระลาการ
 นาย บ้าน นาย ชำ เภอ กำนัน หัว เมือง เอกโท ทวี จัตุวา แล ทวย
 ราษฎร ทั้ง ปวง ให้ ทราบ ทว่ กัน ว่า ทั้ง นี้ ไป ข้อ มาตรา ที่ ว่า
 ด้วย ที่ บ้าน เรือ ถ สอน ไว้ นวนนาย คาย เกี้ยว เปน เสนียด แก่ กัน
 ให้ บุตร ภรรยา ญาติ พี่น้อง ข่าวทาส ช่าง ม้า โค กระ มื่อ ของ ผู้ ที่
 ต้อง ชนายน บ่อย ไซ้ ล่ม คาย ให้ ปรัย ไคม มี โทษ ทาง ๆ ตาม ใน
 พระราชกำหนด ลักษณะ เบ็ญ เสรีจ ๑๑ ข้อ กง ที่ ได้ คัด มา ไว้
 ข้าง ต้น นี้ ให้ ยก เสีย ถ้า ผู้ ไค มา ฟ้อง กัน ด้วย ข้อ คก ที่
 ชนายน เกี้ยว ซึ่ง เปน เสนียด แก่ กัน กง นี้ ห้ามมิ ให้ ลูก

๖ มาตราหนึ่ง ล้อมรั้วปลูกเรือนเอาที่ท่าคน ก็ ก็ แทง ร้ว

หน้า ๕๔๓ ลักษณะถวายหนังสือราชการ เล่ม ๖
 เลขา ชั้น ใน เวลา กลาง ค่ำ วัน นั้น ฤๅ ต้อง รังรอ ไว้ จน เวลา รุ่ง ชัน
 เสกข์ ออก ชุณนาง อีก เวลา หนึ่ง การ นี้ ก็ ช้ำ เสีย เวลา ไป ใ
 ทำ คริสต์ สั อยู่ เหนือ ๆ ว่า ผู้ ไค จะ ถวาย หนังสือ ให้ ส่ง เสีย แต่ วัน หนึ่ง
 ก็ คุ เหนือ เหนือ ไป ทา ไคร จะ มี ไคร ทำ ตาม ไม่ มัก จะ มา ส่ง หนังสือ
 ถวาย ทั้ง แต่ เวลา ย่ำ ๓ โมง ไป จน เวลา ๕ ทุ่ม ๖ ยาม
 ไค ยมาก ๗

จึง ไป รุก เกด้า ให้ ประภาศ ออก มา เสีย ให้ ทราบ ทัว ทั
 อีก ว่า ซึ่ง จะ ส่ง หนังสือ ถวาย อย่าง นี้ เป็น การ เสีย เวลา ไม่มี
 ประ โยชน อัน ไค แล เป็น การ รบ กวน ให้ ทรง ลำบาก ที่ ต้อง ทรง
 หนังสือ ไค ย การ รีบ ร้อน ไร ไป ไม่มี คุก แต่ นี้ ต่อ ไป ถ้า ผู้ ไค จะ
 ส่ง หนังสือ ถวาย ช้าง ใน ให้ ส่ง แต่ เวลา เข้า ไป จน ย่ำ ๖ โมง
 ยก ไว้ แต่ เป็น หนังสือ ที่ เป็น การ รีบ ร้อน ฤๅ เป็น การ สำคัญ จะ ส่ง
 ทูล เกด้า ถวาย เวลา ไค ไค ทุ ก เวลา ฤๅ เป็น หนังสือ อย่าง หนึ่ง
 อย่าง ไค ซึ่ง จะ ต้อง ทรง ไค ฎาม ย่าง จะ นำ มา ทูล เกด้า ถวาย เอง
 ใน เวลา เสกข์ ออก ชุณนาง ฤๅ จะ ส่ง เข้า ไป ถวาย ช้าง ใน แด้ว
 ทัว ต้อง มา คอย เฝ้า อยู่ ใน เวลา เสกข์ ออก ชุณนาง ฤๅ ก่อน หน้า
 แด ภาย หลัง เวลา ออก ชุณนาง เพื่อ จะ ได้ คำ คริสต์ ฎาม แด
 คำ คริสต์ ส่ง ไค ไค ย ง่าย จะ ทำ ให้ การ ของ ทัว นี้ เรว ชัน ไค มาก
 แด จะ เป็น การ เขา ความ ลำบาก ที่ ต้อง ทรง ลำบาก อยู่ สม ควร ที่
 เป็น ข้าราชการ ประพฤติ ตาม แขนย อย่าง มา แต่ ก่อน ไม่ เป็น ใน หลวง

๕๔๓ หน้า ๕๔๓ เล่ม ๖ หน้า ๕๔๓

เล่ม ๒ ติทินฉนวน พ.ศ. ๒๓๔๖ หน้า ๕๔๕
 ที่กรมหนึ่งเวาก็กรมหนึ่ง มีหนังสือโต้ตอบกันเช่นนี้ เป็นไป
 เสีย โขบ มาก ใน ทุก วัน นี้ นี้ เป็น การ ไม่ สมควรถวาย
 พระบรมวงษาบุรุษ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ ผู้มีน้อย บัญการที่ ทวาย
 ทนายประกาศ นี้ แล้ว ให้ ทำ ตาม ทนาย ประกาศ ทุก ประการ
 ประกาศ มา ณ วัน อังคาร เกือบ ยี่ แรมหกค่ำ ปีว เกษศก
 คักราช ๒๓๔๖ เป็น วันที่ ๕๘๐๑ ในรัชกาลปัตยุบันนี้ ๑๖

ประกาศถวายหนังสือซ้ำอีก

● มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศ ข้ามา อิก ๒๒ ครั้ง
 ท้าย โต้ ไปรค เทล้า ให้ ออก ทนาย ประกาศ แต่ ก่อน ว่า ถ้า ใค
 จะถวายหนังสือถวาย เสีย แต่ เวลา เข้า จน เวลา บ่าย ๒ โมง
 เป็น ต้น มี ข้อ ความ เป็น หลาย ประการ ประกาศ ฉบับ นี้ ได้
 ลง ใน ราชกิจจานุเบกษา ซึ่ง ออก วัน อาทิตย์ เกือบ ยี่ แรมสิบ อังค์
 ปี่ชวกรุชคก แล้ว ทั้ง แต่ ว่า นี้ มา ได้ ยี่ ทรง ใต้ว ๒ หนังสือ สือ
 ๒๒ แต่ เวลา บ่าย ๔ โมง จะ กะ ได้ สอง ยาม เย็น เสมอ ทุก วัน
 หนังสือ ที่ มา เวลา กส่ง ถ้า หนึ่ง นี้ นี้ นี้ ๒
 ปี นี้ จึง ไปรค เทล้า ให้ ประกาศ สืบ ต่อ บัญการ ปลัด ทูลเกล้าของ
 ปลัด บัญการ และ ข้าราชการ ซึ่งมี ผู้ใหญ่ อธิบดี อยู่ใน กรม ต่าง ๆ
 ให้ เป็น ผู้ ถวาย หนังสือ ประกาศ แล้ว นำ ข้อ ความ อภิกราช ทูล

หน้า ๕๕๕ ถักยณ สงคราม ตาม กฎหมายนาฬิกาประเทศ เริ่ม
 กรายเวียนทำน อธิบคิ ใน กรมนี้ ๆ ซึ่งมี จัก มุ อธิ ทวง. คิน จาก
 หนังสือ ให้ทวาย ที่เด็ก ถ้าหนังสือ ซึ่ง ไม่เป็น การ สำคัญ รือ นรม
 อธิ ไทหนัก ขอให้ส่ง ทั้ง แก่ เข้าไป จน กระทบ ย่าบ ๒ โมง
 ต่อ หนังสือ สำคัญ แล เป็น การ รือ น จะส่ง เมื่อ เวลา ไร ก็ ได้ ให้
 ช่วย ยอก แก่ ทำน ผู้หลัก ผู้ใหญ่ แต่ เพียง เท่านั้น ก็ ได้ ทา ไม่ จะ ยึก
 ขาวความไป เป็น ที่ เชื่อ ค่น่าบ ที่ จะ ค้อง ฟัง ต่อ เมื่อ ตาม ว่า เพราะ
 เหตุ ไท จึง ไท ห้าม ค่น่าบ นี้ จึง ค่อย ชี้แจง ความ ตาม ที่ ไท มี ตมา ย
 ประ กาศ ชี้แจง มาแต่ ก่อน นี้ ให้ ทวาย ตาม ควร แก่ อธิ ขวา
 ไทรบ แห่ง ทำน อธิบคิ นี้ เด็ก

ประกาศ มาณวัน อังคาร เดือน ยี่ แรม สิบสาม ค่ำ ขีวอก ฉศก
 เป็นวันที่ ๕๕๐๘ ในรัชกาล รัชชยุ บินนี้

ประกาศ คบักเกาะพะโลซา

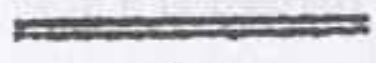
๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ปลัดทุกชั้นองครักษ์ทำไว้รับ
 พระบรมราชานุญาต ให้ส่ง คำประกาศเขตคามวิบูลย์ ไร่ ไร่ เกาะ
 พง โฆซา ซึ่ง มอ: ซิ เขตตะบู ผู้ว่าการ กองสุต ฝรั่งเสศ ส่ง
 มาหนังสือ ลงพิมพ์ ให้ทวายทั่วกัน หนังสือ ลงวันที่ ๓ ตุลาคม
 การ ค่าง ประเทศ นครชุมเทศ มตาเคว ลงวันเสาร์ เดือน ยี่
 แรม สิบสาม ขีวอก ฉศก คักราช ๕๖๕๖

คำประกาศ จากด้วย ถอง ทัก เวิน ฝรั่งเสศ ถิ่น เกาะ พง โฆซา

๕๕๕ หน้า ๕๕๕ ถักยณ สงคราม ตาม กฎหมายนาฬิกาประเทศ เริ่ม

ใ้มน ๒ ลักษณะ สงคราม ความกฎหมายนานาชาติ ประเทศ หน้า ๔๔๖
 ที่ เขา ไซไซเซิน ซือ ซาร์ท้าย หนังสือ นี้ ไชยราชมิราล ผู้หัวหน้ากอง
 ทั้ง ฝรั่งเศส ใน ทล่ฝ่าย ทวันออก โดยอำนาจ ที่มี อยู่ใน หัว
 เมือง ของ เรา ประภาษ ว่า ทั้ง แก่ วันที่ ๒๓ เดือน ออก โท
 เบอร์ คฤชก ศักราช ๑๘๘๔ ตรง กับ วันพฤศศิก
 เดือนสิบสอง ขึ้นห้าค่ำ มีวอกฉศกนี้ ไป อ่าวท่าแล ออก สิบหก
 ในเกาะฟอ โมซาทุก แห่ง ซึ่ง อยู่ใน ระหว่าง ทั้ง แก่ แหลม
 ใต้ ที่ เรียกว่า เคบนังซา ซึ่ง อยู่ใน ลอง กิรุก ๒๐ กิตรี กับ ๔๔
 นาที เหนือ แลของ กิรุก ทวัน ออก ๑๑๔ กิตรี ๓๐ นาที
 ไป จนถึง อ่าว สยาม อยู่ใน ลอง กิรุก เหนือ ๒๔ กิตรี ๓๐ นาที
 แลของ กิรุก ทวัน ออก ๑๑๔ กิตรี ๓๓ นาที นับของ กิรุก
 แก่ กรุง ปารีศ ที่ ใน กำหนดนี้ กองทัพ ฝรั่งเศส ซึ่ง อยู่ใน บัง
 คัมของ เรา จะ ล้อม เลียบ ไม่ ให้ เวื่อ แล่น เขา ไป ช้าง ทวันตก แล
 ช้าง เหนือ แล เวื่อ ลุก ค้ำ ที่มี ทาง ไมตรี มี เวลา ๓ วัน เพื่อ
 จะ ได้ บันทุก สิ้นค้า ให้ เสริ้ง แล ออก ไป จาก ที่ ๆ ล้อม นั้น ถ้า
 เวื่อ ไก ๆ จิน เข้า ไป ใน ที่ ล้อม แล้ว จะ ต้อง ทำ ตาม กฎหมาย
 อินเทศมาซัน นาลลอ แล หนังสือ ด้อสัญญา ที่ ใช้ อยู่ นี้ ปรากาศมา
 แก่ เวื่อ รบ เหล็ก ฝรั่งเศส ซือ ไยวารค วันที่ ๒๐ เดือน ออก
 โทเบอร์ คฤชก ศักราช ๑๘๘๔ ตรง กับ วันจันทร เดือนสิบ
 สอง ขึ้นสองค่ำ มีวอกฉศก

(เซน) อาศมิราลคฤชก

ประกาศให้ราษฎรถวายฎีกา

๐ มีพระบรมราชโองการมาพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท ให้
 ประกาศแก่ข้าราชบริพารในกรมต่าง ๆ ลูกขุนแม่กองความ
 เจ้าพนักงานล้อมวง แลราษฎรทั้งปวงให้ทราบทั่วกัน ว่า
 ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ใต้ ไร่รศ
 เก้า ให้ประกาศ ห้ามมิให้นักโทษ แลราษฎรถวายฎีกา
 ในเวลาที่เสด็จ จะพระราชทานนิพนธ์ไป แดงใด แดงหนึ่ง เช่น
 ชนชาก ทรงพระบรมราชานุญาต แต่วัน ๗ คำ ๑๔ คำ
 ๑๓ คำ ตามเดือนถ้วนเดือนชากเช่นกำหนดเดือนละ ๔
 ครั้ง ให้ราษฎรมาคอยทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาที่หน้าพระที่นั่ง
 สุทไธสวรรย์ปราสาท เมื่อเสด็จพระราชดำเนินออกวังฎีกา
 ก็เช่นพระราชหฤทัยอย่างเดียวกัน แต่ที่ทรงรับฎีกาเท่านั้น ครั้น
 มในแผ่นดินรัชสมัยนี้ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ทูลเกล้าฯ ถวายตามเดิมมา ครั้นทรงพระราชศรัทธาให้ปฏิ
 สังขรณ์ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ให้สำเร็จบริบูรณ์ จึงทรง
 พระอสุภาศเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร การปฏิสังขรณ์
 ทุกวันพระมิได้ขาด จึงโปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรทูลเกล้าฯ
 ถวายฎีกาเดือนมาในวันพระทุกวันพระ ครั้นการปฏิสังขรณ์
 สำเร็จแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ถ้าไม่เสด็จ
 ออกก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยา

พระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์
 และแจกจ่ายแก่ราษฎร
 วันที่ ๑๕ เดือน ๕ ปี ๒๓๖๕

ขอเสด็จ ออก ทรง รัช นาน ครั้น มา ใน ปี วรรค ๓ นี้ ใน วัน
 พระ ใต้ เสด็จ พระราช คำ เนิน ไป ประทาย พระราช อุท ขยาน
 สราญรมย์ อยู่ ไม่ ไคร่ ซาก ราชฎู ใ้ มา ทูล เถลา ๑ ทวาร ฎีกา
 ชุ่ เอง ๆ แต่ หาย น อยู่ ชุ่ เกียว พวก เกียว กัน ไม่ ขาง คน
 ก็ ออก มา ขึ้น ข้าง นอก ประตู เทวาพิทักษ์ ข้าง ขาง คน ก อยู่ ใน
 ประตู ข้าง ขาง คน เวลา ที่ เสด็จ กลับ มา ไม่ ทน ก็ ต้อง วิช
 เข้า มา ใน ล้อม วง เจ้า พนักงาน ห้าม เสีย ข้าง ก็ ทำ สำเร็จ ประ
 โยชน์ ของ ตัว ไม่ ไคย ทรง พระมหา กรุณา แก่ ราชฎู จึง ไป รุก
 เถลา ๑ ให้ ประภาษ มา ให้ ทราบ กัน ว่า แต่ นี้ เสีย ไป ถ้า ชุ่ ไค
 จะ ทำ ฎีกา ทูล เถลา ๑ ทวาร ถ้า เสด็จ พระราช คำ เนิน ออก พระ
 ราช อุท ขยาน สราญรมย์ แล้ว ให้ กรม พระท่า หวัง จัก ทำ หวัง เว
 ไป คอย อยู่ ที่ ศาลา วิม ประตู เทวาพิทักษ์ สอง คน คอย นำ ราชฎู
 ทูล เถลา ๑ ทวาร ฎีกา ผู้ ที่ จะ ทูล เถลา ๑ ทวาร ฎีกา นี้
 ก็ ให้ มา เตรียม คอย ให้ พร้อม ใน เวลา ย่ำ ๔ โมง ให้ มา คอย
 อยู่ ที่ ท่า หวัง ผู้ จะ นำ ถ้า มา ลึก ถ้า หนด ก็ ย่ำ ให้ เจ้า พนักงาน
 ที่ ล้อม วง ปล่อย เข้า มา เช่น อัน ซาก ๆ เทียว ขึ้น ไม่ เช่น ที่ ก็ ให้
 ท่า หวัง เว ที่ จะ นำ นี้ เรียก ร้อง ให้ มา ขึ้น เสีย ที่ เกียว กัน ถ้า
 วัน ไค ไม่ เสด็จ พระราช คำ เนิน ออก ประทาย พระราช อุท ขยาน
 สราญรมย์ ก็ ให้ มา คอย ทูล เถลา ๑ ทวาร ที่ ทิม คาย ท่า หวัง
 หน้า พระที่นั่ง ภัทร วิ มหา ปราสาท ทาม เเคบ ถ้า นอก จาก ที่ ตั้ง แห่ง

นี้ ห้ามมิให้ถวายเป็น อัญชาก ถ้ามีผู้ใดมาทูลเกล้า
ถวายฎีกา นอก จากที่ กําหนดไว้ ให้เจ้าพนักงาน ล้มระ หุ้ม
ปราม เลี้ยว ให้ ไปกระบือ ตามตำแหน่ง ที่ ซึ่ง กําหนด นี้ เด็ด
ให้อธิบดี ความ แดง ขน ๑ คัด ตัด การ ลูก ชู แม่ กง ชก
กับ ลูก ความ ของ ทวี เลี้ยว ให้รู้ ให้เซ ใ แดให้ กรม พระนครบาล
เข้า ร้อง ให้ ราชฎูร รู้ ทัก กัน ขอย่า ใ้ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ผิด
ที่ กําหนด เป็น อัญชาก ๖๕

ประกาศ มา ณ วันที่ อาทิตย์ เดือน สาม ขึ้น สาม ค่ำ ปี ๖๑๑

ฉศก ศักราช ๑๒๔๖ ๖๕

พระราชบัญญัติ โศกกระบือ

๑ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น กุชเรศ ชำรงค์ศักดิ์ รัช
พระบรมราชานุญาต ให้นำ ข้อพระราชบัญญัติ เรื่อง โศกกระ
บือ เพิ่มเติม มาลง ราชกิจจานุเบกษา ส่ง มา ณ ที่ ออฟฟิศ
นครบาล แต่ ณ วันที่ พุทธศักราช ๒๔๖๑ เดือน สาม ขึ้น เจ็ด ค่ำ ปี ๖๑๑
ฉศก ศักราช ๑๒๔๖ ๖๕

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น กุชเรศ ชำรงค์ศักดิ์ ผู้เป็น
ประธานาธิบติ ใน กรม พระนครบาล รัชพระบรมราชโองการ
ใต้เกล้าฯ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้ง ว่า พระราชบัญญัติ
สำหรับ โศกกระบือ ลง วันที่ ๑๖ ๑๒๕๑ เดือน สาม ขึ้น เจ็ด ค่ำ ปี ๖๑๑

พระราชบัญญัติ โศกกระบือ

อริสโตเติล จุฬศักราช ๑๖๓๘ นี้ข้อความยังบกพร่อง อยู่
 ไม่ซัด เจนก็ จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็น พระ
 ราชบัญญัติ เพิ่มเติมขึ้นอีก ต่อไปว่า ถ้าอำเภอ กำหนด
 แขวงเมืองใด ภาย ประ ช้าง โศก กระทบ ที่ ไม่มี หนังสือ เดินทาง
 ฤ็า หนังสือรูปพรรณ อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด แล้ว ไม่มี โจทษ มา ร้อง
 ออย่า ให้อำเภอ กำหนด แขวง นั้น แกล้ง หลวง เหนียว จับกุมไว้
 ให้เห็น ช้ำ ใต้ ให้ เจ้า ของ นำ ข้อ ควบคุม ขอบ ฤ็า นำ หนังสือ รูป
 พรรณ หนังสือ เดินทาง มา แด แขวง ที่ มา ถ้า เช่น คน ทางไกล
 ฤ็า ว่า จะกลับ ไม่ ชำ นึก อำเภอ กำหนด แขวง นั้น ไม่มี ความ สง ใส
 แล้ว ก็ ให้เอา หนังสือ ทาน ขน จาก ผู้ นำ ช้าง โศก กระทบ นั้น มา
 จดหมาย ไว้ ให้ ซัด เจน ทุกอย่าง ทั้ง คำ ทมิ รูปพรรณ มา แด ไท
 เป็น สัตว์ ถูก คอก ฤ็า ลัก ธิ์ มา แด ไท ให้ ซัด เจน แล้ว
 ทำ หนังสือ เดินทาง ตาม ทาน ขน นั้น ให้ ไป เขา ที่ เว้น ค่า
 ขรรณ เนิม อด ไค นอก จาก ขรรณ เนิม ที่ กำหนด ไว้ แล้ว นั้น
 แล้ว ปลด อย ไป ถ้า อำเภอ กำหนด แขวง ใด มี ใ้ ทำ ตาม พระราช
 บัญญัติ พิจารณา ได้ ความ จริง จะ ให้ ปรับ ไท มี โทษ ตาม
 พระราช กาทน กฏหมาย ประกาศ มา ณ วัน เดือน ๒
 ปี ระชศก ๑๖๓๖

ประกาศ ห้ามเครื่องสาตราวุธ กระสุนดินดำ

๑ กว๊วย พระยา ภาษกรวงษ์ วรราชาณต รัย พระบรมราชา

อนุญาต หน้า ประกาศห้ามเครื่อง สาตราวุธ แล กระสุนดินดำ
มาลง ราชกิจจานุเบกษา ส่ง มา แต่ณวัน พฤษศยมาส เกือบ สาม
ขึ้น เจศ คำ มี วรณศก ๑๓๕๖ ๖

ก๊วย พระยา ภาษกรวงษ์ วรราชาณต นฤพลทันสุปรีช ผู้บัญชา
การ โรงเรียน วิชาเข้า ขา ออก รัย พระบรมราชา โองการใส่เกล้าไว้
สั่ง ว่า ให้ประกาศ แก่ บัณฑิ ผู้ ที่ บัณฑิ ทุก ดินดำ เข้า มา ใน
กรุง ให้ ทราบ ทัก กัน ว่า เพราะเหตุ ที่ มี ผู้ บัณฑิ ทุก เครื่อง สาตรา
วุธ กระสุนดินดำ ๑ ๓ ๑ นั้น เข้า มา ใน กรุง สยาม แล ทั่ว เมือง
ประเทศราช ใน เมื่อ เร็ว ๆ นี้ เป็น อัน มาก คอ เวอนแมน ผู้ ปก
ครอง แห่ง ดิน ของ พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่ ทั่ว ใน กรุง
สยาม ให้ ศึกษ ัก การ ที่ จะ ให้ การ เป็น ไป ตาม พระราช กัร ณ
กฎหมาย ตาม ทนริ สือ สัญญา ทาง พระราช โะตรี ทั้ง ๕ วง จึง
ประกาศ ให้ ทราบ ว่า ทั้ง นี้ ลึบ ไป บัณฑิ การ บัณฑิ ทุก เครื่อง
สาตราวุธ แล กระสุน ดินดำ แล เครื่อง ระเบิด ต่าง ๆ นั้น จะ
ไม่ อนุญาต ให้ มี เข้า มา เว้น ไว้ แต่ กี่ ลี โย อนุญาต วิเศษ จาก คอ
เวอ แมน ผู้ ปก ครอง นั้น ให้ มา ก่อน เวลา บัณฑิ เข้า มา จึง จะ
อนุญาต ให้ ศึกษ การ สดำน กรุง เทพ ๑ วัน พฤษศยมาส เกือบ สาม
ขึ้น เจศ คำ มี วรณศก ๑๓๕๖ ๖

กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

หน้า ๕๕๓ ลักษณะห้าม การพนัน ต่าง ๆ เล่ม ๖
 มิได้ มีเสีย แก่กัน เช่นอื่น จาก เว้นไว้แต่ การแข่ง ม้า แข่ง เวื่อ
 แข่ง คน แต่ ห้ามการ รุก ซึ่ง เป็น การ สนุก แต่ มี หาง ยาม หนึ่ง
 ถ้า ผู้ใด มี ฟัง ยัง ชื่น ทิด ข่อน เล่น การ พนัน ต่าง ๆ อย่าง หนึ่ง
 อย่างใด ก็ ก็ ลักลอบ ช่อน เว้น เป็น อุบาย ชัก ย้าย เพื่อ จะ เล่น
 การ พนัน เสีย เคราะห์ ก็ เคราะห์ ร้าย มิ ได้ มี เสีย ไม่ ว่า ทู
 ทวิ พันธ์ มาก แล น้อย ให้ เจ้า พนักงาน กรม เมือง ขุน เมือง ไป ลัก
 แก่ แก้ว ผู้ รักษา ท้อง ที่ ผู้ ที่ ได้ รั้ ความ จำ ที่ มี น ผู้ กระทำ
 ลัก นี้ มา ยัง สยาม บ้าน เมือง ให้ พิหารณา ถ้า ได้ ความ เป็น
 สักข ว่า มี น ผู้ เล่น การ พนัน ชื่น ก่อ แก่ กัน เล่น คน เคี้ยว ก็ ก็ ทลาย
 คน ก็ ก็ ได้ เสีย ก็ ก็ ให้ ชำระ เอา เงิน ที่ เล่น ได้ เป็น เงิน ของ
 หลวง ให้ สิ้น ถ้า สิ่ง ที่ เล่น แก่ กัน มี เติม พัน ได้ เสีย คน หนึ่ง
 คราว หนึ่ง ค่า ๓ แดง ลง มา ให้ โทษ คน หนึ่ง เป็น เงิน ๓๐ แดง
 ถ้า กว่า ๓ แดง ถึง ๑๐ แดง ให้ โทษ คน ละ ๑๐๐ แดง
 ถ้า เติม พัน ได้ เสีย กว่า ๑๐ แดง ขึ้น ไป ให้ โทษ คน ละ ๑๐๐
 แดง แล้ว ให้ เขียน หลง ๓๐ ที่ เงิน ส. โทษ นี้ ๖ ชั่ง
 เป็น ๔ ส่วน ให้ แก่ ผู้ นำ ความ มา สอ เลียบ ถ้า เจ้า พนักงาน
 ส่วน หนึ่ง ให้ แก่ เจ้า พนักงาน ผู้ รักษา แล นำ พิหารณา ว่า กล่าว
 ให้ ความ จริง นี้ ส่วน หนึ่ง ให้ เป่า ค่า ขรรคม เติม แก่ สยาม ผู้
 พิหารณา นี้ ส่วน หนึ่ง ให้ แก่ เจ้า ผู้ ครอบ เมือง นี้ ส่วน หนึ่ง
 ตัว แล มี ผู้ กระทำ ความ ลัก ลอบ เล่น การ พนัน ใน ที่ แห่ง หนึ่ง

...

แต่ไทแก่บ้านขุนเมือง แลเจ้าพนักงานในกรมยุติธรรม รู้
 แลจะเลียบเลียมมิให้ว่ากล่าว จับกุมมาปรับโทษ ตามอาญาที่
 ข้าหลวงรู้ด้วยประการใด ๆ ให้แจ้งความแก่เจ้าผู้ครองเมือง
 แลคิดอ้างต่อว่าแก่ตัวผู้กระทำผิด มาพิจารณาใต้ ใต้เท็จจริง
 ให้ความจริงว่ามีผู้เล่นการพนัน กระทำผิด ความรู้ถึงแก่
 แคว้นเจ้าของท้องถิ่น แลสนามบ้านเมืองแต่คนทั้งหลาย ซึ่ง
 ควรจะว่ากล่าวจับกุมตามหน้าที่ พนักงานจงใจแก่ถึงตะวันตก
 ไม่ก็ก่อกวนผู้น้อยให้ว่ากล่าวจับกุมเอาปรับโทษ ก็ได้
 โทษเข้าหน้าที่ต่างๆ อันควรจะว่ากล่าวแต่ไม่ว่ากล่าวนั้น ถึง
 มีผู้ทำผิดแล้วให้ขึ้นเพนสองภาค เพนของเจ้าผู้ครองเมือง
 ส่วนหนึ่ง เพนของข้าหลวงผู้ใดก็ก่อกวนตรวจส่วนหนึ่ง ถ้า
 ข้าหลวงจะเลียบเลียมมิให้ตรวจตราว่ากล่าวก็ก่อกวน ปล่อยให้
 เล่นการพนันขึ้นต่อ ซึ่งผิดด้วยกฎหมายมีขึ้นในบ้านในเมือง
 เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองนครลำพูน ความ
 ทราบลงไปถึงเจ้าพนักงานในกรุงเทพฯ ประการหนึ่งประการใด
 ข้าหลวงแลเจ้าพนักงานต่างๆ จะต้องถูกตักเขี่ยหวัดเงินเดือน
 ฤฯ ปรับโทษลงโทษตามการใหญ่แลน้อยขาดได้ง่าย อนึ่งถ้า
 เจ้านายแลราษฎรจะมี การศพนี่ ฤฯ จะมีการมรดกตัดถูก แล
 การใหญ่ผิดของวัด ผิดของศาลาอารามพระเจดีย์วิหาร จะมีการ
 เล่นศึกช่อน้ำ ก็ให้มาแจ้งความต่อแก่บ้านขุนเมืองแลเจ้า

พนักงาน ผู้ใหญ่ ใน กรม ขุนยัตติธรรม ให้ นำ มา ขอ หนังสือ อนุญาต ให้ เจ้าพนักงาน พระคลัง เวียก เขา ค่า ขวมน เข็ม ไม้ ช้อน ช้อน หมา ก แกว วัน หนึ่ง วงละ ๕๐ แดบ ช้อน หมา ก หัว แกว แล คู่ กี่ ซึ่ง มี วิธี เล่น เหมือน อย่าง หมา ก แกว เปน แต่ ยก ข้าย แก้ว ไซ เล็ก น้อย ให้ เวียก เหมือน หมา ก แกว ช้อน ไป ช้อน ถั่ว แล การ พนัน อื่นๆ ซึ่ง คล้าย กับ ไป ถั่ว เปน แต่ ยก ข้าย วิธี หนี ไป เล็ก น้อย วัน หนึ่ง วงละ ๒๐ แดบ ไฟ ปรืด แปร ก แล การ เล่น อื่น ต่างๆ ซึ่ง วิธี ที่ เล่น คล้าย กับ ไฟ ปรืด วัน หนึ่ง วงละ ๑๐ แดบ ไฟ ผ่อง ไฟ ทอง แล ไฟ ต่างๆ วัน หนึ่ง วงละ ๕ แดบ ไฟ งา ก่อ แดบ ต่างๆ วัน หนึ่ง วงละ ๖ แดบ การ พนัน อื่นๆ นอก จาก นี้ ห้าม มิ ให้ อนุญาต ถ้า ใน การ พนัน ที่ อนุญาต นี้ ถ้า ผู้ ขอ อนุญาต ทำ ทาน บน ไค้ ว่า เปน แต่ การ เล่น เล็ก น้อย เปน ช้อน อีฐู เกิม พัน ที่ ไล่ เสียบ ไม่ ถึง คราว ละ ๖ แดบ ก็ ให้ เขา ค่า อนุญาต ตาม ก่าหนด นี้ ให้ ทำ เปน ๕ ส่วน ยก เสียบ ๓ ส่วน เขา แต่ ส่วน ๑ ใน ค่า อนุญาต ทั้ง ปรวง เกล่า นี้ เปน เงิน สด วง แล ให้ ผู้ ขอ อนุญาต เสียบ ค่า ทรา เจ้า พนักงาน ไม่ว่าจะ ขอ อนุญาต ก็ อย่าง มาก แด น้อย รวย หนึ่ง ทรา มา ทาก ไทย ๕ แดบ ทรา ขุนยัตติธรรม ๕ แดบ ทราคลัง ๕ แดบ ค่า หนังสือ ไล่ แก้ว เสมียน ผู้ เข็ม พ ๒ แดบ ห้าม มิ ให้ เจ้าพนักงาน เวียก เขา ถั่ว เหลือ ไป กวา นี้ แล ห้าม มิ ให้ เจ้าพนักงาน ให้ หนังสือ อนุญาต

เล่ม ๒ ลักษณะห้าม การพนันต่างๆ หน้า ๕๕๖

ในงานเกี่ยวกว่า ๓ วันไปเป - อันซาก แลห้ามมิให้อัญญา

หลาย แห่งหลาย ราย แลมิให้อัญญาใ การ ตาม เล็ก น้อย

ๆ ผู้กิก แอบแฝง ทำกลอุบาย มิใช่เล่น งาน บุญ ทาน ใหญ่ โคน

สุริย ตาม ที่ ใช้ กำหนด มา นี้ เปน อัน ซาก ที่ เกี่ยว อนึ่ง ตรุศ

๓ วัน สงกรานต์ ๓ วัน งาน เลี่ยม พระ ชนม พระ รษา พระ ยาก

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๓ วัน นี้ ไม่ห้าม ตาม แต่ อาชฎ จะ รัก

เล่น สึง ไก แห่ง ไก ไม่ ต้อง มี หนังสือ อัญญา อนึ่ง หวม ที่ นี้

ให้เจ้าพนักงานพระ คณ อัญญา ให้เล่น ไป จนถึง สิ้น คักราช

๑๒๔๗ ปี พ้น นี้ ไป ห้าม มิให้ เจ้าพนักงาน ให้ หนังสือ อัญญา

ให้ ผู้ คน ผู้ ไก เล่น หวม ที่ ฎา หวม กอ ซ้อ ฎา การ เล่น ต่างๆ

ซึ่ง มี วิถี กล้าย คลึง ยัก แยก ไป จาก หวม ที่ หวย กอ ซ้อ แต่ อย่าง

หนึ่ง อย่าง ไค เปน อัน ซาก ที่ เกี่ยว ถ้า ผู้ ไก มี พัง ยัก กิก ทั้ง หวม

ที่ ฎา การ เล่น ที่ มี วิถี กล้าย คลึง อย่าง หนึ่ง อย่าง ไค จะ เขา ทั่ว

เปน โทษ อันหนัก ขอให้พระ เจ้าอินทวิชยานนท์ พระ เจ้า นคร

เชียงใหม่ ตรา เขา กำหนด กฎหมาย อัน นี้ มี อาญา ประกาศ

ใช้สืบไป ๗:

แจ้งความ มา ณ วัน คำ ขี้ วงก ผคก ๑๒๔๖

๐ หนังสือ ประกาศ นี้ ไค มี ไป เมือง นคร เชียงใหม่ เมือง นคร

ลำพู ลง วัน อังคาร เดือน ๕ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง ขี้ วงก ผคก

มิ ไป เมือง นคร ลำปาง ลง วัน พุธ แรม สิบ ค่ำ ขี้ วงก ผคก

หน้า ๕๕๗ ลักษณหัตถ์ มีให้ถึง อารุช กลางถนน เล่ม ๖
ความต้องกันทั้ง ๓ ฉบับ

๑ เจ้าสุริยราชวง เจ้าไชยสงคราม หลวงราชนครนริยราช
กรมทหารซึ่งมีอำนาจ พระเจ้านครเชียงใหม่ ขอประกาศให้
เจ้านายท้าวพระยาราชบุตร แลคนต่าง ประเทศ แลคนมหามิตร
ใต้ทราชทั่วกันว่า ทุกวันนี้มีก็มีคนพาลทุจริตคิดทำร้ายให้ผิด
แบบอย่างกฎหมายมาแต่ก่อน คยตาภาณดิออ มีคทาขี้พลอง
กลาง แลคน แลเครื่องสาตราวุธต่างๆ ครั้นเวลาค่ำ เ็นไปมา
ในเวียงนอกเวียง มักทำตัวเป็นคนร้าย เกลาะวิวาทฟันแทง
ทุบตี ราษฎรอยู่เนื่องๆ เพราะงั้น ตั้งแต่วันออกหมาย ประ
ภาศนี้ต่อไป ห้ามมิให้เจ้านายท้าวพระยาราชบุตร แลคนต่าง
ประเทศ แลคนมหามิตรถือเครื่องสาตราวุธต่างๆ เ็นไปมาตาม
ถนนหนทางใหญ่่น้อยในเวียงนอกเวียง ภาศนคห้ามทั้งแต่
เวลาห้าค่ำไปจนถึง ๑๑ ท่มจวนแจ้ง ถ้าทราชทั่วกันแล้ว
ยังมีฟังประกาศบังอรถือเครื่องสาตราวุธ ต้องถ้าศนคห้าม
ทั้งที่ข้างล่างนี้ เจ้าพนักงานกรมทหารจับตัวส่งไปยังกรม
เมือง จะปรับโทษตามกำหนดทั้งนี้ ไม่เค็ดขมไม้กลมไม้แหลม
ขาวทั้งแต่กึ่งหนึ่งขึ้นไปค่าจับเป็นเงิน ๕ แลขังคอก ๗ วัน
คายนิกเหล็กมีคยต่างๆ ค่าจับ ๑๐ แลขังคอก ๓๐ วัน
ดิออขึ้นต่างๆ ค่าจับ ๓๐ แลขังคอก ๖ เดือน ถ้าถือ
เครื่องสาตราวุธผู้ทหารๆ มีมากเก็บ จะปรับโทษให้ทหารตาม

หาก แผล แล้วชักรอก อีกเดือนหนึ่ง หนึ่ง ทั้งแต่ ย่ำค่ำแล้ว
 ถ้าเจ้านาย ท้าว พระยาราชบุรี แลคนท้าว ประเทศ แลคนมหามิต
 เภิน ไปมาตาม ถนน ทนทาง ในเวียง ทัวไป นอกเวียง ทั้งแต่ นอก
 ประตู ทำแพ ออก ไป ถึงวัด ชุกชุก ชัษ ไป ถึงเหมือ ตำหนักทำ
 พระเจดีย์ตลอด ไป ตาม ถนน เหนือเวียง จน ถึง ประตู ช้างเผือก ให้
 รุกไต้ตาม ไฟ ถ้าผู้หนึ่ง ผู้ใด เภิน ไปมา ในเวียง นอก เวียงตาม
 ประตู ที่ ท้าม ไร่นี้ ถ้าผู้หนึ่ง ผู้ใด ไม่ รุกไต้ตาม ไฟ เภิน ไป
 มา มีก ๆ ตาม อำเภोज ไม่ เชื้อ ฟัง ทั้ง ประตู ไร่นี้ จะ ให้
 ทหาร จับ เอาตัว มีกไว้ จนเวลา รุ่งสว่าง จึงจะ ปลอย ทัวไป แต่
 ไม่ ต้อง เสีย ค่า จับ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง ประ พฤติ ตาม ประตู นี้ เภิน

๑ ประตูมา ๑ วัน อาทิตย์ เกือน สิบสอง แรม สิบสี่ คำ
 มี ออก ผลก ศักราช ๑๒๔๖

พระองค์เราเป็นเจ้า พระเจ้าอิ.ทรวชิยานนท์ เจ้าแขวง เชียง
 ใหม่ ให้ ปฤกษา ทัว ท่าน ข้าราชการ ไฉน แล เจ้านาย ท้าว พระยา
 เภิน สยาม เภิน พรหม กั. วา แต่ก่อน นายบุรี ผู้ทำนา ให้ เสีย
 เข้า ชะ ร้าง ตาม ชำ ชื้อ ท้าว ๑ เป็น ๒ ท้าว ราษฎร ทั้ง ขน
 มา สร แลวตอง เภิน ออก ไร่ คำ ราษฎร ที่ บ้าน กง เภิน ไร่
 ต้อง ให้ ความ ลำบาก ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง จึง เภิน ว่า ถ้า เกษ เภิน
 ตาม เภิน ที่ ๆ ที่ ทำนา กว้าง ๒๐ วา ยาว ๕๐ วา เภิน เกว่า
 ไร่ หนึ่ง เป็น เงิน ครั้ง แดบ แหม็น ว่า ราษฎร จะ ทั้ง เสีย มาก ว่า

หน้า ๕๕๘ ลักษณะเก็บเงินค่านา เล่ม ๒
 แต่ก่อนหน้าขหนึ่ง ก็ไม่ค้องได้ความล่าช้า ๒ ช้า ๓ ช้า
 บัวย การ แรง และ สี่ ช้อม คัดท่า และ ต่งเข้า เข้ามาส่ง เพราะ
 เสน อย่าง นี้ พระ องค์ เรา จึง ตั้ง ให้ ทนาย กรม สว เป็น เสนา
 ออก ครว ฎ เกย ประ เมิ นนา เจ้า นาย ท้าว พระ ยา และ ราช ฎ ทั่ว ไป
 ใน จำนวน ปี ออก ผล นี้ เว้น ไว้ แต่ เมือง หัว ค่าน ชั้น นอก คือ
 เมือง เชียง ราม เมือง เชียง แสน เมือง ฝาง เมือง งาม เมือง ปลาย
 เมือง แม่ ห้อง ยร เมือง ขน ขวม เมือง ขวม นอก จาก นี้ ที่ เหล่า นี้
 ถ้า เจ้า นาย ท้าว พระ ยา แล ราช ฎ ทำ นา เสน นี้ ที่ ถ้าง ๒๐ วา
 ยาว ๒๐ วา เรียกว่า ไร่ หั้น ให้ เรียก แต้ เงิน แทน เข้า ขึ้น ฉาง
 ไร่ ละ ครึง แดย ถ้า นา ที่ เสีย เจ้า ของ ชา มาล ได้ ว่า ไร่ หั้น ได้ เข้า
 ไม่ ถึง ๔ ค่าง ให้ เรียก แต้ สลึง หั้น ถ้า ที่ ไม่ ได้ เข้า อย่า
 ให้ เรียก เขา ค่านา เลย แต่ ราช ฎ ทำ นา คอน ให้ เรียก เขา กับ ผู้ ทำ
 ไร่ ละ สลึง เพียง ถ้า ไม่ ได้ คิน ที่ ไร่ ละ พึ่ง สาม ฐู ถ้า ผู้ ทำ นา
 คอน เข้า เสีย ตาย ไม่ ไ ่ คิน แต่ ผู้ ทำ นา ชา มาล ไ ่ ขยา ไ ่ กะ เรย
 ถ้าวาย รมิ ไ ่ ขาย เข้า เป็น แต้ ทำ กิน จะ ไ ่ เข้า แคน เงิน ตา ราคา
 บ้าน เมือง เสนา ค่อง รัย เขา เข้า เมื่อ เสนา จะ ออก ครว ฎ เกย
 ประ เมิ นนา ค่อง รัย ค้วย แคน นาย แคน วัน เมื่อ ได้ รัย เงิน
 ค่านา แล้ว ค้อง ทำ ฎ กาย ไ ่ เสร์ ห แคน ราช ฎ ถ้า เกย เงิน ไ ่
 ไ ่ เขต ร แคน มาก น้อย เท่า ไ ่ ให้ ผู้ เขย แคน ย่าง เจ้า ของ
 ก้อง แคน วัน เขา ดิน คิน หั้น ใน เงิน ค่านา นี้ จาก เสนา แคน แคน

๕๕๘ หน้า ๕๕๘ เล่ม ๒ หน้า ๕๕๘

ตาม ส่วน ใต้แคว้น ส่วนหนึ่ง เป็น ของ แก่ บ้านเสนา คบ กิต กัณ
 ฉ้อ ราษฎร ให้นำออก เนื้อ เหลือ พิภัก แล ห้ามมิ ใต้กระเกณฑ์ขอแรง
 แก่ ราษฎร จน เข้า ช้อม เข้า และ เวียบก ค่า ฎีกาค่า ตัว ค่า ขรรคม
 เนิบม เเชิง เเคิน ประการ หนึ่ง ประการ ใด และ ห้ามมิ ใต้เกณฑ์
 ใต้ราษฎร เลี้ยง คุฎา จะ ทำการ ใด ๆ ใต้เป็นที่ บัวย การ และ เลียบ
 ประโยชน แก่ ราษฎร เป็น อัน ซาก ที่ เเคียว ถ้า มี ฟัง จะ เอา แคว้น แก่
 บ้านเสนา เป็น มตาโทษ กำหนด ใต้ เสนา ส่ง เข้า สาร ขึ้น ใต้ ฉาง ทลวง
 ไว้ ใต้ราชการ มี หนึ่ง สอง หนึ่ง ต่าง เงิน จ่าย ราชการ แล่นกิน
 เงิน สี่ หนึ่ง สาม พัน แลย ใต้แม่่ง เงิน และ เข้า เป็น ใต้ ส่วน ส่ง เเคือน
 ละ ส่วน ใต้ เสรีจ หนึ่ง แคว้น ใต้ รัช ตรี ตัง ไป ถ้า เสนา ไป ทำการ
 มี ใต้ ฎา คาค เเคเน การ ผิด ประการ ใด ห้าม มิ ใต้ มา ฟ้อง ร้อง เปน
 อัน ซาก จะ ต้อง ส่ง เข้า แล เงิน จง เเคม ตาม กำหนด ที่ ใต้ รัช ใต้
 หนึ่ง เจ้า นาย ท้าว พระยา อัน ต้อง ใน กำหนด ที่ ว่า คอ โย ใต้ ใต้ ทำ
 นา ของ ใต้ เอง มิ ใต้ ของ บ่าว ไพร แล นา ผู้ ใต้ แอ ย แล ฟง ก็ ใต้ เสนา
 ละ เว้น ค่า นา ออย่า เเคียบ ตาม กำหนด นี้ นา เจ้า ทลวง ๑๐๐๐ ไร่
 นา เจ้า อุด ราช ๕๐๐ ไร่ เจ้า ราช วงษ บุรี รัตน เจ้า ราช บุทร
 คนละ ๕๐๐ ไร่ เจ้า ราช สำ พันช เจ้า ราช ภาคิ ไน เจ้า ราช
 ภาคิ วงษ เจ้า สุริ ยาง วาง เจ้า ไชย สง ความ พระยา อตร การ
 คนละ ๕๐ ไร่ เจ้า ชาย เจ้า ทนึ่ง ที่ มี อายุ แล่ สิบ ทศ มี ขึ้น ไป

ถ้าเป็นบุตรเจ้าเมืองให้เงินคนละ ๕๐ ไร่ เป็นตลาดเป็นบุตร
 ของบุตรเจ้าเมือง ๓๐ ไร่ พี่น้องเจ้าเมืองร่วม บิคามารคา
 คนละ ๕๐ ไร่ ตลาดบุตรพี่น้องเจ้าเมืองคนละ ๒๐ ไร่
 เสด็จเจ้าเมือง คือ บุตร ของหลาน ที่ต้อง ในกำหนดนี้ คนละ ๑๕ ไร่
 พระยาแก้วสนาม ๒ นายคนละ ๕๐ ไร่ พระยาสนามชั้นที่
 หนึ่ง ๑๐ นายคนละ ๓๐ ไร่ พระยาสนามชั้นที่สอง ๑๐ นาย
 คนละ ๒๐ ไร่ พระยาสนามชั้นที่สาม ๑๐ นายคนละ ๑๐ ไร่
 พระยาแก้วคนละ ๒๐ ไร่ พระยาในคุ้มหลวง ๔ คนๆ
 ละ ๒๐ ไร่ พระยาในอุปราช ๔ คนๆ ละ ๒๐ ไร่ นอก
 จากกำหนดนี้ไม่ละเว้น ถ้าเจ้านายอื่นทั้ง ๒ ฝ่าย คือ เป็น
 บุตรเป็นน้องเจ้าเมืองด้วย ให้เงินแต่ส่วนบุตร ญาติพี่น้องเจ้า
 เมืองแต่อย่างเดียว อย่าให้เงินทั้ง ๒ อย่าง ถ้าเจ้านายที่
 ต้องในกำหนดนี้ ได้รับสัญญาบัตร เป็นที่เจ้านายผู้ใหญ่ ก็ให้
 เงินให้ทั้ง ๓ ตำแหน่ง คือ ส่วนที่เป็นเจ้าบุตร เจ้าหลาน
 เสด็จเจ้าเมือง ก็ให้เงิน ตามที่ ได้เป็นก็ตามตำแหน่ง ก็ให้เงิน
 ตามกำหนดที่เจ้าผู้ใหญ่ ถ้าในเจ้านายเหล่านี้ ไม่มี ของตัว
 เองที่จะละเว้นนี้ ไปคุ้มหลวงญาติพี่น้องพรรคพอง บ่าวไพร่
 ไม่ได้ ในเงินที่จะต้องยกเว้นเป็นส่วนเจ้านายทั่ว พระยา
 ต้องยกเว้น ไปมาก น้อยเท่าใด ก็ให้เสนาเวียงเอาใบรับ ยกเว้น
 ที่เจ้านาย คนนั้น มาส่งเจ้าพนักงานแทนเงิน แต่ภาษีพวก

ราชบัณฑิตยสถาน
 กรมศิลปากร
 สำนักพิมพ์
 ๒๕๒๕

ขึ้นจากนี้ ก็ให้เก็บส่ง เช่นเงิน วัตถุ ตามตำแหน่ง แต่
 ไม่หักเงินหลวง ถ้าจะมีภาระ ถูมเตียง วิวาท อย่างหนึ่ง อย่าง
 ใด ในการเก็บ แลส่งค่าหา เราไว้ อำนาจ อาญา แต่พระยา มหา
 ไทยยภิรมม พระคลัง ทรง ๓ พร้อม ช่างระ ตักสิน ตามควม มี อาญา
 ทั้งมา ฅวัน เสาาร เกือณ สาม ขึ้นกับค่า ขี้ระอ ฅลก ฅกักราช ๑๒๑๖

ประกาศ เจ้านครเชียงใหม่

๑ พระองค์เราเป็นเจ้าหอคำเมืองนครเชียงใหม่ มีรับสั่ง
 เจ้าพนักงาน กรมทหาร ว่าด้วย กฎหมาย อย่าง ธรรม เนียม บ้าน
 เมืองนี้ มา แต่ ก้อน ห้ามมิ ให้ วาฆฎร ลัก ลอบ ซื่อ ขาย เครื่อง
 สัตราวุช กระสุน ฅินกำ แต่ อนุญาต ให้ มี เจ้าพนักงาน เป็น ผู้ซื้อ
 ผู้ขาย ผู้เกี่ยว ก็ให้ เป็น ประ โยชน บ้านเมือง แต่ เงิน ภาษี
 แต่ สิ่ง ของ ที่ จำหน่าย ไป แห่ง ใด มาก น้อย เท่า ใด เจ้าภาษีหา
 ใ้ จำนวน ไว้ ไม่ มี ราชการ มา จะ กระ เกณฑ์ เข้า ก็ เสาะ ส่ง ขาก
 บั้ ฅนี้ พระองค์เราเป็นเจ้าเห็น ว่าควม จะ ราชการ เลีย โฅม ได้ มี ประ
 โยชน แก่ แผ่น ฅิน ยิ่ง ขึ้น ก็ จะ ให้ เจ้า พนักงาน กรม ทหาร เสา
 เสนอ ฅูชี ฎกา เครื่อง สัตราวุช ที่ มี อยู่ใน บ้าน เมือง ให้ ใ้ ใ้ ฅึง สัน
 และ จะ มี ให้ เลีย ประ เสา ฅิน มี แต่ ฅิม ฅ้วย เพราะ ฅน ฅึง แต่ ฅึง
 ไป เมื่อ หา ใ้ กรม ทหาร ใ้ ใ้ ฅึง เจ้า พนักงาน รักษา อาวุช ใน เขต
 แผ่น บ้าน เมือง และ เมือง ใ้ ใ้ ฅึง ใ้ ใ้ ฅึง รักษา การ และ

พอสอย ครอบครวรรักษา กฎหมาย ๓๐๖ อนึ่ง ถ้าได้ประมาณ

คดากเคลื่อน ไปได้ ให้กร หากไทย ประกาศ แก่ แคว้น แขวง

เมือง ชน แล ราษฎรให้รู้ทั่วกันว่า ๐ ทั้งแต่ที่ต่อไป ห้าม

มิให้จำหน่ายทั่ว พระยา ราษฎร ทรง แทน รักษา เป็น เจ้า ของ

ใช้ เครื่องสาครอาวุธ อนึ่ง ต้อง กำหนด คือ อาวุธ ถิ่น นาท หอก ทวน

ง้าว ค่าย กระบี่ เครื่อง อาวุธ อหิ มิ คม แหคม แต่ มี ค้า ซึ่ง เป็น

อาวุธ ทั้ง ปวง นอกจาก ที่ ใ้ รัย อนุญาต เจ้า พนักงาน รักษา อาวุธ

เป็น อันยาก ที่ เกี่ยว ถ้า มี ใ้ ใ้ รัย ยิน ใ้ รัย สอด สั้น เว้น เป็น เจ้า ของ

ฎา ทรง แทน อาวุธ ต่าง ๆ ซึ่ง เจ้า พนักงาน มิ ใ้ อนุญาต ให้ เป็น

เจ้า ของ ทรง แทน รักษา เจ้า พนักงาน สืบ พิจารณา ได้ ทั่ว จะ ให้ ปรึบ

โทษ ตาม กำหนด ราคา ค่า อนุญาต เป็น สิบ ต่อ แล้ว จะ ให้ ใช้ เงิน

รางวัล ค่า ทา ผู้ เหน ทั้ง ๕๐ แล ย ลง มา จนถึง สิบ แลย ตาม อาวุธ

สำคัญ มี สำคัญ เพราะ ฉะนั้น ให้ เจ้า นาย ท้าว พระยา ราษฎร อนึ่ง

เจ้า ของ ทรง แทน แล รักษา เครื่อง สาครอาวุธ มา แต่ ก่อน ให้ รัย

เร่ง นำ เขา เครื่อง สาครอาวุธ มา ขอ อนุญาต ต่อ เจ้า พนักงาน กรม

ทหาร เสียบ แต่ ใน กำหนด ทั้ง ๕๕ วัน ค่า ค้าง เก็บ น สาม เหนือ ไป

จนถึง แรม ๑๕ ค่า เก็บ น ๕ เหนือ ให้ เจ้า พนักงาน ทรง ครว

อาวุธ อนึ่ง ควร จะ อนุญาต ฎา มิ ควร อนุญาต ตาม ข้อ ยิง คัม อนึ่ง จะ

ว่า ใ้ รัย ทั่ว ทำย ถ้า ควร อนุญาต ก็ ให้ เจ้า พนักงาน ทำ หนึ่ง สิบ

อนุญาต แล คี ตรา ให้ ๆ เว้น ค่า หนึ่ง สิบ อนุญาต แต่ เพียง โย

พิมพ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ละ ๓ วัน ถ้าพ้นกำหนดนี้แล้วไป ผู้ใดขังเป็นเจ้าของและ
 ทวงแทนรักษา ไซ้ลอบ อาวุธ ก็มี ไซ้ มี ครา อนุญาต เจ้าพนักงาน
 จับ ได้ ก็ ให้ ปรียบโทษ ตาม กำนันคน หนึ่ง ถ้าพ้น กำหนดนี้ แล้วไป
 ราษฎร และ ลูก ก้าว ไซ้ จะ ไป แล ข้าม กาน แคน จะ มี เครื่อง สาควอาวุธ
 เจ้า มา ขาย ฎา ทัก ทัว มี ไซ้ ลอบ ให้ นาย คาน ทววจ อาวุธ นี้น ๆ
 กำนัน ถ้า เห็น เปน อาวุธ สำคัญ ก็ อาม โภคสิทธิ์ ซึ่ง โภคกว่า
 กระสุน ลง วิ่ง ขึ้น ไป ก็ ไซ้ สิทธาท ประทุ ท้าย ซึ่ง ไซ้ ไต่ รวท เรวก ก็
 กิ่ง ชาว ซึ่ง ไซ้ เปน เครื่อง ระเบิด ฎา เครื่อง อาวุธ เปน ลูก แดก และ
 เครื่อง ระเบิด ก้าง ๆ ก็ ไซ้ ใน ของ เหล่า นี้ นอก จาก เปน ของ ทดวง
 ฎา เปน ของ เจ้า พนักงาน ข้าง หลวง และ เจ้า นาย ท้าว พระยา ผู้ ไทญ์
 ไซ้ ลอบ ไป มา ท้วย กิจราชการ แล้ว มี ให้ นาย กำนัน ปลอบ ให้ ผู้ ไท
 เขา เข้า มา แล ไซ้ มี ให้ ลูก ก้าว ราษฎร ไซ้ ลอบ เขา เข้า ออก
 ข้าม กำนัน ข้าม แคน ออก ไป เข้า มา เปน อัน ซาก ถ้า มี พัง จะ ปรียบ
 โทษ ครึ่ง ๕๐๐ รฐเขียบ ลง มา ถึง ๕๐ รฐเขียบ เปน อย่างต่ำ ถ้า
 แล ลูก ก้าว ราษฎร ผู้ ค้อง มา ทาง โกล ไม่ รู้ เข้า มา ถึง กำนัน แล้ว
 ให้ เขา กลับ ไป เสีย ฎา มอขฝาก ไว้ กัย นาย กำนัน ให้ นาย กำนัน
 อนุญาต ให้ ลูก ก้าว เขา เข้า ออก แคน คน ๆ หนึ่ง มี ประทุ ทาง ปาก
 ทาม ขรรฆกา ออก หนึ่ง กิ่ง สำหรับ ทัว คน ละ ไซ้ รัย ทาย เล่ม หนึ่ง
 ให้ นาย คาน ทำ ทัว อนุญาต สำหรับ ไซ้ สำหรับ คน ตาม แขนง ให้ แก่
 ลูก ก้าว ผู้ ถึง อาวุธ เจ้า มา สำหรับ ทัว ถ้า ผู้ ไท ลอบ ไซ้ เขา อาวุธ

เข้ามามิได้
 บกแก่ นาย ท่าน จบใด ต้อง "ห้าม ตาม กําหนด
 ถ้า ลูก ตำรวจรเอา อาวุธ ต่างๆ ถ้า กิ่ง ไฟ ไว้ มาๆ ของ "ย ษา
 มาก เกิน จำนวน ที่ นาย ท่าน จะ อนุญาต ให้ ก็ ก็ ถ้า เช่น อาวุธ
 สำคัญ ต่างๆ ที่ ต้อง ห้าม ก็ ก็ ต้อง มี หนังสือ เจ้าพนักงาน กรมทหาร
 ให้ เจ้า ออก ให้ จะ เอา เจ้า ออก ได้ หนังสือ แค่นี้ คำหนึ่ง เดือน ตก
 หนังสือ "ปราชญ์ ผู้ ท จะ ชี้ อาวุธ ที่ กิ่ง กําหนด ขึ้น ใช้ ต้อง มา
 ขอรบ บุก ว่า เจ้า พนักงาน ออก ให้ เจ้า พนักงาน เรียก คำ อนุญาต
 ตาม กําหนด นี้ ยี่
 ทั้ง แค่นี้ ขึ้น ไป บก ล : ๓๐ แดบ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่
 ลูก แค่นี้ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่
 ท้าย เช่น ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่
 บก ล : ๑๐ แดบ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่
 หลายนัก บก ล : ๑๐ แดบ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่
 ล : ๒ สลิ่ง กิ่ง ไฟ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่
 มี ทวน แล ง้าว เช่น ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่
 ทั้ง ตัว ทั้ง คำ เกิน ตก ๑ ขึ้น ไป ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่ ยี่
 ขวาน แล ง เครื่อง มือ ทำ มา หากิน โดย สุจริต มี ใช้ ใช้ ได้ แค่นี้
 อาวุธ อย่าง เดียว นี้ ไม่ ต้อง ขอ อนุญาต แล : "ไม่ ต้อง เรียก คำ อนุญาต
 เมื่อ เจ้า พนักงาน ให้ ให้อ อนุญาต อาวุธ ไป ราย ห้าง รายใด ต้อง
 ทำ ขาญชี แล ลง สารบบ ไว้ ไหน คง ถ้า อาวุธ ที่ มา ขอ อนุญาต

วิกิซอร์ซมีคำอธิบายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์
 การนำเสนอนี้ใช้ภายใต้ลิขสิทธิ์ของวิกิซอร์ซ

นั้นยังมีเครื่องเครื่อหมาย ล้อ หีบ เนื้อ ทั้งเครื่องเครื่อหมาย เล็บ
ถาด เช่น อารูช. ก่าที่ ก็อนุญาตให้บริวตั้ง แล้วจะเลี้ยงเจ้าของ
ใหม่ทั้งจีน ขาญจู้ใหม่ และแกงสาบขเก่าเลี้ยงค.บ.ขออย่าให้
ขาญจู้ขบสนได้ แลหน้ส.ล. ขาญจู้ค.บ. ใจให้ค.บ.ค.บ.ค.บ.
แกงขู.ข ถ้าจะเปลี่ยนเจ้าขอใหม่ ทั้งขอ ขาญจู้ และ
เลี้ยงค.บ.ขาญจู้ใหม่เคมี.น.ก. ในเงินค.บ.ขาญจู้ทั้งปวงเก็บ
ไว้เท่าไรให้ บั้นเป็นส.ล. ส่วนยกเป็นหลวง ๒ เช่นของเจ้าพนักงาน
กรมทหารไว้แบ่งชั้นกัน ๑ ใต้แก่นายแคว้น และบ้านที่ผู้
รักษาอารูชอยู่ ๑ กิ่งนี้.ส.ม. ไปขยำให้กรมทหาร และกรมทาก
ไทย ทำการ ให้ละเมิดทะเลย ให้เลี้ยงกฎหมาย และขอ ขังค.บ.นี้
แต่อย่างหนึ่ง อย่าง ไค.บ.เป็น อ.บ. ขาด

ประกาศเรื่องซื้อขายไม้ซุงสัก

๑ พระยาราชสัมภวการ เจ้าหลวงใหญ่ผู้ว่าราชการต่าง
ประเทศ ในสามหัวเมือง คือเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง
เมืองลำพูน เจ้าหน้ส.ล. ขาญจู้ค.บ.ผู้ว่าราชการหัวเมืองนี้ มี
ทั้งปวง ในแขวงเมืองนครลำปาง พระยาเสกขายผู้ว่าราชการ
เจ้าพนักงานป่าไม้ทั้งปวงในแขวงเมืองเชียงใหม่ ขอประกาศ
แจ้งความมายังเจ้าหนาย ท้าวพระยาราชบุตรชาวเมือง และชาว
ต่างประเทศให้ทราบทั่วกันว่า

มีพระบรมราชโองการ หมาย พระบัณฑิตยสถาน ในพระ
 บาท สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้เป็น เจ้าแผ่นดิน ใน
 สยาม รัฐมณฑล ทั่ว ฝ้าย ไค้ ฝ้าย นือ คือ โทษลาว กาว ลาว
 เมือง มลายู เกรียวอื่นๆ ทรง พระ มตา กรุณา ไปรับเกล้า ร
 จัก การให้ คัก พื้น ไม้ ต่างๆ และ ลอง ไม้ ซอก ไม้ ใน เขต ร แขวง
 แผ่นดิน สยาม ให้ เขต การ เรียบ ร้อย ทดสอบ ทั่ว ไป

กำหนด กฎหมาย นั้น จะ เช่น การ ใช้ ไค้ ไม้ คัก ราก ๑๖๔๗
 เพราะ ฉนั้น ให้ แต่ บัณฑิ ผู้ มี ชูระ เกียว ช้อง ใน การ คัก พื้น ไม้ และ
 ช้อ ซอก ไม้ ต่างๆ ใน แขวง หัวเมือง และ เมือง นคร ดัง อย่าง
 เมือง ลำพูน เมือง เชียง ไท่ม วิช มา สิบ สอน ศึกษา แขนบ อย่าง
 แด ทำ การ ให้ ถูก ท้อง ตาม ช้อ บัง คับ เหวียม ทั่ว เลียบ ให้ พร้อม
 เสรี ก่อน กำหนด วัน ที่ พระราชบัญญัติ ไค้ ไม้ เช่น ใช้ ไค้ ถ้า มี
 คัก เกียว ช้อง และ ชัก ขวาง ประการ ไค้ ก็ ให้ มา ร้อง แด ว่า
 กถ่าว เลียบ ให้ เสรี แด ก่อน พระราชบัญญัติ เช่น ใช้ ไค้ ถ้า ถึง
 กำหนด ออก พระราชบัญญัติ แล้ว ผู้ ไค้ ทำ การ ผัน ช้อ บัง คับ
 ก็ จะ บัง คับ ไค้ ทำ ทาย ตาม ช้อ พระราชบัญญัติ ทุก ประการ ผู้
 ไค้ จะ อ่าง เทก ไค้ๆ ที่ มี ไค้ มา ว่า เลียบ แด ใน กำหนด มา ร้อง
 มา ว่า นั้น ไม้ ไค้

อนึ่ง ใน พระราชบัญญัติ ซึ่ง ออก เมื่อ ฅวัน จันทร เดือน สิบสอง
 ชัน แยก คำ บัง อ ผอ คก รุคัก ราก ๑๖๑๖ นี้ ความ

ราชบัณฑิตยสถาน
 ๑๖๔๗
 ๑๖๑๖

ซัดว่า หนึ่งสี่ สัญญา ต่าง ๆ เป็นสัญญา บัญชี ซึ่ง เก็บไว้ ข้อ
 กับการ แผลง คิน ต่าง ๆ คือ สัญญาทำ ไม้ และ อื่น ๆ อีกนี้
 ถ้า มิได้ ประทับตรา เสนาบดี กรุง เกษ ๑ วัตถุประสงค์ แล้ว เป็น ไม้
 ไม้ ไม่ เป็น หนึ่งสี่ สัญญา ความ แจง อยู่ใน ข้อ พระราชบัญญัติ
 ซึ่ง ใช้ อยู่ นี้ แล้ว บัญชี ถูก ค้า ต่าง ๆ และ นาย ร้อย ไม้ ผู้ ค้า
 ไม้ ละ เลย เสีย ไม่ ทำ การ ตาม พระราชบัญญัติ เข้า รับ แค
 หนึ่งสี่ อาญา ๆ คำ สั่ง เจ้า นาย ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย และ ผู้ รักษา
 ไม้ เข้า ค้า ไม้ ลัก ลอบ ทำ ไม้ ไม้ เขา ตาม ชอบใจ การ ที่ ทำ อย่าง นี้
 ไม่ ถูก ต้อง เช่น การ ที่ ผู้ รักษา ไม้ กับ ผู้ ทำ ไม้ ลัก ลอบ ให้ กัน
 ทำ เอง ศาล ต่าง ประเทศ และ ศาล ทั้ง ปวง จะ ไม่ รับ
 บอ มว่า เป็น หนึ่งสี่ สัญญา อัน ถูก ต้อง ตาม กฎหมาย เพราะ
 ฉะนั้น จึง ประ กาศ ให้ ผู้ ที่ ทำ การ ไม้ ไม้ และ ผู้ ซ้อ ขาย ซึ่ง มิ ได้
 มี หนึ่งสี่ สัญญา ที่ ประ ทับ ตรา เสนาบดี กรุง เกษ ๑ และ เจ้า
 ทลง ผู้ ว่า การ ต่าง ประเทศ สาม ห้า เมือง ลาว ทั้ง ปวง ทั้ง กัน ว่า
 ถ้า จะ บิด ทำ การ ต่อ ไป ต้อง รีบ มา ทำ เรื่อง รว ขอ ทำ หนึ่งสี่
 สัญญา ต่อ เจ้า พนักงาน เลีย ไตน์ ให้ ถูก ต้อง ตาม ข้อ พระราช
 บัญญัติ แก้ ใน กำหนด ๕ เดือน นับ แต่ วัน ออก หมาย ประ กาศ
 ฉะนั้น ไป ถ้า พัน กำหนด แล้ว เจ้า พนักงาน ไม้ ไม้ จะ ตั้ง นาย ร้อย
 ค้า ไม้ ใน ไม้ ทั้ง ปวง ซึ่ง ผู้ ทำ ไม้ มี หนึ่งสี่ สัญญา ประ ทับ

ตราเสนาบดี กรุง เทพ ฯ ๆ ๆ ตราข้าหลวงสวนหัวเมืองลาว เวียง
 ไทใหม่ นั้น เปน ของ แผ่นดิน ใต้ สั้น ถ้า ผู้ ตระ มี คดี เกี่ยว ไร้ง ไร้ง
 การ ข้ำ ไม้ แล การ ซ้อ ชาย ไม้ อยู่ เก่า ไทใหม่ ราชการ ใด ๆ ก็ ใต้
 รัช ราช รัช รัช และ ว่า กล่าว ตก ก็ เกือบ เยี่ยม หมด ใน กำหนด นี้ ทั้ง สั้น
 ดัด พื้น กำหนด ไป จะ ไม้ รัช รัช ใด ๆ ซึ่ง แบน ความ เก่า ที่ ควร จะ
 รัช จะ ว่า ใต้ ใต้ ใน กำหนด นี้ รัช รัช รัช รัช รัช รัช รัช รัช รัช รัช
 รัช จะ ใต้ ตาม สิบ สอน การ ทำ ข้ำ ไม้ แล ซ้อ ชาย ไม้ ทั้ง รัช
 นี้ อยู่ที่ ว่า การ ทาง ประเทศ เมือง เชียง ไทใหม่ แห่ง หนึ่ง ที่ เจ้า
 พนักงาน ข้ำ ไม้ เมือง เชียง ไทใหม่ แห่ง หนึ่ง ที่ ว่า การ ข้าหลวง
 เมือง นคร ลำปาง แห่ง หนึ่ง ที่ เจ้า พนักงาน ข้ำ ไม้ เมือง นคร ลำปาง
 แห่ง หนึ่ง ที่ ออฟฟิศ เจ้า พนักงาน ผู้ว่า การ หัว เมือง ฝ่ายเหนือ
 ที่ กรุง เทพ ฯ แห่ง หนึ่ง ที่ ออฟฟิศ เจ้า พนักงาน ว่า การ ข้ำ ไม้
 ที่ กรุง เทพ ฯ แห่ง หนึ่ง ถ้า ผู้ใด อยาก จะ สิบ สอน ก็ ใต้ ไป สิบ สอน
 ใน ที่ ต่าง ๆ ที่ ว่า มา นี้ เทย
 ประกาศ มา ณ วัน พุธ เดือน เก้า ขึ้น ค่ำ หนึ่ง ปี ออกลศก
 ศักราช ๑๒๔๖

ประกาศเรื่องตัดไม้ชนสัก

ด้วยพระ ยาศวี สิงหเทพ รัช พระบรมราชา อยุธยา นำประกาศ
 สำหรับหัวเมืองฝ่ายเหนือ มาลงราชกิจจานุเบกษา ลงวันมา

พระราชบัญญัติตัดไม้ชนสัก

แต่ศาลาว่าการ กรมท่า กอ.ไทย แต่เวลานี้พวก เกือบห้า แรมเก้าห้า
ขีวรายัง เช่น ผศก

ด้วย หลวง อนุรักษ ศึกษาศิลปะ กรมท่า กอ.ไทย รัชชฯ สังกะพระเจ้า
นาง ยานะ กรมหมื่นพิชิต รัชช กว ซึ่ง ส. จตุเมารัตราชการ

หัวเมือง ฝ่ายเหนือ ครั้นนี้ มีบริวาร ปรก เกล้ง ให้ประกาศ มา

แก่ เจ้า นาย ท้าว พระยา ราชครู คนใน ประเทศ นอก ประเทศ ทั้งปวง

ให้ทราบทั่วกัน ว่า ตั้งแต่ ขึ้น คำ หึง เกือบห้า ขีวรายัง

เช่น ผศก คือราช ๑๕๘๕ นี้ไป ห้ามมิให้ ผู้ใดไป

กาน แล ตักฟัน ทำอัน ตวาย ไม่ คัก ใน เขต แขวง เมือง นคร เชียง ไหม

เมือง นคร ลำพู เมือง นคร ลำปาง เมือง น่าน เมือง มพร้าว นอก

จาก ไท่ รัช อนุญาติ ประทับ ตร ชั่วคราวใหญ่ ผู้ว่าการ ต่าง ประเทศ

ซึ่ง คัก อยู่เมือง เชียง ไหม นี้ เป็น ชนิด ชาติ ที่ เกือบ ถ้าผู้ใดไม่

พึง ยั้ง ใจ ลัก กาน แล ตักฟัน ชัก ลาก เอา ฎา ทำ อัน ตวาย แก่ไม้

ชร ลัก ใน เขต แขวง ๕ หัวเมือง ซึ่ง ได้ กล่าว แล้ว มา นี้ แก่

ต้น ต้น นี้ ไป เจ้าพนักงาน ลัก ฎา ด้วย ประการ ไท่ๆ พิจารณา

ได้ ความจริง จะ ปรียบ ไหม รัชชเอา ไม้ ที่ กาน แล ตักฟัน นี้ เช่น

ของ แฉ่น กิน ตรี ลิน แล้ว จะ ปรียบ ไหม ให้ ใช้ คำ คำ ผู้ เห็น เอา

ความ มา ว่า แก่ ๓๐ ๓๐ รุ เข็ม ถ้า ไม้ ที่ ลัก กาน แล ตักฟัน นี้

เช่น อุน ตวาย ประการ ไท่ๆ ฎา ชัก ชาย เล็ด ก ไส ไป เล็ด จะ ปรียบ ไหม

เอา เงิน แทน ไม้ ไท่ ฎา เห็น ๗ ถ้า กั้น ละ ๕๐ รุ เข็ม

ไม้เล็กท่า ๗ ท่า ต้นละ ๔๐ รูดเบี้ย ถ้าเป็นไม้ที่ ตกลงดำน้ำ
 แม่คง ฤาแม่หน้า สระ วิณ จะปรับ หมด ๖ เท่าราคา ที่ กำหนดมานี้
 อนึ่ง แต่ ก่อน พระบาราชสัมภาราภรณ์ ได้ รัย ๆ สิ่ง มีหมาย พระภาคไป
 ถึง นาย ร้อย ผู้ทำ ข้ำ ไม้ ที่ บัง โน ใ้ รัย อนุญาต ข้า หลวง ผู้ ว่า
 การ ต่าง ประเทศ ตาม พระราชบัญญัติ แต่ ก่อน ได้ มา อนุญาต
 ต่อ ข้า หลวง เลียบ แต่ ใน กำหนด โดย เรว ความ แจ้ง อยู่ ใน หมาย
 ประกาศ พระบาราชสัมภาราภรณ์ ข้า หลวง ใหญ่ ซึ่ง ออก แต่
 ณ วัน พุทฺธ เกือบ แยก ขึ้น ค่ำ หนึ่ง บัด นี้ ก็ พ้น กำหนด ใน หมาย
 ประกาศ นี้ แล้ว นาย ร้อย ต่าง คน ไม่ เข้า มา ตาม หมาย ประกาศ
 เพราะ ฉนั้น ผู้ ที่ ไม่ ใ้ เข้า มา ขอ อนุญาต เป็น ชี้ ขาก หนึ่ง สือ
 สัญญา แล อนุญาต เกิม นี้ นาย ร้อย ผู้ หนึ่ง แล นาย ร้อย ผู้ หนึ่ง
 ผู้ ไค จะ อ้าง หนึ่ง สือ สัญญา เก่า ใหม่ แล อ้าง ว่า ใ้ รัย อนุญาต
 ของ เจ้า นาย หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง ไค ก็ เป็น ใ้ รัย ไม่ ใ้ รัย ถ้า นาย ร้อย ผู้ ที่ อยู่
 แต่ ก่อน ไม่ ใ้ รัย อนุญาต ประทับ ตรา ข้า หลวง ใหญ่ ตาม หมาย
 ประกาศ นี้ ก็ ใ้ รัย เร่ง ทำ เรือง รว เข้า มา รัย ทำ ข้ำ ไม้ ที่
 อยาก จะ ทำ ข้ำ ไม้ นี้ ต่อ พระบาราชสัมภาราภรณ์ ข้า หลวง
 ใหญ่ ผู้ ว่า การ ต่าง ประเทศ ซึ่ง ตั้ง อยู่ ณ เมือง เชียง ใหม่ ฤา หลวง
 อนุรักษ ภู เขศ ข้า หลวง กรม ทาด ไทย ซึ่ง ตาม เสก ัง พระเจ้า ้อง
 ยา เจอ กรม หลวง พิ ชิต ปรี ชากร ขึ้น มา ครัง นี้ ฤา หลวง วิ สุ ทร ชาติ
 ข้า หลวง ประจำ อยู่ ณ เมือง นคร ลำปาง แล จำ เขม ัง สัก วิทยารุช

การขอใ้รัยอนุญาตให้ขุดฝายในแม่น้ำ
 ข้างเหนือฝายวัดป่าสัก
 หน้า ๕๗๑

หน้า ๕๗๓ ลักษณะสงคราม ตามกฎหมาย นานาประเทศ เล่ม ๒
 เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี ที่ พระคลัง เสนาบดี ว่าการ
 ท่างประเทศ วิพระบรมราชโองการไว้เกล้าฯ ตั้งว่า ให้ประกาศ
 แก่ ข้าราชการ ทหาร ทนาย ท้อง ปวง ผู้ที่ มี กิจ ชุวะ เป็น เวช ค้าขาย
 ทางเมือง จีน นี้ ให้ ทราบ ทราบ ว่า การ ศักดิ์สงคราม ที่ แบน อยู่ใน
 ระหว่าง กรุงฝรังเศส กับ กรุงจีน ยี่สิบปี นั้น กรุงฝรังเศส ได้
 แกร์ ความว่า จะ รักษารัฐไม่ ให้ เป่า ที่ ออกจาก แก่ ท้อง ค้าขาย
 ของ เมือง ที่ เป่า กลาง อยู่ มี ไก่ เกี่ยวกับการ สงคราม นี้ เว้น
 เสีย แก่ ระ มัด ทุก สิ่ง ของ ต้อง ค้ำม คือ สิ่ง ของ ที่ เป่า กำตั้ง ศัก
 สงคราม คือ เครื่อง สัตว์ รุกข์ แล เหยียง ฮาหาร เป็น ต้น นี้ เข้า ไป
 ใน เมือง ที่ เป่า สงคราม กัน อยู่ แล้ว จะ ต้อง รั้ง คุม รั้ง เขา สิ่ง ของ
 นี้ เสีย ตาม ประเพณี ศักดิ์ สงคราม เพราะ เหตุ นี้ ควร ที่ ผู้
 เป็น เวช ค้าขาย ใน ทาง เมือง จีน นี้ จะ อุตสาหระ ระวัง ตัว กิจ รักษา
 ค้าขาย แก่ ที่ ชอบ จรรณ อยู่ ให้ ระวัง ต่อ ข้อ ห้าม ของ เประ เทศ ที่
 ทำ สงคราม กัน อยู่ นี้ ไก่ จึง จะ ไม่มี เหตุ เช่น ที่ อิน ทราย แก่
 ทวีป ขสมขติ ของ กุณ ให้ แปร ทิ้ง สิ่ง ผู้ว่า การ แทน กอง สุล ฝรังเศส
 มาลง ไว้ ใน ที่ นี้ ด้วย แล้ว มีความ ว่า
 มอง สิ เกอ อี ดอร์ ยู ผู้ว่า การ แทน กอง สุล ฝรังเศส ขอ แจ้ง
 ความ มา ขระ ท่าง เจ้าพระยาภาณุวงศ์ มหาโกษาธิบดี พระคลัง
 เสนาบดี ว่า การ ท่าง ประเทศ
 ด้วย แก่ ก่อน มา ขระ นี้ กอง ท่าง ฝรังเศส ใน ทะเล จีน ไก่ กระทำ

๖๐๔
 ๖๐๕

เล่ม ๖ ลักษณะสงครามตาม กฎหมายนานาชาติ ประเทศ นำน ๕๗๕
 ตาม คำ ของ คอ เวอน แมนส์ วิบีบ ลิกา วุงเปรวี เสศ ที่ ตกลง กัน มี
 ความ ขระส ัก จะ มิ ให่ เมื่อ สง ร้างระง ที่ เปน ร้าง ระง มี ใ้ เกี่ยว
 ข้อง ใน การ สงคราม นั้น ท้ง เติบ ผล ประ โยชน ที่ จะ เกิด แต่ การ
 สงคราม นี้ จึง ใ้ กิจ ทา การ สงคราม แต่ เติบระ ตั้ง เติบระ แต่ง
 แล มิ ใ้ กระทำ ตาม อำนาจ ที่ จะ ช่ว ใน การ คั้น เื่อ แล จั เื่อ
 ใน ท้อง ทต แต่ เหตุ การ ที่ ใ้ เปน ขึ้น ใน เื่อ ๆ ที่ ถ่วง มา แล นี้
 จำ เปน ที่ คอ เวอน แมนส์ จะ ท้อง ถึง เื่อ อำนาจ ของ เื่อ ที่ ทำ
 สงคราม ตาม กฎหมาย สำหรับ นานา ประเทศ นี้ทุก ประการ แล
 คอ เวอน แมนส์ จะ ได้ มิ คำ สั่ง ถิ แม่ ทัพ เื่อ รบ เื่อ ให้ ทำ
 การ ต้ง นี้ อยู่ แล

ข้าพเจ้า จึง ขอ แรง ความ ข้ นี้ แก่ คอ เวอน แมนส์ ของ สม
 เื่อ พระ เจ้า กรุง สยาม ให้ ทราบ ค้วย แล ใน เวลา เื่อว กัน นี้ ตาม
 คำ สั่ง ที่ ข้าพเจ้า ใ้ รับ แล นี้ ข้าพเจ้า ท้อง สำแดง ความ
 ประณา อหัน ณ คอง ของ คอ เวอน แมนส์ วิบีบ ลิก ที่ จะ ประ พุติ
 การ ต่อ เื่อ ที่ เปน กลาง นี้ ว่า จะ ถิ โดย เื่อ เื่อ ตาม ข้
 ความ ใน กฎหมาย สำหรับ นานา ประเทศ ตาม คำ ใ้ เื่อ ถิ ขาติ
 ทั้ง ยอง ใ้ รับ ประชุม ปลุกษา กัน ที่ กรุง บารีก เมื่อ วัน ที่ ๑๖
 เื่อวัด คฤสก ศักกราช ๑๘๔๖ (เื่อวัน พุม เื่อหน้า
 ข้ ลิบ สอง คำ ข้ม โรง อฐิ ศก รุก ศักกราช ๑๒๑๘) นี้ เื่อ ข้ ถึ
 แล ข้าพเจ้า ขอ แรง ความ ต่อ เื่อ ถิ ว่า คำ สั่ง คอ เวอน แมนส์ นี้

หน้า ๕๗๕ ลักษณะสงครามตามกฎหมายนานาประเทศ เล่ม ๖
ได้มีแก้กองทัพบก ฝรั่งเศส โดยแน่นอนว่า ให้ประ กาย การ
โดย ระ วง โดย ประมาณการที่ ต่อ ผล ประ โยชน อันควร แห่ง การ
ค้าขาย ของ เมือง ที่ เปน กลาง นี้ต่อไป ตาม ความ จำ เบน ที่
ระ บัง ก็น มี ให้ บัง ทุก ลัง ของ ท้อง ท้ำม ใน การ สงคราม นี้ เข้า ไป
ใน เมือง จีน ไก่

แจ้งความ มา ณ วัน จันทร์ เดือนห้า ขึ้นแปดค่ำ ที่รทกยัง เปน
ฉศก ๑๖๕๖ วันที่ ๓๐ มาช ๑๘๖๔

แลได้แปลคำบัญญัติฎาณที่ประเทศมิซึอ ทั้ง ปวง ไค้ล : ซือ กนิ
ที่ กรุง ปารีศ ที่ อังไว้ ในหนังสือ ผู้ว่า การ แทนกงสุล ฝรั่งเศส
นั้น ลงมาไว้ ให้ทราบด้วย ก็คือ คำ บัญญัติฎาณ ที่ ว่า ด้วย กฎหมาย
ทะเล ซึ่ง ราชทูตผู้มี อำนาจ เต็ม ของ ประเทศ อังกฤษ ประเทศ
ปรุ เซิน ออสเทรีย ฝรั่งเศส ประเทศ ปรุ เซิน ซากิเนีย
ตุรกี ที่ ได้ ประชุม ปฤกษา เทนพร้อมกัน เช่น ซือ ที่ กรุง ปารีศ
ในวันที่ ๑๖ เดือนเอปรีลคฤศศกักราช ๑๘๕๖ ทรงถัย

วันพุธ เดือนห้า ขึ้นสิบสองค่ำ ยัมโรงฮูศก มีความ ว่า
ราชทูตผู้มี อำนาจ เต็ม ซึ่ง ไค้ เซน ซือ ใน หนังสือ บัญญา
กรุง ปารีศ ที่ ให้ ทำ ไว้ ในวันที่ ๓๐ เดือนมาช คฤศศก
คักราช ๑๘๕๖ ทรงถัยวันอังคาร เดือนสี่ แรมสิบเอ็ดค่ำ
มีเดาะ เอกศกนี้ ไค้ ประชุม ปฤกษา ว่า

อำนาจในทะเลในเวลาวันที่ เปนศึก สงครามนี้ เปน การ ถึง เถียง

คำสั่งราชการศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

เล่ม ๖ ลักษณะสงครามตาม กฎหมาย นานาประเทศ หน้า ๔๗

กัน เป็นที่ เสียใจ ด้วย กัน ชำ นาน มา

แถถาว ที่มี ขรรวม เนียม แถถานาที่ ควร ประพฤติ ใน เวลา

นี้ ๆ ไม่เปนที่ มีคอง แ่น นอน ไก่ จึง เปน เหตุให้ เชน กาว ไป

ต่าง กัน ในระหว่าง ประเทศ ที่ เปน กลาง ไม่ไค่ เกี่ยวข้อง ใน การศึก

กับ ประเทศ ที่ เปน คัก อยู่ ฉาง ที่ ให้ เปน เหตุ ล่ายาก จน รวม กัน

ก็ เปน ไค่

เพราะ เหตุ ฉนั้น จึง ไค่ คั้ง ขรรวม เนียม ไว้ เปน มอขที่ ใช้ ไค่

ตลอด ทัว กัน ใน การ สำคัญ อัน เปน ประโยชน มาก กัง นี้ ว่า

ราชทูต ซึ่งมี อำนาจ ซึ่ง มา ประชุม ที่ กรุง ปารีศ นั้น ไค่ ประกษา

จัดการ เปน แขนย อย่าง เพื่อ ประโยชน การ สิ่งนี้ ไค่ แล้วย เปน การ

ทำคาม ประสงค์ ของ คอ เวอน แมนตั้น นี้ ๆ ไคย ก็

แถราชทูตผู้มี อำนาจ มาแต่ ประเทศ ที่ ถ่าว ไว้ ช่าง คั้น แล้วย

นี้ ไค่ ตก ลง ประกษา การ ที่ จะ จัดการ เรื่อง นี้ ให้ ถ่าว เร็ว แถไค่

ตก ลง พร้อม กัน ถือ เขา เปน ข้อ กัง นี้

ข้อ ๑ ว่า การ ที่ ประเทศ ที่ เปน สงคราม กัน อยู่ แถ่ง เวือ รวม

ปลอม เปน เวือ ค้าขาย ออก จัมิ กุม วิบ เวือ ค้าขาย เชน ไค่ ไคย

ประพฤติ มาแต่ เถิม นี้ คั้ง แต่ นี้ ไป เปน ยก เดิก เสีย

ข้อ ๒ ว่า เวือ กำบั้น ที่ ใช้ ของ ประเทศ ที่ เปน กลาง ไม่ ไค่

เกี่ยว ข้อง ใน การ คัก เปน การ ข้อง กัน สิ้น ค้า ของ ประเทศ ที่ เปน

เล่ม ๒ จักรวรรดิสงคราม ตาม กฎหมาย นานา ประเทศ หน้า ๕๗๘
คำปฏิญาณนี้ จำต้อง ใช้ ได้แก่ เฉพาะ ใน ประเทศ ที่ ยอม
เข้า ใน สัญญา นี้ แต่ ประเทศ ซึ่ง จะ เข้า ใน สัญญา นี้ ต่อ ไป
ภายหน้าเท่า นั้น

ทำที่ กรุงปารีส ในวันที่ ๑๖ เดือนเอปรีล ศกศค
ราช ๑๘๕๖ ปี วันพุธ เดือนห้า ขึ้นสิบสองค่ำ ยี่มโรงโทศก
ลงชื่อ ราชทูต ประเทศทั้ง ๗ เมือง

คำปฏิญาณนี้ ภายหลังจาก มา ประเทศ ทั้ง ปวง ใน ยุโรป
แอมริกา ไก่ ยอม รับ เข้า ชื่อ ด้วย แล้ว เว้น แต่ เมือง สเปน
กับ เมือง เม็กซิโก หา ไก่ ยอม ตาม ความ ข้อ ๑ นั้น ไม่

อนึ่ง สิ้น คำ ต่าง ๆ ที่ อย่างไร จะ เปน ของ ต้อง ห้าม ใน การ
สงคราม นี้ ว่า ตาม กฎหมาย สำคัญ ไร ๆ ประเทศ ก็ มีความ ต่าง ๆ
กัน ตาม สำนวน ผู้ ที่ แต่ง หนังสือ นี้ แต่ รวม เปน ใจ ความ ได้ ว่า
บาง สิ้น คำ เปน ๓ ชิ้น ๆ ที่ ๑ สิ้น คำ ที่ เปน ของ ต้อง ห้าม ใน
การ สงคราม แต่ มี คิณ ยี่น ต่าง ๆ คิณ ประสิด กับ คิณ สรรพาวุธ
เครื่อง ที่ จะ ทำอาวุธ ได้ จึง นี้ เปน คิณ นี้ ถ้า เวื่อ ไค ยี่น ทุก สิ่ง ของ
เหล่านี้ เข้า ยี่น เมือง ที่ เปน ขั้ คิณ ฝ่าย หนึ่ง แล้ว เมือง ขั้ คิณ
อีก ฝ่าย หนึ่ง จัวยิบ เขา ได้ ขั้ ๒ สิ้น คำ ที่ เปน ของ ใช้ ใน เวลา
การ ขั้ เมือง เวื่อ ขั้ ยี่น ไม่มี คิณ สงคราม แต่ ถ้า มี คิณ สงคราม
ขั้ แล้ว ของ นี้ จะ ใช้ ใน การ คิณ ได้ มี เข้า ยี่น อาหาร
ไม้ จะ น สก ฝ่าย ไบ เชื่อ ก ยี่น เหล่า นี้ เปน คิณ นี้ นี่ย ว่า เปน ของ

หน้า ๕๗๘ ลักษณะ ชื่อ ชาย โศ กระจับปี่ เล่ม ๒

ต้องห้าม ใน การ สงคราม ก็ ได้ ไม่ เป็น ก็ ได้ สุด แต่ เมือง ที่ ทำ คัก
สงคราม อยู่ นั้น จะ คิด เห็น ว่า สิ่ง โศ เป็น ของ ต้อง ห้าม แล้ว ประ
ภาศ ให้ ทราบ ทัก กัน ถ้า เป็น ของ ที่ ต้อง ใน ประภาศ แล้ว เมือง
ที่ ทำ สงคราม ก็ วิช เอา ได้ ถ้า เป็น ของ นอก จาก ที่ ได้ ประภาศ แล้ว
เมือง ที่ ทำ สงคราม อยาก จะ ไม่ ให้ เข้า ไป ใน เมือง ขำ คัก ก็ มัก
จะ ขอ ชื่อ ถ้าย ตาม ราคา เคย ให้ ถ้า ไร แก่ เจ้า ขอร อีก สิบ ดก หนึ่ง
กิก แต่ ต้น ทุน ชัน ๓ นั้น คือ สิ้น ค้ำ ที่ ไม่ เป็น ของ ต้อง ห้าม ได้
เลข มี สมุค หนึ่ง สือ แล รูป ภาพ เป็น ต้น คัง นี้ ไม่ ต้อง ถูก วิช ได้ เลข

ให้ ผู้ ที่ จะ คิด เห็น เวือ ค้ำ ชาย พิจารณา ดู ทำ การ ค้ำ ชาย แต่
ที่ ชอบ ขรรรม ความ เจริญ จะ ได้ มี แก่ คน สืบ ไป

ประภาศ มา ณ วัน ชังการ เกือนห้า แรม แยก ค้ำ ปี ฤกา ยัง
เป็น ผศก จุล ลักราช ๑๓๔๖

พระราชบัญญัติ โศ กระจับปี่

ด้วย เจ้า พระยา บมราช ชาต เสนางคนวิมล มหินทราธิเบศร์
วิไชยราชมโหศสรวริย์ บริรักษ์ภูมิพิทักษ์โลกาธิกรณ์ ทิศตฤทธิ
ชาคิลวร สิงคพาทเทพย์ มุรธาธรรมทานศรชาติ สมุหบดี ธวัช
พิริยพาศ เป็น ประชา มา อิบคิ ใน กรม พระนคร ขาด รัช พระ
บรมราชโองการ ไล่ เกล้า ทรง พระกรุณา ไป รค เกล้า ตั้ง ว่า
ความ ผู้ ร้าย ลัก โศ กระจับปี่ รายนนี้ พระบาทสมเด็จ พระเจ้า
อยู่หัว ภัทรวทรา ยแต่ ไชยชอก ผู้ ว่า ราชการ เมือง แล รายน

การสงครามสงครามและกติกามารยา

ถ้ากับศาล ชุกชุมขึ้นกว่าแต่ก่อน จึง ทรง พระ ราช กำริห์
พร้อมด้วย ความ กิณฑานรณาคมหาเสนา ธิเกี ว่า โศก กระ เบื่อ เป็น
กำลั รวย อุด ทำนา แล เจน เกวียน ซึ่ง ให้ เกิด ผล ประ โยชน์ แก่
บ้านเมือง แต่ เกิด โจร ผู้ร้าย เทียว ที่ จึง ลัก โศก กระ เบื่อ ของ รวย อุด
อยู่ ทุก แห่ง ทุก ตำบล อ้าย ผู้ร้าย เอา ไป ขาย ให้ ผู้ มิ ช้อ ฆ่า เลีย
บ้าง เขา ไป ขาย จำนวน แลก เปลี่ยน แลกกัน ต่าง แหวง ต่าง เมือง บ้าง
ราษฎร เจ้า ชอ กิจคาม ไป พย ประ จัษ แต่ ผู้ ช้อ ๆ ส่ง ผู้ร้าย มิ ไค้
ก็ ต้อง ประ จัษ ผู้ มิ เป็น ผู้ สมคค โจร เงิน ค่า โศก กระ เบื่อ เลีย ไป
ช้อ หนึ่ง แล้ว ต้อง ประ จัษ โจร อีก ก็ เป็น ความ ขาก แก่ ราษฎร
ถ้า ส่ง ผู้ร้าย ไค้ ผู้ร้าย ก็ ต่อ ลู บิด พลัว เป็น ความ ค้าง ไร่ ศาล อยู่
ก็ มาก ณะ ลา การ พิจารณา ว่าจะ เสรี ไค้ หนึ่ง หนึ่ง ก็ อยู่ ใน
๗ ช้อ สอง ๗ กาล ลี ไป ภาย หน้า กว ให้ มี กำหนด ตำบล ที่ ช้อ
ชาย โศก กระ เบื่อ ใน แหวง กว พ ม ตานคร แล ทั่ว เมือง ฝ่าย เหนือ
ฝ่าย ไค้ ฝ่าย ทวี น ออก ทวี นตก เมือง หนึ่ง ตาม ตำบล ที่ ตำบล
ตาม เมือง ใหญ่ เมือง น้อย ซึ่ง เป็น ทาง ราษฎร เดิน ให้ มี กรม
การ กำนัน กำกับ อยู่ ใน ที่ นี้ เป็น นิติย์ สำหรับ ทำ มา ณุ ชี รูป พรรณ
ผู้ ช้อ ชาย แล รูป พรรณ โศก กระ เบื่อ ด้วย ถ้า จัก การ เวียง รัช ย
เป็น แบบ อย่าง ละ แล้ว โจร ผู้ร้าย ซึ่ง ละ ลัก โศก กระ เบื่อ ราษฎร ก็ จะ
เขา ขาง ไป จึง ไป ปรก เกลา ไ ปรก กระ หม่อม ให้ พระ ยา ธิศ ทราน ธิศ
ศิริ ราชม ของ เมือง เจ้า กรม กอง กระ เวร ขวา พระ เทพ ฤๅ เจ้า กรม

กองกระเวรซ้ายพิเคราะห์ภูมิจนแวงอำเภอกรุงเทพฯ ฝั่งวัน
ออกกวดเขต จะมี กิ่ง ทั่วราชูร์ชื่อชายโศ กระบือ สักกัทำเขต
ให้พระยาอินทราธิบดีสิทธิราชรองเมือง พระเทพมยุ รัฎฐิกพิมพ์
ต่อเจ้าพนักงานโรงพิมพ์หลวง หมายถึงระภาคราชูร์ในแขวง
อำเภอ ทั่วราชูร์ ที่ตั้งให้ราชูร์ชื่อชายโศ กระบือ
มีอำเภอ กำนัน เสมียน กำนัน ทำรูปพรรณให้ชื่อชาย กันอยู่
ณตำบลบ้านนี้ อำเภอ เป็นที่นี้ กำนัน ชื่อนี้ เสมียน ชื่อนี้
ถ้าราชูร์นำโศกระบือมาชื่อชาย กำนัน แลกเปลี่ยนกันนะ ที่นี้
มากน้อยเท่าใด ก็ให้อำเภอ กำนัน เสมียน เขียนรูปพรรณลงใน
ฎีกาพิมพ์ว่านายนี้ ภรรยา ชื่อนี้ ตำบลนี้ อำเภอ กำนันนี้
แต่รูปพรรณ โศกระบือนี้ ก็ให้ทำเวียงตัว ขึ้นลงตามช่วง
ระยะกว้าง นี้ ทั่วตัว ไม่ให้เรียกค่า รวมเงินสิ่งใด ทนจะ
เกินทาง นี้ให้ เขียนด้วย เล่มนี้ ค่า บอกชื่อผู้ ชื่อ ชาย
แต่รูปพรรณ ระเบียบลงในหนังสือเกินทางว่า นาย นี้มาชาย
โศ กระบือ กิ่ง ทั่วราชูร์พิมพ์รูปพรรณเจ้าของ แลกโศ กระบือ ให้
แก่ นายนี้ ภรรยา ชื่อ นี้ อยู่บ้าน ที่ นี้ อำเภอ กำนันนี้
แขวง เมืองนี้เท่านี้ ฎีกาพิมพ์แล้วในโศ กระบือเท่านี้ แล้ว
ให้ อำเภอ กำนัน เสมียน เช่น ชื่อ ระ ทิศรา ให้ ชื่อ ไป แบนสำคัญ
ให้ราชูร์ ให้ ชื่อชาย กัน ใน วัน เดียว ขอบให้ ล่วง เวลา เลียบ ประ
โยชน ไป ให้ แก่ ค่า หนังสือ เกิน ทาง นี้ เวียงเขา แต่ ผู้ ชื่อ . ก

กรมการวังหลวงและกรมวัง

กระบือ ถ้า ช้อ ชาย ใช้ สรวอย อยู่ในแขวง บ้านเมือง เคี้ยว กัม
โค กระบือ จะ มาก น้อย เท่า โค ให้ อำเภอกำนัน เสมียน เวียง คำ
หนังสือ เกิน ทาง ย่า ใต้ เกิน ฉับยี่ ละ สดิ่ง เมื่อ ช้อ ชาย ออก ไป
ต่าง เมือง โค กระบือ คำ กว่า สิบ ตี ลง มา ให้ เวียง ฉับยี่ ละ สดิ่ง
สดิ่ง ถ้า เกิน กว่า สิบ ตี ขึ้นไป ให้ เวียง ฉับยี่ ละ สดิ่ง ครบ เกือน
หนึ่ง รวม เงิน ใต้ เท่า โค ให้ อำเภอกำนัน กำหนด เสมียน แบ่ง ๔ ส่วน
เจ้า กรม กอง ตระเวร ส่วน หนึ่ง อำเภอกำนัน ส่วน หนึ่ง กำนัน ส่วน หนึ่ง
เสมียน ส่วน หนึ่ง ตาม พัง ทัว นี ออก ทัว นี จาก แจก ให้ เสรีจ ถ้า
ฎีกา พิมพ์ ไม่ ลอ ก็ ให้ นาย อำเภอกำนัน มา รับ ท่อ พระยา อินทรวิชัย ที่
ดีหราจ ร่อง เมือง แล พระ เทพ ปลูก โดย เว เมื่อ นาย อำเภอกำนัน
กำนัน หมายถึง ประกาศ ทัว แล้ว ผู้ โค มี ทำ ตาม จีน ลัก สดิ่ง ช้อ ชาย
โค กระบือ นอก จาก คำ ใต้ ที่ กำหนด ประกาศ นี แล ผู้ โค ภา โค
กระบือ เกิน ทาง ผ่าน บ้าน แขวง อ. ก. มา ไม่มี หนังสือ เกิน ทาง
สำหรับ ทัว แล รูป พระ รณ โค กระบือ ภา ผู้ โค นำ โค กระบือ มา
ช้อ ชาย ต่าง แขวง ต่าง อำเภอกำนัน ใน ที่ กำหนด ประกาศ ไม่มี หนังสือ
เกิน ทาง แล ไม่มี ฎีกา พิมพ์ รูป พระ รณ สำหรับ โค กระบือ ก็ ให้
อำเภอกำนัน เสมียน ตำระ ไทย ตาม ไทย นุ ไทย แต่ โค กระบือ
ช้อ ชาย ของ ลาก ี คตาม ก็ ให้ ผู้ โค หรือ เจ้า ของ โค ไม่มี เจ้า ของ
ให้ รับ ปรน ของ แผ่น กั้น พระ การ หรือ ถ้า ผู้ โค ถูก ใคร ร้าย ลัก โค
กระบือ ไบ วัน ไบ ได้ เจ้า ของ มา ทำ ตำ ทว่า ด้น รูป พระ รณ โค กระบือ

ต่อกำหนด ให้กำหนดมาแจ้ง ต่อ พระยา อินทราธิบดี สิทธิราชรองเมือง
 แล พระเทพคุณ ในวันนี้ ให้ พระยาอินทราธิบดี สิทธิราชรองเมือง
 แล พระเทพคุณ ปรึกษาคณะสืบ บะก รุ่พระณ ิ ค กระบือ ไปถึง
 แขวง อำเภอหัวเมือง ต่อ กัน ิ คย เวร ถ้าอำเภอๆ ผู้ว่าราชการ
 เมือง กรมการ ต่อ กัน จับ โค กระบือได้ ก็ให้ส่ง โค กระบือมา
 บัง แขวง อำเภอเก็บกินได้เข้าของ ส่วน ผู้ร้าย ให้ชำระ ทำ โทษ
 อยู่ ณ แขวง อำเภอ เมือง นั้น ตามโทษานุโทษ ถ้า พระยาอินทรา
 บิดิ สิทธิราชรองเมือง แล พระเทพคุณ จักที่ คำบด ชี้ ขยาย
 โค กระบือ ใน แขวง ผัง ๓ วัน ออก ๓ วัน ตก ได้ ก็ คำบด จักอำเภอ
 กำหนด ถ้ากับร่น ตำแหน่ง ชื้อ ไร่ ให้ พระยาอินทราธิบดี สิทธิราช
 รองเมือง แล พระเทพคุณ หมาย ประกาศ ราษฎรใน แขวง อำเภอ
 ให้ทราบทั่ว กัน เหมือน หนึ่ง ก่อน ถ้าพัน ถ้าคนก เหมือน หนึ่ง แล้ว
 จึงให้ พระยาอินทราธิบดี สิทธิราชรองเมือง แล พระเทพคุณ
 จักอำเภอ กำหนด ไป ตั้ง อยู่ตาม กำหนด ที่ ประกาศทุก คำบด แล้ว
 ให้ยื่นทาง วาว กำหนดที่ แล ชื้อ อำเภอ กำหนด ให้แจ้ง อย่าให้
 จาก ใ้ตาม รมิ ตั้ง หมาย มาณวัน จันทร์ เดือนเจ็ด ขึ้นเจ็ดค่ำ
 ขึ้น ออก อัฐศก ศักราช ๒๓๓๕

ประกาศ คำปฤชาตัดสินเรื่อง จำนำเค็ก

ความเรื่องนี้ มีพระบรมราชโองการ ทรงพระกรุณา
 ไปรบกเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุนทรโวหาร เชิญ พระบรมวงษานุวงษ

กรมการมีคำสั่งให้พิมพ์หนังสือ

แลท่านเสนาบดี ข้าพเจ้า ลอธอง ขุนลี้ พระบาทมา ประชุมพร้อมกัน
ณหอ มีวเชียม ปฤกษาลงความ เหนมิ ข้อ ความ ตาม สำเนา ดังนี้

ข้าพเจ้า พุทธเจ้า สมเด็จพระเจ้าบรมวงษเธอ เจ้าฟ้ามตามา
ลา กรมพระ บำราชย์ ประมัญช สมเด็จพระเจ้าบรมวงษเธอ เจ้าฟ้าจา
ตุร รัศมี กรมหลวงจักรพรรดิพงษ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงษเธอ
เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมหลวงภาณุพันธุวงษวรเดช

กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต กรมหมื่นพิชิตรพีวิชากร กรมหมื่น
ชศิครกูฎมเทศ กรมหมื่นภูเบศร์จันทรวงศ์กิติกร กรมหมื่นประ

จกกรคิดเขาคมน กรมหมื่นเทววงษะโร ประการ เจ้าพระยาสุว
วงษ์ไวษัณห์ เจ้าพระยาภาณุวงษมททาโกษาธิบดี เจ้าพระ

ยาพลเทพ กระเชตราชินิกุล เจ้าพระยามหินชรวงศ์กิติจางวงศ์ เจ้า
พระยาศรีพิพัฒน์ พระยาอภัยบรมฤทธิ์ พระยาเจริญราชไม

ตรี พระยาเกษมวงษ พระยาภะลาโหมราชเสนา พระยา
เทพประทุม พระยาราชวรานุกูล พระยาจำแสนยศ

ขอ พระราชทาน กรวย บังคม ขุนหลวง พระกรุณา ใต้ทรงทราบ
ฝ่าละอองธุลีพระบาท ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้

ข้าพเจ้า พุทธเจ้า ประชุมกัน ปฤกษา เรื่องความ อี้ แก้วผู้ร้าย ลัก
เค็ดไป จำนำเงิน ทอง คีค นัว อี้ แดง ง้วน แจก ภรรยา อี้ สีนดา ผู้
รับประกัน ถ้า เคน ควร จะ ตักสิน ลงโทษ ประการใด และ จะ

คึกขี้ของ กั้น การข้าง หน้า ตะไป บระก ะโค ให้ ปลูกษา ทวอม กั้น
 นำความ ขึ้น กราย ชังคม ทูล พระ กรุณา นี้ พระ เกช พระ คุณ ทา
 ที่ สุก มิ ไค ข้า พระ พุทธ เจ้า รัช โส เกลาฯ โต้ บระ กุม กั้น
 ตรวท ตรี ตรอง ข้อ ความ แลว เหน ก้วย เกลาฯ ว่า กว ลัก เกิด
 จำนำ ซึ่ง เกิด ขึ้น ครั้ง นี้ เป็น การ แปร ถก ปลาก แล เป็น เหตุ อัน
 ร้าย กาย ซึ่ง ไม่ เคย มี มา แต่ กอน ควร จะ ต้อง ทำ โทษ ให้ จง
 หนัก ให้ เป็น แขนบ อย่าง ไว อย่า ให้ เหตุ เช่น นี้ มี ขึ้น อีก ไค ข้า
 พระ พุทธ เจ้า เหน ก้วย เกลาฯ ว่า ใน ความ เรื่อง นี้ จิน หยง ทิด ด้ว
 อำ แกร ง่วน เจริ ก วรรยา เช่น ต้น เหตุ ให้ อี แก้ว ก่อ การ ร้าย
 เพราะ การ เรื่อง นี้ ถ้า จิน หยง ทิด อำ แกร ง่วน เจริ ไม่ ให้
 ท้าย ถือ หาง แล รัช รอง กัย อี แก้ว ว่า จะ รัช ชี รัช จำนำ เกิด ก่อน
 ซึ่ง อี แก้ว พราก มา จาก มารดา มา จำนำ อี แก้ว ก็ ไม่ ทำ ความ
 ชั่ว ความ ร้าย ใน ครั้ง นี้ เพราะ นอก จาก จิน หยง ทิด อำ แกร
 ง่วน เจริ แลว ไม่มี ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด อัน ที่ อี แก้ว จะ มุ่ง ทมาย ที่
 จะ ขาย แล จำนำ ทารก อ่อน กั้น นี้ ไค เพราะ การ อย่าง นี้ ยัง ไม่
 มี แห่ง หนึ่ง แห่ง ไค อี แก้ว เมื่อ เวลา รัช เขา เกิด มาก ก็ ยัง ตา เป็น
 ผู้ ร้าย ไม่ เพราะ ไม่ ไค ความ ว่า อี แก้ว พ้อ ดวอง ฤฯ ลัก เขา มา
 ท่อ จิน หยง ทิด อำ แกร ง่วน เจริ พุค ฐา สัญญา จะ ให้ เงิน กัย
 อี แก้ว ๆ จึง ไค เกิด ปรวณดา อยาก จะ ไค เงิน ของ จิน หยง ทิด
 อำ แกร ง่วน เจริ จึง ไค เป็น ผู้ ร้าย ลัก เกิด อาชุกุ ม์ ขวม เกียว

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาพื้นเมือง

จำนำ ที่ กอ จิน หอง ตึก อำเภอง่วงเง็ก ในเวลานั้น เพราะฉะนั้น
 จึง เห็น ว่า จิน หอง ตึก อำเภอง่วงเง็ก เป็น ต้น เหตุ ก่อ การ
 ร้าย เรื่อง นี้

ประการ ที่ หนึ่ง การ เรื่อง ที่ จิน หอง ตึก อำเภอง่วงเง็ก ก่อ
 เหตุ ผล อัน ร้าย การ ซ้ำ ครัง นี้ มิใช่ เพราะ เห็น การ ไม่มี ผิด
 ฎา โลก อดยาก ได้ ประโยชน์ ใน การ ที่ ทำ ฎา ด้วย ความ รัก
 เกิด ฎา กรุณา ต่อ อี แก้ว อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด เพราะ แล เห็น ได้
 อยู่ ว่า การ ที่ สัญญา จำนำ กับ อี แก้ว ครัง นี้ มี คอก เข็ย วัน ละ
 เพียง พิเคราะห์ ที่ คน ตาม ธรรมดา แม้ ถึง ไม่ ต้อง เสีย เงิน
 ราคา เกิด ให้ อี แก้ว เช่น แต่ จะ เขา เกิด มา จ้าง ให้ ได้ ยง เปด่า ๆ
 วัน ละ เพียง ก็ จะ ไม่มี ใคร รับ ประโยชน์ ที่ จิน หอง ตึก ที่ อำเภอง่วง
 เง็ก จะ ได้ ไม่คุ้ม ค่า ที่ ได้ ยง เกิด จึง ควร เห็น ว่า ไม่ เช่น การ
 ทำ หา กำไร ประการ หนึ่ง ก็ เช่น แตรับ จำนำ แต่ มี คอก เข็ย
 ไม่ได้ สัญญา ขาย เช่น ลึก เช่น จาก ซึ่ง ให้ เห็น เช่น ว่า รัก ใคร
 อดยาก ได้ เกิด ได้ ยง จึง ควร เห็น ว่า การ ที่ จิน หอง ตึก อำเภอง่วง
 เง็ก ทำ ทั้ง นี้ ด้วย ความ อ่อนแอ ประมาท อาญา แผ่นดิน ปรารถนา
 จะ ออก อำนาจ ให้ ราษฎร โจร ผู้ร้าย ทั้ง หลายน เห็น ว่า ตัว อด
 ความ จะ ทำ การ ท ผิด อย่างไร ก็ ทำ ได้ ไม่มี โทษ ปรารถนา จะ
 ให้ โจร ผู้ร้าย ลัก ของ มา จำนำ ที่ ร้าน ของ ตัว ให้ มาก ขึ้น ให้ เช่น
 ที่ ล่า ขาด แล อัน ทราย แก่ ราษฎร ทั้ง ไป ซึ่ง จิน หอง ตึก อำเภอง่วง

จ้วงเจ็ก กระทำเหตุอันทรายนแค้นชั้ฉกรรจ์มี รุขนิ่นและนาคช่วย
 ความตั้งใจมุ่งหมายดังนี้ มีความผิดแค้นมาก อีแก้ว
 เป็นผู้พรากเอาเด็กมาจากมารดาจำนำไว้กับคนใจร้าย ทำ
 ให้เด็กทนทุกข์ระมาร แล้วทำให้มารดาของเด็กประทก
 พรากจากบุตร ได้ความขาดแคลนเดือดร้อน ทั้งในถานโรง
 ใจร้าย กระทำให้ไปอยู่ที่เกิดร้อน หว้างขว้างแก่ราษฎร ทั้ง
 ทาย ซึ่ง มีบุตร ทั้งป่วย ท้อ ไปเพราะคิดทำการ ลักเด็ก อ่อน
 ซิม แต่ กรม ไม่ใคร่เคยทำเอามาขายมาจำนำ ให้เป็นเหตุตัว
 อย่าง ชั้ฉกรรจ์ อีแก้วมีความผิด อีสินลาเป็นผู้คบคิด
 กับอีแก้วเข้ารับเป็นนาย ประกัน อีแก้วกับเงินทอง คิดอ้างแดง
 จ้วงเจ็ก จึงได้รับจำนำเด็ก กับ อีสินลาได้ ส่วนแบ่ง บั๊ระ เปน
 ผู้ร่วมคิดทำผิดด้วย อีแก้ว เงินทอง คิดอ้างแดง จ้วงเจ็ก
 อีสินลา อีแก้ว มีความผิดเสมอ กัน เพราะโทษ ที่ เกิด ชั้ ฉกรรจ์
 อาศัยการที่ อ้าย อีสินลา ทำการ ถ้าจากไป แต่ พวก ชั้ ฉกรรจ์
 พวกใด การ ร้าย อันนี้ ก็ จะไม่เกิด ขึ้น จึง เหตุ ด้วย เกิด ๑
 พร้อมกัน ว่าควร จะลงพระราชอาญา เห็น อ้าย เงิน ทอง คิด อี
 จ้วงเจ็ก อีแก้ว อีสินลา คณะ ๖ ยก ๖๐ ที่ แล้วเอาตัวไปจำไว้
 ณคุก ให้เช็ดศพ และ อย่าใด เปนเยื้อง อย่าง ท้อ ไป แด
 การที่ จะ รักษาไป ถาย นำ นี้ ขอ รับ ๑ ระราชทาน มีหมาย ประ
 กาศ ให้ราษฎร ให้ทราบทั่วกัน ห้าม อย่าให้ ใคร ทำการ อ้าย อี

เรื่องการรวมตัวกันของราษฎรในครั้ง
 นี้

หน้า ๕๕๕ ถัดมาทำสารกรมธรรม์และสัญญา เล่ม ๓

ตั้งขึ้นเป็น ๕ ๐๐๐ ถ้ามีเงินไว้ให้ระดมพระราชอาณาเหมือน
ครั้น

ก็เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า จะขอสงวนระงับการอย่างนี้
มีคำสั่งต่อไป ควรมีควรสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ขอ เคารพ

ทรงเซอ

ซึ่งพระบรมวงษานุวงษ ท่านเสนาบดี ปฎักษาตงเหนือ เสนอมา
เห็นว่าถูกต้อง ตามการอยู่แล้ว ควรเป็นแบบอย่างสืบไป
ให้กรมมหาดมืองนครจัด ตงโทษผู้ผิดแล้ว ทราบพระราช
บัญญัติไว้สำหรับแผ่นดินสืบไป ตั้งแต่วันอาทิตย์ เดือน
อ้าย แรมสิบสามค่ำ ขึ้นเดือนจตุลาคม ๑๒๕๕

(พระราชศัถิเลข) สยามมินทร

ประกาศว่าด้วย ทำสาร กรมธรรม์และสัญญา

มีพระบรมราชโองการ มานพระบิณฑุรสุรสังหนาท ให้ประ
กาศแก่พระบรมวงษานุวงษ ซึ่งทุกของขุดิพระบาท ราษฎรทั่ว
เมืองเอกเมืองโทเมืองตรีเมืองจตุรา ปากใต้ฝ่ายเหนือให้ทราบ
ทั่วกันว่า แต่ก่อนทรงพระราชดำริต เสนอว่าราษฎรวิวาทกัน
ด้วยความถน ภัยเรื่องสารกรมธรรม์สัญญาและทางขุดนั้น

ภาคการรวมศาสนาและกษัตริย์

ถ่ม ๒ ลักษณะทำสารกรมธรรมและสัญญา มา ๔๘๘
 บิด พัวว ต่อ สู้ แล อดทน ซึ่ง กันแถมกัน เป็น อัน มาก ขาก
 ที่ ธรรมดาการ จะพิจารณาหา ความจริง จึง ใ้ ทรวง พระกรุณา โยวภ
 เถลา ๑ มี หมาย ประกาศ พระราชบัญญัติ กำหนดให้ราษฎร มา
 ทำ ทนวิ สิ่ง สารกรมธรรม สัญญา ที่ อำเภอกำนัน ให้มี สารขบ
 ขาญ ชี ๑๒ ขาญ กณ เรร ไร่โกรท ที่ จะ เกิด ขึ้น ความ
 แจง อยู่ใน พระราชบัญญัติ นี้แล้ว ก็เป็น ประโยชน์ อัน ก็ มี
 คุณ แก่ คน ชื้อ คน ตรง แล ผู้ ทำมาหากิน โดย สุจริต เป็น อัน มาก
 แต่ ครั้น การ นาน มา ขัน อำเภอกำนัน ภา กัน ละ เลย เสีย หา
 ใ้ ทรวง จะ ทำ สารขบ ขาญ ชี แล ตรวจ ทรา การ ที่ ทำ สารกรมธรรม
 สัญญา ให้ ถูกต้อง มี คน ไม่ ขาง ที่ อำเภอกำนัน ออก จาก ที่
 ทน คาย สารขบ ขาญ ชี ก็ สูญ หาย ไป กวบ การ ที่ ทำไว้ ก็ ไม่มี
 ประโยชน์ อัน ไค ครั้น มี ด้ ขบ ความ เกิด ขึ้น ผู้ ที่ ทำ จะ นำ เสีย
 สวน ก็ ไม่ ไ้ ต้อง เสีย เงิน ค่า ทำ เปล่า ๆ เพราะ ฉะ นี้ จึง
 ใ้ ทรวง พระราชดำริ จะ จัก การ ให้ มี คน ขึ้น ให้ จึง ไ้ จึง โยวภ
 เถลา ๑ ให้ เจ้า พนกร น ทา กระ กาส สำหรับ คน ชื้อ สู้ สำคัญ
 สำหรับ ใช้ ทำ สาร กรมธรรม มี สารขบ ทิด กัน เป็น เต็ม ๆ แล มี
 วิ ชี ทรวง สอย จาก สิ่ง สำคัญ ซึ่ง เช่น ขยาน อัน มี คน ต่าง ๆ แล
 มี คำ ชื้อ แล วิ ชี ที่ จะ ทำ แล กฎหมาย เก่า ใหม่ ซึ่ง เกี่ยว ข้อง
 ใน การ ทำ สาร กรมธรรม สัญญา อยู่ใน หนังสือ นี้ ทุก ๆ เต็ม ให้
 อำเภอกำนัน ใช้ กระ ความ ท มี สารขบ อย่าง ใหม่ นี้ ทำ สาร กรม

หน้า ๕๕๐ ถักยณทำสารกรมธรรมและสัญญา เล่ม ๒
 ธรรม ให้แก่ราษฎร สืบไป ตาม ข้อบังคับ ซึ่งมี อยู่ในสมุด
 สารบัญนี้ ทุก ประการ ทั้งแต่ฉบับที่ เกือบ แยกขึ้น คำ คนนี้ มี
 มาม เบนจก กุศลกิจราช ๑๓๑๕ ไป ห้าม มิให้ อำเภอกำนัน
 แด เจ้าพนักงาน ผู้จะทำหนังสือ สำคัญ สัญญา ให้ แก่ราษฎร
 ใช้ กระดาษ อย่างอื่น นอก จากกระดาษหลวง ซึ่ง เจ้าพนักงาน จะ
 จำให้ ใช้สำหรับ การ นั้นๆ เปน อันขาด ที่ เกี่ยว ถ้าหาก มี พัง
 อำเภอกำนัน ทำการ ให้ผิด ท้าย ประการ และ ข้อ บังคับ ไป
 แด อย่างใด อย่างหนึ่ง ทำ ให้ หนังสือ ที่ ทำ ไปนี้ ใช้ ไม่ ได้
 ใน โรง ศาล ประการใด อำเภอกำนัน ต้อง ใช้ ความ ผิด นั้น และ
 ถ้า เจ้าพนักงาน สืบ จำให้ อำเภอกำนัน ทำ หนังสือ สำคัญ สัญญา
 อย่างหนึ่ง อย่างใด ซึ่ง อาจจะ ใช้ กระดาษ หลวง ได้ แล้วย
 แด ไม่ใช้ จะให้ ปรับ อำเภอกำนัน ผู้ทำ เท่า ราคา เงิน ฤา ราว
 ค่าทรัพย์ ซึ่งมี อยู่ในหนังสือ นั้นใด แด เจ้าพนักงาน แด ขยำ
 ให้ราษฎร คั่น ตกใจ สำคัญ ว่า จะต้อง เปลี่ยน ทำ หนังสือ สาร
 กรม ธรรม ทมด ทั้ง เก่า ทั้ง ใหม่ อย่าง ครัง ก่อน เปน อัน ขาด ให้
 เข้าใจ ว่า การ ครังนี้ ไม่ ได้ เปลี่ยน แปลง แก้อใจ พระราชบัญญัติ
 เกิม อย่างหนึ่ง อย่างใด เปน แด กำหนด ให้ อำเภอกำนัน ใช้ กระดาษ
 อย่างใหม่ แด ให้ ทำ การ คำนึง ครัง นี้ เท่านั้น แด ยัน คำน
 หนังสือ สาร กรม ธรรม อย่างหนึ่ง อย่างใด ซึ่ง ได้ ประทับ ทราอำ
 เภอกำนัน แด ก่อน ก็ ยังคง เปน ใช้ ได้ ตาม พระราชบัญญัติ

เล่ม ๒ ถึกษา ทำสาร กรมธรรมและสัญญา หน้า ๙๑
 เดิมทุกอย่างไม่ต้อง แก้อธิษนะ เพี้ยนแมลงลิ ไค เ็นแก่
 ทนีสือสำคัญ จึงระ ชิมใหม่ ภายหลัง เวนนี้เกิ่นะ ปรี ชิม
 ค้ำค้ង ชิมแยะ เญอจะโย่ จึงร้อง แกนกระคาย ร้อง จึงระ
 ไซไก้ คารกระคาย ค้ำตราที่ ระชัจะ ร้อง เอ็น ก็คน รุก ร้อง
 เမ်း ไม่ต้อง ชิน ตอนรถ อยางหนึ่ง ข่างไไ เ็นแก่ ผู้ ชิม มี
 ทนีสือ กรมธรรม สัญญา ซึ่ง โท้ ระท้ย ตรา อ้ำ เอะ โ้ว แด ร้อง
 แล้วมีความ ปรารถนา จะทำ ทำมันคอง อัน เรียบ ร้อย ก็ เ็นที่ ไร่ ไร่
 จะมา ขอ เ็นเณ โห่ อ้ำ เอะ ทำ ทนีสือ ตาม แบบใดมนี้ ก็
 ให้ อ้ำ เอะ กำนัน เรียบ แก่ ชำ กระคาย เพื่อง ค้าง คำ เ็นสติง
 ค้าง แต่ ค้ำ ตรานี้ ห้ามมิให้ อ้ำ เอะ กำนัน เรียบ เราะ
 ว่า ไม่ โท้ เ็น ทนีสือ ทำ ใหม่ ที่ เกี้ยว เช่น แต่ เจ้า ของ ยากจะ
 เ็นเณ แต่ กระคาย โห่ เ็น การ มีคน ชิม เ็นนี้ ถ้า ทาก ผู้ ชิม
 ผู้ โท้ มีความ สงใส ยาก จะรู้ การ ทำ สาร กรมธรรม สัญญา
 โห่ เ็นใจ ละเอียก ก็ โห่ โไป ขอ กู ค้ำ ชิม แด ค้ำ คัก เกือน
 เ็น ช้อ บังคัย ซึ่ง มี อยู่ใน หน้า สารขย ที่ อยู่ กับ อ้ำ เอะ กำนัน ทุก ๆ
 แด่ง ทัว พระราชอาณำ เขตว นี เดิก ให้ กรมพระสุรัสวดี และ
 มหาค ไทย กระลา โคม กรมท่า แรก เ็นมาย ประกาศ ให้ ราษฎร
 ในกรุง และ หว เมือง หน้า พระพิพิคัม สัตยยา เ็น เณ โท
 ทวี จัควา ปาก ไค ล้ำย เ็นนี้ ให้ ทราบ รง ทัวกัน
 ประ กาศ มา ณ วัน พฤ ค์ศก ก็ เกิ่น สี่ ชิม เณะ ค้ำ ชิม เ็นนี้ จัควาคก

การรวบรวมคำศัพท์และภาษาเขียน

บุลคักราช ๑๒๔๔ เปน วันที่ ๕-๖๓๘ ใน รัชกาล บัตยุบนี้

ประกาศ ว่าด้วย การ ถวาย ทนังถื่อราชการ ต่าง ๆ

๑ พระเจ้าเมืองยาเซอ พระองค์เจ้าสวัสดิ์ ประวัติ รัชพระ
 สมรราชโอง การใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณา ไปรคเกล้าฯ ให้ประ
 กาศ แก่พระบรมวงษานุวงษ แล จ้าราชการ ผู้ใหญ่ ผู้น้อย มีนคา
 ซึ่ง มี ราชการ จะ ทำ ทนังถื่อ แล เวียง วาว ถ้อยความ ขึ้นกราบ บังคม
 ทูลพระ กรุณา ไ้ ทราบ ทวั ถัน ว่า ใน ราชการ ทั้งปวง ซึ่ง ทรง ประ
 ทูติ เปน นิตย์ อยู่ทุก วันนี้ ทรง จังพระ ราชตฤโทษ จะ มี ให้ การ
 อันใดคัง ค้าง อยู่ เลย จึง ทรง พระ อุตสาห ตรวจ ราชการ ทุก สิ่ง
 ทุก อย่าง แล้วย ค่ำริส สัไป การ ที่ ควร จะ แล้วย เสริง ไ้ ใน วัน เดียว
 ทนังใด นี้ ก็ ให้ แล้วย เสริง ไ้ ไ้ ใน วัน เดียว ทนังใด นี้ ไคย มาก
 ก่อ การ บาง เวียง บาง สิ่ง ซึ่ง จำ เปน จะ ต้อง คิกค้อง รอ อยู่ ด้วย
 เหตุ ไค เหตุ นี้ จึง ต้อง ค้างไป วัน หนึ่ง เพียง เวียง หนึ่ง สอง เวียง
 แต่ ก็ ไม่ ค้าง ไป หลาย วัน คง จะ ให้ สำเรจ ไ้ ใน สี่ วัน ทั่ว วัน
 เปน อย่าง บึง แต่ บางที่ ผู้ ไค ถวาย บังคม ทูล พระ กรุณา อันใด
 ที่ ต้อง ค้าง ซ้ำ อยู่ คัง เช่น ว่า มา นี้ ก็ จะ มีความ เกือก ร้อน ว่า
 ถึง ที่ การ อื่นๆ ทำไป ไ้ แต่ ราชการ ส่วน ของ ตัว พุก ไม่ คดคัง ไป
 ก็ ให้ พึง เข้าใจ ถึกว่า ไม่ ไ้ ทรง ทอด ทั้ง ละ เมิน เลียบ เลย แต่ เพวระ

ในจำนวนหนังสือนี้ ถ้าจะนับโดยตัวหนังสือที่บันทึกไว้ที่กระทรวง
รับใช้ทรวงฟ้า แลต้องทรวงพระราชดำริห์ ไม่ต่ำกว่ายี่ละหกพัน
เรื่อง เพราะฉะนั้นถ้าท่านผู้ใด ใ้เห็นจำนวนทั้งนี้ แล้วย ก็ไม่ควร
ที่จะ มีความเสียใจ ว่า การของตัวต้อง มา ทักท้วง ซ้ำ อยู่ เพียง ๕ วัน
๖ วัน ก็นั้นเลย

แต่บัดนี้ มีความลำบาก พระราชหฤทัย อย่างหนึ่ง ซึ่ง เปนเหตุ
ที่ ท้องไปรบกเถถำ ให้มี ประทาศ มา ครั้นนี้ ก็คือว่าท่านผู้ที่จะ
ถวาย หนังสือ ทั้งยี่วง มัก จะ ทอด ทัง การ ของ ตัว ไว้ เฉื่อยๆ
ลุ่มๆ ไป ด้วยถือว่าจะ ถวาย บังคม ทุกเมื่อ ไต่ ก็ ไต่ แต่ ครั้น
เมื่อ มี กาศนทว่า จะ เสกั พระราชดำ เนิน ประพาศ แห่งใดๆ ซึ่งมี
กำหนด ให้ ถวาย วัน จะ เสกั พระราชดำ เนิน ก่อน ไม่ต่ำกว่า ๓ วัน
เลย สัก ครั้งเดียวก็ ย้งเฉยๆ อยู่ ต่อ อีก วัน หนึ่ง ฤ สอง วัน จะ เสกั
พระราชดำ เนิน แล้วย จึง ถวาย หนังสือ ประทัง เข้า มา พร้อมๆ กัน
มาก ๗ วัน ละ สิบ สิบห้า สิบยี่สิบ ล้วนแต่ เปน การ ร้อน การ เร็ว
ขอได้ ก็ ส้ง เสียบ ก่อน เสกั พระราชดำ เนิน ค้าง ซ้ำ ไม่ได้ ไป แทบ
ทุกเรื่อง ทุก ถวาย เมื่อ เปน วิไล ซึ่ง ได้ ทรวง ทั้ง พระราชหฤทัย
ไว้ว่า จะ มี ให้ การ คัง ค้าง มา แก่ ก็ นั้น ก็ ต้อง ทรวง หนังสือ
แก่ ทรวง พระราชดำ ริห์ ทรวง บังคม การ ไป ได้ แล้วย ใน วัน เกือบ นี้
ได้ เว้น ว่าง แต่ เวลา เสวย ยาร ที่ ก็ รลอด คั้น ย้ง รุง แรบ จะ ทุก
ครั้ง ทุก คราว ครั้น เวลา เสกั พระราชดำ เนิน ร ล้น มา ถึง กรุง เทพ

หน้า ๕๕๕ ลักษณะ ถวาย หนังสือ ราชการ เล่ม ๒

ก็เป็นช่อง ที่ จะ คั้น เค้น กัน ว่า เสกข์ ถัดแล้ว ถวาย หนังสือ เด็ก

อีก ครั้ง หนึ่ง การ แต้ ไท ๆ กิ่ง มาก ถ้ ไท แต่ ต้อง มา ถวาย ใน วัน

นั้น ทมก ทั้ง นั้น ครั้ง หนึ่ง เสกข์ พระ ราชดำ เนิน ถัด ใน วัน นั้น

ไท ทรง รัช หนังสือ ถวาย ถึง ๕๐ ฉบับ ก็ เป็น การ เกลือ ที่ จะ ทรง

พินิจ พิจารณา แด่ คำ รัส สัก การ นั้น ให้ ถัด ออก ไป ไท จึง จำ เป็น

ค้อง กิ่ง ค้าง ไป ตาม เวลา ที่ ถอ จะ ทรง ทำ ไป ไท

เพราะ ฉนั้น บัดนี้ จึง ไป รุด เถลา ให้ ชี้แจง เวลา มา ให้ ทรง

ว่า อย่า ให้ ผู้ ไท ผู้ หนึ่ง คั้น เค้น ใน การ ที่ เสกข์ พระ ราชดำ เนิน

ถือ เอา เป็น เกรือง เคื่อนใจ ให้ เร่ง รัช ใน การ งาน ของ ตน นั้น เถ

เพราะ เหตุ ที่ เสกข์ พระ ราชดำ เนิน ประพาศ แห่ง ไท ค้อ เป็น ทาง

ไกล ๆ ทาง ทะเล ที่ หนังสือ จะ ไป ถึง ไม่ ไท ไท ขวเร็ว ไท รัช เป็น

ครั้ง เป็น คราว ๆ เสกข์ พระ ราชดำ เนิน แห่ง ไท ซึ่ง เป็น ที่ ใหม่

แปลก ประทลาค จะ ค้อง ทรง ประพาศ ตาม ถิ่น ถาน นั้น บ้าง จึง

ไท เว็ด ว้าง ราชการ ใน เวลา นี้ แต่ ถ้า เสกข์ พระ ราชดำ เนิน ประ

ทษ อยู่ ณ บาง ปอน ซึ่ง เป็น ที่ เคย เสกข์ อยู่ เป็น นิตย กิ่ง นี้ ไม่ ไท

เสกข์ ประพาศ แห่ง ไท ไท ทรง ราชการ อยู่ เสมอ เป็น นิตย เหมือน

อย่าง เช่น ใน กรุง เทพ เหตุ ซึ่ง เป็น ที่ ทรง สบาย ไท นั้น เพียง ไท

เปลี่ย น อาการ ใหม่ อยู่ ใน ที่ กว้าง ไม่ บัด เขี่ย คอ ขยาย เหมือน อย่าง

เช่น ใน พระ บรม ทา ราชวัง แต่ ไท ทรง พระ ราชดำ เนิน ใน พระ ราชวัง

มาก ขึ้น พอ ให้ พระ เสน่ ยิก มี พระ ดำ ลัง ขึ้น กว่า ที่ ประทษ อยู่

ภาควิชาวรรณคดีสารและภาษาบาลี

ใน พระบรมหาราชวัง เหตุ ที่ ทรง สบาย มี แก่สอง อย่าง เท่านั้น
 ไซ้ ว่า จะ ทรง สบาย ด้วย ไม่ ได้ ทรง ภาระ งาน อันใด นั้น มี ไซ้ เลข แก่
 ผู้ ซึ่ง จะ ถวาย ทนงสี้อ ทั้งปวง มัก เซียวใจ ว่า จะ เป็น เวลาว่าง
 แล เกือบ คราว ที่ จะ ต้อง เทียบ วาตาม ทา เวช ชันลง ถึง เกือบ ๖ เป็น
 ระยะ ทางไกล จะ ช้า หลาย วัน ไม่ ทนใจ จึง เร่ง เอา เสียบ
 ไฟ เวลา ก่อน ที่ จะ เสก จักร พระ ราชคำ เนิม ฤฯ รอ ไว้ เวลา เสก จักร พระ
 ราชคำ เนิม ถลัน ก็ กุ่ม เท เซียว มา จึง ไล่ เป็น กัง เช่น ที่ ถ้าว มา
 แลวัน นั้น แต่ ที่ จริง ไม่ เป็น การ ลำบาก แล ช้า ด้วย การ อันใด นั้น
 กัง เช่น คิค กัง นั้น เลข เวื่อ ฟัก ก็ เนิม ชันลง อยู่ เสมอ มี ได้ จาก
 สาย ทน เลข ก็ มี ที่ จะ บอก ชัก ความ ไป ถวาย บังคม ทูล พระ
 กรุณา ได้ ไท ขง บโขย เร็ว ถ้า ฎุ ไท มีความ ประส กที่ จะ ถวาย
 บังคม ทูล พระ กรุณา ก็ ได้ กังใจ ทุก ครั้ง ทุก คราว เมื่อ บอก
 ราชการ แลแล้ว เงิน คา โกร เลข ก็ ไป ยก เกด้าฯ ไม่ ได้ เวียง กผู้ ซึ่ง
 จะ ถวาย บังคม ทูล อันใด ชันไป ที่ พระ ราชวัง บัง บอช จะ ต้อง
 จำหน่าย อย่าง เคียว แต่ ความ ชี้ เกียง ของ ทัว เท่านั้น

แต่ ชัก นั้น เพื่อ จะ ไล่ เป็น การ ง่าย สบาย ชัน อีก จึง ไป ยก เกด้าฯ
 ให้ พระ เจ้า น้อย ขา ขอ กรม คมีน ประจ กะ คิล ปาคม ซึ่ง เสก จักร ประ
 จำ อยู่ใน พระ บรมหาราชวัง มี ได้ จาก นั้น เป็น ผู้ คอย รัย
 ทนงสี้อ ซึ่ง จะ ส่ง ชันไป ทูล เกด้าฯ ถวาย ที่ ยาง บอช ผู้ ที่ จะ ถวาย
 ทนงสี้อ จะ ไร ไม่ ต้อง เทียบ วาตาม ทา เวช แล จึง เนิม ว่า เป็น ความ

ถ้าหาก ถ้าผู้ใดจะถวายหนังสือ ก็ให้มาส่งถึง พระเจ้า หรือ ขาเอก
กรมหมื่น ประทับที่ศาลาคนเล็ก

ขออย่าได้คิดอ่าน ตื่นเต้น ในกรมเสด็จ พระราชกำหนด แล้ว
หุ่บเทศหนังสือเข้ามาในเวลาอื่นเสด็จ ๆ ๆ เสด็จแล้ว ก็จึงเห็นว่า มา
แล้ว ให้แปล การ เค็ดือถ้าง ที่ จะ ทรงไท่ ตลอดไป ได้นั้น เสด

ขอ ทรงเค็ดือน สกิท่าง ทั้งปวง ผู้ซึ่ง มีราชการ เป็น ตำแหน่ง
หน้าที่ ไก ๆ ทรง ใจ ประพฤติ การ ใน ตำแหน่ง ของ ตน ให้ แล้ว
ไป ถ่วงไป ก็จึง เสด็จ ได้ ทรง ตั้ง พระราชสุโขทัย ทรง ประพฤติ
ใน ราชการ ทั้งปวง เช่น กล่าวมานี้ ควร ถือ แยก อย่าง เป่า ทั้ง ทั่ว
ราชการ ทั้ง ค้าง เสียบ เวลา ไป เป่า ๆ ถ้า การ ทั้ง ค้าง สละ ก็นั้น
เจ้าแล้ว ก็ ไม่ สามารถ ที่ จะ สละ ไท่ สมค สิ้น ไป ได้ ไท่ กว้าง
กรณ เป็น การ ทนถิ่งใหญ่ ไท่ ได้ ความ ถ่วง ใน ภาย หลัง
ถ้า ท่าน ผู้เป็น ข้าราชการ ทั้ง ปวง ประพฤติ การ ให้ เป่า ไป สม่่า เสด
ทั้ง เช่น ทรง ราชการ นี้ แล้ว ก็ จะ รู้สึก สบาย ใน ตัว เสด
ไม่ สบาย เกิด ไป แล ผู้ต้อง ระคน ไท่ คาล เกิด ไป ราชการ ทั้ง
ปวง ก็ จะ สุก ล่วง ไป ไท่ ไท่ ยาก ไท่ เว้ว จะ แเน่ คุณ เป็น เวระ ไท่ เสด
แก่ แฉ่น ก็นั้น สมควร ที่ เป็น ข้าราชการ รักษา ราชการ เป็น
ตำแหน่ง ๆ ต่าง พระ เนตร พระ กรมณ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง ประพฤติ ความ
พระ ขมรา โช วาท ซึ่ง ประภาค มา ทรง คุก ประการ
ประภาค มา ณ วัน เสาร์ เค็ดือน แยก แรมห้าค่ำ ปี ระกณศก

คัดลอกข้อความนี้มาจาก...

เล่ม ๒ ถัดมาฉบับคนใหม่ บังคับทั่วประเทศ หน้า ๕๔๕
ศักราช ๑๒๕๖ เป็นวันที่ ๕๗๕๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศพระร ชทานพระบรมมา โชภต
เดือนลคิม เกร จับกุมคนทำผิด

มี พระ บรมร ชโอง การดำรัส เหนือเกล้าฯ สั่งว่า การ จับกุม
คนผู้ทำผิด ท่อ กฎหมายใน ทุก วัน นี้ ไม่ เชน การ เว้น วัชช เหมือน
แต่ ก่อน เพราะ เหตุ ว่า เจ้าพนักงาน ทาให้ เนาใจใส ในราชการ
ให้เป็นไปตาม พระ ราชบัญญัติ ไม่ บาง ที่ จับกุม ไว้ แล้ว เจ้า
พนักงาน ผู้ จับกุม นั้น ก็ จำ ใจอง ไว้ เลีย ชำ นาน คา ค่อย วัชช ร้อน
ส่ง มา ยัง กระทรวง ผู้ ที่ พิจารณา คดี นั้น ไม่ ขวง ที่ เปน การ ที่ จับก
ผิด ที่ ผู้ ต้อง จับก เป็น ผู้ ไม่ มี โทษ เลย ก็ ต้อง ใ้ ความ ล่า ยาก
ยาก แก่น เพราะ เหตุ อัน นี้ เปนว่า บาง ที่ จับกุม ถูก ใจอง แล้ว แต่
ละ เลย วัชช เลีย กวาระ สูง มา ยัง กระทรวง ผู้ พิจารณา คดี ก็ เปน
ความยาก ที่ จ. พิจารณา โทษ ทา พยาน ไม่ ค่อย ใ้ เลีย ก็มี การ เปน
ใ้ ถึง ใ้ เปน ที่ สลท พระ ราชศฤ โทษ นัก ค่อย ทรง พระ เมตตา พระ
กรุณา ประชาราชฎร ทั่ว ใ้ มี พระ ราช ประส ค์ ที่ จะ ใ้ ผู้ ที่ ไม่ มี
คว ม สั พ น จาก ความ ขม เสง รม กวน แล ล่า ยาก ยาก กาย อัน ไค
แม้ ว่า ผู้ ที่ มีความ ผิด แล้ว ก็ ก็ มี พระ ราช ประส ค์ จะ ใ้ มี โทษ
แต่ เพียง ที่ มี ใน กฎหมาย แล ความ ุติ อวระ มที่ ผู้ ผิด ใ้ ชำ ผิด เพียง
ใ้ จะ ใ้ ใ้ รือ โทษ ที่ เก้น แก่ เพียง นั้น เพื่อ ประ โยชน์ ยั้ง ใ้ ความ

หน้า ๕๘๘ ลักษณะ จับคนในบังคับต่าง ประเทศ เล่ม ๖
ซึ่งมิได้มีอำนาจใน ประชุม ชน อันนี้ มิได้ทรงพระ ราชดำริที่ เสนอ
ชอบใน การที่ ผู้ใด ทำผิด ข้างแล้ว จะต้องได้ มี โทษ ทัณฑ์ และ
ได้ความ หมายาก ข กว่านั้นเกิน กว่า ที่ควร นั้น เสด

เพราะ เหตุนี้ จึง ทรง พระ กรุณา ปรก เกตุฯ ให้ ประการ
เกื้อน สติ ข้ำ กุล ลของ ขุติ พระ ขาท ผู้ โดญ ผู้ ข้อย ทั้ง ปวง ผู้ มิ ค่า
แห่ง วิชา ราชการ ทวี ปทัส โกรสุ แล ทวี เมือง ชัน นอก
ชัน ใน บั กษ ใต้ ฝ่าย เสนอ แล ษะเทศ ราช ทั้ง ปวง ให้ ทราบ ทวี
กั นว่า ถ้า จะ จับ กุม ผู้ ใด ก้วย คก โทษ อัน ใด อย่าง ใต้ ขุน เสด
จำ จอง คก จัง เสด ทั้ง เสด ไว้ เสด เปน อัน จาก ใต้ วิม ส่ง ขง ณะ
ทรง ผู้ ที่ พิจารณา ขำ ระ โด ลวน ใต้ เสด ลก แล ชอบ ตาม พระ ราช
ก่า เสด กฐ มาช นัน จึง จะ เปน ผู้ วิชา ร ราชการ โดข ขะย มิ มิ
โทษ ใน การ จับ กุม อัน นี้ ใต้ ถ้า เปน คน ต่าง ประเทศ มิ ติง ลือ
เกิน ทาง สำ ครบ ทวี กั กิ ๆ ว่า ผู้ ใด จะ จับ นัน ร้อง อยู่ ว่า เปน คน
อยู่ ใน บั กษ ต่าง ประเทศ ไก ๆ กั กิ ๆ ว่า เจ้า พนักงาน ผู้ จับ มิ
ความ สง ใส โดย เสด ที่ สมควร ประการ ไก ว่า ผู้ ใด จะ จับ นัน เปน คน
ใน บั กษ ต่าง ประเทศ กั กิ ถ้า เปน การ จับ กุม ใน กรุง เทพ กั ใต้
เจ้า พนักงาน กรม พระ นคร ขาล วิม แจ้ง ความ แก่ เจ้า พนักงาน
กรม ท่า แล วิม นำ ทวี ผู้ ใด จะ จับ ไป ส่ง ขัง กง ษล ประเทศ นัน ใต้
พิจารณา ตาม หนั กั สัน ญา ทาง พระ ราช ไมตรี ถ้า เปน การ ใน
เมือง ประเทศ ราช ๆ ใน ทวี เมือง ชัน นอก ชัน ใน บั กษ ใต้ ฝ่าย เสนอ

การพิจารณาและแต่งตั้ง

ก็ได้ วิชา ขอก ส่ง มา ยัง กระทรวง ตาม เมือง ขึ้น เพื่อ จะ ใ้ แจ้ง ความ
 แก่ เจ้าพนักงาน กรมท่า แล วิชา นำ ตัว ส่ง ยัง กอง สุต ประเทศ นั้ ๆ
 ที่ กรุง เทพ ๑ ถ้า เปน การ จับ กุม ใน เมือง ไค ที่ ศาล กอง สุต ต่าง
 ประเทศ ที่ มี อำนาจ ชำระ ความ คน ใน มังคัม ประเทศ นั้ ใน แฉวง
 นั้ ไกล กว่า ที่ จะ ส่ง ลง มา กรุง เทพ ๑ แล ้ว ก็ ขอร่า ใ้ ต้อง ส่ง
 ลง มา กรุง เทพ ๑ ใ้ ส่ง ยัง ศาล ที่ ไกล นั้ เดิก ใ้ วิชา ทูล
 ถอง ขลุ้ พระบาท ผู้ ไหญ่ ผู้ น้อย ทั้ง ปวง เอา ใจ ใ้ ประพฤติ ตาม
 ประภาค นั้ ึ่ง ทก ประการ ใ้ กรม พระสุริยวดี ชำระ ขวา ใน นอก
 ทมาย ขอก แก่ กระทรวง ทบวง การ ทั้ง ปวง ทั้ง ใน กรุง เทพ มหานคร
 แล ะ หัว เมือง เอก โท ทวี จัฑวา ปาก ใ้ ฝ่าย เหนือ แล เมือง ประเทศ
 ราช ไหญ่ น้อย ึ่ง ทวาย ทัว กัน

ประกาศ แต่ ณ วัน พฤศ คัมปี เดือน สิบ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง ปี ออก ฉศก
 รุศ คักราช ๑๒๔๖ เปน ที่ ๑๓ ภา วัน ที่ ๕๗๖๓ ใน รัชกาล
 รัชช ยัน นั้

ประกาศ ว่า ด้วย ตรา กุม คัม ห้าม

สมเด็จพระเจ้าบรมวงษ เชอ เจ้าฟ้า มหา มาลา กรม พระ บำราช
 ประบัณ อธิบดี กรม พระคลัง มหา สมบัติ รัช พระบรม ราชโองการ
 เหนือเกล้า เหนือ กรม ม่อม ทรง พระกรุณา ใ้ รค เกล้า ใ้ รค
 กรม ม่อม ใ้ ประ ภาค แก่ เจ้า กรม ปลัด กรม สมุช ชาญชี่ เจ้า
 หมู่ ผู้ คอบ คุม หมู่ ไพร่ ทลวง ฝ่าย ทหาร แล ไพร่ ทลวง ฝ่าย พล เวื่อน
 ไพร่ ทลวง กอง ส่วย ใน พระบรมหาราชวัง พระราชวัง นวร รัช ปวง

ให้ ทราบ ทัก กัน ว่า

เก็บ ใน แผ่น คิน พระยาท สมเด็จ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใต้
 ทรงพระมหา กรุณา โปรดเกล้า โปรดกระหม่อม ให้พระเจ้านี
 ยาเชอ กรม สมเด็จ พระ เกชาทิศ เป็น ต้น เช่น แม่ กอง ทำตรา
 ฎมคุ้มห้าม พระราชทาน แก่ โพร่ หลวง เพื่อ จะ ได้ ไป ทำการ
 ทากิน ซื่อ ขาย สิ่ง ของ สรรพเทศุ ต่าง ใน หัวเมือง ยันคา ซึ่ง ขึ้น
 กรม พระกระลา โทม กรม ทาด ไทย กรมท่า โดย สดวก ไม่
 ต้อง เสีย เงิน ค่า ตลาต แล อากร คำน้ำ อากร สมพัทธร ให้แก่
 นาย กำนัน ตลาต นาย อากร คำน้ำ นาย อากร สมพัทธร ตาม ก่า
 ต้นค จำนวน เรือน เงิน ใน ตรา ฎม ซึ่ง พระราชทาน บัดนี้ โพร่ หลวง
 ซึ่ง ได้ รับ พระราชทาน ตรา ฎม คุ้ม ห้าม ใน ครั้ง นั้น ก็ ตาย เสีย
 แล้ว เป็น อัน มาก เจ้า หมู มุน นาย ก็ ทาใคร จะ นำ ตรา ฎม คุ้ม
 ห้าม ของ ผู้ ตายนั้น มา คิน ให้ เจ้า พนักงาน ไม่ ตรา ฎม นน ซื่อ
 ขาย กัน ต่อๆ ไป บ้าง ที่ ตาย อยู่ กับ ภรรยา ได้ ด้ว ใหม่ เป็น
 ผู้ ไม่ ควร ที่ จะ ได้ รับ ตรา คุ้ม ห้าม ก็ ได้ ตรา ฎม คุ้ม ห้าม ไป แอบ
 อ้าง ซัก ขวาง ไม่ ให้ นาย กำนัน ตลาต นาย อากร คำน้ำ นาย อากร สม
 พัทธร เรียก เงิน ค่า ตลาต คำ อากร คำน้ำ คำ อากร สมพัทธร อัน
 เป็น ส่วน ที่ ควร จะ เก็บ มา จั้ จ่าย ไซ้ ใน ราชการ แผ่น คิน แล โพร่
 หลวง ซึ่ง คัก ขึ้น ใหม่ ก็ มี มาก ยัง ทา ได้ รับ พระราชทาน ตรา
 ฎมคุ้มห้าม สำหรับ ทัว ไม่ บัดนี้ โพร่ หลวง เก่า ใหม่ ก็ รับ ราช

ภาพวาดแบบร่างและประวัติของ

การ ตามพนักงานด้วย กันทุกคน เช่น แต่หนักแรงมากข้าง
 กอประมาณข้าง จึงมี พระบรมราชโองการ มาณพระขรรค์
 สิงหนาท คำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้สมเด็จพระเจ้า
 น้อยขาเธอ เจ้าฟ้าจากรนต์รัศมี กรมหลวงจักรพรรดิพงษ์ รอง
 อธิบดี กรมพระคลังมหาสมบัติ เป็นแม่กองใหญ่ พระเจ้าน้อย
 ขาเธอ พระองค์เจ้าจรรจรณาการ ผู้ช่วยในปลัด ขาญชีกลาง
 ทอ รัชฎากรพิพัฒน์ เป็นผู้ช่วย ทำตรา กุญแจกุญแจพระราชทาน
 แก่ไพร่พลวงทั้งปวงนั้น

ให้เจ้ากรมปลัด กรมสมุทขานัญชี เจ้าหมู่ผู้ควบคุมหมู่ไพร่
 พลวงฝ่ายทหาร แลไพร่พลวงฝ่ายพลเรือน ไพร่พลวง กองช่วย
 ในพระบรมหาราชวัง พระราชวังบวรทั้งปวง ทำทางว่ารวบรวม
 จำนวนไพร่พลวงในหมู่ของตัวๆ อันควรจะได้รับพระราชทาน
 ตรา กุญแจกุญแจนั้น มาขึ้น ณ ทอ รัชฎากรพิพัฒน์ กำหนดแต่
 ณ วันพฤหัสบดี เดือนอ้าย ขึ้นสามค่ำ จนถึงวันอังคาร เดือน
 อ้ายแรมสิบสี่ค่ำ บั้วออกตลอด แต่เวลาเช้าสี่โมงจนเวลาบ่าย
 สี่โมง เชนให้สิ้นเชิง

เมื่อเจ้าพนักงานได้รับทางว่าเสร็จสิ้นจำนวนแล้ว จะไ้ตั้ง
 ขาญชีรวมยอด จำนวนไพร่พลวงหมู่กรมนี้ๆ ขึ้นทูลเกล้า
 ทูลกระหม่อมถวาย เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระ
 หม่อมให้แจกตรา กุญแจกุญแจนี้เมื่อใด จะมีพระกรุณาให้เจ้ากรม

ปลัด กรมสมุทสาณูจิ

เจ้า หมู่ผู้ควบคุม หมู่ไพร่ ทลวง ทั้ง ปวง

ทวายทั่วกัน

ให้เจ้า กรม ปลัด กรม สมุทสาณูจิ เจ้า ผู้ควบคุม

หมู่ไพร่ ทลวง

ทำทาง ว่าว จำนวน เลข ไท่ว่ ทลวง นั้น โคย ละ

เอือก

มี ชื่อ คิว ชื่อ ภรรยา สันฐาน รูปพรรณผิวเนื้อ คำหนี คำขล

ใน แขวง เมืองนี้ ๆ ให้ชักเงน ทุก ๆ คน

กำหนด วัน หนึ่ง ๆ

ในทาง ว่าว หนึ่ง หนึ่ง

ให้ มี จำนวน คน ใน ทาง ว่าว ที่ จะ มา ขึ้น

เพียง คำ กว่า ยี่สิบ คน นั้น

นำมา ขึ้น ใน ที่ ประชุม เจ้าพนักงาน คือ

แม่ กอง

เจ้าพนักงาน กรม พระคลัง มหาสมบัติ

เจ้าพนักงาน

กรม พระกระลาโหม

เจ้าพนักงาน กรม มหาดไทย

เจ้าพนักงาน

กรม พระอาลักษณ์

มหาดเล็ก

ณหอ รัษฎากรพิพัฒน์ เมื่อ

เจ้าพนักงาน ได้ ทำ ตรา ภูมิกุ่มห้าม

แล ประทับตรา ตาม อย่าง ตรา

ภูมิกุ่มห้าม

เสร็จ แล้ว จะ ได้ แจก ตรา ภูมิกุ่มห้าม นี้ ให้แก่

ไพร่ ทลวง ผู้นี้ ๆ ไป ตาม พระบรมราชโองการ

กำหนด ค่า ขรรณ เนียม ซึ่ง จะ ต้อง เสีย นั้น ตาม ชัก ตรา กิ่งนี้

ทาง ว่าว ขึ้น แม่ กอง ทาง หนึ่ง

กรม พระคลัง มหาสมบัติ ทาง

หนึ่ง กรม พระกระลาโหม ทาง หนึ่ง

กรม มหาดไทย ทาง หนึ่ง

กรม พระอาลักษณ์ ทาง หนึ่ง มหาดเล็ก ทาง หนึ่ง รวม ๖ ทาง ๆ ละ

สตึง หนึ่ง

เงินหก สตึง

ค่ากระภาส เือง หนึ่ง

ค่าอักษร

พิมพ์ สตึง หนึ่ง

รวม สตึง เือง

ค่าแม่ กอง ทวรว สอข สอง ไพ

มทาคเล็ก สอง ไพ

พันพุด สองไพ

พันเทพราชสองไพ

รวม

สงวนลิขสิทธิ์โดย...

สิ่งหนึ่ง ค่าอาลักษณ์ลงชื่อแลทำหนังสือไป ค่าตราสาม
 กวาง คือ ตราข้างที่สองไป ตราพระยศสี่ศ สองไป ตราพระ
 ราชนิกสองไป รวมเพียงสองไป รวมทั้งสิ้นจะต้องเสีย
 ค่าธรรมเนียมคนหนึ่ง เป็นค่าธรรมเนียมตรา ฎุม คุ้ม ห้าม
 ฉบบ์หนึ่ง เป็นสองบาทสี่สิบเพียง

ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งแอบอ้างเรียกค่าธรรมเนียม เหลือเกิน
 จากกำหนดอัตรานั้นขึ้นไป ให้ทำเรื่องราวมายื่นขอ รัชฎา
 ธิปัตย์ จะไต่ชำระ ใ้สวน ให้เห็นเท็จ แลจริง ลงโทษ ตาม
 โทษานุโทษ

ประกาศมาณวันอังคาร เดือนสิบสองแรมเก้าค่ำ ปีวอกฉอดศก
 จุลศักราช ๑๒๔๖ เป็นวันที่ ๕๔๙๑ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระราชบัญญัติ

กรมไปรษณีย์สยาม

ให้ตั้งขึ้นไว้แต่ ณ วัน อังคาร เดือนแปด ขุรพาสาธ แรมสี่ ค่ำ
 ปีระกา สัปตศก จุลศักราช

๑๒๔๗

ศุภมัสดุ จุลศักราช ๑๒๔๗ พรรษา บัณฑิตยุนีทวารวดีฤๅสังวั

พระบรมพุทธเจ้า ภาพิชัย ชาติทุกสิริดี สุภรवार ยวิเทศ กาลกำ
หนก พระบาท สมเด็จพระปรมินทร มหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอม
เกล้าเจ้า อยู่หัว พระเจ้าแผ่นดิน สยามฉวีรัชกาลที่ ๕

เสด็จ ออกณพระที่นั่งจักรกรี มหาปราสาท ไทยสถาน

บูรพาภิรมย์ พระบรมวงษานุวงษ ข้าราชการ ฝ่าย ทหาร พลเรือน
เฝ้าทูล ถอง ขลุ้พระบาท ตามตำแหน่ง พร้อมกัน จึง มี พระ
บรมราชโองการ มาร พระ บัณฑูร สุรสิงหนาท กำรัสสัง ฉะเพาะ

สมเด็จพระเจ้าผอง ขา เขอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่าง วงษ กรมหลวง
ภาณุพันธุวงษวรเดช ซึ่ง สำเร็จ ราชการ กรมไปรษณีย์ แล โทรเลข

ว่า การ สากล ไปรษณีย์ นั้น ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้

เจ้าพนักงานเบ็ด ไซ้การ ทั้งแต่ ทั่ววัน พุฒ แรม คำ คำ เกือบ แยก

บูรพาสาธ ขั รัชกาล สั ปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ แล้วแต่ ไซ้ พระ

ราชบัญญัติ สำหรับ การ ไปรษณีย์ ยัง ไม่มี เป็น หลักฐาน จึง ทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ทรา พระราชบัญญัติ จัก เป็น ส่วน ๆ

ตาม ขท มาตรา เวียง เวียง ลง พิมพ์ เป็น ภาษา สยาม แล อังกฤษ

ติด เทียบ เคียง กัน ทั้ง จะ มี ข้าง หน้า ต่อ ไปนี้

มาตรา ๑

ว่า กัวย ขำนาจ ใน การ รัชสัง

หนังสือ เข้า สนิท

ถ้า คอ เวอน เมนต์ สยาม

ได้ จัก การ ไปรษณีย์ ขึ้น ใน แห่ง ไค

กองบรรณสารและกานพิมพ์

ตำบล ไท ในพระราชอาณา เขตแดนดิน สยาม คอ เวอนเมณฑ
 สยาม ก็คือ ว่ามี อำนาจ เปน พนักงาน ส่ง หนังสือ ไป มาใน ระหว่าง
 ตำบล นั้น ๆ แต่ ฝ่าย เกือบ ผู้อื่น จะ รับ จะ ส่ง โดยลำพัง เอง
 ไม่ได้ ยกไว้แต่ ซึ่ง จะ กล่าว ต่อ ไป นี้

ประการ หนึ่ง หนังสือ ซึ่ง วาน คน ผู้ที่ ไป จะ ถึงตำบล ไท ๆ ก็
 ไป ส่ง กับผู้ ที่มี ชื่อ ที่ ไท สลัก ทลง ของ หนังสือ นั้น ซึ่งผู้ รับ
 ผาก มี ไท รับ โดยที่ ไท ทำ จ้างวางวัด ๆา ประโยชน สิ่ง ไท

ประการ ๒ หนังสือ ซึ่ง มีความ จำเพาะ ด้วย ชุระ ของ ผู้ส่ง ๆา
 ผู้ รับ แลให้ คน ไช้ ถึง ไป ส่ง ถ้า กัง นี้ ห้าม มิให้ ผู้ ถึง หนังสือ
 นี้ รับ หนังสือ ของ ผู้อื่น ไป มา ส่ง เปน อัน ขาด

ประการ ๓ หนังสือ ซึ่ง มีความ จำเพาะ ว่า ด้วย สิ่ง ของ ที่ ส่ง
 ไป ทาง ยก ทางเรือ แล กำกับ สิ่ง ของ นั้นไป แล มิได้ มี ค่า
 จ้างวาง วัด ประโยชน อัน ไท กับผู้ รับ ถึง ส่ง หนังสือ นั้น หนังสือ
 เข้าซอง ถึง โดยจะ ไม่ได้ ผนึก ถ้า ใส่ ไว้ ใน ต่อ ซึ่ง ผนึก
 ก็ต้อง ถึง ว่า เปน เหมือน หนังสือ เข้า ผนึก

มาตรา ๒

ถ้า คอ เวอนเมณฑ สยาม ได้ จัด การ ไปรษณีย์ ใน พระราช
 อาณา เขตแดน สยาม แแต่่ง หนึ่ง แแต่่ง ไท แลแล้ว ห้าม มิให้ เจ้า ของ
 เรือ นาย เรือ ลูกเรือ กำปั่น ไบ กำปั่น ไฟ เรือ ไท ๆ ซึ่ง ไป มา ใน
 ลำแม่น้ำ แล ใน คอของ ๆา ไป มา ถึง อำเภอ เมือง ไท ๆ ใน แแต่่ง ดิน

สยาม ทั้ง เอ เชน แล ผู้รับจ้าง ก็ ที่ ห้าม มิให้ รับ มิ ให้ ส่ง
หนังสือ ใดๆ เว้น แต่ เป็นหนังสือ ที่ว่าด้วย สิ่งของ ยื่นทุกมา
ในเรื่อง นั้น

มาตรา ๓

นายเรือ กำ ยื่นทุก กำ ต้อง รับ หนังสือ ไปรษณีย์ แล ทำ คิว
คู่มือให้ ไว้ แล ด้ ถ้า ไป ถึง อ่าวท่า ก็ ต้อง มอบ หนังสือ นั้น ด้
กับ เจ้าพนักงาน ไปร สนิย์ โภย เร็ว

ถ้า นาย เรือ ลำ ไค จะ ออก เรือ ไป ทำ ยด แห่ง ไค นอก พระ
ราชอาณา เขต ร ต้อง แจง ความ ไป ถึง โรง ไปรษณีย์ ไท่ทวาย ก่อน
ถ้า เป็น เรือ กำ ยื่น ไค แล เจ้าพนักงาน ไปรษณีย์ มิ ไค ด้ ให้ แจง ความ
ว่า เรือ จะ ออก เวลา ไค แล ด้ ก็ มิ ต้อง บอก

มาตรา ๔

ว่า ด้วย บอ มรับ โภย ความ ยื่น กั้น

ว่า ถ้า สิ่ง ไค ที่ อก บัญชี เรยิศ เทอ ไว้ แล ด้ หาย ไป ใน เขต ร ชำ น
เมือง ฤา ใน แขวง จังทวัค ไปรษณีย์ ไค ใดๆ เว้น แต่ เป็น เหตุ เหตุ
ก่า ด้ จะ ต้อง เสีย เงิน ค่า บัวย การ ด้ กั บ ผู้ ฝาก สิ่ง นั้น ยื่น สย บาท
ฤา ถ้า ผู้ ฝาก ด้ ให้ มอบ เงิน นั้น ด้ กั บ ผู้ รับ กั ด้ เงิน ค่า บัวย การ
นี้ ต้อง ใ้ ไ้ โภย เร็ว ก่า หก ยื่น กั้น ตั้งแต่ เวลา ที่ มา ร้อง
เป็น อย่าง ชำ ถ้า ผู้ ไค จะ มา ร้อง เมื่อ พ้น ก่า หก ยื่น กั้น ไป แล ด้
นั้น ตั้งแต่ เวลา ที่ เรยิศ เทอ ของ ไว้ กั บ มิ ไ้

กองบรรณคดีและกฎหมาย

ถ้าของที่ จก ขาณูชี เรยิศ เตอ ไร่ ๆ ของ ที่ ฝาก ตาม ขรรวม
นิยม แดก คัก เสีย ไป อย่าง ไร ๆ ค้าง ซ้ำ ไป จะ ไม่ เสีย
ค่า ช้วย การ ใ้

แม้ว่า สิ่ง ของ ที่ ห่อ ฝาก นั้น หาย ไป ๆ เปน อันตราย อย่าง ไค
เจ้าพนักงาน จะ เสีย ค่า ช้วย การ ใ้ ตาม ราคา สิ่ง ของ ที่ เสีย หาย
แต่ ไม่ ใ้ มาก กว่า ปอนละ ๑ บาท ประมาณ ๑๐ บาท ต่อ บาท
เงิน ที่ เจ้าพนักงาน จะ เสีย ค่า ช้วย การ สิ่ง ของ ที่ หาย ไป นั้น ถ้า
ไปรษณีย์ บุรุษ ใ้ นำ สิ่ง ของ ไป ใ้ แก่ ผู้ รัย ถ้า ผู้ รัย สง ไสย ต่อ
สิ่ง ของ นั้น จะ เปน อันตราย อย่าง ไค ไม่ รัย ต่อ สิ่ง ของ
นั้น ไร่ จึง จะ เรียก เอา ค่า ช้วย การ ใ้

หนังสือ ที่ เปน เล่ม แล สิ่ง อื่น ๆ ที่ ฝาก ไปรษณีย์ ไป ถ้า เปน
อันตราย อย่าง ไค จะ เอา สิทธิ กับ โรง ไปรษณีย์ ไม่ ไ้ ๆ ถ้า
เจ้าพนักงาน สง หนังสือ แล สิ่ง ไค ๆ ไป ผิด ทาง ๆ ส่ง ผิด ทัว
ใ้ ของ นั้น เสีย ๆ สูญ ไป จะ เอา ใ้ กับ เจ้าพนักงาน ไม่ ไ้ เว้น
แต่ เจ้าพนักงาน ผู้ นั้น เล่น เล่อ ๆ แกล้ง ทำ ไค ความ ไกร
 ๆ ความ ที่ คึก ค้อ จึง จะ เอา ใ้ ไ้ ๆ

แม้ว่า ผู้ ไค ไค มา แจ้ง ความ กับ เจ้าพนักงาน ว่า จะ
ใ้ คนมา รัย หนังสือ ที่ โรง ไปรษณีย์ แล ไร่ ถ้า มี ผู้ ไค ไ้ คู่ มื่อ
ผู้ ไ้ จะ รัย ของ ที่ จก ขาณูชี เรยิศ เตอ มา ขอ รัย เอา ของ นั้น ไป ใ้

พนักงานก็จะมอบของให้ไป แต่ไม่รับว่าเป็นพนักงาน ชัด สุตร์
 ลายมือ ผู้ที่ เซน ซื่อ ใน หนังสือ ทัว นั้น ๆ ถ้า ผู้ใด จะ นำ ทัว ที่
 เจ้าพนักงานให้ ไว้สำหรับถือ มารับ หนังสือ ที่ โรง ไปรษณีย์
 มาขึ้น ก็ เหมือนกัน ถ้าเป็น คน ปลอม มา รับ หนังสือ แลส่ง ของไป
 จะ ถือ ว่า คอ เวอน แมนต์ ลยาม เป็น ผิด ด้วย ไม่ได้

แม้ว่า เกิด การ สง ความ ขึ้น แล คอ เวอน แมนต์ ได้ มี คำ ประ
 กาศให้ทราบทั่วกัน แล้ว ว่าไม่รับ ผิดชอบ ใน การ ส่ง หนังสือ
 ๆ สิ่ง ของ ที่ เจก บานูชี เว ยิค เคอ ๆ สิ่ง ของ ตาม อรวม เขียม
 แล้วย ก็ จะ ถือ ว่า คอ เวอน แมนต์ ต้อง รับ ผิด นี้ ไม่ได้ ถ้า การ
 เป็น อย่าง นี้ ผู้ใด จะ ส่ง หนังสือ ไปมา โดย ทาง อื่น นอก จาก
 ไปรษณีย์ ก็ ผาก ได้ ไม่ ต้อง ประ พฤติ ตาม ความ ใน มาตรา ๑

มาตรา ๕

ว่าด้วย ความ ชอบ ขรรณ

ใน ประ โยชน ของ กรมไปรษณีย์

ประ การ ๑ ห้ามมิให้ ผู้ใด ชัก ขวาง รถ ไปรษณีย์ เวื่อ
 ไปรษณีย์ มาใช้ ไปรษณีย์ ๆ ไปรษณีย์ ขรรณ เว้น แต่ คอ เวอน
 แมนต์ จะ บัง คับ ใน เวลา ที่ เป็น เหตุ ที่ การ ร้าย เช่น ช้อ ผกรรจ ประ
 การ ๑ ห้ามมิให้ ผู้ใด เบ็ด คอ หีบ ดุง ซึ่ง ใส่ หนังสือ ไปรษณีย์ ใน
 เวลา ที่ ส่ง ไป ใน ระหว่าง โรง ไปรษณีย์ ถ้า ผู้ใด ทำ ผิด ความ ใน
 มาตรา นี้ จะ ประ โย โทม เป็น เงิน ตั้ง แต่ ๒๐๐ บาท ลงมา ๆ

กองธรรมศาสตร์และกฎหมายเมือง

ทำ โทษ ขังไว้ ใช้ การหนัก ๆ ไม่ ต้อง ใช้ การหนัก ตั้ง แต่ สาม
เดือน ลง มา

ประการ ๒ ว่า บรรดา รถ แล เรือ ต่าง ๆ ที่ นอก จาก ราชการ
ต้อง ไป ทาง รถ ไปร สนิย์ เรือ ไปร สนิย์ แล กำปั่น ไปร สนิย์

ถ้า ผู้ใด ทำผิด ข้อ นี้ จะ ปรับ โทษ เงิน แต่ ๕๐ บาท ลง มา
ถ้า ขัง ไว้ ใช้ การหนัก ๆ ไม่ ต้อง ใช้ การหนัก กำหนด ตั้ง
แต่ ๓๐ วัน ลง มา

ประการ ๓ ว่า รถ ไปร สนิย์ ม้า ใช้ ไปร สนิย์ เรือ ไปร สนิย์
แล ไปร สนิย์ บุรุษ ไม่ ต้อง เสีย ค่า ทาง ซึ่ง จะ ไร้ เก็บ แต่ รถ ๆ คน
ใช้ ๆ เรือ ๆ ม้า ใช้ อย่าง ตาม ขวรม เนิยม

ประการ ๔ ถ้า รถ ไปร สนิย์ ม้า ใช้ ไปร สนิย์ เรือ ไปร สนิย์
ถ้า ไปร สนิย์ บุรุษ เป็น เหตุ อุบัติ ร้าย อย่าง ไร ลง ใน ที่ ตำ บล แห่ง ไค
ชาว บ้าน ที่ อยู่ ใน ที่ ไกล เคียง ต้อง ช่วย ตาม ที่ ควร แล ต้อง ควร
ถือ ว่า ข้าง ฝ่าย คอ เวอน แมนค รัย ว่า จะ ให้ รวง วัน ค่า บัวย การ
กับ ผู้ ที่ ช่วย นี้ ตาม สม ควร

ประการ ๕ ว่า ถ้า มี เรือ จ้าง ข้าม แห่ง ไค ๆ แล ไปร สนิย์ บุรุษ
จะ ข้าม เรือ จ้าง ต้อง ข้าม ส่ง ไค ย เร็ว แล ที่ ตำ บล ไค มี สพาน หัน
สพาน ยก ก็ ต้อง ยอม ให้ ผู้ ถือ หนังสือ ไปร สนิย์ ข้าม ไค ไค ย
เร็ว อย่า ให้ ค้าง

ถ้า ผู้ใด ขัด ขวาง ทำผิด ความ ใน ข้อ นี้ จะ ปรับ โทษ เป็น

เงิน ๖๐ บาทลงมา ถ้ายังไม่ใช้การหนัก ถ้าไม่ตั้ง ใช้การหนักกำหนดตั้งแต่ ๖๐ วันลงมา

ประการ ๖ ว่าเจ้าพนักงานไร่สวนีย์มีอำนาจ ที่จะอายัดทรัพย์สินของผู้ที่ยังไม่ได้เสียค่าปรับทั้ง ปวงนั้น ไว้เป็นจำนำ

ประการ ๗ ว่าบรรดาเงิน แล ของมีราคา ซึ่งส่งไปถึงผู้ ที่ควร รับผิดชอบไม่ได้ แล ส่งคืนไปถึง เจ้าของ ผู้ส่ง ไม่ได้ ก็ต้อง ตกเป็นของคลัง กรม ไร่สวนีย์

มาตรา ๖

ว่าด้วยกำหนดโทษานุโทษ

อย่าง ก สำหรับคนตาม บรรพชา

ประการ ๑ ว่าผู้ใดส่งหนังสือ ไปมา นอกจากทางไร่สวนีย์ ซึ่ง มิได้ อยู่ใน จำพวกหนังสือ ที่ว่า ในมาตรา ๑ นั้น จะต้องปรับใหม่เป็นเงิน ๕๐ บาทลงมา ถ้ายังไม่ใช้การหนัก ถ้าไม่ใช้การหนัก ตั้งแต่ ๕๐ วันลงมา

ถ้าผู้ใดรับหนังสือถึงหนังสือไป ถ้าส่งหนังสือใด ๆ ซึ่งมิได้ อยู่ใน จำพวกหนังสือ ที่อนุญาตนั้น ก็จะต้องปรับใหม่ทำโทษ ดังที่ ว่ามานี้ เหมือนกัน

ประการ ๒ ว่าถ้าผู้ใด รวบรวมหนังสือหลายฉบับเข้าด้วยกันเป็นมัด เพื่อ จะ ส่งไปทางไร่สวนีย์ เว้นแต่ ที่เป็น หนังสือ อนุญาต ให้พวกจีน ที่จะ ส่งออกไป เมืองจีนนั้น ถ้าผู้ใด

กองบรรณานุกรมและเอกสารอ้างอิง

ซึ่งรู้ การ นั้น นำ ต่อ มัด หนังสือ นั้น ที่มี ใ้ อนุญาต ทั้ง ที่ ว่า มา
จำเพาะพวกจีน ที่ จะ ส่ง หนังสือ ออก ไป เมือง จีน นั้น ก็ ใ้

ปรับ โทษ เป็น เงิน ๑ ถึง ๕๐ บาท ลง มา ถ้า ใ้ จัง
ไว้ ใช้ การ หนัก ถ้า ไม่ ต้อง ใช้ การ หนัก ทั้ง ๕๐ วัน ลง มา

ประการ ๓ ว่า ถ้า ผู้ใด เคย ประพฤติ การ ผิด ใน ประการ
๑ ประการ ๖ นี้ เป็น จรรยา จะ ปรับ โทษ ตาม เวลา ๗ วัน
เป็น เงิน ๕๐๐ บาท ลง มา

ประการ ๔ ว่า ถ้า ผู้ใด แกล้ง เอา ตรา ปลอม ถ้า สิ่ง หมาย ปลอม
ติด ลง ที่ หนังสือ ถ้า สิ่ง ใด ๆ ที่ ผาก ไป ใน ไปรษณีย์ ถ้า แกล้ง
เขียน เป็น คำ เท็จ ที่ คลัง ของ หลวง หรือ เพื่อ จะ ฉ้อ กรรม ไปรษณีย์
ถ้า คิด ที่ จะ ส่ง จะ มอบ จะ ผาก หนังสือ แล สิ่ง ใด ๆ ไป ทาง ไปรษณีย์
ซึ่ง สลัก คลัง ของ เป็น การ เท็จ ว่า เป็น หนังสือ ราชการ จะ ต้อง
ปรับ โทษ ผู้ นั้น เป็น เงิน ๕๐ บาท ลง มา ถ้า จัง ไว้ ใช้ การ หนัก
ถ้า ไม่ ต้อง ใช้ การ หนัก ทั้ง ๕๐ วัน ลง มา

ประการ ๕ ว่า ห้าม มิ ใ้ ผู้ใด ผาก หนังสือ ถ้า ห่อ ใด ๆ ซึ่ง
เป็น เครื่อง ระเบิด ต่าง ๆ ใน ทาง ไปรษณีย์ เป็น อัน ชาติ

ถ้า ผู้ใด ทำ ผิด ข้อ บังคับ นี้ จะ ปรับ โทษ เป็น เงิน ทั้ง ๕๐๐
บาท ลง มา ถ้า จัง ไว้ ใช้ การ หนัก ถ้า ไม่ ต้อง ใช้ การ
หนัก ทั้ง ๓ ปี ลง มา

ประการ ๖ ว่า ถ้า ผู้ใด ชุก ตี ฟัน แทะ ถ้า ทำ การ ร้าย ต่อ

เจ้าพนักงาน ฤๅ ผู้รับจ้าง ทำการ ใน กรม ไปรษณีย์ ผู้ใด ผู้
 หนึ่งคนที่ ชัก ขวาง เจ้าพนักงาน แล ผู้รับจ้าง กรม ไปรษณีย์ นั้น
 มิให้ ทำการ ตาม พนักงาน ได้ จะปรับ โทษ ผู้ นั้น เป็น เงิน ๕๐๐
 บาท ลงมา ฤๅ ชัง ไว้ ใช้ การ หนัก ฤๅ ไม่ ต้อง ใช้ การ หนัก
 ทั้ง แต่ ๒ เดือน ลงมา

อย่าง ข สำหรับ นาย เวื่อ กำยั้น

ประการ ๗ ว่าถ้า นาย เวื่อ ลำ โท ชัก ขวาง มิ ให้ ทำ ตาม ใน
 มาตรา ๓ แล จะปรับ โทษ เป็น เงิน ทั้ง แต่ ๕๐๐ บาท ลงมา

อย่าง ค สำหรับ เจ้าพนักงาน

ประการ ๘ ว่า ข้อ ความ ที่ เป็น ความ ลับ ใน กรม ไปรษณีย์ นั้น
 ห้าม มิให้ ผู้ใด พุค แพร่ง พราย ไป เว้น แต่ เป็น ความ ศาล เวียก
 ทัว ไป บังคับ ตาม จึง พุค ได้ ถ้า เจ้าพนักงาน ฤๅ ผู้รับจ้าง ใน กรม
 ไปรษณีย์ ผู้หนึ่ง ผู้ใด นำ ความ ลับ ใน กรม ไปรษณีย์ ไป พุค ถ้า ชำระ
 ใ้ ความ จริง แล จะทำ โทษ ชัง ไว้ ใช้ การ หนัก ฤๅ ไม่ ใช้ การ
 หนัก ทั้ง แต่ ๒ เดือน ขึ้น ไป จน ถึง ๒ ปี เป็น อย่าง มาก

ประการ ๙ ว่าถ้า ผู้ใด ซึ่ง รับ ราชการ อยู่ใน คอ เวอน รมนค์
 แล ตั้ง บัด ติวรา ปลอม ฤๅ ทำ สิ่ง หมาย ปลอม ลงไว้ ที่ ชอง
 หนังสือ ฤๅ ห่อ หนังสือ สิ่ง ของ ฤๅ มถตั้ง ลข แก่ ฤๅ เลิก ติวรา แล
 ติว ติวรา ไปรษณีย์ ซึ่ง บัด หนังสือ แล สิ่ง โท ซึ่ง ฝาก กรม ไปรษณีย์
 ไป นั้น ฤๅ แล ตั้ง บัด ติว ติวรา ซึ่ง เลิก ออก จาก หนังสือ ฤๅ สิ่ง โท ๆ

กองบรรณคดีศาลและกฤษฎีกา

ไปรษณีย์ ลงไว้ในหนังสืออื่นสิ่งอื่น แลรับเงินเรียกเงินค่าตัว
ตราผลิตด้วยพิภคอิตราแล้ว ถ้าชำระณศาลได้ความจริงแล้ว
จะทำโทษ ชังคุก ตั้งแต่ ๒ ปีลงมา

ประการ ๑๐ ว่าถ้าผู้ใดซึ่งรับราชการอยู่ในคอ เวชนแมนต์
ถึงว่ามาแล้วแลเป็นผู้เก็บรักษา ถ้าเป็นผู้เรียบเรียงหนังสือ
แกลังแก่ความในหนังสือนั้นให้ผิด ถ้าซ่อนหนังสือทำลาย
หนังสือเสีย ต้องชำระในศาลกรมพระนครบาล ถ้าได้ความ
จริงแล้ว จะปรับโทษทำโทษ ชังคุก หนัก ถ้าไม่ใช้การ
หนักตั้งแต่ ๒ ปีลงมา

ประการ ๑๑ ว่าบรรดาผู้ซึ่งรับเป็นพนักงาน นำหนังสือ
ถ้าถือถุงหีบซึ่งฝากทางไปรษณีย์ไปส่ง เมาสุราถ้าเดินเลื้อย
ทำการผิดสิ่งใด ที่จะทำให้เป็นเหตุนำกลัว จะเป็นอันตรายแก่หีบ
หนังสือ แลถุงสิ่งของซึ่งฝากไปในทางไปรษณีย์นั้น ถ้า
เพิกเฉยให้ค้างข้ามมิได้ส่งหนังสือ แลหีบสิ่งของนั้นตามเวลา
ที่สมควร ถ้ามิได้ระมัดระวังตามที่สมควร เพื่อที่จะส่ง
หนังสือ ถ้าสิ่งนั้นไป จะปรับโทษเป็นเงิน ๕๐ บาทลงมา ถ้า
ชังไว้ใช้การหนัก ถ้าไม่ใช้การหนักตั้งแต่ ๕๐ วันลงมา

ประการ ๑๒ ว่าบรรดาผู้ที่รับราชการอยู่ในกรมไปรษณีย์
ถ้าลักขโมยออก ถ้าแกลังซ่อน ถ้าเบียดหนังสือลงหนังสือข้อ
หนังสือ ถ้าหีบหนังสือซึ่งฝากกรมไปรษณีย์นั้น จะเอาผู้

นี้เห็นโทษซึ่งใช้การหนัก ถ้าไม่ใช้การหนักตั้งแต่ ๕ ปี
ลงมา แลแต่ ๓ เดือนขึ้นไป

ถ้าผู้ใดซึ่งรับราชการ อยู่ใน กรม ไปร่สนิย์เมื่อ ลักขณ ออก ท้ว
ครา ๆ ทรัพย์สิน สิ่ง โภที่ เบบ ของ ทดวง จะ ทำ โทษ ซึ่ง ใช้ การ
หนัก ถ้า ไม่ ใช้ การ หนัก ตั้งแต่ ๕ ปี ลงมา แล ตั้งแต่
๓ เดือน ขึ้น ไป

อย่าง ง อื่น ๆ ทั้ง ปวง

ประการ ๑๓ ว่า บรรดาโทษ ซึ่งมี ข้อ ปรียบ ไทม แล ทำ โทษ ใน
พระราชบัญญัตินี้ ตรีตการ คาล กรม พระนคร มาล จะ เปน
ผู้ ตัก สิบ ทำ โทษ

ประการ ๑๔ ว่า เจ้าพนักงาน กรม ไปร่สนิย์ มี อำนาจ ที่ จะ
ร้อง ฟ้อง แล อายัก ตาม กฎหมาย เพื่อ ที่ จะ ยัก มิ ให้ ใช้ พระ
ราชบัญญัติ นี้ ได้ ตลอด

มาตรา ๑๗

ว่า ด้วย อำนาจ ประโยชน
เรือ ค่าว ส่ง หนังสือ

ว่า บรรดา หนังสือ แล สิ่ง ไท ๆ ซึ่ง ส่ง ไป ทาง ไปร่สนิย์
ใน ราชการ ของ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่ หัว ก็ ให้ มี เปน หนังสือ
ชัก อยู่ ที่ หลง ซอง ว่า ไทย ใน ราชการ ของ พระบาท สมเด็จพระ
เจ้า อยู่ หัว แล ให้ มี ทรา เจ้าพนักงาน ใน กรม นี้ ๆ ประทับ ไว้

กองบรรณศาสตร์และสารนิเทศ

ที่ ซอง ก็ จะ ส่ง ไป ไม่ คิด ราคาค่า ส่ง

พระราช บัญญัตินี้ ใช้ได้ตั้งแต่ ฅวัน ๓ เดือน ๘
แรม ๘ ค่ำ ปีรกา สปัตศก ศักราช ๑๗๔๗

ว่าด้วยใช้ตรา ปลอม

ถ้าผู้ใด ชำระเป็น สัตย์ ว่า ทำตราใด ๆ ปลอม ซึ่ง เป็น ตรา
ใช้ใน กรม ไปรษณีย์ โทรเลข แล กรม อื่นใด ๆ ใน แผ่นดิน สยาม
เมื่อ ชำระได้ ความ แน่ ชัด แล้ว ก็ให้ ทำโทษ ผู้นี้ ชังคุก ใช้ทำ
การหนัก กำหนด ตั้งแต่ ๓ ปี ลงมา แล ให้ปรับโทษ เปน
เงิน ตั้งแต่ ๕๐๐๐ บาท ลงมา

ถ้าผู้ใด ใช้ฎาคิด จะใช้ตรา ปลอม ใด ๆ เช่น ว่า มา ซึ่ง ผู้นี้
รู้ เห็น ว่า เป็น ตรา ปลอม ฎา ถ้าผู้ใด มี เครื่องมือ สำหรับ ใช้ จำ
เพาะ สำหรับ ทำตรา ปลอม เมื่อ ชำระได้ ความ แน่ ชัด แล้ว ว่า เป็น
กึ่งนั้นจริง ก็ให้ ทำโทษ ชังคุก ใช้การหนัก ตั้งแต่ ๒ ปี ลงมา
แล ให้ปรับโทษ เปน เงิน แต่ สอง พัน บาท ลงมา

อนึ่ง เพื่อน แล ผู้ ช่วย ทำ การ ผิด ซึ่ง ว่ามานี้ ถึงโดย ว่า ไม่ ใ้
ชำระ ทำโทษ ผู้ต้นเหตุ ก็ ทำโทษ ผู้เพื่อน ใ้เหมือน กัน

ประกาศโรงเวียน

๑ มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่พระ

หน้า ๖๓๗ ลักษณะ ศึกษาเล่าเรียน เล่ม ๖

ราชวงษานวงษ์ แล ข้าทูลละออง ชูดี พระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย ใน
พระบรมศา ราชวงษ์ แล พระราชวงษ์ขจร กับ ทวยราษฎร์ ทั้ง ปวง
ให้ทราบทั่วกัน ว่า

ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง พระราชดำริคิด เห็น ว่า
การ วิชาหนังสือ เป็น คันทาง ของ วิชาความรู้ ทั้ง ปวง สมควร ที่
จะทะนุบำรุง ให้เจริญ รุ่งเรือง ยิ่ง ขึ้น ไป เพราะคน ใน พื้นที่
เมือง สยาม แคว้น ที่ จน โต ใหญ่ ไม่รู้ หนังสือ ไทย ก็มี โคย มาก
ที่ รุกธ ช่าง ไร่ เขียน ไร่ แต่ ไม่ถูก ถ้วน หน้า ก็ มี โคย มาก เพราะ
โรงเรียน ที่ สอน วิชา ตาม แบบ ศลวง ยัง มี น้อย ไม่ กอ กับ ผู้ ที่ จะ
เล่าเรียน มี พระราชประสงค์ จะ ให้ พระราชวงษานวงษ์ แล บุตร
หลาน ข้า ราชการ แล ราษฎร ทั้ง ปวง ให้ เล่าเรียน ศึกษาหนังสือ
ไทย ให้ รู้ โคย ละเอียด ตาม แบบ ที่ ถูก ต้อง จึง ทรง เสีย สละ พระ
ราชทรัพย์ ออกตั้ง โรงเรียน แล จ้างครู สอน บำรุง การ เล่าเรียน
ขึ้น พระราชทรัพย์ เป็น อันมาก โรงเรียน ซึ่ง ให้ ไปรค เกล้าฯ ได้
ตั้งขึ้น แล้ว ตาม พระอาราม ศลวง เป็น แหง แล ยัง ทรง พระราชดำ
ริให้ ตั้ง โรงเรียน ให้ มี สำหรับ พระอาราม ศลวง ทุก ๆ พระ
อาราม เพื่อ จะ ให้ บุตร หลาน ของ โพร่ ฟ้า ข้า แผ่นดิน ให้ เล่าเรียน
โคย ศลวง ไม่ ต้อง เสีย เงิน ทอง อะไร เลย แล โรงเรียน สำหรับ
พระบรมวงษานวงษ์ ก็ ไปรค เกล้าฯ ให้ ตั้ง ขึ้น แล้ว ที่ พระตำหนัก
ศลวงทุก หลาน แห่ง หนึ่ง ยัง จะ ตั้ง โรงเรียน สำหรับ ข้า ราชการ อีก

กองบรรณคดีสารและทางเมือง

แห่งหนึ่ง พระราชดำริห์ของ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ซึ่ง

โปรดเกล้าฯ ให้จัดการโรงเรียนทั้งปวงนี้ ก็เพราะทรงพระ

มหากรุณาแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน แต่มีพระประสงค์จะให้วิชา

หนังสือไทย รุ่งเรือง แพร่หลาย เป็นคุณแก่ราชการ แล เป็นความ

เจริญแก่บ้านเมือง ยิ่งขึ้นไป

บัดนี้ ทรงทราบ ใ้ฝ่า ลอของขลุ่ พระบาท ว่า ราษฎร ขึ้นเล่า

ภา ก็นึกว่า ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ ตั้งโรงเรียนนี้ พระราช ประสงค์

จะเก็บเด็ก นึกเรียน เป็น ทหาร ผู้ที่ จะส่ง บุตร หลาน เข้ามาเรียน

หนังสือ ก็มัก จะพา กัน ทวาด หวัน ครั้น คร้าม ว่า บุตร หลาน จะ

ต้อง เป็น ทหาร เป็น อัม มาก ที่พูด เล่าภา อย่าง นี้ เป็น การ ไม่จริง

ห้ามอย่า ให้ ผู้ใด พลอย ขึ้น เต็ม เชื้อ พึง ทำ เล่าภา นี้ เป็น อัม จาก

คนที่ควร จะชัก เป็น ทหาร ก็มี อยู่ พวก หนึ่ง ต่าง ทาก ไม่ต้อง ตั้ง

โรงเรียนเกลี้ย กล่อมเด็ก มาเป็น ทหาร เลย หนึ่ง เด็ก ทั้ง ปวงนี้

ก็แต่ ล้วน เป็น บุตร หลาน ไพร่ ฟ้า ข้า แผ่นดิน ทั้ง สิ้น ด้วย กัน ถ้า จะ

เก็บ เขา มา เป็น ทหาร เลี้ย ต่าง ๆ นี้ จะ ไม่ ได้ ภา จะต้อง ตั้ง โรงเรียน

เกลี้ย กล่อม ให้ ล้า ยาก แล เปลื้อง พระราชทรัพย์ ด้วย เหตุ ใด

ผู้ที่ เล่าภา โจทข กัน อย่าง นี้ เหมือน เป็น คน ไม่มี กตัญญู ไม่รู้

พระเดช พระคุณ ใน พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว อัน ทรง พระ

มหากรุณา ทรง พระราชดำริห์ จัด การ จะให้ เป็นคุณ เป็นประโยชน์

แก่ ประชา ราษฎร ทั่วไป ใน พระราช อาณาจักร

ถ้อยคำของคนเช่นนี้ใคร ๆ ไม่ควรจะเชื่อเอาเป็นประมาณ
ถ้าใครมีบุตรหลาน อยากให้ ใ้เล่าเรียน ให้มี วิชาความรู้ สำ
หรับตัว ก็ส่ง เข้าเล่าเรียน ใน โรงเรียนที่ ใกล้เคียง เขตว บ้าน ที่
อยู่นั้น ๆ เด็ด อย่าคิด ทวาด ทวน ครั้น คร้าม ด้วย ข้อ ที่ บุตร หลาน
จะต้อง ตก เป็น ทหาร นั้น เลย

ประกาศ มาณวัศุกร เกษนทก แรมสามค่ำ ชัรภา
ศัปตศก ๑๒๔๗ เป็นปีที่ ๑๕ ฤาวันที่ ๒๐๑๖ ในรัชกาล
ปัตยุบันนี้

ประกาศ ขรมเนียบ ถวาย หนังสือต่าง ๆ

๑ พระเจ้าห้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิ์ ประวัติ รัยพระ
บรมราช โองการ ใ้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ใ้พระ
ภาค แก่พระบรมวงษานุวงษ แล ข้า ทูลฉลอง ฮื่อ พระบาท ผู้ใหญ่
ผู้ น้อย ใ้ ทราบ ทว่ กัน ว่า หนังสือ ราชการ ที่ มี มา ถวาย บังคม ทูล
พระกรุณา แล มี ไป มา ถึง กัน ด้วย ราชการ ต่าง ๆ ที่ ใ้ ก็นั้น อยู่
ทุก วันนี้ ใ้ ลง วัน ข้าง ท้าย หนังสือ ใน ที่ สด ความ แล มี ใ้ ลง
คำบด ที่ เขียน หนังสือ ด้วย โศข มาก ที่ ใ้ ลง วัน ข้าง ท้น หนังสือ
แต่ มี ใ้ ลง คำบด ที่ เขียน หนังสือ ก็มี ที่ ลง คำบด ที่ เขียน หนังสือ
แล ลง วัน ด้วย แต่ ไป ลง ข้าง ท้าย หนังสือ ก็มี หา เป็น แบบ อย่าง
แน่นนอนไม่ การที่ ลง วัน ข้าง ท้าย หนังสือ แล มี ใ้ ลง คำบด ที่

กองบรรณาธิการและพิมพ์

เล่ม ๒ ถัดกันณ ถวาย หนังสือ ราชการ หน้า ๖๕๐

เขียน หนังสือ กว๊านนี้ ถ้า เวลา จะต้อง การ กัน ทั่ว วัน ขึ้น แล ตำบลด
ที่ เขียน หนังสือ ก็ เป็น การ ลำบาก มาก หาใคร จะค้น ไก่ ข่ง ง่าย
เหมือน กัน เขียน ลง วัน แล ตำบลด ข้าง กัน หนังสือ ไม่

แต่ นี้ ท่อ ไป ถ้า ผู้ ไก่ จะเขียน หนังสือ ราชการ ถวาย บังคม ทูล
พระกรุณา ก็ ก็ หนังสือ ราชการ มี ไป มา ถึง กัน ก็ ก็ ให้ ลง ตำบลด
ที่ เขียน หนังสือ กว๊านแล้ว ลง วัน ท่อ ไป เหมือน กัน หนังสือ นี้
เขียน ที่ ศาลา ว่า การ กรม ทาค ไทย ก็ ให้ ลง ว่า ศาลา ว่า การ
กรม ทาค ไทย วัน นี้ เดือน นี้ ปี นี้ แล จึง เขียน ข้อ ความ
ใน หนังสือ นี้ ท่อ ไป เมื่อ หมก ข้อ ความ แล้ว ลง ข้อ ที่ เกี่ยว
ไม่ ต้อง ลง วัน ข้าง ท้าย อีก ถ้า ที่ ที่ เขียน หนังสือ นี้ มี ไก่ เป็น
ออฟฟิศ ราชการ เป็น ต้น ว่า เขียน ที่ บ้าน ของ คน จะ ลง ตำบลด ที่
บ้าน ของ คน ๆ จะ ลง แต่ เพียง ว่า กรุงเทพมหานคร เท่านั้น ก็ ไก่

หนึ่ง ท่อ トラ โย ขอก แล คุณ อักษร ก็ ข้อ ว่า เป็น หนังสือ
ราชการ มี ไป มา ถึง กัน ให้ ใช้ ลง วัน ข้าง กัน แล ลง ตำบลด
ที่ เขียน เหมือน กัน เว้น แต่ สัญญา ขั้ว トラ ทั้ง ต่าง ๆ แล ขาด
หมาย หมาย ประภาค คง ใช้ ลง วัน ข้าง ท้าย ก็ ไก่ ให้ ผู้ ที่ จะ
เขียน หนังสือ ถวาย บังคม ทูล พระกรุณา แล มี ไป มา ถึง กัน กว๊าน
ราชการ ต่าง ๆ ให้ ลง วัน ลง ตำบลด ที่ เขียน หนังสือ ให้ ถูก ต้อง
ตาม ประภาค นี้ จง ทุก ประการ

ประภาค มา ณ วัน อาทิตย์ เดือน หก แรม สิบสอง ค่ำ ปี ระกา

หน้า ๖๓๑

ลักษณะ ถวาย หนังสือ ราชการ

เล่ม ๒

สัปดาห์ที่ ๑๓๔๗ เป็น วันที่ ๖๐๒๕ ใน รัชกาล

ปัตตานี

ตัวอย่าง ลง วัน หนังสือ

หนังสือ ทราย บังคม ทูล พระกรุณาใช้ กิ่ง นี้

ออฟฟิศ ฎา คำบล นั้น ๆ

วัน คำ บัร กาสัปดาห์ที่ ๑๓๔๗

ข้าพระพุททเจ้า ๑๓ ๑ ๑๓ ๑

ควร มี ควร ๑๓ ๑ ๑๓ ๑

(ลง ชื่อ)

หนังสือ มิ ไป มา ถึง กัน

ออฟฟิศ ฎา คำบล นั้น

วัน คำ บัร กาสัปดาห์ที่ ๑๓๔๗

ผู้ นี้ มา ยัง ผู้ นี้ กว ย อย่าง นี้ ๆ

(ลง ชื่อ)

ประกาศ ถวาย หนังสือ หนที่ ๓

๑ มี พระบรม ราชโองการ ไป รก เถลัว ให้ ประกาศ ซ้ำ มา
 อีก เช่น หน ที่ ๓ กว ย ไค้ ไป รก เถลัว ให้ ออก หมาย ประกาศ
 แต่ ก่อ ๒ ครั้ง แล้ว ว่า ถ้า ผู้ ไค้ จะ ถวาย หนังสือ ถวาย เติบ
 แต่ เวลา เข้า หน ย้าย ๒ โมง เป็น ทัน มี ข้อ ความ เช่น ปลาย

กองบรรณคดีสารและกิจการพิมพ์

ประการ ประการ ๒ ฉบับนั้นได้ลงใน ราชกิจจานุเบกษา แผ่นที่ ๑
ซึ่ง ออก วัน อาทิตย์ เกือบยี่ แรม สิบเอ็ดค่ำ ยี่ ออก ผลศก ฉบับ ๑
อีก ฉบับ ๑ ลงใน ราชกิจจานุเบกษา แผ่นที่ ๔ ซึ่ง ออก วัน อาทิตย์
เกือบ สาม ขึ้น สิบสามค่ำ ยี่ ออก ผลศก ความแจ้ง อยู่ในนั้นแล้ว
ตั้งแต่วันที่นั้น มาจน บัดนี้ ก็ยังได้ ทรง รับ หนังสือ ตั้งแต่ เวลา
บ่าย ๔ โมง จนกระทั่งถึง ๒ ยาม อยู่เสมอ ทุก วัน หนังสือ
ที่มี มา เวลา กลาง กำหนด นั้น น้อย ๆ นี้

บัดนี้ จึง ไปรุดเกล้าฯ ให้ ประการ ตั้งแต่ บันดา ปลัด ทูลฉลอง
ปลัด ชาญชี่ ข้าราชการ ซึ่งมี ผู้ใหญ่ อธิบดี อยู่ใน กรม ต่าง ๆ
ให้เป็น ผู้ อ่าน หนังสือ ประการ แล้ว นำ ข้อ ความ ซึ่ง กราบ ทูล
กราบ เวียน ท่าน อธิบดี ใน กรม นั้น ซึ่งมี จักษุ อันต่าง เห็น จาก
หนังสือ ให้ ทราบ ที่ เด็ด ถ้า หนังสือ ซึ่ง ไม่ เป็น การ ร้อง รน อันใดนัก
ขอให้ ส่ง ตั้งแต่ เข้า ไป จน บ่าย ๒ โมง ต่อ หนังสือ สำคัญ ซึ่ง
เป็น การ ร้อง จะ ส่ง เมื่อ เวลา ไร ก็ ได้ ให้ ช่วย บอก แก่ ท่าน ผู้
หลัก ผู้ใหญ่ แต่ เพียงเท่านี้ ก็ ได้ ทำ ไม่ จะ ยืด ยาว ความ ไป
เป็นที่ เบื่อหน่ายที่ จะ ต้อง พึ่ง ต่อ เมื่อ ถาม ว่า เพราะ เหตุใด จึง ได้
ห้าม กิ่งนี้ จึง ค่อย ชำ แง ความ ตาม ที่ ได้ มี คำมาย ประการ ชำ แง
มาแต่ก่อนนั้น ให้ ทราบ ตาม ควร แก่ อธิการ ไครย แห่ง ท่าน
อธิบดี นั้น เด็ด

ประการ มา ณ วัน อาทิตย์ เกือบหก แรม สิบสองค่ำ

ทั้งปวงให้ทราบทั่วกันว่า เจ้าพนักงาน กรมพระคลังใน ขวาน้ำ
 ขานพแนก อากรยาสูบ ชื่น ทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อจะได้รับ
 พระราชทาน พระบรมราชานุญาตตั้ง นายอากรคนใหม่ ไป
 เก็บอากรจำนวนปี รัชสมัยศก ต่อไป ทรงพระราชดำริห์ เห็น
 ว่าเงินอากรยาสูบทั้งห้าหัวเมืองนี้ มีแต่ลดถอยน้อยลงไป
 การที่ราษฎรหาเงินด้วยปลูกต้นยาสูบ ในเมืองนั้นๆ จะเช่น
 การซัดซั้งได้ความลำบากประการใดอยู่ ฤๅจะเป็นด้วย
 นายอากรวิเศษอากรไปไม่ได้กำไรมากดังใจนึก ก็เก็บ
 ค่าอากรแก่ราษฎรเหลือๆ เกินๆ ให้ได้ความเดือดร้อน
 จนทั้งการหาเงินด้วยปลูกต้นยาสูบนั้นเสีย อากรจึงได้ลด
 ลงไปลดลงไปทุกทีดังนี้ แต่หาผู้ใดมาร้องฟ้อง นายอากร
 ว่ากตซึ่งประการใดไม่ จะเป็นด้วย นายอากรผู้ที่ต้องเสีย
 เงินให้ แก่นายอากรนั้นเป็นแต่เสียคนละเลกเล็กน้อย ซึ่งครั้น
 ว่ากันทั้งการหาเงินด้วย ปลูกต้นยาสูบขายเสียจึงได้
 เป็นดังนี้ ทรงพระมหากรุณาแก่ราษฎรทั้งปวงในหัวเมืองทั้ง ๕
 นี้ จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งอากร
 ยาสูบในเมืองสระบุรี เมืองลพบุรี เมืองสิงคบุรี เมืองพนัก
 นิคม เมืองบางมุงไว้ อย่าให้นายอากรไปเก็บเงินอากร
 แก่ราษฎรเลย ให้กรมมหาดไทย กรมท่ามีท้องตราห้ามพระ

หน้า ๖๖๔ ลักษณะ ผูก ขี่ เงิน เล่ม ๒
บรมราชโองการ ออกไป ให้เจ้าเมือง กรมการ ประกาศ แก่ราษฎร
ในหัวเมือง นั้น ๆ ให้ทราบทั่วกัน ถ้าผู้ใด จะมา อ้าง ว่าตัว
เป็น นาย อากร มาเรียกเงิน อากร ขาสุบ แก่ราษฎร ใน แขวง
เมือง ทั้ง ห้า นี้ อย่าให้ยอม เสีย ให้เลย

ประกาศ มา ณ วัน พุศ. เดือน แปด บุรพาสาย แรม สิบสอง ค่ำ
ปี รัตนโกสินทร์ ศักราช ๑๒๔๓ เป็นวันที่ ๖๐๔๔ ในรัชกาล
ปัตติปัตติ

ประกาศ ผูก ขี่ เงิน ปี รัตนโกสินทร์

เจ้าพระยาศรีพิพัฒนรัตนราชโกษาธิบดี รัชมะบรมราชโอง
การ ได้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ให้ประ
การ แก่ ข้าราชการ ทั้ง ปวง ใน กรุง หัวเมือง ให้ทราบทั่วกัน ว่า
เจ้าพนักงาน กรม พระคลังสินค้า ได้นำ ความ ขึ้น กราย บังคม
ทูล พระ กรุณา ว่า ใน ปี รัตนโกสินทร์ นี้ ถึง กำหนดที่จะ ผูก ขี่ ซ้อ
มือ เงิน เก็บเงิน ใช้ราชการ งาน โยธา ทำนุบำรุงพระ
นคร ครั้น นั้น จึงมี พระ บรมราช โองการ โปรดเกล้าฯ คำตรัส
สั่ง ให้เจ้าพนักงาน ผูก ขี่ ซ้อ มือ เงิน ตาม ขวมนิยม มา แด่
ก่อน เจ้าพนักงาน กำหนด จะ ได้ ผูก ขี่ ซ้อ มือ เงิน ที่ พระ คลัง
สินค้า ตั้งแต่วันที่ พุศ. เดือน แปด อุตราชสาช ขึ้น ค่ำ ปี รัตนโกสินทร์
ไป กว่า จะ สิ้น จำนวน เงิน แด่ ข้า หลม กับ เจ้าพนักงาน จะ ได้

กองบรรณศาสตร์และพิพิธภัณฑ์

ออกไป ผูกขี้ขี้มือเงินใน หัวเมือง พร้อมด้วย ผู้ว่าราชการ
เมือง กรมการ ทุก เมืองด้วย ถ้าเงินทั้งปวง ทราบความแล้ว ให้
มาให้เจ้าพนักงาน ผูกขี้ เกษเงิน ช่วย ราชการ พระนคร ตาม เคย
มาแต่ก่อน อย่า ให้เป็น ที่ ชัก ชวาง ใต้ ให้พระยา ไชยฎีกา
เศรษฐิติ บำรุง ร้อง เงิน ทั้งปวง ทราบ ทัก กัน ตาม รัช สัต
ประ กาศ มาฉนวน อว ทิตย เกื่อน แยก อุตรา สาส ชัน คำ หนึ่ง
บริกา สัตศก กักราช ๑๖๔๗

ประกาศอภินิหารความศาลฎีกา

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่ราชฉรร
บรรคา ซึ่ง เป็น ความ เกี่ยว ข้อง ด้วย ศาลฎีกา แล ศาลแพ่ง
กลางแพ่งเกษม ให้ทราบทั่วกัน ว่า แต่ก่อน ได้ โปรดเกล้าฯ
ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร เสกฯ ขึ้น ไปราช
การณ เมือง เชียง ใหม่ ความ ในศาลฎีกา ได้พระ ราชทาน ให้พระ
เจ้าน้อง ยา เธอ กรมหมื่น ศิริ วิชิต สังกาศ บัง คัม บัญชา ความ ใน ศาล
แพ่ง กลาง แพ่ง เกษม พระ ราชทาน ให้พระ เจ้าน้อง ยา เธอ พระ
องค์ เจ้า ชุม พล สม โภช เป็น ผู้แทน อธิ บคินนี้ บคินนี้พระเจ้าน้อง
ยา เธอ กรมหมื่น พิชิตปรีชา กร เสกฯ กลับ มา จากเมือง เชียง
ใหม่ แล้ว ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้พระ เจ้าน้อง ยาเธอ กรม
หมื่นพิชิตปรีชากร เป็น อธิบคิน กรม บัง คัม บัญชา ความ ใน ศาล

หน้า ๖๒๗

ลักษณะไปรษณีย์

เล่ม ๖

ฎีกา แลศาลแพ่งกลาง แพงเกษม ตาม เติม ถ้าราษฎร โจทย์
จำเลย ความคู่ใจ ชักขวาง จะ ยื่น เรื่อง รวบรวม อธิบดี ศาลฎีกา
ศาลแพ่งกลาง แพงเกษม ก็ให้ไปถวาย เรื่อง รวบรวม ที่พระเจ้า
น้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ตาม เติม เดิม

ประกาศมา ณวันอังคาร เดือนเก้า ขึ้นแปดค่ำขึ้นกาลสัตตศก
จุลศักราช ๑๒๔๗ เช่นวันที่ ๖๑๒๕ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศไปรษณีย์

สมเด็จพระเจ้าพี่น้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่าง วงษ กรม
หลวง ภาณุพันธุ์ วงษ วร เกษ ซึ่งสำเร็จราชการ กรมไปรษณีย์ แล
โทรเลข รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ สั่งให้ประกาศแก่บรรดาข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย พ่อค้า
วานิชประชาราษฎร แลชาวต่างประเทศ ให้ทราบทั่วกัน ณวันพฤษภาคม
เดือนเก้าแรมค่ำหนึ่งขึ้นกาลสัตตศก กรมไปรษณีย์จะได้เข้า
การรับส่งหนังสือของชนทั้งหลาย

คิกต่อจากแขวงกรุงเทพฯ ไปถึงแขวงเมืองนครเขื่อนขันธ์
แลเมืองสมุทรปราการทุกวัน

น้ำหนักหนังสือ แลสิ่งของที่ จะบรรทุกตราฝากส่ง ไปถึง
ซึ่งกันแลกันนี้ มีอัตราที่จะว่าต่อไปนี้

หนังสือซึ่งใส่ในซองปิดสนิทมีน้ำหนัก ๑ บาท ต้องบรรทุก

กองบรรณศาสตร์และพิพิธภัณฑ์

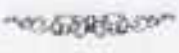
ตรา ๔ อัฐ แล ทวิ บาท ละ ๔ อัฐ เสมอไป

ของ ห่อ มี น้ำหนัก ๑ ปอนด์ ๗๖๖ หนัก ประมาณ ๓๐ บาท ต้อง
ปัก ตั๋ว ตรา ราคา ๑๓ อัฐ ทวิ ปอนด์ ละ ๑๒ อัฐ เสมอ ไป ไปรษณีย์
บัตร นั้น ให้ ใช้ตาม ราคา ที่ ได้ ใช้ กัน อยู่ใน กรุง เทพ ฯ คนึง สือ
พิมพ์ แล แยก ตั๋ว อย่าง ต่าง ๆ มี น้ำหนัก ๒ บาท ต้อง บัก ตั๋ว ตรา
๑ อัฐ แล ทวิ ๒ บาท ละ ๖ อัฐ เสมอ ไป

ประกาศ มา แต่ ตึก โฉมใหญ่ ที่ ว่า การ กรม ไปรษณีย์ แล โทรเลข
ณ วัน พฤหัสบดี เดือน กันยายน สิบสอง ค่ำ ปี รัตนโกสินทร์
ราช ๑๓๔๗

ประกาศ ศาล ต่าง ประเทศ

ด้วย พระเจ้า น้อย ยาน เรอ กรมหมื่น เทววงษ์ วโรประการ เสนา
บดี ว่า การ ต่าง ประเทศ รัช พระบรมราชโองการ ใต้ เกด้าฯ ทรง
พระกรุณา ไปรค เกด้าฯ สั่ง ว่า พระยา เจริญราชไมตรี ตรี
การ ใหญ่ ณ ศาล ต่าง ประเทศ นั้น ลูก ชุน วาง บท ปก ฤษยา โทษ นำ ขึ้น
ทูล เกด้าฯ ถวาย ว่า มีความ ผิด ต้อง รัช พระราช อาญา ตาม
โทษานุโทษ จึง ทรง พระกรุณา ไปรค เกด้าฯ ให้ รัช รัช รัช รัช
จำ ของ พระยา เจริญราชไมตรี ตาม คำ ปก ฤษยา แล รัช ทรง พระ
กรุณา ไปรค เกด้าฯ ให้ พระคิฐการ รัช รัช ผู้ เป็น ตรี ตรี การ
ศาล อุดร รัช ความ รัช เมือง ชน กรม ท้า ไป รัช รัช การ รัช รัช

ความที่ศาลต่างประเทศ แทนพระยาเจริญราชไมตรีต่อไป
พระคิฐการภักดีได้เข้ารับราชการที่ศาลต่างประเทศ แต่ณวัน
ศุกรเดือนเก้า ขึ้นสิบเอ็ดค่ำ ปีวาศปัตศก ศักราช ๑๔๔๗
นี้แล้ว

ประกาศ ในการ

กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทิวศกต

มีพระบรมราชโองการ ามพระยาศรีสุริยราชราช ให้ประกาศ
แก่พระบรมวงษานุวงษ ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ในกรุงแลหัว
เมือง สมณพราหมณาจารย์ อาณาประชาราษฎร์ ให้ทราบทั่วกัน ว่า
ในครั้งนี้ กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทิวศกต ล่วงไป เป็นธรรมเนียม
นิยม มาแต่เดิม ข้าราชการในพระราชวังบวร ต้องลงมาสม
ทบรับราชการ ตลอดพระเดชพระคุณ ในพระบรมมหาราชวัง
สืบไป เป็นธรรมเนียมมีมาดังนี้

ตำแหน่งพระมหาอุปราช ฝ่ายหน้า ซึ่งเป็นราชประเพณีโบราณ
มานี้ ในตอนเบื้องต้นของพระราชพงษาวดาร ก็มีได้ปรากฏว่า
ได้ตั้งพระบรมวงษานุวงษองค์ใด เป็นพระมหาอุปราช เป็นหลาย
ครั้งแล้วกัน ครั้นมาตอนกลางถึงพระเจ้าแผ่นดิน ได้ทรง
ตั้งตำแหน่งพระมหาอุปราช โดยมาก ที่เว้นบ้างไม่ได้ทรงตั้ง
หลายแล้วกัน ครั้นมาถึงกรุงรัตนโกสินทรมหันทรายุทธยา

กองพระมหาศาลต่างประเทศ

พระบาท สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินไทยทรงตั้ง พระมหา อุปราช ฝ่าย
นำมาทุก แผ่นดิน แต่พระบรมวงษานุวงษ ซึ่งได้รับตำแหน่ง
เป็น พระมหา อุปราช ฝ่าย นำนั้น มิได้ดำรงอยู่ จนตลอด สิ้น
รัชกาล ไทย ในเวลา เมื่อ สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินไม่ ไปรท จะตั้ง
พระบรมวงษานุวงษ องค์ใด เป็น พระมหา อุปราช ฤๅ เวลาที่ พระ
มหา อุปราช สวรรคต ทิวงคต ล่วงไป แล้ว มิได้ทรงตั้ง แต่ง
พระบรมวงษานุวงษ พระองค์อื่น ขึ้นดำรง ที่ พระมหา อุปราช
ตำแหน่ง ที่ พระมหา อุปราช นี้ ก็ว่างอยู่ถึง ๕๐ ปี ๓๐ ปี ฤๅ ที่
ไม่มี เลย ชำนาญ ยิ่งกว่า นี้ ก็ มี เพราะ ฉะนั้น ตำแหน่ง ที่ พระ
มหา อุปราช นี้ ไม่เป็น การ จำเป็น ที่ สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน จะ
ต้อง ทรง ตั้ง ขึ้น ไว้ ไม่ให้ขาด เป็น ขรรณ เนียม เคย ว่าง เว้น มา
แต่โบราณ ราชประเพณี ตั้ง นี้

ใน ครั้งนี้ ได้ทรง ปฤกษา ทริ อัม ด้วย พระบรมวงษานุวงษ แล
ท่านเสนาบดี ข้าราชการ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย เห็น พริ อัม กัน ว่า ตำแหน่ง
ที่ พระมหา อุปราช กรม พระราชวัง ขวร สฐาน มงคล นั้น การ เปลี่ยน
แปลง มา ทลาย ขึ้น จนถึง กรุง สยาม ได้ผูกพันธ์ ทาง พระราช
ไมตรี กับ นา ๆ ประเทศ ซึ่งมี ขรรณ เนียม บ้านเมือง ผิด กัน กับ
กรุง สยาม ก็ ก่อ เกิด ให้ เป็น ที่ เข้าใจ ผิด ไป ต่าง ๆ ด้วย คำ
แห่ง ข้าง ใน กรุง สยาม นั้น ก็ เคลื่อน คลาย มา ที่ ละ น้อย ๆ ไม่
ยืน อยู่ เหมือน อย่าง แรบเมื่อ แรล ตั้ง ฝ่าย ผู้ ที่ อยู่ ต่าง ประเทศ

หน้า ๖๓๑ ลักษณะตำแหน่งพระ มทาศูปราช เล่ม ๒
 ถี่ ไม่อาจจะ เข้าใจ ตำแหน่ง นั้น ได้ ชัด เจน จึง ให้ เกิด เป็น ที่
 ฉงน สง โสย ต่าง ๆ การ บ้าน การ เมือง ซึ่ง จะ เป็น การ เวียง รัชช
 เป็น คุณ แก่ แล่น ทิน อย่าง ไค ก็ เป็น ที่ ชัก ช้อง ไป ทา สทวถ ไม่
 เป็น ตำแหน่ง ลอย อยู่ มี ไค มี คุณ ต่อ แล่น ทิน อย่าง หนึ่ง อย่าง ไค เป็น
 แต่ ต้อง ใช้ เงิน แล่น ทิน ซึ่ง จะ ต้อง ใช้ วิชา ตำแหน่ง ยศ พระ
 มทาศูปราช อยู่ เปลา ๆ โดย มาก จึง ไค เหน ชอบ พร้อม กัน ว่า
 ควร จะ ยก ตำแหน่ง ที่ พระ มทาศูปราช นี้ ไว้ ไม่ ตั้ง พระ บรมวงษา
 มุวงษ พระ องค์ ไค ขึ้น นี้ ชอบ แล้ว

จึง มี พระ บรมราช โอง การ มาวพระ บัณฑูร สุวสิงหนาท ไค
 ประภาค มา เสียบ ไค ทราบ ทวี ภูมิ อย่า ให้ ผู้ ไค ตื่น เค้น กิด อ่าน
 วุ่นวาย มุ่ง หมาย อย่าง หนึ่ง อย่าง ไค บรรดา ข้าราชการ ใน พระ
 ราชวัง บวร ก็ ให้ สม ทบ เข้า รัช ราชการ ใน พระ บรมทวาร ราชวัง ต่อ ไป
 ควบคุม ผู้คน ซึ่ง ไค บัง คับ บัญชา อยู่ ตาม เติม ไค เป็น การ เวียง
 รัชช อย่า ให้ แดก หมู่ แดก พรวก์ เหมือน เมื่อ กรม พระ ราช
 วัง บวร สฐาน มงคล ยัง กำรงค์ อยู่ นั้น ทุก ประ การ อย่า ให้ ผู้ ไค
 ตื่น เค้น ตกใจ ฎา เชื้อ พัง ถ้อย คำ เล่า ภา อย่าง หนึ่ง อย่าง ไค
 นอก จาก หมาย ประ ภาค นี้ เป็น อัน จาก

ประ ภาค มา ณ วัน ศกกร เดือน ก่ำ แรม สิบ คำ บัรภา สปัตตสก
 ศักราช ๑๒๔๗ เป็น วันที่ ๖๑๔๒ ใน รัชกาล บัตย บัณนี้
 พระยา ศรีสุนทร ไวหาร เป็น ผู้ รัช พระ บรมราช โองการ

กองบรรณคดีสารและพิมพ์

ประกาศ ตั้ง สิเกรตารี หลวง

๑ มี พระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ แก่พระ
 บรมวงษานุวงษ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้ น้อย แล ชาวสยาม ชาว
 ต่าง ประเทศ บัณฑิต ที่ จะมี การ เกี่ยว ข้อง กับ ไปรเวต สิเกรตารี
 หลวง ฝ่าย ต่าง ประเทศ ให้ทราบทั่ว กัน ว่า เมื่อ ฅวัน ศุกร
 เดือน แปก บูรพาอ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง ปี รัชกาล สี่ ศก ก นี้ ได้ โปรดเกล้าฯ
 มี ทมายน ประกาศ ว่า ตำแหน่ง ไปรเวต สิเกรตารี หลวง ฝ่าย ต่าง
 ประเทศ จะทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้า น้อย ยาเธอ
 พระองค์ เจ้า โสณบัณฑิตย์ รัยราชการ ฅลของ พระเชษฐ พระคุณ
 ต่อ ไปนี้

บัณฑิ พระเจ้า น้อย ยาเธอ พระองค์ เจ้า โสณบัณฑิตย์ เสด็จ
 กลับ มา จาก เมือง ยุโรป ถึง กรุง เทพฯ แล้ว ทรง พระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้า น้อย ยาเธอ พระองค์ เจ้า โสณบัณฑิตย์
 รัยราชการ ฅลของ พระเชษฐ พระคุณ ใน ตำแหน่ง ไปรเวต สิเกรตารี
 หลวง ฝ่าย ต่าง ประเทศ ตั้ง แต่ ฅวันที่ ออก ประกาศ นี้ ไป

ถ้าผู้ใด มี ราชการ เกี่ยว ข้อง ใน ตำแหน่ง ไปรเวต สิเกรตารี
 หลวง ฝ่าย ต่างประเทศ จง ประพฤติ ราชการ ต่อ พระเจ้า น้อย ยาเธอ
 พระองค์ เจ้า โสณบัณฑิตย์ ตาม สม ควณ แก่ ราชการ เทอญ

ประกาศ มา ฅวัน จันทร เดือน สิบ แรม สิบสอง ค่ำ ปี รัชกาล สี่ ศก ก

ประกาศ ไปรษณีย์สยาม

๐ สมเด็จพระเจ้า หน่องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่าง วงษ
 กรมหลวง ภาณุพันธุวงษ วรเทศ ซึ่งสำเร็จราชการ กรมไปรษณีย์
 แล ไทรมเสข รัชพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งให้ประกาศ
 แก่ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย พ่อค้าวานิช ประชาราษฎร ชาวต่าง
 ประเทศให้ทราบทั่วกัน ว่า

๑ ได้ตั้งโรงไปรษณีย์ ที่ พระราชวัง เเกาะ บางปอน เปิดใช้
 การใน เวลาพระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว เสกฯ ประทับอยู่ ที่ นน
 ทิคม ต่อ กับ กรุง เทพฯ เสมอทุก ๆ วัน

๒ ผนวฉันทร เกษณ สิบเอกร ขึ้นสิบเอกรคำ บัรกาสะปตศก
 จะได้ เปิดการ ไปรษณีย์ ซึ่ง ได้ตั้ง ขึ้น ใหม่ ที่ เมือง นครไชยศรี
 พระประทุมเจกีย์ บางบาง เมือง สมุทรสาคร เมือง สมุทรสงคราม
 เมืองราชบุรี เมือง เพ็ชรบุรี ทิศต่อ กับ ออฟฟิศไปรษณีย์ ที่ ๑
 กรุง เทพฯ การรับส่งหนังสือนี้ ๗ วัน ครั้ง ๑ ก่อน เมื่อ
 เสน สมควร แก่ ความ ต้อง การ มาก ขึ้น จะจัด เวลา เมล์เพิ่ม
 เต็ม อีก ที หลัง

เมล์สายที่ ๑ ระหว่าง กรุง เทพฯ กับ เมือง นครไชยศรี
 พระประทุมเจกีย์ เมล์ จะเดิน ออก จาก กรุง เทพฯ ทุกวันจันทร์

กองรวบรวมคำสั่งและประกาศ

เวลาเช้าถึงเมืองนครไชยศรี พระประชุมเจดีย์ ทุกวันอังคาร
 ออกจากเมืองนครไชยศรี พระประชุมเจดีย์ ทุกวันพุธ
 ถึงกรุงเทพฯ ๑ ทุกวันพฤหัสบดี

เมล์สายที่ ๒ ระหว่างกรุงเทพฯ ๑ กับบางยาง เมืองสมุทร
 สากร เมืองสมุทรสงคราม เมืองราชบุรี เมืองเพชรบุรี เมล์จะ
 เกิน ออกจากกรุงเทพฯ ๑ ทุกวันพฤหัสบดี ถึงบางยาง เมือง
 สมุทรสาคร ทุกวันศุกร์ ถึงเมืองสมุทรสงคราม ทุกวันเสาร์ ถึง
 เมืองเพชรบุรี เมืองราชบุรี ทุกวันอาทิตย์

เมล์จะ ออกจากเมืองราชบุรี เมืองเพชรบุรี ทุกวันศุกร์
 เวลาเช้า เมืองสมุทรสงคราม ทุกวันเสาร์ บางยาง เมืองสมุทรสาคร
 ทุกวันอาทิตย์ ถึงกรุงเทพฯ ๑ ทุกวันจันทร์

พิกัดราคาซึ่งจะบีกตัวตราที่ซองหนังสือ แลห่อสิ่งของนั้น
 หนังสือเข้าซองหนักน้ำหนักขาทละ ๔ อัฐ แลทวีขาทละ
 ๔ อัฐ เสมอไป

ซองห่อมีน้ำหนัก ๑ ปอนด์ ๑๑ หนักประมาณ ๓๐ ขาท
 บีกตัวตรา ๑๔ อัฐ ทวีปอนด์ละ ๐.๒ อัฐ

ไปรษณีย์บัตรราคาแผ่น ๑ อัฐ ๑ โสพัก
 หนังสือพิมพ์ ๑๑ แยกตัวอย่างต่าง ๆ มีน้ำหนัก ๒ ขาท
 บีกตัวตรา ๑ อัฐ ทวี ๒ ขาท ๑ อัฐ

ถ้าผู้ใดจะส่งหนังสือ แลสิ่งของไปในตำบลเหล่านี้

แต่เกรง หนังสือ แล สิ่ง ของ นั้น จะหาย จะให้เจ้าพนักงาน จค ขาญ จี
 ไว้ก็ ได้ แต่ต้องเสียค่า ขรรณเนียม ต่าง หาก อีก สิ่ง ละ ๘ อัฐ
 ถ้าผู้ส่ง หนังสือ แล สิ่ง ของ นั้น ยาก จะทราบ ว่าผู้รับได้
 รับแล้ว ก็ ได้ ต้องเสียค่า ขรรณเนียม อีก ๔ อัฐ
 ประกาศ มา แต่ผู้ว่า การ กรมไปร สนิย์ กรุง เทพ ๑ ฅวัน เสาร์
 เดือน สิบ เอง ขึ้น เก้า ค่ำ ปี รัชกาล ๓๒๔๗

ประกาศ ไปร สนิย์ สยาม

๑ สมเด็จ พระ เจ้า น้อง ยา เชน เจ้าฟ้า ภาณุรังษี สว่าง วงษ
 กรม หลวง ภาณุ พันธุวงษรเทศ ซึ่ง สำเร็จ ราชการ กรมไปร สนิย์
 แล โทรเลข รับ พระบรมราชโองการ ไล่เกล้า ๑ ทรง พระกรุณา
 ไปรค เลเกล้า ๑ สั่ง ให้ ประกาศ แก่ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย
 พ่อ ค้า วาณิช ประชา รามภูร ชาว ต่าง ประเทศ ให้ ทราบ ทักกัน ว่า
 ฅวัน จันทร์ เดือน สิบ เอง แรม สาม ค่ำ ปี รัชกาล ๓๒๔๗
 กำศนค เวือเมต จะ ได้ รับ ส่ง หนังสือ ตาม ระเบียบ โรงไปร สนิย์ ซึ่ง
 ตั้ง ขึ้น ใหม่ ระหว่าง กรุง เทพ ๑ แล เมือง นคร เชียง ใหม่
 เวือเมตที่ ๑ จะ ได้ ออก เติบ ตั้ง แต่ วัน จันทร์ เดือน สิบ เอง
 แรม สาม ค่ำ ปี รัชกาล ๓๒๔๗ เวลา ๖ โมง เข้า ต่อ ไป
 ภายหน้า จะ ได้ ออก เติบ เมต อีก เท่านี้ ๑๕ วัน ครั้งหนึ่ง เสมอ ไป
 ทุก ๆ เทียว

กองกรมศาลหลวงและศาลเมือง

ใต้ เบ็ดโรงแปรรณีย์รับส่งหนังสือ ตาม ระยะ หัวเมืองทาง
 ใหญ่ นั้น ๆ คือ เมือง นนทบุรี เมือง ประทุมธานี บาง ป่อหิน
 กรุงเก่า เมือง อ่างทอง เมือง พรหมบุรี เมือง อินทบุรี เมือง ไชย
 นาท เมือง พยุหะคีรี เมือง มะ โนรมย์ เมือง นคร สวรรค์ ปากน้ำโพ
 เมือง พนม เมือง พิษณุโลก บ้านท่าเตียน เมือง พิษณุโลก เมือง ศรีพิ
 รมย์ เมือง พิไชย เมือง อุตรดิตถ์ เมือง แพร่ เมือง นคร ลำปาง
 เมือง ลำพูน เมือง นคร เชียงใหม่ ตาม ระยะ หัวเมือง ในทาง แยก นั้น
 คือ เมือง ขรรพคพิไล เมือง หนอง เมือง กำแพงเพชร เมือง ตาก
 ฤๅ ระแหง เมือง สุโขทัย เมือง สวรรคโลก

กำหนด เมล็ด ซึ่ง จะ ถึง เมือง เชียง ใหม่ ใต้ คิด หมายถึง ประมาณ ไว้ ว่า
 นับ แต่ วัน ใต้ ออก จาก กรุง เทพ . จะ ถึง ใน ๑๕ วัน คือ ถ้า
 จะ คิด เมล็ด ถึง ปากน้ำโพ ประมาณ ๕ วัน ฤๅ ถึง เมือง ตาก ก็
 ๑๐ วัน ฤๅ ถึง เมือง อุตรดิตถ์ ก็ คง ๑๐ วัน เหมือน กัน จำนวน
 ทราย กำหนด เวลา เมล็ด จะ แจ่ง ต่อ ครั้ง หลัง จำนวน พิกัด ใต้ บัด ทวี
 ตรา ไปรษณีย์ อย่าง นี้ คือ หนังสือ เข้า ของ ฝน ใต้ หน้า หน้า
 ฆาตละ ๔ อัฐ แล ทวี ฆาตละ ๔ อัฐ เสมอ ไป ของ ห่อ มี
 หน้า หน้า ๑ ปอ นต์ ฤๅ หน้า หน้า ประมาณ ๓๐ ฆาต บัด ทวี ฆาต ๑๒
 อัฐ ทวี ปอ นต์ ละ ๑๒ อัฐ ไปรษณีย์ บัด ทวี ฆาต แล น ละ ๑ อัฐ
 ๑ โสพัก หนังสือ พิมพ์ ฤๅ แยก ทวี อย่าง ต่าง ๆ มี หน้า หน้า
 ๒ ฆาต บัด ทวี ฆาต ๑ อัฐ ทวี ๑ ฆาต ๑ อัฐ ถ้า ผู้ ใต้

จะส่งหนังสือ แต่สิ่งของไป ใน ค่ายล เหล่านี้ แต่ เกว่ง หนังสือ
 แต่สิ่งของนี้ จะหาย จะให้ เจ้าพนักงาน จาก ขาญชี ไว้ก็ได้
 แต่ต้อง เสียค่า ขรรวม เขียม ต่าง ตาก อีก สิ่ง ละ ๘ อัฐ ถ้าผู้
 ส่งหนังสือ แต่สิ่งของนี้ อยากจะ ทราบ ว่าผู้รับได้รับแล้วก็ได้
 ต้อง เสียค่า ขรรวม เขียม อีก ๘ อัฐ

ประกาศ มาแต่ที่ ว่า การ กรมไปรษณีย์ กรุง เทพ ฯ เฉลิม พุฒ
 เกื้อน สิบ เอง จันทร สยาม คำ มีว กาศ ปี คศ ก ๑๓๔๗

ประกาศ ไปรษณีย์สยาม

๑ สมเด็จพระเจ้า หน้อง ยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษี สว่าง วงษ
 กรมหลวง ภาณุ พันธวงษ วรเศษ ซึ่ง สำเร็จ ราชการ กรม ไปรษณีย์
 แล โทรเลข รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณา
 ไปรคเกล้าฯ สั่งให้ ประกาศ แก่ข้า ราชการ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย พ่อค้า
 วาณิช ประชา รามจวน ชาว ต่าง ประเทศ ให้ทราบทั่ว กัน ว่า

ตั้งแต่นี้ ต่อ ไป พิกัด ราคาไปรษณีย์ บัตร ซึ่งได้ มี อยู่ใน
 หนังสือ วิธีไปรษณีย์ ส่วนที่ ๒ หน้า ๑๐ แล้วนั้น จะให้ จัดการ
 แก้เปลี่ยนแปลงใหม่ ตาม ซึ่งจะมี ต่อไปดังนี้

ไปรษณีย์บัตร ที่ กวกรวาคิก อยู่ เหน ราคา อัฐ หนึ่ง ซึ่ง ปรากฏ
 ตาม ที่ คน ทั้งปวง ได้ทราบ ทู กัน แล้วนั้น จะคิด ราคา สำหรับ ใช้
 ใน จังหวัดกรุง เทพ ฯ แล ใน พระราชอาณาเขตฯ เป็น แผ่น ละ

กองขรรคมุศาสตราสารและภาณบัตร

๑ อัญ ๑ โสฬศ เปน ยุติแห่ง

ประกาศ มาแต่ คึกใหญ่ ที่ ว่า การ กรมไปรษณีย์ แล โทรเลข
ณ วัน พฤหัสบดี ขึ้น เดือน สิบสอง ขึ้น หกค่ำ ปี รัชกาล ๒๔๔๗
คักราช ๑๒๔๗

ประกาศ ไปรษณีย์ สยาม

๑ สมเด็จพระเจ้าผู้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่าง วงษ
กรมพระภาณุพันธุวงษ วรเขตฯ ซึ่ง สวรรุ ราชการ กรมไปรษณีย์
แล โทรเลข รัชพระบรมราชโองการ ไล่เกล้าฯ ทรง พระกรุณา
โปรดเกล้าฯ สั่ง ให้ ประกาศ แก่ ข้าราชการ ทั่ว ราชอาณาจักร ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย
พ่อค้า วาณิช ประชา ราษฎร แล ชาว ต่าง ประเทศ ให้ ทราบ ทั่ว กัน
ว่า วัน พฤหัสบดี ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๓ แล ทุกวัน พฤหัสบดี
เสมอ ปี รัชกาล ๒๔๔๗ กรม ไปรษณีย์ ใต้ ใต้ รัช สังก สังก ของ
ชน ทั้ง ชาติ อาทิตย ละ ๑ คน แต่ ที่ พุทธ ชาติ จะมี ใน เดือน
เดือน สาม เดือน สี่ เท่านั้น

ประกาศ มาแต่ คึกใหญ่ ที่ ว่า การ กรมไปรษณีย์ แล โทรเลข
ณ วัน พฤหัสบดี ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน สาม ปี รัชกาล ๒๔๔๗ ๒๔๔๗

ประกาศ การ เรียบหนังสือ

๑ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ ประกาศ แก่ พระ

กองธรรมศาสตร์และกฎหมาย

หน้า ๖๓๙ ลักษณะ การ ศึกษา เล่า เวียน เล่ม ๖

บรมวงษานุวงษ ข้าราชการ ผู้ ไชยผู้ น้อย แล พ่อคำ รามภู

ทั้ง ปวง ทราบ ที่ ทั่ว กัน ทั่ว ใน พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่ ทั่ว

ทรง พระราช คำ ธิก ์ เสน ว่า วิชา หนึ่ง ชื่อ เป็น คน เล่า คุณ ความ เจริญ

ของ ราชการ บ้าน เมือง ยิ่ง กว่า ศิลป สาคร วิชา การ อื่น ๆ ทั้ง สิ้น

ถ้า ผู้ ไชย เล่า เวียน รู้ ดั่ง แท้ จริง ถึง แม้ ว่า จะ เป็น คน ทรู กูล สูง

ๆ ทรู กูล ทำ อย่าง ไชย ก็ สม ควร ที่ จะ ทรง พระกรุณา ชุบ เกด ้า

เลี้ยง ให้ ไชย มี ยศ ศัก ์ รั ย ราชการ บ้าน เมือง สมอง พระ เกษ พระ

คุณ ตาม คุณานุ รูป ถ้วน ทั่ว กัน ทุก วัน นี้ ผู้ ที่ เล่า เวียน วิชา หนึ่ง ชื่อ

ไทย ก็ มี เป็น อนัน มาก แต่ ขาง คน เวียน รั ย ตำรา เวียน ย่าง ที่

เวียน ไชย แต่ ครั่ง หนึ่ง ก่อน หนึ่ง แล วั เล็ก เวียน เล็ก ก็ มี เป็น อนัน

มาก เพราะ ไม่มี กำหนด อนัน ไชย เป็น ที่ สึง เกด ที่ จะ รั ย ประกัน ว่า

ผู้ ไชย รู้ ดั่ง แท้ จริง แล ผู้ ไชย ไม่ รู้ จริง จึง ยัง เป็น ความ ชัก ขวาง

แก่ พระราช ประสงค์ ซึ่ง จะ ทรง ชุบ เกด ้า เลี้ยง แล พระราช ทาน

คุณ ความ ก็ แก่ ผู้ เล่า เวียน อยู่ เพราะ เหตุ ณ์ นี้ ไชย ไชย รก เกด ้า

ให้ ทั้ง แขน ขลวง สำหรับ สอบ ไชย วิชา หนึ่ง ชื่อ ไทย นัก เวียน ทั้ง

ปวง จะ ไชย รก เกด ้า ให้ มี ข้ำ ขลวง เป็น พนักงาน ไชย หนึ่ง ชื่อ

มี ละคร รั หนึ่ง เสมอ ขอ ไป ถ้า นัก เวียน คน ไชย มี ความ รู้ ไชย ไชย

ตลอด วิชา ไชย กำหนด ไว้ เพียง ชั้น ไชย ก็ จะ ไชย รก เกด ้า พระราช

ทาน ให้ คุณ วิเศษ ไชย ควร แก่ ผู้ มี ความ รู้ ใน วิชา ชั้น ไชย ถ้วน

ทั่ว กัน กำหนด วิชา ที่ จะ ไชย ไชย ชั้น ประ โยค ัน จะ สอน วิชา ตลอด

แขนง เวียน หลวง ทั้ง ๖ เรื่อง คือ แต่มูลยบท ขรรพ กิจ จนจบ พิศาล
 การันต์ ถ้าผู้ใด ได้ ได้ตลอด ก็จะได้ หนังสือ สำหรับตัว ไม่นั่ง
 ลง ชื่อ ข้าหลวงพร้อม กัน รับรอง ว่า ผู้นี้ เช่น คน มีความรู้จริง
 ได้ สอบ ชำนาญ วิชา ในที่ ประชุม ข้าหลวงแล้ว หนังสือ ฉบับนี้
 จะ เช่น ประโยชน์ แก่ตัว เจ้าของ ในเมื่อ เวลา จะ ไป ทำ การ ที่ ไก่ ๆ
 จะ ได้ ไป เป็น ประกัน สำหรับตัว ถ้า ผู้นี้ ชอบ จะ ไคร์ เล่า เวียน
 เพื่อ จะ ได้ ศึกษ วิเสศ ใน วิชา ชั้น สูง ต่อ ขึ้น ไป ก็ จะ เข้า เวียน ใน โรง
 เวียน หลวง สำหรับ สอน วิชา ชั้น สูง ได้ ตาม พระราช บัญญัติ สำหรับ
 วิชา ที่ จะ ได้ ชั้น ประโยค ๒ นั้น ๘ อย่าง
 คือ ลาย มือ หัก แล ขรรพ อย่าง ๑ เขียน หนังสือ ใช้ ตัว วาง
 วรรณคดี ตาม ใจ ความ ไม่ ต้อง คุม แขนง อย่าง ๑ ทาน หนังสือ ที่ ผิด
 คัด จาก ลาย มือ หัก อย่าง ๑ กัด สำเนา ความ แล ย่อ ใจ ความ
 อย่าง ๑ แต่ง จดหมาย อย่าง ๑ แต่ง แก่ กระ ทุ่ ความ ร้อย
 แก้ว อย่าง ๑ วิชา เลข อย่าง ๑ ทำ ขานูชี อย่าง ๑ ผู้ใด
 มี ความรู้ ได้ สอบ ตลอด วิชา ทั้ง ๘ อย่าง เช่น ชั้น ประโยค ๒
 นี้ ถ้า เป็น ไพร หลวง ฤา ไพร สม กรม ไก่ ๆ ก็ จะ ทรง พระกรุณา
 ไป รดเกล้า ให้ ขาด จาก สัง กัด เกิม ได้ หนังสือ พิมพ์ คุ้ม สัก
 ตลอด ชี วิตร ถ้า เป็น ผู้ จะ รับ ราชการ ผลของ พระ เศษ พระ คุณ
 ก็ จะ ทรง พระกรุณา ชุบเกล้า เลียง ตาม สม ควณ แก่ คุณา นุรูป

ด้วยทุกคน ถ้าไม่สมัก จะ รัชราช การ จะ ไปทำ การที่ ไค ๆ
 ก็ จะ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ ไม่ ชักขวางกำหนดจะ
 ได้ ไล่หนังสือตั้งแต่ มี ให้อัฐุศกนี้ ต่อ ไป ถ้าผู้ใด จะ ไคว่ทราวย
 ความ แลวิธี ขี้ แขนสำหรับไล่หนังสือ ไคยเลียบก ก็ให้ไปตามที่
 ออฟฟิศ เจ้าพนักงานจัดการ โรงเรียน ๆตามโรงเรียน
 หลวง แห่งไคแห่งหนึ่ง นั้น เด็ด

ประ ภาศมาณวันศุกร์ เดือนสาม ขึ้นสองค่ำ รัชกาลสยัคศก
 จุลศักราช ๑๒๔๗ เป็นวันที่ ๒๒๙๖ ในรัชกาลปัจจุบันนี้ จะ

ประกาศ เลก แม่ กของ ความ

๑ มี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประ ภาศให้ทราวย
 ทวิกันว่า ด้วยแต่ก่อนมาได้โปรดเกล้าฯ ให้มี แม่ กของ ความ
 รัชเรื่องราว ผู้เป็นความที่กล่าวโทษ ลูกขุนผู้ ปรวิ ให้ตรวจสำ
 นวนคดี สืบตามผิด แลชอบ เพื่อ จะ ให้ความ ของ ราชฎร แล้ว ไป
 ได้ โดยเร็ว ครั้นต่อมาภายหลัง จนบัดนี้ โจทย์จำเลยที่ เปน
 ความ แก่กันนั้น ลูกขุนผู้ ปรวิปรทุกษาชี้ ชาค ปรวิสัจ กัด สิ้นแล้ว
 โจทย์ จำเลย ที่ ต้อง แพ้ความ ก็ทำ เรื่องราวมาขึ้น ต่อ แม่ กของ ความ
 เพื่อ จะ ให้ความ ชำยียาว ต่อ ไป ครั้น แม่ กของ ความ กัด สิ้น แล้ว
 ความ ก็ ไม่สำ เร็จ เก็จ ชาค แล้วกัน ได้ กลับมาทำฎีกาทูล เกล้าฯ
 ถวาย กล่าวโทษแม่ กของ ความ อีกชั้น หนึ่ง แต่จะ ทุก เรื่อง ทุก ราว

กองบรรณศาสตร์และภาณิน

จึง ทรง พระราชดำริห์ เห็น ว่า ถ้า จะ ให้ คง มี แม่ กอง ความ รัช
 เรื่อง ราว กล่าว โทษ ลูก ชน ผู้ ปรักษ์ อยู่ แล้ว ก็ จะ เป็น ช้อง ของ ผู้ ที่
 จะ แพ้ ความ เพราะ ไม่ อยาก ที่ จะ ให้ ความ ของ ตน นี้ แพ้ คง
 จะ ทำ เรื่อง ราว มา ยื่น ต่อ แม่ กอง ความ เพื่อ จะ ให้ ความ ยึด ยาว วัน
 คุ เป็น ที่ พัก อาศัย รวย ถ่วง ความ ของ ผู้ ที่ อยาก จะ ให้ ความ เน้น ช้ำ
 แต่ นี้ ต่อ ไป ถ้า ลูก ชน ผู้ ปรักษ์ ปรุกษา ปรักษ์ สัจ ทัต สนิ ไม่ ถูก ต้อง
 ประการ ไค อย่า ให้ ผู้ ซึ่ง เป็น ความ ทำ เรื่อง ราว กล่าว โทษ ลูก ชน
 ผู้ ปรักษ์ ไป ร้อง ต่อ แม่ กอง ความ เหมือน แต่ ก่อน เลย ถ้า ลูก ชน
 ผู้ ปรักษ์ ปรุกษา ปรักษ์ สัจ ทัต สนิ ไม่ ถูก ด้วย พระราช กำหนด บท
 ไค บท หนึ่ง ประการ ไค จึง ให้ ผู้ ซึ่ง เป็น ความ ทำ ฎีกา ขึ้น ทูล เถล้า ร
 ถวาย ทั้ง แต่ วัน ออก ทมาย ประการ นี้ แล้ว อย่า ให้ แม่ กอง
 ความ รัช เรื่อง ราว ที่ กล่าว โทษ ลูก ชน ผู้ ปรักษ์ นี้ ต่อ ไป แล
 เรื่อง ราว ที่ โจทย จำเลย ร้อง กล่าว โทษ ลูก ชน ผู้ ปรักษ์ ยื่น ต่อ แม่
 กอง ความ ไว้ แต่ ก่อน นี้ ถ้า ยัง ไม่ ได้ ทัต สนิ มาก น้อย เท่า ไค
 ก็ ให้ แม่ กอง ความ ตรวจ ทัต สนิ เสีย ให้ แล้ว โดย เร็ว อย่า
 ให้ ค้าง ค้าง ช้ำ อยู่ ไค

หนึ่ง ลูก ชน ต่อ ลูก ชน แล ผู้ ปรักษ์ ปรุกษา ความ บาง ที่ ปรุกษา
 แม้ ไม่ ตก ลง กัน ความ คง จะ ค้าง ค้าง ช้ำ อยู่

จึง มี พระบรม ราช โองการ ไป รุด เถล้า ให้ พระยา อรรคมสวรณิ
 พิพิธ ภัคคิ ศรี สักย ภาภา สุวิทธ วิชา ภัวิท อรรณ ภาลา นุวาท

ยุดิธรรมศาสตร์ โกลส สบสกลคดีกิจ สรรพประสิทธิ สุขุมวิจารณ์
 ปรีชาญาณไวทยานุชิต นฤตมเสวกามาตย บรมราชภักดิ์ ศรี
 สัจฉนาวิไศรย อภัยพิริยปรา กรมพาศผู้พิพากษา ชั้น ขาคใน กรม
 ลูกขุน ให้บังอับขัญชา ชั้น ขาค ใน กรม ลูกขุน ถ้า ลูกขุน ท่อ
 ลูกขุน แล ผู้ปรับ ปฤกษาแย้ง ไม่ตกลง กัน ประการใด ก็ ให้
 นำคำ ปฤกษา ที่ ไม่ตกลง กัน นั้น มาเสนอ ต่อ พระยา ธรรมสา
 รนิติ พิพิชภักดิ์ ให้พระยา ธรรมสารนิติ พิพิชภักดิ์ เรียก ลูกขุน
 มา พร้อม กัน ประชุม ทรวร คำ ปฤกษา แย้ง ที่ ไม่ตกลง กัน
 ทั้ง สอง ฝ่าย ถ้าพระยา ธรรมสารนิติ พิพิชภักดิ์ เห็นว่า คำ
 ปฤกษา ลูกขุน ฝ่าย ข้าง ผู้ใด ถูก ต้อง ด้วย พระราช กำหนด
 กฎหมาย ก็ ให้พระยา ธรรมสารนิติ พิพิชภักดิ์ เป็นผู้ ชั้น ขาค
 ลงชื่อ ประทับตรา พร้อม ด้วย ลูกขุน ให้ ลูกขุน ผู้ปรับ พึง บังคับ
 ขัญชา พระยา ธรรมสารนิติ พิพิชภักดิ์ อย่า ให้ถือ เปรียบยก
 แย้งให้เสีย ราชการไป ได้ เป็น จัน ขาค

ประกาศ มาณวัน ศุกร เดือนสาม ขึ้นสอง ค่ำ ๒๖ กรกฎาคม
 ๒๔๕๗ เป็นวันที่ ๖๒๙๖ ในรัชกาลปัจจุบันนี้ ๖๔

ประกาศ ไปรษณีย์

๑ สมเด็จ พระเจ้า น้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษี สว่างวงษ
 กรมพระภาณุพันธุวงษ วรเขต ซึ่งสำเร็จ ราชการ กรมไปรษณีย์

กองธรรมศาสตร์และกฎหมาย

โทรเลข รัชพระบรมราชโองการ ใต้เกล้าฯ ทรง พระกรุณาโปรด
 เกล้าฯ สั่ง ให้ประกาศ แก่ ข้าราชการ ราษฎร ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย พ่อค้า
 วานิช ประชาชน และ ชาว ต่าง ประเทศ ให้ ทราบ ทราบ กัน ว่า
 กรม ไปรษณีย์ จะ ได้ เปิด รัช ส่ง หนังสือ ของ สน ทั้ง ๕ ภาย ใน ตำบล
 เมือง ลพบุรี แห่ง ๑ เมือง สระบุรี แห่ง ๑ ปากเพรียว แห่ง ๑
 ท่าเรือ ชิม พระพุทธบาท แห่ง ๑ ที่ พระพุทธบาท แห่ง ๑ ตั้ง
 แต่ ฅวัน พุทศศกดิ์ เกือบสาม ชัน คำหนึ่ง ขั้วภา สัปตศกดิ์ นี้ ไป
 เสมอ ทุก วัน พุทศศกดิ์ คือ ๘ วัน ครั้ง ๑ แต่ ที่ พระพุทธบาท
 นี้ จะ รัช ส่ง แต่ ใน เกือบ ยี่ เกือบสาม เกือบ สี่ เท่านั้น
 หนึ่ง ใน เวลา พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่ หัว เสด็จ พระราช ดำเนิน
 ขึ้นไป ตาม หัวเมือง ฝ่าย เหนือ คราว นี้ เจ้าพนักงาน ได้ จัด เมต
 ไปรษณีย์ เพิ่ม เติม ชัน อีก เช่น ๗ วัน ๒ คราว คือ ตั้ง แต่
 วัน พุทศศกดิ์ เมต จะ ออก จาก ท่า ครั้ง ๑ ฅวัน อาทิตย์ ครั้ง ๑
 เสมอ ไป กว่าจะ เสด็จ กลับ ถ้า เสด็จ กลับ แล้ว เมต ก็ จะ ออก แต่
 วัน พุทศศกดิ์ เท่านั้น

ประกาศ มา แต่ ตัก ใหญ่ ที่ ว่า การ ไปรษณีย์ แล โทรเลข ฅวัน
 พุทศศกดิ์ เกือบสาม ชัน คำหนึ่ง ขั้วภา สัปตศกดิ์ ๑๒๔๗ ขะ

ประกาศขุดคลองภาษีเจริญ

๑ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นภูวเรศ ชำรงศักดิ์ รัช
 พระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 สั่งว่าให้ประกาศแก่พระบรมวงษานุวงษ ข้าราชการ แลราษฎร
 พ่อค้า ให้ทราบทั่วกันว่า กว๊าน คลอง ภาษีเจริญ เป็นคลอง ที่ ได้
 ทิศ ท่อ กว๊าน ลำน้ำ เมือง นคร ไชยศรี เมื่อ แล่นกิน พระบาท สมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ขุด
 เบ็ดให้ ราษฎร เกิน ไป มา ค้าขาย ในทาง นั้น ราษฎร ก็ ได้ ยื่น ทุก
 สิ้นค้าตาม หัวเมือง ในลำน้ำ เมือง นคร ไชยศรี ไป มา ค้าขาย ตลอด
 ถึงลำน้ำเจ้าพระยา ง่าย สดวก ขึ้น เป็น การ เจริญ ยิ่ง กว่าแต่ก่อน
 แต่ คลอง ภาษีเจริญ นี้ เป็น คลอง น้ำ ชน มัก จะ เกิด กิน มูล ชน ดิน
 เรื้อเรื้อ ค้าขาย ไป มา ไป ได้ แต่ คราว นี้ เมื่อ ฌยกัน สปีดศก
 ได้ ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ขุด ลอก ดิน ใน ลำ คลอง ครัง
 หนึ่ง เรื้อ ค้าขาย จึง ได้ ไป มา ง่าย สดวก บัดนี้ ได้ ทรง ทราบ
 ฝ่า ลอง ขลุ้ พระบาท ว่า ราษฎร ได้ ความ ลำบาก เพราะ คลอง ดิน
 เสียบ ไป อีก เป็น ที่ ชัก ขวาง ใน ที่ จะ ไป มา ค้าขาย ต้อง จ้าง กระบือ
 ชัก ลาก จึง ไป มา ได้ เป็น เหตุ ให้ พ่อค้า ท้อ ถอย ใน การ ที่ จะ ทำ
 มา ศากิน เพราะ ได้ ถูก ความ ยาก ลำบาก มี พระราช ประสงค์ จะ
 ให้ การ ค้าขาย ใน พระราชอาณาจักร มี ความ เจริญ ขึ้น จึง ทรง
 พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงาน ตรวจ กำยล คลอง ที่ ดิน

กองพระมหากษัตริย์และกษัตริย์

แล เบิก พระ ราช ทวัพย์ จัก จ้าง เงิน ชุก ลอก คลอง ในท่า บล ที่ ขึ้น
 เสียบ ไปให้ รุก เหมื่อน แต้ ก่อน อย่าให้ เปน ที่ ชัก ขวาง แกราชฏร
 ที่ ไป มา ค้าขาย ได้ ถ้าหนค เจ้าพนักงาน จะ ใ้ บัด ทำนย ลง มือ
 ทำการ ชุก คลอง แต่ณวันศุกร์ เก็ชอน ทำ ขึ้น ตก ค้า บั จอ ยัง เปน
 สปัตศก จึงไปรค เกล้า ให้ ประภาศให้ ลุก ค้า ไทย เงิน ซึ่ง เคย
 ไปมา ค้าขาย ในทาง คลอง ภา มิ เจริญ ทราบ ทวักัน ว่า ในระ ทว่าง
 ที่ คลอง ยัง บัด ทำนย ทำการ ชุก คลอง อยู่ ก็ให้ ไปมา ค้าขาย ใน
 ทาง คลอง อื่น อย่าให้ ต้อง รอช้า เสียบ เวลาการ ค้าขาย ได้ อื่น
 ราชฏร ที่ ปลุก เวื่อน โรง ร้าน แลที่นผล ไม้ อยู่ วิมคลอง เปน ที่ กัก
 ขวาง ที่ จะ ทัง คิน ก็ให้ รือ ถอน ตัก พัน เสียบ อย่าให้ เปน ที่ กัก
 ขวาง ได้ ถ้ามี สวณ ที่นา ของ ผู้ ไท ซึ่ง ใ้ ชุก กุชุก คลอง ออกมา
 ถึง คลอง ภา มิ เจริญ เปน น้ำ ไหล เข้าออก ได้ ก็ให้ เจ้าของ ที่ บัด
 ทำนย กุชุก ของ ทวัเสียบ อย่าให้ น้ำไหล ออกมา ได้ เปน อัน จาก
 ทว่า คลอง จะ ชุก แล้ว ประ ภาศ มาณวัน พุฒ เก็ชอน ทำ ขึ้น สั ค้า
 บั จอ ยัง เปน สปัตศก ๑๒๔๗ ✓

ประกาศแหกน้ำใจ

๐ กัวย สม เก็ชพระ เจ้าเมืองยาเขอ เจ้าฟ้าจาทุรนต์รัคมิ
 กรม พระ จักร พรวิพงษ์ รัย พระ ขรมราช โอง การใส่ เกล้า

ทรง พระ กรุณา ไปรค เกด้า ใ้ ประ กาศ แก่พระ บรมวงษานุวงษ
 ข้าทุลของ กุ ลี พระ ยาท ทั้ง ฝ่าย น้า ฝ่าย โน แล สมณ ชีพรากมณ
 อาณา ประ ชาราชฏร แลชาว ต่าง ประ เทศ ซึ่ง อา ไศรบ อยู่ใ ใน แขวง
 จังหวัค กรุง เทพ ร เมือง นคร เชื้อน ชันฉ เมือง สมุทปรากาว ไ้ทรวาย
 ทักกัน ว่า ใน ปี นี้น้ำ เค็ม ไทล ชัน แรงจัก นึก ผิดกว่า เวลา ที่ ปรงคิ
 ทาม เคย ทัก ปี จะ เปน เหตุ ด้วย น้ำ น้อยคิ กัน มา ใน ปีวอก
 นอดก ปีรภาส ปตศก น้ำในลำแม่ น้ำ จึง น้อย ไป ไม่พอ กับ น้ำ เค็ม
 ที่ ไทล ชันมา แรง เวลา น้ำลง แห้งชอด ก็ ไม่ จึก เหมือน แต้ กอน
 มา ราชฏรต้อง บริ โภค น้ำ เค็ม เปน เหตุ ที่ จะ ไ้ เกิดโรค ท้องเสีย
 เปน ตัน ทรง พระ กรุณา ปรวณิ แก่ ไพร่ พ้า ประชากร ที่ ไ้
 ความ ลำบาก เพราะ บริ โภค น้ำ เค็ม นี้นั้น เชน อ้นมาก จึง ทรง พระ
 กรุณา ไปรค เกด้า ใ้ มี แม่ กอง จักจ้าง เรือ ไใหญ่ ชัน ไป ตัก น้ำ
 จัก ช้าง เชนือ น้ำ ใ้ เรือ กลไฟ ลาก ลงมา จำหน่าย จำข แรก
 ใ้ พระบรมวงษานุวงษ ข้าทุลของ กุ ลี พระ ยาท ทั้ง ฝ่าย น้า ฝ่าย โน
 แล สมณ ชีพรากมณ ไพร่ พ้า อาณา ประ ชา ราชฏร แลคน ชาว ต่าง
 ประ เทศ ซึ่ง อา ไศรบ อยู่ ใน ตำบล ระ ทว่าง ที่ น้ำ เค็ม นี้นั้น ไ้ ไ้ บริ
 โภค น้ำ จัก ทักกัน จะ ต้อง ตั้ง ค่าขล จำหน่าย น้ำ จัก ที่ ไ้ จะ ไ้
 อ้า เกอ กำณิ เจ้าน้ำ ที่ ทั้ง บ่วง ประ กาศ เข้า ร้อง ไ้ ไ้ ไ้ ไ้ ซึ่ง อยู่
 ใน ตำบล น้ำ เค็ม นี้นั้น ไ้ ทรวาย ทัก กัน จึง มา ริบ น้ำ จัก ไป บริ โภค
 ใ้ สอย ทาม ซึ่ง พระ ยาท สม เก็จ พระ เจ้า อยู่ ทัว ทรง ตั้ง พระ ราช

กองบรมวงศาสดาและกษัตริย์

ศฤ ไทย ที่ จะ ทรง อนุเคราะห์ รักษาไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ ซึ่ง ใต้ อา
 ไครย พัง พระบรมโพธิ์ สัมภาร ใน พระ ราชอาณาจักร เขต ให้ พ้น จาก
 เหตุ ที่ จะ เป็น อันตราย ทั้ง ยอง ให้ ได้ ความ สุข สวัสดิ์ สมบูรณ์
 ทวิ กนิ ทัง สนิ ประภาค มา ณ วัน พหุ คัย กิ เกื้อน ห้า แรม สี่ ค่ำ
 ปี จอ อัฐศก ศักราช ๑๒๔๘ เป็นวันที่ ๒๓๗๒ ใน รัชกาล
 ปี ตยบนี้

ประกาศให้มีกองจับผู้ร้าย

๐ มี พระบรมราชโองการ มานพระบัตย์ทูล สุธสนิทาท ให้ ประ
 ภาค ให้ ทราบ ทวิ กนิ ว่า บัดนี้ มี โจร ผู้ร้าย ชุก ชุม ขึ้น ใน แขวง
 กรุง เทพ ความ ทราบ ได้ ฝ่า ลของ ขลุ้ พระบาท แล้ว ทรง พระ
 ราชดำริห์ เห็น ว่า แต่ ก่อ น ๆ มา ถ้า เว้น ว่าง ค่าง ชำระ ผู้ร้าย
 หมู่ ไหญ่ ไป ช้ำ ๆ นาน ๆ ก็ เกิด ผู้ร้าย ชุก ชุม ขึ้น ครั้ง หนึ่ง ก้วย
 คน โทษ พัน โทษ ไป ย่าง ไป เป็น ครู ขา อาจาวีร์ สั้ง สอน คน ที่ เป็น
 เด็ก เป็น หมู่ม ให้ เป็น ผู้ร้าย เกิด ขึ้น ชุก ชุม ก็ ต้อง ตั้ง กอง จับ
 กอง ชำระ เป็น การ ไหญ่ โท ได้ คิว ผู้ร้าย มา ทำ โทษ เสีย มาก ๆ
 การ ก็ สงบ ไป เป็น คั้ง นี้ สิบ มา ใน ครั้ง นี้ ซึ่ง เกิด โจร ผู้ร้าย
 ชุก ชุม ขึ้น ก็ จะ เป็น ค้วย เหตุ กัง เช่น กล่าว มา แล้ว นี้ ย่าง แด
 ทรง พระกรุณา โปรดเกล้า ฯ ให้ ชำ หลวง ออก ชำระ ผู้ร้าย ไป

หัวเมืองที่ใกล้เคียงกรุงเทพ ฯ มหาดนครทั่วไป พวกผู้ร้ายก็
 คลั่งใฝงเข้ามาอยู่ใน กรุงเทพ ฯ ย่าง จึงพากันคิดทำร้ายขึ้น
 เจ้าพนักงานสืบสวน จับกุม ไม่ได้ทันที พวกผู้ร้ายก็มี ความ
 ก้าวเวียง จึง ได้ปล้น สกมณีนันท์ขึ้น ฝ่ายราษฎร ชาวบ้าน ชาวสวน
 พา กันตกใจได้ข่าว โจรผู้ร้าย รักษาบ้านเรือน ยิ่ง ยืน ยืน กัน
 ก็กลัวย เชน เหตุ ให้ เชน ที่ สกน สกน ทวาค ทวี้น มาก ไป เกิน กว่าเหตุ
 ที่ เชน จริง ไป ย่าง บัด นี้ ทรง พระ ราชดำริห์ ที่ จะจัดการ ปรายโจร
 ผู้ร้ายให้สงบลง โดยเร็วจงได้ จึงได้ โปรดเกล้า ฯ ให้จ้างวาง
 เจ้ากรม ปลัดกรม พระ ตำรวจ ใน พระ บรมหาราชวัง แลพระ
 ราชวังขวร แลเจ้า กรมอาสา ทหาเหล่า ขาง นาย ออก เชน กอง จับโจร
 ผู้ร้าย ๓๐ กอง แบ่งไป ทวี้น ตก ทวี้น ออก เชนนี้ ได้ ฝ่าย ละ
 ห้า กอง ให้ สืบสวน สอด แนมจับตัว โจรผู้ร้ายปล้น สกมณณดัก
 พัน แทง ทวี้น แชวง จังหวัด กรุงเทพ ฯ เขาตัว มาทำ โทษ ให้ได้
 โดยเร็ว แล กอง จับ ทั้ง ๓๐ กองนี้ ถ้าจับตัว โจรผู้ร้าย มา
 ได้ ให้พิจารณา เขา ความ จริง เชน ความ รัย สัก ถ้า กอง จับ ไป จับ
 คน ที่ ไม่ได้ เป็น โจรผู้ร้าย กระทำ การ กด ซ้ำ ซ้ำ เชน ราษฎร
 ซึ่ง ทำมาหากิน โดย สุจริต ประการ ไค ได้ โปรดเกล้า ฯ ตั้ง พระ
 ขอมวงษานุวงษ แล ข้าราชการ เป็น ถอม มีที่ สำหรับ รัย เรื่องราว
 กล่าว โทษ กอง จับ ให้ หนึ่ง ประชุม ใน พระบรมหาราช วัง กอง หนึ่ง
 ถ้า ผู้ใด จะ กล่าว โทษ กอง จับ ว่า กด ซ้ำ ซ้ำ เชน ฝัก ก้วย ยุติ ขรรณ

กองบรรณคดีสารและพงศาวดารเมือง

ประการใด ให้มาขึ้นเรื่องราว ต่อที่ประชุม ในพระบรมหาราชวัง ให้นำข้อความขึ้นกราบบังคมทูล พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระแล้ว ให้กรมมิตต์ เร่งพิจารณาตัดสิน ให้แล้วเสร็จเพียงสามวันเจ็ดวัน ถ้ากองจับไปทำการคุมแหงราษฎรที่ประพฤติโดยสุจริต จะลงพระราชอาญาตามโทษานุโทษ ถ้าผู้ร้ายมาแถลงร้องแก้ภัย เพื่อจะชักฉ้อฉล หลอกลวงความให้ชำระได้ลงพระราชอาญาชั้นหนึ่ง แล้วให้พิจารณาความเดิมต่อไปให้แล้วโดยเร็ว ถ้าผู้ใดได้ประพฤติเป็นโจรผู้ร้าย ญาติรู้จักว่าเป็นเจ้าสำนักก็มีหลักแหล่ง ผู้รู้ตัวกลัวความผิดมาสู่แก่โทษตัว กองจับรับนำส่ง พวกเพื่อนที่ได้ทำโจรกรรมด้วยกัน ก็จะไปรุดเกล้าฯ พระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษให้ตามพระราชกำหนดกฎหมาย ผู้ใดเป็นเจ้าสำนักหลักแหล่ง ผู้ร้าย รู้เห็นแล้วช่วยบิ่คบังโจรผู้ร้าย จะลงพระราชอาญาตามโทษานุโทษ ถ้าผู้ใดถูกโจรผู้ร้าย มาทำประการใด ๆ ญาติทราบว่าโจรผู้ร้ายอยู่แห่งใดก็ให้มาแจ้งความต่อ กองจับ กองโต กองหนึ่ง ใน ๓๐ กองนี้ จะได้ไปติดจับตัวโจรผู้ร้าย มาทำโทษเสียให้เช็ดหลาย ให้ราษฎรเป็นสุขทั่วกัน ประกาศมาแต่ณวันอังคาร เดือนสิบ ขึ้นสามค่ำ ปีจอ อัฐศก ศักราช ๑๖๔๘ เป็นวันที่ ๒๕๐๓ ในรัชกาลปัตยุมันนี้

ประกาศ การ สิ้น พระชนม์

๑ มี พระบรมราชโองการ หมายพระบัณฑูร สุรสิงหนาท ก้าวรสี
 เหนือเกล้าฯ สั่งว่า สมเด็จ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหา
 มาตา กรม สมเด็จ พระขำรายประยักษ ซึ่ง สำเร็จ ราชการ กรม
 มหาดไทย แล อธิบดี กรม พระคลัง มหาสมบัติ ซึ่ง เป็น ที่ ทรง เคารพ
 นับถือ ไว้ วาง พระราชฤไทย สนิท อย่าง ยิ่ง แล เป็น ที่ รักใคร่
 นับถือ ของ คน ทั้ง ปวง ทัว ไป นี้ ทรง พระประชวน พระโศก สุรา
 มา เกือบ เสก สิ้น พระชนม์ ณ วัน พุธ เดือน สิบ ขึ้น สี่ ค่ำ
 ปีจอ อัฐศก ศักราช ๑๒๔๔ เป็น ที่ ทรง พระอาลัย แล โศก
 เศร้า เสีย พระราชฤไทย ยิ่งนัก การ ที่ สมเด็จ พระเจ้าบรมวงศ์
 เธอ สิ้น พระชนม์ นี้ เป็น เหตุ ที่ เสีย พระบรมวงษ์ ผู้ใหญ่ ซึ่ง เป็น
 ผู้ ชำนาญ ใน ขนบ ขรรมนิยม ราช ประเพณี แล ราชกิจ น้อย ใหญ่
 ทั้ง ปวง แล เป็น ราชการ ที่ อย่าง ยิ่ง พระองค์ หนึ่ง ใน การ ที่ เสีย
 ผู้ ซึ่ง เป็น สำคัญ ใน ราชการ ทั้ง นี้ ควร ที่ จะ แสดง ความ เศร้า โศก
 ใน ราชการ ให้ เป็น ที่ รุกท ทั่ว กัน เพราะ ฉะนั้น ให้ ผู้ ที่ รับ ราชการ
 ทั้ง ปวง ให้ ไว้ ทุกข์ กำหนด ๗ วัน อนึ่ง พระราชดำริ ที่ ว่า
 ตำแหน่ง ราชการ แล นิติน ซึ่ง วาง ไป นี้ เป็น ตำแหน่ง สำคัญ
 ใน ราชการ จะ ทิ้ง ว่างเปล่าไว้ ไม่มี คัว ก็ จะ เป็น เหตุ ให้ ราชการ
 ทั้ง ปวง ชัก ช้อง ค้าง ทัว ไป จึง มี พระบรมราชโองการ
 ไป รุกเกล้าฯ ให้ สมเด็จ พระเจ้า น้อยยาเธอ เจ้าฟ้า จาทรนต์

กองบรรณศาสตร์และสารนิเทศ

รัชมี กรมพระจักรพรรดิพงษ์ อธิบดี ที่ ๖ ว่าที่ อธิบดีใน กรม
 พระคลังมหาสมบัติ ให้เจ้าพระยาพลเทพ เกษตราธิบดี ว่าที่ สมุห
 นายถ แลให้พระยาเทพ ประสูติราชปลัด ทูลฉลอง กรม พระกระลา
 โทมว่าที่ เสนาบดี กรม กระเกษตราธิการให้ผู้ที่ ใ้รับ ตำแหน่ง
 ทั้ง สามนี้ รับราชการ ฉลองพระเศษพระคุณ ตาม ตำแหน่ง โดย ราช
 ประเพณี ตั้งแต่วันที่ ใ้ ออก ประกาศ นี้ ไป ประกาศ มา
 ณวัน พฤษศยนี้ เกษณสืบ ขึ้นคำคำ บั จอ อัฐก คักราช ๑๖๔๘
 เปนวันที่ ๖๔๐๕ ในรัชกาล บั ตย บั นี้ ๖๕

ประกาศใช้จับผู้ร้าย

๑. มีพระบรมราชโองการ ภาษพระบัณฑิตสุรสิงหนาท ให้ประ
 ภาษแก่พระบรมวงษานุวงษ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ทั้งใน
 พระบรมหาราชวัง แลพระราชวังขวร ให้ทราบทั่วกันว่า ใน หมู่
 นี้ เกิดโจร ผู้ร้าย ชุก ชุม ขึ้น ราษฎร พากัน คั่น ตกใจ หวั่น หวาดไป
 ต่างๆ ไ้ทรงเร่ง รัค คัก เดือน ให้กรมพระนครบาล ปราย ปราย การ
 ก็ไม่สงบ ลงไ้จึง ไปรค เถลไ้ ให้ แต่ง กอง จับ ออก ลีย สวน
 สอด แหม จับ ผู้ร้าย ไ้ ออก จับ มา ๖ เวลา ๓ เวลา
 ก็ ไ้ แต่ ผู้ร้าย คน เดียว ใน กรม พระนครบาล จับ ไ้ บ้าง หลาย คน
 ก็พอ เปน ทาง ที่ จะ ลีย สวน เอา ตัว ผู้ร้าย ไ้ อีก บ้าง แต่ ยัง ไม่ ไ้
 ตัว ผู้ร้าย โดย เร็ว ทัน พระราช ประสงค์ ราษฎร ยัง ไม่ วย ความ

ทวาค ห้วน สกั้ง สเทือน เปนที่เราร้อนพระราชกฤไทย บึงนัก
 ก้วย ทรง พระมหา กรุณาแก่ ไพร์ฟ้าประชาราชฎร ผู้มีความเคือก
 ร้อ ทวาค ห้วน ค้วยโจร ผู้ร้าย ค้อง ระวัง รักษาบ้านเรือน เปนความ
 ถ้ายาก กังนี้ ถ้าการ ปรายปรามโจร ผู้ร้าย ครั้ง นี้ไม่ รวยคาย
 สงบลงได้ ทรายใด ก็จะเป็นที่ ร้อนพระราชกฤไทย ไม่ ทรง สบาย
 ได้เลย เพราะฉนั้น จึงไปรคเกล้าฯ ให้ประกาศ มาว่า ยันคาพระ
 บรมวงษานุวงษ แล ข้า ราชการ ที่มี โจร ระวังรักษา กักต้อ ใต้ ฝ่าตอง
 ขุดี พระบาท ถึงไม่ ใ้ เปน กอง จับ ก็ ให้ตั้ง พระไทย ตั้ง โจร ช่วย
 กัน สืบ สวน แท่ง คน ออก สอดแนม เอาตัว แลเอาที่ สำนักนี้ ผู้ร้าย
 ให้ทั่ว กัน ทุก พระองค์ ทุก ท่าน ทุก นาย ถ้าได้ ความ มี คอง
 มี ก่าตั้ง ทอ จะจับกุม มาส่ง ได้ ก็ ให้จับ มา ถ้าไม่ มี ก่าตั้ง จะนำ
 ความ ไป แจ้งต่อ กรมพระนครบาล ฤฯ กอง จับ ทั้ง ๒๐ กอง
 นำไป จับตัวคนร้าย ฤฯ จะนำ ข้อ ความ ขึ้น กราบ ขังคมทูล พระ
 กระกรุณา ให้ ทรง ทราบ ใต้ ฝ่าตอง ขุดี พระบาท ที่ เกี่ยว ก็ ได้
 จะได้ ไปรคเกล้าฯ ให้ ไปจับตัวมา พิจารณา อนึ่ง ถ้า ผู้ ค้องซัก ว่า
 เปน ผู้ร้าย เปน ข้า เปน ข้าว สังกัด ขึ้น ใน พระบรมวงษานุวงษ พระ
 องค์ ใด ฤฯ ข้า ราชการ ผู้ใด ฤฯ มุส นาย ทราบ ความ ว่า ข้าว เปน
 ผู้ร้าย ให้รีบจับกุม เอาตัวมาส่ง ให้ ปรึกษาการ พิจารณา ถ้า หลบ
 หลีก ไปทางไกล ก็ ให้เอาตัว จำนำ มาส่ง แล ช่วย สืบ เสาะติด
 ตาม เอาตัว ให้เต็ม ก่าตั้ง เต็ม ขัณญา จึงจะนับ ว่า เปน ผู้ มีความ

กองบรมวงษานุวงษและกรมตำรวจ

กระตัญญู ซื่อตรง ต่อ ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ถ้าพระบรมวงษา
 นุวงษ์ข้าราช การ ผู้ใด ได้ ทราบ ว่า ใคร เป็นผู้ร้าย สำหนักนี้หลัก
 แกลง อยู่ แห่งใด ๆๆ เช่น โพร่ สังกัด ขึ้น แก่ตัวเพิก
 เฉย เลี่ย ไม่คบ อ่าเสียบ สอน ติด ตาม ๆๆ ไม่ นำ ความ มา แจ้ง ต่อ
 กองจับ แล กราย ยัง คม ทูล ให้ ทรง ทราบ ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
 ปก บัดไว้ ด้วย ความรัก ความ กลัว ความ แกล้ง ความ เกียจ คร้าน
 ไม่ เจอ ร้อน ด้วย การ แค้น ถิน ผู้ นั้น นับ ว่า ขาด หน้า พระ พิพิชม สัตยา
 มิ ได้ มี ความ กระตัญญู ซื่อ ตรง ต่อ ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ซึ่งเป็น
 ที่ ร้อน พระราช หฤ ไทย ด้วย ทรง พระมหา กรุณา แก่ ประชา ราม ภู
 เพราะ ฉนั้น พระบรม วงษานุวงษ์ ข้า ราช การ บรรดา ที่ ได้ ทราบ
 ทมาย ประภาค นี้ แล้วย ให้ รื้อ เร่ง แแต่ ค่า ไทย ย่าง โพร่ ออก สืบ
 สอน เขา ตัว แล เขา ชาว คราว อ้าย ผู้ ร้าย ให้ ได้ ถึง พระราช ประสงค์
 จะ เป็น ความ ชอบใน พระองค์ แล ใน คน สืบ ไป ภาย หน้า ประภาค มา
 ฅวัน เสาร์ เกือน สิบ ขึ้น เจกค่า ยี่ จอ อัฐก ดักราช ๑๖๔๘
 เป็นวันที่ ๖๕๐๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศเปลี่ยนอธิบดีกรมพระนครบาล

๑ มี พระบรมราช โอง การ มาร พระ บัณฑูรสุร สงหนาท ให้
 ประกาศ ให้ทราบทั่ว กัน ว่า ในเวลานี้ เกิด โจร ผู้ร้าย ชุกชุม
 ราษฎร พากัน ตก ใจ ไหวหวั่น ไปทั่วทั้ง พระนคร กรม ทมนี้ ภูช เวศ

ข้าราชการศักดิ์ ซึ่ง เปน ผู้ บัง ค้ำ การ กรม พระนครบาล จัดการ ปราย
 ปรามใจ ผู้ร้าย ไม่ สงขเวียบร้อย ใต้ เปน ความ ผิด ไม่ควร จะ บัง ค้ำ บัญ
 ชาการ กรมพระนคร บาล ต่อ ไป จึง ทรง พระกรุณา โปรด เกล้า
 ให้ กรม ทม ภู เวศ ข้าราชการ ออก จาก ตำแหน่ง ผู้ บัง ค้ำ การ
 กรม พระ นครบาล อนึ่ง ตำแหน่ง เสนา ยก็ ผู้ ว่า การ กรมพระนครบาล
 เปน ตำแหน่ง ใหม่ สำคัญ ที่ จะ ทง ว่าง เปลา อยู่ ไม่ ได้ แต่ ทรง พระ
 คำ วิดี ว่า ใน เวลา นี้ กำลัง คึก ที่ จะ จัด การ ศาล สถิติ ยุติ ชรรม อยู่
 ครัน จะ ตั้ง ตำแหน่ง ขึ้น ตาม เติม ก็ จะ เปน ที่ จัด การ ภายหลัง ขวณ
 ก้วย ถ้อย ความ จะ เกียว พัน กัน แล ใน เวลา นี้ ความ ใน กรม พระ
 นครบาล ก็ ไต่ ยัก เข้า มา ชำระ ใน พระบรมหาราช วิง รวม กับ กรม
 พระ ตำรวจ ซึ่ง เปน กอง ใจ ใจ ผู้ ร้าย มา ชำระ ที่ สม เ็จ พระ เจ้า
 น้อย ยาเชอ เจ้า พ้า จาก ทรน ทัต วัค มี กรม พระ จักร พรวติ พงษ เปน แม่ กอง
 น้อย ยาใหญ่ มี กอม มี ตัก สิบ นาย เปน ที่ ปรุ กษา ครัน จะ ให้ กอม มี ตัก
 เปน ผู้ บัง ค้ำ บัญ ชาการ กรม พระ นคร บาล ทั้ง สิบ นาย โดย การ
 ปรุ กษา พร้อ มกัน ก็ จะ เปน ความ ลำ ยาก ที่ จะ สั่ง ราช การ ใน กรม
 ให้ เปน ไป โดย เรว ไม่ ได้ สัก วก ประการ หนึ่ง เมื่อ ผู้ บัง ค้ำ การ
 มาก กว่า การ ก็ จะ ต้อง ช่วย การ เวลา ราช การ อื่น ๆ ซึ่ง พจะ
 แยก ย้าย กัน ทำ ไป ได้ จึง ทรง พระมหา กรุณา โปรด เกล้า
 ให้ พระ เจ้า น้อย ยาเชอ กรม ทม ภู เวศ วัค ๑ พระ เจ้า น้อย ยา
 เชอ พระ องค์ เจ้า สวัสดิ ์ โสภณ ๑ พระ ยา เทพ ประ ชุน ผู้ ว่า ที่ กระ เขกรา

กองบรรณศาสตร์และภาณมูล่ง

ฉบับที่ ๑ พระยาธรรมสารนิท วิชิตร์ลักกิ ๑ ทั้งสิ้นเป็นผู้มี
 อำนาจปกครองพร้อมกัน บัญชีการ สิทธิ ชาติ ใน ตำแหน่งที่เสนา
 ยก กรมพระ นคร ชาติ ให้ตรวจ คราว บัญชี การ สิทธิ ชาติ ที่ ไป
 ตาม ตำแหน่ง แต่ควร คราว สำหรับ ตำแหน่ง นี้ให้ส่งไว้ บัญชี กรม
 มหา สมบัติ เมื่อ มี การ อันใด จะ ต้องใช้ คราว ตำแหน่ง กรม นี้
 ให้มา ประทับ คราว นี้ ใน พระ ขมหาราช วร ตาม เข็ม รอย่าง
 ใน การ อย่าง นี้ ซึ่ง เคย มี มา แต่ก่อน ถ้า ผู้ใด มีความ เกี่ยว ชั่ง
 ใน ตำแหน่ง กรม พระ นคร ชาติ นี้ ก็ ให้ ไป แจ้ง ความ ต่อ กรม
 มิตที่ ทั้งสิ้น ซึ่ง กล่าว มา แล้วนั้น ทุก ประการ ประกาศ มา ๗ วัน
 พุทธศักราช ๒๕๑๘ แรม ๑๕ ค่ำ จอ อัฐศก จุฬศักราช ๑๒๔๘
 เป็นวันที่ ๒๕๑๘ ใน รัชกาล ๒๕๑๘ นี้

ประกาศ ตั้ง อรรคมหาเสนาธิบดี

๑ ศุภมัจจุ พระพุทธศาสนาสาสนกาล เป็น ๒๕๑๘
 พรรษา บัญชียัน กาล โสณสังวัตร ระ อัสยุชมาศ ปุณณัชช กษ ทัตตี ๓
 ครุวาร ปริเขตต์ กาล กำนค พระบาท สมเด็จ พระ ปรมินทร มหา จุฬา
 ลงกรณ์ บดินทรเมพย มหามงกุฏ บุรควัตนราชรวีวษ วรคัมพงษ
 บริพัตรวร ชาติบราชนิกโรคม จากุนต์ บรมหารจักรพรรดิราชสังกาศ
 บรมขรรมิถ มหาราชาธิราช บรมนารถ บพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

กองธรรมศาสตร์และภาควิชา

หน้า ๒๕๗ ถักยด ตำแหน่ง ที่ สมุหนายก เล่ม ๒

ทรงพระราชดำริห์ว่า ตำแหน่ง ที่ สมุหนายก อรรคมหาเสนาบดี
 เป็นตำแหน่งใหญ่ มีราชการ มากเนื่อง นี้ วัง เปลา อยู่ ควร ที่
 จะ ตั้ง ขึ้น ไว้ สำหรับ ที่ จะ ได้ บัง คับ บัญชา ราชการ แผ่น กิน สืบ ไป
 จึง ทรง พระราช ดำริห์ ว่า เจ้าพระยาพลเทพ สรรพเสนาบดี
 ซึ่งเป็นเสนาบดี กรมกระเชตราชิกการ เป็น บุตร เจ้าพระยา นิกร
 บดินทรมหินทรมาศ กลียาณมิตร ที่ สมุหนายก ซึ่งเป็น ที่ ไว้ วัง
 พระราชฤทธิ โทษ สนิท ของพระบาท สมเด็จ พระ นรี เกล้า เจ้าอยู่หัว
 พระบาท สมเด็จ พระ จอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว ก็ ทรง นัย ดื้อ ยก ย่อง
 ว่า เป็น ผู้ ใหญ่ เจ้าพระยาพลเทพ นี้ ก็ มี ความ จง รักษ ภารกิจ คอ
 ใต้ ฝ่า ลอ ของ รัช ิพระบาท ใต้ ฝ่า ลอ ของ พระ เกศ พระ คุณ ประ คบ ประ คอง
 พระ องค์ มา แต่ บัง ทรง พระ เยาว์ เป็น ที่ สนิท ชุติ ชอบ พระ ราช อธิ ยา
 ไศรย ไว้ วัง พระ ราช ฤทธิ โทษ สนิท แต่ เคย มา เจ้า พระ ยา
 พลเทพ ได้ รับ ราชการ มา แต่ ใน แผ่น กิน พระ บาท สมเด็จ พระ
 นรี เกล้า เจ้า อยู่ หัว พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว
 แล ใน รัช กาล บัด ยบ นี นี้ ชำ นาน หลาย สิบ ปี ก็ มี ได้ มี ระ แวง
 ความ ผิด อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ได้ ทำ ราชการ ทั้ง ใน ที่ ไกล ชิด
 พระ องค์ แล ได้ ไป ราชการ ใน เมือง ไกล จน ถึง เมือง ไช้ ง่วน
 ก็ ได้ สำ เร็จ ราชการ นี ้ ๆ ทุก สิ่ง ทุก ประ ภาะ มี อธิ ยา ไศรย ชื่อ
 ทรง ก้าว รงค์ อยู่ ใน ความ สัตย์ สุจริต ยุติ ธรรม ประ ภาะ ไป ด้วย ความ
 เมลา กรุณา แก่ ชน ทั้ง ปวง เปน อหิ ฆาก มี สติ บัญญา มั่น คง ยัง ยืน

สมุทรวรที่ จะ ดำรงตำแหน่งนี้ตร ดักรัก เป็น อรรคมหาเสนา ยก บังคับ
 ขัญชาราชการ แผ่นดินต่าง พระ นคร พระ กรรณ ไท จึงมี พระ
 บรมราชโองการ หมาย พระ บัญชากร สุร สิงหนาท ดำรัสสั่ง ให้ สู่ชญา
 นาเลื่อนตำแหน่ง ยศ เจ้าพระยาพลเทพ สรรพ เศษเสนา ยก ศรี
 วิไชยมไทย สรรพยุ อเนกานันต ขันญาหาร พิจาณ ปรุพิศนพรัตน์
 มุทธร มหิศวรสมุท เชษฐ เกษตรา ขิขติ อภัย พิริย ยวากรม พาท
 เป็น เจ้าพระยา ตำแหน่ง ที่ สมุหนายก มี นามตาม จาตุถ ใน สวรรณ
 บักร ว่า เจ้าพระยา รัตน บดินทร มหินทร มหา กลยาณมิตร อเนกบุญคุณ
 ประ สักขิสาธุคุณ วิบุลย ศุภผล นิหทร กุศล กิริยา พิวัต นโยบยติ
 มตามัตยตระกูล อุดม เมตตา ชวา ทหา ไครย ศรี รัตน ไทรย สร
 ณารักษ์ อุดมศักดิ์ พิเศษนาตรา มาศย เชษฐ มหาสมุหนายก สยาม
 โลกคิลก บรมราชมา นิต สก โลภตรพิศ ประ เทศ อภัย ติบ ทาราช
 ลีค มุรธาธร อรรคมหาส ไทย วรเศร เสนา ขิขติ อภัย พิริย ยวากรม พาท
 ที่ สมุหนายก ถือศักดิ์นา ๑๐๐๐๐ เป็น ประ ชานา ขิขติ ผู้ ขันญาการ
 กรมมหาศ ไทย ถือ ตราพระ ราช ลีค ไหญ่ สำ ทริบ ตำแหน่ง แด
 ทรา จักร กัวย จง เจริญ ทฤณาสนมา ยุศิริ วิ สวัสดิ พิพัฒน์ มงคล อัฐลี
 บุลยผลขนสาร สม บัติ ขริจาร สม บูรณ จง ทุก ประ การ เหนอ ทรงสู่ชญา
 ปนา ตั้ง ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐
 คัก ราช ๑๖๔๘ เป็นวันที่ ๖๕๕๐ ในรัชกาล ยัตย บันนี้ จะ

ประกาศตั้งเสนาบดี

๑ ศุภมัทย์ พระพุทธศาสนกาล เป็น อภิศักดิ์ ล่วงแล้ว
 ๒ พระพรหม บัญญัติกาล ไสยสังวัจน อภัยสุมาศ สุทธิ
 ๓ ทัตต์มี วัณฺโณ วาร ปรี เลทกาล กำหนด พระบาทสมเด็จพระ
 ๔ ปรมิทร มหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหา มงกุฎบุรุษ รัตนา
 ๕ วิวงษ์ วรุตมพงษ์ บวิหิตร์ วรชิตยราช นิกโรคม จากุรัตนบรม มหา
 ๖ ภัทรพรวิราช สังภาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถ บดินทร
 ๗ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริห์ว่า ตำแหน่ง
 ๘ เจ้าพระยาพลเทพ สรรพพลเสนาบดี จตุสดมภ์ วางตั้งครั้ง
 ๙ ทรงพระราชดำริห์เห็นว่า พระยาเทพ ประชุม เป็น ข้าหลวงเดิม
 ๑๐ ใน พระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับราชการ
 ๑๑ เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ มาในรัชกาลที่ ๔ ภายหลังได้เป็นผู้คุม
 ๑๒ เครื่องเสกษี มีเชน ออกไปตั้งยังกรุงปารีส ในปีเถาะ เพศศ
 ๑๓ จุลศักราช ๑๒๒๙ ซึ่งนับว่าเป็น การขาดลำบากในเวลา
 ๑๔ ซึ่งการไปมาค้ำเคย กับ ประเทศ ทวิศก ยังมีได้สทวกแพร์
 ๑๕ หลากเทือง อย่างใน บัญญัตินี้ ครั้นใน แผ่นดิน บัญญัตินี้
 ๑๖ ก็ได้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณ ในกรุงเพท มากขึ้น
 ๑๗ จนภายหลัง ทรงพระราชดำริห์ที่จะ รักษาการ เมือง เสรฐ
 ๑๘ ใหม่ ซึ่งในเวลา นั้น เกิดเหตุ วุ่นวาย ต่าง ๆ ด้วยเจ้านายใน เมือง

กองกรมตำรวจและกานเมือง

เล่ม ๓ ลักษณะ ตำแหน่ง ที่ กระทรวง อธิการ หน้า ๖๖๐

นคร เชียงใหม่ เมือง นคร ลำปาง กับ หม่าต้ง ชู ซึ่ง เป็น คน ใน
บริษัท อภิบาล วิวาท กั้น ด้วย เรื่อง ย้ำ มี เป็น ต้น เหตุ ทรง พระ
ราชกิจ อธิการ ที่ จะ รักษา เมือง เชียงใหม่ ไม่ ต้ง กั้น กับ ท่าน เสนา
ยี่ ผู้ เป็น ประชาม ใน ราชการ แผ่นดิน ยาก ที่ จะ หา ผู้ โด ชี้ ไป
จัดการ กิจ พระ กระแส พระ ราชกิจ ให้ สม พระ ราช ประสงค์ ได้
พระ ยา เทพ ประชุน แต่ ยี่ เป็น พระ บิณฑูร ราช เสนา มี ได้ มี ความ
หวาด หวั่น ต่อ โด ชี้ ทั้ง ยี่ วง อื่น คน เป็น ยี่ มาก จะ พัง กลัว รับ ยี่
ชี้ ไป จด ราชการ พระ เกศ พระ คุณ เช่น ชำ หลวง จัก ราชการ ใน เมือง เชียง ใหม่
ตาม กระแส พระ ราชกิจ ให้ กิจ พระ ประสงค์ ให้ ความ รุ่ น วาย
ใน เมือง เชียง ใหม่ สงบ ร่ม ภัย ได้ โด ชี้ มาก เช่น ถิ่น ยี่ ยี่ ยี่
ของ เจ้า ใน เมือง ประเทศ ราช แล เป็น หลัก ตาม ทาง ราชการ ซึ่ง
ได้ รักษา เวียง ร้อย มา จน กาล ยี่ เช่น ความ สงบ ใน ราช
การ อภิบาล ใหญ่ ครั้ง เมื่อ กลับ ลง มา รับ ราชการ ใน ประเทศ
ก็ ให้ นื่อง พระ เกศ พระ คุณ ใน ราชการ ที่ เป็น กุศล เป็น ประโยชน์
แก่ แผ่นดิน หลาย อย่าง มี ลักษณะ ไครย ชี้ ทรง ถัด ใต้ ธาร มุ่ง
หมาย ต่อ ความ เจริญ ของ แผ่นดิน มี ได้ ชำ หลี่ หลี่ ยี่ ยี่ ยี่
ความ จง รัก รัก ดี ต่อ โด ชี้ ลระ ของ ชลี พระ ยา เทพ เช่น อภิ มาก
สม ควร ที่ จะ ดำรง ที่ ตำแหน่ง จัก คุม เสนา ยี่ ชู ใหญ่ ได้ จึง มี
พระ บรม ราช โองการ มา พระ บิณฑูร สุวดี หนา ท กำ ทั่ว ล่ง ให้ สรุ
ปมา เลื่อน ยศ พระ ยา เทพ ประชุน ราช ปลัด ทูล ถอด ของ กรม พระ

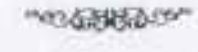
กระลาโหม เช่นเจ้าพระยาตำแหน่งที่ จักคมนตรีเสนาบดี มีนาม
 ตาม จาฤกใน ตรีัญชัทร ว่า เจ้าพระยาพลเทพ สรรพ เสพ
 เสนาบดี ศรี วิ ไชย ม ไศ สวรรวีย อเนกาณัน ัญญาหาญพิจารณ์ ย์พิพัฒน์
 นพรัตนมูรชาธร มหิศวร สมุทเชฐ เกษตรา ชินดี อภัยพิริยปรารกรม
 พาศุขชิตี ใน กรม เกษตรา อธิการ ถึง ศักดินา ๑๐๐๐๐ เปน ประ
 ธานา ชิตี ใน กรม เกษตรา อธิการ ถึง ๓๖ สำหรับ ตำแหน่ง ๔ ทรง
 รัช ราชการ ฉลอง พระเศ พระคุณ สืบ ไป จง เจริญ ทฤชา ย์
 ศุขศิริสวัสดิ์ พิพัฒน์ มงคล อรุวิบุลย์ ผล ธน สารสมบัติ ขวิวาร
 สมบูรณ์ทุก ประการเทอญ ทรง สฐาปนา แต่ ฅวัน พุศัศกชก
 เดือน สิบเอจ ขึ้น สิบ คำ ย์ จอ อัฐิ ศก ศักราช ๑๗๔๘ เปน วัน
 ที่ ๖๕๕๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ ศักดินาราชทูต

๐ มีพระบรมราชโอง การ ไปรศเกล้าฯ ได้ประกาศ แก่ พระบรม
 วงษา นุช ษ์ ขำ ทูล ถออง ฐิติ พระยาท แล ประชา ราษฎร ให้ ทราบ
 ทัก ันว่า ตำแหน่ง ราชทูต ซึ่ง ไป อยู่ ใน เมือง ต่าง ประ เทศ
 นั้น เปน ตำแหน่ง ไชญ สำคัญ แต่ ผู้ ที่ ได้ ไป รัช ตำแหน่ง นั้น
 มี ศักดินา ต่าง ๆ ัน สูง ้าง ตำ ้าง ตาม ตำแหน่ง เติม คา เสมอ
 ัน ไม่ ราชทูต ที่ ไป รัช ราชการ อยู่ ัน ทรง พระกรุณา ไปรด
 เลเกล้าฯ ให้ มี ษ เป็น ัน ๆ ทรง ัก ัน ที่ ู้ ัน ใน ประ เทศ ุ ไทร ษ์

กองบรรณศาสตร์และกานพิมพ์

คือ เอก อรรคราชทูตผู้มีอำนาจเต็ม ทรง กับ แอมชาคเคอเอกสตร
 อภินาริ แอแด์เฮลนิโปเคนซารี นับเป็น ชั้นที่ ๑ อรรคราช
 ทูตผู้มีอำนาจเต็ม ทรง กับ เอนวอย เอกสตรอภินาริ แอนท์มินิส
 เทอเฮลนิโปเคนซารี นับเป็น ชั้นที่ ๒ ราชทูต ฎาทูต ทรง กับ
 มินิสเทอเวสตีเคนต์ นับเป็น ชั้นที่ ๓ อยู่ทูต ทรง กับ ซาเยตาแฟร์
 ผู้ว่าการ แทนทูต นับเป็น ชั้นที่ ๔ แต่ ตำแหน่ง ยศ ราชทูต ทั้ง
 ปวง นั้น ยัง ห้าม มี ศักดินา ตาม พระราชกำหนดกฎหมายไม่ ทรง
 พระราชดำริห์ว่า บรรดาทูตทั้ง ปวง ย่อมเป็น ที่ นับถือ กัน ว่า มี
 ยศ ศักดิ์ เสมอ เสมอ ยศี ทุก ประเทศ ควร จะ ถือ ศักดินา เสมอ
 เสมอ ยศี อยู่ทูต นั้น มี ตำแหน่ง ต่ำกว่าทูต ทั้ง สาม ชั้นข้าง นั้น ควร
 จะ มี ศักดินา ลดลงมา จึง ไปรคเกล้าฯ ให้ พระราชทานให้ทูต
 ทั้ง สาม ชั้น แล อยู่ทูต ถือ ศักดินา ดังนี้ เอกอรรคราชทูต ถือ
 ศักดินา ๑๐๐๐๐ เอกอัคร อรรคราชทูต ถือ ศักดินา ๑๐๐๐๐ เอก
 มัทยมราชทูต ฎาทูต ถือ ศักดินา ๑๐๐๐๐ เอกสามัญ อยู่ทูต ถือ
 ศักดินา ๕๐๐๐ ไปรคเกล้าฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติสำหรับ
 แม่น คิณสืบไป ถ้าผู้พิพากษา คติ ความ ทั้ง ปวง จะพิพากษา
 คติ ฌน โท ที่ เกี่ยวข้อง กว้ย ศักดินา ทูต ทั้ง สาม ชั้น แล อยู่ทูต
 แล้ว ให้ ใช้ ศักดินา ตาม กำหนด ใน พระราชบัญญัติ นี้ พระราช
 บัญญัติ ทรง ตั้งไว้ ฌวัน ฌนทร์ เกษน ฌาย ฌน สืบ เอ็จ คำ ปี ๑๐ อัฐศก
 ศักราช ๒๓๘๘ เป็นวันที่ ๒๖๐๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

คตฤไทย อโนปมัยบุญการลกลโศศาลมหาวิษณุอาชิตินทร ปรมิตร

ธรรมิกมคาราชาชีราช บรมนารถ บพิตร พระ จุลจอมเกล้า เจ้าอยู่

หัว ทรงพระราชดำริห์ว่า ตามพระราชกำหนด กฎหมาย

ซึ่ง ปรากฏ มา ว่า กฎมตเคียรขาด อันพระบาทสมเด็จพระ รามา

ธิบดี ที่ ๑ อู่ทอง ซึ่ง ประดิษฐาน แล ดำรงที่ กรุง ทวาราวดี ศรี

อยุธยา ได้ทรงตั้งชนไว้เมื่อปีชวดโทศก จุลศักราช ๗๒๒

ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ จะ ได้จักดำดัยยศ พระบรมวงษานุวงศ์

แลข้าราชการทั่วไปในพระราชกำหนดนั้น ยกพระบรมราช

โอรส อันเกิดด้วย พระ อรรคมเหษี เป็นสมเด็จพระหน่อพระพุทธเจ้า

มีพระเกียรติยศ ไฉนยิ่ง กว่าพระบรมวงษานุวงศ์ ซึ่งปรากฏ ตำแหน่ง

ยศ เช่น ลำดับลงมา ในพระราชกำหนดนั้น แลได้ มีตำแหน่ง

กรมพระราชวังบวรสถานมงคล มหาอุปราช ฝ่ายหน้าไม เมื่อ

พิเคราะห์ดู ตามเจตนาหมายพระราชพงษาวดาร ในเบื้องต้นก็ไม่มี

ปรากฏว่า ได้ตั้งพระมหาอุปราช ฝ่ายหน้าตลอดมา คลาย

แผ่นดิน จนถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

ซึ่งได้ทรงตั้งพระราชกำหนดศักดิ์นาพลเรือน ในจุลศักราช

๘๓๘ ปีจอ อัฐศก จึงได้ มีปรากฏ ในพระราชพงษาวดาร ว่า

ได้ทรงประดิษฐานพระราชโอรสไว้ในที่พระมหาอุปราช ความ

ซึ่งทรงกำหนดตำแหน่งนาพลเรือน ซึ่งได้ตั้งขึ้นไว้ครั้งนั้น

เช่น ชัย สตรี มี ถ้าคนศ ว่า สมเด็จ พระ เจ้า ลูก เขอ ซึ่ง ได้ เเดิม
 พระราชมณ เจริช เป็น พระ มหา อุยวาช ทรง ศักภินา ๕๐๐๐๐๐
 คน เป็น คณ คำนตม พระ มหา อุยวาช เกิดขึ้นแต่ ครั้ง เมื่อ รัชการ
 คช มา ก็ ศา ใ้ ตั้ง ทุก แผ่นดิน ทุก ครั้ง ทุก คราวไม่ เว้น
 ว้าง อยู่ ตลอด ๆ สิบ ปี ก็มี ครั้น ภาย หลัง เมื่อ ประดิษฐาน กรุง
 รัตน โกลสินทร มคิน ทราชูทชานี้ แล้ว ทำ เหน่ง ที่ พระมหาอุยวาช
 จึง เป็น คำนตม ซึ่ง ใ้ ตั้ง ทุก รัชกาล แต่ มี ใ้ มี คง ที่ อยู่
 สำหรั แผ่นดิน เป็น คำนตม ที่ สำหรั พระราชทาน บำ เเหน็จ ความ
 ชอบ แก่ พระ บรมวงษ์ ผู้ มี ความ ชอบ ยิ่ง ใหญ่ เฉพาะ พระ องค์
 ครั้ง เมื่อ พระ มหา อุยวาช ผู้ มี ความ ชอบ นั้น ล่วง ไป แล้ว ไม่มี
 พระบรมวงษ์ พระ องค์ ไค ซึ่ง จะ มี ความ ชอบ เสมอ เหมือน พระมหา
 อุยวาช ที่ ล่วง ไป จึง ไม่ ใ้ ทรง ตั้ง คำนตม นั้น ต่อ ไป อีก
 เว้น ว้าง อยู่ นาน ๆ จน ตลอด รัชกาล ทุก ๆ แผ่นดิน มา แต่
 ทำ เหน่ง พระมหา อุยวาช ใน ครั้ง แผ่นดิน พระบาทสมเด็จ พระจอม
 เเกล้าเจ้า อยู่ ครั้น นี้ พระ ราชทาน เกียรติยศ ใหญ่ ยิ่ง ขึ้น กว่า
 แต่ ก่อน มี พระนาม เป็น คณ ละม้าย คล้าย คลึง กับ พระเจ้า แผ่นดิน
 พอ ประจบ กัน ก่อ ที่ กรุง สยาม ใ้ มี ทาง พระราช ไมตรี กับ
 นา ๆ ประเทศ ซึ่ง มี อรรถ เเทียม ทำ คนง ๕๕ พระ บรมวงษ์ นุวงษ์
 แผลด เป็ รียบ กัน กัย กรุง สยาม ยาก ก็ จะ เข้า ใจ ใ้ จึง ใ้ แผล
 ทำ เหน่ง พระมหา อุยวาช ออก เป็น พระเจ้า แผ่นดิน ที่ ๒ เมื่อ จะ

กองพระมหากษัตริย์และการเมือง

ให้เข้าใจได้ง่าย ๆ แต่เดี๋ยวนี้มาความเข้าใจของคนต่างประเทศ
ก็แปลก เปลี่ยนไปต่าง ๆ ยากที่จะชี้แจงให้เข้าใจได้ ครั้น
เมื่อวันศุกร์ เดือนเก้า แรม สิบค่ำ ปีระกา ๒๒๓๓ ศักราช ๑๓๔๓
ได้ทรงพระราชดำริห์พร้อมด้วย พระบรมวงษานุวงษ์ กับเสนาบดี
แล ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย เห็นพร้อมกันว่า ตำแหน่งที่
พระมหาอุปราช นั้น ควรจะ ยกเลิกเสีย ด้วยเหตุที่ ปวงอินได้
กล่าวแล้วในประกาศฉบับนั้น บัดนี้ทรงพระราชดำริห์พร้อมด้วย
พระบรมวงษานุวงษ์ กับเสนาบดี แล ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย
เห็นพร้อมกันว่า ตำแหน่งยศ สมเด็จ พระบรมโอรสาธิราช
ซึ่งเรียกว่า สมเด็จ หน่อ พระพุทธเจ้า อินได้ตั้งขึ้นไว้แต่ครั้ง
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ในจุดศักราช ๓๒๓ นั้น เปน
ตำแหน่ง อินสมควร ซึ่ง ใ้ใช้ เปน แขนงอย่าง สิบไป ภายนอก แล เชน
ตำแหน่ง อินถูก ตี อธิกันกับนา ขวระเขต ทั้ง ปวง ซึ่ง จะ เปน
อินเข้าใจได้ โดย สัก เชน จึงโปรดเกล้าฯ ให้เลิก กรมเนื้อม
ตั้ง พระมหาอุปราช ฝ่าย นว ซึ่ง มี มา ใน พระราชกำหนด ตำแหน่ง
ศักดิ์นาพลเรือน นั้น เสีย คงใช้ตาม พระราชกำหนด ซึ่ง
ปรากฏ ชื่อ ว่า กฤ มณเฑียรบาล อินได้ตั้งไว้ ในจุดศักราช ๓๒๓
นั้น อนึ่ง ราช ประเพณี แต่ ก่อน มา เมื่อ สมเด็จ พระเจ้าลูกเธอ
พระราชกุมาร พระองค์ ใหญ่ มี พระชนม์ มายุ ได้ แก่ พรรษา ก็ ได้
เคย มี การ ลง สรง สนาบ รัช พระปรมาภิไธย ดำรง ก็ พระเกียรติยศ

เช่น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช บ้าง ยก การ ลง สรงเสียบ
 มี แต่ การ พระราชพิธี เจดิม พระ ปรมมาพิไชย บ้าง เป็น แขนง อย่าง
 มา แต่ ไชยวาท จนถึง กรุงรัตนโกสินทร มติ: ทราบุทธชยันนี้ ใน
 แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศล้านภา โดย ได้มี การ
 พระราชพิธี ลง สรง สนาบ รับพระ ปรมมาพิไชย ใน พระบาท สมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครังนี้ แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้มี การ พระราชพิธี รับพระ ปรมมา
 พิไชย ใน พระบาท สมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อีก ครังหนึ่ง
 เป็น แขนง อย่าง มา ใน บัดนี้ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า
 ราชกุมารี พระองค์ ใหญ่ มี พระชนม์ มายุ ได้ เก้า พรรษา สมควรที่
 จะ ได้มี การ พระราชพิธี ลง สรง สนาบ แล รับพระ ปรมมาพิไชย ตาม
 ไชยวาท ราช ประเพณี จึง ทรง พระราช คำริศ พร้อมด้วย ด้วย พระ บรม
 วงษานุวงศ์ แล ท่าน เสนาบดี ได้ จักการ พระราช พิธี ลง สรง ตาม
 แขนง อย่าง แต่ ก่อน แล จึง มี พระ บรมราชโอง การ หมายพระ
 บัณฑิต สุว สังกษนาท ได้ สรุปราย สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า
 ราชกุมารี พระองค์ ใหญ่ ขึ้น เป็น สมเด็จพระ บรมโอรสาธิราช
 มี พระนาม ตาม จากุณ ใน พระสุพรรณบัฏ ว่า สมเด็จพระบรมโอรสา
 ธิราช เจ้าฟ้า มหา วชิรเดวิศ อภิเศกมหา จุฬาลงกรณ์ บดินทร
 เทพยวารรังกุล บรมกฤษณเรนทรสุริย ชาติย สันตติวงศ์ อุกฤษฐพงษ์วิภา
 โท สุชาติ วัฒนคุณวิภาส วิบุลย์ สวัสดิ์ ศิริวัฒน วิสุทธิสยามกุฎ

ของบรมโอรสาธิราชและภคินี

ราชกุมาร มุสิก นาม ตำแหน่ง บศ สมเด็จฯ ทน่อ พระพุทธเจ้า ซึ่ง
 มี มาใน พระราชกำหนด กฎมณเฑียรบาล ซึ่ง ได้ตั้งไว้ ใน จตุศักร
 ราช ๓๒๒ แล ให้ทรง ศักดินา ๑๐๐๐๐๐ หนึ่ง เสมอ สมเด็จฯ พระเจ้า
 ลูก เกอ อันให้เฉลิม พระราชมณเฑียร เปน พระมหา อุปราช
 ฝ่ายหน้า ซึ่ง มี มาใน พระราชกำหนด ตำแหน่ง นา พล เวื่อน ซึ่ง
 ได้ตั้งไว้ ใน จตุศักรราช ๘๒๘ นั้น ขอ อารามนาเทพยดาผู้ มี
 มเหศวรศักดิ์ อันประเสริฐ ซึ่ง สถิตย์ ทำรงค์ อยู่ใน ภูม พฤษภอากาศ
 กาญจน รัตนพิमान ทวี ทุก แล่ง สล้า เปน อาทิ คือ เทพย อันทรง
 นาม สยาม เทวา อีราช ซึ่ง เปน อธิบดี ใ้ บวรวิกรม บำรุง กรุง เทพ
 มทานคร อมรัตน์ โกลิทรเทินทรายุทธยานี้ แล เทพยเจ้า
 ผู้ อภิบาล รักษา นพปดล มหาเสวตร อัครศิริ รัตนวา ไชย สววัย
 แล เทพย อัครรักษา รัตน บันลังก์ พระ ที่ นึ่ง บรมราชอาศน์ ไฉญน้อย
 ในพระราชนิเวศ บรม มหาฐาน ทุก คำบด ทั้ง เทพย เจ้า อื่น ๆ
 ผู้ มี ทิพยานุภาพ มติทชิตุทช ศักดิ์สิทธิ์ สิ่ง สถิตย์ ใน ภูมี้ ต้าเนา
 แล พฤษภ บรพตาภาศ พิमान ทุก ฐานทั่ว พระ ราชอาณา
 จักร บันดาซึ่ง มี ไมตรี จิตร ใ้ บวร
 นี้ สืบ มา จน กาล บัดนี้ ขอ ใ้ ทำนุบำรุง รักษาพระบรม โอธธา
 อีราช พระองค์นี้ ใ้ ทรง พระ เจริญ ทฤทษณมายพรพณ ศุข
 พล ปฏิภาณ ศิริ สวัสดิภ พิพจน์ มงคล เกียรติยศ อิศวิยศ ศักดิ์
 เกษานุภาพ ทุก ประการ ขอ ใ้ พระ เกียรติคุณอ กุลยศ ปรากฏ

ไประ สนิ่ย์ ภาส นาน เทอญ

ประกาศ ไประ สนิ่ย์

สมเด็จพระเจ้า นองค์ ยาชอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงษ์ กรม
 พระภาณุพิทักษ์วงษ์ วรเทศ ซึ่งสำเร็จราชการ กรมไประ สนิ่ย์ แล
 ไทรเสข รัชพระบรมราชโอร การเหนือเกล้าฯ ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ตั้งแต่ณวัน
 เดือน ๕ ขึ้น ๙ ค่ำ ปี ฤชยุธิ์ เป็น อัฐศก ทรงกับวันที่ ๑ เดือนเอปถิล
 ศกศัศักราช ๑๘๘๗ ทศไป ให้เจ้าพนักงานกรมไประ สนิ่ย์ จำหน่าย
 ใช้ตัวตรา แล ไประ สนิ่ย์ บัทร อย่าง ใหม่ ก็ือราคา ๒ อัฐ อย่าง หนึ่ง
 ราคา ๓ อัฐ อย่าง หนึ่ง ราคา ๔ อัฐ อย่าง หนึ่ง ราคา ๕ อัฐ อย่าง หนึ่ง
 ราคา ๑๒ อัฐ อย่าง หนึ่ง ราคา ๑๔ อัฐ อย่าง หนึ่ง ราคา ๒๕ อัฐ อย่าง
 หนึ่ง ไประ สนิ่ย์ บัทร ราคา ๔ อัฐ อย่าง หนึ่ง ไประ สนิ่ย์ บัทร สำหรับ ตึก
 กันสองแฉ่น ราคา ๕ อัฐ อย่าง หนึ่ง รวมตัวตรา ที่ออกใหม่นี้ ๓
 อย่าง ไประ สนิ่ย์ บัทร ๒ อย่าง แล ตัวตรา ไประ สนิ่ย์ แล ไประ สนิ่ย์
 บัทร อย่าง ใหม่ นี้ ใช้ ให้ ใน การไประ สนิ่ย์ คลอชก ทด อย่าง ทั่ว ทั้ง
 ใน พระราชอาณาเขคร แผ่นดินสยาม แล ใช้ การ ตึก ก่อ กับ เมือง
 ต่าง ปรระเทศ ซึ่ง อยู่ใน สัญญาสากล ไประ สนิ่ย์ กับ ทั้ง ใช้ ให้ ใน
 การ ภาษี ต่าง ๆ ของ กรม สยาม บัทร ส่วนตัวตรา ไประ สนิ่ย์
 แล ไประ สนิ่ย์ บัทร อย่าง เก่า นี้ ยังคง ใช้ ก็้แต่ ใน จังหวัด พระ

กองรวบรวมคตธรรมและภาณินเมือง

เล่ม ๓ ลักษณะเรียกนามข้าราชการฝ่ายใน หน้า ๕๓๐

ราชอาณาจักรสยาม ฝ่าย เที่ยง จะใช้ การ ที่ คัด คอ กับ เมือง

ต่าง ประเทศ ไม่ได้ เพราะ เหตุ นั้น ถ้า ผู้ใด จะ ใช้ หนังสือ ทาง

ไปร สนิษ ต้อง ดิธ ว่า หนังสือ ขยับ นั้น เหมือน ยง มี ได้ บัด ด้ว ทวา

เลย ต้อง ปรึบ ตาม ธรรมเนียม หนังสือ ที่ ไม่ได้ บัด ด้ว ทวา ถ้า

ผู้ คน ผู้ใด มี ด้ว ทวา อย่าง เก่า ซึ่ง เคย ใช้ ราคา ๑๒ อัฐฎา

ไปร สนิษ ขัทร อย่าง เก่า ที่ ใช้ ใน การ ต่าง ประเทศ ราคา แผ่น ละ

๕ อัฐฎานั้น จะ เปลี่ยน ของ ใหม่ ก็ ให้ มา เปลี่ยน ที่ เจ้า พนักงาน

ไปร สนิษ ยการ คือ ตัก ไฉน ที่ วิม ขัทร จักร เพชร เหนือ ปาก คลอง

โอง อ่าง นั้น เจ้า พนักงาน จะ เปลี่ยน ให้ แต่ ซึ่ง จะ มา เปลี่ยน ขึ้น

เอา เงิน นั้น มี ได้ เลย เช่น อนิ ชาต ประกาศ มา ณ วัน อังคาร เดือน ยี่

ขึ้นสิบเอ็ดค่ำ ปี จช อัฐฎก ๑๒๕๘

ประกาศว่าด้วยเรียกนามข้าราชการฝ่ายใน

๑ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า แต่ นี้ ต่อ ไป ให้ เจ้า จอม อยู่ งาน แล ข้าราชการ ฝ่าย ใน ประ พฤค ให้ คอ ง ตาม พระราชบัญญัติ ต่อ ไป นี้ ทุก ประการ

ข้อ ๑ บัณฑา เจ้า จอม ที่ ได้ รับ พระราชทาน ดิษ ลง ยา คับ ทอง ห้าม ไม่ ให้ เรียก ใคร ๆ ว่า คณ พี นอกจาก ที่ ถ้า คน คอ ไป นี้ ก็ อ พิ ร่ว ม บิคา มา รดา ๑ พิ ร่ว ม บิคา ๑ เช่น ลูก ข่า ลูก หน้า ลูก อาลูก ลง ฎา เช่น ญาติ ห่วง คน อย คน แต่ นี้ ย ดิธ กั น อยู่ ๑ เช่น เจ้า จอม อยู่ งาน ยัง ไม่ ตกร เช่น พนักงาน ฎา ออกจาก ข้าราชการ ๑ คน

กองบรรณศาสตร์และสารนิเทศ

หน้า ๒๗๑ ลักษณะเรียกนาม ข้าราชการฝ่ายใน เสด็จ ๒
๔ พวกนี้ จึงให้เรียกคุณพี่ไว้ นอกจากที่ ว่ามา ๔ จำพวกนี้
ผู้ใด เรียกว่าคุณพี่จะ คั้น หีบ ลงยา หีบของเสียบ

ข้อ ๒ ห้ามมิให้ใครๆ เรียกเจ้าจอมอยู่งานที่ใด หีบลงยา
หีบของ ว่าแม่ฉัน แม่ฉัน เว้นไว้แต่ผู้ที่ จะ กำหนด ค่อย ไปนี้ เรียก
ได้ คือ เจ้านาย พระองค์เจ้า ฤฯ หม่อมเจ้าที่ ไม่ให้ไปนี้ เช่น ทาย
ใครพวก ๑ เจ้าจอมอยู่งาน ทั่วกัน พวก ๑ เจ้าคุณ เ้า นาง
เจ้าแก้วพนักงาน แลผู้ มี บัณฑุกัจจัน นอกวัง ในวัง ที่มี อายุแก่
กว่าผู้ที่ ทวีจะ เรียก แม่ ตั้งแต่ ๑๓ ปีขึ้นไป พวก ๑ คน เช่น
พี่น้องญาติ ของตัว ผู้ที่ จะ เรียก พวก ๑ คน ๔ พวกนี้ จึง
ให้เรียกเจ้าจอมว่า แม่ได้ นอกจากนั้น ห้ามไม่ให้ใคร เรียก แม่
เช่นอื่น ซาก ถ้า เรียก จะ ปวิข โทรมมีโทษ

ข้อ ๓ ห้ามมิให้ผู้ใด ผู้ใด ผู้หนึ่ง เรียกเจ้าจอมที่ใด หีบ
ลงยา หีบของ ว่าอี ว่าหนู ว่านาง ฤฯ เรียก ชื่อ ลอย ๆ
เว้นไว้แต่ผู้ที่ จะ กำหนด ค่อย ไปนี้ จึงจะยอมให้เรียก คือ บิดา
มารดา ๑ บุ๋ ย่า ตายาย บิดา มารดา ที่ เลี้ยงผู้ที่ จะ ถูก เรียก มา ๑ เจ้า
นาย มี สนมเค็จ พระ นาง เจ้า พระนาง เจ้า จน เสมอ พระองค์ เจ้าที่ เป็น
ผู้ใหญ่ มีพระชนม์ พรรษามาก กว่าผู้ที่ จะ ต้อง เรียก ตั้งแต่ ๑๓ ปี
ขึ้นไป ๑ นอกจากนั้น ห้ามไม่ให้ใคร เรียก ว่าอี หนู นาง ฤฯ เรียก
ชื่อ ลอย ๆ เช่นอื่น ซาก ถ้า ใคร เรียก จะ ปวิข โทรมมีโทษ ได้
เจ้าจอม อยู่งาน แลผู้อื่น ชั่วระพุกติ ให้ ถูก ต้อง ตาม พระราช

กำหนดนี้ทุกประการ

คำอธิบายพระราชประสงค์ ที่ออกประกาศนี้ ข้อ ๑ ซึ่งห้ามไม่ให้เจ้าจอมเรียกผู้ใดที่ไม่ได้อนุญาต ในพระราชบัญญัติว่า คุณพี่ นั้น ถ้าผู้ใดจะเรียก เช่น ผู้ใหญ่ ญาติ เป็นต้น เกรงใจ จะเรียก คุณ ย่าคุณ น้า คุณ อาวคุณ น้า ญาติอย่างใด อย่างหนึ่ง เรียก ได้หมด เว้นแต่คุณพี่ห้ามไม่ให้เรียก

ข้อ ๒ ที่มีกำหนดให้เรียกแม่ได้แก่ที่ อนุญาต ในพระราชบัญญัติ นอกนั้นไม่ให้เรียกนั้น ใ้ชื่อว่า จะบังคับให้เรียกคุณอย่างเกี้ยว เมื่อไม่สมควรเรียกคุณ ก็ให้เรียก ว่า เจ้าจอมมารดา ญาติเจ้าจอม ตามตำแหน่งยศ บรรดาศักดิ์ เด็ด

ข้อ ๓ ห้ามไม่ให้คนที่ ไม่ได้อนุญาต ใน พระราชบัญญัติ เรียกเจ้าจอม ว่า อี นาง คนุ ญาติเรียกชื่อ ลอชๆ นั้น ก็เหมือนกัน ถ้าไม่สมควร เรียกแม่จงเรียก ว่า เจ้าจอมมารดา เจ้าจอมตามยศ บรรดาศักดิ์ เด็ด

การที่ห้ามทั้งนี้ เพราะ เห็น ว่าข้าราชการฝ่ายหน้า ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ชูบเลี้ยงแล้ว เจ้านาย ข้าราชการ ก็ต้องประพฤติ ต่อตาม ยศ บรรดาศักดิ์ ที่ใครจะ คงเรียก อ้าย เรียก เจ้าอยู่ตามเคยเรียก ญาติกลับเรียกชื่อใหม่ นั้นไม่มี ส่วนข้าราชการฝ่ายในนี้ ไม่ได้อีกทั้งนี้ ผู้ที่ เคย เช่น เดิม อยู่แต่ก่อน ไ้ขึ้น มาทรงพระ

นางขรรค์และนางพิม

หน้า ๖๗๓ ตักขณ ทระ ตากกร ศาล กรมท่ากลาง เล่ม ๒
กรรณา ชุม เลี้ยง มี ยศ ขรรค์ศักดิ์ คนที่ เคย เรียก แม่ เรียก นาง
อยู่แต่ก่อน ก็ยัง เรียก เรมอ อยู่ นาง ที่ เคย เรียก แม่ กล้าย เรียก
ลอบ ๆ ญาไม่ เคย เรียก แกล้ง เรียก เป็นการ ไร้ยศ ไม่ว่าจะ ผู้ที่
ต้อง เรียก จะ เป็น คน ก็มี ตระ กุศล มี ยศ ข่าน ไค ผู้ เรียก จะ เป็น โพร
เป็น ทาย ข่าน ไค มัก จะ ฉีก เขา ว่า มี อายุ มาก กว่า เป็น ประ มาณ
ถึง นี้ เห็น ว่า เป็น ที่ เลื่อม เลิบ พระ เกียรติ ยศ ที่ ได้ ทรง ชุม เลี้ยง
จึง ได้ ห้าม

ให้ เจ้า นาย รับ สั่ง ห้าม ขวาม ข้ำ หลวง แต่ ให้ ผู้ เป็น นาย ห้าม
ขวาม ญาติ พี่น้อง ข่าว โพร ให้ ท้ว ถ้า ข้ำ เจ้า ข่าว นาย องค์ ไค
คน ไค มา เรียก เจ้า จอม ฉีก พระ ราช บัญญัติ นี้ จะ เขา เจ้า นาย
เป็น ผิด ค้วย

ให้ คน ทั้ง ปวง ประ พุติ ตาม พระ ราช บัญญัติ นี้ ทุก ประ การ ถ้า
ผู้ ไค ไม่ ทำ ตาม จะ ลง พระ ราช อาญา ตาม โทษา นุ โทษ

ประ ภาศ มา ณ วัน พุธ เดือน แยก แรม เดือน สาม ค่ำ ปี จอ อัฐศก
ศักราช ๑๓๕๘ เป็นวันที่ ๖๕๕๘ ในรัชกาล บัคยุ บัณ นี้

พระ ราช บัญญัติ

ตระ ตากกร เลี้ยง รผู้ คุม ใน ศาล กรม ท่ากลาง

ด้วย มี พระบรม ราช โอง การ มา ณ พระ บัณ จูร สุร ถึง ทนาท ทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้
เจ้าพระยาภาณุวงษ์ มหาโกษาธิบดี ให้จัดการ กรมท่ากลาง ให้
เรียบร้อย เป็นแบบ อย่างที่ ขึ้นกว่า แต่ก่อน นั้นเจ้าพระยาภา
ณุวงษ์ มหาโกษาธิบดี จึงให้เรียบ ข้อบังคับชุด ศาล ตระลาการ ซึ่ง
จะชำระความ ใน ศาล กรมท่ากลาง เป็นเนื้อ ความ ๑๓ ข้อ เพื่อ
จะได้ประพฤติ ถูกต้อง ตามพระบรมราชานุญาต ซึ่ง โปรดพระราช
ทานมานั้น แล้วได้นำ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ทรงพระกรุณา
โปรดให้ ตั้งเป็น ข้อ พระราชบัญญัติ ไว้สำหรับ ศาล กรมท่า
กลาง ประพฤติ ตาม ข้อ บังคับนี้ สืบ ไป

ข้อ ๑ ราษฎร ฟ้องหา ถ่วงโทษ แต่ กัน ด้วย ข้อคดี สิ่งใด ถ้า
ผู้ประท้วง ฟ้อง ส่งมา ให้ชุด ศาล กรมท่ากลาง ชำระ ก็ให้ผู้
กล่าวแก้ แล ชุด ศาล ตรวจ ดู ฟ้อง แล ชัก ฟอก โทษ ให้เข้า โภ
ความ ใน ฟ้อง นั้นให้ ชัก เรณ ถ้า เห็น ว่า ความ ใน ฟ้อง นั้น ไม่ผิด ด้วย
กฎหมาย ห้าม แล ก็ ให้รับ ฟ้อง นั้น ไว้ ชำระ ถ้า เห็น ว่า ความ
ที่ ฟ้อง นั้น ต้อง ด้วย กฎหมาย ห้าม ๆ มี ความ สงสัย ก็ให้
นำ ฟ้อง แล ข้อ ความ ที่ ชัก ของ นั้น มา เสนอ ให้ ทราบ เมื่อ เห็น
ว่า ฟ้อง นั้น ควร จะรับ ไว้ ชำระ ก็ จะให้ บังคับ ให้รับ ไว้ หา
ตัว จำเลย มา ชำระ ถ้า ฟ้อง นั้น ไม่ควร จะรับ ไว้ ชำระ ก็ จะ
ให้ บังคับ ให้ ส่ง ฟ้อง นั้น คืน ไป ให้ ผู้ประท้วง ส่ง ชุด ศาล ฟ้อง
ตรวจ ใหม่

ข้อ ๒ ให้ผู้กำกับ แลขุน ศาล ทรวง พ้อง ของ โจทก์ ผู้ มี ชื่อ ที่
 โจทก์ พ้องให้เรียก ออกมาพิจารณา นั้น มี สังกัก มุล นาย ฎา
 ไม่มี ถ้า มี สังกัก มุล นาย ก็ให้ขุน ศาล มี ทนายให้ นักการ ถือ
 ไป ถึง มุล นาย ผู้ นั้น ให้ ส่ง ทัว มา ชำระ โทษ เร็ว ถ้า ผู้ มี ชื่อ ซึ่ง
 ต้อง ใน พ้อง นั้น ไม่มี สังกัก มุล นาย ก็ให้ขุน ศาล มี ทนายให้
 นักการ ถือ ไป ถึง นาย อำเภอ ให้ ส่ง ทัว แต่ ให้ นักการ ภา ทัว
 โจทก์ ไป ให้ นาย อำเภอ ทัว โจทก์ จะ ใ้ นำ ชื่อ ทัว ผู้ ต้อง ทา ใน
 พ้อง นั้น ให้ นาย อำเภอ เกาะ ทัว ส่ง ให้

ข้อ ๓ ให้ขุน ศาล เร่ง มี ขาด ทนาย เอา ทัว จำเลย มา ชำระ โทษ
 เร็ว อย่า ให้ หนึ่ง กค ความ ไว้ ให้ เห็น ชำ ให้ โจทก์ มาร้อง กล่าว
 โทษ ใ้

ข้อ ๔ ถ้า ขุน ศาล ใ้ มี ทนาย ไป ถึง มุล นาย แล นาย อำเภอ
 ให้ ส่ง ทัว จำเลย ถ้า มุล นาย จำเลย แล อำเภอ ใ้ รับ ทนาย
 แล ทัว เจ็ด เณ แล ไม่ ส่ง ทัว มา ให้ ก็ ฎา มุล นาย จำเลย แล
 นาย อำเภอ แปร ทนาย มา เปน ทาว ชัก ชั่ง ส่ง ทัว จำเลย ไม่
 ใ้ ก็ ฎา อย่า ให้ ขุน ศาล หนึ่ง ความ ไว้ เห็น ชำ ให้ ใ้ ัจ ความ
 ต่อ ผู้ กำกับ แล ให้ ผู้ กำกับ นำ ความ เสนอ โทษ เร็ว เมื่อ เชน
 ว่า การ จะ ควร ประการ ไค จะ ใ้ ยัก ใ้ ให้ ทำ ตาม ทาว ที่ ควร

ข้อ ๕ ความ ทัว เมือง ใน กรมท่า นอก ส่ง เข้า มา นาย เวน นำ
 ออก มา เสนอ แล นาย เวน นำ ทัว โจทก์ จำเลย ส่ง ผู้ กำกับ ก็

กองบรรณคดีศาลและพนักงาน

เล่ม ๒ ลักษณะ ตระลาการศาลกรมท่ากลาง หน้า ๒๗๒

ให้ผู้กำกับแล ขุนศาล ที่ ทรวงฎี เรือง ความ นั้น ถ้าเป็น ความ
กระทรวง กรม พระนคร บาด สำคัญ แล ความ พ้อง กัน ค้วย ที่ ไร่
นาสวน ฤฯ ภาษี อากูร แล ความ ขึ้น ฤฯ ความ กระทรวง กรม
พระธรรม การ ก็ ให้ ขุนศาล แจ้ง ความ ต่อ นายเวร ให้ นาย
เวร หมายถึง ความ นั้น ไป พิจารณา ตาม กระทรวง อย่า ให้ รั้ง ไว้
ชำระ ถ้าเป็น ความ นอก จาก กถ่าว นี้ แล เป็น ความ ควร จะ
เอา ไว้ ชำระ ก็ ให้ ขุนศาล รั้ง ไว้ พิจารณา ถ้า ขุนศาล มี ความ สง
ไสย ค้วย ความ เรือง ไค ควร จะ รั้ง ไว้ ชำระ ได้ ฤฯ ไม่ ได้ นั้น ให้
ผู้กำกับแล ขุนศาล นำ ความ มา เสนอ จะ ได้ ยังกัไป ตาม การ
ที่ ควร

ข้อ ๖ ในเวลาที่ ขุนศาล หนึ่ง ชำระ ความ อยู่ นั้น ได้ มี สมุค
กฎหมาย ไว้ สำหรับ ทัว ให้ เสนอ ถ้า ความ คู่ ไค เหน ว่า จะ เปรียบ
เทียบ ให้ แล้วย แก่ กัน ได้ แล ใน ขุนศาล ก็ ให้ ขุนศาล ว่า กถ่าว
เปรียบเทียบ ซึ่ ข้อ กฎหมาย ให้ คู่ ความ พัง ถ้า คู่ ความ ยอม
ตาม คำ ขุน ศาล เปรียบเทียบ แล้วย ก็ ให้ ขุนศาล แจ้ง ความ ต่อ ผู้
กำกับ ให้ ผู้กำกับ กับ ขุนศาล ว่า งาม เช่น หนังสือ ยอม มา เสนอ ถ้า
เหน ว่า เป็น ยอม ได้ ก็ จะ ได้ ให้ ความ นั้น เช่น แล้วย แก่ กัน

ข้อ ๗ ถ้า ความ คู่ ไค โจทย์ ฤฯ จำเลย เหน ความ ว่า แพ้ ทำ ประวิง
แฆ เชื้อน ไม่ ใคร จะ มา ให้ ตระลาการ ชำระ ตาม ก่าหนด ก็ ให้ นำ
ความ มา เสนอ เมื่อ เหน ควร จะ ให้ คู่ ม กัน จะ ได้ สั่ง ให้ ผู้กำกับ

หน้า ๒๗๗ ลักษณะพระลาการศาลกรมท่ากลาง เล่ม ๒
แล ชุนศาล บังคับ โจทก์ จำเลย คู่กัน อยู่กับโรง ศาล ความ
จะได้แล้วโดย เร็ว

ข้อ ๘ ความ คู่ใจโจทก์ จำเลย อ้างพยาน ค้ำยัน ทั้ง สอง ฝ่าย
ก็ให้ผู้ดำ กับบังคับให้ชุนศาลเร่ง ลีบ สอนโดย เร็ว ถ้า พยาน
คนใด ชุน ศาล เห็น ว่า เป็น พยาน สำคัญ ควร จะ เชิญ มา ที่ ศาล
เพื่อ ระยะเวลาการ จะ ได้ ชัก ฟอลโล่ เลียง ให้ ได้ ความ ชัด เจน ก็
ให้ ผู้ ดำ กับ แล ชุนศาล นำความ มา เสนอ ให้ ทราบ เมื่อ เห็น ควร
จะ เชิญ พยาน มา ลีบ ที่ ศาล แล้วยัง จะ ได้ บังคับ ให้ เชิญ พยาน
นั้น มา ลีบ ที่ ศาล

ข้อ ๙ ให้ ชุนศาล รักษา ส่วนของ ความ ทุก เรื่อง ที่ ได้ ชำระ อยู่
นั้น ไว้ ต่อ ชุนศาล ห้าม มิ ให้ ส่ง ส่วนของ ไป ให้ ผู้ คู่ รักษา เหมือน
อย่าง แด่ ก่ เด

ข้อ ๑๐ ถ้า ชนวน เนิม ความ ต่าง ๆ ใน ศาล ระยะเวลาการ
เสมือน ผู้ คู่ ได้ เวียก แด่ ฝ่าย โจทก์ จำเลย ความ พระราช คำ
หมก ฎหมาย อยู่ แด่ ก่อน นั้น ทั้ง แด่ นี้ ไป ให้ ชุนศาล เวียก คำ
ชนวน เนิม ทุก อย่าง รวม ส่ง ไว้ กับ ผู้ ดำ กับ เกย รักษา ไว้ ใน
ศาล จะ ได้ ใช้จ่าย เงิน เกือบ แรก ให้ ระยะเวลาการ เสมียน ผู้ คู่
ต่อ ไป ถ้า ความ คู่ใจ ระยะเวลาการ เวียก ได้ เงิน คำ ชนวน เนิม ถึง
ไร มาก น้อย เท่าไร ก็ ให้ ทำ ข. ๒๒ ชี ส่ง เงิน ต่อ ผู้ ดำ กับ รวบรวม
ไว้ จนสิ้น ห้าม อย่า ให้ ระยะเวลาการ เสมียน ผู้ คู่ เมียก บัง เขา

กองบรรณคดีศาลและกฤษฎีกา

เงินค่าธรรมเนียมไว้เช่นอื่นจาก

ข้อ ๑๑ ค่าธรรมเนียมความในศาล ที่ ระยะเวลา การ เสมียน
ผู้คุม จะ เรียก เอาแต่ ฝ่าย โจทก์ ฝ่าย จำเลย นั้น ให้เรียก แต่
ตาม พระราช กำหนด กฎหมาย อย่า ให้ เรียก ให้ เคลื่อน เกิน ลึก จาก
พระราช กำหนด กฎหมาย ไป ไว้ เช่น อื่น จาก ที่ เดียว

ข้อ ๑๒ ให้ ผู้กำกับ ทำ สารบบ ความ ที่ ชำระ แล้ว ไป แด
ชำระ ค้าง อยู่ นั้น มา เสนอ จง ทุก เดือน ถ้า ผู้กำกับ แด ขุนศาล
ระยะเวลา การ เสมียน ผู้คุม ทำ ผิด ข้อ บังคับ ไป แต่ ข้อ หนึ่ง ข้อ ใด ก็
ถ้า ถูก ความ ร้อง ฎีกา แด ทำ เรื่อง รว รด่าว โทษ ผู้กำกับ ขุนศาล
ระยะเวลา การ เสมียน ผู้คุม ประการ หนึ่ง ประการ ใด ก็ ถ้า ชำระ
ได้ ความ จริง ก็ จะ ทำ โทษ ตาม โทษานุโทษ

ข้อ ๑๓ ให้ ผู้กำกับ ในศาล กรมท่ากลาง ระวัง ตรวจ
ขุนศาล ระยะเวลา การ เสมียน ผู้คุม อย่า ให้ กระทำ การ ล่วง ข้อ บังคับ
นี้ ไป แต่ ข้อ หนึ่ง ข้อ ใด ก็ แด ให้ ขุนศาล ระยะเวลา การ เสมียน
ผู้คุม ฟัง บังคับ บัญชา ผู้กำกับ แต่ ซึ่ง ชอบ บังคับ ราชการ ให้ ผู้
กำกับ กับ ขุนศาล ระยะเวลา การ เสมียน ผู้คุม ในศาล กรมท่ากลาง
ประพฤติ ให้ ถูก ต้อง ตาม ข้อ บังคับ นี้ จง ทุก ข้อ ทุก ประการ
อย่า ให้ เคลื่อน คลาด ได้ แด ให้ ผู้กำกับ ขุนศาล ระยะเวลา การ
เสมียน ผู้คุม ละเว้น ไว้ ใน การ ที่ ควร เว้น ได้ อุตสาห ประพฤติ
การ โศข บุก ขววม ให้ ถูก ต้อง ตาม พระราช บัญญัติ แด กฎหมาย

เก่า ใหม่ แล ข้อบังคับนี้ จง ทุกข้อ ทุก ประการ

ค่า ขรรมนิยมความ ที่ เจตข ต้อง เสีย

ค่า เชิง ประกัน ความ แพ่ง กิ่ง ตำบล ความ อาญา สยาม ค่า คัก พ้อง
 สอง สลึง ค่า เทียบ สอง สลึง ค่า ชู สอง สถาน สอง สลึง เพื่อ
 เบี้ย เลียง สลึง หนึ่ง ค่า สืบ พยาน ใน กรุง เทพ ๑ หก สลึง ค่า สืบ
 พยาน เมือง นนทบุรี สาม บาท เมือง นคร โขยศรี สาม บาท ค่า สืบ พยาน
 หัว เมือง อื่น ๆ สยาม สอง สลึง ค่า คำน ใน กรุง เทพ ๑ สาม สลึง
 ค่า ดึง ใน กรุง เทพ ๑ สลึง เพื่อ หัว เมือง ค่า คำน ค่า ดึง กิ่ง ค่า สืบ
 ค่า คัก กระตง แดลง หัว สลึง ค่า ชู ณ สตรี หก สลึง ค่า มี ค่า ๆ หนึ่ง
 สอง สลึง เพื่อ ค่า หมา ย เกาะ ตัว จำ เลย หก สลึง ค่า รักษา
 สำนวน สาม บาท ค่า ยอม หก สลึง ค่า รักษา ยอม บาท หนึ่ง

เรียก เป็น ส่วน ตก ขน

ค่า วง กา สลึง เพื่อ ค่า ขฤ กษา ค่า สอง สลึง เพื่อ ค่า ขฤ กษา
 ชู ซาก หัว สลึง ค่า วาง บท ส่วน ผู้ ปรึ บ หก สลึง ค่า ส่ง ตัว จำ เลย
 ต้อง เสีย ให้ ผู้ ส่ง หก สลึง

ค่า ขรรมนิยมความ ที่ จำ เลย ต้อง เสีย

ค่า เชิง ประกัน ความ แพ่ง กิ่ง ตำบล ความ อาญา สยาม ค่า
 เทียบ สอง สลึง ค่า เบี้ย เลียง สลึง หนึ่ง ค่า ชู สอง สถาน สอง สลึง
 เพื่อ ค่า สืบ พยาน ใน กรุง เทพ ๑ หก สลึง ค่า สืบ พยาน เมือง นนทบุรี

กองขรรมนิยมค่าสัจและภาษีเมือง

เล่ม ๒ ลักษณะ ระยะเวลา ค่าธรรมเนียมกลาง หน้า ๖๘๐
 สามบาท เมืองนครไชยศรี สามบาท ค่าสืบพยาน หัวเมือง
 อื่นๆ สี่บาท สองสิ่ง ค่าค้ำในกรุงเทพ ฯ สามสิ่ง ค่าตั้ง
 ในกรุงเทพ ฯ สิ่งหนึ่ง หัวเมืองค่าค้ำค่าตั้งถึงค่าสืบ ค่า
 คักกะทง แดงห้าสิ่ง ค่าชันสูตร หกสิ่ง ค่ามีค่าๆ หนึ่ง
 สองสิ่ง ค่ายอม หกสิ่ง ค่ารักษายอม บาทหนึ่ง
 ค่ารักษาสำนวน สามบาท

เรียก เปด ส่วนถูกขุด

ค่าพกาสิ่งหนึ่ง ค่าขุดค่าสองสิ่ง ค่าขุด
 ข้างหัวสิ่ง ค่าวาง ขท ส่วนผู้ปรับ หกสิ่ง

ถ้ากรมรั้งพระราชทานมาให้ชำระใตกรรมท่า

โทษต้องเสีย

ค่ารับสี่บาท ค่าเชิง ประกันสี่บาท ค่าเทียบ บาทหนึ่ง ค่า
 สืบพยาน สามบาท ค่าคักกราย หกสิ่ง ค่าเขียนเลี้ยงสอง
 สิ่ง ค่าสี่สองสถาน บาทหนึ่ง

จำเลยต้องเสีย

ค่าเชิง ประกันสี่บาท ค่าถาม บาทหนึ่ง ค่าเทียบ บาทหนึ่ง

หน้า ๖๘๑ ลักษณะ ส่ง คน ข้าม เขตแดน เล่ม ๖
 คำ สืบ พยาน สาม ยาท คำ คัด กรวย ทูล ยาท หนึ่ง คำ เขี่ย เลี้ยง สอง
 สดง คำ ชู สอง สภา ยาท หนึ่ง ถ้า จำ ถาม เนื้อ ความ เรื่อง เกี่ยว
 กัน ให้ ช่วย กัน เสีย คำ รั้ง สี่ เรื่อง ละ คำ ตั้ง คำ ทูล ผลิต
 สาม คำ ตั้ง

หมาย ประกาศ เป็น ข้อ ขัง คับ ไว้ ณ วัน ศุกร เดือนหก ขึ้นคำ
 ปี ๒๓๓๖ ศักราช ๑๒๓๘

พระราชบัญญัติ ว่าด้วยส่งคนข้ามเขตแดน

๑ ด้วย สมเด็จ พระเจ้าบรมวงษ์เธอ เจ้าฟ้ามหาดลางกรมพระ
 บำราบ ประมัญชา ซึ่ง สำเร็จ ราชการ กรม มหาดไทย รัช พระบรม
 ราชโองการ ไล่ เกล้า ทรง พระกรุณา ไปรด เกล้า ตั้ง ว่า
 ให้ ประกาศ แก่ ข้าราชการ ทูล ของ ขุน ฑี พระบาท ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ให้ ทราบ
 ทัก กัน ว่า ขรรณ เนียม เติม โง้ว ผู้ ร้าย ที่ กระทำ โจรกรรม ริม
 แคน ต่อ แคน แล้ว มัก หนี สอด ข้าม พัน แคน ไป ได้ โจร ผู้ ร้าย ใน
 ที่ ริม แคน นั้น จึง กำ เวียง ขึ้น ได้ ทรง พระราชดำริ เห็น การ ชั่ว
 ร้าย อัน นี้ แล้ว พอ ประจวบ กับ ความ เหน ของ ผู้ ปกครอง แผ่นดิน
 พม่า ฝ่าย อังกฤษ ซึ่ง ได้ เหน ความ ลำบาก ใน การ ที่ จะ จับ ผู้ ร้าย
 กิ่ง นี้ แล้ว จึง ทรง พระกรุณา ไปรด เกล้า ให้ รั้ง ทำ สัญญา
 กับ ผู้ ปกครอง แผ่นดิน ของ สมเด็จ พระนาง เจ้า อังกฤษ ตก ลง
 กัน แต่ ณ วัน จันทร์ เดือนสิบ ขึ้น สอง คำ ปี ๒๓๓๖ ศักราช

กองบรรณคดีสารและกวีนิพนธ์

๑๒๔๔ นั้นแล้วได้ทรงตรวจแก้เสร็จแล้ว ทรงพระราชดำริห์
เห็นใน การที่ จะให้ข้อความในหนังสือ สัญญา นั้น เป็นผลไปโดย
สะดวกด้วยกันแล้ว จึงมี พระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ
ให้ตราเป็น ข้อ พระราชบัญญัติ สำหรับ จับส่งผู้ร้าย ข้ามเขตรแดน
ไว้ ให้ชักเจนกว่าพระราชกำหนด กฎหมาย แต่ก่อนดังนี้

๑ พระบรมราช ประสงค์ที่ ได้ทรง อนุญาต ใน การที่ ส่ง ผู้ร้าย
ข้าม แคน กันกับ ผู้ครอง ฝ่าย อังกฤษ นั้น เป็น การที่ จะรังษีความ
ชั่วร้าย ซึ่ง เกิดขึ้นแก่ คน ชั่ว ผู้ ประพฤติ โจรกรรม ที่ ริม แคน
ต่อ แคน ต่อ กันนั้น เพราะคนเหล่านั้น เชื่อ ว่า จะหนี ไป มา ใน
ทาง ไม่สู้ โกล นัก พอ ข้าม แคน ได้ ก็ จัก เป็น ที่ พัน โทษ ทัณฑ์
เพราะเหตุ นั้น จึง มี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดำรัส
สั่ง แต่ บรรดา ข้าราชการ ทั้ง ปวง ผู้ที่ มี หน้าที่ รักษา การ เรือง น
ว่า ให้ อุตสาห โดย เต็ม กำลัง ที่ จะให้ สม โดย พระบรมราช ประสงค์
เพื่อ จะช่วย เจ้า พนักงาน ไป ลิศ ฝ่าย อังกฤษ ใน การที่ จะ จับ
การ มอบ ส่ง ผู้ร้าย ข้าม แคน กัน นั้น แล ใน การที่ จะ ติดตาม ขอ
ให้ ส่ง ผู้ร้าย ซึ่ง ได้ หนี รอด ไป อยู่ ใน อาณาเขตร ของ อังกฤษ

๒ บันคาคน ใน เมือง นคร เชียงใหม่ ก็ ก็ เมือง นคร ลำปาง
ก็ ก็ เมือง ลำพูน ก็ ก็ เมื่อ ว่า เจ้า พนักงาน นาย ไป ลิศ ฝ่าย อังกฤษ
ได้ ร้อง ขอ ให้ จับ ก็ ก็ ๆ ว่า มี คำสั่ง ของ เจ้า พนักงาน ผู้ใหญ่
ใน หัวเมือง นั้น ให้ จับ ก็ ก็ ๆ ว่า มี คำสั่ง ของ ศาล ต่าง ประเทศ

ที่เมือง นคร เชียงใหม่ ก็ ก็ ญาติ มี คนึงดี ญาติ โทรเลขมา แต่
 เจ้าพนักงาน ไทใหญ่ ใน โปตีก ฝ่าย อังกฤษ ที่ อยู่ใน แคน พม่า ของ
 อังกฤษ ญาติ มา แต่ เอเยนต์ ญาติ ขุนนาง อังกฤษ ใน ที่ กงสุล
 ณ กรุง เทพ ขอให้ จับ ก็ ก็ ญาติ ว่า เป็น คำ สั่ง ของ ผู้ว่าราชการ
 เมือง ตาก ญาติ สารดา เจ้าพระยาจักรี ให้ จับ ก็ ก็ เจ้าพนักงาน
 อำเภอบุโปลิก ฝ่าย สยาม มี อำนาจ ที่จะ จับ กุมคน ผู้ นั้น ไว้ ได้

๓ ใน เวลา ที่ เจ้าพนักงาน อำเภอบุ โปตีก จะ จับ กุม ผู้หนึ่ง ผู้
 ไท นอก จาก ที่ มี คำ สั่ง จาก เจ้าพนักงาน ผู้ใหญ่ ให้ จับ นี้ ก็ ก็ ใน
 เวลา ที่ เจ้าพนักงาน ผู้ใหญ่ จะ มี คำ สั่ง ให้ จับ กุม ผู้หนึ่ง ผู้ ไท นั้น
 ก็ ก็ ควร จะต้อง มี คำ อายัด มา จาก โปตีก อังกฤษ เป็น คนึงดี
 ดง ซื่อ มี คนึงดี มีความ ว่า คน ผู้ ที่ จะต้อง จับ นี้ ได้ ทำ ผิดโทษ อัน
 นี้ ซึ่งเป็นโทษ ควร ส่งข้าม แคน แต่ มีความ คอ ท้าย ว่า
 จะ ได้ ขอให้ ส่ง คน โทษ ผู้นี้ ข้าม แคน ไป ด้วย กัน นี้ ก่อน จึง
 ให้ จับ ได้ เมื่อ คำ อายัด นี้ จะเป็น คนึงดี ญาติ จะเป็น คำ โทรเลข ก็ ก็
 ต้อง ว่า ซื่อ โทษ ให้ ซัก เจน แต่ ว่า จะ ได้ ขอ ให้ ส่ง คน โทษ ข้าม
 แคน ตาม ขรรหมเห็บม ค้วย

แต่ ว่า เมื่อ เป็น ความ ร้อน รน ใน เรื่อง ไท ที่ ถัด ว่า ผู้ร้าย จะหนี
 รอก ไป พัน จาก จับกุม แล้ว เจ้าพนักงาน นายโปตีก อังกฤษ จะร้อง
 บอก อายัด ค้วย ปลากให้ จับ กุม ญาติ ว่า พนักงาน อำเภอบุโปลีก ผู้ จับ
 กุม นี้ มี เหตุ สงสัย ว่า คน ที่ จะต้อง จับ นี้ เป็น โจร ผู้ร้าย มี

โทษ ผกวรรจ ฉนโค คนี มา จาก เขตแดน อังกฤษ แดว ก็ ก็
พนักงาน อำเภอ โปลิศ นี มี อำนาจ ที่ จะจับ กุม ได้

ถ้า ได้ จับ กุมคน ตาม คำที่ พนักงาน นาย โปลิศ ฝ่าย อังกฤษ
ขอ ให้จับ กว้ย ปาก เปลา แลว จะต้อง ปลออย ใน กำหนด ๒๔ ชั่วโมง
โมง เว้น เสียบ แดว ว่า ได้ มี หนังสือ อายัก ลง ชื่อ แล ว่า จะขอ ให้
ส่ง คน ข้าม แคน นี มา ขึ้น ภายใน กำหนด ๒๔ ชั่วโมง นี จึง
ไม่ ต้อง ปลออย ได้ ถ้า ได้ จับ กุมคน ตาม ความ ที่ พนักงาน นาย อำ
เภอ โปลิศ ฝ่าย สยาม มี ความ สงไสย เอง แล เจ้า พนักงาน ผู้ นี
จะ ต้อง วิบ จตหมาย บันทัก เหตุ ที่ เสน สมควร จะจับ กับ พยาน ที่
เปน หลัก ถาน ที่ คิค เสน นี ลง แลว วิบ ส่ง ไป ยัง ศาล ต่าง ประเทศ
เมือง นคร เชียง ไทม เพื่อ จะ ได้ ฟัง คำ สั่ง นี โดย เร็ว

๔ เว้น ไว้ แดว การ ที่ จับ กุม อย่าง ที่ ว่า มา ใน ที่ สุกท้าย ข้อ ๓ นี
อย่าง เกียว แลว ขรรคา การ ที่ จับ กุม กว้ย เหตุ อื่นๆ ข้าง ทัน
นี จะ ต้อง วิบ ส่ง ทัวคน ที่ ต้อง จับ ไป ยัง ศาล ต่าง ประเทศ ที่ เมือง
นคร เชียง ไทม พร้อม กับ หนังสือ สำคัญ ทั้ง บ่วง ที่ เกียว ข้อง กับ
ผู้ นี แล จตหมาย เรือ ง วาว ที่ ได้ จับ กุม ผู้ นี อย่าง ไค เปน
เหตุ การ อันไค ข้าง ฎา ไม่นี ไป กว้ย

ใน การ ที่ พนักงาน อำเภอ โปลิศ ฝ่าย สยาม ได้ จับ กุมคน ที่
มิ ได้ มี ผู้ ไค ขอ ให้ จับ ฎา ไม่นี คำสั่ง ให้ จับ อย่าง ที่ ว่า ไว้ ใน
ท้าย ที่ สุก ข้อ ๓ แลว จะ ต้อง ส่ง เรือ ง ความ หลด หนังสือ ทั้ง บ่วง

หน้า ๖๘๕ ลักษณะ ส่ง คนข้าม เขตแดน เล่ม ๒
 ไป ก่อน แต่ตัวคนที่ต้องจับ นั้น จะคงกุมไว้ ฤๅ ยอมให้มี ประ
 กณฑ์ ที่มี คง แขง แวง จนกว่าพนักงาน ไปติด อังกฤษ จะได้ มี
 หนังสือ ขอ มา แล้วจึง ค่อย ส่ง ไป ที่ ศาล ต่าง ประเทศ เมือง นคร
 เชียงใหม่ เว้นไว้แต่ว่า ผู้ที่ ต้อง จับ นั้น จะขอร้องขอให้ ส่ง ไป
 ก็ ส่ง ไป ได้ ก่อน เสมอ กัน

๕ ในชั้นความ เรื่อง ส่ง ผู้ร้าย ข้ามแดน นี้ ศาลต่าง ประ
 เทศ เมือง นคร เชียงใหม่ ต้อง คัดสิน มี คำ สั่ง โดย เร็ว ที่ จะ ทำ ได้
 เพียง ไก ก็ ย่า ให้ ชำ เพียง นั้น

๖ ศาลต่าง ประเทศ เมือง นคร เชียงใหม่ จะต้อง พิจารณา
 ความ นี้ ตาม ถัดลง ที่ จะ ทำ ได้ ถ้า มี คำ หา ว่า ผู้ที่ ต้อง จับ กุม
 นี้ เป็น ผู้ที่ ได้ กระทำผิด ใน เขตแดน ของ อังกฤษ ต้อง ตาม
 โทษ ที่ ควร ส่ง ข้ามแดน นี้ ได้ แล้ว ให้ ศาล นั้น พิจารณา ดู ว่า
 คน ผู้ นี้ เป็น คน ชาติ ไก แล ถ้า ได้ ความ ว่า เป็น คน ใน บังคับ
 อังกฤษ แล้ว ก็ ให้ ส่ง ตัว คน ผู้ นี้ ให้ ม้า ไวซ์ กงสุล อังกฤษ
 ฤๅ ถ้า ว่า ไวซ์ กงสุล อังกฤษ ขอให้ ช่วย ส่ง แล้ว ก็ ให้ ช่วย
 พา คน นี้ ไป ส่ง ยัง โรง ไปติด อังกฤษ ที่ ใกล้ เคียง ที่ สุก นั้น ด้วย
 ถ้า ว่า ผู้ที่ ต้อง คัก นี้ เป็น คน ใน บังคับ ไทย ฤๅ เป็น คน ใน บังคับ
 ชาติ อื่น ๆ ที่ มี ไก มี หนังสือ สัญญา ทาง พระราชไมตรี กับ
 กรุง สยาม นี้ ศาล จะ ต้อง ปฤกษา ทา ฤๅ กับ กงสุล ฤๅ ไวซ์ กงสุล
 อังกฤษ แล แล ถ้า เห็น ความ ว่า เพื่อ ประโยชน์ ที่ จะ อุดหนุน

กองบรรณาธิการและภาพพิมพ์

ให้มีความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง แลที่จะปราบปราม
 ความชั่วให้หายสิ้นไป โดยที่จะให้พนักงาน อังกฤษ ได้ชำระ
 ผู้นั้นแล้ว ก็ให้นำพาเอาไปส่งยังโรงไปรษณีย์ของอังกฤษที่ใกล้
 เคียง แลถ้าเห็นว่าพนักงาน ไทย จะชำระได้ก็ที่สุดแล้ว ก็
 ให้ศาลชำระผู้นั้นเป็นคดีความ เหมือนหนึ่งว่า ผู้นั้นต้องทรา
 ว่าได้กระทำผิดโทษนั้นๆ ในเขตแดนฝ่ายสยาม ถ้าว่า
 ผู้นั้นเป็นคนในบังคับต่างประเทศ ที่มีสัญญาทางพระราช
 ไมตรีกับกรุงสยามแล้ว จะส่งผู้นั้นข้ามแดนไปตามขอขึ้นก่อน
 ผู้แทนคอเวอนเมนต์ของประเทศไทยในกรุงสยาม ได้อนุญาต
 แล้วไม่ได้ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดเข้ามาในเขตแดนไทย ทางเขต
 แแดนอังกฤษหามีหนังสือเกินทางสำหรับตัวไม่แล้ว พนักงาน
 อำเภอก็ไปลึกลับฝ่ายสยาม จะให้ออกไปพ้นเสียจากเขตแดน
 สยามก็ได้ แต่ขอจะให้พนักงานไปลึกลับฝ่ายไทย รมกวนเกี่ยว
 ข้องต่อไป

๗ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด ต้องจับกุมตามพระราชบัญญัติอันนี้
 แล้ว ไม่มีหนังสือขอให้ส่งคนข้ามแดนมายังศาลต่างประเทศ
 ที่เมืองนครเชียงใหม่ ภายในกำหนดอันสมควรแล้วผู้ต้องจับ
 นั้น ก็ต้องให้ปล่อยเสีย

๘ ในกรณีที่จับกุมถึงที่ว่ามาแล้วนี้ ก็ ถ้าในกรณีที่
 จับคนร้ายลึกลับตัวไป ก็ ถ้าผู้ต้องจับนั้นไม่มีความผิดเลย

ถูก จับเข้า แล้ว ก็ ที่ ผู้ นี้ จะ พ้อง คา เขา คำ ปรวัย ไทม อย่าง หนึ่ง
 อย่าง ไค จาก เจ้า พนักงาน ฝ่าย สยาม ที่ เกี่ยว ข้อง ใน เรื่อง จับ
 กุม นี้ ไม่ ไค เว้น ไว้ แต่ ที่ มี พยาน เปน สำคัญ ชัก เจน ว่า ผู้
 ท้อง จับ ผิด คดี นี้ ไค ความ ล่า ยาก เพราะ เจ้า พนักงาน แกล้ง ละ เลย
 เสีย ฤว่า แกล้ง พยา ยาท จับ กุม กุม เหวง ประ การ ไค จึง จะ ไค คำ
 ปรวัย ไทม นี้

๘ พนักงาน อำ เกอ โป ลิศ ฝ่าย สยาม ผู้ คิก ตาม โจร ผู้ ร้าย
 ฤา คน ผู้ ที่ ท้อง หา ว่า ทำ โทษ ผิด ผล กรรม นี้ ข้าม แคน เข้า ไป
 ใน แคว้น แคว้น ของ อัง กฤษ แล้ว จะ ท้อง ไป ขอ ต่อ โรง โป ลิศ อัง
 กฤษ ที่ ไกล เคียง ให้ จับ กุม ผู้ ร้าย นี้ ให้ ถ้า พนักงาน อัง กฤษ
 จะ ท้อง การ ก็ ให้ ทำ คำ อายัก ลง ชื่อ แล ชื่อ โทษ ที่ ทำ แล แจ้ง
 ความ ว่า จะ ไค ขอ ให้ สังกน ข้าม แคน มา ก้วย ครั้น กลับ มา ถึง
 แคน ฝ่าย สยาม แล้ว ก็ ให้ แจ้ง ความ ที่ ไค ไป คิก ตาม แล จัก การ
 นี้ ก้วย ทั้ง คำ พยาน ใน ความ นี้ ว่า ผู้ นี้ ท้อง ตา ก้วย คดี อ้น
 นี้ ไป บัง ศาล ณ เมือง นคร เชียง ใหม่ แล ศาล นี้ จะ ไค จัก การ
 ความ ความ ถ้า เหน สม ควร ก็ จะ ไค ทำ หนึ่ง สือ สุตว นาราย ไป บัง
 เจ้า พนักงาน อัง กฤษ ที่ ควร จะ รัย ให้ สังกน ร้าย นี้ ข้าม แคน มา
 แต่ วิถี ที่ จะ ทำ สุตว นาราย ขอ ให้ สังกน ข้าม แคน ใน ข้อ นี้ จะ
 ท้อง ให้ ถูก ท้อง ก้วย แขนย อย่าง กฎ มาข ที่ ไซ่ กั้น อยู่ ใน เมือง พม่า
 ของ อัง กฤษ นี้ ก้วย

กองราชทัณฑ์และกักขัง

๑๐ โทษ คกรรจ์ที่ควร จะส่งข้าม แคน กัน ได้ ตาม ความ ใน พระราชบัญญัตินี้ คือ

- ๑ โทษฆ่าคนตาย แท้
- ๒ โทษที่นับว่าเช่นฆ่าคนได้
- ๓ โจร ซ่องสุ่มกัน ๕ คนขึ้นไป ปล้นที่ซึ่ง
- ๔ โจร ปล้นสภมภ์ ที่พื้นกันต่างๆ เอาทรัพย์
- ๕ โจร ลักลอบทรัพย์ สิ่ง ของ
- ๖ โทษ ล้อ โกง โขยปลอม แก้ว หนังสือ แล ตรา
- ๗ โทษ ปล้นโทษ ทำเงิน ตรา แล ปลอม แก้ว ตรา คลวง
- ๘ โทษ ลักคน ทน
- ๙ โทษ ข่มขืน ซ้ำเวรหญิง

๑๐ โทษ ทั้ง ไฟ ฤา เช่นเหตุไฟ ฤา ทั่วขันธ์ขึ้น เครื่อง ระเบิด ต่างๆ ประกาศ มา แก่ณวัน ชาติไทย เดือนแปด แรมหกค่ำ บัวออก ดอก รุส ศักดิ์ราช ๑๙๔๖ เป็นวันที่ ๕๗๒๔ ใน รัชกาล บัณฑิตนี้

ประกาศจัดการ ทหาร

๑ มีพระบรมราชโองการ มาว่า พระมหากษัตริย์ สรรเสริญ ทหาร ตำรวจ เหนือเกล้าฯ สั่งว่า ราชการ ทหาร ยก ทหาร เรือ ซึ่งได้ทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ จักตั้งขึ้น แต่ ก่อน เป็น ครั้ง เป็น คราว
 ตาม เวลา จำ เป็น ที่ มี เหตุ ต้อง เปลี่ยน แปลง ตาม ภาวะ ขวณ ยุทธนา
 การ ที่ เกิด ขึ้น ใหม่ ๆ แล้ว นี้ ยัง แยก ย้าย กัน อยู่ เป็น หลาย หมู่
 หลาย กรม ที่ ผู้ บัง ค้ำ บัญชา การ ใน กรม ทหาร ต่าง ๆ นั้น ก็
 ต่าง คน ต่าง จัก ไป โดย ตาม น้ำ ใจ ของ ตน ที่ เห็น ว่า เป็น คุณ ต่อ
 ราชการ จริง ทั้ง ทุก หมู่ ทุก กรม ก็ แปร ถก แปร ถก ต่าง กัน ไป ไม่ คง
 เช่น แขนง แขนง ได้ เงิน แล่น คิน ที่ ใช้ ใน ทหาร ต่าง ๆ นี้ จึง ไม่ มี ถ้า
 หนค ลง เช่น อัครา แหน่ ได้ ใช้ เปลือง มาก มาย นัก อีก ประการ หนึ่ง
 การ ที่ สึก แปร ถก แปร ถก ต่าง กัน นี้ ใช้ ว่า จะ เช่น แต่ ใช้ เงิน ทอง
 อย่าง เกียว เมื่อ ไค สรรพ การ สึก สัก การ บัง ค้ำ บัญชา แล
 เครื่อง สัตรา วุธ ที่ ใช้ อยู่ ก็ ไม่ คง เช่น แขนง แขนง การ ที่ เช่น อยู่
 กัง นี้ เช่น ที่ นำ กล่าว ว่า ถ้า มี เหตุ การ ที่ จะ ตั้ง ใช้ กำลัง ทหาร
 ทั่ว ไป แล้ว จะ เลิก เหตุ ยุ่ง ใหญ่ จะ ไม่ เช่น การ ก็ มี แต่ ความ พินาศ
 จะ พัง เช่น มา การ ที่ เช่น อยู่ เช่น นี้ ไม่ สม ควร จะ เช่น จะมี อยู่ ใน
 ราชการ บ้าน เมือง ที่ นี้ มี ถึง ว่า เช่น เมือง เขก ราช ได้ สึก จาก
 อรรณ เนิบม ที่ ใช้ อยู่ ทุก ประเทศ เมื่อ เช่น อยู่ กัง นี้ จึง เช่น ที่
 สลก พระราช ฤ ไทย ยิ่ง นัก

ได้ ทรง พระราช คำ วิห์ พร้อม ด้วย พระบรม วงษา นุ วงษ์ แล
 เสนา ยก ว่า ควร จะ จัก การ ให้ เช่น แขนง แขนง สำหรับ กรม ทหาร
 ได้ เรียบ ร้อย เช่น อัน หนึ่ง อัน เดียว กัน เหมือน อย่าง ทำน แต่ ก่อน

กองบรรณศาสตร์และกวีนิพนธ์

จัดไว้แล้ว แล เหมือนอย่าง ประเทศ ที่ เจริญรุ่งเรือง แล้ว เพื่อ
 ที่จะ ไก้แก่ ใจความ เสียด ที่ มี อยู่ใน ทุก วัน นี้ ให้ คมก สิ้น ไป แล
 การ ที่จะ แก่ ใจให้ การ ทหาร ที่ ขึ้น นี้ ได้ ทรง พระ ราช คำ วิท ว่า
 จำ จะ ต้อง มี ผู้ บัง คับ ขัณฐา การ ทัว ไป ที่ ทรง กั้น กับ ตำแหน่ง เวียง
 ตาม ภาษา อังกฤษ ว่า คอมมาน เกอ อิน ชิฟ นั้น ผู้ หนึ่ง แล
 ตำแหน่ง นี้ สำหรับ กับ สม เก็จ พระ บรม ไอรสา ธิราช จึง จะ ถูก
 ต้อง กับ ไอราณราช ประ เเพณี แต่ เวลา นี้ สม เก็จ พระ บรม ไอรส
 ธิราช ยังมี พระ ชนมายุ เข้าว อยู่ จะ ทรง พระ กรุณา ไป รุด เกล้า
 ให้ ทรง รับ ตำแหน่ง แต่ ลำพัง พระ องค์ เอง นี้ ก็ จะ ไม่ เปะ ราช การ ได้
 เพราะ เหตุ ฉนี้ จึง ทรง พระ กรุณา ไป รุด เกล้า ให้ ตรี พระ
 ราช ขัณฐา ตรี สำหรับ ทั้ง กรม ทหาร นี้ ไว้ ลับ ไป

ข้อ ๑ ให้ ตั้ง ตำแหน่ง ผู้ บัง คับ ขัณฐา การ ทัว ใน กรม
 ทหาร ทั้ง ปวง เวียง ตาม ภาษา อังกฤษ ว่า คอมมาน เกอ อิน ชิฟ
 นั้น ผู้ หนึ่ง แล ให้ สม เก็จ พระ บรม ไอรสา ธิราช สยาม มกุฎ
 ราช กุมาร เป็น ผู้ รับ ตำแหน่ง นี้

ข้อ ๒ ใน เวลา ที่ ผู้ บัง คับ ขัณฐา การ ทัว ไป ใน กรม ทหาร นี้
 ยังมี พระ ชนมายุ เข้าว อยู่ ครอบ ใด ให้ ผู้ ว่า การ แทน ผู้ บัง คับ
 ขัณฐา การ ทัว ไป นั้น ต่อ ไป จน ครอบ นี้ แล กำหนด ผู้ ว่า การ
 แทน ผู้ บัง คับ ขัณฐา การ ทัว ไป นั้น ให้ ทำ การ แทน อยู่ ได้ ๒ หนึ่ง
 เมื่อ สิ้น กำหนด แล้ว จะ พระ ราชทาน ครอบ ให้ ทำ การ แทน ต่อ

ไปอีกก็ครั้งก็คราวก็ได้

ข้อ ๓ ให้ตั้ง ตำแหน่ง เจ้าพนักงาน ใหญ่ผู้ จัก การใน กรม ทหาร สำหรับ ช่วย ผู้ บังคับ ขัญชา การ ทัว ไปนี้ อีก ๔ ตำแหน่ง
 คือ ๑ เจ้าพนักงาน ใหญ่ผู้ ช่วย ขัญชา การ ทหาร ยก ที่ เรียก ตาม ภาษา อังกฤษ ว่า เขตซุ แคนต์ เย เนอ วาด ตำแหน่ง หนึ่ง ๒ เจ้า พนักงาน ใหญ่ผู้ ขัญชา การ ใช้ จ่าย ที่ เรียก ตาม ภาษา อังกฤษ ว่า เป มาส เตอ เย เนอ วาด ตำแหน่ง หนึ่ง ๓ เจ้า พนักงาน ใหญ่ผู้ ขัญชา การ ยุทธ ภัณฑ์ ที่ เรียก ตาม ภาษา อังกฤษ ว่า ทรอก เตอ มาส เตอ เย เนอ วาด ตำแหน่ง หนึ่ง ๔ เจ้า พนักงาน ใหญ่ผู้ ช่วย ขัญชา การ ทหาร เวือ ที่ ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า อี เกร ทา วิ ตู อี เเน วิ ตำแหน่ง หนึ่ง

ข้อ ๔ ใน ตำแหน่ง เจ้าพนักงาน ใหญ่ ทั้ง ๔ นี้ ให้ตั้ง ตำแหน่ง เจ้า พนักงาน รอง ทุก ๆ ตำแหน่ง ทั้ง ๔ มี ข้อ ตำแหน่ง เหมือน กัน เช่น แต่ เต็ม คำ ที่ สอง ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า เคบู ตี เซา อีก ด้วย

ข้อ ๕ ให้ตั้ง ตำแหน่ง เจ้า พนักงาน ผู้ น้อย ที่ จำ เปน จะ ต้อง ใช้ ใน กรม ทหาร ตาม แต่ จะ กำหนด ให้ มาก น้อย เท่า ไ้ ค่อ ไป ใน ภาย หลง

ข้อ ๖ บรรดา ผู้ ที่ ใ้ รับ ตำแหน่ง ใน กรม ทหาร ทั้ง นี้ ให้ เลิก จรรมน ิยม ถือ หน้า ราย เกือ น ทุก เกือ น เสีย ให้ มี จรรมน ิยม ถือ

กองบรรณศาสตร์และภาณานุกรม

น้ำในเวลาแรกเข้ารับตำแหน่งทุกตำแหน่ง

ข้อ ๗ ให้ตั้งเงินเดือนสำหรับผู้บังคับบัญชาการทั่วไป ดังนี้
 ปีละ ๑๐๐ ซึ่ง เจ้าพนักงานใหญ่ ๔ ตำแหน่งๆ หนึ่งปีละ
 ๖ ซึ่ง เจ้าพนักงานรอง ๔ ตำแหน่ง ตำแหน่งหนึ่งปีละ
 ๓๐ ซึ่ง เจ้าพนักงานผู้น้อยๆ ลงไป นั้น ให้ตั้งตามสมควร
 แก่ตำแหน่งต่อไป

ข้อ ๘ อำนาจ แลหน้าที่ ของผู้บังคับบัญชาการทั่วไป ที่
 เรียกว่า คอมมานเดอ อิน ชิฟ นั้น ให้มี กำหนดดังนี้

๑ ให้ผู้บังคับบัญชาการทั้งปวง ในกรมทหารไต้พลอก
 ทั่วไป เป็น สิทธิ จาก คำสั่ง ที่ จะ มีต่อไป เป็นคราว แล
 ตาม ข้อ กฎหมาย สำหรับ กรม ทหาร

๒ ให้เป็น ผู้ตัดสิน การที่ เจ้าพนักงาน ใหญ่ทั้ง ๔ ปรึกษา
 ทา ฎากัน ไม่ ตก ลง นั้น ให้เป็น การ สำ เร็จ เค็จ ซาต ไปให้ สม
 ควร แก่ ราชการ

๓ ให้เป็น ผู้นำ ความ ชื่น กราบ บัง คม ทูล พระ กรุณา แล
 เป็น ผู้รับ พระ บรมราช โอง การ ใน ราชการ ทั้ง ปวง ที่ เกี่ยว ช้อง
 ใน กรม ทหาร

๔ ให้เป็น ผู้รับ ผิด รับผิดชอบ ใน การทั้ง ปวง ในกรม ทหาร
 นี้ ตาม ตำแหน่ง หน้าที่ ของ คน

ข้อ ๙ เจ้าพนักงาน ใหญ่ผู้ ช่วยบัญชา การทหาร บก ที่ เรียก

ว่า แอคชู แทนต์ เข เนอ วาล นั้น มี หน้า ที่ กังนี้

• ให้ จัก การ ทัง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง ด้วย กฎหมาย ข้อ บัง คับ

ทหาร ยก

๖ ให้ จัก การ ทัง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ จำนวน ผู้คน ทหาร ยก

๓ ให้ จัก การ ทัง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับการ ผูก คัก ทหาร ยก

๔ ให้ จัก การ ทัง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง ด้ว ถ้อย ความ ใน ทหาร
ยก ทหาร เวือ

๕ ใน การ ทัง ปวง ที่ กล่าว มา นี้ ให้ เป็น ผู้รับ คำ สั่ง ของ ผู้
บัง คับ ขัญชา การ ทัว ไป มี คำ สั่ง ใน กรม ฎา ที่ จะ มี ไป มา กับ
กรม อื่น ๆ ที่ เกี่ยว ข้อง กัน

ข้อ ๑๐ เจ้าพนักงาน ใหญ่ ผู้ ขัญชา การ ใช้จ่าย ที่ เวือ ก

ว่า เป มาส เตอ เข เนอ วาล นั้น มี หน้า ที่ กังนี้

๑ ให้ จัก การ ทัง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ การ เบิก เงิน ใ้ สอย
จ่าย ใน กรม ทหาร ทัง ปวง

๖ ให้ จัก การ ทัง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง ด้ว ปร มาณ ราคา ของ
แล ตรวา ตรา ตค หย่อน เติม เงิน ขึ้น จะ ใ้ ใน กรม ทหาร

๓ ใน การ ทัง ปวง ที่ กล่าว มา นี้ ให้ เป็น ผู้รับ คำ สั่ง ของ ผู้
บัง คับ ขัญชา การ ทัว ไป มี คำ สั่ง การ ใน กรม ฎา ที่ จะ เกี่ยว ข้อง
ต้อง เบิก ท่อ กรม อื่น ๆ

ข้อ ๑๑ เจ้าพนักงาน ใหญ่ ผู้ ขัญชา การ ยุทธ ภัณฑ์ ที่ เวือ ก

กองกรมทหารและกรมอื่น

ว่าควอดเทศ มาสเทศ เยเนอราลมี หน้า ที่ กิ่งนี้

๑ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง ใน โรง ทหาร

๒ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง ด้วย เครื่อง ภาชนะ ใช้ สอย แล เครื่อง แต่ง ตัว ทหาร

๓ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง ด้วย เครื่อง สัตราวุธ

๔ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ พาหุระนะของ ทหาร ที่ จะ ไป ใน ทาง ยก

๕ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ เสบียง อาหาร

๖ ใน การ ทิ้ง ปวง นี้ ให้เป็น ผู้รับ คำสั่ง ของ ผู้บังคับบัญชา การ ทัว ไป มี คำสั่ง การ ใน กรม ฤา การ ที่ เกี่ยว ข้อง ต้อง เปิด ท่อ กรม อื่น

ข้อ ๑๒ เจ้าพนักงานใหญ่ผู้ช่วย บัญชา การ ใน ทหาร เรือ (ที่ เรียกว่า สิบเกวตารี คูชิเนวี) มี หน้า ที่ กิ่งนี้

๑ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ กฎหมาย ข้อ บังคับ ทหาร เรือ

๒ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ จำนวน ผู้คน ใน ทหาร เรือ

๓ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ การ ฝึก หัด ทหาร เรือ

๔ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ เรือ รบ หลวง

๕ ให้จัด การ ทิ้ง ปวง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ พาหุระนะทาง เรือ

๖ ในการ ทั้ง ปวง ที่ กล่าว มา นี้ ให้ เปน ผู้ รับ คำ สั่ง ของ ผู้ บังคับ บัญชา การ ทัว ไป มี คำ สั่ง การ ใน การ ฤา การ ที่ จะ เกี่ยว ข้อง กับ กรม อื่น ๆ

ข้อ ๑๓ เจ้าพนักงาน วง ๔ ตำแหน่ง นี้ มีหน้าที่ คล้าย กัน กับ เจ้าพนักงาน ไตญ์ ที่ ว่า มา แล้ว เปน ผู้ ช่วย เจ้าพนักงาน ไตญ์ ทั้ง ๔ แต่ เมื่อ เจ้าพนักงาน ไตญ์ ไม่ อยู่ ให้ เปน ผู้ ทำ การ แทน เปน ไป ครั้ง หนึ่ง คราว หนึ่ง

ข้อ ๑๔ ผู้ บังคับ บัญชา การ ทัว ไป กับ เจ้าพนักงาน ไตญ์ ทั้ง ๔ นี้ มี หน้าที่ รวม กัน คือ

๑ ต้อง ปลูก ษา ทา ฤา กัน จัก การ ใน กรม ทหาร ทั้ง ปวง ทัว ไป ให้ เรียบ ร้อย ดี แต่ ไม่ ให้ เปลือง เงิน แ่่น คิน ที่ ใช้ ใน กรม ทหาร ให้ เปน แขนง แ่่น อื่น หนึ่ง อื่น เกี่ยว กัน สำหรับ แ่่น คิน สืบ ไป

๒ ต้อง ศึกษ อ่าน ตรวจ คว้า ความ เสื่อม ทราม ที่ จะมี ใน กรม ทหาร ตัก รอน เสียบ อย่า ให้ มี อยู่ ได้

๓ ต้อง พร้อ ม กัน รับ ฝึก วิชา ชอบ การ ทั้ง ปวง ใน กรม ทหาร ตาม หน้าที่ ของ ตน

๔ ทวิ ครอบ การ ทั้ง ปวง ที่ ยัง ไม่ ได้ มี ใน กฎหมาย ฤา ยัง ไม่ ได้ จัก ขึ้น การ นั้น ควร จะ ต้อง มี ท้อง จัก ขึ้น จึง จะ เปน การ ดี ใน ราชการ ประการ ไต นี้ ให้ พร้อ ม กัน ทำ ความ เสนอ ขึ้น กราบ บัง คม ทูล พระ กรุณา จะ ได้ ทรง พระ ราช กำ รัช การ ต่อ ไป

กองกรมทหารและกรมเงิน

ข้อ ๑๕ ในการ ทิ้ง ขว้าง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ กรม ทหาร ซึ่ง จะ
จัด แก่ ใจ ใน ชั้น ต่ำ นี้ คือ

๑ ให้ เรียก ทาง ว่า บัญชี ราย ชื่อ นาย ทหาร ที่ ได้ รับ พระ
ราชทาน ตรา ตัง (ที่ เรียก ว่า คอมมิชชั่น ออฟฟิศ เซอ) นาย
ทหาร ที่ ไม่ ได้ รับ พระราชทาน ตรา ตัง (ที่ เรียก ว่า นอน คอม
มิชชั่น ออฟฟิศ เซอ) แล พล ทหาร ที่ จะ เป็น ราช กาว ใต้ ได้ ละ เอียด
ทั้ง เจ้า พนักงาน ต่าง ๆ ใน กรม ทหาร ทิ้ง ขว้าง นี้ มายัน ตาม
กำหนด ที่ จะ เรียก แล ให้ ตรวจ ตรา ดู ว่า การ ควร จะ เปลี่ยน
แปลง ตำแหน่ง เหล่า นี้ ที่ จะ ให้ เป็น แขนง แผน เรียบร้อย ที่ ประ
การ ใด ให้ จัด การ แก่ ใจ ไป

๒ ให้ เรียก บัญชี เงิน ราย ละ เอียด ซึ่ง ได้ เรียก ใช้งาน ต่าง ๆ
ทั้ง ประจำ เดือน แล การ จร ของ กรม ทหาร นี้ ๆ ใน จำนวน มี
ที่ ส่ง มา แล แล ที่ จะ คิด เบิก อีก ต่อ ไป เป็น ประมาณ เท่า ใด
ให้ เสร็จ ใน กำหนด ที่ จะ เรียก นี้ แล ให้ สอบ สอน กับ เจ้า พนักงาน
งาน คลัง ฅน ตรี วิชา การ พิพัตสน์ ฎก ต้อง แล ให้ คิด ตรี ครอง
ลด เงิน ลง ให้ มาก น้อย ตาม สมควร ที่ จะ เป็น ใต้ ให้ เสมอ เสมอ
กัน ทั่ว ไป แล ให้ คิด ประมาณ เงิน ที่ สำหรัย ใช้ ใน ราชการ
กรม ทหาร ต่อ ไป

๓ ให้ เรียก ผู้ กัง คับ การ กรม ทหาร ทุก กรม ถิ่น จศ ทรา ย ข้อ

ราชการ ที่มี อยู่ใน กรม นั้น ๆ มี อย่าง ไร ย่าง แต่ ได้ จัก การ นั้น ๆ
 เช่น อย่าง ไร ย่าง แต่ จะ จัก การ ต่อ ไป เช่น อย่าง ไร ย่าง การ ชัก
 ช้อง ของ กรม นั้น ๆ มี อย่าง ไร ย่าง แต่ กฎหมาย ข้อ บังคับ สำ
 ครับ กรม นั้น ๆ ใช้ อยู่ อย่าง ไร ย่าง แล้ว ให้ ทิศ ทวี ตรอง แก้ว
 ให้ เชน แบน แบน อัน นี้ อัน นี้ เกี่ยว กัน ได้ สสมควร แก้ว ราชการ แล้ว
 ให้ ทราบ บังคม ทูล พระ กรุณา ให้ ทราบ ได้ ฝ่า ลออง ขลุ่ พระ บาท
 พระ ราชทาน พระ บรม ราชานุญาต แล้ว จึง ได้ เชน กฎหมาย ข้อ
 บังคับ สำ ครับ กรม ทศาร ขก ๆ ทศาร เวื่อ ได้ ทวี ไป

๔ ให้ เรียก ขาญ ชู้ เลื่อ ฝ่า สรรพาวุธ และ สิ่ง ของ เครื่อง ใช้
 ต่าง ๆ พร้อม ทั้ง พาหะ ทั้ง ย่อง ที่ มี อยู่ สำ ครับ กรม ทศาร ทั้ง ย่อง
 นี้ แต่ มี คำ ชี้แจง การ ที่ เกี่ยว ช้อง กับ สิ่ง ของ นี้ ตาม แต่ จะ
 ต้อง การ แล้ว ให้ ทิศ รวบรวม สิ่ง ของ ทั้ง นี้ ไว้ ใน ที่ คลัง แห่ง
 หนึ่ง แล้ว ให้ จัก การ ที่ จะ เช็ก จ่าย และ ซ่อมแซม ของ เหล่า นี้
 ให้ ได้ เชน ของ ใช้ ได้ ทวี ไป

๕ บัน ทา การ ชัก คับ ที่ จะ จัก ทั้ง ๕ อย่าง นี้ ได้ จัก คัก ทำ ไป
 เช่น ประการใด ได้ ทำ เชน รายงาน ไว้ ให้ ชู กเงิน

ข้อ ๑๖ ให้ ทาน ทั้ง หลาย ทั้ง ย่อง ที่ ได้ รับ ราชการ ใน
 กรม ทศาร นั้น พึง บังคับ บัญชา คำสั่ง ของ ผู้ บังคับ บัญชา การ ทวี
 ไป ใน กรม ทศาร ซึ่ง เจ้าพนักงาน ไคญ ทั้ง ๕ ตำแหน่ง ได้ รับ
 คำสั่ง ไป บังคับ บัญชา ตาม พระ ราชบัญญัติ และ พระ บรม ราชโอง

กองบรรณศาสตร์และภาณบัตร

การ ทุก ข้อ ทุก ประการ

ข้อ ๑๗ ยันทว่า ผู้ที่ ได้รับ ตำแหน่ง ราชการ ใน ศาลา กรมทหาร
นี้ เมื่อ ได้รับ พระราชทาน ตราตั้ง แล้ว วันใด ก็ ให้ เข้า ทำ ราช
การ ใน วัน นั้น

ประกาศ มา ณ วัน ศุกร เดือนห้า แรมค่ำหนึ่ง ปี ฤกษ์ ยัง เป็น
อัฐศก จุลศักราช ๑๓๔๘ เป็นวันที่ ๖๓๓๓ ในรัชกาล รัชชยุบนี้

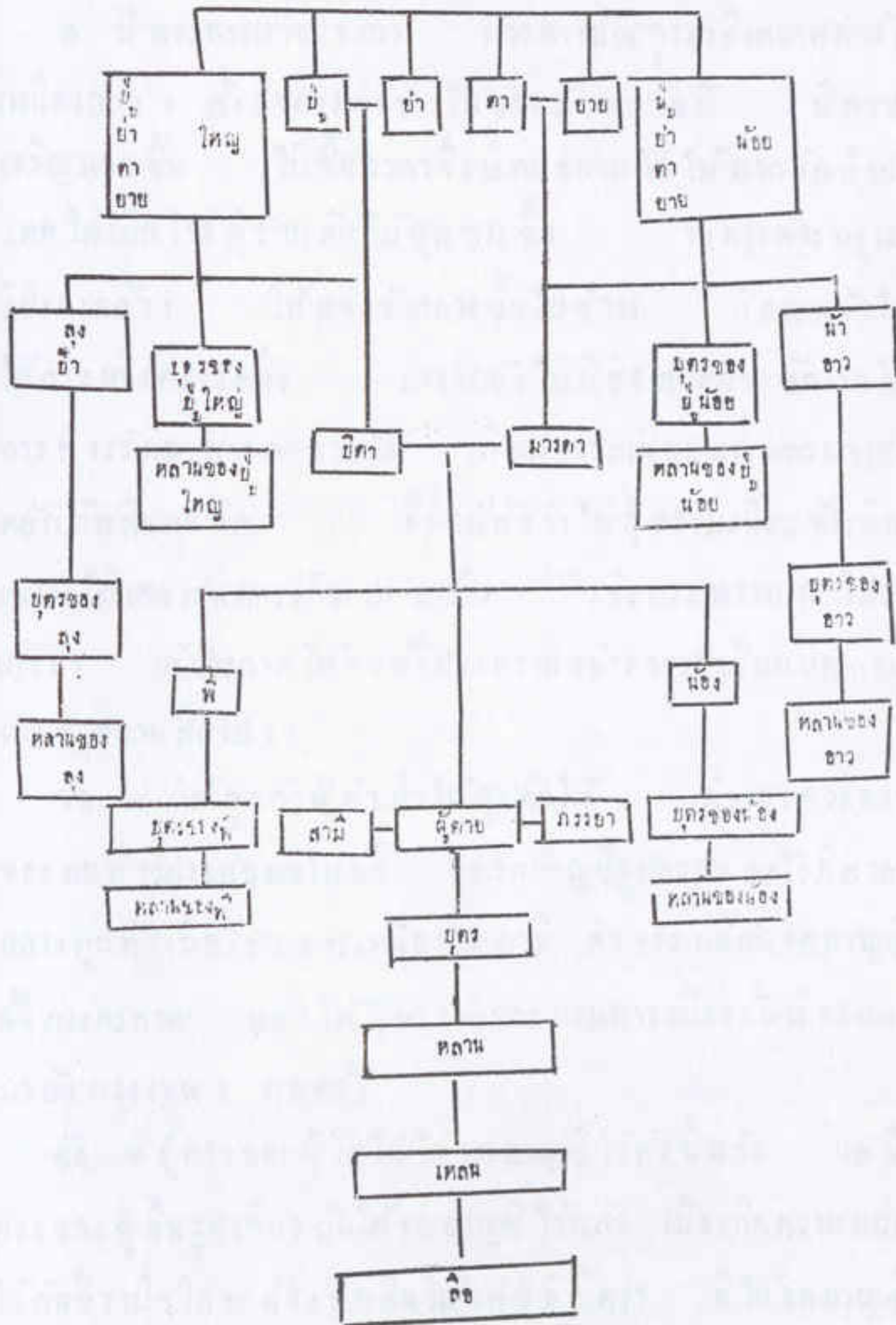
ประกาศ มุ่งขาว

๑ มี พระบรมราชโองการ ราชโองการ ราชโองการ ราชโองการ ราชโองการ ให้ ประ
การ ให้ ทราบ ทราบ ทราบ ทราบ เครื่อง ซึ่ง แต่ง ทัว ไว้ทุกข์ ไป ช่วย ใน
การ ศพ ซึ่ง ใช้ กับ เป็น อรรถนิยม อยู่ ทุก วัน นี้ มี หลาย อย่าง
หลาย ชนิด คือ แต่ง ขาว ล้วน อย่าง หนึ่ง แต่ง ก้ำ ล้วน แล ห่ม ขาว
อย่าง หนึ่ง มุ่ง ผ้า ขาว ลาย เสือ ขาว ห่ม ขาว อย่าง หนึ่ง มุ่ง ม้วน
สี หน้าเงิน เสือ ขาว ห่ม ขาว อย่าง หนึ่ง รวม เป็น ๔ อย่าง ด้วย กัน
แล ใน เครื่อง แต่ง ทัว ไว้ทุกข์ ไป ใน การ ศพ ๔ อย่าง นี้ ยัง แข่ง
แต่ง ขาว ล้วน ขาว ลาย ย่น กัน เป็น ขาว ล้วน ๒ วัน ขาว ลาย วัน ๑
ข้าง ขาว ล้วน แล เวลา ซัก เวลา แล นอก นั้น ขาว ลาย ข้าง รวม แต่ง
ทัว ถึง ๖ ซึ่ง เป็น การ ยาก ที่ จะ ให้ เข้าใจ ทัว กัน ไป ได้ เช่น ที่
กล่าว ใน การ ที่ จะ ให้ แต่ง ทัว ถูก อย่าง ถูก ชนิด กัน ไม่ เว้น วาย ทรง
พระราชดำริห์ เสนอ การ เป็น ทังนี้ แล โดย พระราช ทศุ โทษ ทรง พระ

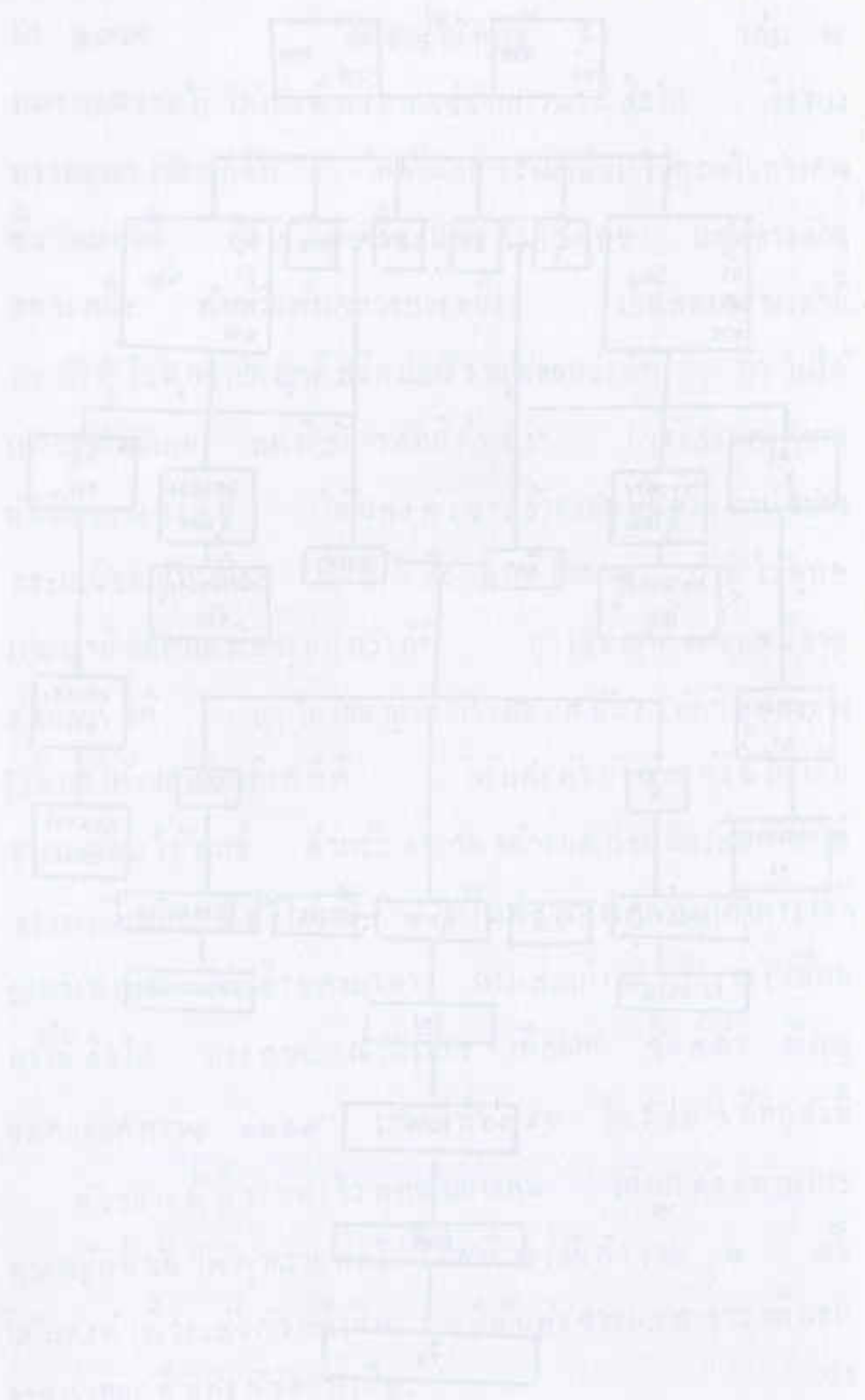
มหากรรณาจะไม่ให้เปิดที่ล่ายาก เช่น กล่าวมานี้ สืบไป จึงทรง
 พระกรรณา โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งแบบ ขรรณเนียม ไร่ทุกซ์ในการศพ
 ชั้น ใหม่ดังนี้ คือให้ ใช้เครื่อง แต่ง ไร่ทุกซ์ แต่งชาวล้วน
 อย่างหนึ่ง คำล้วน ห่ม ชาวอย่างหนึ่ง เปนสองอย่างเท่านั้น
 แล ถ้า ผู้ ไร่ทุกซ์ เปน ญาติสนิท แลมี อายุ อ่อนกว่า กิติ ฤฯ ไม่ได้
 เปน ญาติกันเลย แต่ มี ชั้นศักดิ์กิติ คำ ถว่า ฤฯ จะ สะแดง ความ
 นัยถือ อย่าง ยิง กิติ ให้ แต่ง ไร่ ชาว ล้วน เปน ชั้น หนึ่ง ตาม อย่าง
 ขรรณเนียม บ้าน เมือง ที่ ใช้กัน สืบ มา แต่ ไชยราณ ถ้า ผู้ ไร่ทุกซ์
 เปน ญาติสนิท แล มี อายุ แก่กว่า กิติ ฤฯ เปน ญาติ ต่าง แลมี อายุ
 อ่อนกว่า กิติ ฤฯ ไม่ เปน ญาติ กันเลย แต่ มี ชั้น ศักดิ์กิติ สูงกว่า จะ
 ไร่ทุกซ์ ให้ เปน เกียรติยศ กิติ ให้ แต่ง ไร่ คำ ล้วน ดังนี้ ให้ เลิก
 ขรรณเนียม ไร่ ทุกซ์ สำหรับ งานศพ อย่าง แก่ กอน นน เสีย ให้ ใช้
 ขรรณเนียม แบบ ที่ ตั้ง ใหม่นี้ ตั้ง แต่ งานพระศพ สมเด็จพระเจ้า
 ขรรณวงศ์ เจอ เจ้าฟ้า มหามาลา กรมสมเด็จพระ บำราช ประยักข
 ครั้งนี้ สืบไป ประ กาศมา ณ วันจันทร์ เดือนหก ขึ้น สี่ค่ำ ปี กุญ
 นพฤกษ์จุลศักราช ๑๒๔๙ เป็นวันที่ ๒๗๔๐ ในรัชกาล รัชชยุบนั้น
 ไร่อย่าง ผู้ ที่ จะ แต่ง ไร่ ทุกซ์ในการศพ ให้ ถูก ต้อง ตาม ประ
 กาศฉบับนี้ นี้ ให้ ฤฯ หมาย ท่อ ไป นี้ ก่อ ที่ วง เส้น คำ รวย ๒ ชั้น
 ให้ แต่ง คำ ที่ วง เส้น คำ ชั้น เดียว ให้ แต่ง ชาว แล สาขาญาติ นอก
 จาก กำนต ที่ แต่ง คำ อย่าง เดียว ๗

กองพระมหากษัตริย์และราชสำนัก

๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐	๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐
--	--

แผนผังการดำเนินงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง

ประกาศไม้ซอ สัก

๐ มี พระบรมราชโองการ มารพระบัณฑิตสุรสึงหนาท ค้ารัส
 เหนือเกล้าฯ สืบว่า การค้าขายไม้ซอสลัก ทุกวันนี้ มีความ
 เจริญมาก ขึ้น ไม้ซอ ราคาจึง มี คนอยาก ได้ ไม้ มากนัก ก็ เช่น
 เหตุ ให้เกิด โจร ผู้ร้าย ลัก ไม้ซอก ซ่อม ขึ้น จน ทรง พระ กรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ แต่ง ข้าหลวง ขึ้น ไปชำระ ก็ สงบ แล้ว ไป
 ได้ ครบ หนึ่งคราว หนึ่ง เพราะ ยัง ไม่มี ข้อ กฎหมาย ชัดเจน ใน
 การ ที่ จะ รักษา การ ค้าขาย ไม้ มี แต่ ขรรมนิยม แต่ ก่อน มา เป็น
 หลั ก ตัก สิ้น คน ฝึก จึง แก่ ทั่ว ว่า ไม่ รู้ ขรรมนิยม ช่าง ฝึก
 เพราะ ไม่ เหน เช่น การ ค้าม ปราบ ยั้ง จึง ทรง พระกรุณา โปรด
 เกล้าฯ ให้ ประกาศ ให้ คน ที่ เป่า ขลุ่ย อย่าง ขรรมนิยม แต่ ก่อน
 เช่น กฎหมาย สืบ ไป ว่า

ข้อ ๑ ให้ ลูกค้า ผู้ทำ บ้า ไม้ๆ คำไม้ นำเอา ดวงตรา
 ของ คน ที่ จะ ประทับ ตัน ไม้ นั้น ไป จด ขาญชี รูป พรณ ลง ไว้ ที่ ศาลา
 กลาง ทุก หัว เมือง ราช ทาง เหนือ ค่าย ภาษี คำ ขรรมนิยม จด ขาญชี
 นั้น ดวง สะบาท แล้ว ให้ ผู้ว่า ราชการ กรมการ เมือง นั้น มี ขอก ลง
 มา ยัง กรุง เทพ ๑ ทุก ครั้ง

ข้อ ๒ (ตรา ของ ผู้ใด ไม่ ได้ จด ขาญชี ไว้ ดัง นี้ แล้ว แต่ มี
 ตรา ของ ผู้ อื่น รูป เกียว กัน ได้ จด ขาญชี ไว้ แล้ว เมื่อ เกิด ความ แย่ง
 ไม้ กัน ขึ้น เมื่อ ไก จะ ต้อง ตัก สิ้น ให้ แก่ ผู้ ที่ มี ตรา ที่ ได้ จด ขาญชี

ข้อ ๓ ถ้าผู้มาจากขานูชิตราชา กั้น ให้ผู้ว่าราชการเมือง
กรมการสืบสวนดูให้แน่นอน ว่าตราผู้ใด ใช้มาก่อน ผู้ใดใช้
ขึ้น ภายหลัง แล้ว ให้ผู้ที่ ใช้ตรา ภายหลัง นั้น แก้วรูปตราเสีย
ให้ผิด กั้น

ข้อ ๔ ถ้าผู้ใด แกล้ง มาจาก ขานูชิตรา ของผู้อื่น ว่า เป็น ของ
ตน เพื่อ จะ คัก เขาไม้ ขางผู้อื่น แล้ว พิจารณา เป็น สัก แล้ว ให้มี
โทษ เท่า ปลอม ตรา

ข้อ ๕ ถ้าผู้ใด เก็บ ไม้ ดอยน้ำ ใต้ ไร่ ไร่ ไร่ ตรา ของ ตน แล้ว ให้
มอบ แก่ อำเภอกำนัน คำนับ ไว้ เป็น พยาน แล ให้ เขาไม้ นั้น ไว้
ในที่ แจ่ง ซึ่ง คน ไป มา เห็น ได้ ง่าย ไร่ ไร่ ให้ สัก ดี ถ้า ผู้ใด ไม่ ทำ
ตาม ข้อ นี้ มี โทษ ขึ้น แล้ว ถือ เขา เป็น พิรุณ ใต้ ข้อ นี้ หนึ่ง เจ้า ของ
ไม้ ไม่ ต้อง ถ้าย ไม้ ที่ นั้น นี้

ข้อ ๖ ห้ามมิ ให้ผู้ใด เลื่อย ไม้ เหนือ กำนัน ภาษี เป็น อัน ขาก
ถ้า ผู้ใด ไม่ พึง มี โทษ หา ว่า สัก ไม้ แล ทั่ว ไม้ มี พยาน ว่า เป็น
ไม้ ของ ทั่ว แล้ว ให้ คัก สัก ให้ ใช้ ค่า ไม้ นั้น ทั่ว คุ้ม แล ให้ ปรึบ
โทษ ละ เมื่อกลา หนึ่ง

ข้อ ๗ ผู้ใด จะ เลื่อย ไม้ สำหรับ ใช้ สอย ทำ บ้าน เรือน ฤา สิ่ง
ใด ๆ สำหรับ ใช้ เอง แล้ว ให้ เขา ไม้ ที่ จะ เลื่อย จะ คัก นี้ มา แจ่ง
ต่อ อำเภอกำนัน ให้ รู้ เทน เป็น พยาน ว่า เป็น ไม้ ของ ทั่ว ฤา ข้อ ขาย

กองบรรณศาสตร์และภาควิชา

กองธรรมศาสตร์และภาณิน

หน้า ๗๑๓ ลักษณะศาลคดี ต่างประเทศ เมืองเชียงใหม่ เล่ม ๒
เชียงใหม่ได้ทราบทั่วกันว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ สำหรับ ข้าราชการเวลา ศาล เมือง
นคร เชียงใหม่ ซึ่งตั้ง ขึ้นไว้ตาม ความ ในหนังสือ สัญญา ใน
ระหว่าง กรุงสยาม แด่กรุง เกรซ เปเรส เทน ที่ทำไว้เมื่อ วันที่ ๓
เดือน เสง เคม เชอ คฤสท สักราช ๑๘๘๓ ทรง กับวัน ๒
เดือน ๑๐ ขึ้น ๒ ค่ำ แด่พระราชบัญญัตินี้ พระราชทานไว้แต่
ณวัน ๒ เดือน ๒ แรม ๙ ค่ำ ปีวอดศก ๑๒๔๖
แต่บัดนี้ ทรง พระราช คำวิศ เสนสมควร ที่ จะได้ แก่ ใจเปลี่ยน แปลง
ความใน พระราช บัญญัติ ครั้ง ก่อน นั้น ย่าง จึงได้ทรง พระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ ตั้ง ข้อพระราช บัญญัติ ดังนี้

ความในข้อ ๑๖ พระราช บัญญัติ ก่อน นั้นให้ ถือว่า ได้ ใจ ใน
ความ แห่ง ความ มโน สาระ

ความในข้อ ๑๓ นั้นให้ยกเลิก แล เปลี่ยนความ แทน ดังนี้
เมื่อ จะพิจารณาบรรดาความ ซึ่ง สืบเขกต์ อิง กฤษ เป็น โจทย์ ฎา จำเลย
แล ความ ที่ สืบเขกต์ อิง กฤษ เป็น ถิ่น เอง นั้น กง สุต ฎา ไรช กง สุต
มี อำนาจ ความ หนังสือ สัญญา ที่ จะ ได้ ไป อยู่ใน เวลา ชำระ นั้น แต่
จะ ต้อง คัด สำเนา สำ นวน ความ ให้ กง สุต ฎา ไรช กง สุต แล ใน ความ
ที่ จำเลย เป็น สืบเขกต์ อิง กฤษ นั้น ต้อง คัด สำนวน ความ ให้ กง สุต
ไม่ คัด ค่า อรรถนิยาม แล กง สุต มี อำนาจ ที่ จะ แนะนำ ตระลา การ
ความ ที่ จะ ได้ เห็น สม ควร เพื่อ ชะ โยชน แห่ง ความ ยุติ อรรถนิยาม แล

เล่ม ๖ ลักษณะ ศาลคดีต่างประเทศเมืองเชียงใหม่ หน้า ๑๐๘
สำเนา นั้น ต้อง ักให้ กงสุล ญา วัช กงสุล เป็น ครั้ง เป็น คราว
ความ ที่ จะ ได้ ขอ ถ้า ความ เรื่อง ไท จำเลย เป็น คน ใน บังคับ อังกฤษ
ญา เป็น คน ใน บังคับ อังกฤษ ทั้ง โจทย์ แล จำเลย แล้ว จะ ต้อง ส่ง
คำ ักสิน ไป ให้ กงสุล ญา วัช กงสุล ทราบ ก่อน เวลา ที่ จะ ักสิน
ความ นั้น ศาล ถ้า ความ เรื่อง ไท จำเลย เป็น ไทย แล้ว ย่า
ให้ ักสิน ใน เวลา ที่ กงสุล ไม่ อยู่ใน ศาล นั้น ด้วย เว้น ไว้ แต่ ไท
บอก ล่วง นำ ให้ กงสุล ญา วัช กงสุล นั้น ทราบ แล้ว ว่า จะ ักสิน
เวลา นั้น ๆ แล้ว ถ้า กงสุล ไม่ มา จง ักสิน ได้

ความ ใน ข้อ ๑๔ พระราชบัญญัติ เติม นั้น ให้ ยก เสีย แล ให้
เปลี่ยน ความ ไว้ แทน ทั้งนี้ ว่า ถ้า กงสุล ญา วัช กงสุล เหน้ สมควร
เพื่อ ประโยชน์ แห่ง ความ ยุติธรรม ก็มี อำนาจ ตาม หนังสือ สัญญา
ที่ จะ ได้ ลง ลายมือ กงสุล ญา วัช กงสุล ไป ถึง ราชการ ใน เวลา ไท
ก่อน ที่ ได้ ักสิน ความ แล้ว นั้น ว่า ความ เรื่อง ไท ที่ โจทย์ แล
จำเลย เปะ สักแยกต์ อังกฤษ ทั้ง ๖ ฝ่าย จะ ให้ ย้าย มา ชำระ
ศาล กงสุล อังกฤษ ก็ ได้ เพราะ ทั้ง นี้ เมื่อ กงสุล ญา วัช กงสุล
จะ ได้ มี หนังสือ ไป ถึง ราชการ ตาม ความ ใน หนังสือ สัญญา แล้ว
ก็ ให้ ราชการ ส่ง ความ นั้น ไป ให้ กงสุล

ความ ใน ข้อ ๑๕ ให้ ยก ความ ที่ ว่า เมื่อ ราชการ บังคับ
ไม่ ชอบ ประการ ไท ให้ คู่ ความ ร้อง ขึ้น ใน ศาล ให้ ราชการ

จดหมาย ยื่นทักคำท้วง คึง ทูลเกล้าฯ ร้อง น้ี ลงไว้ แล ใต้ ทรระ
ลาการ จดหมาย คำแก้ ลงไว้ ทุก ครั้ง ถ้า ทรระลาการ มี ฟัง กู้ ความ
ร้อง ใต้ ร้อง ต่อ ข้าหลวง เช่น พยาน ไว้ น้ี ความ ข้อนี้ ใต้ ยก เสีย

ข้อ ๑๖ ใต้ ยก เสีย เปลี่ยน ความ แทน คึง น้ี ว่า ใน ความ แห่ง
แล ความ นคร มาล ซึ่ง สปี เบกต์ อังกฤษ เช่น โจทย์ ฤฯ เช่น จำ เลข
ใน ศาล ต่าง ประเทศ ลุก ความ จะ ร้อง อุตทวณ ถึง กรุง เทพฯ ก็ ได้
แล ลุก ความ ซึ่ง เช่น สปี เบกต์ อังกฤษ ต้อง รมิ อนุญาต กง สุล
ฤฯ ไวซ์ กง สุล ก่อน แล ลุก ความ ซึ่ง ต้อง รมิ อนุญาต ทรระลาการ
ซึ่ง ชำระ ความ น้ี แล ใน ระหว่าง เวลา ที่ ความ น้ี ยัง ร้อง อุตทวณ
ค้าง อยู่ คำ คัก สิ้น ศาล เมื่อ ร เชียง ไทม่ ต้อง งด ไว้ ตาม
กำหนด เวลา ที่ ทรระลาการ แล กง สุล ฤฯ ไวซ์ กง สุล จะ ได้ ตก ทง
กัน ข้อ นี้ คึง ใน ความ อุตทวณ ซึ่ง ท่าน เสนาบดี ว่า การ ต่าง ประเทศ
ของ สมเด็จ พระเจ้า แผ่นดิน สยาม แล ท่าน มินิสเตอร์ เวซี เทน
ของ สมเด็จ พระนาง เจ้า อังกฤษ ได้ ตก ลง กัน มี ต่อ ไป ใน น้ี ถ้า ผู้ใด
จะ ร้อง อุตทวณ ก็ ต้อง ประพฤติ ตาม ข้อ นี้ คึง น้ี ค้วย

ประกาศ มา ณ วัน พฤศศัษย์ ที่ เดือน ตก ขึ้น เจดคำ ข้ กุญนพศก
จุลศักราช ๑๗๔๕ เป็นวันที่ ๒๗๔๓ ในรัชกาล ประจุบันนี้

ประกาศ เรงเงินข้าราชการ

๑ ก้วย เจ้าพระยามหินทรศักดิธำรงศรี รมิ พระบรมราชโอง
การ ใส่เกล้าฯ ทรง พระกรุณา คำไว้ สเห็นเกล้าฯ สั่งว่า ทั้ง แก่

กองรวบรวมตำราและเอกสาร

เสด็จ เสด็จ ถวัลยราชสมบัติ บรมราชาภิเศก ก็ให้ทรงทนต์บำรุงซ่อมแซม พระนคร ทำการโยธาต่างๆ เป็นอันมาก จำนวนขี้มเหนียว โทศก ก็ให้เกณฑ์ราษฎร เลขทนาย เลขสม เลขทนาย ทำการโยธา จำนวนขี้มแม่ตรี ศก ยก ให้เป็นกำลังแก่เจ้าหมู่ไม้ได้ ขอดเกณฑ์ๆ ขี้วอก จัตวา ศก เกณฑ์เก็บเพิ่ม ทำการโยธาต่างๆ เงินยังไม่พอจ่าย ในราชการ จึงให้เกณฑ์ จำนวนขี้ระกา เขมย ศก ขี้จอจอก ศก ขี้กัญญสียศก ขี้ชวค อัฐศก ขี้ฉุนพศก ห้าจำนวนเกณฑ์สามสอง แล้วให้มีหมายไป ผู้ใดส่งเงินห้าจำนวนเสร็จ ให้ยื่น จำหน่าย ตายชราพิการ ความแจ่ง อยู่ในหมาย ครังก่อนนั้นแล้ว ถ้าหมู่ใดกรมใด ที่ได้ส่งเงินค่าราชการ ห้าจำนวนยื่น จำหน่ายเสร็จแล้ว จะได้เกณฑ์แต่คนคง ถ้าหมู่ใด กรมใด ไม่ส่งเงินค่าราชการ ห้าจำนวนเสร็จแล้ว ไม่ได้ยื่น จำหน่าย เจ้าพนักงาน จะเกณฑ์ตามจำนวนเดิม ขี้คั้น ทรงพระราชดำริที่ว่า แต่ก่อนมาเงินค่าราชการ เกณฑ์ในไพร่สม กำลัง ก็ได้ใช้จ่ายจ่าย ในราชการโยธาทั้งสิ้น เป็นธรรมเนียม ประเพณีมาแต่โบราณ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ในขี้กัญญนพศกนี้ มีการโยธา ที่จะต้องทำก็มากหลายอย่าง เงินค่าราชการ ก็คั่งค้างเป็นอันมาก จะต้องเกณฑ์เฉลี่ย แบ่งเบา ให้เจ้าหมู่ภอสมควรนั้นให้เกณฑ์เก็บค่าราชการ ตั้งแต่ ๗ ขี้ชวค สัมฤทธิ์ ศก มาถึง ขี้จอ อัฐศก ๘ จำนวน ยกพระราชนาม

ให้แก่เจ้าหมู่ห้าจำนวน ^๒ คงเกณฑ์ให้ส่งเงินค่าราชการ ^๑ จำนวน ซึ่งยกพระ ราชทานให้ ^๒ ทั้งนี้ ^๑ เพราะจะให้เจ้าหมู่ ใ้มีประโยชน์แล้ว และจะได้เห็นแก่ราชการนำเงินค่าราชการ เก่าใหม่ มาส่งให้ทันตามกำหนดในเดือน สิบเอ็ด เดือน สิบสอง ^๒ ขักบุญพศกให้เสร็จ ตาม ขอก เกณฑ์ ถ้าพ้นกำหนด ถึง เดือน อ้าย ไม่ส่งเงิน ค่าราชการให้เสร็จ จะเกาะเร่ง รัคไว้กว่าจะได้เงินตาม พระบรม ราชกระแส ^๑ นี้ ให้กรมทาทไทย กรมพระกระลาโหม กรมพระสร้อยศรีทศิ หมายขอกใบในเจ้าตั้งกรม แล้วยังไม่ไว้ตั้ง กรมๆ ฝ่ายหน้าฝ่าย ใน ข้าราชการฝ่ายทหาร พลเรือน ในพระบรมศาราชวัง ฝ่ายพระ ราชวร ขวรให้รู้จก ^๑ ทวี่ หมายมาฉวัน พุศศศขค ^๑ เดือนเจ็ด ^๑ ขึ้นสองค่ำ ^๒ ขักบุญพศก ศก ราช ๑๖๔๙ ^๑

กองบรรณศาสตร์และสารนิเทศ

**ประกาศเรื่องชำระเลข เจ้า สิ้นพระชนม์
มายถึงแก่กำม**

๑ ด้วยเจ้าพระยามหินทร ศักดิ์ ขำรงค์ ^๑ รัชพระบรมราช โอง การใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ด้วย ขรรณ เนิยมแต่ก่อนมา ถ้าเจ้า สิ้นพระ ชนม์ มายถึงแก่กำมแล้ว ให้จัก ชำระ เลข กว่าจะพระ ราชทานเพลิงใน ^๑ ปีหนึ่ง แล้วจึงให้ ชำระ เลข ศักดิ์ แปลงเป็น โพร่ ศลวง ^๑ มิ ขรรณ เนิยมมา แต่ก่อน

ครั้งนี้ แต่พระบรมวงษานุวงษ ข้าราชการ ผู้ใหญ่แต่ยังมี
 สิ่งใด กำหนด เป็น แนนอนเป็น ตำแหน่ง ๆ ไว้ไม่ ยัดนี้ เลขใน
 พระบรมวงษานุวงษ แล ข้าราชการ ผู้ใหญ่ก็มีธรรมเนียม อันนั้น
 ต่อมาจนทุกวันนี้ แต่เลขในพระบรมวงษานุวงษ แลข้าราชการ
 ที่เป็นผู้น้อย ที่เจ้าสนพระชนม์ นายถึงแก่กำมั่ง ที่ใต้
 พระราชทานเพลิง โดยเวลาตามธรรมเนียมแล้ว เจ้าพนักงาน
 กรมพระสุรัสวดี ก็ใ้ชำระ เลข สัก แปลง เป็นไพร่ หลวง ไป
 ยกเว้นให้ ยี่หนึ่งตาม ธรรมเนียม ไม่บอกเกณฑ์การ ที่ไม่ได้
 ชัก ช้อง อันใด มี เป็น ธรรมเนียม มากครั้งนี้ ยัดนี้ เจ้าของ เลข
 ที่ถึงแก่กำมั่งมี เหตุ ชัก ช้อง ชน ในราชการ อย่างใด คอย่างหนึ่ง
 ในระหว่าง ที่ ยัง ไม่ได้ พระราชทานเพลิง พระศพ แลพระศพ รอ
 ไว้จนเกิน กำหนดถึง ๒ ปี ๓ ปี ๔ ปี ๕ ปี ก็มี เจ้า
 พนักงาน เห็น ว่าการ ชำ นาน เกล็ดอก กลัวว่า นายตายไพร่ จะ สูญ
 จึง ยักยัดให้ ผู้ใต้ ทรัพย์มรดก ที่ เป็น เจ้า หมู ขึ้น ทวง ว่า ผู้ใต้
 ทรัพย์มรดก ที่ เป็น เจ้า หมู ก็ ต่อ ลู ว่าศพ ยังไม่ได้ พระราชทาน
 เเพลิง ยัง ไม่ได้ เลา ก็ เก็บเอาเงิน ค่าราชการแก่ตัว เลข ใน
 ระหว่างที่ ยัง ไม่ได้ ชำระ เอา มา เป็น ประ โยชน์ ทั้ง สิ้น หา ได้ มี
 ประ โยชน์ ในราชการ แผ่นดิน สิ่งหนึ่ง สิ่งใด ได้ ไม่ เจ้าพนักงาน
 กรมพระสุรัสวดี นำ ข้อ ความ ขึ้น กราบ ยัง สมทนต์ พระ กรรณาทรง
 ทราบ ได้ ฝ่า ลของ ขลุ่ พระ ยาท จึง ทรง พระ กรรณา ไปรุดเกล้า

หน้า ๗๐๙ ลักษณะ ชื่อชาย ไม้ขรลัก เล่ม ๖

คำรัสเหนือเกล้าฯ สืบว่า ให้กรมพระสุรัสวดีทมาช บอก ไป ให้
รัฐจงทั่วกันตั้งแต่บัดนี้ต่อไป ถ้าศพเจ้านายที่ จะพระ ราช ทาน เพลิง
เมรุ ท้อง สนาม ใ้ตั้งก ชำระ เลข จน พระ ราชทาน เพลิง เต็ม ตาม
ธรรมเนียมเดิม ถ้าพระ ขบรมวงษานุวงษ แล ข้าราชการ ที่ ใ้
พระ ราช ทาน โภช ถ้าคนก อย่าง ข้ำ เพียง บั่หนึ่ง ให้ชำระ เลข เว้น
ไว้แต่เจ้าภาพ จะขอพระ ราชทาน พระบรมราชา นุญาต ใ้พระ
ราชทาน พระบรม ราชา นุญาต ใ้จก ชำระ ไป อีก เพียง ไค
ใ้เพียง นั้น ถ้าข้าราชการ ที่ ต่ำ บรรคาศักดิ์ กว่า นั้น จะใ้
พระ ราชทาน เพลิง แล วก ก็ ฤายัง ไม่ ใ้พระ ราชทาน เพลิง ก็ ก็
ใ้ลงมือชำระ เลข อย่า ใ้เกิน ๘ เกือนไป ใ้ซึ่ง โปรค เกด้า
มา กัง นี้ ใ้เป็น ก่า คนก เพื่อ จะมี ใ้เลข ที่ นายตาย ไป แล ้วไฟ
จะ สิบ สูญ ไป นั้น ใ้กรม มทาค ไทย กรม พระกระลา โทม กรม
พระ สุรัสวดี ทมาช บอก ไป ใน เจ้าต่าง กรม แล ยัง ไม่ ใ้ตั้ง กรม
ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน แล ข้าราชการ ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย ใน พระบรม ทา
ราชวัง ฝ่าย พระราชวัง ขวร ใ้รัฐ จง ทั่วกัน

ทมาช มาณวัน อังการ เกือนสิบ แรม สิบเอ็จค่ำ ยี่ ฤฎยน พศก
ศักราช ๑๖๔๙ ๖

ประกาศเพิ่มเติมเรื่อง ไม้ขรลัก

๑ มีพระบรมราชโองการ มारพระมณฑูร สุรสิงหนาท

กองบรรณศาสตร์และสารนิเทศ

คำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า ความในข้อ ๒ แล ข้อ ๘ ประกาศ
 ว่าด้วย การค้าขาย ไม้ขรลัก ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้ประกาศเป็น กฎหมาย ลงวันอาทิตย์ เดือนเจ็ด ขึ้นค่ำหนึ่ง
 ปีฉลุ นพศก ศักราช ๑๓๔๘ นั้น ข้อความยัง ขกพร่อง อยู่หา
 ชักเจนไม่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขเพิ่มเติม ในประกาศนั้น
 ให้คงใช้ดังนี้

ข้อ ๒ ว่าถ้าผู้ใด มีดวง ตราชนิด รูปอย่างใด สำหรับ ตีต้น
 ไม้ขรลักนั้น ให้นำ ดวงตรา สำหรับ ตีต้น ไม้ขรลักนั้น ให้นำดวง
 ตราสำหรับ ตี ต้น ไม้ขรลัก แล ดวงตรา สำหรับ ตี ไม้ขาย ไป จก
 ขาญชี ดวง ตรา นั้น ไว้ ต่อ ผู้ว่าราชการ เมือง กรม การให้ ผู้ว่า
 ราชการ เมือง จัก กรม การ ที่ มีน คง เปน เจ้าพนักงาน จก ขาญชี
 ซื่อ เจ้า ของ ทำ ย่าไม้ ทำ ขล ไค แล จำลอง รูป ดวงตรา ไว้ ที่ ศาลา
 กลาง เปน สำคัญ ึ่ง ทุก ราย แล ให้ ผู้ว่า ราชการ เมือง กรม การ
 เมือง นั้น ๆ สั่ง ขาญชี แล รูป จำลอง ดวงตรา ทั้ง ปวง ของ ผู้ใด ที่ ได้
 จก ขาญชี ไว้ ใน เมือง นั้น ไป ยัง ผู้ว่า ราชการ เมือง ตาก ฤๅ ที่ เรียก
 ว่า เมือง ะแหวง ซึ่ง เปน เมือง กลาง เมือง หนึ่ง เมือง สวรรคโลก ย์
 เปน เมือง กลาง เมือง หนึ่ง สำหรับ รวม รูป จำลอง ดวงตรา
 ดวง ตรา ทั้ง ปวง ไว้ ผู้ว่า ราชการ เมือง ตาก แล เมือง สวรรคโลก ย์ ต้อง
 ทำ ขาญชี รูป จำลอง ดวงตรา ฤๅ ดวงตรา ทั้ง ปวง ของ ผู้ใด ที่ ได้ มา
 จก ขาญชี ไว้ แล วัคค สारบข ขาญชี รูป ดวง ตรา ทุก อย่าง สั่ง ไป

ให้ผู้ว่าราชการเมือง กรมการ ทู ก ๆ หิวเมือง ยันดาที่ มี ข่า ไม้
 ซรวก แต่เมืองที่ เปนเมือง ค้าขายไม้ซรวก แลส่งไปให้เจ้าพนักงาน
 งาน ท่านภาษี ที่เมือง ไชยนาท ซึ่งเป็นผู้ตรวจ ไม้ระหว่าง กลาง
 ให้ทราบด้วย แต่ใน กำหนด เกือน ๕ เกือน ๖ ึ่งทุกราย
 แลให้ส่ง ขาญชี รูปดวงตรา ทั้ง ปวง นั้น ลง มา ณ กรม เทพ ๑ ด้วย
 เหมือน กัน ทู ก ๆ อย่าง ถ้า ผู้ใด มา ขาญชี รูปดวงตรา ของ
 ผู้อื่น ที่ ได้ มา ขาญชี ไว้ ก่อน แลแล้ว กรมการ เจ้าพนักงาน เมือง
 ซึ่ง เปน กลาง ต้อง แจง ความ ไป ให้เจ้าของดวงตราที่ ซ้ำ กัน
 ณเมืองใด ให้ทำดวงตรา นั้น เสียใหม่อย่า ให้ซ้ำ กัน ได้ ถ้ามี
 การ วิวาท ข้อ เคียงกัน ในเรื่อง ดวงตรา ซ้ำ กัน มา คี ไม้ ต้น หนึ่ง ต้น
 ก็ ให้ ตักสิน ให้ ไม้ นั้น แก่ ผู้ ที่ ได้ ขาญชี ดวงตรา ไว้ ก่อน
 ึ่งทุกราย

ข้อ ๘ ว่าถ้า ผู้ใด พย ฤ ๆ เหน ไม้ซึ่ง หาย ใ้ที่ แต่ง ใ้
 ผู้ นั้น ต้อง นำ ไม้ นั้น มา ส่ง ค่อ ผู้ว่าราชการเมือง กรมการ แล แหวง
 กำนัน นาย อำเภอ ที่ อยู่ ใกล้ เคียง แต่ภายใน กำหนด ๑๕ วัน
 เมื่อ ผู้ว่าราชการเมือง กรมการ แหวง กำนัน นาย อำเภอ ตำบลใด
 ใ้ รับ ไม้ จาก ผู้ที่ เก็บ ใ้ ไว้ แลแล้ว ให้ คี ราคา ไม้ ให้ ตาม
 อรรถนิยาม ที่ เก็บ ใ้ ไม้ ใ้ใหญ่ ทั้ง แยก แยก กำ ขึ้น ใ้ ต้น สะบาท
 ใ้ใหญ่ ๗ กำ ๖ กำ ใ้ใหญ่ ๕ กำ ต้น สะสอง สลึง ไม้ หลักแพ
 ต้น สะสลึง ให้ แก่ ผู้ที่ เก็บ ใ้ ใ้ ก่อน ไม้ นั้น ให้ ผู้ว่าราชการ
 เมือง กรมการ แล แหวง กำนัน นาย อำเภอ เก็บ รักษา ไว้ มี กำ

กองบรรณศาสตร์และสารนิเทศ

หนก ๑๒ เกื่อน คิค คัง แต่ วัน ที่ ไ้ รัย ไม้ ไร่ แต่ ให้ แหวง
กำนัน นาย อ่า เกอ ผู้ นั้น ทำ ขาญ ชี จำนวน ไม้ รวย กำ รวย ว่า แล คง
ตรา รูป อย่าง ไรบ ไป ขึ้น ต่อ ผู้ ว่า ราช การ เมือง กรม การ ทุก ครั้ง
ภายใน กำหนด ๑๕ วัน ตาม ระยะ ทาง โกล แล โกล แล ให้ ผู้ ว่า
ราช การ เมือง กรม การ ประ เภ ฤ ติ ตั้ง นี้

๑ ให้ ผู้ ว่า ราช การ เมือง กรม การ ให้ หนังสือ ออก ลง มา

ณ กรุง เทพ ๑

๒ ให้ มี หนังสือ แจ้ ความ ไป ให้ ผู้ ว่า ราช การ เมือง กรม การ
ทั่ว เมือง ที่ อยู่ โกล เคียง ให้ ทราบ โทษ ชัก เจน

๓ ให้ ผู้ ว่า ราช การ เมือง กรม การ ออก ประ กาศ บัด ไร่ ที่ แจ้
ให้ คน ทั้ง ปวง ทราบ ทว ัก นี้ มี กำหนด ๑๒ เกื่อน ตั้ง แต่ วัน ไ้
รัย ไม้ ไร่ ใน ระหว่าง ๑๒ เกื่อน ตั้ง แต่ ไ้ รัย ไม้ ไร่ ผู้ ว่า
ราช การ เมือง กรม การ ออก ประ กาศ บัด ไร่ แล เจ้า ของ ไม้ ขว สัก
มา พย ไม้ ของ ทัว แม่ นอน แล ให้ ทำ เรื่อง รว มา ขึ้น ต่อ ผู้ ว่า
ราช การ เมือง กรม การ ขอ ไม้ นี้ ักิน ให้ ผู้ ว่า ราช การ เมือง
กรม การ ทว ร คุ คง ตรา ของ ผู้ นี้ ักิ รูป คง ตรา ที่ มา จด ลง
ไว้ ใน ขาญ ชี ักิ รูป คง ตรา ชี ักิ ประ จำ อยู่ ที่ ต้น ไม้ ขว สัก
ๆ ไม้ นี้ ักิ ไม้ นี้ คง ตรา แต่ เจ้า ของ มี ลัง สำ คัญ แล พยาน เปน
หลักฐาน ว่า เปน ของ ทัว ถูก ค้อง ไม้ เปน ที่ สง ไสย แล ก็ ให้ เรียก

เขาเงิน ซึ่งผู้ว่าราชการเมือง กรมการ กำนัน นาย ข้าเถอ ออกแทน
 ให้แก่ผู้เก็บ ไม้ ไร่ เท่า ไหว ก็ให้เรียก เขาเงิน ค่ารักษา
 ไม้ นั้น เดือนหนึ่ง ต้น ละ สอง สลึง (ถึง ไม่ครบ เดือน ก็ ต้อง คิด เป็น
 เดือนหนึ่ง) งบ ทุกวาย แล้ว ก็นำ ไม้ ให้แก่ เจ้าของ ไร่ ถ้า คำ
 ประกาศ ไร่ บัด ไร่ ครอบ กำนัน ๓๒ เดือน แล้ว ไม่มี ผู้ ใด มา ทัก
 ตาม ว่า ก่อ ไร่ เป็น ของ ครัว แล้ว ไม้ นั้น จะ มี ดวง ตรา กี่ ไม้ มี
 ดวง ตรา กี่ ให้ ผู้ว่าราชการ เมือง กรมการ ออก ประกาศ ขาย
 ทอด ตลาด ไม้ นั้น ได้ เงิน มาก น้อย เท่า ไหว ให้ ผู้ว่าราชการ เมือง
 กรมการ หัก ไร่ ราย เงิน ที่ ไร่ ออก แทน ให้ คำจ้าง ผู้เก็บ ไม้
 ให้แก่ กรมการ กำนัน นาย ข้าเถอ ผู้รักษา แล้ว เงิน เหลือ เท่า ไหว
 ให้ แบ่ง เป็น ๓ ส่วน ให้ รางวัล แก่ ผู้ว่าราชการ เมือง กรมการ
 ส่วน ๑ จะ ใ้ แจก จ่าย ใน การ รักษา ไม้ เงิน เหลือ อยู่ อีก
 สอง ส่วน นั้น ให้ ส่ง พระคลัง มหาสมบัติ งบ ทุกคราว

ข้อ ๑๐ ว่า ผู้ที่ ทำ ไร่ ไม้ นั้น ย่าง ที่ มี เจ้า หนี้ คลาย ราย เมื่อ
 จะ กัก ไม้ ลง ลำ นำ ให้ ด้ ตรา เจ้าของ ไม้ ตาม ดวง ตรา ที่ ใ้ ไป
 ทบ ภาษี ไร่ นั้น ลง ที่ หนี้ ไร่ งบ ทุก หนี้ แล้ว จึง ใ้ กัก ไม้ ลง นำ ไป
 ถ้า เจ้า หนี้ ราย ไร่ เก็บ ไม้ ของ ผู้ เป็น ลูก หนี้ ใ้ ห้าม ย่าง ให้ ด้ ตรา
 ไม้ นั้น ก่อน ให้ นำ ไม้ นั้น มา ไป คำ หนี้ กรมการ กำนัน ใน จังหวัด
 ที่ ครัว พัก อยู่ แล้ว ใ้ ทำ หนังสือ สัญญา เจ้าของ ไม้ ซึ่ง เป็น
 ลูก หนี้ กับ ดวง ตรา ของ ครัว ไป แจ้ง ใ้ ผู้ว่าราชการ เมือง กรมการ

กองบรรณศาสตร์และกานานเมือง

เล่ม ๒ ลักษณะ คักคินา พระบรมวงษานวงษ หน้า ๓๑๔
 เมืองนั้น ๆ ครอบงำหนึ่งสี่ สัญญา แลดวงตราเจ้าหน้ ลูกหน้ ถูก
 ค้อง ตาม ขาญสี่ แล้ว จึงให้เจ้าหน้ คี ครอบ รัยเอาไม้นั้นไป แต่
 ให้ผู้ที่ รัยเอาไม้นั้น ไปเสียบค่ารักษา ให้แก่ กรมการ ถ้านั้น ตาม
 ราคาบังคับใน ข้อ ๘ จงทุก ราย แลความ ใน ข้อ ๙ ประการนี้
 จะ ไม่ ลบ ล้าง ฤฯ เปลี่ยน แผลง ข้อ ความ ใน ประการ ทั้ง ๒วง นอก
 จากความ ใน ข้อ ๒ แล ข้อ ๘ ซึ่ง ว่าด้วย การ ก้าว ขาย ไม้ ขอม สัก
 ซึ่ง ลง พิมพ์ ประการ ไป เมื่อ วันอาทิตย์ เดือน เจ็ด ขึ้น หนึ่ง ค่ำ ปี ฤ
 นพศก ศักราช ๑๒๔๙ นั้น ให้ คง ใช้ ไป ตาม ประการ เกิม จง ทุก
 ประการ ประการ เพิ่ม เต็ม มา ณ วัน ๖ เดือน ๑๑ แรม ๑ ค่ำ
 ปี ฤ นพศก ศักราช ๑๒๔๙ เป็นวันที่ ๖๙๐๑ ในรัชกาล
 ๕ ๒๒๒

พระราชบัญญัติ

กำหนด คักคินาพระบรมวงษานวงษ

เกล้ามีคักคักราช ๑๒๔๒ วราหสังวัจจรภัท ขบตมาศ กภาพักษ
 ทุติยคิณี รวิวารขั จุ บันขวิเศทกาล กำหนด พระบาท สมเด็จ พระปร
 มินทรมหากุ พาดงกรณ บกนทรเทพย มหามงกุฏ บุรุษย รัตนราช
 รวิวงษ วรุตมพงษ์ บริพัตร วรชิตยราชนิกรโรคม จาตรีเศขบรมศากักร
 พรพติราชสังกาศบรม ขรรหมีกมหาราชาราชาราช ขรมนารนบพิตร
 พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จ ออก พระ ทั้ หนึ่ง ขรมราช สถิตย

กองบรมมหาราชวังและกรมวัง

หน้า ๓๑๕ ถักขณ คักคินา พระบรมวงษานวงษ เล่ม ๒

มโหฬาร โดยสถาน ถักขินา ภิมุข พร้อมด้วยพระบรมวงษานวงษ

ข้าทูลลอองธุลีพระบาทเฝ้าเบื้องบาท บงกชมาศ มีพระบรม

ราชโองการ มาร พระบัณฑูรสุรสิงหนาทกำรัสเหนือเกล้าฯ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า ตำแหน่งคักคินา ในพระ

ราชกำหนดที่มีสืบมาแต่โบราณ เป็น การ ครั้งคราว กรุง เทพ

มหานคร ศรีอยุธยา ทวารวดี นั้น มีกำหนดตำแหน่งนาพระบรม

วงษานวงษ ยังน้อยอยู่ หากถูกต้องกับการที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้

นี้ไม่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระราชกำหนด ตำแหน่งพระยศ

แต่ตำแหน่งคักคินาพระบรมวงษานวงษขึ้นใหม่ ไว้เป็นแบบฉบับ

สำหรับแผ่นดินสืบไปดังนี้ ตำแหน่งคักคินา พระบรมวงษานวงษ

ฝ่ายหน้า สมเด็จ พระบรมโอรสาธิราชดำรงยศคักคินา ๑๐๐๐๐๐

สมเด็จ พระเจ้าไยยกาเชอเจ้าฟ้า มีกรมแล้ว ทรงคักคินา ๕๐๐๐๐

ยังไม่มีกรม ทรงคักคินา ๓๐๐๐๐ สมเด็จ พระอัยกาเชอเจ้าฟ้า

มีกรมแล้ว ทรงคักคินา ๕๐๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงคักคินา ๓๐๐๐๐

สมเด็จ พระเจ้าบรมวงษเชอเจ้าฟ้า มีกรมแล้ว ทรงคักคินา

๕๐๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงคักคินา ๓๐๐๐๐ สมเด็จ พระเจ้า

น้องยาเชอเจ้าฟ้า มีกรมแล้ว ทรงคักคินา ๕๐๐๐๐ ยัง

ไม่มีกรม ทรงคักคินา ๓๐๐๐๐ สมเด็จ พระเจ้าลูกยาเชอเจ้า

ฟ้า มีกรมแล้ว ทรงคักคินา ๕๐๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงคักคิ

นา ๒๐๐๐๐ พระเจ้าบรมวงษเชอเจ้าฟ้า มีกรมแล้ว ทรง

เต็ม ๒ ลักษณะ ศักดิ์ทิตา พระบรมวงษาอนุวงษ์ หน้า ๓๑๒
 ศักดิ์ทิตา ๓๐๐๐๐ ยังไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐ พระ
 เจ้าห้องยาเชอเจ้าฟ้า มี กรม แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๓๐๐๐๐ ยัง
 ไม่มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐ พระเจ้าลูกยาเชอเจ้าฟ้า มี
 กรม แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๒๐๐๐๐ ยังไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐
 พระเจ้าไปยกาเชอ มี กรม แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐ ยัง
 ไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๗๐๐๐ พระเจ้าอัยกาเชอ มี กรม
 แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐ ยังไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๗๐๐๐
 พระเจ้าบรมวงษาเชอ มี กรม แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐ ยังไม่มี
 มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๗๐๐๐ พระเจ้าราชวรวงษาเชอ มี กรม
 แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐ ยังไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๗๐๐๐
 พระเจ้าห้องยาเชอ มี กรม แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐ ยัง
 ไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๗๐๐๐ พระเจ้าลูกเชอ มี กรม แล้ว
 ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐ ยังไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๖๐๐๐ สมเด็จ
 พระเจ้าหลานเชอเจ้าฟ้า มี กรม แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๕๐๐๐ ยัง
 ไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๖๐๐๐ พระเจ้าหลานเชอ มี กรม แล้ว ทรง
 ศักดิ์ทิตา ๑๑๐๐๐ ยังไม่มี มี กรม ๕๐๐๐ พระเจ้าบรมวงษาเชอ มี
 กรม แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๑๐๐๐ ยังไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๕๐๐๐
 พระบรมวงษาเชอ มี กรม แล้ว ทรง ศักดิ์ทิตา ๑๑๐๐๐ ยังไม่มี
 กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๕๐๐๐ พระสัมพันธวงษาเชอ มี กรม แล้ว ทรง
 ศักดิ์ทิตา ๑๑๐๐๐ ยังไม่มี มี กรม ทรง ศักดิ์ทิตา ๓๐๐๐ พระประ

กองบรรณศาสตร์และภาณบัตร

หน้า ๗๑๗ ลักษณะศักดินา พระบรมวงษานวงษ์ เล่ม ๒
 พันวงษ์เชอ มีกรมแล้วทรงศักดินา ๑๑๐๐๐ ยังไม่มีกรม
 ทรงศักดินา ๓๐๐๐ พระวรวงษ์เชอ มีกรมแล้วทรงศักดินา
 ๑๑๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงศักดินา ๓๐๐๐ พระวงษ์เชอ
 ทรงศักดินา ๒๐๐๐ ตำแหน่งศักดินา พระบรมวงษานวงษ์ฝ่าย
 ใน สมเด็จพระบรมราชาชนนี คำรงค์ศักดินา ๑๐๐๐๐๐ สม
 เสด็จพระบรมราชาเทวี คำรงค์ศักดินา ๑๐๐๐๐๐ พระราชาเทวี
 มีกรมแล้วทรงศักดินา ๕๐๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงศักดินา
 ๓๐๐๐๐ สมเด็จพระเจ้าไปยิกาเธอ เจ้าฟ้า มีกรมแล้วทรง
 ศักดินา ๕๐๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงศักดินา ๓๐๐๐๐ สมเด็จพระ
 เจ้าโอยิกาเธอ เจ้าฟ้า มีกรมแล้วทรงศักดินา ๕๐๐๐๐
 ยังไม่มีกรม ทรงศักดินา ๓๐๐๐๐ สมเด็จพระเจ้าบรมวงษ์เชอ
 เจ้าฟ้า มีกรมแล้วทรงศักดินา ๕๐๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงศัก
 ดินา ๓๐๐๐๐ สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้า มีกรมแล้วทรง
 ศักดินา ๕๐๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงศักดินา ๓๐๐๐๐ สมเด็จพระ
 เจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า มีกรมแล้วทรงศักดินา ๕๐๐๐๐ ยังไม่
 มีกรม ทรงศักดินา ๒๐๐๐๐ พระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้า มีกรม
 แล้วทรงศักดินา ๓๐๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงศักดินา ๑๕๐๐๐
 พระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า มีกรมแล้วทรงศักดินา ๒๐๐๐๐ ยังไม่
 มีกรม ทรงศักดินา ๑๕๐๐๐ พระเจ้าไปยิกาเธอ มีกรม
 แล้วทรงศักดินา ๑๕๐๐๐ ยังไม่มีกรม ทรงศักดินา ๓๐๐๐

เล่ม ๓ ด้กษณ คักกัณาพระบรมวงษานวงษ หน้า ๕,๖๖
 พระเจ้าไอยกกาเชอ มี กรม แล้วทรง คักกัณา ๑๕๐๐๐ ยังไม่
 มี กรม ทรง คักกัณา ๗๐๐๐ พระเจ้าบรมวงษเชอ มี กรม แล้ว
 ทรง คักกัณา ๑๕๐๐๐ ยัง ไม่มี กรม ทรง คักกัณา ๓๐๐๐ พระเจ้า
 ราช วรวงษเชอ มี กรม แล้วทรง คักกัณา ๑๕๐๐๐ ยัง ไม่มี กรม
 ทรง คักกัณา ๓๐๐๐ พระเจ้าน้องนางเชอ มี กรม แล้วทรง
 คักกัณา ๑๕๐๐๐ ยัง ไม่มี กรม ทรง คักกัณา ๓๐๐๐ พระเจ้าลูกเชอ
 มี กรม แล้ว ทรง คักกัณา ๑๕๐๐๐ ยัง ไม่มี กรม ทรง คักกัณา ๖๐๐๐
 พระอรรคชายาเชอ มี กรม แล้วทรง คักกัณา ๓๐๐๐๐ ยัง ไม่
 มี กรม ทรง คักกัณา ๑๕๐๐๐ สมเด็จพระเจ้าหลานเชอเจ้าฟ้า มี
 กรม แล้ว ทรง คักกัณา ๑๕๐๐๐ ยัง ไม่มี กรม ทรง คักกัณา ๖๐๐๐
 พระเจ้าหลานเชอ มี กรม แล้วทรง คักกัณา ๑๑๐๐๐ ยัง ไม่มี
 กรม ทรง คักกัณา ๕๐๐๐ พระเจ้าบรมวงษเชอ มี กรม แล้ว
 ทรง คักกัณา ๑๑๐๐๐ ยัง ไม่มี กรม ทรง คักกัณา ๕๐๐๐ พระบรม
 วงษเชอ มี กรม แล้วทรง คักกัณา ๑๑๐๐๐ ยัง ไม่มี กรม ทรง คักกั
 ณา ๕๐๐๐ พระสัมพันธวงษเชอ มี กรม แล้วทรง คักกัณา ๑๑๐๐๐
 ยัง ไม่มี กรม ทรง คักกัณา ๓๐๐๐ พระประพันธวงษเชอ มี กรม
 แล้ว ทรง คักกัณา ๑๑๐๐๐ ยัง ไม่มี กรม ทรง คักกัณา ๓๐๐๐ พระ
 บรมวงษเชอ มี กรม แล้วทรง คักกัณา ๑๑๐๐๐ ยัง ไม่มี กรม ทรง
 คักกัณา ๓๐๐๐ พระวงษเชอ ทรง คักกัณา ๕๐๐๐

ประกาศ ได้ขมยธรรมเมียมมหาดเล็ก

มีพระบรม ราชโองการ คำทวิส เหนือเกล้าฯ สั่งว่า ทรงพระ
 ราชดำริห์ ถึง การ ซึ่ง ทรง เลือก คัก มหาดเล็ก ผู้ ประกอบคุณวุฒิ
 ทั้ง แต่ง พระราช ทาน บันตาศักดิ์ ให้ ใ้เป็น ตำแหน่ง รัช ราชการ
 ตามสมควร แก่คุณานุรูป ใน กาล สมัย อัน สมควร นั้น กวีย
 ธรรมเมียม แต่ ก่อน มา ก่อน เวลา เสด็จ ออก ว่า ราชการ แผ่นดิน
 มหาดเล็ก ได้ กรวย ทูล รายงาน การ ต่าง ๆ นั้น ว่า เป็น ช้อง
 โอกาส ของ มหาดเล็ก ที่ จะ ได้ สะแดง คุณวุฒิ ของ ตน ให้ ทรง
 ทราบ ฝ่าย ลออง ชูลิ พระบาท ใต้ อยู่ เสมอ เมื่อ ทรงพระ ราชดำริห์
 เห็น ว่า มหาดเล็ก คน ไค มี วุฒิ วิชา อัทธยา ไครย สมควร จะ รัช
 ราชการ เป็น ตำแหน่ง ขุนนาง ใน ราชการ ได้ ก็ ทรง พระกรุณา
 ไปรค เกล้าฯ ทั้ง แต่ง พระราชทาน ยศ แล บันตาศักดิ์ แก่ ผู้ นั้น
 ตาม สมควร แก่คุณานุรูป แต่ ภาย หลัง มา เมื่อ พระราช ชุระที่
 จะ ทรง คำริส ราชการ มี มาก ทวี ขึ้น ก็ จำ เป็น ค้อง รัช รัช
 ราชการ บาง อย่าง เช่น กัย การ ที่ มหาดเล็ก กรวย ทูล รายงาน นั้น
 เลีย เมื่อ จะ มี ใ้ กิด ขวาง แก่ เวลา พระราช ชุระ ใน ราชการ ซึ่ง
 สำคัญ กว่า จึง เป็น อัน คัก ช้อง แล โอกาส ที่ จะ ได้ ทรง ทราบ
 คุณวุฒิ ของ มหาดเล็ก อยู่ อย่าง หนึ่ง เมื่อ มี พระราช ประสงค์ จะ
 เลือก มหาดเล็ก ทั้ง เป็น ตำแหน่ง ใน ราชการ ก็ ยาก ที่ จะ ทรง

กองบรรณศาสตร์และภาณิน

เลือก คัด โดย คุณวุฒิของ มหาดเล็ก ได้ตลอดทั่ว ไป ได้ ข้างที่
 มหาดเล็ก ที่มี คุณความรู้ สมควร จะทรง พระกรุณา ชูย เลี้ยง
 พระราชทาน ยศ แล บันทาคักกิ ใน ราชการ ก็ จะ ถับ ถิม ต่าง
 พระเนตร พระกรรณ อยู่ บ้าง ทรง พระราชดำริห์ เพื่อ จะชวย เกด้า
 เลี้ยง ผู้ ซึ่ง ประกอบ คุณวุฒิ ให้ ไ้รับ พระราชทาน ยศ แล บัน
 ทาคักกิ โดย เป็น ผล ของ ความ เพียร ความ อุตสาห และ ให้ เป็น
 ประเพณี อันดี ยิ่ง ขึ้น ใน ราชการ ฉนี้ จึง ไปรค เกด้า จะ ให้ มี
 ข้ำ หลวง เป็น พนักงาน สอดย ซ้อม ทรวง ความรู้ แล วิชา มหาดเล็ก
 วิเสศ ให้ ตลอดทั่ว ถึง กัน แล ให้ นำ มา ญชี ขึ้น ทุล เกด้า ร
 ถวาย ไว้ สำหรับ ทรง คัด เลือก พระราชทาน ยศ แล ตำแหน่ง
 ให้ ไ้รับ ราชการ ตาม สมควร แต่ คุณา นุรูป กำหนด ข้ำ หลวง
 จะ ให้ ลงมือ สอดย ซ้อม แต่ ณ เดือน ๕ ปี ชวศ สัมฤทธิศก เป็น ทัน
 ไป วิชา ซึ่ง จะ สอดย ซ้อม นี้ ๕ อย่าง ก็ือ ความรู้ ใน ราชการ
 ต่าง ๆ อย่าง หนึ่ง เรียง สำเนา ความ อย่าง หนึ่ง เลข อย่าง หนึ่ง
 ลายมือ อย่าง หนึ่ง เขียน ใช้ ทัว หนึ่ง ลือ ถูก อย่าง หนึ่ง ความรู้
 ใน ราชการ วิชา อย่าง นี้ จะ เรียง เป็น คำ ถาม ๆ ราชการ อัน เป็น
 สามัญ ที่ ข้ำ ราชการ ควร จะ รู้ ถ้วย กัน ทั้ง สิ้น คือ กึง จะ ถาม
 ว่า คักกิ นานี้ คือ อะไร เช่น นี้ เป็น ทัน จะ ถาม ๓ ข้อ ถ้า ทอย
 ถูก ๒ ข้อ เป็น ใช้ ไ้ (เรียง สำเนา ความ) วิชา อย่าง นี้ จะ ส่ง

โยบออก ฤา ร้างตรา ให้ตรวจความ ในนี้ ตลอดเวลา ๒ ชั่วโมง
 แล้ว จะเรียก คินต้อง จำสำเนาความ ซึ่งมี อยู่ใน เรื่องนี้ เวียน
 เวียง ด้วย โวหาร ของ ตนเอง ตามที่ จำได้ จะเขียน ด้วย ลาย
 มือ ตนเอง ก็ได้ ฤา จะให้เสมียน เขียน ก็ได้ ถ้าเขียนเอง
 ใช้ตัว ถูก ต้อง นับว่า ใช้ตัว ได้ด้วย ไม่ ต้อง สอม ใช้ตัว อื่น
 (เลข) วิชา อย่างนี้ จะ ให้ทำ โจท ทลาถ อยู่ใน คุณ หาน ลข
 บวก ๔ อย่างนี้ (ลาย มือ) วิชา อย่างนี้ จัก เป็น ๓ อย่าง
 ต้อง เขียน ด้วย เส้น หัก จะ เขียน ด้วย ประจง งาม แต่ ซ้ำ ก็ได้ จะ
 เขียน ด้วย หัก โย มะขาม ก็ได้ จะ เขียน ด้วย หัก เอา แต่ เวล อย่าง
 เคียว ก็ได้ ถ้า ใช้ อย่าง ไค อย่าง หนึ่ง ก็ เหมือน กัน (ใช้ ตัว
 หนึ่ง สอ) อย่างนี้ สอม อยู่ใน เรื่อง สำเนา ความ เช่น ว่า มา แล้ว ถ้า
 คน ไค สอม ซ้อม ได้ ก็ ทั้ง ๔ อย่าง จัก ว่า เป็น ชั้น ที่ ๑ ถ้า คน ไค
 สอม ซ้อม ได้ แต่ ๓ อย่าง นับ แต่ กัน มา จัก ว่า เป็น ชั้น ที่ ๒ ถ้า
 คน ไค สอม ซ้อม นับ ได้ แต่ ๒ อย่าง นับ แต่ กัน มา จัก ว่า เป็น
 ชั้น ที่ ๓ มหาคเล็ก วิเสศ ซึ่ง อายุ ๑๖ ปี ยัง อยู่ใน เวลา เล่า เวียน
 ไม่ ต้อง เข้า สอม ซ้อม ให้ ว่าง หัว ห่ม น นาย เวร นาย ยาม
 มหาคเล็ก เชิญ กระแส พระบรมราชโองการ นี้

ประกาศ แก่ กรมมหาคเล็ก วิเสศ ทั้ง ปวง ให้ทราบทั่วกัน แล
 ให้ ขวน ขว่าย ศึกษา เลีย แต่ ใน เวลา ๓ เดือน อัน เป็น ก่อน
 ถ้า คนนี้ อย่า ให้ จาก ไค โดย พระ บรมราชโองการ ประกาศ มา

กองบรรณสารและกิจการพิมพ์

ณวัน ๔ เดือน ๓ แรม ๗ ค่ำ ปี ๒๕๒๖ ๒๕๒๖
 เป็นวันที่ ๒๕๒๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ ขอ รัษฎากรพิพัฒน์

๑ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจันทรมหิดล กรมพระจักรพรรดิพงษ์ อธิบดีที่หนึ่งใน กรม พระคลังมหาสมบัติ รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ สั่งว่า การเล่นพนันต่างๆ ซึ่งชาวสยามเคยเล่นเช่น การสนุก แล แข่งขันพนันกันด้วยทรัพย์สมบัติ พักๆ เงินทองต่างๆ นั้น ที่เป็นการพนันของชาวสยามแท้ ก็มีแต่วิ่งม้าวิ่งวัวชนนกชนไก่ชนปลา แล ไข่ต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น การเล่นไปถั่ว นั้นเป็นวิชาพนันของจีน พวกจีนพากันเข้ามาพึ่งพระบรมเสชา มุลาพ อาศัยอยู่ตามท่ามาหากิน อยู่ในกรุงสยาม ได้ความผาสุกหากินอยู่ตามภูมิลำเนาแล้วพากันก่อ การเล่น ไปถั่ว ซึ่งเป็นวิชาถนัดของตนขึ้น ชักชวนคนไทยให้หลงเล่นไปด้วย ทำให้เป็นการเสียทรัพย์เสียเวลาเสียประโยชน์การค้าขาย แล ทำให้สันติการหมกมุ่นไปในสิ่งซึ่งหาประโยชน์มิได้ เป็นการร้ายแรงยิ่งกว่าการเล่น ซึ่งชาวสยามเคยเล่นกันมา เพราะฉะนั้น ไปถั่ววิชาของจีนนี้เป็นวิชาอุบาทว์ ที่มาชวนคนไทยให้เสียประโยชน์ บัดนี้ในแขวงกรุงเทพฯ มีโรงข่อนใหญ่ห้อง

ทั้งเล่นไป ตัว อยู่ใน ถนอม ใหญ่ น้อย แล ตระแวก ทรอก ลำแม่ หน้า
 ถ้ากลอง ต่าง ๆ เช่น อัน มาก แล ยัง มี ย่อน ย่อย เล็ก น้อย เทียว ทั้ง
 แลวง คา ผู้ เล่น อยู่ อีก มาก กว่า มาก ให้ ความ ตาม ขาญ จี เจ้า
 พนักงาน กรมพระคลังสิน ค้า ว่า ใน แขวง กรุง เทพ นี้ มี ย่อน
 ใหญ่ ทั้ง เล่น ไป ตัว ประจำ อยู่ ๑๖๖ ตำบล แล ยัง มี ย่อน ย่อย
 เล็ก ๆ อีก ประมาณ สอง ร้อย เกตลีบ เกตคำยด แต่ ประมาณ มี
 ใต้ แน่น เพราะ บาง ที่ ทั้ง เล่น อยู่ แต่ ๔ วัน บ้าง เกือน หนึ่ง สอง
 เกือน สาม เกือน บ้าง แล วั เล็ก เล็ย ๆ บาง ที่ เล่น อยู่ ตลอด ปี บ้าง
 อาไศรย เทียว เร่ แลวง คา ผู้ เล่น ใน หมู่ ประชุม ชน ให้ ความ กิ่ง นี้
 จึง ทรง พระราชดำริ ทั้ ว่า การ พนัน คือ ไป ตัว วิชา ของ จีน ซึ่ง เหน
 ว่า เป็น ของ ชั่ว ชวน ชาว สยาม ให้ ประ พฤติ ตน เป็น นักเลง หลง
 เล่น อยู่ ทำ ให้ เสีย ประโยชน์ นี้ ควร จะ สัน ฝ่อน ห้าม ปวาม เล็ย
 ใต้ น้อย เขา ชาว จะ เล็ก เล็ย ทั้ง สิ้น ใต้ โดย ความ เร็ย ยื้อย
 แต่ ครนี้ จะ ห้าม ปวาม ให้ เป็น การ เค็จ ชาติ ให้ เล็ก เล็ย ที่ เค็ย ใน
 ขณะ เค็ยว พวก จีน ซึ่ง เข้า มา พัง พระบรม เทชา นุภาพ อาไศรย
 ทำ มา ศากิน อยู่ ใน กรุง สยาม เคย ประ พฤติ ที่ ชอบ เล่น ไป ตัว ซึ่ง
 เป็น การ พนัน สำหรั บ ชาติ อยู่ จะ ให้ ความ รัน ลำบาก อาไศรย
 พระราชดำริ ทั้ ซึ่ง ทรง พระกรุณา แก่ สมุ่ โพร ฟ้า ข้า ฝ่น คิน
 เพื่อ จะ มี ให้ ชาว สยาม วิ เป็น นักเลง หลง เล่น การ พนัน ไป ตัว
 เพ็ลค เพ็ลค ไป ให้ เสีย ประโยชน์ แล มี ให้ เป็น ที่ เค็ค รัน แก่

กองบรรณศาสตร์และภาณวจี

พวกจีนซึ่งเข้ามาพึ่งพระบรมเศษานภาพ อาศัยอยู่ทำมาหา
 กินอยู่ในกรุงสยามได้ความเดือดร้อน จึงมีพระบรมราชโอง
 การ มรว พระยาศรีสุริยราชเสนาบดี เสนอเกล้าฯ สั่งให้สม
 เด็จ พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมพระจักรพรรดิพงษ์
 อธิบดีที่หนึ่งใน กรมพระคลังมหาสมบัติ มีรับสั่งให้เจ้าพนักงาน
 กรมพระคลังสินค้า ไปดะที่โรงบ่อนซึ่งเล่นไปถั่วอยู่ในแขวง
 กรุงเทพฯ ให้คงไว้เล่นที่เล่นของพวกจีนนักเลง ซึ่งเคย
 เล่นบ้างพอสมควร นอกนั้นห้ามให้เลิกเสียมิให้เล่นต่อไป
 คือ บ่อนใหญ่ตั้งเล่นไปถั่ว ๑๒๕ นั้นให้คงเล่นอยู่แต่ ๒๗
 ตำบล ให้เลิกเสีย ๔๙ ตำบล แล บ่อนย่อยอีก ประมาณ
 สองร้อยเจ็ดสิบเจ็ดตำบล ซึ่งเหลือประมาณ นั้นให้เลิกเสียให้หมด
 ทั่วไปห้ามมิให้เล่นเป็นอันขาด แล โรงบ่อนซึ่งอนุญาตให้คง
 เล่น เคยตั้งเล่นอยู่ที่สถานใดก็ให้ตั้งเล่นอยู่ที่นั่น มิให้
 ไปได้ กำหนดให้เปิดการเล่นแต่เวลาโมงเช้าจนถึงเวลา ๔ ทุ่ม
 แล เวลาที่เล่นนั้นให้มิไปลึกลับประจำอยู่ทุกบ่อน เพื่อมิให้จีน
 เจ้าของบ่อนทำ ความบังอาจล่วงเกินสิ่งใด แต่โดยอำนาจของ
 เจ้าของบ่อนนั้น การที่จะจัดให้เลิกโรงบ่อนนี้ กำหนดจะได้ลง
 มือตั้งแต่วันขึ้นค่ำหนึ่ง เดือนนี้ยังเป็นนพศก จุลศักราช
 ๑๓๔๙ แลต่อไปนี้ถ้าถึงวันกำหนดแล้ว ผู้หนึ่งผู้ใดบังอาจ
 เล่นการพนันไปถั่วในที่ห้าม คือที่ให้เลิกเสียทุกในที่ๆ ไม่

ได้อัญญาทให้เล่น

จับตัว ใ้พิจารณาเป็น สัตย์ ใ้ตั้ง โทษ ตาม

พระราช กำนก กฎหมาย

ประกาศ มาณวัน ๓ เดือน ๐ แรม ๑๓ ค่ำ ใ้กัญนพศก
จุลศักราช ๑๓๘๘ เป็นวันที่ ๖๘๖๘ ในรัชกาล ใ้คยุนั้น

ประกาศเตือนสติที่ จะกราบทูล พระกรุณา

๐ คำที่ ประกาศห้ามแต่ รัชการที่ ๔ มีพระบรมราช โอง
การโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ แก่ พระบรม วงษานุวงษ แด่ข้า
ทูลถอง ขุดิ พระบาท ใ้ทวาท ทักัน ว่า หมายถึง ประกาศ ครั้ง แผ่น
ดิน พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า อยู่หัว ว่าก้วย ใ้ ใ้
คำ ทวาท ขังคม ทูล พระกรุณา แลใน หนังสือ ราชการ ใ้ถูก ต้อง
กั การ ที่ สมควร มี ใน ราชกิจจานุเบกษา เก่า ซึ่ง ออกใน ใ้ มะเมียบ
สัมฤทธิศก เป็น หลาย ฉบับ หมายถึง ประกาศ ทั้ง ปวง นั้น ขัง ทา ใ้
โปรดเกล้าฯ ใ้ แก่ ใ้ เปลี่ยน แปรด อย่าง ไค อย่าง หนึ่ง ไม่
ขังนี้ ขัง ราชการ ใ้ ถ้อย คำ ทวาท ขังคม ทูล พระกรุณา แลใน
หนังสือ ราชการ ไม ไคร จะถูก ต้อง ตาม หมายถึง ประกาศ แก่ ก้อง
จึงโปรดเกล้าฯ ใ้ มี หมายถึง ประกาศ ใ้ ผู้ที่ จะทวาท ขังคม ทูล
พระกรุณา แล ใ้ ถ้อย คำ ใน หนังสือ ราชการ ใ้ ถูก ต้อง ตาม
หมายถึง ประกาศ ที่ มี อยู่ แก่ ก้อง นั้น ทุก ประการ

ประกาศ มาณวัน ๕ เดือน ๒ ขัน ๘ ค่ำ ใ้ กัญนพศก

กองบรรณคดีธรรมและกฎหมาย

จุลศักราช ๑๖๔๘ เป็นวันที่ ๒๕๘๑ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศให้เจ้าหมู่เก็บเงินค่าราชการส่ง

๑ กว๊าย เจ้าพระยามหินทรศักดิ์อำรงค์ รัชมะบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า กว๊ายไค้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกหมายประกาศไป เมื่อ ฅวัน ๕ ฅือน ๗ ขึ้น ๑๖ ค่ำปี ฅฤนพศก ในหมายให้ ฅ้าหมู่นำเงินค่าราชการ ๕ จำนวน มาส่งให้เสร็จ แล้วให้ขึ้น ฅาง ว่าว ฅ้าหน้าย ฅ้าหมู่ ทั้งปวง ไค้กระทำ ตาม หมาย ประ ฅาศ ฅ้าง ไม่ กระทำ ตาม หมาย ฅ้าง ฅึง ฅอย ฅอย ฅ้า ให้ ฅ้าง มา ฅึง ๘ จำนวน เงินค่าราชการ ฅ้าง สะสม มาก ฅ้า จึง ทรง พระ ฅรุณา โปรด ฅเกล้าฯ ให้ ออก หมาย ประ ฅาศ ฅณ ฅท์ ฅเก็บ เงิน ค่า ราชการ ใน ๘ จำนวน ฅณ ฅท์ ๔ ฅก พระ ราช ฅาน ๕ ให้ ฅ้าหมู่ ส่ง เงิน ค่า ราชการ ให้ ฅเสร็จ ใน ฅือน ๑๒ ปี ฅฤนพ ศก ตาม ฅ้าหนด ฅ้าง ฅอยู่ใน หมาย ประ ฅาศ ที่ ฅออกไป เมื่อ ฅวัน ๕ ฅือน ๗ ขึ้น ๑๒ ค่ำปี ฅฤนพศก นี้ แล้ว ฅ้าหมู่ ทั้ง ปวง ที่ ไค้ ส่ง เงิน ค่า ราชการ ฅึง ฅ้าง ฅ่า ใน ๕ จำนวน แล้ว ฅล ฅ้น ฅาง ว่าว ฅ้าหน้าย ฅ้าระ ฅเสร็จ แล้ว ตาม หมาย ฅึง มี ฅเพ ฅ้อ ฅมาก ฅัด นี้ ฅ้าหมู่ ที่ ฅึง ไม่ ไค้ ส่ง เงิน ฅ้าง ฅ่า ฅล ฅ้น ฅาง ว่าว ฅ้าหน้าย ฅ้าระ ให้ ฅเสร็จ ไป ตาม หมาย ฅากัน มา จะ มา ฅอ ส่ง เงิน ค่า ราชการ ฅ้าง ฅ่า ฅล ฅจะ

ขอ ยื่น ทางว่าว จำหน่าย เกิน กำหนดในหมาย เจ้าพนักงาน จะรับ
 ทางว่าว จำหน่าย ถัด กับ หมาย ประกาศ เจ้า พนักงาน กรม พระ
 สักก็ กับ เจ้า พนักงาน ทอรัษฎากรพิพัฒน์ ปรึกษาเห็น พร้อมกัน
 ว่า ควร จะต้อง ประกาศ เข้าไป ว่าใน กำหนดเดิม กำหนดใน
 เดือน อ้าย จะเร่ง เงิน นั้น บัดนี้ พัน กำหนด แล้ว เจ้า หมู่ ยัง หา ส่ง
 เงิน ไม่ จะต้อง เกาะให้ เจ้า หมู่ เร่ง นำเงิน มา ส่ง ชำระเสีย หัก โดย
 เร็ว ใน ประกาศ ครั้ง ถ่อม ออก ไป เมื่อ ณ เดือน ๗ กำหนด เร่ง
 ณ เดือน อ้าย ไร่ ระยะเวลา ๖ เดือน ประสงค์ จะผ่อน เวลา ให้ เจ้า หมู่
 ยื่น ทางว่าว จำหน่าย บัดนี้ ถึง กำหนด เร่ง เงิน แล้ว เจ้า หมู่ ทอด
 ธุระเสีย พึ่ง นำ ทางว่าว มา ยื่น จำหน่าย ดัง นี้ ขอบ ที่ แต่ จะไม่ รับ
 ทั่วย ถึง เวลา เร่ง แต่ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรง พระราช
 คำริศ เห็น ว่า ประกาศ ไป แต่ ก่อน ๆ ไม่ได้ กำหนด มี เวลา ชัด
 ให้ ยื่น ทางว่าว จำหน่าย ได้ เพียงใด เพราะ ณ บัดนี้ ครั้ง จะไม่ รับ จำ
 หน่าย ก็ จะเป็น การ ลำบาก ที่ เจ้า หมู่ จะ ร้อง ได้ จึง ทรง พระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ คำริศ เห็น เถิดว่า ให้ หมาย ออก มี เวลา ที่
 สุด กำหนด ใน สิ้น เดือน ๕ บัญญนพศก ผ่อน ให้ ยื่น ทางว่าว
 จำหน่าย ได้ จนถึง ฅวัน เดือน ๕ ขึ้น ๑ ค่ำ บัญชวคยัง เป็น
 นพศก จะไม่ รับ ทางว่าว จำหน่าย อีก ต่อ ไป จะ เถิด ตาม ที่ ใ้
 หมาย ไป ครั้ง ถ่อม นั้น ให้ กรม ทาดไทย กรม พระกระลาโหม
 กรม พระ สักก็ มี หมาย ออก ไป ใน เจ้า ต่าง กรม แล้ว แต่ ยัง ไม่ได้

กองบรรณศาสตร์และภาควิชา

ทั้ง กรม กรม ฝ่ายหน้าฝ่ายใน ข้าราชการ ฝ่าย ทหาร พลเรือน
ในพระบรมมหาราชวัง ฝ่าย พระราชวัง ขวร ให้ รู้ทั่ว กัน สมาย
มาฉวัน คำ บัญญุ นพศก ๑๕๔๘

ประกาศให้ ใช้ เบี้ย ทองแดง เชี่ยว อัฐ โลหิตตราพระรูป

๐ มี พระบรมราชโองการ มานพระมณฑุร สุรสิงหนาท ให้
ประกาศ แก่พระบรมวงษานุวงษ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อยพ่อค้า
ไทยจีนคน ชาวต่าง ประเทศ แลราษฎร ให้ทราบทั่วกัน ว่า เมื่อ
ฉวัน ๔ เดือน ๕ ขึ้น ๘ คำ บัญญุ สยตศก จุลศักราช ๑๕๓๗
ได้ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ ให้ราษฎร ใช้ เบี้ย
ทองแดง สาม ชนิด คือ ชนิด ใหญ่หน้าหนึ่ง มี ตราเป็น อักษร จ ป ร
มี ตรา จุลจอมเกล้า อยู่บนตัว จ มี หนังสือ ว่า กรุงสยาม รัชกาล
ที่ ๕ หน้าหนึ่ง มี ใบไชยพฤกษผูกเป็นพวง มาลัย รอย ใน รอย
วง มาลัย นั้น มี อักษร ว่า เชี่ยว ๔ อัน เพื่องหนึ่ง มี เลข ๑๕๓๖
ทองแดง ชนิด ใหญ่ เรียก ชื่อ ว่า เชี่ยว ใช้เป็น ราคา อัน ละ โท ๔ อัน
เป็น เพื่อง ๓๖ อันเป็น ขาต หนึ่ง ทองแดง ชนิด กลาง หน้า หนึ่ง
เป็น อักษร จ ป ร มี ตรา จุลจอมเกล้า อยู่บนตัว จ มี หนังสือ
ว่า กรุง สยาม รัชกาลที่ ๕ หน้าหนึ่ง มี ใบไชยพฤกษผูกเป็น วง
มาลัย รอย ใน วง มาลัย นั้น มี อักษร ว่า อัฐ ๘ อันเป็น เพื่อง

มีเลข ๑๖๓๖ ทองแดงชนิดกลางนี้เรียกว่า อัฐ ใช้เป็น
 ราคาอันละ ๑๐๐ เข็ย ๘ อันเช่นเพ็อง ๖๔ อันเช่นบาท
 หนึ่ง ทองแดงชนิดเล็กหน้าหนึ่งมีอักษร ๑ ๒ ๖ มีตราจุฬาม
 เกล้าอยู่บนตัว ๑ มีหนังสือว่ากรุงสยามรัชกาลที่ ๔ หน้าหนึ่ง
 มีใบไชยพฤษณผูกเป็นวงมาลัยรอบ ในวงมาลัยนี้มีอักษรว่า
 ไสพศ ๑๖ อันเช่นเพ็องมีเลข ๑๓๑๖ ทองแดงชนิดเล็กนี้เรียก
 ว่า ไสพศใช้อันละ ๕๐ เข็ย ๑๖ อันเช่นเพ็อง ๑๖๔ อัน
 เป็นเงินบาทหนึ่ง ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำ
 ให้ราษฎรใช้แทนอัฐ ไสพศคืบๆ ซึ่งใช้แทนเข็ยมาแต่ก่อน
 เพื่อมิให้เป็น การลำบากแก่ราษฎรนั้น บัดนี้เข็ยอัฐแล ไสพศ
 ทองแดง ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ทำไว้วันนี้ จำหน่ายให้ราษฎร ไปใช้
 สร้อย แดก เป็น เข็ยย่อย แล ราษฎรใช้ สร้อย ก็ สูญสิ้น ไป
 เป็นอันมาก เคี้ยวนี้เข็ยอัฐ ไสพศ สำหรับ ราษฎร จะ แดก เป็น
 เข็ยย่อย นั้น ก็ น้อยเบา บาง ลง ไม่ ไคร่ ภาอกับ ประโยชน์ ของ
 ราษฎร ผู้ใช้ สร้อย แดก แดก เป็ด บัน จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้ทำ เข็ย ทองแดง เพิ่มเติม ขึ้น ใหม่ เป็น ๓ ชนิดๆ ใหญ่ หน้าหนึ่ง
 กลาง มี พระบรมรูป พระบาท สร เติม พระเจ้า อยู่ หัว มี อักษร โดย
 รอบ ว่าจุฬาลงกรณ์ ๒ ๖ พระจุฬาม เกล้า: จำ กรุง สยาม อีก หน้า
 หนึ่ง กลาง มี รูป พระสยาม เทวาธิราช ถือ พระแสง ทาน พระกรณ์
 หนึ่ง บน ใต้ วาง บน แท่น โห ใต้ นี้ ก็ ๓ ค้าง ค้าง บน มี รูป ข้าง

กองบรรณคดีสารและภาณบัตร

สามเคี้ยว ก้าน ขวารูปข้าง ขึ้น ก้านซ้ายรูปกฤษ ใจไว้ ๒ เล่ม
 รอยมี อักษร ว่าหนึ่ง เชี่ยว มีเลขจุดศักราช ๑๒๔๙ ทองแดง
 ชนิดใหญ่นี้ ให้ใช้ อย่าง เบี้ยทองแดง เชี่ยวเต็ม ราคาอันละ ไพ
 ๕ อันเป็นเงินเพียง ๓๒ อันเป็นเงินบาทหนึ่ง ทองแดงชนิด
 กลาง หน้าหนึ่ง มี พระบรมรูป แล อักษร เหมือนอย่าง เชี่ยว อีกหน้า
 หนึ่ง กลาง มี พระสยามเทวาธิราช ถือพระ แสงทาน พระกรณ
 หนึ่ง บนโล่วางบนแท่นเหมือนอย่าง เชี่ยว แปลกแต่ อักษรว่า หนึ่ง อัฐ
 แลมี เลขจุดศักราช ๑๒๔๙ เหมือนกันกับ เชี่ยวทองแดง ชนิด
 กลางนี้ให้ ใช้ อย่าง เบี้ยทองแดง อัฐเต็ม ราคาอันละ ๑๐๐ เบี้ย
 ๘ อันเป็นเงินเพียง ๖๔ อันเป็นเงินบาทหนึ่ง ทองแดงชนิด
 เล็กนี้ หน้าหนึ่ง มี พระบรมรูป แล อักษร เหมือนอย่าง เชี่ยวอัฐ
 อีกหน้า กลาง มี รูปพระสยามเทวาธิราช ถือพระ แสงทาน พระกรณ
 หนึ่ง บนโล่วางบนแท่นเหมือนอย่าง เชี่ยว แล อัฐ แปลกแต่ตัว
 อักษรว่า หนึ่งโสฬศ แลมีเลขจุดศักราช ๑๒๔๙ เหมือนกัน
 กับ เชี่ยว แล อัฐทองแดง ชนิดเล็กนี้ ให้ใช้ อย่าง เบี้ยทองแดง
 โสฬศเต็มราคาอันละ ๕๐ เบี้ย ๑๖ อันเป็นเงินเพียง ๑๒๙ อัน
 เป็นเงินบาทหนึ่ง เบี้ยทองแดง ซึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ทำขึ้นใหม่ ๓ อย่างคือ เชี่ยวอัฐโสฬศนี้โปรดเกล้าฯ ให้ทำเป็น
 ของหมุดจากเกลี้ยงเกลาโดยละเอียด กว้างมิให้ผู้ใด ผู้หนึ่งคิด
 ทำปลอมแปลง ได้โดยง่าย แล เบี้ยทองแดง ซึ่ง เชี่ยวอัฐโสฬศ

คราว อย่าง ซึ่ง กล่าว แล้วข้าง นั้น ก็ที่ ประ กาศให้ ใช้
 เมื่อ รัช ฎีกา ๑๒๓๓ นั้น มี อยู่ อย่าง ไร ก็ ให้
 คง ใช้ ไป ตาม เติม ไม่ เลิก ตอน แด เข็ย ทอง แดง เข็ย อัฐ โสฬศ
 ซึ่ง ปรก เกล้า ให้ ทำ ขึ้น ใหม่ นี้ ก็ ให้ ใช้ ไป ด้วย กัน กับ เข็ย
 ทอง แดง เก่า อย่า ให้ ราษฎร เลา ฎา แดก ขึ้น ตกใจ ไป ต่าง ๆ
 ว่า เลิก เข็ย ทอง แดง เก่า เพราะ ใช้ เข็ย ทอง แดง คราว อย่าง ใหม่ นี้
 เพราะ เข็ย ทอง แดง คราว เก่า ก็ ก็ คราว ใหม่ ก็ ก็ คง ได้ ใช้ อย่าง
 เดียว กัน ไป ได้ โดย ปรก ก็ เข็ย ทอง แดง ใหม่ นี้ ให้ ราษฎร ทั้ง ปรก
 เชื้อ ช้อ จำ ขาย แลก แก่ กัน ตั้งแต่ ฅวัน จันทร เกือนสาม แรม
 เก้า ค่ำ รัช ฎีกา ๑๒๔๔ ต่อ ไป ตาม พิภัก ทั้ง ๓ ชนิด
 ที่ มา ข้าง นั้น แล้ว เมื่อ ผู้ ไค ได้ เข็ย ทอง แดง นี้ ไป ถ้า ะ ด้ ้อง การ
 เงิน เมื่อ ไค ก็ ให้ มา ที่ หอ รัช ฎา กร พิพัฒน์ ใน เวลา ๕ โมง เข้า
 จนถึง ข่าย ๓ โมง เป็น เจ้า พนักงาน จะ คอย รัช ถ้า เตน เป็น ของ
 หลวง มิ ได้ เป็น ของ ปรก ก็ ะ คิก เงิน ให้ ๔ อัน เพ็อง ๘ อัน
 เพ็อง ๑๖ อัน เพ็อง ๓๖ ๓๖ อัน ขาท ๖๔ อัน ขาท ๓๖
 ๑๖๔ อัน ขาท ตาม พิภัก ใน ประ กาศ นี้ มิ ให้ ด้ วง เวลา ไป ได้
 อนึ่ง ถ้า ผู้ ไค อยาก ะ ได้ เข็ย อัฐ โสฬศ ไป ใช้ จำ แลก เปลี่ยน
 ถิ่น ก็ ให้ มา ช้อ ที่ หอ รัช ฎา กร พิพัฒน์ ะ ปรก เกล้า ให้ เจ้า พนักงาน
 ออก ขาย จำ ที่ นั้น ทุก เวลา มิ ได้ จาก ประ กาศ มา ฅวัน ๑
 เกือน ๓ แรม ๑ ค่ำ รัช ฎีกา ๑๒๔๔ เป็น

ของบรรพบุรุษและทายาทเมือง

วันที่ ๓๐๑๙ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ ยิง บัด

๐ วันที่ ๓ เดือน ๕ ขึ้น ๘ ค่ำ ชวศก ยังเป็นนพศก ๑๒๔๗
 ด้วยพระชลยทุช โยจินทร์ เจ้าพนักงาน ออชเชอร์ เวค คอ วิทลวง
 รัชพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 สั่งว่า แต่ก่อนได้ โปรดเกล้าฯ ให้ ยิง ขึ้นเที่ยง ในวันเสาร์ เพื่อ
 จะให้เป็นประโยชน์ แก่ผู้ที่ จะ ต้อง การ ตั้ง นาฬิกา ให้ตรง กับ เวลา
 มัทธยม (คือ มิน ไทม์) กรุง เทพฯ เสมอ ทุก วันเสาร์
 มา แต่ถึง ภาระนี้ ก็ยัง เป็น ที่ ลำบาก อยู่ ด้วย ทุก วันนี้ การ ค้า
 ขาย เจริญ มาก ขึ้น เรือ ที่ เข้า ออก มี ขึ้น เป็น อัน มาก แต่ มี ความ
 ปรารถนา เวลา มัทธยม กรุง เทพฯ อยู่ ด้วย กัน ทุก ลำ เพราะ ฉนั้น
 จึง ทรง พระราชดำริห์ โดย ความที่ ทรง พระกรุณา แก่ ราษฎร
 ที่ ไป มา ค้า ขาย ใน กรุง เทพฯ เพื่อ จะ ได้ เป็น ประโยชน์ ที่ จะ ตั้ง
 นาฬิกา ได้ ตรง เวลา มัทธยม กรุง เทพฯ ทรงพระกรุณา โปรด
 เกล้าฯ ให้ ยิง ขึ้น เวลา เที่ยง ทุก ๆ วัน เมื่อ ผู้ใด ได้ ยิง เสีย ขึ้น
 แล้ว ก็ ต้อง เข้าใจ ว่า เป็น เวลา เที่ยง ตาม เวลา มัทธยม
 (มิน ไทม์) กรุง เทพฯ ที่ หอ ออชเชอร์ เวค คอ วิทลวง
 ซึ่ง ตั้ง อยู่ใน แลกดิจิต ๑๓๔๕๓๘๘ เหนือ ลอง ดิจิต ประมาณ
 ๑๐° ๒' ๘" ๕" ทวัน ออก ของ เมือง ควีน นีซ กำหนด จะ ได้ ยิง ขึ้น

ใหญ่ ที่ ย่อม

ทัศนาศักดิ์สิทธิ์ ทักของ พระบรมมหาราชวัง

แต่ ณ วัน ๗ เดือน ๔ ขึ้น ๑๖ ค่ำ ปีชวด ยัง เป็น นพศก

ตรง เวลาเที่ยงเสมอ ไปทุก ๆ วัน อย่าให้ ผู้ใด ผู้หนึ่ง สงสัย ตกใจ ว่า

เกิดเพลิง ฤๅ เหตุ การต่าง ๆ ถ้า พ้น เวลาเที่ยงแล้ว ฤๅ ก่อนเที่ยง

จึง ควร ถือเอาว่ามี เหตุ ไฟ ถ้า เกิดเพลิง ขึ้น ใน เวลาเที่ยง ฤๅ ใกล้

เที่ยง จะ ยิ่ง ยับ เป็น สอง นก จึง ให้ ถือเอาว่ามี เหตุ ไฟ

ประกาศเซอร์เวททางรถไฟ

(พระราชกัตติเลขา) จุฬาลงกรณ์ ปร ส (อารมย์ แผ่นดิน)

(สำเนา)

สมเด็จพระปรมีเทรรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าฯ เจ้า

กรุงสยาม ทรง ฝ่า ย เหนือ ฝ่า ย ทั่ว น ล ทั่ว น คน ทั้ง หลาย ที่ ใกล้

เคียง คือ ลาว เขียง ลาว กาว มลายู กเหวียง ๑ ล ๑ ๑ ล ๑

มี พระบรมราชโองการ คำว่า รัส เหนือเกล้าฯ แต่ พระเจ้า ฮ่อง

ษาเธอ กรม ทดวง เทวะ วร วย โร ประการ เสนา ย ก็ ว่า การ ต่าง

ประเทศ ว่า ทั่ว ย เป็น การ สมควร ที่ จะ ให้ ฐู ้น ว่า การ ทำ ทาง

รถ ไฟ ขึ้น ไป จาก กรุง เทพ ฯ เหนือ เมือง นคร เขียง ไท ม่ แล มี

ถึง ทาง แยก อื่น ๆ อีก ทั่ว ย ้น จะ ทำ เป็น ประโยชน์ ใช้ ได้ ฤๅ ไม่

แล ราคา ที่ จะ ทำ ทาง รถ ไฟ ้น จะ ได้ ประมาณ ๓ ฐู ้น ทั่ว ย แล เพื่อ

ประ โยชน์ อื่น จึง จะ ให้ ทำ สัญญา ้น ใน การ เซอร์ เว (ทรวง

กองบรมราชโองการและกฤษฎีกา

คู่มือที่ทาง) ที่สมควรแก่การนั้น

แต่ด้วยได้ทำสัญญา ในการ เซอร์เวเน็ชชิ่งหนึ่งแล้วแล
มี พระราชกฤษฎีกาไทย ทรง เชื้อ ว่า เดฟเตอเนนค์เยเนอราล เซอร์
แอนครู คลาก รช แบล อินชเนีย กัณนายห้าง วิดเลียมเฮนรี
ชั้นชาติ วิดเลียมเบล แมกคักคาค ฟรานซ วิดเลียมเลาเออ
แล วิดเลียม ซาลส์ เปน ชาติ ทั้งหลายเหล่านี้ เปน ผู้สมควรที่
จะรับ ทำ การ เซอร์เวเน็ชชิ่งนี้ ได้ โดย สุจริต

จึง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ประกาศ ให้ ทราบ ทว่า กัณ
ยักนี้ ได้ ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระบรมราชา
นุญาต ให้ เดฟเตอเนนค์เยเนอราล เซอร์แอนครู คลากรช แบล
อินชเนีย กัณนายห้าง วิดเลียมเฮนรี ชั้นชาติ วิดเลียมเบล
แมกคักคาค ฟรานซ วิดเลียมเลาเออ แล วิดเลียม ซาลส์ ชั้น
ชาติ เหล่านี้ ตรีเตรียม ทำ การ เซอร์เว ให้ สำเร็จ ด้วย แผน ที่ สำ
หรับ ทำ การ พร้อม ทั้ง แขนง อย่าง ที่ สำแดง ส่วน คัก คอ ภายใน
แบบ ตัวอย่าง ต่าง ๆ ราย ชื่อ สิ่ง ของ แล รายงาน ที่ จะ ทำ กัณยานุชิต
ประมาณ ราคา สำหรับ ทางรถไฟ ไทใหญ่ ที่ จะ ไป จาก กรุง เทพ ร ถึง
เมือง นคร เชียง ใหม่ ผ่าน ไป ตาม ทาง ขา ๒ อิน กรุงเก่า แล ตาม
ฝั่งซ้ายลำน้ำแควป่าสัก ไปยัง พระพุทธบาทเมืองลพบุรี เมือง
นครสวรรค์ เมืองอุตรดิตถ์ เมืองแพร่ เมืองนครลำปาง แล เมือง
ลำพูน กัณมี กิ่งทาง แยกตามนี้ คือ

(๑) ทั้งแต่เมือง สระบุรี ไปถึงเมือง นครราชสีมา

(๒) ทั้งแต่เมือง อุดรธานี ไปยังท่าบด ถ้าเกิด

(๓) ทั้งแต่เมือง นครเข็ขงใหม่ ไปยังเมืองเข็ขงราย
แลเข็ขงแสน แลเพื่อประ โยชนคนนี้ จึงอนุญาตให้พวกนี้เดิน
ทาง กลับไปกลับมา ในกินแดนทั้งปวง ซึ่งจะได้ทำการ
เซอร์เวเนนี้ ได้ ก็ยทั้งใช้คนรับการ แทน แลคนทำงาน ที่จำ
เปน จะต้องใช้สำหรับ การอื่นนี้ บรรดาผู้ว่าราชการ กรมการ
หัวเมือง ทั้งหลาย ที่จะอยู่ในรถไฟทางใหญ่ มาแล้วนี้ โดยยอม
ให้เดินทาง กลับมา กัง ว่า มาแล้ว แลทั้งให้ช่วย จักหาพาชนะ
เปนช้าง เรือ แล สิ่งอื่น ๆ ซึ่งพวกทำการ เซอร์เวเนฯ ผู้ที่มีชื่อ
ในหนังสือเดิน ทาง คลวง ว่าเปนผู้รับทำการ เซอร์เวเนนี้
จะเสียราคา ค่าจ้าง ให้ครบตาม ที่ จะต้อง การ ใช้ทำการ เซอร์เว
เนที่ กล่าว มา นน

หนังสือเดิน ทางใหญ่ น้อย ทั้งหลายนี้ จะให้ออกให้แก่พวก
ทำการ เซอร์เวเนนี้ เพื่อที่จะได้สามารถที่จะทำการ ให้สำเร็จ
เปน ผลตลอด แลจะได้ทำการ ตาม อำนาจ แล ผล ประ โยชน
ที่ไปรคเกล้าฯ พระราชทาน ให้ตาม หนังสือประกาศนี้ ประกาศ
แต่พระที่นั่ง จักรวิมาหาปราสาท ฅวันที่ ๖ เดือน ๕ ขึ้น ๔
ค่ำ ปีชวดยังเป็นนพศก จุลศักราช ๑๒๔๙ เปนวันที่ ๗๐๖๖
ฤกษ์ที่ ๒ ในรัชกาล บัคยุบนี้นี้

กองธรรมศาสตร์และกฎหมาย

ข้อ ๑ การ เชอกร เวที ถ้าว มา แล้ว นี้ จะ ให้ ทำ เป็น ตอน ๆ
 ถัดที่จะ ว่า ต่อ ไป คือ ตอน ที่ ๑ มี ทาง ส่วน ที่ ไป จาก กรุง เพท
 จนถึง กรุง เก้า จะ ให้ ลง มือ ทำ เชอกร เวที ตั้งแต่วันที่ ๑๕ สัณญา
 ๒๖ นี้ ได้ ไป และ จะ แล้ว เสร็จ ภายใน ๑๔ เดือน ทั้งแต่ วันที่
 ตอน ที่ ๒ มี ทาง ส่วน ที่ จะ ไป จาก กรุง เก้า ถึง เมือง สท. บุรี จะ ด้
 ลง มือ ทำ การ ภายใน ๔ เดือน และ จะ ให้ แล้ว เสร็จ ภายใน ๒๕
 เดือน ทั้งแต่ วันที่ ลง ไว้ ใน สัณญา นี้ ตอน ที่ ๓ มี ทาง ที่ จะ ไป
 จาก เมือง สท. บุรี ตาม ริม ฝั่ง ถึง เมือง นคร สวรรค์ จะ ให้ ลง มือ ทำ
 การ ภายใน ๖ เดือน และ จะ ให้ แล้ว สำเร็จ ใน ๒๕ เดือน
 ทั้งแต่ วันที่ ลง ไว้ ใน สัณญา นี้ ตอน ที่ ๔ มี ทาง ส่วน ที่ จะ ไป
 จาก เมือง นคร สวรรค์ ตาม ทาง เมือง สุทร กิจ ถึง เมือง แพร่ จะ ด้
 ลง มือ ทำ การ ภายใน ๒ เดือน จะ ให้ แล้ว เสร็จ ภายใน ๒๕
 เดือน ทั้งแต่ วันที่ ลง ไว้ ใน สัณญา นี้ ตอน ที่ ๕ มี ทาง ที่ จะ ไป
 จาก เมือง แพร่ ไป ตาม ทาง เมือง นคร ถ้าง่าง เมือง ลำ พูน จนถึง
 เมือง นคร เชียง ใหม่ จะ ให้ ลง มือ ทำ การ ภายใน ๖ เดือน
 และ จะ ให้ แล้ว เสร็จ ภายใน ๓๖ เดือน ทั้งแต่ วันที่ ลง ไว้ ใน สัณญา นี้

ข้อ ๒ การ เชอกร เวที ทาง นอก ที่ กิจ จะ ทำ นี้ เป็น ดังนี้
 ตอน ที่ ๖ มี ทาง ส่วน ที่ จะ ไป จาก สระบุรี จนถึง เมือง นคร ราช
 สีนท จะ ให้ ลง มือ ทำ ภายใน ๔ เดือน และ จะ ให้ แล้ว เสร็จ
 ภายใน ๒๕ เดือน ทั้งแต่ วันที่ ลง ไว้ ใน สัณญา นี้ ตอน ที่ ๗

กองบรรณศาสตร์และสารนิเทศ

มีทาง จะ ไปจากเมือง อุดรธานี จนถึงท่าเรือ จะไ้ลง มือ ทำ การ
 ภายใน ๖ เดือน และจะให้แล้วภายใน ๓๖ เดือน ทั้ง
 แต่วันที่ลงไว้ ในสัญญาฉบับนี้ ตอนที่ ๘ มีทาง ส่วน จะ ไป จาก
 เมือง นคร เชียงใหม่ ไป ตาม ทาง เมือง เชียงราย จนถึงเมือง เชียง
 แสน จะไ้ลง มือ ทำ การ ภายใน ๑๒ เดือน จะให้แล้วเสร็จ
 ภายใน ๔๘ เดือน ตั้งแต่วันที่ลงไว้ ในสัญญาฉบับนี้

ข้อ ๓ เงินค่าที่จะ ใช้สอย ใน การ เชอรวะ แล การ ประมาณ
 เงินทำทางรถไฟ ที่ กล่าวมา นี้ จะใช้ค่า อย่าง น้อย ที่ สุด ใน ให้
 เปลือง มาก สมควร กับ ที่ จะ ทำ การ ให้ เช่น ผล ให้ ไ้ การ เชอรวะ
 อย่าง เลือย ทิศ การ และ จะ ใช้ เงิน ที่ กว้าง นี้ ไม่ เกิน กว่า รัชช ษณ
 ต่อ ไมล์ หนึ่ง (คือ ๓๘ รั้ง ๑๒ วา) ตาม ทางรถไฟ
 ตาม ทางรถไฟ ที่ จะมี ไป นี้ และ เงินค่า ที่ จะ ใช้สอย นี้ จะ คิด อยู่
 ใน จำนวน เงิน ที่ ว่า เนี้ นี้ ไม่ มี ค่า ใช้สอย อื่น ๆ อีก ปร
 อื่น ๆ และ เงินค่า ที่ ใช้สอย นี้ ก็ จะ จ่าย เท่า ที่ จะ ต้อง ทำ ญ
 ชี วา เลือย ต่อ ๑๖ ชั่วโมง แล ต่อ ๑ ชั่วโมง แล ต่อ
 จะ จ่าย เงิน นี้ ให้ แล ถ้า เงิน ที่ ใช้จ่าย ราย ๑๖ ชั่วโมง ว่า เนี้ การ
 เกลือ ๑๖ แล ไม่ สมควร ยก ๑๖ ชั่วโมง แล ต่อ ๑ ชั่วโมง จะ
 รั้ง เกิน ๑๖ ใช้ ก็ ไ้

ข้อ ๔ การ เชอรวะ ที่ กล่าวมา นี้ จะ มี แกร ราช งาน ทำ ทางรถไฟ
 ไฟ ที่ กว้าง นี้ นี้ โดย พิศ การ แล จะมี ทรัพย์สิน ทรัพ ทรัพ ทรัพ
 ไฟ ที่ กว้าง นี้ นี้ โดย พิศ การ แล จะมี ทรัพย์สิน ทรัพ ทรัพ ทรัพ

หรือทำการ แยก อย่าง ที่ สำคัญ ส่วน ตัดต่อ ภายใน ภาพ แผลม
 ตัวอย่าง กับ ราย ชื่อ สิ่ง ของ แล รายงาน ที่ จะ ทำ แล ให้ พร้อ ม
 ขริย รณ ทุก อย่าง เหมือน หนึ่ง ว่า จะ ลง มือ ทำ การ จริง เมื่อ ไท
 ก็ ได้ ทำ ไท ใน เวลา นั้น ไม่ ต้อง ทำ การ เซอร์เว อื่น อีก ต่อ ไป

ข้อ ๕ การ เซอร์เว ที่ กล่าว มา นี้ จะมี ชาญ ชี ปรมาณ เงิน
 ที่ จะ ใช้ ใน การ ทำ ทาง รถ ไฟ ทุก ๆ ตอน คิค คำ นวน โดย คน ว่า
 ทาง รถ ไฟ นี้ ทาง เหล็ก กว้าง เมเตอร์ หนึ่ง (คือ ๒ ศอก)
 แต่ ว่า จะ ได้ มี ชาญ ชี ปรมาณ ราคา ค่า ลม โดย คน ว่า ทาง เหล็ก
 กว้าง ๔ ฟุต ๘ อีซ กิ่ง (คือ ๒ ศอก กี่ ๘ นิ้ว)
 แล มี ชาญ ชี ปรมาณ คำ นวน โดย คน ว่า ทาง เหล็ก กว้าง ๖๐
 เซนติ เมเตอร์ (คือ ศอก กี่ ๕ นิ้ว) นี้ กว

ข้อ ๖ เปน การ เข้าใจ ด้ว กัน ว่า ถ้า คอ เวอน แมนค้ จะ ได้ ผู้
 รับ สัญญา ทำ การ นี้ ทำ ทาง รถ ไฟ นี้ ผู้ รับ สัญญา ทำ การ นี้ ก็ จะ
 รับ ค่า ทาง รถ ไฟ นี้ ได้ ตาม ราคา ชาญ ชี ปรมาณ ที่ กล่าว
 มา แล้ว นี้ แต่ ใน สัญญา ไม่ มีความ ชัด หนึ่ง ชัด ใด ที่ จะ เปน
 เสี โอน หนึ่ง ว่า ๆา ก็ จะ ทำ ได้ เปน การ จำ เปน ว่า คอ เวอน แมนค้
 จะ ต้อง ให้ ๆา ขอ ให้ ผู้ รับ สัญญา ทำ การ นี้ ทำ ทาง รถ ไฟ ที่ กล่าว
 นี้ ๆา แต่ ส่วน โศ สวณ หนึ่ง ของ ทาง รถ ไฟ นี้ ได้

ข้อ ๓ ถ้า ผู้ รับ รับ สัญญา ทำ การ นี้ จะ ทำ การ เซอร์เว แล ทำ
 ชาญ ชี ปรมาณ ที่ กล่าว มา แล้ว ไม่ สำ เว ขริย รณ ตาม เวลา

กองบรรณศาสตร์และภาณมูล่ง

ที่กำหนดไว้ในสัญญาฉบับนี้ ในทางรถไฟ ตอนหนึ่ง ตอนใด ก็ที่
 คอเวอนแมนต์ ไม่ ต้องใช้ค่าอื่นใด ใน การเซอรวเอ ฎา การ ประ
 มาณ ราคาของ ทาง ตอน ที่ ไม่ สำ เร็จ ขวิบูรณ นั้น แต่ ผู้รับ สัญญา
 ทำ การ นี้ จะคิด เอา เงิน ค่า บัวย การ ค่าทำ การ ค่า ใช้ จ่าย ฎา
 ค่า อื่นๆ ใน การ ที่ ทำ ทาง ตอน ที่ ไม่ แล้ว นั้น ต่อ คอเวอนแมนต์
 ไม่ ได้

ข้อ ๘ ถ้า คอเวอนแมนต์ ไม่ ใช้เงิน ที่ ควร คอเวอนแมนต์
 จะได้ ใช้ แก่ ผู้ รับ สัญญา ทำ การ นี้ เพื่อ การ เซอรวเอ แล การ ประมาณ
 ราคา ทาง รถไฟ ตอน หนึ่ง ตอน ใด เมื่อ เสร็จ ขวิบูรณ แล้ว ผู้รับ
 สัญญา ทำ การ นี้ จะ พ้อง เวิษก เอา เงิน ค่า ที่ ต้อง ใช้ จ่าย เปลือง
 ไป แล้ว นั้น ได้

ข้อ ๙ เมื่อ การ เซอรวเอ แล การ ประมาณ ราคา ทาง รถไฟ
 ตอน ใด ขวิบูรณ แล้ว เสร็จ เมื่อ ใด จะ ได้ ใช้ เงิน เสร็จ เมื่อ นั้น
 เมื่อ ได้ ใช้ เงิน เสร็จ เมื่อ ใด บัณคา มณ ที่ ต่างๆ สำ รวรับ ทำ การ
 แล อย่าง ที่ สำ แคง สำ รว ตัด ต่อ ภายใน ภาพ มณ ทวิ อย่าง แล ราย
 ชิว สร ของ แล ราย งาน ที่ จะ ทำ ก็ ย ทั้ง บาลู จี ประมาณ ราคา
 โดย บัศการ เสง่า นี้ จะ ได้ มอข ให้ สก แล เปน สมย ที่ ของ
 คอเวอนแมนต์ เมื่อ นั้น

ข้อ ๑๐ คอเวอนแมนต์ จะ ตั้ง ให้ เจ้า พนักงาน เซอรวเอ ผู้ ครอง
 ฎา ผู้รับ การ แทน เจ้า พนักงาน เซอรวเอ นั้น ให้ ไป กับ พวก ทำ การ

เซอร์เว แลตรวจคุณภาพ การทำนั้น เมื่อใดก็ได้ ผู้รับผิดชอบทำการ
 การนี้ แลผู้ทำการ ของ ผู้รับผิดชอบ ทั้งผู้รับผิดชอบทำการ แทนผู้
 รับผิดชอบนี้ จะช่วยให้ผู้ซึ่ง คอเวอนแมนท์ แต่งตั้งไปนั้น
 ตรวจคุณภาพ ที่ทำการไว้ โดยสะดวก แลผู้แทน คอเวอนแมนท์ ไป
 นั้น จะช่วย เกื้อกูล พวกเซอร์เวนั้น โดยชี้แจง ข้อความ ซึ่งจะเป็
 ประโยชน์ แลที่ จะบอกให้แก่ผู้ทำการ เซอร์เวนั้นไว้ ใน
 เวลาที่ไปตรวจดูด้วย ถิ่น

ข้อ ๑๑ เมื่อ ก่อห คอเวอนแมนท์ จะรับผิดชอบที่ เซอร์เว
 แล บัญชี ประมาณ ราคา นั้น ๆ ก่อนเวลา ที่ จะใช้เงิน ค่า เซอร์เว
 นั้น ผู้รับผิดชอบทำการนี้ ต้อง สำแดงให้ คอเวอนแมนท์ ๆ
 ผู้รับผิดชอบการ แทน เจ้าพนักงาน เซอร์เวนั้น เห็น เช่นที่ พอใจ ว่าทาง
 รถไฟ ที่ คิด จะทำการ นั้น เป็น ทาง สมควร ที่ จะทำ เคมีอ. ถิ่น
 ทุก ทาง ที่ คิดไว้ ถ้า แล คอเวอนแมนท์ ๆ ผู้รับผิดชอบการ แทน
 เจ้าพนักงาน เซอร์เว นั้น จะไม่ เห็น ชอบด้วย ด้ ทางที่ ผู้รับ
 รับผิดชอบทำการนี้ คิด จะทำการ ความนั้น โดย เหตุ ที่สมควรแล้ว แล
 ที่ เซอร์เว แล บัญชี ประมาณ ราคา ทาง นั้น ก็ จะยัง แก้ไข
 ๆ เปลี่ยนแปลงใหม่ เพื่อ จะให้ พึง ชัด รั้ง กับ รั้ง กล่าวนำ แล้ว
 นี้ไว้ ผู้รับผิดชอบทำการนี้ คิด จะทำ อันใด ซึ่ง จำเป็น
 จะต้องใช้ ในการ ที่ ชัด รั้ง เปลี่ยนแปลง ๆ เพื่อ เกิด เพราะเหตุ
 เช่นนี้ ก่อ คอเวอนแมนท์ นั้น ไม่ไว้

กองธรรมศาสตร์และกฎหมาย

ข้อ ๑๒ ข้อความ ซึ่งจะต้องประพฤติ ต่อ กัน ก็คือ จะต้อง
 รักษาไว้ ก็ มิ แล จะต้องให้กัน ก็คือ ซึ่งมีอยู่ ทั้ง สอง ฝ่าย ใน สัญญา
 นี้ ใน ส่วน คอเวอนเมนต์ นั้น ผู้ รัฐบาล แทน ต่อ ไป แล ผู้ที่
 จะได้รับมอบ ราชการ ก็จะต้อง ถือ ตาม นั้น ใน ส่วน ผู้รับ สัญญา
 ทำ การ นี้ ผู้ ราชการ ทรัพย์สิน วัตถุ แล ผู้รับมอบ การ ก็จะต้อง
 ถือ ตาม นั้น

ข้อ ๑๓ ถ้า เกิด ข้อ สบ ไซบ ข้อ วิวาท ๆ ข้อ เถียง กัน ขึ้น
 ในระหว่าง ผู้ทำ สัญญา นี้ ทั้ง สอง ฝ่าย แล้ว ก็ ที่ เช่น การ เก็บ ภาษี
 กัน ก็ ข้อ ความ ใน หนังสือ สัญญา ก็คือ ๆ เกี่ยวกับ ความ ส่วน
 หนังสือ ใด ใน หนังสือ สัญญา ก็คือ ๆ เกี่ยวกับ การ ที่ จะทำ
 ๆ สิ่ง ของ ที่ จะใช้ ตาม หนังสือ สัญญา ก็คือ ๆ เกี่ยวกับ ชำนาญ
 ๆ ผล ประโยชน์ ที่ ควร จะได้ จะ เสีย ต่อ กัน ใน สัญญา ก็คือ
 ๆ เกี่ยวกับ สิ่ง ของ ๆ การ เซอร์เว ที่ ตก ลง กัน ว่า จะ ทำ ตาม
 สัญญา ก็คือ ข้อ ความ ที่ กระจาย เหล่า นี้ จะมี ให้ เพียง ด้ย ความ
 กัน ใน โรง ศาล หนึ่ง ศาล ใด แต่ จะ ให้ คน กลาง ตัดสิน ตาม แบบ
 อย่าง ที่ จะ ว่า ต่อ ไป นี้ คือ ว่า เรื่อง ความ ซึ่ง เหน ไม่ ต้อง กัน นั้น
 จะ ยก ขึ้น ให้ คน กลาง สอง คน ผู้ ซึ่ง เหน ไม่ ต้อง กัน ใน สัญญา นี้
 เลือก ตั้ง คน กลาง นั้น ฝ่าย ละ คน แล้ว แล ก่อน เวลา ที่ จะ พิจารณา
 เรื่อง ความ ที่ จะ ให้ ตัดสิน นั้น คน กลาง ทั้ง สอง คน ที่ กล่าว มา
 แล้ว นี้ จะ ให้ เลือก ธรรมดา การ กลาง (ซึ่ง เรียก ตาม กฎหมาย

ว่าอนุญาต) อีกคนหนึ่ง แล้วภายหลัง จึงนำเรื่อง ความ
 ซึ่งวิวาท กัน นั้น มาว่ากล่าว กัน ต่อหน้าคน กลาง แล ระยะเวลา
 การ กลาง ผู้ซึ่งมีอำนาจที่ จะสืบ พยาน แล ตรวจหนังสือสำคัญ
 ต่าง ๆ แล ใ้สอบสวนคำ พยานได้ ถ้าแล ผู้ทำ สัญญา นี้ ฝ่ายใด
 ใ้วิธีสมัครสื่อ บอก ของฝ่ายหนึ่ง ว่า ใ้แก้ออก คน กลาง ฝ่าย ตแ
 มาแล้ว แลไม่เือก ทั้งคน กลาง มา ฎา ละเอียด ถึง ๓๐ วัน
 แล้วคน กลาง ฝ่ายที่ ตัง แล้ว นั้น จะพิจารณา เรื่อง ความ ที่ วิวาท
 กัน นั้น ผู้เกี่ยวข้อง แล ทักสิน ใ้ แต่ บัณฑิตา ความ ทั้ง ปรอง คน กลาง
 ต้อง ทักสิน เช่น สนธิสื่อ ลงชื่อ ด้วยลายมือ คน กลาง นั้น แล
 บัณฑิตา ความ ทั้ง ปรอง ที่ คน กลาง จะเห็น ความ ไม่ตก ลง กันได้ ก็ จะ
 ต้องใ้ระยะเวลาการ กลาง ทักสิน คำ ทักสิน นั้น จะเป็น การ เค้จ ขาค
 แล คำ ทักสิน ของคน กลาง หลายคน ฎา คนเกี่ยวข้อง ฎา ของ ระยะเวลาการ
 กลาง นั้น เมื่อใ้ ทักสิน ลงชื่อ แล้ว ผู้ทำ สัญญา ทุก
 ฝ่าย จะต้อง ทำ ความ ข้อ เว้นไว้แต่ ว่าเช่น การ ผิด ฎา ข้อ กัน
 มาก มาบ นั้ แล ผู้ทำ สัญญา นี้ รัชว่า จะทำ ตาม คำ ทักสิน นั้น
 ทั้ง สอง ฝ่าย ถึง แม้น ว่า จะมี คติ ความ เกิดขึ้น ใน โรง ศาล ก็
 ถ้า ผู้ สัญญา นี้ จะรัช ว่า คำ ทักสิน นั้น ตน จะต้ง ทำ ตาม เว้นไว้
 แต่ ข้อ ที่ ยก มา ช้าง คั้น แล้ว คำ ทักสิน นี้ จะใ้ใ้ใ้เหมือน คน
 ว่าเป็น คำ ทักสิน ของ ศาล หลวงที่ สมควร จะ พิจารณา คติ นั้น
 แล บัณฑิตา ข้อ ความ ทั้ง ปรอง ซึ่ง ไม่ใ้กล่าว เฉพาะ ลง ไว้ ใน หนังสือ

กองบรรณศาสตร์และภาพถ่าย

สัญญา^{นี้} ผู้ทำสัญญา^{นี้} ยอมตกลงว่า การ ตัดสิน เปรียบเทียบ

ด้วย คน กลาง^{นี้} จะได้ทำตาม ข้อความที่ ว่า ไว้ ใน กฎหมาย

อังกฤษ ซึ่งว่า ด้วย กระทบพิจารณาความแพ่ง ซึ่ง ออกเมื่อ

ปี คฤศตศักราช ๑๘๕๔ ทรง กับ ปี ขาน นศก ๑๒๔๖ ^{นี้}

ให้ โทล^{นี้} ข้อความ ^{นี้} ตาม แต่ เหตุ การที่ จะทำ ได้ แล คำ ฤชา ธรรม

นิยม ของ การ ตัดสิน ด้วย คน กลาง^{นี้} จะได้ เลียบ กัน ตาม คำ สั่ง

ของ คน กลาง ที่ลาย คน ๆ ๑ คน เกียว ๆ ของ พระลาการ กลาง^{นี้}

หนึ่ง หนึ่ง สือ สัญญา^{นี้} ทำ เบน สอง ด้ย^{นี้} ที่ กรุง เทพฯ มหา เคว

แล เพื่อ ที่ จะให้ มี สำคัญ มั่นคง เป็น พยาน ^{นี้} ผู้ทำสัญญา ทั้ง

สอง ฝ่าย ได้ ลง ชื่อ ไว้ แต่ ณ วันที่ ๑๖ เดือน มาษ คฤศตศักราช ๑๘๘๘

ทรง กับ วัน^{นี้} ๖ เดือน ๕ ขึ้น ๔ ค่ำ ปี ชวด ยัง เป็น นพศก

จุลศักราช ๑๒๔๙

ลง วัน^{นี้} ๖ เดือน ๕ ขึ้น ๔ ค่ำ ปี ชวด ยัง เป็น นพศก

จุลศักราช ๑๒๔๙ ทรง กับ วันที่ ๑๖ เดือน มาษ คฤศต

ศักราช ๑๘๘๘

พยาน (เซ็น) เหวะ วงษ์ วัชร วรรณา (เซ็น) สวัสดิ์

โสภณ แอนครุควาลเพรเคอวิก วิดเลียง ชาลส์ ชีเนซาจ ชะ

ประกาศกรมศุลกากร

๑ ขอแจ้งความให้ทราบทั่วกัน ว่า ใน การ ที่ จะขึ้นกัน
 ไม่ให้โจร ผู้ร้าย ลักข้างม้า โค กระบือ สัตว์ ซึ่ง ใช้เป็น พาทน ใน
 กรุงสยาม ๔ อย่าง นั้น ทั้งแต่ วันที่ ๖ เดือน ๗ แรม ๗ ค่ำ
 ปีชวศก สัมฤทธิศก ศักราช ๑๒๕๐ ตรงกับ วันที่ ๑ เดือน ยุน
 ปีกฤษศ ศักราช ๑๘๘๘ สืบไป บันคา สักว ซึ่ง เป็น พาทน
 ข้างม้า โค กระบือ เป็นต้น ซึ่ง ถูกค้าไทย แลต่าง ประเทศ จะขึ้นทุก
 ออกไป จำหน่าย ณ เมืองต่าง ประเทศ แล ต้อง ให้ ทำ หนังสือ
 มาขอ อนุญาต ที่ จะขึ้นทุก ออกไป เหมือนอย่าง สินค้า ทั้ง ๒
 อย่าง ที่ จะขึ้นทุก ลงเรือ เจ้าพนักงาน กรม ศุลกากร จะ ได้ ไป ตรวจ
 ดู หนังสือ พิมพ์ รูป พระชน สำหรับ สักว ที่ จะขึ้นทุก ออกไป ได้
 ถูกต้อง ความ พระราชบัญญัติ แล เจ้าพนักงาน จะ ได้ ใ้ โย อนุญาต
 ที่ จะขึ้นทุก ลงเรือ ไป ขาตาม ขรรวม เข็มม เป็ด ย่น เอา หนังสือ
 พิมพ์ รูป พระชน นั้นไว้ ถ้า ถูกค้า ที่ จะขึ้นทุก ข้างม้า โค กระบือ
 ออกไป จำหน่าย เมือง ต่าง ประเทศ ไม่ขอ อนุญาต เสีย ก่อน เวลา
 ที่ จะขึ้นทุก ไป ฤา ให้ เจ้าพนักงาน ไป ตรวจ แล ฤา สักว ที่ จะ
 ขึ้นทุก ออกไป ไม่มี ทัว หนังสือ พิมพ์ รูป พระชน สำหรับ โค กระบือ
 ฤา หนังสือ พิมพ์ รูป พระชน ไม่ถูก กับ รูป พระชน สักว นั้น ผิด ด้วย
 พระราช บัญญัติ แล เจ้าพนักงาน ผู้ ตรวจ ภาษี กรม ศุลกากร จะ
 ยึด สักว นั้นไว้ ไม่ ต้อง ขอม ให้ ขึ้นทุก โค กระบือ นั้น ไป เป็น อันขาด

กองกรมศุลกากรและท่าเรือ

จึงให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน

ประกาศมาแต่สุลตากรณวัน ๖ เดือน ๖ ขึ้น ๑๓ ค่ำ
มีชวคสัมฤทธิศก ศักราช ๑๕๕๐ ตรงกับวันที่ ๖๓ เดือน
แอสวิตมีศฤศคศก ศักราช ๑๕๕๕ โดยคำสั่งของท่านผู้บัญชา
การกรมศุลกากร พระเอกุศลภคฤคย์

พระราชบัญญัติทหาร

ณวัน ๓ เดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ มีชวคสัมฤทธิศก
ศักราช ๑๕๒๐

สมเด็จพระเจ้า น้อยยาเชอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่าง วงษ กรม
พระภาณุพันธุวงษวรเดช น ร ภ จ ก ๑ ๑ ๑ ผู้แทนผู้บัญชา
ราชการ กรมทหารทั่วไป รัชพระบรมราชโองการ ไล่เกล้าฯ
ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า แต่ก่อนทหาร บก ทหาร เวช
ซึ่ง รัช ราชการ มา แล้ว ยัง หามี กำหนด ซึ่ง จะ ได้ รัช พระราชทาน
เงิน เดือน เงิน ปี แล เขี่ย หัก เงิน รางวัล เช่น ขรรวม เขี่ยม แน่น นอก
ดง ไม่ เมื่อ เวลา จะ ต้อง พระราชทาน เงิน เดือน เงิน ปี แล เขี่ย
หัก เงิน รางวัล อย่างไร ครั้ง โศคราว โศ ก็ เช่น ความ ลำบาก
แต่ ไม่ เป็น การ เสมอ ทั่ว กัน เช่น บขบ อย่าง ไ้ เมื่อ ทหาร ทั้ง ปวง
ยังไม่ ทราบ การ ตลอด แล ไม่ มีความ หวัง ใจ ใน ผล ประโยชน์
ซึ่ง ทน จะ ได้ รัช แน่น นอก แล้ว ก็ เป็น เหตุ ให้ ข้า ราชการ ฝ่าย ทหาร

ที่ถอย ความอุสาหที่ จะรับราชการให้แจ่มแจ้ง แวงต่อไป สมควร
 จะตั้งพระราชบัญญัติ เป็นกำหนดของผู้ที่จะได้รับพระราช
 ทานเงินเดือนเงินปี เชื้อหวัดเงินรางวัลให้หมู่ทหาร ทราบทั่ว
 กัน จะได้ตั้งหน้าทำราชการผลของพระเกษพระคุณ หากความชอบ
 ความดี เคมตามตำแหน่งทุกประการ จึงมีพระบรมราชโองการ
 ไปรคเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติสำหรับ กรมทหาร ผู้ซึ่งจะ
 รับพระราชทานเงินเดือนเงินปี แลเชื้อหวัดเงินรางวัลในเวลา
 รับราชการ แล ออกจากราชการ ค่ะ ไปดังนี้

(ว่าด้วยราชการ)

มาตรา ๑ ทหาร ซึ่งเข้าเวร ฤฯ เวลาประจำรับราชการ
 ทรงพระกรุณาไปรคเกล้าฯ พระราชทานเงินเดือนให้ นายทหาร
 ใหญ่ คือ นายทหาร ซึ่งได้รับพระราชทาน ตราตั้ง ซึ่งภาษา
 อังกฤษ เรียกว่า คอมมิชชั่น ออฟฟิเซอ แล นายทหาร น้อย ซึ่งภาษา
 อังกฤษ เรียกว่า นอนคอมมิชชั่น ออฟฟิเซอ แล เปดตี ออฟฟิเซอ
 แล พลทหาร ซึ่งภาษา อังกฤษ เรียกว่า ไพร เวค พลทหาร เวือ
 เรียกว่า กัณเนอกลาสี เรียกว่า เซเลอ แล นายทหาร ผู้ช่วย ซึ่ง
 ภาษา อังกฤษ เรียกว่า สตาป แล เจ้าพนักงาน พลเรือน ซึ่ง
 รับราชการ อยู่ใน กรมทหาร ทั้งปวง เคมตาม อัตราตำแหน่ง
 ยศ แลหน้าที่ ซึ่งรับราชการทุกคน ถ้าต้องเกณฑ์เข้ากระบวน
 ทักษิณไป ฤฯไปราชการทางไกล ให้เพิ่มเงินเดือน นายทหาร

กองบรมมหาราชวังและมณฑล

ใหญ่ อีก ถึง อัครา เติม เพิ่ม นาย ทหาร น้อย อีก ๓ ของ ๔ ส่วน
 อัครา เติม เพิ่ม พล ทหาร อีก เท่า ๑ ถู่ว่า จะ เสรี ราชการ ที่
 ไป ทำ นี้

มาตรา ๒ ทหาร ออก เวร ฤๅ เวลา ที่ ไม่ ได้ ประจํา รัช ราชการ
 ๑ ทหาร ที่ สำหรั ผลิต เปลี่ยน เข้า เวร รัช ราชการ อยู่ เสมอ แต่
 เชน เวลา ออก เวร ใน กรม ทหาร มหาค เล็ก นาย ทหาร น้อย จะ พระ
 ราชทาน เงิน เกื้อน แบ่ง ตาม อัครา เติม ออก เชน ๓ ส่วน ให้
 รัช พระราชทาน แต่ ส่วน ๑ พล ทหาร ไม่มี เงิน เกื้อน กรม ทหาร
 นอก นั้น ไม่มี เงิน เกื้อน ทั้ง นาย ทหาร น้อย แล พล ทหาร ๓ ทหาร ที่
 ได้ รัช ราชการ ทหาร อย่าง ใหม่ แล้ว แล ยก ออก จาก ราชการ เข้า
 เวร ประจํา การ พัก ไว้ เชน กอง หนุน เรียก รัช ราชการ เชน ทวาร นั้น
 นาย ทหาร ใหญ่ นาย ทหาร น้อย นั้น พระราชทาน เชน เงิน ยี่ แบ่ง
 ตาม อัครา เติม ออก เชน ๔ ส่วน ให้ รัช พระราชทาน แต่ ส่วน ๑
 พล ทหาร ไม่มี เงิน เกื้อน เงิน ยี่ ๓ ทหาร ที่ ได้ รัช ราชการ อย่าง
 เก่า อยู่ แต่ เติม แล้ว แล ยัง ไม่ ได้ รัช ราชการ อย่าง ใหม่ พัก ไว้
 เชน กอง หนุน นั้น ถ้า เชน นาย ทหาร ใหญ่ น้อย จะ พระราชทาน เชน
 เงิน ยี่ แบ่ง ตาม อัครา เติม ออก เชน ๖ ส่วน ให้ รัช พระราชทาน
 แต่ ส่วน หนึ่ง พล ทหาร ไม่มี เงิน เกื้อน เงิน ยี่

มาตรา ๓ ทหาร ตำแหน่ง ใหม่ ที่ สมควร จะ ได้ รัช ราชการ ใน
 ทหาร อย่าง ใหม่ แล้ว แต่ ยัง ไม่มี ตำแหน่ง ว่าง นั้น จะ พระราชทาน

เช่น เงิน เดือน ถ้า เช่น นาย ทหาร ใหญ่ บ้าง เงิน เดือน ถึง อัตรา เก็บ
 ถ้า เช่น นาย ทหาร น้อย บ้าง เงิน เดือน ตาม อัตรา เก็บ ออก
 เช่น ๔ ส่วน ให้ รับ พระราชทาน แต่ ส่วน ๑ พลทหาร ไม่มี
 เงิน เดือน เงิน ปี

(ว่า กว๊าย ออก ราชการ)

มาตรา ๔ ทหาร ที่ ออก จาก ราชการ นี้ ยั้ น ค้า ทหาร ทั้ง ปวง
 ซึ่ง รับ ราชการ อยู่ มี กําหนด เวลา ควร ต้อง ออก จาก ราชการ ทหาร
 ตาม อัตรา กังนี้

ทหารบก

๑ ตำแหน่ง นายพล ผู้ ช่วย ราชการ ใน กองทัพ ซึ่ง ภาษา
 อังกฤษ เรียก ว่า เบเนอ วาส สตาฟ แด หัว พัน เอก ซึ่ง ภาษา อังกฤษ
 เรียก ว่า คอลอ เนล กําหนด อายุ ๖๐ ปี ตำแหน่ง นายทหาร ผู้ ช่วย
 ราชการ ใน กอง ทหาร ซึ่ง ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า สตาฟ ออฟฟิเชอ
 แด นาย แพทย์ ม้า ซึ่ง ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า เว เกรวี นา วี เซอ ยิน
 แด หัว พัน โท ซึ่ง ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า เลฟ เต แนนท์ คอลอ เนล
 กําหนด อายุ ๕๕ ปี นาย แพทย์ ซึ่ง ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า เซอ ยิน
 แด หัว พัน ตรี ซึ่ง ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า เม เยอ แด นาย ทหาร น้อย
 ซึ่ง ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า นอน กอม มิ ชัน ออฟฟิ เชอ แด พล ทหาร
 ซึ่ง ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า ไปว เวค กําหนด อายุ ๕๐ ปี หัว รัย เอก
 ซึ่ง ภาษา อังกฤษ เรียก ว่า กัม พัน กําหนด อายุ ๔๕ ปี

กองบรรณคดีสารและกิจการพิมพ์

หัวร้อยโท ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าเลฟเตแนนต์ กำนัน
 อายุ ๔๐ ปี หัวร้อยตรี ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าดับเลฟเต
 แนนต์ กำนัน อายุ ๓๔ ปี

ทหารเรือ

๑ ตำแหน่งสารวัตรใหญ่ ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าซีพ อิน
 สเปกเตอ แต่ผู้ฝึกหัดการใหญ่ ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าซีพ อิน
 สเปกเตอ แล นายเรือเอก ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่ากัปตัน กำนัน
 อายุ ๖๐ ปี ตำแหน่ง นายกลใหญ่ ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า
 ซีพเอมบี เนีย แล นายแพทย์ ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าเซอ ยิน
 แล นายเรือโท ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าคอมมาน เคอ กำนัน
 อายุ ๕๔ ปี ตำแหน่ง นายกล ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า
 เอมบี เนีย แล นายเรือตรี ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าเลฟเตแนนต์
 แล นายทหารน้อย ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าเพน ออฟฟิ เซอ
 แล พลทหาร ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่ากันเนอ กลาดี ซึ่งภาษา
 อังกฤษเรียกว่าเซ เลอ กำนัน อายุ ๔๔ ปี รองนายเรือตรี
 ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่าเซ คันท์ มาส เลอ กำนัน อายุ ๓๔ ปี
 แต่ตำแหน่ง นายทัพ นายพลทหารบก แล นายพลทหารเรือ ทุก ๆ
 ชั้น นั้น ไม่กำหนดยศตราทั้งนี้ อนึ่ง ถ้าเป็นนายทหาร ถึงแม้ว่า
 อายุยังไม่ถึงกำหนดเวลา ออกจากราชการ จะออกเมื่อใดก็ได้

ฎามี อายุพ้น กำหนด ที่ควร จะ ออกจาก ราชการ แล้ว ก็ดี แต่มี เหตุจำเป็น ที่ จะ ต้อง อยู่รับ ราชการ ต่อ ไป อีก ก็ ได้ คง ให้ รับ พระ ราชทาน เงิน เกื้อหนุน ต่อ ไป แต่ผู้ ที่ ออกจาก ราชการ แล้ว นั้น ไม่ ได้ รับ พระ ราชทาน เงิน เกื้อหนุน เงิน ยี่ อย่างใด อย่างหนึ่ง เว้นไว้ เสีย แต่ เป็น ผู้ ถึง กำหนด สมควร จะ ได้ รับ พระ ราชทาน เบี้ย หวัด ตาม ซึ่ง จะ แจง ต่อ ไป ใน มาตรา ดัง เมื่อ ทหาร ผู้ นั้น ได้ ออกจาก ราชการ แล้ว แต่ ผู้ ที่ ได้ ออก ไป โดย ปรกติ มิ ได้ มีความ ผิด เป็น โทษ เพราะ ต้อง ไล่ เสีย จาก ทหาร ถ้า เป็น นาย ทหาร คง ให้ รับ ยศ ทหาร ตาม ตำแหน่ง เกิม ที่ เป็น อยู่ เมื่อ เวลา ออกจาก ทหาร นั้น แต่ แต่ง เกรื่อ ยศ ตาม ตำแหน่ง ได้ ถ้า ผู้ ที่ ออก ไป มีความชอบ ความดี ใน ราชการ สมควร จะ พระ ราชทาน เลื่อน ตำแหน่ง ยศ ทหาร ยิ่ง ขึ้น ก็ จะ ไป ทูล พระ ราชทาน เลื่อน ยศ ขึ้น โดย ลำดับ ตาม ความดี ความชอบ ของ นาย ทหาร ผู้ นั้น ๆ ก็ แต่ง เกรื่อ ยศ ทหาร ได้ ตาม ตำแหน่ง นั้น ๆ

มาตรา ๕ นายทหาร อย่าง เก่า ที่ ไม่ สมควร จะ รับ ราชการ อยู่ ใน กรม ทหาร นั้น ถึงแม้ว่า อายุ ยัง ไม่ ถึง กำหนด ก็ดี ต้อง ให้ ออกจาก ราชการ ทหาร ไป เป็น พล เวื่อน ซาก ไม่ ได้ รับ ผล ประโยชน์ ใน กรม ทหาร ต่อ ไป ถ้า เป็น ผู้ ที่ มีความ ชอบ ความดี อยู่ แต่ ก่อน ๆ แต่ ยัง ไม่ ได้ มี ตำแหน่ง ราชการ ใน พล เวื่อน แต่ง ใด คง ให้ รับ เบี้ย หวัด ตาม เกิม ที่ เคย ได้ รับ อยู่ใน กรม นั้น

กองบรรณสารและกิจการเมือง

แต่ก่อนต่อไปอีก ๓ ปีเท่านั้น

ฯ

ว่าด้วย เบี้ยหวัด

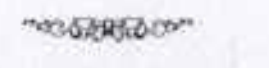
มาตรา ๖ เบี้ยหวัดผู้^๕ออกจากราชการนั้น บันฑานายทหาร
 ใหญ่ นายทหาร น้อย ซึ่ง^๕ได้^๕ออกจากราชการ ทหาร^๕ ถ้าได้รับ^๕
 ราชการแล้ว ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป ครบถึงปีที่ ๑๑ จะพระ
 ราชทาน เบี้ยหวัด^๕ อย่าง^๕นี้ เป็นเงิน^๕ปี^๕ไปจนตลอดชีวิต^๕ กิต^๕แบ่ง
 จำนวนเงิน^๕ เกือบ^๕ตาม อัตรา^๕เดิม^๕ ที่^๕ได้รับ^๕อยู่^๕แต่^๕เมื่อ^๕เวลา^๕จะ
 ออกจาก^๕ราชการ^๕ เช่น ๕๐ ส่วน^๕ให้^๕แต่^๕ ๑๐ ส่วน^๕ถ้า^๕รับ^๕ราชการ^๕
 อยู่^๕แต่^๕ก่อน^๕เกิน ๑๑ ปี^๕ขึ้นไป^๕ ขึ้น^๕ให้^๕เช่น ๑๑ ส่วน^๕ แต่^๕ถ้า^๕
 รับ^๕ราชการ^๕ มาก^๕ มี^๕ขึ้นไป^๕ อีก^๕เท่า^๕ใด ก็^๕เพิ่ม^๕ขึ้น^๕อีก^๕ปี^๕ละ^๕ ๓ ส่วน^๕
 จนถึง ๖๐ ส่วน^๕ เป็น^๕อย่าง^๕สูง^๕ แต่^๕พล^๕ทหาร^๕ ไม่^๕ได้รับ^๕เบี้ย^๕หวัด^๕ อย่าง^๕
 นี้^๕ อนึ่ง^๕นาย^๕ทหาร^๕ ผู้^๕ซึ่ง^๕ได้^๕ออกจาก^๕ราชการ^๕ ไป^๕แล้ว^๕ แต่^๕ได้รับ^๕
 พระ^๕ราชทาน^๕ เบี้ย^๕หวัด^๕ ตาม^๕กำหนด^๕แล้ว^๕ ถ้า^๕ไป^๕รับ^๕ราชการ^๕ กรม^๕อื่น^๕
 ได้รับ^๕ผล^๕ ประ^๕โยชน์^๕เงิน^๕ เกือบ^๕เงิน^๕ปี^๕ เบี้ย^๕หวัด^๕ มาก^๕ น้อย^๕ เท่า^๕ ใด^๕
 ให้^๕คิด^๕หัก^๕แบ่ง^๕ จำนวน^๕ เบี้ย^๕หวัด^๕ ทหาร^๕ ที่^๕ผู้^๕นั้น^๕ ควร^๕จะ^๕ได้รับ^๕เพิ่ม^๕
 ผล^๕ ประ^๕โยชน์^๕อื่น^๕ ตาม^๕ มาก^๕ น้อย^๕ กว่า^๕จะ^๕ถ้วน^๕ อัตรา^๕ เบี้ย^๕หวัด^๕
 ทหาร^๕ นั้น^๕ ถ้า^๕ผู้^๕นั้น^๕ ได้รับ^๕ ประ^๕โยชน์^๕อื่น^๕ มาก^๕ กว่า^๕จำนวน^๕ ซึ่ง^๕จะ^๕
 ได้รับ^๕ เบี้ย^๕หวัด^๕ ทหาร^๕ ไม่^๕ต้อง^๕ พระ^๕ราชทาน^๕ เบี้ย^๕หวัด^๕ ทหาร^๕ แก่^๕

ผู้หนึ่งต่อไป

มาตรา ๗ เขี้ยวศึกผู้รับราชการนั้น บัญชีนายทหาร
 ไทใหญ่ แล นายทหารน้อย ซึ่งได้รับราชการพ้น ๑๐ ปีขึ้นไป
 แล้ว ถึงกำหนดที่จะได้รับพระราชทาน เขี้ยวศึกผู้ออกจาก
 ราชการ แต่ผู้หนึ่งยังรับราชการอยู่จนครบกำหนดกระเบื้องอายุ
 ที่ควร จะออกจาก ราชการ แล้วแต่ยังไม่ได้ออก เพราะมีเหตุ
 ชั่วครู่ที่ผู้หนึ่งจะได้ อยู่ใน ราชการ ต่อไป จะพระราชทานเขี้ยว
 ศึก อย่างนี้ ให้เป็นเงินที่เพิ่ม นอกจากอัตราเงิน เดือนเพิ่ม
 อีก คิดตามจำนวนส่วนที่จะได้รับเหมือน กับ เขี้ยวศึก ผู้ ออก
 จาก ราชการ แต่ไม่ให้มากเกินกว่า ๑๐ ส่วน ขึ้นไป ถ้า
 ออกจาก ราชการ เวลาใด ก็คงได้รับแต่ เขี้ยวศึก อย่างนี้ เช่น
 เขี้ยวศึก ผู้ ออกจาก ราชการ นั้นเอง พลทหาร ที่ต้องอยู่รับ
 ราชการ เกินกำหนดกระเบื้องอายุ จะได้รับพระราชทาน
 เขี้ยวศึก อย่างนี้ เพิ่ม ตามเงิน เดือนตาม อัตราเดิมเหมือน กัน
 แต่คิดเป็นจำนวน ๕ ปี ให้รับคราว ๑ คือพลทหารที่รับ
 ราชการพ้น ๑๐ ปีมาแล้ว ถึง ๑๕ ปี ให้รับ ๑๕ ส่วน
 ถึง ๒๐ ปี ให้รับ ๒๐ ส่วน แลคิดต่อไปดังนี้ รวมไว้เท่า
 ไทก็ พระราชทานให้ผู้ที่ได้รับราชการ ต่อไป ในเวลาที่พ้น
 กำหนด ออกแล้วนั้น ถ้าถึงกำหนดอีก ๕ ปีก็ให้บวกขึ้นไป
 อย่างที่แจ้งมาแล้ว

กองบรรณศาสตร์และภาควิชา

มาตรา ๕ เขี้ยวศึก ทญิง หม้ายแล บุคร กำพร้า นั้น ยันดา
 นาย ทหารใหญ่ นาย ทหาร น้อย แล พล ทหาร ที่ รับ ราชการ ใน
 เวลา สงคราม ถึงแก่ กรรม เมื่อ เวลา ต่อ สู้ฆ่าศึก ใน สนามรบ
 ฤๅ ต้ออง อารูบฆ่าศึก เจ็บป่วย สาคิด ถึง แก่ กรรม ต่อ ภาย หลัง กิด
 ฤๅ ถึง แก่ กรรม เมื่อ กำ ลังรบ ราชการ ตาม นำที่ ใน เวลา การ สงคราม
 ด้วย เหตุที่ สำคัญ อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ก็นั้น ฤๅ ทำ ราชการ ใน
 ตำแหน่ง มีความ ชอบ มาก สมควร จะ ได้ รับ พระราชทาน เงิน
 รางวัล ฤๅ เงิน เขี้ยวศึก กิด แต่ ผู้ นั้น ถึง แก่ กรรม ภรรยา ผู้ ถึง แก่
 กรรม ที่ เข็ม หม้าย อยู่ หนึ่ง เช่น เงิน ไป รน ตลอด ชีวิต คิด แหย่ง
 จำนวน เงิน เกือบ ตาม อัตราเดิม ของ ผู้ ที่ ถึง แก่ กรรม ให้ รับ
 อยู่ นั้น ออก เป็น สาม ส่วน ได้แก่ ๒ ส่วน ถ้านาย ทหาร ฤๅ พลทหาร
 ผู้ ที่ ถึง แก่ กรรม ไม่มี ภรรยา แล บุคร ที่ จะ ลี้ยตระกูล ไป ยังมี
 ยีคามารดา ฤๅ ยู่ ย่าตา ยาย ซึ่ง เข็ม ผู้ ได้ อยู่ การ เลี้ยงดู อยู่ กิด
 จะ พระราชทาน ส่วน เขี้ยวศึก อย่าง นี้ ของ ผู้ ที่ ถึง แก่ กรรม
 ให้ แก่ ยีคามารดา ยู่ ย่าตา ยาย โดย ลำดับ ใกล้เคียง และมี บุณ
 คุณ ทิด อยู่ กับ ผู้ ถึง แก่ กรรม นั้น ซึ่ง ญาติ อื่น ๆ นอก จาก นั้น
 จะ รับ ต่อ ไป ไม่ได้ ถ้า ภรรยา ของ ผู้ ถึง แก่ กรรม ซึ่ง ได้ รับ เขี้ยว
 ศึก อยู่ นั้น ถึง แก่ กรรม ลง เมื่อ ใด ฤๅ จะ อด อด อด อด ผู้
 เช่น ภรรยา ผู้ ถึง แก่ กรรม กล่าว ก็นั้น มี สามี ใหม่ แล ัว เงิน เขี้ยว
 ศึก อย่าง นี้ ซึ่ง ได้ รับ เพราะ ทหาร ผู้ เช่น สามี ที่ ถึง แก่ กรรม

นี่จะพระราชทานให้แก่บุตรชาย ฤๅ บุตรหญิง ผู้รับตระกูล
 ฤๅ บุตรรองถัด ๆ ลง ไป ซึ่ง เป็น บุตร เกิดร่วม ด้วย ทหาร ผู้
 ถึง แก่กรรม ต่อ ไป แต่ ให้ คิด แบ่ง จำนวน เงิน ตาม อัตราเดิม
 ของ ทหาร ผู้ ถึง แก่กรรม ออก เป็น ๓ ส่วน ให้แก่ ส่วน ๑ ให้บุตร
 กำพร้า นี้ ให้รับ เงิน ยี่ อย่าง นี้ ไป จน อายุ ครบ ๒๐ ปี เป็น สิ้น
 เข็มชวัก บุตร กำพร้า เท่า นี้

ว่าด้วย เงินรางวัล

มาตรา ๘ เงินให้ด้วย ความ กรุณา นี้ บรรดา นาย ทหาร ใหญ่
 น้อย แล พล ทหาร ที่ ได้ รับ ราชการ ใน เวลา สงคราม ถูก ฮาวุธ ชำ
 คัก เจ็บ บัวย พิการ เป็น คน ขาด ขา ขาด จักขุ บอด ฤๅ ได้
 รับ ราชการ มีความ สุขอย่างหนึ่ง อย่าง ใด ใน ทาง กล้าหาญ แล
 เจ็บ บัวย ที่ จะรับ ราชการ ต่อ ไป ไม่ ได้ โดย แท้ กัก ก็ จะพระราช
 ทาน เงิน รางวัล เพิ่ม นอก จาก เงิน เข็มชวัก ดัง หก คิด แบ่ง จำนวน
 เงิน เกือบ ตาม อัตราเดิม ของ ผู้ นี้ ออก เป็น ๔ ส่วน ให้รับ
 แก่ ส่วน ๑ เป็น อย่างต่ำ ๔ ส่วน ให้รับ ๓ ส่วน เป็น อย่าง สูง ตาม
 ลำดับ ความ ดี ความ สุข ของ ผู้ ที่ ควร จะได้รับ มาก แล น้อย
 แล จำนวน เงิน รางวัล อย่าง นี้ พระราชทาน แต่ ครั้ง เดียว ใน เมื่อ
 เวลา รับ ความ สุข แล ต้อง ออก จาก ราชการ นี้

มาตรา ๑๐ เงินรางวัลเป็นทาน นี้ บรรดา นาย ทหาร ใหญ่ น้อย

กองรวบรวมคำพิพากษาและกฎหมาย

ที่ รัชการ อยู่แต่ ข้างซ้าย มี เหตุอื่นเช่นที่ จะรัชการ
 ทั่วไป ไม่ได้ ระวัง ออก จาก รัชการ ทหาร แต่ เป็นผู้ที่ ได้
 รัชการ มา ยัง ไม่ ถึง ที่ ควร จะ ได้ รัชพระราชทาน เขี้ยว
 ผู้ ออก จาก รัชการ ถ้า ผู้ นั้น ได้ รัชการ มา แล้ว พัน ๕ ปี
 ขึ้นไป ก็ จะพระราชทาน เงินรางวัล ให้ เป็น ตาม สมควร เงิน
 รางวัล อย่างนี้ พระราชทาน เปน คราว เดียว ใน เมื่อ เวลา ออก
 จาก รัชการ เท่านั้น

มาตรา ๑๑ พระราชบัญญัติ สำหรับ กรม ทหาร ที่ ว่า ด้วย ผู้ ซึ่ง
 จะ ได้ รัช พระราชทาน เงิน เขี้ยว เงิน ปี แล เงินรางวัล ใน เวลา
 รัชการ แล ออก จาก รัชการ ให้ เป็น ที่ เข้าใจ ว่า สำหรับ ใช้
 แล รัชการ ฝ่าย ทหาร ซึ่ง เป็น ชาต ไทย เท่านั้น ไม่ เกี่ยว
 ซึ่ง ต้อง ใช้ สำหรับ คน ต่าง ประเทศ ที่ ได้ รัชการ อยู่ใน
 การ ทหาร ด้วย แล จำนวน เงิน เขี้ยว เงิน เขี้ยว รางวัล
 อย่างหนึ่ง อย่างใด สำหรับ คน ต่าง ประเทศ ที่ รัชการ ทหาร
 นั้น ไม่มี กำหนด สัก แลแล้ว แต่ จะทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ
 พระราชทาน พระบรม ราชานุญาต แล พระราชทาน ให้ กรม ครอง
 เปน คราว ฤๅ จำเภาะคน ผู้ ได้ มาก น้อย เท่าใด ฤๅ จะ มี พระ
 ราชทาน เลข ก็ได้ สัก แลแล้ว แต่ จะทรง พระราชดำริ เห็น ความ
 ที่ ความ ชอบ ของ คน ต่าง ประเทศ ซึ่ง รัชการ ทหาร ผู้ นั้น ฤๅ
 ว่า จะควร ได้ รัช พระราชทาน อย่างใด ก็ จะพระราชทาน ตาม

สมเด็จพระ

มาตรา ๑๒ พระราชบัญญัตินี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ไว้เป็นอันดี ตั้งแต่วัน
ออกสัณฤทธิศก คักราช ๑๒๕๐ นี้ เป็นต้นไป ให้เจ้าพนักงาน
ในกระทรวงฝ่ายทหาร กรมยุทธนาธิการ จัดการตามพระราช
บัญญัติทั้ง ๑๒ มาตรา นี้ ให้ถูกต้องทุกประการ

ประกาศพระสงฆ์เจ้าอาวาสให้จัดการวัด

ด้วยพระอุปัชฌาย์ บัณฑิตวิสุทธินิสาสนะโรประการ รัชพระบรม
ราชโองการโปรดเกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ
แก่พระราชาคณะพระครู อุณาอุกรม เจ้าอธิการ ผู้ครองพระ
อารามในกรุงและหัวเมือง ได้ทราบทั่วกันว่า ในสอง
สามเดือนที่ล่วงมาแล้วนี้ เจ้าพนักงานกรมธรรมการได้นำ
ความกราบบังคมทูลพระกรุณา ด้วยเรื่องมีผู้ฟ้องกล่าวโทษ
พระสงฆ์ ว่าคบค้าสมาคมกับสตรีต้องประชุมป่าราชิกบ้าง ว่า
ยิงปืนคนตายด้วยศกียป่าราชิกบ้าง พิจารณาได้ความจริง
หลายเรื่องหนาหนักกว่าแต่ก่อน ภายหลังกรมธรรมการได้
ทำเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายกล่าวโทษพระสงฆ์ในวัดมรรณพ
ารามรูปหนึ่ง ว่าคบค้าสมาคมกับสตรีถึงสองคน สามคน ต้องประชุมป่าราชิก

กองธรรมศาสตร์และกฎหมาย

มาประมาณ สอง ปี แล้ว แต่พึ่ง มี ผู้ มา ร้อง ฟ้อง ว่า กล่าว ชื่น
 ใน บัด นี้ ครั้น เมื่อ วัน ๑ เดือน แปร ชูร พาสาย แรม ๑๕ ค่ำ ปี
 ชวด สัมฤทธิศก พระเทพมุนี ผู้ ครอง วัด มหรรณพาราม มา
 รัย พระราชทาน ฉันทน์ ใน พระมหาราชวัง มี พระบรมราชโอง
 การ คำ รัส ถาม พระเทพมุนี ว่า เหตุใด จึง มี เขา ใจ ใส่ ตรวจ
 ทรา การ ใน พระอาราม ปลอ ย ให้ พระสงฆ์ ประพฤติ การ ตาม ก
 ชื่น ได้ พระเทพมุนี ไม่ ทราบ ความ ฤา ประการใด พระเทพ
 มุนี ถวาย พระพร ว่า ความ เรื่อง นี้ ก็ ทราบ อยู่ แต่ เช่น การ มี มา
 แต่ ก่อน แล้ว จะ ว่า กล่าว ก็ มี ความ เกรง อยู่ การ ที่ พระเทพมุนี
 ถวาย พระพร กิ่ง นี้ ทา ซอย ไม่ เพราะ เหตุ ว่า ทรง พระกรุณา
 ไปรด ตั้ง ให้ เป็น พระราชาคณะ ใหญ่ ครอง พระอาราม ให้ เป็น
 ชูระ ว่า กล่าว สัก สอน พระสงฆ์ แล ระวัง อธิกรณ์ ใน พระอาราม มี
 ความ ชัด ใน สัญญา ยंत्र นั้น แล้ว ทา ควร จะ เกรง ขาม ผู้ น้อย
 ไม่ จึง ไปรด เกิด ให้ ลก นิตย ภัทร พระเทพมุนี พระราช
 ทาน เสมอ เท่า ที่ ได้ รัย พระราชทาน เมื่อ เป็น เปรียบ ปี หนึ่ง แล้ว
 จึง ให้ คง ได้ รัย พระราชทาน ตาม เกิม แล ทรง พระราช คำ รัส
 ว่า การ ที่ พระสงฆ์ ประพฤติ อเนก การ ต่าง ๆ กิ่ง นี้ คง จะ เป็น
 เพราะ พระราชาคณะ พระครู ฐานานุกรม เจ้า อธิการ ผู้ ครอง
 พระอาราม ไม่ เอา ชูระ ตรวจ ทรา ว่า กล่าว ด้วย มีความ เกรง
 ใจ แล ความ เกียจ คร้าน เช่น คั้น เมื่อ ไม่มี ผู้ใด ว่า กล่าว กิ่ง นี้ แล้ว

ผู้ที่ประพฤติทุจริต กิเลส ทำลาย พระศาสนา ก็จะมี ความ กำ
เรียบ ประพฤติ การ ชั่ว ชั่วต่าง ๆ ไร้ ใฝ่ ไม่มี ที่ สุก

ตั้งแต่ นี้ สืบไป ให้ พระราชาคณะ พระครู ฤาณา นุกรม เจ้า
อธิการ ผู้ครอง พระอาราม เข้าใจ ว่า คน มี อำนาจ ที่จะ ว่า กล่าว
พระสงฆ์ ใน พระอาราม ให้ สืบ ขาด แล้ว ให้ เอา ใจ ใส่ ทรวง ทรวง
ว่า กล่าว ห้าม ปราม อย่า ให้ พระสงฆ์ คบ คา สักวี ไป มา หาก นี้

ใน อัน ใจ เวลา แด ใน ประเทศ ที่ ไม่ สมควร แล้ว อย่า ให้ เสพ
สุรา ภาณ ขา ยาน แล้ว อย่า ให้ เก็บ เครื่อง สาคู วุช คาบ หอก
ขึ้น คลาวไม้ พลอง กระบอง สัน สรรพ เครื่อง ประหาร ทั้ง ปวง

อัน เป็น เหตุ จะ ให้ เกิด ความ ชั่วร้าย เช่น มี มา แล้ว ไก่ ถ้า พระ
สงฆ์ รุก โศ ประพฤติ การ เช่น ว่า มา แล้ว ถ้า มี ฟัง ก็ อย่า ให้ อยู่
ใน พระอาราม สืบไป ฤา มี คน นี้ ให้ มา แจ้ง ความ ต่อ กรม รรม

การ ถ้า ผู้ครอง พระอาราม โศ เพิกเฉย ไม่ เอา เป็น ชูระ ยังมี ผู้
ประพฤติ ชั่ว อยู่ เช่น นั้น มี ผู้ มา ฟ้อง ร้อง ว่า กล่าว ขึ้น พิฆาณา
ได้ ความ จริง ผู้ครอง พระอาราม จะ ต้อง มีความ ผิด ค้วย จอ ได้

พระราชาคณะ พระครู ฤาณา นุกรม เจ้า อธิการ ผู้ครอง พระ
อาราม อุตสาห คุ พระวิ โนเย ยัญญิต แล พระราช กำหนด กฎหมาย
สำหรับ พระสงฆ์ มี มา แด ก่อน แล้ว สั่ง สอน พระสงฆ์ ใน พระ

อาราม ให้ ประพฤติ คน ให้ เรียบ ร้อย สมควร เป็น ที่ เคารพ บูชา
ของ ประชุม ชุม ที่ นิยม ถือ พระพุทธศาสนา เป็น อัน มาก พระพุทธ

กองธรรมศาสตร์และภาควิชา

ศาสนา จะให้เจริญ ดาวร สิบ ไปสิ้น ถาสนาน ประ กาศมาฉะ ๓

เดือน ๘ อุตวาสา ขึ้น ๒ ค่ำ ปีชวศกสัมฤทธิศก ศักราช ๑๙๕๐

เป็นวันที่ ๗๑๘ ๒ ในรัชกาล รัชชยุบนี้

ประกาศกรมพระนรบาล

กอมมิตต์บังคับการ กรมพระนครบาล ประกาศให้ทราบทั่ว

กันว่า ในการ ที่จะขังกันมิให้มี ผู้ลักฆ่าโค กระบือ สัตว
 ชีว ใช้เป็นพาหนะ ใน กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ ๓ เดือน ๘
 อุตวาสา แรม ๑ ค่ำ ปีชวศกสัมฤทธิศก ศักราช ๑๙๕๐ ตรงกับ
 วันที่ ๒๓ เดือนยี่สิบศกศักราช ๑๘๘๘ ไป เวร
 สัตวที่เป็นพาหนะคือ โค กระบือเช่นคั้นนี้ ถ้าผู้ใดลักฆ่าโค กระ
 บือ ออกจำหน่าย ซ้อขาย เนื้อ เช่นอาหาร เนื้อ ค่องให้มาแจ้ง
 ความแก่เจ้าพนักงาน นายตรวจ ไปลัด ที่ สเตรเซ่ ทำขงที่มีอยู่
 ใกล้ กษณที่ฆ่าสัตว์ นั้นให้ทราบ แลเจ้าพนักงาน นายตรวจ
 ไปลัด จะมี อำนาจ ที่จะไปตรวจดู หนังสือชื่อพิมพ์รูปพระ
 สำหรับตัว สัตวนั้น และผู้ที่จะฆ่าโค กระบือ ต้องยอมให้เจ้า
 พนักงาน นายไป ลัด ตรวจหนังสือชื่อพิมพ์รูปพระณ ถ้า นายไป
 ลัด ตรวจ สอดเห็นว่ามีหนังสือรูปพระถูกต้องว่าเป็นของ สัตว
 นั้นแล้ว ก็ จะยอมให้เจ้าของ สัตวนั้น ทำตามใจตน ถ้าแล

ผู้หนึ่ง ผู้ใด จะฆ่าโค กระบือ ไม่มาแจ้งความ แก่นาย ไปลิก ที่
 สเต แชน คำขตที่มี อยู่ใกล้กัน ก็ขที่ฆ่าสัตว์นั้น ให้ทราบ เสีย
 ก่อน แลโค กระบือ นั้น จะมี หนังสือ คิวพิมพ์ ไม่ ถูก ต้อง ตาม รูป
 พรพรรณ กิติ ฎา ไม่มี คิวพิมพ์ รูปพรพรรณ กิติ ถ้า ไปลิก ทรว
 จัย ไค้ จะ ยักเอา โค กระบือ นั้นไว้ แล ถ้า ผู้หนึ่ง ผู้ใด ลอบลัก
 ฆ่า โค กระบือ ไม่มาแจ้ง ความ แก่นาย ทรว ไปลิก ที่ สเต แชน
 คำขต ซึ่งมี อยู่ใกล้เคียง ก็ขที่ฆ่าโค กระบือ ก่อน นาย ไปลิก
 ทรว จัย ไค้ จะชำระ ทำโทษ ผู้ นั้น โดย ตาม ฆ่าโค กระบือ ผิด
 มี ปริข โทม เป็น พิ โนย ทลวง ตาม กฎหมาย ลักษณะ โจว มาตรา
 ๑๒๖ แล ถ้า คำ คิว สัตว์ นั้น ไม่ ตก ลง กัน ไค้ ก็ จะ ต้อง เป็น
 ตาม มาตรา ๘๐ ใน ลักษณะ โจว นั้น ด้วย ประกาศ มา ฅวัน ๒
 เดือน ๘ อุตตราสาร ขึ้น คำ หนังสือ ขวค สัมฤทธิศก ศักราช ๑๒๕๐
 ทรง กับ วันที่ ๙ เดือน ยุ โลย ศฤศก ศักราช ๑๘๘๘

พระราชบัญญัติ ศักดินา ทหาร

มี พระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ดำรัส สั่ง ว่า ทรง พระ
 ราชดำริท ว่า ใน ยัก นี้ ได้ โปรดเกล้าฯ ให้ ตั้ง กรม ยุทธนา
 ธิการ ขึ้น รวย รวม กรมทหารบก ทหาร เรือ อยู่ใน ความ บัง คับ
 แล แขนง แขนง อัน เกี่ยว กัน ให้ ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้าฯ พระ
 ราชทาน สัญญา ขัทร นาย ทหาร บก ทหาร เรือ เป็น อัน มาก แล

กองบรรณศาสตร์และงานพิมพ์

แต่ศักดินาทหารนั้น ยังหาได้กำหนดให้เรียบร้อยไม่ จึงทรง
พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัตินี้ไว้ ให้ทราบ
ทั่วกัน ว่า ทหาร ขก ทหาร เวือ ซึ่ง ได้รับพระราชทาน สัญญา
บัตร แลมิได้รับพระราชทาน สัญญาบัตร ทั้งปวง ให้มีศักดินา
ตามกำหนดต่อไปนี้

(ศักดินาทหาร ขก)

นายทัพ ขก ถึงศักดินา ๑๐๐๐๐ นายพลเอก ถึง ศักดินา
๗๐๐๐ นายพลโท ถึง ศักดินา ๖๐๐๐ นายพลตรี ถึง ศักดิ
นา ๕๐๐๐ นายพลจัตวา ถึง ศักดินา ๓๕๐๐ นายพันเอก ถึง
ศักดินา ๓๐๐๐ นายพันโท ถึง ศักดินา ๒๐๐๐ นายพันตรี ถึง
ศักดินา ๑๕๐๐ นายร้อยเอก ถึง ศักดินา ๑๐๐๐ นายร้อยโท
ถึง ศักดินา ๘๐๐ นายร้อยตรี ถึง ศักดินา ๖๐๐ พลหนักเวือ
ทหาร ขก ถึง ศักดินา ๕๐๐ นายสิบผู้ช่วย ถึง ศักดินา ๕๐๐
นายสิบเอก ถึง ศักดินา ๔๐๐ นายสิบโท ถึง ศักดินา ๓๐๐ นาย
สิบตรี ถึง ศักดินา ๒๕๐ พลทหารกอง ทหาร กรม มหาเด็ก
ถึง ศักดินา ๒๐๐ พลทหารกอง อื่น ถึง ศักดินา ๕๐

(ศักดินาทหาร เวือ)

นายทัพ เวือ ถึง ศักดินา ๑๐๐๐๐ นายพลเวือเอก ถึง ศักดิ
นา ๓๐๐๐ นายพลเวือโท ถึง ศักดินา ๒๐๐๐ นายพลเวือตรี
ถึง ศักดินา ๕๐๐๐ นายเวือเอกทัพ เวือ ถึง ศักดินา ๓๕๐๐ นาย

พลเรือ จักรวาณิช ศักดิ์นิทาน ๑๕๐๐ นายเรือ เอกวิชัย การกว่า
 ๓ ปี ถึง ศักดิ์นิทาน ๓๐๐๐ นายเรือ เอกวิชัย การต่ำกว่า ๓ ปี ถึง
 ศักดิ์นิทาน ๒๐๐๐ นายเรือ ทถึงศักดิ์นิทาน ๒๐๐๐ นายเรือ
 จักรวาณิช เรือถึงศักดิ์นิทาน ๒๐๐๐ นายเรือ ทวิชัย การกว่า ๔ ปี
 ถึงศักดิ์นิทาน ๕๐๐๐ นายเรือ จักรวาณิช การกว่า ๔ ปี ถึงศักดิ์
 นิทาน ๔๐๐๐ นายเรือ ทวิชัย การต่ำกว่า ๔ ปี ถึงศักดิ์นิทาน ๔๐๐ นาย
 เรือ จักรวาณิช การต่ำกว่า ๕ ปี ถึงศักดิ์นิทาน ๔๐๐ รองนายเรือ ทวิ
 ชัยศักดิ์นิทาน ๕๐๐ รองนายเรือ จักรวาณิช ศักดิ์นิทาน ๖๐๐ จำพล
 ชัยถึงศักดิ์นิทาน ๖๐๐ จำพลถึงศักดิ์นิทาน ๖๐๐ นายเรือ กลาง
 ถึงศักดิ์นิทาน ๕๐๐ ผู้ช่วยนายเรือ จักรวาณิช ศักดิ์นิทาน ๕๐๐ พล
 นักวิชัย ทหารเรือ ถึงศักดิ์นิทาน ๕๐๐ จำช่างไม้ ถึงศักดิ์นิทาน ๕๐๐
 พันจำพลชั้นถึงศักดิ์นิทาน ๕๐๐ พันจำพลถึงศักดิ์นิทาน ๕๐๐ จำ
 ภูชายถึงศักดิ์นิทาน ๕๐๐ พันพลชั้นถึงศักดิ์นิทาน ๓๐๐ นายนิกร
 ถึงศักดิ์นิทาน ๓๐๐ นายชูภถึงศักดิ์นิทาน ๓๐๐ ภูชายถึงศักดิ์
 นิทาน ๓๐๐ จำไฟถึงศักดิ์นิทาน ๓๐๐ นายเสาถึงศักดิ์นิทาน ๒๐๐
 นายนาถถึงศักดิ์นิทาน ๒๐๐ นายชถึงศักดิ์นิทาน ๒๐๐ นายพ้อ
 ศรีวิถึงศักดิ์นิทาน ๑๐๐ กระดาษไม้กลึงเรือถึงศักดิ์นิทาน ๕๐ ประ
 ภาค ไปแต่พระที่นั่งจักรี มหาปราสาท หนึ่ง ๑ เกียน ๔ ชัน ๔
 ค้ำยี่ชวกร สัมฤทธิ์ศึก ศักดิ์นิทาน ๑๒๕๐ เป็นวันที่ ๗/๒๐๕ ในรัช
 กาล บัณฑิตยั้งนี้

กองบรรณสารตำราและงานพิมพ์

พระราชบัญญัติกำหนดลำดับยศนายทหารบก

ฉบับที่ ๑ เดือน ๙ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีชวดสัมฤทธิ์ศก จุฬ
 ศักราช ๑๒๕๐ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษี
 สว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช น ร ก จ ก ผู้
 แทนผู้บัญชาการ กรมทหารที่ ๒ รั้วพระบรมราชโองการ ให้
 เกล้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ
 สำหรับประดับยศตำแหน่ง นายทหาร บก ต่อ ไปดังนี้

มาตรา ๑ นายทหารเมื่อเข้ารับราชการแล้วจะต้องเรียงกันตามลำดับ
 ยศ ให้เรียงกันตามชั้นยศโดยลำดับยศทหาร แล อยู่ในพระราช
 บัญญัติ ฉบับที่ ๑ เดือน ๙ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีชวดสัมฤทธิ์ศก
 ศักราช ๑๒๕๐ นั้น ถ้านายทหารที่ได้ยศเสมอกันให้นายทหาร
 ผู้ได้เป็นยศนั้นก่อน เช่น ใหญ่กว่า ถ้าเป็นยศนั้นในวันเดียวกัน
 ให้ผู้ที่ได้เป็นทหารก่อนนั้นเป็นใหญ่กว่า

มาตรา ๒ นายทหาร กองทหาร มหาดเล็ก เช่น ใหญ่กว่า
 นายทหาร ยศ ย่างเดียวกัน ในกองอื่นๆ ไม่ต้งนับเป็น
 ก่อน แล หลัง ถ้า นายทหาร กองทหาร มหาดเล็กมา ถึง นาย
 ทหาร กองทหาร ม้า แล้ว นายทหาร กองทหาร ยี่สิบ ใหญ่ แล้ว
 จึงถึง ทหาร เป็นทั่ว

มาตรา ๓ นายทหาร มีตำแหน่งเป็น นายทหาร ผู้ช่วย (คือ
 สถาป) ได้เป็นใหญ่กว่า นายทหาร ยศ เสมอกัน ที่มีได้เป็น

คน บางพวก ได้ปลุกสร้างโรงแล เรือน ขึ้น คลาย แห่ง ใน จังหวัด
 ที่ ก็น ราย นี้ แล ได้เอาหญ้า ฟาง เวื่อ ไม้ ชุง ไม้ ชร สัก แล สรรพ
 สิ่ง ของ อื่น ๆ มา ไว้ ด้วย แล ได้ ให้อ้ว แล สัตว์ อื่น ๆ มา ก็น หญ้า
 ใน จังหวัด ที่ ก็น คำ ขล นี้ แล ได้ ทำ การ ละ เม็ด อื่น คลาย ประ การ
 มิ ได้ รัช พระ บรม ราชา อนุญาต ในการ เรื่อง นี้ แล การ ซึ่ง ได้ ทำ
 ล่วง ละ เม็ด เช่น นี้ ก็ หา ได้ พ้อง เอา โทษ แล ผู้ ละ เม็ด ตาม กฎ หมาย
 ไม่ แล มิ ได้ มี พระ บรม ราชา ประ สงค์ ที่ จะ ให้อการ ล่วง ละ เม็ด เช่น มิ
 อยู่ อีก ลึบ ไป จึง มี พระ บรม ราชา โอง การ คำ รัส เหนือ เกด้า ให้
 ประ กาศ แก่ คน ทั้ง ปวง ว่า บรรดา คน ทั้ง หลาย ผู้ ซึ่ง ได้ ปลุก เวื่อ
 โรง ต่าง ๆ แล ได้ เอา เวื่อ ไม้ ชร สัก แล สรรพ สิ่ง ของ อื่น ๆ
 มา ไว้ ใน จังหวัด ที่ ก็น คำ ขล นี้ ให้อ เวื่อ แล โรง ทั้ง ปวง แล ให้อ
 เอา เวื่อ แล ไม้ ชร สัก แล สรรพ สิ่ง ของ อื่น ๆ ไป เสี่ยง จาก ที่ ก็น
 คำ ขล นี้ แล ใน ภายใน ๔๐ วัน นับ ตั้งแต่ วัน ซึ่ง ได้ ออก ประ
 กาศ นี้ ไป แล ลึบ ไป เมื่อ หน้า ห้า มี ให้อ คน ทั้ง ปวง กระ ทำ
 การ ละ เม็ด เช่น นี้ อีก แล ห้าม มิ ให้อ เอา โค กระ บือ ฤ สัตว์ อื่น ๆ
 ซึ่ง เปน ของ ๆ คน ฤ ของ ผู้ อื่น มา เลี้ยง แล ก็น หญ้า ใน คำ ขล
 นี้ เปน อื่น ซาก แล บัด นี้ จึง ประ กาศ ให้อ ทราบ สรรพ ทั้ง ปวง
 นอก จาก โค กระ บือ แล สัตว์ เลี้ยง อื่น ๆ ซึ่ง ยัง คง อยู่ ใน จังหวัด
 ที่ ก็น ราย นี้ ใน เวลา ใด เวลา หนึ่ง เมื่อ พ้น กำหนด ๔๐ วัน ไป
 แล วั นับ ตั้งแต่ วัน ซึ่ง ได้ ออก ประ กาศ นี้ ไป จะ ต้อง ถือ ว่า เปน พระ

ราชทรัพย์หลวง แลจะทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้ง
 ให้ผู้ใดผู้หนึ่ง จักถว้ ทั้ง ยวง ด้วยทรัพย์เหล่านี้ แลสรรพโค
 กระบือแลสัตว์เลี้ยง ทั้ง ยวง ซึ่งเขามาอยู่ฎากินหญ้าในจังหวัด
 ที่ดินรายนี้ จะต้องจับเอาไว้ตามกฎหมาย แลซึ่งเขาไว้ถือว่าเจ้า
 ของจะมาถ่ายเอาคืนไป แลขอประกาศต่อไปว่าแม้ว่าเรือน
 โรงทั้ง ยวง ซึ่งขี้คนได้สร้างลงไว้ใน จังหวัดที่ดินทำขลนี้
 ให้เป็น พระราชทรัพย์อันวิเศษจากแผ่นดินนี้ บังทรงพระมหา
 กรุณาโปรดเกล้าฯ อัญญาตให้คน ทั้ง ยวง ผู้ซึ่งได้ปลูกสร้าง
 เรือนโรงเหล่านี้ขึ้น ฎากู้ซึ่ง บังอาไธรบ อยู่ใน เรือนโรงเหล่านี้
 ให้รื้อถอนแลขนเอาเรือนโรง ทั้ง ยวง ตั้งซึ่งกล่าวแล้วนั้น ไป
 เสียบจากที่ตำบลรายนี้ ให้ไปปลูกอยู่ที่ดินที่อื่นซึ่งตนมีอำนาจ
 โทษกฎหมาย ซึ่งจะปลูกสร้างได้ในที่ดินนี้แต่ในภายใน
 ๕๐ วันนับตั้งแต่วันที่ซึ่งออกประกาศนี้ไป แต่ว่านอกจาก
 ความซึ่ง ได้กล่าวมาแล้วนี้ประกาศนี้ ไม่เกี่ยวของด้วยที่
 ทรัพย์ ซึ่งมีเจ้าของอยู่แล้ว จะเป็นของหลวงฎาเป็นของ
 อาณาประชาราษฎร์ข้าขอบขัณฑสีมา ของพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว คนใดคนหนึ่งก็ห้ามรื้อถอนประกาศมา ณ วันที่ ๓๑
 เดือน ออทิศต์ ศกศกักราช ๑๘๘๘ ตรงกับวัน เดือน
 ๘ แรม ๘ ค่ำ บัชวศ สัมฤทธิศก รุศศักราช ๑๒๕๐

กองบรรณศาสตร์และพิพิธภัณฑ์

ให้ใช้กฎหมายภาษี ชั้นใด

(ปี จุลศักราช ๑๒๔๘)

มีพระบรมราชโองการ มีพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช กิ่งเกล้าเห็น
เกล้า ให้ประกาศแก่พระบรมวงษานุวงษ์ ข้าทูลละอองธุลีพระ
บาท ผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่าย ทหาร พล เรือ: ทั้ง พวก พ่อค้า ประชาราษฎร
แล พ่อค้าคนต่าง ประเทศ ซึ่งเข้ามาพึ่ง พระบรมเทชาภาพ ทำ
การค้าขาย ทาณ อยู่ใน จังหวัด กรุง เทพฯ หัวเมือง เอก โท ทริ
จัตวา แล เมือง ประเทศราช ใน อาณาเขต รุง สยามให้ทราบ
ทั่วกัน ว่า ให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้ประกาศ พระ
ราชบัญญัติ ในเรื่อง สุรา ซึ่ง จะ บันทุก มา จาก เมืองต่าง ประเทศ
แล ตม กัดใน พระราชอาณาเขตฯ จำหน่าย ซ้อ ขาย ตรวจราคา
กันเก็บภาษี อย่างไร ประกาศ ชื่อว่า กฎหมาย ภาษี ชั้น ใน ปี จุล
ศักราช ๑๒๔๘ นั้นไว้ เพื่อให้เป็น ประโยชน์ รักษา ความสุข
ของ อาณาประชาราษฎร ใน พระราชอาณาจักรให้กระเหมลสำราญ
ใน พระราชบัญญัติ นั้น ส่วนที่ ๑ มาตรา ๑ มีความ ว่า
พระราชบัญญัติ นี้ ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะ ได้ มี
พระบรมราชโองการ กิ่งเกล้า ให้ ออกหมาย ประกาศ ให้ ใช้ ได้
เมื่อใด ก็ ใช้ ได้ แล ให้ เรียก ว่า กฎหมาย ภาษี ชั้น ใน ปี จุลศักราช

๑๒๔๘ นั้น บัณฑิต ทรง พระกรุณา เชิญ เสด็จ ให้ กำหนด ใจ
 พระราชบัญญัติ ซึ่ง ให้ ออก ๕๐ แล้ว ช่าง คำนึง นั้น ใน วัน ๒
 เดือน ๕ ขึ้น ค่ำ ๑ ปี ๑๑๖๖ เป็น สัมพุทธศก รุศคักราช ๑๒๕๐
 ทรง รัช วันที่ ๑ เดือน เขษร ๒๒๖๖ รุศคักราช ๑๘๘๘ แล
 พระราชบัญญัติ จะ คง ใจ ใจ ใจ ไป จนกว่า จะมี ประการ ทำ เนิน
 กระแส พระบรมราชโองการ ทำ รัส รัส ให้ เลิก ฤ ฤ ให้ แก่ ใจ เปลี่ยน
 .. บัง ไป สฐาน ไท ประการ ๓๓๖๖ เดือน ๗ ขึ้น ค่ำ ๑
 ปี ๑๑๖๖ สัมพุทธศก รุศคักราช ๑๒๕๐ เป็น วันที่ ๓๒๖๘
 ใน รัชกาล บัณฑิต นี้

พระราชบัญญัติ

อภรรษณ ไฉ บัณฑิต พศก รุศคักราช ๑๒๔๘

สำเนา บัญชี พระราชบัญญัติ

ส่วนที่ ๑ ว่าด้วย ชื่อ กฎหมาย อธิบาย คำ ใน กฎหมาย เวลา จำ เคิม
 ที่ จะ ใช้ กฎหมาย แล ยก เลิก กฎหมาย เก่า

มาตรา ๑ ว่าด้วย ชื่อ แล เวลา จำ เคิม ที่ จะ ใช้ พระราชบัญญัติ

มาตรา ๒ ว่าด้วย อธิบาย ถ้อย คำ

มาตรา ๓ ว่าด้วย ยก เลิก พระราชกำหนด กฎหมาย เก่า

ส่วนที่ ๒ ว่าด้วย อภรรษณ ไฉ ใน ภาษี ขา รัชการ รัส รัส อภรรษณ ไฉ มาตรา

มาตรา ๔ ว่าด้วย ภาษี ที่ เก็บ แล สภา แล เล่า เข็ญ เล่า หน้า รุศ

กองธรรมศาสตร์และกฎหมาย

มาตรา ๕ ว่าด้วย ชนิดสุกร ทศ สอง แวง สุรา

มาตรา ๖ ว่าด้วย สักตอย ชาย สุราแล สักตอย ยันทุก สุรา

เข้ามา ๑๑

มาตรา ๗ ว่าด้วย อนุญาตให้ ยัน ทุก สุรา เข้ามา

มาตรา ๘ ว่าด้วย สุรา สำหรับ یش ใน เรือ กำ ยัน

มาตรา ๙ ว่าด้วย อนุญาต ให้ ยัน ทุก สุรา ออก ไป

มาตรา ๑๐ ว่าด้วย ทวี ไซ เสรีจ ที่ ต้อง ให้ เมื่อ เสีย ภาษี แล

มาตรา ๑๑ ว่าด้วย อนุญาต ให้ ขน สุรา ไป

มาตรา ๑๒ ว่าด้วย ปรียบ ไหม ทัว ไทย

มาตรา ๑๓ ว่าด้วย คำบังคับ ของ อำเภอ กำ นัน ที่ จะ ให้ ขน ไป

ส่วนที่ ๓ ว่าด้วย ทั้ง นาย อากร ชัน ใน มล อำนาจ มล น้า ที่ ของ นาย อากร ชัน

มาตรา ๑๔ ว่าด้วย หนังสือ ตราตั้ง อากร ชัน ใน

มาตรา ๑๕ ว่าด้วย นาย อากร ชัน ใน

มาตรา ๑๖ ว่าด้วย หนังสือ สัญญา นาย อากร ชัน ใน

มาตรา ๑๗ ว่าด้วย โรง ภาษี ชัน ใน

มาตรา ๑๘ ว่าด้วย ค่า ขรรมนิยม หนังสือ ตราตั้ง จะ ตั้ง ให้ นาย อากร

มาตรา ๑๙ ว่าด้วย มี หมาย ต่าง ๆ ไป ถึง นาย อากร

มาตรา ๒๐ ว่าด้วย ต้อง ให้ ไซ อนุญาต ไม่ คิด ค่า ขรรมนิยม

มาตรา ๒๑ ว่าด้วย ข้อ ประโยชน์ โทษ ที่มี ใ้ ใ้ โย อนุญาต ภา
ตัว โย เสรี

มาตรา ๒๒ ว่าด้วย นาย อากร ทำ สมยอม ผิด กฎหมาย

มาตรา ๒๓ ว่า ด้วย ข้อ ประโยชน์ โทษ นาย อากร

มาตรา ๒๔ ว่าด้วย นาย อากร ซึ่ง ทำ อยู่ แล้ว ทุก วัน นี้

ส่วนที่ ๔ ว่าด้วย หนังสือ โย อนุญาต แล ข้อ บังคับ ผู้ ที่ จะ รับ หนังสือ
โย ชาย หน้า สุรา

มาตรา ๒๕ ว่า ด้วย หนังสือ โย อนุญาต สำหรับ ชาย หน้า สุรา

มาตรา ๒๖ ว่า ด้วย โทษ ผู้ ที่ ชาย หน้า สุรา ไม่มี หนังสือ โย อนุญาต

มาตรา ๒๗ ว่า ด้วย ระยะเวลา การ พิจารณา หนังสือ โย อนุญาต

มาตรา ๒๘ ว่า ด้วย หนังสือ อนุญาต ทั้ง ทำ ตาม ข้อ บังคับ ที่
กำหนดไว้

มาตรา ๒๙ ว่า ด้วย ข้อ บังคับ โรง ไร่ ที่ รับ หนังสือ โย อนุญาต

มาตรา ๓๐ ว่า ด้วย โทษ ที่ ทำ ผิด ข้อ บังคับ

มาตรา ๓๑ ว่า ด้วย สำเนา หนังสือ โย อนุญาต

มาตรา ๓๒ ว่า ด้วย รับ หนังสือ โย อนุญาต สอง อย่าง

มาตรา ๓๓ ว่า ด้วย ขบวนการ ผู้ โรง ไร่ ที่ จะ รับ หนังสือ โย อนุญาต

มาตรา ๓๔ ว่า ด้วย เล่น เข้าย ใน โรง ไร่ ที่ รับ หนังสือ โย อนุญาต

มาตรา ๓๕ ว่า ด้วย ผู้ ที่ มี สุรา ผิด กฎหมาย

ส่วนที่ ๕ ว่า ด้วย โรง คุ้ม กตมิ สุรา

กองบรรณศาสตร์และกานานิตย

มาตรา ๓๖ ว่าด้วย หนังสือขี โอนญาติ สำหรับ โรงเตา สุรา

มาตรา ๓๗ ว่าด้วย ร้าน ขาย น้ำ สุรา สำหรับ โรง ที่ ต้ม กลั่น

มาตรา ๓๘ ว่าด้วย ต้ม สุรา เดือน

มาตรา ๓๙ ว่าด้วย ส่ง เงิน ชี้ แขนงเงิน ภายี

ส่วนที่ ๖ ว่าด้วย ขี้ ชัก ชัก แล ปรือใหม่ ตาม โทษ ต่าง ๆ

มาตรา ๔๐ ว่าด้วย ลัก ลอย ขาย ขี้ สุรา เดือน

มาตรา ๔๑ ว่าด้วย ขาย สุรา เป็นราคา อย่างอื่น มิใช่ เป็นเงินตรา

มาตรา ๔๒ ว่าด้วย มอขน้ำสุราให้กับ ผู้ที่ ไม่มี อำนาจควรจะรับ

มาตรา ๔๓ ว่าด้วย ขาย สุรา ปั้น

มาตรา ๔๔ ว่าด้วย ขาน้ำสุรา แล คัด ตรวจ สุรา

มาตรา ๔๕ ว่า ด้วย สุรา จาก จำนวน

มาตรา ๔๖ ว่า ด้วย โทษ นอก จำนวน ผิด

มาตรา ๔๗ ว่า ด้วย ยกเงิน ปรือใหม่ แล ทำ โทษ อย่าง อื่น

มาตรา ๔๘ ว่า ด้วย อธิบาย คำ ที่ ว่า เป็น เจ้า ของ

มาตรา ๔๙ ว่า ด้วย รม สิ่ง ที่ ขึ้นทุก น้ำ สุรา

ส่วนที่ ๗ ว่า ด้วย ตั้ง เจ้า พนักงาน ตรวจ แล อำนาจ เล่า ที่ ของ เจ้า
พนักงาน นั้น

มาตรา ๕๐ ว่า ด้วย ตั้ง เจ้า พนักงาน ตรวจ อากร สุรา

มาตรา ๕๑ ว่า ด้วย ประกาศ ด้วย ที่ ให้ตั้ง เจ้า พนักงาน นั้น

มาตรา ๕๒ ว่า ด้วย ตราสำคัญ แล เครื่อง แต่งตัว ของ เจ้า

พนักงาน ผู้ตรวจ

มาตรา ๕๓ ว่าด้วย ทนายให้คืน

มาตรา ๕๔ ว่าด้วย รัชภัตผู้ผิด โทษ ไม่มี ทนาย

ส่วนที่ ๘ ว่าด้วย จำระ ความ

มาตรา ๕๕ ว่าด้วย กำหนด จำระ ความ

มาตรา ๕๖ ว่าด้วย ทนาย กำหนด จำระ ความ

มาตรา ๕๗ ว่าด้วย การ แกล้ง

มาตรา ๕๘ ว่าด้วย จำเลย ให้ การ แกล้งคดี

มาตรา ๕๙ ว่าด้วย เลื่อน เวลา แล เปลี่ยน แปลง ถ้อยคำ สำนวน

มาตรา ๖๐ ว่าด้วย ทัศนีย ให้ จำเลย แพ้ ความ

มาตรา ๖๑ ว่าด้วย ปรากฏ ปรากฏ ขอ เสีย เงิน ก่อน จำระ ความ

มาตรา ๖๒ ว่าด้วย ค่า ขรรณ เนียม ความ

มาตรา ๖๓ ว่าด้วย เงิน ค่า ปรียบใหม่ แล ของ เก็บ รียบ จะ ให้ ทำ
ประการใด

มาตรา ๖๔ ว่าด้วย เจ้า พนักงาน ขอ รักษากรพัตต์ ๕ มี อำนาจ
ยกเว้น

มาตรา ๖๕ ว่าด้วย นำคนไว้ถือใบ อนุญาต แล พยาน

มาตรา ๖๖ ว่าด้วย ที่ จะ ตั้ง ฟัง ความ ตาม รุข ความ

ส่วนที่ ๙ ว่าด้วย ความต่าง ๆ

มาตรา ๖๗ ว่าด้วย ลมย อำนาจ

กองบรรณสารศาลและพนักงานผู้

มาตรา ๖๘ ว่าด้วย ผู้ที่ รับตำแหน่ง อยู่แล้ว

มาตรา ๖๙ ว่าด้วย สุราที่มี อยู่แล้ว ในหัวเมือง

ส่วน ๑ ว่าด้วย ชื่อ แล ความ อธิบาย กฎหมาย แล ความ คั้น กฎหมาย

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ถ้า พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว
จะได้ มี พระบรม ราชโองการ คำรัส ใ้ ออก ทนาย ประ กาศ
ใ้ ใ้ เมื่อ ไต่ ก็ ใ้ ไ้ แล ใ้ เรียก ว่า กฎหมาย ภาษี ชัน ใน
จุล ศักราช ๑๓๔๘

มาตรา ๒ ใน กฎหมายนี้ คำที่ จะ กล่าว ต่อ ไปใ้ เข้าใจ ตาม
ที่ จะ อธิบาย ต่อ ไปนี้ ว่า คำที่ ว่า เจ้า พนักงาน ผู้ ออก หนังสือ ไป
อนุญาต นั้น ใ้ เข้าใจ ว่า เช่น เจ้า พนักงาน ผู้ คนึง ผู้ ไ้ ซึ่ง คอ เวอน
แมนัก ของ พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว จะ ใ้ คั้ง ขึ้น ไว้ ใน

แขวง ตำบล นั้นๆ เพื่อ ที่ จะ ออก หนังสือ ไป อนุญาต สำหรับ หน้า สุรา
ซึ่ง เรียก ว่า นายอากร ชัน ใน นั้นคือ ใ้ เข้าใจ ว่า เช่น ผู้ ที่ ไ้ กล่าว
ใน มาตรา ๑๕ แล ความที่ เรียก ว่า ภาษี ชัน ใน นั้นใ้ เข้าใจ ว่า เช่น
การ ที่ นายอากร ชัน ใน กระทำ อยู่

มาตรา ๓ พระราชบัญญัติ เรื่อง หน้า สุรา ที่ ทำไว้ เมื่อ
จุล ศักราช ๑๑๔๘ แล พระราชบัญญัติ ที่ ทำ ไว้ เมื่อ จุล ศักราช
๑๓๑๓ กับ ความที่ แก้ เปลี่ยน แปลง ไว้ เมื่อ จุล ศักราช ๑๒๒๔
แล ๑๒๒๗ แล ๑๒๓๑ นั้น ใ้ ยก แจก เสีย ทั้ง สิ้น

ส่วนที่ ๒ ว่าด้วย ภาษี ชัน ใน แล ภาษี ชา เข้า แล ลัก สอบ สุรา เข้ามา

กองบรรณศาสตร์และภาณวณิช

มาตรา ๕ ห้ามมิให้ ผู้ใด ใ้ กิน ฤา ขาย ฤา ตั้ง ขาย น้ำ สุรา ไ้
 ไ้ ใด ๆ เว้นไว้แต่ เจ้าเชื้อ เจ้าของ ที่ ทำ มา จาก ญ โรบ ไ้ โดย แท้ ใน
 บ้าน เมือง ฤา ที่ แห่ง ไ้ ใน แผ่นดิน สยาม ก่อน ที่ น้ำ สุรา นั้น ไ้ เสีย
 ภาษี ชา เข้า ฤา ภาษี ชัน ใน ที่ ควร เรียก แต่ น้ำ สุรา นั้น กัง ที่ กำหนด
 ต่อ ไป ใน นี้ ภาษี นี้ ไ้ เรียก ตาม กำหนด อัตรา กัง ที่ จะ กล่าว
 ต่อ ไป คือ ว่า เทหนึ่ง ๆ ๖๐ ทนาน ๆ ละ ๕๐๐ นิ้ว ๕ เหลี่ยม
 จิตรัก ซึ่งมี แวง กอ สอ ต่ำ กว่า ๕๐ ปเซ็น ไ้ เรียก ภาษี ๕ บาท
 สี่สิบ (คิด เช่น ภาณณะ เหวียนหนึ่ง ๖๐ เซ็น ฤา ๕๐
 หนึ่ง ๖๖ เซ็น ครึ่ง) ถ้า มี แวง กอ สอ มาก ขึ้น ไป ฤา สุรา มาก
 ขึ้น ไป กว่า เทหนึ่ง ก็ ไ้ คิด ทวี ขึ้น ไป ตาม อัตรา นี้ ๐ ยันต์ เจ้า
 เชื้อ เจ้าของ อย่าง ไ้ ๆ ห้ามมิให้ ผู้ใด ใ้ กิน ฤา ขาย ฤา ตั้ง ขาย
 ใน บ้าน เมือง ที่ แห่ง ไ้ ใน แผ่นดิน สยาม ก่อน ที่ จะ ไ้ เสีย ภาษี
 ชา เข้า ร้อย ละ ๕ ตาม ราคา สุรา นี้ ฤา ก่อน ที่ จะ ไ้ เสีย ภาษี
 ชัน ใน ตาม พิทักษ์ อัตรา ที่มี ตัวอย่าง ต่อ ท้าย พระราชบัญญัติ นี้
 หมายเลข ๓๓

มาตรา ๕ กำหนด เงิน ภาษี ที่ จะ เก็บ แล สุรา ต่าง ๆ ตาม
 พระราชบัญญัติ นี้ ก็ ต้อง กำหนด โดย ที่ จะ ไ้ ฐนิสูตร น้ำ สุรา นั้น
 ตาม วิธี แล กำหนด ที่ ไ้ กล่าว ไว้ ใน แยก ที่ หมายเลข ๑ ข้าง ท้าย
 หนังสือ นี้

มาตรา ๖ ถ้า ผู้ใด ใ้ กิน ฤา ขาย ฤา ตั้ง ขาย น้ำ สุรา ไ้ ๆ ซึ่ง

มิได้เสียภาษีขาเข้า ฤๅ ภาษี ชุณ ใน ที่ ควร จะต้อง เสีย ตาม ความ
 ใน มาตรา ๕ แห่ง กฎหมาย นี้ ใน บ้าน เมือง ฤๅ ที่ แห่ง ไต ๆ ใน
 แผ่นดิน สยาม แล ถ้า ผู้ ไต ลอย ลัก ฤๅ คีต ที่ จะ ลอย ลัก หน้า สุรา
 เข้า มา ใน แผ่นดิน สยาม ถ้า ชำระ ค่า เข้า พนักงาน ถึง ที่ กำหนด
 ต่อ ไป ใน นี้ ได้ ความ จริง แล้วย ก็ ให้ ปรึบ ไต ผู้ นั้น ครั้ง หนึ่ง เป็น
 เงิน ๑๐ ชั่ง ลง มา แล หน้า สุรา ที่ ลอย ลัก เข้า มา ซึ่ง จับ ไว้ ได้ มาก
 น้อย เท่า ไค ก็ ให้ เก็บ ริบ ไว้ ทั้ง สิ้น

มาตรา ๗ ถ้า ผู้ ไต ยื่น ทุก หน้า สุรา เข้า มา อ่าว ท่า แห่ง ไต ๆ ใน
 แผ่นดิน สยาม ก่อน ที่ จะ ได้ ขน หน้า สุรา นั้น ขึ้น จาก เรือ เจ้า ของ
 ต้อง นำ ขาญ ชี จำนวน หน้า สุรา ตาม แบบ ตัว อย่าง ที่ หมายเลข ๒ นั้น
 ไป ยื่น ต่อ เจ้า พนักงาน ภาษี ใน ที่ ท่า ยล นั้น แล ต้อง กำหนด ชื่อ
 เรือ ฤๅ กำยั้น ที่ ยื่น ทุก หน้า สุรา นั้น มา แล กำหนด สุรา มาก น้อย
 เท่า ไค เป็น สุรา อย่าง ไค จะ ขน ขึ้น ไว้ แห่ง ไค จะ ขน วัน ไค แล้วย
 เจ้า พนักงาน ภาษี ใน ที่ นั้น ต้อง ทำ หนังสือ ใบ อนุญาต ตาม แบบ ตัว
 อย่าง ที่ หมายเลข ๓ มีความ ว่า อนุญาต ให้ ขน หน้า สุรา นั้น ขึ้น
 แล ใน ใบ อนุญาต นี้ ต้อง มี กำหนด จำนวน หน้า สุรา แจ่ง ชัด แล
 เมื่อ เจ้า ของ ได้ เสีย เงิน ภาษี ที่ ควร เรียก ได้ ตาม ความ ใน มาตรา ๕
 แห่ง กฎหมาย นี้ แล้วย ก็ ให้ มอ ย หนังสือ ใบ อนุญาต ให้ แล้วย
 เจ้า ของ ก็ ขน หน้า สุรา นั้น ขึ้น ไค ก่อน ที่ เจ้า ของ นี้ จะ ขาย หน้า สุรา ไค

เจ้าของต้องนำหนังสือ ใบอนุญาต ไปยื่น ต่อ เจ้าภาษี ชั้น ในๆ ทำ
 บล นั้น แล้ว เจ้าภาษี ต้องเขียนลายมือ ลงไว้ ใน ใบอนุญาต ว่า เจ้า
 ของได้นำใบอนุญาต มายื่น แล้ว แต่เมื่อเจ้าภาษี ได้เขียน ชื่อ ลงไว้
 ใน ใบอนุญาต ก็นั้น แล้ว หน้าสุราก็ มี กำหนดใน ใบอนุญาต นั้น
 ก็ชื่อ ชาย กั้นไว้ แต่ถ้าชายสุรานั้น เป็น ปลัด ตาม ความใน มาตรา
 ๓๕ แห่ง พระราชบัญญัตินี้ ก็ต้องมีหนังสือใบอนุญาต จึง
 ชายไว้ แต่ห้ามมิให้ทำผิดความ อื่นๆ ที่ กำหนดไว้ ใน
 พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๘ เมื่อเรือกำปั่นดำโตๆ เข้ามา ถึงท่าแห่งใดๆ
 ใน แผ่นดิน สยาม ถ้า เรือ นั้น มี หน้าสุราก็ มี ได้จาก ลงไว้ใน ขาดูชี
 มานีเฟส แต่มีใช้เป็นของสำหรับใช้ในเรือ แต่มีไว้ อยู่ใน จำ
 พวกรของเสียบยง ซึ่งเจ้าของเรือ ถ้าผู้เช่าเรือ ถ้าผู้ขึ้นมา
 ได้ ลงไว้ ใน เรือ นั้น เพื่อจะให้ ออฟฟิเชอ ถ้าคนโดย สวรร ถ้า ลูก
 เรือ นั้น ใช้ นายเรือ ถ้า ขุนจูง ถ้า ผู้ขึ้น ซึ่ง เช่น ผู้รักษาน้ำสุรานั้น
 ต้องทำ ขาดูชี จำนวน หน้าสุรานั้น โดยเสียบยง ไปยื่น ต่อ เจ้าพนักงาน
 งานภาษี ในที่ ทำบล นั้น ใน ๓ ชั่วโมง ทั้งแต่ เรือ นั้น ได้ มา
 มอกยัง โรง ภาษี แต่ก่อน จะให้ ขนสินค้า ถ้า เสียบยงในเรือ ถ้า
 เสียบยงของ ออฟฟิเชอ แต่คนโดย สวรร ถ้า เสียบยงของ คน ลูก เรือ
 ขึ้น จากเรือ อย่างหนึ่ง อย่างใด แล้ว หน้าสุรานั้น ต้อง เก็บไว้ ใน
 เรือ กำปั่น ตลอด เวลาที่ เรือ นั้น อยู่ในอ่าวท่ากำบล นั้น แต่หน้า

กองบรรณศาสตร์และภาณบัตร

สุรานั้นถ้าจะขาย ฤๅขนขึ้นจากเรือ ก็ทำได้แต่ ที่ ถูก ต้อง ตามความในมาตรา ๔ แห่งกฎหมายนี้ ที่ว่าด้วยขึ้นทุกน้ำสุราเข้ามาแลขนขึ้นแลเสียภาษีนั้น

มาตรา ๙ ถ้าผู้ใด กิจจะขึ้นทุกน้ำสุราออกไป จากท่าท่าแห่งใด ๆ ในแผ่นดินสยาม ผู้ที่ จะขึ้นทุก ออกไปนั้น ต้อง นำบัญชีจำนวน น้ำสุรา ตาม แบบ ซึ่ง หมายเลข ๔ แลแจ้งว่าเป็นสุราชนิดใดเจ้าของ ฐ่อใด จะขึ้นทุกเรือ ฐ่อใดจะกินทุกไปแห่งใด แลจะขนลง เรือ วนใด แล หนังสือ นั้นต้อง นำมา ขึ้นต่อ เจ้าพนักงานภาษีใน ตำบล นั้น แลแล้วเจ้าพนักงาน ต้อง ทำ หนังสือ ใบอนุญาตให้ ผู้ นั้น ไป เหมือน แบบ ซึ่ง หมายเลข ๔ แลใน ใบอนุญาต นั้น ต้อง บอก จำนวนแลข้อ ความ กิจ ที่ กำหนด ไว้ข้างบนนี้ แลให้มีความ อนุญาตให้ ผู้ ที่ ขอนั้นขึ้น ทุก น้ำสุรา ออกไป แลเมื่อขึ้นทุก ออกไปนั้นต้องคืนเงิน ให้เจ้าของ สุราเท่ากับเงินภาษีขาเข้า ฤๅ ภาษี ฐ่อใน ที่ ได้เสียในจำนวน น้ำสุรานั้นแต่ก่อนแล้ว

มาตรา ๑๐ เจ้าพนักงาน ภาษี ฤๅ นาย อากร ฐ่อใน ที่ ท่าท่า ทุกตำบล แล หัวเมืองต่าง ๆ นั้น ถ้าเวลาใดเจ้าเองได้ นำเงิน มาเสียภาษี ขาเข้า ฤๅ ภาษี ฐ่อในแล้ว ก็ให้ทำหนังสือใบเสร็จ ให้ ไปเหมือน แบบที่ หมายเลข ๖ ตามจำนวนเงินที่ ได้รับ ตาม พระราชบัญญัติ ทุกครั้ง ทุกคราว

มาตรา ๑๑ ถ้าผู้ใดปรารถนาจะขน น้ำสุรา ไป จาก ตำบล หนึ่ง

ไปถึงท้ายลอื่น ก็ต้องมีหนังสือไปถึง นาย อากร ชื่น ใน ๆ
 ที่นั้นเหมือนแบบ ซึ่ง หมายเลข ๗ แล ให้แจ้ง ความว่าจำนวน
 ภาษีสุราเท่าใดจะชดเชยไป จากที่แห่งใด ไปถึง แห่งใด
 จะชดเชยเวลาใดเว้นแต่ที่ ภาษีสุรานั้น น้อยกว่า ๑๐ ทนาค (คือ ๒
 กะลัน ๗ ลิบ ดีเคอ) แล้วย นาย อากร ชื่น ใน ต้องทำ ใบอนุญาต ให้
 กับคนผู้นั้น ไปเหมือนแบบ ซึ่ง หมายเลข ๘ ให้คน ภาษีสุรา ไปได้

มาตรา ๑๒ ถ้าผู้ใด ทำผิด ข้อความ ใน มาตรา ๑๐ } แห่ง
 ๑๑ }

กฎหมาย นี้ ถ้า ชำระ ได้ ความจริง แล้วย ถ้าเป็น ความผิด ครั้ง แรก
 ให้ปรับโทษ แต่ ๔ ชั่ง ลงมา ถ้าเป็น ความผิด แต่ ครั้ง ที่ สอง
 ขึ้นไป ให้ปรับโทษ แต่ ๘ ชั่ง ลงมา ทุก ครั้ง แล ภาษีสุรา ซึ่ง
 ผู้นั้น ทำความผิด ก็ได้ เก็บไว้ทั้งสิ้น

มาตรา ๑๓ ถ้า นาย อ. กร ชื่น ใน มี ไร่ อยู่ ที่ ไร่ เมื่อ ผู้หนึ่ง
 ผู้ใด ไปขอ อนุญาต เช่น ที่ กำหนดไว้ข้าง บน แล้วยนั้น ฎา นาย
 อากร ชัด ชื่น ฎา เกิก เฉย ไม่ให้ ใบ อนุญาต สำหรับ บันทุก ภาษี
 สุรา ออก ไป ฎา สำหรับ คน ภาษีสุรา ไป ฎา แล้งดั่ง ให้ ชาว
 ก็ให้ ผู้ที่ ขอยกได้ ใบ อนุญาต นั้น ไปแจ้ง ความต่อ นาย อ. เกอ
 นาย โปติก แล้ว เมื่อ ผู้นั้น มี ประกณ กอ ที่ นาย อ. เกอ นาย โปติก
 ไว้ใจ ไว้ว่า ผู้นั้น จะเสีย ภาษี ใน จำนวน ภาษีสุรา ที่ จะชดเชย นั้น

กองบรรณาธิการและกานพิมพ์

ตามพิ กัตใน พระ ราช บัญญัติ นี้ ก็ให้ นาย อำเภอนาย โป ลิศ นั้น มี หมาย ลง ชื่อ ประ ทับตรา ตามแบบ ซึ่ง หมาย เลข ๙ เช่น คำ

อนุญาต ให้ ชนหน้า สุรา นั้น ไป แล้ว ผู้ ขอ ใบ อนุญาต นั้น ต้อง เสีย

ค่า ชรรณ เนียมบาท หนึ่ง ก็ถ้า นาย อำเภอนาย โป ลิศ เหน ว่า ผู้ นั้น ต้อง มา ขอ ใบ อนุญาต เพราะ นาย อากร ชัน ใน มี ใ้ อยู่ ที่ โรง

กา ชำระ ได้ ความ ว่า นาย อากร ทำ ผิด ความ โข มาตรา ต่อ ๆ ไป นี้

ก็ ให้ นาย อากร คืน เงิน ค่า ชรรณ เนียม ที่ ผู้ ขอ ใบ อนุญาต ต้อง เสีย แล้ว นั้น ให้ ผู้ นั้น ไป

ส่วน ที่ ๓ ว่า ด้วย ตั้ง นาย อากร ชัน ใน แล อำนาจ พนักงาน ของ นาย อากร ชัน ใน

มาตรา ๓๔ อำนาจ สิทธิ ชาติ ที่ จะ เก็บ ภาษี ชัน ใน แต่ หน้า สุรา

ณะ หัว เมือง แล ใน บ้าน เมือง ใน แผ่น กิน สยาม ทุก แห่ง ทุก ตำบล

นั้น จะ ตก อยู่ กับ ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด ซึ่ง พระ บาท สม เ็จ พระ เจ้า อยู่ หัว

จะ ได้ ทรง อนุญาต ให้ เปน นาย อากร เพื่อ การ นั้น โดย ที่ ผู้ นั้น จะ

ได้ ผูก ชาติ รับ ทำ อากร นั้น โดย อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด แล กำหนด

ซึ่ง จะ ได้ เหน สม ครว ตั้ง ไว้ เพื่อ ประ โยชน์ ที่ จะ ได้ ให้ ส่ง เงิน อากร

เปน หลวง แล เพื่อ ที่ จะ ได้ จัด การ อากร นั้น ให้ เรียบ ร้อย

มาตรา ๓๕ ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด ซึ่ง มี อำนาจ อย่าง เช่น นี้ จะ เปน คน

หนึ่ง ก็ ก็ หลาย คน ก็ ก็ ให้ เรียก ว่า อากร ชัน ใน แห่ง หัว เมือง แล

ตำบล นั้น ๆ แล นาย อากร นั้น ห้าม มี ให้ เปน ผู้ ต้ม กถัน สุรา ภา

ทรง เชน ดาย พระ ราชทรงรถ เลขา ว่า ทรง เคน ชอบ แล้ว จึง จะ ปรึบ
 ไทม นาย อากร ไต้ แด่ ไม่มี สิ่ง ไค ใน พระ ราชบัญญัติ นี้ ที่ ห้าม
 กั้ม ให้ เติม ความ ลง ใน หนังสือ สัญญา แล หนังสือ จำ นำ นอก
 จาก ที่ มี อยู่ ใน แขนง นั้น เลย

มาตรา ๑๗ นาย อากร หัว เมือง นั้น ต้อง มี ออฟ ฟิช สำหรับ ว่า
 การ ภาษี ทุก คน แล ออฟ ฟิช นั้น ให้ เรียก ว่า โรง อากร สุรา
 แล ต้อง ตั้ง ไว้ ใน ที่ ซึ่ง เจ้า พนักงาน ผู้ ออก หนังสือ อนุญาต จะ ได้
 เห็น สม ควร พร้อม ้วย ท่าน อธิบดี พระ คลัง มา สวม บัติ โรง อากร
 สุรา นั้น ต้อง เปิด สำหรับ ทำ การ ทุก วัน ตลอด ปี ตั้ง แต่ นาฬิกา ๓
 ทุ่ม ย่ำ รุ่ง จน สก โมง เย็น แล นาย อากร ต้อง จัด ให้ มี ผู้ ที่ ไต้
 ตั้ง ไว้ เป็น แทน นาย แทน นาย อากร ให้ ปรึบ จำ อยู่ ที่ โรง อากร สุรา
 ตาม เวลา เสมอ ทุก วัน แล จะ ต้อง ถือ ว่า ผู้ นั้น เป็น ผู้ แทน นาย อากร
 ใน บรรดา การ ที่ กฎ หมาย นี้ ยัง คับ ให้ นาย อากร ทำ แล ถ้า เวลา
 นาย อากร ผู้ ไค ทำ ผิด ใน มาตรา นี้ ก็ ให้ ปรึบ ไทม เบน เงิน
 ๒ ชั่ง ลง มา

มาตรา ๑๘ เงิน ค่า หนังสือ อนุญาต ที่ ให้ ไว้ ใน การ ที่ เกี่ยว
 ข้อง กับ นาย อากร ชั้น ใน ก็ ให้ ส่ง เงิน นั้น กับ นาย อากร ชั้น ใน
 ณ หัว เมือง ตำบล นั้น ๆ

มาตรา ๑๙ บรรดา หมาย ต่าง ๆ แล หนังสือ ขอ อนุญาต ที่
 มี ถึง นาย อากร ว่า ้วย การ อากร นั้น ให้ คัก หลัง ถึง นาย อากร

ชั้นใน ไม่ ต้อง ออก ซึ่ ผู้ คน ใด ๆ ที่ เกี่ยว ข้อง มี ส่วน ในการ
 อากร นั้น แล ทนาย นั้น จะ มอข ไร่ ที่ ไร่ อากร สุวาเน เวลาใด ตั้ง
 แต่ นา พื ภา ตี หก ย่ำ รุ่ง ถึง ย่ำ ค่ำ ก็ ได้ ทุก วัน ผล ชาติ นี้ ไม่มี วน ษ ก
 เว้น ฎา ทนาย นั้น จะ ฝาก ไป ร สนิษ ไป ให้ กัก ได้

มาตรา ๓๐ ห้ามมิให้ กัก ค่า อววม เนียม ค่า หนังสือ โข อนุญาต
 อย่าง ใด ๆ ที่ ออฟ ฟิช กรม คุ ล กากร ฎา นาย อากร ต้อง ทำ ได้ ไป
 ตาม กฎ ทนาย นี้

มาตรา ๓๑ ถ้า นาย อากร ชั้น ใน ใด ๆ ชัก ขึ้น ฎีกา เฉย ฎา
 แกล้ง ถ่วง ให้ ชำ มิ ได้ ทำ โข อนุญาต ให้ ษ น ทุก หน้า สุวา ออก ไป
 ฎา ให้ ษ น หน้า สุวา ไป ตาม ความ ใน กฎ ทนาย นี้ ฎา ชัก ขึ้น ไม่ ยอม
 ทำ ทัว โข เสรี จ ให้ ไป ตาม ความ ใน มาตรา ๓๐ แห่ง กฎ ทนาย นี้
 แล มิ ได้ ชี้ แง่ง ว่า มี เหตุ สม ควร ที่ จะ ทำ เช่น นั้น ถ้า ชำ ระ ได้
 ความ จริง แล วั ก็ ให้ ปรีย ใหม เช่น เงิน ครั้ง ละ ๔ ซึ่ง ลง มา ทุก ๆ ครั้ง

มาตรา ๓๒ ถ้า นาย อากร ใด ๆ ซึ่ง ได้ ตั้ง ขึ้น ไร่ ตาม กฎ ทนาย
 นี้ ได้ รัย เงิน ฎา ทรัย สิ ของ ษ น ใด ๆ เอง ฎา ให้ ษ น รัย
 จาก คน หนึ่ง คน ใด ที่ ทำ ผิด ฎา ต้อง พ้อง ต้อง สง ใสย ว่า เป็น ผู้
 ทำ ผิด ข้อ ความ ใน กฎ ทนาย นี้ เพื่อ ที่ จะ ให้ เป็น การ สม ขอม
 เลิก ความ ฎา เช่น สิ้น ษ น วาง วัล เพื่อ ที่ จะ มิ ให้ พ้อง เขา โทษ
 ษ น นี้ ด้ วย การ ที่ ทำ ผิด นี้ ก็ ให้ ปรีย ใหม นาย อากร เป็น เงิน
 ครั้ง แถ ๖ ซึ่ง ลง มา ทุก ครั้ง

ของกรมศุลกากรและภาษีสรรพสามิต

มาตรา ๒๓ เงินค่าปรับใด ๆ นาย อากร ตาม กฎหมายนี้ ก็
 ให้ ปรับ โทษ เขา กับ นาย อากร แล ผู้ ที่ เปน ประกัน ก็ ถ้า เงิน นั้น
 มิ ได้ มี อยู่ ให้ ที่ ศาล ใน เวลา ที่ ตัก ถิน ก็ ให้ ตัก เขา เงิน นั้น ใน
 ทรัพย์สิน ของ ที่ นาย อากร แล ประกัน ได้ มอ ยไว้ กับ คอ เรอ นแมนต์
 เปน จำนำ ตาม สัญญา ที่ นาย อากร ทำ ไว้ กับ คอ เรอ นแมนต์

มาตรา ๒๔ ถ้า กฎหมาย นี้ เปน อัน ใช้ ได้ เวลาใด บันคา
 อากร สุรา ที่ ผูก จาก ตัก ถิน ทำ อยู่ ใน เวลา ก่อน นั้น ต้อง เลิก ทั้ง สิ้น
 ส่วน ที่ ๔ ว่า ด้วย หนังสือ ขอบ อนุญาต แล ข้อ บัง คับ สำหรั บผู้ รับ
 หนังสือ ขอบ อนุญาต ชาย สุรา

มาตรา ๒๕ ถ้า ผู้ใด ปรารถนา จะ ตั้ง โรง เลียง ฤา ที่ สำหรั บ
 ให้ คน มา ภั กหา ไคร ย ถิน ฤา โรง สำหรั บ คน มา ประชุม กัน เล่น
 ใน บ้าน เมือง ฤา ใน หัว เมือง ตำบล ไค ๆ ใน แผ่น กิน สยาม แล
 ปรารถนา จะ ขาย น้ำ สุรา ต่าง ๆ ใน ที่ นั้น ก็ ต้อง ไป ขอ หนังสือ ขอบ
 ใข อนุญาต ต่อ เจ้าพนักงาน สำหรั บทำ หนังสือ ขอบ อนุญาต แล หนังสือ
 ใข อนุญาต นั้น ต้อง ทำ ตาม แขนง ซึ่ง หมายเลข ๑๒ เลข ๑๓
 เลข ๑๔ แล ให้ มี กำหนด เวลา ไค ๆ ก็ ได้ แต่ มิ ให้ เกิน
 กำหนด ปี หนึ่ง แล หนังสือ นั้น ให้ มี ความ อนุญาต ให้ ผู้ นั้น ขาย
 น้ำ สุรา ถิ่น แล อุ่น ตาม ความ ใน พระราชบัญญัติ นี้ แล
 หนังสือ ขอบ อนุญาต นั้น ใช้ ได้ แต่ ละ เภา ร ผู้ ที่ รับ อนุญาต หนึ่ง

โรงร้านที่อื่นซึ่ง รัช หนึ่งชื่อ โย อนุญาต นั้น จักเป็น ๓ จำพวก
ตาม ที่ เป็น การใหญ่ การน้อย แล ต้อง เสีย ค่า ขวมนั้น ทั้ง ที่
ระกล่าว ก่อไป ก็

อย่าง ที่ ๑ ที่สำหรับ ชาย สุรา ของ โรงเตาสุรา แล คง
ขาย มากไม่ เป็น ปลีก อย่าง เช่น นี้ ต้อง เสีย บั๊ ละ ๖ ซึ่ง

อย่าง ที่ ๒ ร้าน ชาย ปลีก ที่ ชาย สุรา ให้ กิน ใน ที่ นี้ ก็ ก็
ๆ เขา ไป กิน ที่ อื่น ก็ ก็ อย่าง เช่น นี้ ต้อง เสีย บั๊ ละ ๑ ซึ่ง

๑๐ ทำดัง

อย่าง ที่ ๓ ร้าน ชาย ปลีก ฤ ผู้ เว่ ชาย ที่ ผู้ ซื้อ ต้อง กิน ใน ที่
นี้ เอง อย่าง เช่น นี้ ต้อง เสีย บั๊ ละ ๑ ซึ่ง

แล ซึ่ง เวื่อก ว่า ชาย ปลีก นี้ ก็ ว่า ชาย ราย หนึ่ง แต่ ๑๐ ทน
ลง มา ถ้า เกิน กว่า ๑๐ ทน ก็ ไม่ ใช้ ชาย ปลีก

มาตรา ๒๖ ถ้า ผู้ หนึ่ง ผู้ ไค ชาย น้ำ สุรา กถัน สุรา แล สุรา องุ่น
ใน ที่ แห่ง ไค ๆ แล มี ไค มี หนึ่ง ล้อ โย อนุญาต ตาม ที่ กล่าว ไว้
ใน มาตรา ๒๔ ฤ ถ้า ผู้ ไค ชาย น้ำ สุรา เป็น ปลีก ให้ เขา ไป กิน ที่ อื่น
ๆ ทำ อย่าง หนึ่ง อย่าง ไค ให้ ล้อ หนึ่ง ล้อ โย อนุญาต ถ้า ชำระ ไค
ความจริง แล ให้ ปรียบ ไค แต่ ๔ ซึ่ง ขึ้น ไป ถึง ๖ ซึ่ง ทุก
ครั้ง แล น้ำ สุรา นี้ ก็ ให้ เก็บ รัช เสีย ด้วย ถ้า ผู้ ไค ชาย น้ำ สุรา
กถัน น้ำ สุรา แล น้ำ สุรา องุ่น เป็น ปลีก แล มี ไค รัช หนึ่ง ล้อ

กองบรรณศาสตร์และภาควิชา

ขอ อนุญาต ตาม กฎหมาย นี้ ก็ให้ปรับ โทษถึงที่ ว่า มา ช้าง บน
 มาตรา ๒๖๖ ว่า จะให้ ตั้ง ระยะเวลา การ เป็น เจ้าพนักงาน สำหรับ
 พิจารณาบังคับ การ ที่ ออก หนังสือ อนุญาต แล ให้ ยก เลิก หนังสือ
 อนุญาต ตาม ความ ใน มาตรา ๑๙ ๕๐ แห่ง กฎหมาย นี้
 ระยะเวลา การ นั้น ให้ ตั้ง กิ่ง นี้ ก่อ

ข้อ ๑ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง เลือ กตั้ง ๓ นาย
 แล ใน ๓ นาย นั้น เป็น แช แมน นายหนึ่ง แล ให้ ท่าน อธิบดี
 กรม พระคลัง มหา สมบัติ ตั้ง ชื่อนาง ใน กรม นั้น ๒ นาย ท่าน อธิบดี
 กรม ยุติธรรม ตั้ง ชื่อนาง ใน กรม นั้น ๒ นาย แล ให้ ท่าน เจ้าพนักงาน
 ทั้ง ๗ นาย นั้น ให้ เรียก ว่า ระยะเวลา การ พิจารณา หนังสือ ใ
 อนุญาต แล ให้ ประชุม กัน ตาม เวลา แล ต่ำยต ซึ่ง แช แมน
 จะ ได้ กำหนดไว้ เช่น ครั้ง เป็น คราว เพื่อ จะ ได้ ทำ การ ตาม พนักงาน
 ระยะเวลา การ นี้

ข้อ ๒ ถ้า แช แมน ไปใน ที่ ประชุม ไม่ได้ ท่าน อธิบดี กรม
 พระคลัง มหา สมบัติ มี อำนาจ ที่ จะ ตั้ง ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด เป็น ผู้ แทน แช แมน
 จำเพาะ ใน เวลา เกี่ยว นั้น

ข้อ ๓ ถ้า ระยะเวลา การ พร้อม ด้วย แช แมน ฤๅ ถ้า แช แมน ไม่ อยู่
 พร้อม ด้วย ผู้ แทน แช แมน ประชุม พร้อม กัน ถึง ๒ นาย ขึ้น ไป
 ก็ ก่อ ที่ จะ ปฏิบัติ การ ได้ แล ให้ ทัก สิ้น ตาม จั บั ผลาก เลือ ก ระยะเวลา การ
 ช้าง โดมาก ให้ เป็น ไป กิ่ง นี้ ก็ ถ้า ระยะเวลา การ จั บั ผลาก เลือ ก

เท่า กัม ทั้ง สองข้าง ก็ ให้ บช แมน เป็น ผู้ ตัก สีน

ข้อ ๕ ถ้า มี ผู้ โท ของ หนังสือ ใน อนุญาต ตาม ความ ใน มาตรา ๒๔ แห่ง กฎหมาย นี้ ก็ ให้ เจ้าพนักงาน ออก หนังสือ ใข อนุญาต นำ ความ ที่ ขอ นั้น มา หาก ฎ ระยะเวลา การ พิจารณา หนังสือ ใน อนุญาต แล้ว ให้ ระยะเวลา นั้น ปฎกษา ตัก สีน ว่า ควร จะ ให้ หนังสือ ใข อนุญาต ฎ ไม่ ควร จะ ให้ นั้น ตาม เหตุ ตาม การ

มาตรา ๒๕ บันคา หนังสือ ใน อนุญาต ที่ ได้ ทำ ไว้ ตาม ความ ใน มาตรา ๒๔ นี้ จะ ต้อง ขอม ประพฤติ ตาม ความ บัง คับ ข้อ ห้าม ข้อ ยก ซึ่ง ระยะเวลา การ พิจารณา หนังสือ ใข อนุญาต นั้น จะ ได้ กำหนด ไว้ เช่น ครั้ง เช่น คราว แล ต้อง ทำ การ ข้อ บัง คับ ซึ่ง จะ ได้ ตั้ง ขึ้น ไว้ ตาม ความ ใน มาตรา ต่อไป นี้ แล ระยะเวลา การ พิจารณา หนังสือ ใข อนุญาต มี อำนาจ ที่ จะ ยก เลิก หนังสือ ใข อนุญาต ซึ่ง ได้ ทำ ไว้ ตาม ความ ใน มาตรา ๒๔ โดย ที่ ผู้ รัย ใข อนุญาต ทำ ผิด ข้อ ความ ที่ กำหนด ไว้ ฎ กล่าว เกิน ข้อ ที่ ห้าม ที่ ยก ประการ โท แต่ ท่าน อธิบถิ กรม พระคลัง มหา สมบถิ เห็น ชอบ ด้วย จึง ยก เลิก หนังสือ ใข อนุญาต นั้น ได้ แล ถ้า เป็น ความ เกี่ยว ข้อง กับ ชาว ต่าง ประเทศ ก็ ต้อง ให้ กรม สุต ขอม ด้วย จึง ได้

มาตรา ๒๕ ท่าน อธิบถิ กรม พระคลัง มหา สมบถิ มี อำนาจ ที่ จะ ทำ ข้อ บัง คับ สำหรับ จะ รักษา โรง ว่าน ที่ ได้ รัย หนังสือ ใข อนุญาต ตาม ความ ใน มาตรา ๒๔ แล เพื่อ ที่ จะ กำหนด เวลา ให้ เบ็ด

กองบรรณศาสตร์และสารนิเทศ

แต่ให้ยึดโรง ราน นั้น แต่ เพื่อ ที่ จะ ตรวจ ครา ให้ ผู้ เจ้า ของ
 แต่ ผู้ จัด การ ใน โรง ราน นั้น ประพฤติ การ ให้ เวียบ ร้อย แต่ เพื่อ
 จะ รักษา ความ เวียบ ร้อย แต่ ก็น มี ให้ คน เมา สุรา ทำ การ วน วาย
 ใน โรง ราน นั้น แต่ จัด การ ว่า ค้วย ข้าย แต่ ที่ ทมาย สำหรับ โรง
 ราน นั้น แต่ ว่า ค้วย ทาง เข้า ทาง ออก ใน ท่า ชล ที่ มี โรง ขาย สุรา
 นั้น แต่ เจ้า พนักงาน ไป ลีศ กับ นาย รอง แต่ ออฟ พี เซอ แต่ ไป ลีศ
 แก้ว แต่ เจ้า พนักงาน ผู้ ตรวจ ภาษี ซึ่ง เจ้า พนักงาน นาย ไป ลีศ ใหญ่
 จะ ได้ กำหนด ชื้อ แจง กับ เจ้า พนักงาน ผู้ ออก หนังสือ ใบ อนุญาต
 เปน ครั้ง เปน คราว นั้น มี อำนาจ ที่ จะ เข้า ไป ตรวจ คน ใน โรง ราน
 ขาย สุรา ซึ่ง อ้าง ว่า มี หนังสือ ใบ อนุญาต นั้น โดย ที่ ไม่ มี
 ทมายใด ๆ ก็ ได้ แต่ มี อำนาจ ที่ จะ ค้น ตรวจ ขาญ ชื้อ แต่ ค้น ดู ของ
 ที่ ต้อง เสีย ภาษี แต่ ถ้า โรง นั้น เปน ของ คน ใน บัง คับ ต่าง ประเทศ
 แล้ว ต้อง ให้ ได้ อำนาจ จาก กงสุล ของ ประเทศ นั้น ก่อน จึง จะ เข้า
 ไป ค้น แต่ ตรวจ ขาญ ชื้อ ใน โรง นั้น ได้ ข้อ บัง คับ นั้น จะ ต้อง ดี พิมพ์
 ไว้ แล้ว ถ้า ผู้ ไท จะ ประสงค์ จะ ได้ ข้อ บัง คับ นั้น ก็ ให้ มอบ
 กับ ผู้ นั้น ไป แต่ คิด ราคา น่า ละ ๓๐ อัฐ

มาตรา ๓๐ ถ้า ผู้ ไท ทำ ผิด ความ ใน ข้อ บัง คับ ซึ่ง จะ ได้ ตั้ง ขึ้น
 ไว้ ดัง ที่ ว่า มา ถ้า ชำระ ได้ ความ จริง แล้ว ก็ ให้ ปรับ โทม ครั้ง หนึ่ง
 เปน เงิน ตั้ง แต่ ชึ่ง หนึ่ง ลง มา ทุก ครั้ง

มาตรา ๓๑ ถ้า ผู้ ไท ได้ รับ หนังสือ ใบ อนุญาต ตาม ความ ใน

มาตรา ๓๕ แล้ว ก็ต้องทำสำเนาหนังสือใบอนุญาตนั้น รักษาไว้ ในที่ แห่งหนึ่ง แห่งใด ในที่ โรง ที่ ขาย น้ำสุรา เป็นหลักฐาน แล้วถ้าไปติด ฎา เจ้าพนักงาน ผู้ตรวจภาษี มาขอ ดู เวลาใด แล้วก็ให้ดู ถ้าขัด ขัน ฎา เบิก เสีย เสีย ไม่ให้ดู ก็ให้ปรับ โหม ผู้นี้ เป็น เงิน แต่ ๕ ตำดิ่ง ลงมา ทุก ครั้ง

มาตรา ๓๖ ถ้าผู้หนึ่ง ผู้ใด ซึ่ง ใ้รับ หนังสือ ใบ อนุญาต ที่ กำหนด ไว้ ใน มาตรา ๒๕ อย่างใด อย่างหนึ่ง แล้ว ปรารถนา จะ ใ้รับ หนังสือ ใบ อนุญาต อย่าง อื่น ใ้รับ ตาม ที่ กำหนด ไว้ ใน มาตรา นี้ ก็ต้อง ขอ ต่อ เจ้าพนักงาน ผู้ ออก หนังสือ ใบ อนุญาต แล เจ้าพนักงาน นี้ จะ ออก หนังสือ ใบ อนุญาต ให้ อีก อย่างหนึ่ง ก็ ใ้ แล้วผู้ ที่ จะ ใ้รับ หนังสือ ใบ อนุญาต ทั้ง สอง อย่าง นั้น ก็มี อำนาจ ที่ จะ ทำ การ ได้ ตาม หนังสือ ใบ อนุญาต ทั้ง สอง อย่าง ใน ที่ แห่ง ใ้ขอ ก็ ใ้

มาตรา ๓๗ ก้นกาโรงเลี้ยงโรง ใ้คน อา ไครบ กิน แล ที่ สำหรับ ประชุม เล่น ทั้ง ห้าง แล ร้าน แล ที่ อื่น ไค ๆ ซึ่ง ใ้รับ หนังสือ ใบ อนุญาต สำหรับ ขาย สุรา เช่น ที่ ว่า มา นี้ ก็คง ขก บ-ญจ ใ้ ของ เจ้าพนักงาน ผู้ ออก หนังสือ ใบ อนุญาต ซึ่ง มี สำหรับ ขก ใ้วัน นี้

มาตรา ๓๘ ถ้าเจ้าของ โรง ร้าน ที่ แห่ง ไค ๆ ซึ่ง ใ้รับ หนังสือ ใบ อนุญาต ตาม พระราช บัญญัติ นี้ ยอม ใ้ มี ผู้ เล่น เข้าย ใน โรง ร้าน ของ ใ้ เมื่อ ใ้เห็น ใ้เห็น ใ้เห็น ยอม ใ้ ผู้ ไค ที่

กองบรรณาธิการและกานพิมพ์

มีเครื่อง สาทราวุธ เข้ามา อยู่ในโรง ร้านเจ้า ของโรง ร้าน ต้อง
เสียค่า ปรวัยใหม่ เช่นเงินแค่ ๒ ซึ่งลงมาทุกครั้ง แล
หนังสือ ใบอนุญาต ก็ จะ ต้องบอก เลิก เสียด้วย

มาตรา ๓๕ ถ้าเจ้า ของโรง ร้าน ไก่ ๆ ซึ่งได้ รัย หนังสือ
ใบ อนุญาตตาม พระราชบัญญัติ นี้ ชาย ฤา ทั้ง สิ่งของ ไก่ ๆ ไว้ขาย
ที่ร้าน ฤา ที่อื่น ๆ ซึ่ง เช่น ของ อากร ชั้นใน ซึ่ง ผู้ นั้น มี อำนาจตาม
หนังสือ ใบ อนุญาต ที่ จะ ชาย ไก่ แต่ ซื่อ มา จาก ผู้ ที่ ไม่ มี อำนาจ
จะ ซื่อ ชาย ของ เช่น นั้น (ผู้ เจ้า ของ ต้อง หา พยาน มา อ้าง ว่า
ซื่อ มา แต่ ผู้ ไก่) ถ้า ชำระ ได้ ความ จริง แล้ว ก็ ให้ ปรวัยใหม่
เจ้า ของ ร้าน แต่ ๔ ซึ่งลงมาทุกครั้ง แล ของ ที่ ต้อง อากร นั้น
ก็ ให้ เก็บ รัยไว้ด้วย

ส่วนที่ ๔ ว่าด้วย โรงต้มกลั่นสุรา

มาตรา ๓๖ ถ้าผู้ ไก่ ปราดณา จะ ทำการ ต้มกลั่น น้ำสุราก็ ให้มี
หนังสือ ขอ อนุญาต ไป ยัง เจ้าพนักงาน ผู้ ออก หนังสือ ใบ อนุญาต ในหอ
รัฐฎากรพิพัฒน์ แล ในหนังสือ ขอ อนุญาต นั้น ให้แจ้ง ว่า ผู้ ขอ
อนุญาต ซื่อ ไก่ จะ ตั้ง เตาสุรา ชั้นที่ ตำบลดไก่ จะมี เครื่อง กลั่น
ก็ เครื่อง แล ขนาด ไก่ แลแล้ว เจ้าพนักงาน จะ ทำ หนังสือ ใบ อนุญาต
ให้ ก็ ได้ ตาม แบบ ซึ่ง หมายเลข ๑๕ แล ผู้ นั้น ก็ ต้อง เสีย ค่า หนังสือ
ใบ อนุญาต ปี ละ ซึ่ง แต่ ถ้า เตาสุรา ใน เขตว แขวง นั้น ยัง ไม่ ถ้วน
ตาม ถ้าหนัก จึง จะ อนุญาต ให้ ตั้ง ซื่อ อีก ได้ แล ผู้ ที่ รัย อนุญาต

จะต้องตั้งโรงเตาสุราขึ้นไว้ในเขตรแขวง ที่ซึ่งเจ้าพนักงาน
จะกำหนดให้แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงาน นาย อากกร ชัน ใน ฤา
ทนาย ของเจ้าพนักงาน อากกร ตรวจดู การ ที่ต้ม กลั่น นั้น ด้วย แต่
ผู้ที่ตั้งโรงต้มกลั่นสุรานั้น ต้องเสีย อากกร น้ำสุรา ที่ต้ม กลั่น นั้น
ให้นาย อากกร ชัน ใน ตามที่ กำหนด ไว้ ใน มาตรา ๔

มาตรา ๓๗ ห้ามมิให้ผู้ที่ยังหนังสือ ใบอนุญาต ต้ม กลั่น น้ำ
สุรานั้น ขาย น้ำสุรา ที่ ได้ ต้ม กลั่น นั้น ให้ผู้หนึ่ง ผู้ใด ไป จาก โรง
เตาสุรา แต่ยอมให้ตั้ง โรง สำหรับ ให้ขาย น้ำสุรานั้น ให้ไกล ไป
จากโรงที่ต้ม กลั่น น้ำสุรา แต่ ๑๒ เส้น ขึ้นไป (คิด เป็น
๑๐๐๐ ฟุต ๑๑ ๕๕๐ เมตร) ถ้าผู้ที่ยังหนังสือ ประ ทวน
ให้ต้ม กลั่น น้ำ สุรานั้น ขาย น้ำ สุรา ฤา ให้ ผู้อื่น ขาย น้ำสุรา ไป
จากโรงที่ ต้ม กลั่น โดย อย่าง อื่น นอก จาก ที่ ได้ กำหนด ไว้ นี้ เมื่อ
ชำระ ได้ ความจริง แล้ว จะต้อง ปรับ โทษ ครั้ง หนึ่ง เป็น เงิน แต่ ๕
ซึ่ง ลง มา ทุก ครั้ง และ น้ำสุรา ที่ ขาย ผิด ด้วย พระ ราช บัญญัติ
นี้ ก็ ให้ เก็บ ริบ ไว้ ด้วย

มาตรา ๓๘ ถ้าผู้หนึ่ง ผู้ใด ซึ่ง มิได้ รับ หนังสือ ประ ทวน จะ
ต้ม กลั่น น้ำสุรา ฤา กลั่น ฟอก ชำระ น้ำสุรา อย่าง ใด ๆ ฤา ถ้าผู้
นั้นมี เครื่อง กลั่น ฤา เครื่อง สำหรับ ทำ น้ำสุรา อย่าง หนึ่ง อย่าง
ใด ซึ่ง ตั๋ว ระบุ เหน อยู่ ว่า มี ผู้ ซึ่ง ทำ ผิด เช่น นี้ เมื่อ ชำระ ได้ ความ
จริง แล้ว ให้ ปรับ โทษ เป็น เงิน แต่ ๕ ซึ่ง ลง มา แต่ น้ำสุรา แล

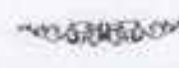
กองธรรมศาสตร์และกฎหมาย

เครื่อง ต้ม ถลัน ที่มี อยู่ นั้น ก็ ให้ เก็บ ไว้ ทั้ง สิ้น แต่ ไม่มี ข้อ
ความ ซึ่ง โท ใน มาตรา นี้ ซึ่ง เกี่ยว ข้อง กับ การ ถลัน น้ำ มี น้ำ ยา
ต่าง ๆ แล ของ อื่น ซึ่ง โท มี ใช้ สุรา

มาตรา ๓๙ ถ้า นาย อากร ซึ่ง ใน จะ ทำ สัญญา ตกลง กัน กับ ผู้ที่
ต้ม ถลัน น้ำ สุรา ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด ให้ เสีย เงิน อากร เสมอ เช่น ชี้ เช่น
เงิน เท่า นั้น ๆ แล เงิน อากร ที่ ผู้ ต้ม ถลัน จะ ต้อง เสีย ตาม
กฎหมาย นี้ ก็ ใ้ แล ซึ่ง จะ กำหนด เสมอ เงิน เช่น ชี้ นั้น ก็ ใ้
คิด กำหนด ตาม ถัง สำหรับ แล แล หม้อ สำหรับ ต้ม ถลัน น้ำ สุรา นั้น
แล ให้ ตก ลง ตาม ที่ จะ เห็น สม ควร แต่ ซึ่ง จะ ใ้ ตก ลง กัน นั้น
ต้อง ให้ เจ้า พนักงาน ผู้ ออก หนังสือ โย อนุญาต ใน คอรัฎฐากรพี
พัชร์ ตก ลง เห็น ชอบ ด้วย ก่อน จึง จะ ใ้ ใ้ แล เจ้า พนักงาน นั้น
มี อำนาจ ที่ จะ ใ้ ยก เลิก การ ที่ ตก ลง เสมอ เช่น ชี้ นั้น เมื่อ ทบ
ชี้ แล ใ้ ใ้

ส่วนที่ ๖ ว่าด้วยบังคับและกำหนดโทษต่าง ๆ

มาตรา ๔๐ ถ้า ผู้ใด ซื้อ ขาย น้ำ สุรา ผิด ด้วย ข้อ กำหนด ใน พระ
ราชบัญญัติ นี้ ซึ่ง รู้ ว่า เป็น การ ผิด แล ถ้า ผู้ใด มี น้ำ สุรา มาก
กว่า ห้า ทนาน ซึ่ง เป็น ของ บัน ทุก เข้า มา แล ซื้อ ขาย ผิด ด้วย พระ
ราชบัญญัติ นี้ เมื่อ ชำระ ใ้ ความ จริง แล ใ้ ก็ ใ้ บัง โท มี ผู้ นั้น
ครั้ง แรก เป็น เงิน แด่ ๒ ซึ่ง ลง มา ครั้ง ต่อ ๆ ไป ครั้ง ละ ๑๐

ถ้า เปน สุรา ที่ เขาเอาไป จาก โรงเตา สุรา ๆๆ เขาไป จาก ร้าน ที่
 ขาย ไค ๆ ก็ ให้ เขา ทัว เจ้า ของ ที่ ซึ่ง ไร่ น้ำ สุรา นั้น ไป ชำระ ต่อ
 เจ้า พนักงาน อ้า เกอ เจ้า พนักงาน ไป ลึก ๆๆ เจ้า พนักงาน อื่น ที่
 ควร ชำระ ความ นั้น แต่ ถ้า มี พยาน ทล็ก ถาน เปน ที่ ให้ เจ้า พนักงาน
 นั้น เข้า ใจ แน่ ว่า สุรา ซาก จำนวน จริง ก็ ให้ ปรอ โทม ผู้ นั้น เปน เงิน
 แต่ ๖ ชั่ง ลง มา แต่ ให้ เสีย อาก ร จำนวน สุรา ที่ ซาก ไป ด้วย
 ตาม พิภัก พระราช บัญญัติ นี้ แต่ ต้อง ถือ อยู่ เสมอ ว่า ถ้า สุรา ซาก
 จำนวน เพราะ ที่ แหก ๆๆ ไร่ ผู้ เจ้า ของ ก็ ไม่ มีความ ผิด แต่ เจ้า
 ของ ผู้ นั้น ต้อง นำ สิ่ง เปน พยาน ทล็ก ถาน มา อ่าง ให้ เปน ความ ปรากฏ
 ว่า สุรา นั้น ซาก จำนวน เพราะ แหก เพราะ ไร่

มาตรา ๔๖ ถ้า ผู้ โทมี หนึ่ง ล้อ ขอ อนุญาต ตาม พระราช บัญ
 ญัติ นี้ ๆๆ ทำ ขาญ ชี จำนวน น้ำ สุรา ๆๆ ทำ ขาญ ชี แต่ หนึ่ง ล้อ
 ชี แแรง อย่าง ไค ๆๆ มา ยื่น ตาม ความ ที่ บัง คับ ใน พระราช บัญญัติ นี้
 ผู้ นั้น ต้อง ลง ชื่อ เปน ตาย มือ ของ ทัว ไร่ ใน หนึ่ง ล้อ นั้น ถ้า ทัว ไม่
 อยู่ ไป หัว เมือง ๆๆ บัวย ทำ การ ไม่ ไค ก็ ให้ ทนาย ผู้ แทน ของ ผู้
 นั้น ลง ชื่อ ไร่ แทน แล้ว ถ้า หนึ่ง ล้อ ขอ อนุญาต ๆๆ ขาญ ชี ๆๆ ทำ
 ชี แแรง นั้น เปน ความ เที ๆๆ ผิด มาก น้อย ประการ ไค แต่ ผู้ ที่ ทำ ชี
 ว่า ผิด ถึง หนึ่ง ล้อ นั้น จะ เขียน ชื่อ ของ ทัว ไร่ ก็ ไค ๆๆ ชื่อ ของ
 ทนาย ผู้ แทน ก็ ไค ถ้า ชื่อ ผิด นี้ มี ไค ต้อง ใน มาตรา อื่น แห่ง กฎหมาย
 นี้ แต่ เมื่อ ชำระ ต่อ เจ้า พนักงาน ได้ ความ จริง กัง นั้น แล้ว ก็ ให้

กองบรรณศาสตร์และทิวทัศน์

แล เกวียน รด เรือ ซึ่งขึ้นทุก ไร่ ของนั้น มาก ก็ ให้เก็บ ไร่ ไร่ ด้วย
ก็ ไร่ ส่วน ที่ ๙ ว่าด้วย ทั้ง เจ้า พนักงาน ครอบ อากร สุรา แล อำนาจ นำที่
ของ เจ้า พนักงาน นั้น

มาตรา ๕๐ บันดา ออฟฟี่ เซอ โปลิศ มี อำนาจ เช่น เจ้าพนักงาน
ครอบ อากร ตาม พระราชบัญญัติ นี้ ได้ แล เจ้าพนักงาน ผู้ ออก หนังสือ
ใบ อนุญาต มี อำนาจ ที่ จะ ทำ ความ ตาม แยก ซึ่ง หมายเลข ๒๕ มอบ
ให้ กับ ผู้ ที่ เป็น ทนาย จุฑา รุก จ้าง ของ นาย อากร ซึ่ง เจ้า พนักงาน
ผู้ ออก หนังสือ ใบ อนุญาต ไร่ ไร่ ชอบ แล ให้ ผู้ นั้น เป็น เจ้า พนักงาน
ครอบ อากร ใน ที่ ตำบล ซึ่ง จะ มี กำหนด นั้น แล ห้าม ให้ ผู้ ไค
เว้น แต่ ผู้ ซึ่ง จะ ไค ทั้ง เช่น นี้ กับ ออฟฟี่ เซอ โปลิศ มี อำนาจ เช่น
เจ้า พนักงาน ครอบ อากร ตาม กฎหมาย นี้ แล ห้าม อำนาจ อย่าง
เช่น ที่ ว่า มา เมื่อ ท่าน อธิบดี กรม พระคลัง มหา สมบัติ เห็น ชอบ
ด้วย แล เจ้า พนักงาน ผู้ ออก หนังสือ ใบ อนุญาต จะ เลิก ถอน เลิก
เวลา ไค ก็ ได้ ถ้า ผู้ ไค ซึ่ง มี ใช้ ออฟฟี่ เซอ โปลิศ แล มี ไค มี
ความ อำนาจ ที่ ว่า มา นี้ ทำการ ประทศ เป็น เจ้า พนักงาน ครอบ อากร
ตาม กฎหมาย นี้ เมื่อ ชำระ ไร่ ไร่ แล้ว ให้ ไร่ ไร่ ไค ครั้ง หนึ่ง
เป็น เงิน แต่ ๒ ซึ่ง ลง มา ทุก ครั้ง

มาตรา ๕๑ ชื่อ แล ตำบล บ้าน ของ เจ้า พนักงาน ครอบ อากร
ซึ่ง จะ ไค ทั้ง ไร่ ไร่ เมือง ไค ๆ จะ ทั้ง เขียน ชื่อ ไร่ ไร่ ใน ที่ ปรากฏ
ณ ศาลา กลาง ไร่ ไร่ เมือง นี้

กองประมวลสารและกฎหมาย

มาตรา ๕๒ เจ้าพนักงาน ตรวจ อากร ซึ่ง จะ ได้ ตั้ง ขึ้น ไว้ ตาม
 กฎหมาย นี้ จะ ต้อง ให้ มี สิ่ง หมายถึง ตำแหน่ง เป็น ตรา สำคัญ เจ้า
 พนักงาน ผู้ นั้น ตาม ที่ เจ้า พนักงาน ผู้ ออก หนังสือ ไป อนุญาต จะ ได้
 กำหนด ไว้ ตาม ที่ ท่าน อธิบดี กรม พระ คลังมหา สมบัติ จะ เห็นสมควร
 หมาย อากร ซึ่ง ขอ ให้ ตั้ง ผู้ นั้น จะ ต้อง เสีย ค่า ขรรณเนียม ค่า สิ่ง ที่
 หมาย นี้ แต่ เมื่อ เจ้า พนักงาน ตรวจ อากร จะ ทำ การ สิ่ง ใด ตาม
 กฎหมาย นี้ แก่ ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด ก็ ต้อง แจ้ง กับ ผู้ นั้น ว่า ตน เป็น เจ้า
 พนักงาน เช่น นั้น แต่ สำ แดง ให้ ผู้ นั้น เห็น ตรา สำคัญ ด้วย ก่อน

ประ การ หนึ่ง ออฟฟิ เซอ ไป ลิศ ซึ่ง ทำ การ ตาม ความ ใน พระ ราช
 บัญญัติ นี้ ถ้า มี ใ้ แ่่ง ตัว ตาม ตำแหน่ง ของ ตน เมื่อ จะ ทำ กับ
 ผู้ ใด ก็ ต้อง แจ้ง กับ ผู้ นั้น ว่า ตำแหน่ง ของ ตน เป็น อย่างไร แต่ สำ
 แดง ตรา ฎา สิ่ง สำคัญ อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ตาม ที่ เจ้า พนักงาน
 ไป ลิศ ใหญ่ จะ ได้ กำหนด ไว้ ให้ ออฟฟิ เซอ ไป ลิศ ใช้ ใน เวลา ที่
 บดอม ตัว ไป ทำ ราชการ ที่ เป็น การ ล้น เว้น

มาตรา ๕๓ ถ้า ใน ความ เรือง ใด มี ผู้ มา สบาย ให้ การ ต่อ
 เจ้า กรม กอง กระ เวณ ใน กรุง ฎา ชุน แขวง หนั ว เมือง เป็น ที่ เชื้อ พง
 ใ้ ว่า ใน เว้น โรง ที่ ใด ๆ ฎา ถ้า ขึ้น ใ้ ใด มี สิ่ง ของ ที่ ต้อง ธิบ
 ตาม กฎหมาย นี้ ฎา เป็น ของ ที่ ทำ เลิก ข้อ ความ ใน กฎหมาย นี้
 อย่าง ใด ไป ชุม ช่น บัค ยัง อยู่ ใน ที่ นั้น เจ้า กรม กอง กระ เวณ
 ใน กรุง ฎา ชุน แขวง หนั น แขวง หนั ว เมือง ก็ มี อำนา ใ้ จะ มี

หมาย ขัง คับ ออฟฟิศ เซอ โปลิศ ไค ๆ ซึ่งมี ตำแหน่ง ไม่ต่ำกว่าชายัน
 ฎาถ้า หมาย นั้น จะ ไ้ ไป ใช้นอกเขตร แขวงเมือง ฎานอกจิง
 ทวิค่อว ทำท่า บล ค่าง ๆ นั้น ไ้มี ตำแหน่ง ไม่ต่ำกว่า กอ ปรวัน
 แด ใน หมาย นั้น ต้อง ไ้ นาย โป ลิศ ไ้ใหญ่ลง ซื่อไว้ ด้วย แด ไ้
 ออฟฟิศ เซอ โป ลิศ ผู้นั้น มี อำนาจ ที่ จะ เข้าไป ใน เวือ น โวง แด ที่ อื่น
 ไค ๆ ฎา เข้า ไป ใน เวือ ถ้า บั้น ซึ่ง ทอด อยู่ ใน เขตร แขวง นั้น ใน เวลา
 กลาง คีน ฎา กลาง วัน แด ไ้ คั้น ของ สิ่ง ห้าง สิ่ง ไค ซึ่ง ซ่อน บัด บัง
 ไว้ ใน ที่ นั้น แด ไ้ จับเอา เวือ ซึ่ง ไล่ ของ นั้น แด เครื่อง กถัน ฎา
 เครื่อง ไค ๆ ตำหวบ ใ้ ใน การ คัม กถัน สุรา นั้น แด ไ้ เกาะ กุม
 ผู้ ที่ อยู่ ใน เวือ น โวง นั้น ฎา ซึ่ง อยู่ ใน เวือ ไ้ใหญ่ เวือ น โย น นั้น
 ซึ่ง ผู้ เบ้น เจ้า ของ ฎา เป็น ผู้ รักษา เก็บ สิ่ง นั้น ไว้ ฎา เป็น ผู้ ที่
 ออฟฟิศ เซอ ผู้นั้น เหน ว่า มี เหตุ ที่ ควร ลง ไลย ว่า ลัก ลอม ชุม ซ่อน
 สิ่ง ของ ท้อง ต้าม ไว้ นั้น แด ออฟฟิศ เซอ ผู้ ซึ่ง ไ้ วย หมาย อำนาจ
 นั้น แด้ว เมื่อ ไป คั้น ถ้า ภาษ ประ ความ ซัก ขวาง ไ้ ทา. อย่าง ไค ก็ มี
 อำนาจ ที่ จะ สัก พัง ประ ตู ชัน นอก ฎา ชัน ใน เข้า ไป ใน เวือ โวง จัก
 ฎา ที่ อื่น แด เข้า ไป ใน เวือ แด คั้น ทัว ไป ถ้า มี สิ่ง ไค ซัก ขวาง
 กั้น ใน การ ที่ จะ เข้า ไป กั้น ทรวร จับ คัง ที่ ว่า มา นั้น ก็ มี อำนาจ ที่
 จะ สัก พัง ทำลาย เข้า ไป ไ้จง ไ้ แด มี อำนาจ ที่ จะ เกาะ กุม ผู้ ที่
 อยู่ ใน ที่ นั้น ไว้ สมคกว่า จะ ไ้ คั้น ทัว ไป ใน ที่ นั้น แด ซึ่ง จะ แจ้ง
 คอว. ท้อ เจ้า พัก กาน ฎา จะ สลก หมาย ก้า นาน ฎา จะ จับกุม เก็บ

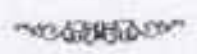
กองบรรณสารและสารนิเทศ

ริษตาม ความ ในมาตรา นี้ ก็ทำ ใน วันใด ๆ ก็ ได้ ไม่มี วันยก เว้น
แต่ ถ้า เป็น ความ ที่ เกี่ยว ข้อง กับ สืบ แยก ต่าง ประเทศ ต้อง ให้ กงชุล
ของ ผู้ นั้น อนุญาต ก่อน จึง จะ ทำ สิ่ง ใด กับ ผู้ นั้น ได้

มาตรา ๕๔ ถ้า ผู้ ใด ทำ ความ ผิด ฎา มุ่ง หมาย จะ ทำ ความ ผิด
ฎา จ้าง วาน ฎา ช่วย ผู้ อื่น ให้ ทำ ผิด ต่อ ความ ใน พระ ราช บัญญัติ นี้
ประ การ ใด ออฟฟิ เซอร์ โป ลิศ ฎา เจ้า พนักงาน ตรวฯ อากร มี อำนาจ
ที่ จะ จับ ตัว ผู้ นั้น ทั้ง สิ่ง ของ ที่ ต้อง ผิด นั้น ไป ส่ง ณ โรง โป ลิศ จะ ได้
ชำระ ว่า กล่าว ตาม กฎหมาย ถ้า มี เหตุ ที่ ควร สง ไซย ว่า ผู้ หนึ่ง
ผู้ ใด ชุ่ม ช้อน สิ่ง ของ ที่ ผิด กำหนด ใน พระ ราช บัญญัติ นี้ ออฟฟิ เซอ
โป ลิศ แล เจ้า พนักงาน ตรวฯ อากร มี อำนาจ ที่ จะ เกาะ ตัว ผู้ นั้น ไป
ส่ง ณ โรง โป ลิศ จะ ได้ ชำระ ว่า กล่าว ตาม กฎหมาย ไม่ ต้อง มี หมาย
บังคับ แต่ ถ้า แม้น ว่า ผู้ ที่ ต้อง จับ นั้น เป็น สืบ แยก ต่าง ประเทศ
ก็ ต้อง ส่ง ตัว ไป ไท กงชุล โดย เร็ว

ส่วนที่ ๘ ว่า ด้วย ชำระ ความ

มาตรา ๕๕ บรรดา ความ ที่ พ้อง กล่าว โทษ ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด ว่า
ทำ ผิด ความ ข้อ หนึ่ง ข้อ ใด ใน พระ ราช บัญญัติ นี้ ต้อง พ้อง ใน
กำหนด ๖ เดือน ตั้งแต่ ความ เกิด ขึ้น ถ้า เกิน กำหนด นั้น ไป
ก็ พ้อง ไม่ ได้ แล บรรดา ความ ที่ พ้อง กล่าว โทษ สืบ แยก ต่าง ประเทศ
ก็ ต้อง ให้ เจ้า พนักงาน นำ ความ นั้น ไป ถึง กงชุล ตาม กระ ทรวง

มาตรา ๕๖ ความที่ฟ้องเช่นนั้น ต้อง มีหนังสือแจ้งความไป
ถึงจำเลยล่วงหน้าอีกหนึ่งว่า ความฟ้อง สถานใด จึงจะ ว่า ความ
นั้นได้ ถ้ามีได้แจ้งความไปให้ทราบดังนี้ ก็ฟ้องความไม่ได้
ฎาถ้าฟ้องความ ก็จะไม่รับฟ้อง

มาตรา ๕๗ ในบรรดาความที่ฟ้องเช่นนั้น ต้อง มีความฟ้อง
แจ้งชัดว่า จำเลย แกล้งทำโดยหน้าใจทุจริต แล ไม่มี เหตุ
สมควรที่จะทำ ก็ถ้าในเวลาชำระโทษไม่มี พยาน หลักฐานว่า
ความที่อ้างนั้นจริง ก็ให้ตัดสินให้จำเลย ชะนะ ความ

มาตรา ๕๘ ในคำให้การของจำเลยนั้น ต้อง แก่คดีว่า
ซึ่งทำถาวรนั้น ถูกต้อง ตามกฎหมายนี้ แล ให้ยก มาตราบท ข้อที่
เป็นที่อ้างขึ้นกล่าว แลสำแดงว่าจะแก่คดี ในเวลาที่ชำระความ
นั้นเป็นสถานใด แต่ในเวลาชำระความนั้นจะไม่ห้ามมิให้
จำเลย ให้การ ไปถึง ความที่มีได้แจ้ง ในหนังสือ คำให้การเดิม
(เว้นไว้แต่ที่ ถ้าหนด ต่อ โยในนี้)

มาตรา ๕๙ ในความอย่างเช่นนี้ ถ้าแม้ว่าศาลเห็น ว่า
ข้อความซึ่งจำเลยจะ นำมา เป็นพยาน หาได้มีในคำให้การเดิม
แจ้งชัดไม่ แล เป็นความที่จะทำโทษ ประคัก ยระ เกิด โยเพราะ
ที่มีได้รู้ มิได้ทราบ แลมิได้มีทางที่จะรู้ได้ ว่าจำเลยจะนำสิ่ง
นั้นมา เป็นพยาน ถ้าเป็นเช่นนั้น ศาลมีอำนาจที่จะ เลื่อนเวลาชำระ
ความต่อ โย ฝ่ายจำเลยจะ ได้มีเวลาเปลี่ยนแปลงคำให้การ ตาม

กองบรรณคดีธรรมและกฎหมาย

ที่จะได้กำไรโดยที่ศาลจะเห็นสมควร แต่ศาลจะบังคับให้
 จำเลยเสียค่าธรรมเนียม ถ้าไม่ให้เสียค่าธรรมเนียมศาลก็ได้
 มาตรา ๖๐ ในบรรดาความที่ชำระตามพระราชบัญญัตินี้
 ถ้าศาลเห็นความปรากฏว่า จำเลยได้ทำการตามคำสั่งของเจ้า
 พนักงานอำเภอ เจ้ากรม กอง ระเบียบในกรุง ถ้าชนแขวง
 หนึ่ง แขวงเทศาภิบาลเมือง ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายนี้ ถ้าถ้าเห็นชัด
 ว่าจำเลยทำการนี้โดยสุจริต แต่โดยเข้าใจว่าควรจะทำ
 การนี้ก็ได้ ก็ห้ามมิให้ตัดสินให้จำเลยเป็นแพ้ เว้นไว้แต่ชำระได้
 ความชัดว่าจำเลยแท้จริงทำโดยใจทุจริต แต่ไม่มีเหตุที่
 ควรจะทำ

มาตรา ๕๑ ถ้าในความเรียงใบเงินค่าปรับใหม่ที่ศาลเห็น
 สมควรจะตั้งปรับใหม่ นั้นไม่เกินกว่าเงินที่จำเลยเขียนหนังสือมา
 ขอเสีย ถ้าที่จำเลยเอาเงินมาชดเชยไว้ในศาลก่อนเวลาที่ชำระ
 ตัดสินความนั้น ก็อย่าให้บังคับจำเลยเสียเงินเกินขึ้นไปอีก
 แต่ค่าธรรมเนียมศาลที่จำเลยได้เสียนี้ ก็คืนให้แก่จำเลย แต่
 ต้องถืออยู่เสมอว่า ถ้าจำเลยได้มาขอเสียเงินตามสมควร ถ้า
 ถ้าจำเลยเขียนหนังสือมาขอเสีย ถ้าให้นำเงินมาชดเชยไว้ในเวลา
 ที่ฟ้องความแล้ว ค่าธรรมเนียมศาลที่แต่ฟ้องความมาจนเวลา
 ที่ขอเสียนี้ จะให้ผู้ใดเสียก็สุดแล้วแต่ศาลจะเห็นควร แต่
 ค่าธรรมเนียมศาลต่อเวลานั้น ไปโทษต้องเสียให้กับจำเลย

ที่จะบังคับให้ คั้นเงินค่าปรับใหม่ ราย ใดๆ ทั้ง หมก ฤา ส่วนหนึ่ง
ส่วนใด ใน ค่า ปรับ ไหม นั้น แล ที่จะให้ คั้นเรือ ฤา สิ่ง ของ ที่
บันทุก ของ ต้อง ห้าม มา ที่ ต้อง วิว ไร้นั้น ให้ กับ เจ้า ของ ไป

มาตรา ๖๕ ว่า ยันคา ขาญชี จำนวน น้ำสุรา แล ขาญชี กำหนด
สิ่ง ของ นั้น แล สำเนา ใบ อนุญาต ที่ เจ้าพนักงาน ภาษี ขาเข้า ขาออก
ทำให้ กับ ผู้ใด ไป ตาม กฎหมาย นี้ ทุกๆ ๕ ปี ต้อง จด ลง ไว้ ใน
ขาญชี ที่ ออฟฟิศ ภาษี ขาเข้า ขาออก ใน ตำบล นั้น ๆ แล นาย
อากร ชัน ใน มี อำนาจ ที่จะ ไป ตรวจสอบ ขาญชี ผล คัก สำเนา ได้ ตาม
ชอบใจ ไม่ ต้อง เสีย ค่า ขรรมนเนียม สิ่งใด แล เมื่อ ได้ นำ สำเนา ที่
คัก ออก จาก ขาญชี นั้น ฤา สำเนา หนังสือ สกิมิ เกศ ว่า ด้วย ที่ มี
ผู้ ขอ อนุญาต ที่ อ้าง ว่า เจ้าพนักงาน ขาญชี สิ้น ค้า ขาเข้า ขาออก
ฤา เจ้าพนักงาน รอง ได้ เซน ชื่อ ลง ไว้ ว่า ถูก ต้อง มา ยื่น ใน เวลา
ที่ ชำระ ความ ซึ่ง กล่าวหา ว่า ผู้หนึ่ง ผู้ใด ทำผิด ต่อ พระราชบัญญัติ
นี้ ใน โรง ศาล ใดๆ ใน พระราชอาณาเขต ก็ได้ ถ้อย สำเนา นั้น ว่า
เช่น พยาน เชื้อ ฟัง ได้ เว้นแต่ ผู้ที่ ต้อง คัก มี พยาน หลักฐาน ว่า
ความ นั้น ไม่จริง จึง จะ ยก เสีย ได้ แล ถ้า แม้ ว่า ไม่มี ขาญชี
จำนวน สิ่ง ของ แล ไม่มี สำเนา ใบ อนุญาต ที่ คัก มา จาก ขาญชี
นั้น มา อ้าง ก็ได้ ถ้อย ว่า มี ได้ ขอ ใบ อนุญาต แล เจ้าพนักงาน
มิได้ ทำ ใบ อนุญาต ให้ เว้นแต่ ถ้า มี พยาน หลักฐาน นั้น คง มา อ้าง

มาตรา ๖๖ ใน ความ เรื่องใด ซึ่ง เจ้าพนักงาน อำเภอ ชำระ

แล ใน ความ ซึ่ง ร้อง อุตขรณ ไป ณฑล หอ รัชฎา กรม พิพัฒน์ ว่า ด้วย
 ด้วย ความ ซึ่ง กำหนด ไว้ ใน มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ ฤฯ ว่า ด้วย
 เก็บ รัย ของ ต้อง ห้าม ตาม กฎหมาย นี้ เจ้าพนักงาน อำเภอก แล ทุระ
 ลากร ศาล นั้น มี อำนาจ ที่ จะ ชำระ ความ ที่ ฟ้อง แล ความ ที่ ร้อง
 อุตขรณ นี้ ตาม เนื้อ หา ไม่ ต้อง พิจารณา ข้อ ความ ที่ ว่า รัย กัณย ่าง
 ไร เว้น แต่ ที่ เปน การ เก็บ รัย ของ เปน พยาน ใน เนื้อ ความ นี้

ส่วนที่ ๔ ว่า ด้วย การ เบ็ด เลศ

มาตรา ๖๗ อธิบดี กรม พระคลัง มหา สมบัติ จะ มอข อำนาจ
 ซึ่ง มี อยู่ ตาม กฎหมาย นี้ ให้ ร้อง อธิบดี ฤฯ สมุขาณูช กกลาง ฤฯ ผู้
 ว่า ราชการ เมือง ว่า การ แทน ใน เวลา ที่ ไม่ อยู่ ใน ที่ นี้ ก็ ได้

มาตรา ๖๘ ยันการ การ ที่ ได้ ทำ ไว้ ตาม พระราชบัญญัติ
 กฎหมาย ซึ่ง ยก เลิก แล รัย นี้ แล ยันการ คำ สั่ง คำ บังคับ แล ข้อ
 บังคับ ต่าง ๆ ที่ มี อยู่ ใน เวลา นี้ ซึ่ง มี ให้ รัย ขวาง ด้วย ข้อ ความ
 ใน พระราชบัญญัติ นี้ แล ยันการ เจ้าพนักงาน แล ผู้ อื่น ซึ่ง ได้ ตั้ง
 ไว้ แล รัย นี้ ก็ ให้ คง อยู่ ตาม เกิมกว่า จะ ให้ ยก เลิก เปลี่ยน แปร
 แก้ว ใจ ไป ตาม พระราชบัญญัติ นี้ ต่อ ไป

มาตรา ๖๙ สรา ต่าง ๆ ที่ มี อยู่ แล รัย นี้ ใน หัว เมือง ไต ๆ
 กอน วัน ที่ จะ ใช้ พระราชบัญญัติ นี้ จะ ไม่ ต้อง เสีย เงิน ค่า อกร ตาม
 ใน มาตรา ๕ แต่ ต้อง อยู่ ใน ข้อ บังคับ อื่น ๆ ของ พระราชบัญญัติ นี้
 ตั้ง แต่ วัน ที่ จะ ใช้ พระราชบัญญัติ นี้ ไป แล ผู้ ที่ ขาย สรา จะ ต้อง หา

กองขรรษาตราและภาษเมือง

พยายาม ชี้แจงความจริง ว่าตัว ไม่ได้ อยู่ในกรุง เมื่อเวลาพระราช
บัญญัติ นี้ ได้ ออก

แบบที่ ๑

ว่า ด้วย ชัดสุต หน้า สรวา ตาม ที่ กำหนด ไว้ ใน มาตรา ๕ ภาวะ ที่
 ชัดสุต หน้า สรวา นี้ ให้ ทำ ตาม วิธี ดัง นี้ คือ

หน้า สรวา ตัว อย่าง ที่ จะ ชัดสุต นั้น ให้ ตวง กระจก ใน ขวด แก้ว สำหรับ
 ตวง นั้น ให้ แน่น นอน แล้ว เท หน้า สรวา นั้น ใส่ ใน หม้อ แก้ว สำหรับ กลั่น
 แล้ว เอา น้ำ หน้อย หนึ่ง ถัง กั้น ขวด แล้ว เท เติม ลง ไป ใน หม้อ แก้ว
 นั้น แล้ว เอา หลอด ค่อย ปลาย หม้อ แก้ว ไป ถึง เครื่อง กลั่น แล้ว เอา ไฟ
 ใส่ เข้า ใต้ หม้อ ค่อย ไป จน หน้า สรวา ใน หม้อ หมด ไป ๒ ส่วน เหลือ
 อยู่ ส่วน หนึ่ง แล้ว จึง เอา สรวา ที่ กลั่น สอง ส่วน นั้น มา เติม น้ำ กลั่น
 ลง ไป จน ตวง ได้ เท่า กับ หน้า สรวา ที่ ตวง ครั้ง แรก สรวา ที่ กลั่น แล้ว
 แล ฝน หน้า นั้น ก็มี ส่วน หน้า แล แวง กอ ชอ เหมือน ตัว อย่าง ที่ เอา มา
 ทด ลอง แต่ ปราศ จาก เครื่อง ย้อม แล ของ อื่น ๆ ที่ ก็นำ ให้ ใช้
 เครื่อง โย เครื่อง มี เตอ ได้ ถูก ตัง แน่น นอน แล้ว จึง เอา เครื่อง อาละ
 กอ ชอ มี เตอ ซึ่งมี เครื่อง เทม มี เตอ อยู่ ด้วย นั้น ทด ลอง หน้า สรวา นั้น
 แล้ว คิค ตาม ตำรา สำหรับ กำหนด แวง กอ ชอ ซึ่ง ย้อม เขย เวียน
 เขอ มั่น เตะ ตัง กอ ม มี เตอ เชน ได้ กำหนด ไว้ แล เมื่อ คิค ได้ ส่วน
 แวง กอ ชอ เช่น ที่ ปะ เซน แล้ว ก็ เอา เลข ๐๐๑๖๗๕ คุณ ก็ จะ
 ได้ จำนวน ภาย นี้ เตะ ก็ ขาท ถ้า ถ้า เอา เลข ๐๐๐๕๔ คุณ ก็ จะ
 เช่น จำนวน ภาย นี้ ภาย นี้ เตะ ก็ เตะ ยี่ ๕ ถ้า ถ้า เอา เลข ๐๐๐๕๓ คุณ

ก็จะ เป็น ลิขิต เติง ตรี เทวียณู แล้ว จึง เอา จำนวน หน้า สุรา กี่ เท ฤ กี่
 ภาณ กี่ ลิขิต เติง นัน ภาณ อี ก ชัน หนึ่ง ก็ จะ ได้ จำนวน เงิน ภาษี เป็น บาท
 ฤ ภาณ เทวียณู ตาม ที่ คัก นั้น ก็ ถ้า แวง กอ ซอ ที่ ชัน ฤ ฤ เช่น ที่ ว่า มา
 นัน น้อย กว่า ๕๐ คัก ฤ ก็ ต้อง คัก ภาษี เหมือน กัน ว่า มี แวง กอ ซอ
 ๕๐ คัก ฤ

แบบ ที่ ๒

ภาษีสุราขาเข้า

บัญชี จำนวน หน้าสุราตามความในมาตรา ๗

ถึง เจ้าพนักงาน ภาษี สิ้นค้า }
 เข้า }
 ออก }

ขอ ท่าน ได้ ทำ ใบ อนุญาต ให้ ชน ชัน หนึ่ง คำ ยี่ จาก เวื่อ
 คำ ยี่ ชื่อ หน้า สุรา (ที่ นี้ ได้ แจง ว่า หน้า สุรา อย่าง ไค จำนวน ถึง
 จำนวน ไค จำนวน ขวด ฤ ภาณ อื่น ที่ ได้ มา เต่า ไค ถ้า
 บัน ฤ ฤ ห่อ ก็ ได้ แจง จำนวน ฤ ฤ แล ห่อ แล ฤ ฤ หนึ่ง ชื่อ ที่
 หมาย ฤ ฤ ห่อ นั้น ๆ ได้ ฤ ฤ) จะ ชน ไป ฤ ฤ (ให้ ก่า ฤ ฤ
 ฤ ฤ ฤ ฤ ฤ ฤ ใน ฤ ฤ คำ ยล ฤ ฤ ใน ออ ฟฟี่ ช

เข้า }
 ภาษี สิ้นค้า }
 ออก }

(ชัน ชื่อ) ผู้ บัน ฤ ฤ เข้า มา
 แจง ความ ฤ ฤ คำ ยี่ ศก กักราช ๕๒

กองกรมศุลกากรและภาษี

แบบที่ ๔

ภาษีสุราขาออก

ใบอนุญาต จำนวน ภาษีสุรา ตามมาตรา ๙

ถึง เจ้าพนักงานภาษีสินค้า	เข้า }	ขอ ท่าน ใ้ ทำ ใบ อนุญาต
	ออก	

ให้ กษี จะ ใ้ บั้ น ทุ ก น้ ำ สุ ร ำ ล ง เ รื อ ก ำ บั้ น ชื อ

ณ วัน ก ำ บั้ น ศั ก ร ำ ช ๑๗ เ ป น สุ ร ำ เ ท

สุ ร ำ นั้ น คื อ (ที่ นั้ ใ้ ไ้ แ จ้ ง จ ำ น ว น น้ ำ สุ ร ำ แ ล แ จ้ ง ว ำ เ ป น สุ ร ำ น ิ ก ไท

แ ล แ จ้ ง จ ำ น ว น ถึ ง ไท ข ว ก ที่ ไ้ ไ้ ไป แ ล ก ำ ต น ก ที่ บ ต ่อ

แ ล ต ัว ต น ึ่ง ส ื่อ เ ชื อ น ที่ คื บ ที่ ต ่อ นั้ เ อ ย ำ ง ไว เ ป น ผู้ ชื อ ไป จ ำ ก

แ ล น้ ำ สุ ร ำ เ น เ ว ล ำ นั้ เ อ ย ำ ง ไ้ (ไ้ เ รื อ เ น ำ น) จ ำ เ อ ย ำ ง ไ้ ไ้

ภ ำ ย ิ ส ิ น ค ำ เ ช ำ ส ิ น ค ำ อ อ ก แ ล ช ำ พ เ จ ำ เ อ ย ำ ก จะ บั้ น ทุ ก น้ ำ สุ ร ำ

นั้ เ อ ย ำ

(เ ชื อ น ชื อ)

ผู้ จะ บั้ น ทุ ก อ อ ก ไ้

แ จ้ ง ค ว ำ ม มา ณ วั น

ก ำ บั้ น

ศั ก ร ำ ช ๑๗

กองสรรพสามิตและภาษีสรรพสามิต

แบบที่ ๕

ภาษีสุรารายเข้า

ใบอนุญาต ตาม มาตรา

(เห็นชื่อ)

ใบอนุญาตให้ บันทึกหน้าสุรา ออกไป

ณ วันที่ คำขี้ ศักราช ๑๒ ณ เวลาค่ำขี้

ชื่อ เป็นสุรา เทศคือ (ที่นี้ให้จก

จำนวนหน้าสุราว่า เป็นสุรานิคมใด แลให้จกจำนวน

ถึง ไต่ ขวด แลจำนวนหีบห่อที่ใส่ไป แลเขียน

เป็น ตั๋วอักษร ที่ หีบที่ ห่อ นั้น อย่างไร) สรานี้ชื่อ

มาจาก แลเวลานี้ เก็บไว้ที่ (โรงร้านเรือ) ของ

(อยู่ ที่ ออฟฟิศ ของ ข้าพเจ้า)

เขียนให้ ณ วันที่ คำขี้ ศักราช ๑๒

(เห็นชื่อ) เจ้าพนักงาน

ภาษีสินค้า เข้า
ออก

ตามใบอนุญาตให้จำหน่ายสุรา

แต่จำนวน

คำขี้

ศักราช ๑๒

หมายอากร

แบบที่ ๒

ภาษีสุรา

ควมใบเสร็จนายอากรทำไว้ตามมาตรา ๑๐

ข้าพเจ้าได้รับเงินแก่ เงิน บาท
 เป็นจำนวนเงินภาษีที่ต้องเสียตามกฎหมายภาษีสุราใน ศักราช
 ๑๒๔๘ ค่าน้ำสุรา เทมีแรงกอส กิโล
 (ที่นี้ให้จกจำนวน ถึง ขวด แลภาชนะอื่นที่ใส่น้ำสุรา)
 น้ำสุรานั้นว่า สำหรับจะ ใช้ ฤจะขาย บริโภค แลในเวลา
 ใดเก็บรักษาไว้ในโรงของ ณตำบล
 ฤไปจาก ศักราช ๑๓
 เขียนไว้ไว้ฉฉฉ คำ นี้ นายอากร
 (เซ็นชื่อ)

แบบที่ ๓

ภาษีสุรา

หนังสือแจ้งความว่าจะชมน้ำสุราใบที่ขึ้นตามความในมาตรา ๑๑

ถึงนายอากรสุรา ใน ณ ขอแจ้งให้ทราบ ว่า ข้าพเจ้า
 จะชมน้ำสุรา ตามความใน มาตรา ๑๑ กฎหมาย สุรา

กองรวมค่าส่วยและภาษีเมือง

ขอ (ฎา ไต่ถามตามที่จะเป็น) ไล่ ซึ่ง ตัก ถิ่นที่ (ฎา

บันทึกเข้ามา ก็ให้ว่า ใคร บันทึก เว้น กำยั้น ชื้อ ที่

สุรานั้น เคี้ยว นั อยู่ใน แล ข้าพเจ้า ขอ ท่าน ได้ทำ โย อนุญาต

ให้ ข้าพเจ้า ขอ ไป จาก ไป ไว้ ที่ ของ ภา ค่ำบด

แล บัดนี้ ข้าพเจ้า ขอ ส่งเงิน เปน จำนวนเงิน ภาษี ที่

ควรเสีย (ฎา ถ่า เสีย ภาษี " ลัก ก็ให้ว่า ผู้ที่ บันทึก เข้ามา ชื้อ

ได้ เสีย ภาษี แล้ว

(เช่น ชื้อ)

ผู้ที่ บันทึก เข้ามา

ลงวัน

คำ ขี้

ศักราช ๑๓

แบบ ที่ ๘

ภาษีสู่รา

โย อนุญาต ให้ ขอ โย ตาม มาตรา ๑๓

ได้ อนุญาต ให้

ชนหน้าสุรา

เทมี แวง

กช ชอ ตัก ถิ่น ซึ่ง ไล่

(ถิ่น ให้ ว่า ขอ ฎา ถิ่ง ฎา หีย

ตามที่ เป็น ไป)

บันทึก เข้ามา (ฎา ตัก ถิ่น ที่ นั)

แล เวลา นี้ ไว้ ที่

ให้ ขอ ไป จาก ที่

ไป ไว้

ที่

ภาษีสู่รานั้น

ได้ เสีย แล้ว

(เช่น ชื้อ)

นาย อากระ สุรา ชื้อ โย

ลงวัน

คำ ขี้

ศักราช ๑๓

แบบที่ ๙

ภาษีสุรา

หนังสือบังคับให้ ข. ตาม มาตรา ๑๓

เมือง

ด้วย มี ผู้มาขอ ต่อข้าพเจ้า นายอำเภอ นายปลัด เมือง

ให้ มี หนังสือ บังคับให้ ขน

ที่นี้ ให้กำหนด จำนวน ภาษีสุรา

แล มี แวง กอ ขอ อย่างไรใส่ภาชนะอย่างไร แล ให้ จด ชื่อ ผู้ที่ ขอ

อนุญาต แล ผู้ขออนุญาต ให้ นำ สิ่ง เช่น ขวด ก้น มาให้ ข้าพเจ้า กอ กับ

เงิน ภาษี ที่ควร จะเรียก แต่ ภาษีสุรา นั้น แลแล้ว ข้าพเจ้า จึง อนุญาต โดย

หนังสือ นี้ ให้ ขน (ที่นี้ ให้ กำหนด ภาษีสุรา ให้ แกร่ง ชัด) ซึ่ง

เวลานี้ อยู่ ณ โรง ของ ที่ จะ ขน ไป ไว้

ที่ แล จะ ไว้ ใน ที่นี้ กว่า จะ ได้ มี อนุญาต ให้ ขน ไป ที่อื่น

ตาม พระราชบัญญัติ ภาษี สุรา ใน ข้าพเจ้า ได้ ลง ชื่อ ไว้ เป็น สำคัญ

ณ วันที่ คำนี้ ศักราช ๑๖

(เซ็นชื่อ)

นายอำเภอ นายปลัด

แบบที่ ๑๐

หนังสือ สัญญา นายอากร ซึ่ง ทำ ไว้ ตาม มาตรา ๑๖

พระราชบัญญัติ ภาษีสุรา ใน

กองรวบรวมตำราและเอกสารที่จัด

เล่ม ๒

ลัทธิธรรมาจารย์ สุวา

หน้า ๘๑๔

กัวย

ไว้เป็น นายอากร สุวา ชนในสำหรับ

ตั้งแต่

ณวัน

คำขี้

ศักราช ๑๒

แล

ไว้หน้า

มาเช่น

ประณามว่าจะทำตามข้อ

ความในหนังสือสัญญาฉะนี้ ถ้าทำหนังสือจำนำที่ ฤๅ ทริชย สิ่งของ

ไว้กับท่าน เจ้าพนักงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฅนหอ

รัชฎากรพิพัฒน์ เช่น ประณาม จำนำตาม ก้าวรณ ตามพระราชบัญญัติ

ภาษีสั้นใน แล หนังสือ จำนำนี้ให้ คัดต่อ ท้าย หนังสือสัญญา

ฤๅ ให้นำเงิน ชั่ง มาฝาก ไว้ ใน พระคลังมหาสมบัติเป็น

จำนำ ชั่ง จึงได้ทำหนังสือสัญญาว่า ฅนกา ผล ประโยชน์

แล ฅนากร ของ นายอากร สุวา ชนใน สำหรับ เมือง

ตาม ก้าวรณ พระราชบัญญัติ ภาษีสั้นใน นี้ ได้มอบไว้กับ

ตลอดเวลาที่ว่า มา แลวันนั้น แล สัญญาว่า ฝ่าย นายอากร สุวา ชนใน

แล ประณาม ซึ่งจะเรียก ต่อ ไปในนี้ว่า ผู้รับสัญญา แต่ ผู้เค็ชวฤๅเข้ากัน

ตั้งแต่ ๒ คน ฤๅ มากกว่า ๒ คน ชนไป ก็ดี แต่ นี้ ต่อ ไป ได้ยอม

แก่ ท่านเจ้าพนักงาน พระคลังมหาสมบัติ ว่า จะขอ ส่ง เงิน พระคลัง

ใน เวลานั้น ตาม ก้าวรณ เป็น เงิน ทรา ชั่ง ส่ง เป็น งวด

เค็ชน แต่ ณวัน คำขี้ ศักราช ๑๓

ทุก ๆ เค็ชน ก้าวรณ ตั้งแต่ ณวัน คำขี้ ศักราช ๑๔

แล ก้าวรณ สั้น วัน คำขี้ ศักราช ๑๕

แล เงินอากร สั้น ใน นี้ นายอากร สุวา ชนใน ต้อง ประพฤติตามข้อที่ถัด

ความ กำหนด พระราช บัญญัติ สำหรับ อวกร ชั้น ใน ... ตาม พระราช
 บัญญัติ สำหรับ นาย อวกร สุวา ชั้น ใน ... ถ้า ทำผิด ประการ ไต แล้ว
 เจ้าพนักงาน คอรัฎฐากรพิพัฒน์ ... ผู้ ซึ่ง รับ ราชการ อยู่ใน เวลานั้น มี
 อำนาจ ที่ จะ ตักสิน ให้ ผลประโยชน์ แด่ อำนาจ นี้ สมกสิม แต่ มี อำนาจ
 ที่ จะ ยก อากร นี้ ให้ แก่ ผู้ อื่น รัช ทา ไท ... อีก ประการ หนึ่ง ถ้า มี เหตุ
 สิ่ง ไต สิ่ง หนึ่ง เกิด ขึ้น แล้ว ทำ ให้ พระราช ทว พิช หมด ลง ชาติ ไป ผู้ รับ
 สัญญา ฤา ผู้ ซึ่ง ทำการ แทน ผู้ รับ สัญญา ... ผู้ เทียบ ก็ ก็ ฤา เข้า กัน
 ทั้ง แต่ สอง คน ขึ้น ไป ก็ ก็ ... ผู้ นี้ ต้อง ขอม รัช ใช้ เงิน แก่ เจ้า
 พนักงาน พระคลัง มหาสมบัติ ... แต่ ทั้ง ทว พิช สิ่ง ของ ที่ เปน ประกัน
 ซึ่ง ผู้ รับ สัญญา ได้ ให้ ไว้ เปน ตัว จำ นานี้ ... เจ้า พนักงาน คอรัฎฐา
 กรพิพัฒน์ ... ซึ่ง รับ ราชการ อยู่ใน เวลานั้น จะ ยึด เขา ของ เหล่า นั้น
 ไว้ จน ความ ที่ ว่า กัน ใน ระหว่าง ผู้ รับ สัญญา ฤา ผู้ ซึ่ง รับ ทำการ แทน
 ผู้ รับ สัญญา ... กับ เจ้า พนักงาน พระคลัง มหาสมบัติ จะ ตก ลง สำ เร็จ
 ไป ... แต่ เมื่อ ผู้ รับ สัญญา นี้ ทำ ผิด หนึ่ง สือ สัญญา ใน ข้อ หนึ่ง ขอ
 โท ก็ ก็ ... แต่ เจ้า พนักงาน คอรัฎฐากรพิพัฒน์ ผู้ ว่า การ อยู่ใน เวลา
 นั้น ... ต้อง สัก หลัง ลง ไว้ ใน หนึ่ง สือ สัญญา ว่า ผิด ข้อ นี้ ... เจ้า
 พนักงาน คอรัฎฐากรพิพัฒน์ มี อำนาจ ที่ จะ ขาย ... แต่ จำ น่าย
 ทว พิช สิ่ง ของ ที่ เขา มา เปน ตัว จำ นานี้ ประกัน ไว้ นี้ ... ก็ ทั้ง ด้
 จะ ขาย จะ จำ น่าย เปน ส่วน ... ก็ ได้ ตาม หนึ่ง สือ สัญญา นี้ ... ไม่ ต้อง
 บอก ให้ ผู้ รับ สัญญา ... ฤา ผู้ รับ ทำการ แทน ผู้ ทำ สัญญา ฤา ผู้ ไต ผู้

กองบรรณศาสตร์และงานพิมพ์

หนึ่ง รุเสย แล เมื่อ ไต้ชาย ไต้จ่า ทนาย ทวัพย์ สิ่ง ของไป ไต้
 เงินถอ กบที่ เกี้ยว ก้าง ตาม หนังสือ สัญญา ที่ ไต้ทำ ไว้แล้ว เจ้า
 พนักงาน ทอ รัชฎากรพิพัฒน์ผู้ รัย การ อยู่ในเวลานั้น จะกิน ทวัพย์
 สิ่ง ของ มาก น้อย เท่า ไต้ที่ เหลือ จาก ชาย ซึ่ง เขามา เบน ตัว จำนำ ประ
 กัน ไว้ ให้ แก่ผู้ รัย สัญญา ฤฯ ให้ แก่ผู้ รัย ทำ การ แทนผู้ รัย
 สัญญา ไป

แล้ว สัญญานี้ เช่น เลิกแล้ว แก่กัน แลยัง อีก ต่อ ไป คือ
 อำนาจ ที่ ไต้มอบให้ แก่ นาย อากร สุรา ชันใน ไว้ ถ้า นาย อากร
 สุรา ชันใน ไม่ ไต้ หนังสือ อนุญาต ของ เจ้าพนักงาน ทอ รัชฎากรพิ
 พัฒน์ผู้ ซึ่ง รัย ราชการ อยู่ในเวลานั้นแล้ว อำนาจ นี้ จะ มอบ ให้
 แก่ผู้ อื่น ไม่ ไต้ ถึง แม้ว่าจะ มีอนุญาต ยอมให้ มอบ อำนาจ แก่
 ผู้ อื่น ไต้ ก็ ก็ ผู้ รัย สัญญา เกิม ฤฯ ผู้ ที่ รัย ทำ การ แทน ผู้ รัย สัญญา
 เกิม จะ ถือ เอา ว่า ทัว พ้น จาก ความ รัย ผิด รัย ชอบ ใน หนังสือ
 สัญญา นั้น ไม่ ไต้ แล อีก ประการ คนึง ผู้ ที่ เป็น ประกัน แล ผู้ รัย
 การ แทน ประกัน จะมี ตัว นาย อากร อยู่ ก็ ก็ ฤฯ ผู้ รัย การ แทน นาย
 อากร คน เกี้ยว ฤฯ หลาย คน ก็ ก็ ถ้า ผิด หนังสือ สัญญา ใน ข้อ คนึง
 ข้อ ไต้ แล้ว จะ พ้อง เอา ผู้ คนึง ผู้ ไต้ เช่น ตัว คน ก็ ไต้ แล ถ้า แม้ ว่า
 เจ้า พนักงาน ของ ทอ เวช แมนต์ ใน เวลา ที่ จะ เร่ง เอา เงิน ตาม สัญญา
 นี้ ฤฯ ยัง คับ ตาม ข้อ ที่ ตั้ง ไว้ ใน หนังสือ นี้ ยอมให้ ฤฯ ฤฯ ให้

ผู้รับสัญญา ถ้าผู้ที่ทำการของผู้รับสัญญา ผิดก่อนส่งเงิน ประ
 การใด ก็จะไม่เป็ดเหตุที่ ให้เลื่อม เสียด ประ โยชน์ แต่ความข้ง
 กัน ของ หนังสือ สัญญานี้ ถ้าให้เสียดความที่ ได้ตกลง สัญญา กัน
 ถึงว่ามา ข้างบน ถ้าให้เสียดความที่ ว่าผู้รับสัญญาทั้ง หมด ก็ก็
 ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดก็ ก็ ทั้งผู้ทำการ ของ ผู้รับสัญญา ก็ก็ ต้อง รับ
 ผิด รับชอบโดยสัญญานี้ แลคำที่ ว่า เจ้า พนักงาน หอ รัชฎากร
 พิพัฒน์ นั้น ให้ ถู ว่า ต้อง รวม ผู้ ซึ่ง เจ้า พนักงาน หอ รัชฎากรพิ
 พัฒน์ จะ ได้ ทั้ง ไว้ตาม กฎหมาย ภาษีสัน ใน ตาม ที่สมควร ก้วยอำ
 นาน นั้น

ให้ลง ชื่อ ประ ทัยความอยให้ ไปฉวัน คำขี้

	ท่าน อธิบดี	}		
(เช่น ชื่อ)	นาย อากร		(เช่น ชื่อ)	พยาน
	ประ กัน			
	เลขที่ ๑๑			

ว่า ก้วย แมยที่ จะ ทำ สัญญา จำนำ ทวิ หย์ ลัง ของ ซึ่ง ทำไว้ตาม
 มาตรา ๑๖ ข้างเจ้า

ยอม ยก อำนาจ ไว้ แก่ท่าน เจ้าพนักงาน ของ พระ บาทสม เก็จพระเจ้า
 อยู่ หัวหนหอ รัชฎากร พิพัฒน์ เช่น ประ กัน ใน การ ซึ่ง ข้าง เจ้า ยอม รับ
 ตาม หนังสือ สัญญา เป็น นาย อากร ในที่ คำขอ กำหนด
 ทั้ง แต่ ฉวัน คำขี้ คักราช ๑๒

ตาม ถ้า คณะ พระ ราช บัญญัติ ภาษีสัน ใน อำนาจ แล ผล ประ
 โยชน ของ ข้างเจ้า ซึ่งมี อยู่ ในที่ ก็น อยู่ ที่ คำขอ ใน

กรมธรรมศาสตร์และกฎหมาย

ตามซึ่งมีแจ้งอยู่ตาม

ลงฉบับ

คำ

ข

ศักราช ๑๒

ประมาณสี่ของ

แต่ใ้เอาหนังสือประทวนมามอบให้ไว้แก่ท่านเจ้าพนักงานของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหอรัชฎากรพิพัฒน์ แลแก่ผู้ซึ่ง
 จะได้รับที่แทนต่อไป แลถ้ามีเหตุสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้
 นายอากรนั้นผิดข้อสัญญา ไม่ต้องมิพยานอื่นนอกจากที่เจ้า
 พนักงานหอรัชฎา (ซึ่งรับราชการอยู่ในเวลานี้จะได้เจตความ
 ผิดอย่างนั้นๆ ไว้บนหลังหนังสือสัญญาแล้ว) ข้าพเจ้า
 แลผู้ซึ่งทำการแทนฯ ผู้จัดการแทนข้าพเจ้า ได้มอบอำนาจ
 ทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ขายฤ
 จำหน่ายที่ดินที่จำหน่ายไว้ในเวลานี้ แลเงินที่จำหน่ายออกไป
 ได้เท่าใด จะต้องใช้หนี้ค่าถ่ายโทษ ค่าปรับค่าเสียหายแลค่าอื่นๆ
 ต่างๆ ตามซึ่งตัวข้าพเจ้า นายอากรสุรา ถ้าผู้รับมรดกของ
 ข้าพเจ้าฯ ผู้จัดการแทนข้าพเจ้า ซึ่งได้บอกไว้ว่า
 จะต้องใช้หนี้เท่านั้นๆ แลเงินที่เหลือจากนั้นต้องคืนให้ข้าพเจ้า
 ถ้าแก่ผู้ที่จะรับมรดกของข้าพเจ้า ถ้าแก่ผู้จัดการแทน
 ข้าพเจ้าฯ ได้ลงชื่อประทับตราไว้ด้วยลายมือของข้าพเจ้าต่อ

หน้าพยาน ฉบับ คำข ศักราช ๑๒

ผู้มีชื่อข้างบน
 ได้ลงชื่อประทับตรา
 ต่อหน้า

แบบที่ ๑๓

ใบอนุญาตสุราขายปลีก ตามมาตรา ๒๕

ใบอนุญาตแต่ให้ถือไปให้เข็กรองสำหรับขายหน้าสุรา
หน้าเข็กรองที่

ถนน ในเมือง (ถ้าในหัวเมือง
ถ้าบ้านป่าแขวงเมือง) ต้องประพฤติตามข้อบังคับ
แลพระราชบัญญัติ ซึ่งได้อ่านแลอธิบายให้
แก่ ฟังแล้ว

ใบอนุญาตนี้ใช้ได้ตั้งแต่วัน คำขี้

จนถึงวัน คำขี้ ศักราช ๑๒

เจ้าพนักงานภาษีสู่ราใน

ใบรับค่าธรรมเนียบอนุญาตสุรา

(เซนต์)

เจ้าพนักงานภาษีสู่รา

บาท

แบบที่ ๑๔

ภาษีสุรใน

ใบอนุญาตสำหรับโรงขายสุราปลีก ซึ่งทำไว้ตาม
มาตรา ๒๕

ใบอนุญาตแบบนี้ต่อไปให้โรงขายน้ำสุราปลีก

ไม่ให้ขายในจังหวัดใน
โรง
ที่

ในถนน

ข้าง

ถึง

อนุญาตให้ไว้ฉวัน คำข

เจ้าพนักงานภาษีสุรใน

ใบใช้ค่าขรมเนียมใบอนุญาตแล้วเป็นเงินตรา

(เซมชื่อ)

เจ้าพนักงานภาษีสุรใน

บาท

กองรวมสารสนเทศทางเมือง

แบบที่ ๑๕

ภาษี ชู้ใน

ใบ อนุญาต ให้ ถิ่น สุวา ตาม มาตรา ๓๖

ใ้ อนุญาต ให้ ถิ่น ใน ที่ กิน ของ ก

ใน

สำหรับ

ถิ่น สุวา

ตั้งแต่

จนถึง

ให้ ไร่ ๑ วัน

คำ ยี้

เจ้า พนักงาน ภาษี ชู้ใน

คำ ธรรมเนียม ๑ ซึ่ง (๕๗ เทียบ) สำหรับ อนุญาต
ใ้รับ ไร่ ๑ (๕๗) เจ้า พนักงาน ภาษี ชู้ใน

แบบที่ ๑๖

ภาษี ชู้ใน

ทั้ง เจ้าพนักงาน ภาษีตาม ความ ใน มาตรา ๕๐

โดย หนังสือ นี้

ให้ตั้งให้

เช่น เจ้า ภาษีตาม ความใน กฎ หมาย

ข้อ บังคับ ภาษี ชู้ใน

แต่ให้ มอบ อำนาจ ตาม สม ควบ ซึ่ง เจ้า

พนักงานใน ตำแหน่ง นั้น

จะ ใ้ ประ พก ติ ตาม ข้อ กฎ หมาย ที่

ว่าไว้แล้ว

เจ้าพนักงาน ภาษี ชู้ใน

ของกรมศุลกากรและกรมเงิน

แบบ ที่ ๑๗ พักักภาษา ชั้นไม

เก็บจากเล่มเขียนหน้าของน้มน ให้ คัด ร้อยห้า ตาม วาสา ของ เล่ม น้มน

เก็บจาก สุวาต่าง ๆ ที่มีแรงต่ำกว่า ๕๐ ส่วนที่มี อะกษย

ให้เก็บเท่า กับที่

มีแรง ๕๐ ส่วน น้มน

ถ้าสุวาแรงขึ้นไปกว่า ๕๐ ส่วน

ให้เก็บตาม อักตรา นี้ ก้อ

วงสุวา ที่ก้วม	ภาษาเทละ			แกดลันละ			ลิทระ		วง สุวา ที่ก้วม	ภาษาเทละ			แกดลันละ			ลิทระ	
	บาท	อัฐ	เมย	ปิณฑะ	เซม แบ่ง ๕ ส่วน	เซม แบ่ง ๓๐ ส่วน	เซม แบ่ง ๓๐ ส่วน	เซม แบ่ง ๓๐ ส่วน		บาท	อัฐ	เมย	ปิณฑะ	เซม แบ่ง ๕ ส่วน	เซม แบ่ง ๓๐ ส่วน	เซม แบ่ง ๓๐ ส่วน	เซม แบ่ง ๓๐ ส่วน
๕๐	๙	๒๔		๑	๒๐		๒๖	๒๐									
๕๑	๙	๓๔	๗๒	๑	๒๒	๒	๒๗	๖	๗๖	๑๒	๔๖	๒๗	๑	๙๓	๒	๔๐	๑๖
๕๒	๙	๔๕	๔๔	๑	๒๔	๔	๒๗	๒๒	๗๗	๑๒	๕๙	๔๔	๑	๙๔	๔	๔๑	๒
๕๓	๙	๕๖	๑๖	๑	๒๗	๑	๒๙	๙	๗๘	๑๓	๕	๑๖	๑	๙๗	๑	๔๑	๑๙
๕๔	๙	๖๗	๙๙	๑	๒๙	๓	๒๙	๒๔	๗๙	๑๓	๑๔	๙๙	๑	๙๙	๓	๔๒	๔
๕๕	๙	๗๘	๒๐	๑	๓๒		๒๙	๑๐	๘๐	๑๓	๒๕	๒๐	๑	๙๒		๔๒	๒๐
๕๖	๙	๘๙	๓๒	๑	๓๔	๒	๒๙	๒๖	๘๑	๑๓	๓๖	๓๒	๑	๙๕	๒	๔๓	๖
๕๗	๙	๙๐	๔	๑	๓๖	๔	๓๐	๑๒	๘๒	๑๓	๔๗	๔	๑	๙๖	๔	๔๓	๒๒
๕๘	๙	๑๐๑	๗๖	๑	๓๙	๑	๓๐	๒๘	๘๓	๑๓	๕๗	๗๖	๑	๙๙	๑	๔๔	๙
๕๙	๙	๑๑๒	๘๘	๑	๔๑	๓	๓๑	๑๔	๘๔	๑๔	๕	๘๘	๒	๑	๓	๔๔	๒๔
๖๐	๑๐	๑	๒๐	๑	๔๔		๓๒		๘๕	๑๔	๑๕	๒๐	๒	๕		๔๕	๑๐
๖๑	๑๐	๑๓	๙๒	๑	๔๖	๒	๓๒	๑๖	๘๖	๑๔	๒๕	๙๒	๒	๖	๒	๔๕	๒๖
๖๒	๑๐	๒๔	๖๔	๑	๔๙	๔	๓๓	๒	๘๗	๑๔	๒๖	๖๔	๒	๙	๔	๔๖	๓๙
๖๓	๑๐	๓๕	๓๖	๑	๕๑	๑	๓๓	๑๙	๘๘	๑๔	๓๗	๓๖	๒	๑๑	๑	๔๖	๔๙
๖๔	๑๐	๔๖	๙	๑	๕๓	๓	๓๔	๕	๘๙	๑๔	๔๘	๙	๒	๑๓	๓	๔๗	๑๔
๖๕	๑๐	๕๖	๙๐	๑	๕๖		๓๔	๒๐	๙๐	๑๕	๕	๙๐	๒	๑๖		๔๘	
๖๖	๑๑	๑	๕๒	๑	๕๙	๒	๓๕	๖	๙๑	๑๕	๑๕	๕๒	๒	๑๙	๒	๔๘	๑๖
๖๗	๑๑	๑๔	๒๔	๑	๖๐	๔	๓๕	๒๒	๙๒	๑๕	๒๖	๒๔	๒	๒๐	๔	๔๗	๒
๖๘	๑๑	๒๕	๙๖	๑	๖๓	๑	๓๖	๙	๙๓	๑๕	๓๖	๙๖	๒	๒๓	๑	๔๙	๑๙
๖๙	๑๑	๓๕	๖๔	๑	๖๕	๓	๓๖	๒๕	๙๔	๑๕	๔๗	๖๔	๒	๒๕	๓	๕๐	๔
๗๐	๑๑	๔๖	๔๐	๑	๖๘		๓๗	๑๐	๙๕	๑๕	๕๘	๔๐	๒	๒๘		๕๑	๒๐
๗๑	๑๑	๕๗	๑๒	๑	๗๐	๒	๓๗	๒๖	๙๖	๑๖	๕	๑๒	๒	๓๐	๒	๕๑	๖
๗๒	๑๒	๑	๙๔	๑	๗๒	๔	๓๘	๑๒	๙๗	๑๖	๑๕	๙๔	๒	๓๒	๔	๕๒	๒๒
๗๓	๑๒	๑๔	๕๖	๑	๗๕	๑	๓๘	๑๘	๙๘	๑๖	๒๖	๕๖	๒	๓๔	๑	๕๒	๙
๗๔	๑๒	๒๕	๑๘	๑	๗๗	๓	๓๙	๒๔	๙๙	๑๖	๓๗	๒๕	๒	๓๗	๓	๕๓	๒๔
๗๕	๑๒	๓๖		๑	๘๐		๔๐		๑๐๐	๑๖	๔๘		๒	๔๐		๕๓	๓๐